Kontrastivna korpusna analiza prijedložne dopune u španjolskome i njezinih ekvivalenata u hrvatskome

Mikelenić, Bojana

Doctoral thesis / Disertacija

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

https://doi.org/10.17234/diss.2020.203967

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:594821

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Bojana Mikelenić

KONTRASTIVNA KORPUSNA ANALIZA PRIJEDLOŽNE DOPUNE U ŠPANJOLSKOME I NJEZINIH EKVIVALENATA U HRVATSKOME

DOKTORSKI RAD

Mentori:

prof. dr. sc. Marko Tadić

prof. dr. sc. Jasmina Markič

Zagreb, 2020.

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Bojana Mikelenić

CONTRASTIVE CORPUS ANALYSIS OF THE PREPOSITIONAL ARGUMENT IN SPANISH AND ITS EQUIVALENTS IN CROATIAN

DOCTORAL DISSERTATION

Supervisors:

Marko Tadić, Ph.D.

Jasmina Markič, Ph.D.

Zagreb, 2020

O MENTORU

Marko Tadić rođen je u Rijeci, 1963. godine, a maturirao je na Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu 1981. Studirao je opću lingvistiku, fonetiku, latinski i društveno-humanističku informatiku na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a 1987. diplomirao je opću lingvistiku i fonetiku. Na istome je fakultetu magistrirao 1992., a doktorirao 1994. godine, disertacijom *Računalna obradba morfologije hrvatskoga književnoga jezika* pod mentorstvom akademika Milana Moguša.

Od siječnja 1988. zaposlen je kao asistent u Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a pri Odsjeku za lingvistiku istoga fakulteta postaje docentom (1998.), izvanrednim profesorom (2004.), redovitim profesorom (2009.) i redovitim profesorom u trajnome zvanju (2015.). Predstojnik je Katedre za algebarsku i računalnu lingvistiku od 2001. godine, a od 2008. je član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Objavio je devedesetak znanstvenih, stručnih i enciklopedijskih članaka i pet knjiga, a jednim je od autora *Hrvatskog čestotnog rječnika* (1999.). Bavi se korpusnom lingvistikom, računalnom lingvistikom, računalnom obradbom hrvatskoga jezika i razvitkom jezičnih tehnologija za hrvatski jezik, jezičnim tehnologijama i istraživačkim infrastrukturama za (e-)humanističke i društvene znanosti. Također je (su)autorom značajnih mrežnih jezičnih resursa za hrvatski jezik kao što su *Hrvatski nacionalni korpus (HNK)* (hnk.ffzg.hr), *Hrvatski morfološki leksikon (HML)* (hml.ffzg.hr), *Hrvatska ovisnosna banka stabala (HOBS)* (hobs.ffzg.hr), portal za besplatno učenje hrvatskoga kao stranoga jezika HR4EU (http://hr4eu.hr) i portal *Jezične tehnologije za hrvatski jezik (JTHJ)* (http://jthj.ffzg.hr). Predsjednik je i jedan od osnivača Hrvatskoga društva za jezične tehnologije.

Voditelj je nekoliko znanstvenih projekata (z-projekti) MZOŠ-a: *Hrvatska suradnja u projektu ELAN* (1999.–2000.), *Računalna obradba hrvatskoga jezika* (voditelj 2000.–2001.), *Hrvatskoslovenski paralelni korpus* (2000.–2001.), *Razvitak hrvatskih jezičnih resursa* (2002.–2006.), *Hrvatski jezični resursi i njihovo obilježavanje* (2007.–2013.), zatim istraživačkoga programa MZOŠ-a *Računalnolingvistički modeli i jezične tehnologije za hrvatski jezik* (2007.–2013.), nekoliko projekata primjene informacijske tehnologije u znanosti (i-projekti) MZOŠa:

Jezične tehnologije za hrvatski jezik (2000.–2001.), *Informatička potpora Hrvatskome nacionalnom korpusu* (2000.–2001.), *Izgradnja Hrvatskoga morfološkoga leksikona* (2002.–2003.). Voditelj je i nacionalni kontakt za hrvatsko sudjelovanje u FP7 projektu istraživačkih infrastruktura CLARIN (2008.–2011.). Voditelj je hrvatskoga partnera (FFZG) u FP7 projektu ACCURAT (2010.–2012.), u ICT-PSP projektima Let'sMT! (2010.–2012.) i CESAR (2011.–2013.), u CEF projektima MARCELL (2018.–2020.), EU Council Presidency Translator (2019.–2020.) i CURLICAT (2020.–2022.) te u MSC projektu CLEOPATRA (2019.–2022.). Također, voditelj je hrvatskoga partnera (UniZg) u FP7 projektu XLike (2012.–2014.) te je voditelj projekta HR4EU financiranoga iz Europskoga socijalnoga fonda (2015.–2016.).

Predaje kolegije iz korpusne, računalne i opće lingvistike te digitalnih humanističkih znanosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u okviru preddiplomskoga i diplomskoga studija lingvistike. Na istome fakultetu predaje kolegije iz istih područja na doktorskim studijima lingvistike, glotodidaktike i kroatistike kao i na poslijediplomskim stručnim studijima prevoditeljstva i usmenoga prevođenja. Kao pozvani predavač ili gostujući profesor također je predavao na sveučilištima u Tübingenu, Klagenfurtu, Grazu, Ljubljani i Zadru.

Popis radova: https://www.bib.irb.hr/pregled/znanstvenici/157043?autor=157043.

O MENTORU

Jasmina Markič rođena je u Milanu, Italija. Maturirala je u Ljubljani 1971. godine, a potom je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani završila studij francuskog i engleskog jezika i književnosti (1977.). Studij španjolskog jezika i književnosti završila je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1980. godine. Tijekom akademske godine 1977./78. pohađala je poslijediplomsku specijalizaciju iz konferencijskog prevođenja na Sveučilištu Polytecnnic of Central London. Magisterij znanosti stekla je 1988. na Instituto Caro y Cuervo, Bogota, Kolumbija, na temu glagolskih perifraza (španj. *perífrasis verbales*), a doktorsku disertaciju *Los valores aspectuales en el español de América en las obras de Gabriel García Márquez*, pod mentorstvom red. prof. dr. Mitje Skubica, obranila je 1998. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani.

Od 1978. do 1981. godine radila je kao konferencijska prevoditeljica, a 1981. se zapošljava na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani na mjestu lektorice španjolskog jezik te postaje asistentica (1989.), docentica, izvanredna i redovita profesorica, a od 2009. je redovita profesorica u trajnom zvanju. Predstojnica je Katedre za španjolski jezik Odsjeka za romanistiku istoga fakulteta. Drži nastavu iz sintakse španjolskog jezika, američkog španjolskog, analize diskursa, traduktologije i konferencijskog prevođenja, dijakronijske lingvistike. Znanstveno se bavi španjolskom lingvistikom, kontrastivnim istraživanjima španjolskog, portugalskog i slovenskog, analizom diskursa i stilistikom. Također, zanima se za frazeologiju, kontakte jezika i povijesti u vezi s prevođenjem/konferencijskim prevođenjem i teoriju konferencijskog prevođenja.

Radila je kao konferencijska prevoditeljica i sudska tumačica te je prevela brojne književne i znanstveno-tehničke radove sa španjolskog i portugalskog na slovenski i obratno. Jedna je od glavnih urednica znanstvenog časopisa *Verba Hispanica* te je članica uredništva časopisa *Ars Humanitas*. Gostovala je na sveučilištima u Buenos Airesu, Bogoti, Granadi, La Laguni, Lisabonu, Madridu (UAM), Trstu, Zagrebu, Kragujevcu. Urednica je i suautorica slovensko-španjolskog i španjolsko-slovenskog rječnika, autorica i suautorica sveučilišnih priručnika, znanstvenih i stručnih radova, knjiga i poglavlja u knjigama te aktivno sudjeluje na međunarodnim skupovima u Sloveniji i u inozemstvu.

Popis radova:

https://bib.cobiss.net/bibliographies/si/webBiblio/bib201_20200625_171427_a2706019.html

SAŽETAK

Ovaj je rad posvećen prijedložnoj dopuni u španjolskome, koju se opisuje u odnosu s predikatom i ostalim glagolskim komplementima te se određuju i analiziraju njezini ekvivalenti u hrvatskome. Prijedložna je dopuna argument glagolu, po čemu nalikuje izravnomu objektu, no oblika je prijedložnoga izraza, zbog čega se dugo svrstavala u skupinu priložnih oznaka. U literaturi se spominje više mogućih kriterija za njezinu identifikaciju i razlikovanje od ostalih komplemenata (supstitucija naglašenim zamjenicama uz čuvanje prijedloga, nemogućnost izostavljanja, nekompatibilnost s izravnim objektom uz isti glagol, prijedložna rekcija, gubitak značenja prijedloga itd.), od kojih svaki pokazuje određene poteškoće, a neki su i odbačeni, kako se i prikazuje u ovome radu.

Ciljevi su rada odrediti ekvivalente španjolske prijedložne dopune u hrvatskome te stvoriti preduvjete za razvoj sustava za prepoznavanje tih elemenata u obama jezicima. Istraživanje je provedeno rabeći metodologiju kontrastivne analize i korpusni pristup, po uzoru na kontrastivne projekte Rudolfa Filipovića na Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sastavljen je usporedni španjolsko-hrvatski korpus s 2 milijuna pojavnica, koji se sastoji od španjolskih romana i njihovih objavljenih prijevoda na hrvatski. Kako bi se došlo do primjera prijedložne dopune, u korpusu su pretražene konstrukcije *glagol + prijedlog,* kod kojih prijedlog može uvoditi prijedložnu dopunu, a u analizu su uključene sve konstrukcije *glagol + prijedložna dopuna* s apsolutnom čestotom 15 i više, što čini ukupno 136 konstrukcija u 10.030 primjera.

Skupine za analizu i usporedbu s hrvatskim određene su na temelju (ne)povratnosti konstrukcije, vrste konstrukcije s prijedložnom dopunom te prisutnosti drugih komplemenata u primjerima iz korpusa. Analiza je pokazala kako prijedložna dopuna u španjolskome ne odgovara samo jednoj sintaktičkoj funkciji u hrvatskome, nego su njezini ekvivalenti u hrvatskome različite dopune (neizravni i izravni objekt, adverbijalna dopuna, predikatna dopuna, subjekt) te u malom broju primjera adverbijalni dodatci. Semantički gledano, također je vidljiva heterogenost ovih elemenata te se osim najčešće semantičke uloge, *trpitelja radnje,* u hrvatskim primjerima ostvaruje i niz drugih uloga. Kod usporedbe prijevoda prijedložne dopune i drugih komplemenata istoga oblika, pokazalo se kako je hrvatski u većini slučajeva pridonio njihovu razlikovanju (prijevod drugim glagolima i/ili drukčijim konstrukcijama).

ABSTRACT

The main topic of this dissertation is the *prepositional argument* in Spanish (spa. *complemento de régimen preposicional*), a verbal complement which shares its form (prepositional phrase) with the adverbial adjunct or argument (spa. *complemento circunstancial*), but it's similar in meaning to the direct object. This is why it was necessary to first describe verbal arguments and adjuncts in Spanish, with a special focus on direct and indirect object and the adverbial, to later compare their characteristics with those of the prepositional argument. The contrastive analysis with Croatian is conducted in order to try and use the inflexional richness of the Croatian language, where nouns can be marked for seven different cases, to better understand and distinguish between verbal arguments and adjuncts in Spanish, especially those formally identical.

There are two main objectives: 1) to determine the Croatian equivalents of the prepositional argument in Spanish, assuming those will mainly be arguments of different kinds and 2) to lay the theoretical foundation for developing a system for detecting these structures in both languages, building on the assumption that the application of Croatian as a metalanguage will be of use.

The dissertation is divided into three parts: theory, methodology and analysis. In the theoretical part we introduce and discuss the topics of transitivity, valency and rection, to then examine how verbal arguments and adjuncts are treated in Spanish and Croatian grammar. We especially focus on the distinction between these two groups of verbal modifiers in both languages, a frequent topic throughout functional grammar, valency theory and dependency grammar. The last chapter in the theoretical part of this work is dedicated to the prepositional argument in Spanish, from the seminal work of Alarcos Llorach (1966) where it was postulated, through later contributions (Bosque, 1983; Rojo, 1990; Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987; Gutiérrez Araus, 1987; Alarcos Llorach, 1986, 1990, 1994/1998; García-Miguel, 1995b) which expand and refine the theory, focusing on its different aspects. Here we have decided to approach the topic concentrating on the proposed criteria for the identification of the prepositional argument in opposition to other verbal modifiers, namely, is it compatible with the direct object, whether it's marginal or not towards the predicate and whether it can be omitted, how can it be substituted and what is the nature of its preposition.

The methodology for this study is based on the one developed for the numerous contrastive projects carried out by Rudolf Filipović at the Institute of Linguistics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb from the late 1960s. This includes the contrastive analysis of two languages using the translation method to identify the elements which have the same meaning and then describing those elements syntactically and semantically. For this purpose, the data was extracted from a parallel corpus, and since a suitable one didn't exist, we constructed it. This parallel Spanish-Croatian corpus contains 2 million words (2 Mw) and is composed of eleven Spanish novels and their published translations to Croatian. The corpus was lemmatized and morphosyntactically (MSD) tagged and has been made freely available to be used in future language research.

Based on the previous work about the prepositional argument (Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987 and 1999; García-Miguel, 1995b; Candalija Reina, 2008) and the valency database of Spanish verbs – ADESSE (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010), we compiled a list of 560 verbs with one to five specific prepositions that can introduce the prepositional argument, allowing there to be up to five other elements between the verb and the preposition, which could be to the left or to the right of the verb. All the results were manually checked and we included in the analysis constructions for which the same preposition with the same verb introduced the prepositional argument in at least 15 cases. This way we got a list of 136 constructions in 10,030 examples in total.

The results were divided into seven groups, depending on the verb meaning in ADESSE, whether the construction was reflexive or not, what the type of the construction was (whether the prepositional argument was, with the exception of the subject, the only argument – *biactantial construction*, or there were others, for example, the direct object – *triactantial construction*) and whether there were other constructions yielded by the aforementioned corpus search.

This functionally and semantically complex element in Spanish doesn't have an equivalent in one syntactical function or semantical role in Croatian. It was translated mostly by verbal arguments (all forms of indirect and direct object, adverbial argument, part of nominal or verbal predicate, subject) and in rare cases even by adverbial adjuncts. Semantically speaking, the most frequent semantical role these elements expressed in Croatian was the *patient*, but many

others were found (based on the Croatian Valency Lexicon of Verbs – CROVALLEX: Mikelić Preradović, 2014).

In the analysis of the corpus data, it was found that the translation of the reflexive and non-reflexive construction with the prepositional argument didn't show any differences, which is in accordance with the conclusion that the relation between the verb and this argument is the same in both constructions (Cano Aguilar, 1987 and 1999). Comparing the translations of the prepositional argument in biactantial and triactantial construction with the same verb, there were no differences and most of the Croatian verbs used were also trivalent, with the third argument expressed or not, according to the type of the construction. Furthermore, comparing the translation of the prepositional argument and other verbal modifiers with the same verb, some were different (e.g. adverbs for adverbial modifiers, verb with a different preposition and/or case for direct and indirect object) and some were the same (e.g. when direct object and prepositional argument have the same semantic role, when the two arguments should be distinguished according to the animacy of their referent). Looking into the translations of the examples of a different verbal meaning than the one carrying the prepositional argument, mostly differences were found, but the similarities between the verbal meanings and the analysis criteria for this distinction in ADESSE were also a factor. Lastly, for some exceptionally polysemous verbs, that can be part of many different constructions and also form different expressions or phrases (e.g. *llevar*, *hacer*), additional restrictions should be introduced, in order to minimize the manual work on the data.

KLJUČNE RIJEČI

prijedložna dopuna, glagolski komplementi, korpusna lingvistika, kontrastivna analiza, španjolski jezik, hrvatski jezik

KEYWORDS

prepositional argument, verbal modifiers, corpus linguistics, contrastive analysis, Spanish, Croatian

SADRŽAJ

O MENTORU i
O MENTORU iii
SAŽETAK v
ABSTRACT vi
KLJUČNE RIJEČI ix
SADRŽAJ x
POPIS KRATICA xiii
POPIS TABLICA xiv
1. UVOD 1
1.1. Ciljevi i hipoteze istraživanja 2
1.2. Struktura rada 3
2. UVOD U TEORIJSKI DIO 6
2.1. Terminologija vezana uz predikat i glagolske komplemente 6
2.2. Terminologija vezana uz vrste riječi, spojeve riječi i (su)rečenice 13
2.2.1. *Vrste riječi* 13
2.2.2. *Spojevi riječi* 16
2.2.3. *(Su)rečenice* 19
2.3. Španjolski jezik u Španjolskoj i u Hispanskoj Americi 20
3. ODNOSI IZMEĐU PREDIKATA I NJEGOVIH KOMPLEMENATA 23
3.1. Prijelaznost i pristupi prijelaznosti 23
3.1.1. *Tradicionalni pristupi prijelaznosti* 24
3.1.2. *Sintaktičko-semantički pristupi prijelaznosti* 30
3.2. Rekcija 33
3.3. Valentnost i teorija valentnosti 37
3.3.1. *Valentnost glagola* 41
3.3.2. *Elementi podređeni glagolu i razlikovanje među njima* 45
4. GLAGOLSKI KOMPLEMENTI U ŠPANJOLSKOM JEZIKU 52
4.1. Paradigma osobnih zamjenica 52
4.2. Klasifikacija glagolskih komplemenata 56
4.3. Razlikovanje među glagolskim komplementima i njihova identifikacija 65
4.3.1. *Izravni objekt* 66
4.3.2. *Neizravni objekt* 74

4.3.3. *Priložna oznaka* 83
5. GLAGOLSKI KOMPLEMENTI U HRVATSKOM JEZIKU 91
5.1. Objekt 91
5.1.1. *Izravni objekt* 92
5.1.2. *Neizravni objekt* 93
5.1.3. *Više objekata u raznim padežima* 97
5.2. Priložna oznaka 101
5.3. Razlikovanje između objekta i priložne oznake, dopuna i dodataka 104
6. PRIJEDLOŽNA DOPUNA U ŠPANJOLSKOM JEZIKU 113
6.1. Uvođenje prijedložne dopune – Alarcos Llorach (1966) 113
6.2. Kriteriji za identifikaciju prijedložne dopune 123
6.2.1. *Kompatibilnost izravnoga objekta i prijedložne dopune* 127
6.2.2. *(Ne)marginalnost prema predikatu i (ne)mogućnost izostavljanja* 131
6.2.3. *Supstitucija* 140
6.2.4. *Prijedložna rekcija i značenje prijedloga* 143
6.3. Studije o prijedložnoj dopuni 151
7. METODOLOGIJA 163
7.1. Korpusna lingvistika 163
7.1.1. *Razvoj korpusne lingvistike* 165
7.1.2. *Vrste istraživanja u korpusnoj lingvistici* 169
7.2. Kontrastivna analiza 176
7.2.1. *Kontrastivna analiza na Zavodu za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 178
7.2.2. *Uporaba korpusa u kontrastivnim istraživanjima* 182
7.3. Izrada, obrada i pretraga usporednoga španjolsko-hrvatskog korpusa 185
7.3.1. *Odabir tekstova za korpus* 187
7.3.2. *Obrada korpusa* 190
7.3.3. *Pretraga korpusa* 194
7.4. Ostali korišteni jezični resursi: baze i leksikoni valentnosti 196
7.4.1. *Baza ADESSE* 198
7.4.2. *Valencijski leksikon CROVALLEX* 201
7.4.3. *Usporedba baze ADESSE i leksikona CROVALLEX* 202
7.5. Odabir jezične građe za analizu 204

8. ANALIZA HRVATSKIH EKVIVALENATA PRIJEDLOŽNE DOPUNE U ŠPANJOLSKOME 209
8.1. Rezultati istraživanja – španjolski jezik 209
8.2. Analiza konstrukcija s prijedložnom dopunom 216
8.2.1. *Glagoli uz koje se ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom* 224
8.2.2. *Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom* 236
8.2.3. *Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije* 248
8.2.4. *Glagoli uz koje se ostvaruje povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom* 266
8.2.5. *Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom* 273
8.2.6. *Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije* 281
8.2.7. *Glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom* 292
8.2.8. *Prikaz analize rezultata* 303
9. ZAKLJUČAK 308
Popis literature 315
Životopis autorice s popisom objavljenih djela 331

POPIS KRATICA

španj. – španjolski
hr. – hrvatski
engl. – engleski
franc. – francuski
lat. – latinski
v. – vidi (upućivanje)
dosl. – doslovno (najčešće kod prijevoda)
usp. – usporedi

Za označavanje glagolskih komplemenata u španjolskom, posebno u analizi konstrukcija, rabit će se sljedeće kratice:
CR – prijedložna dopuna (španj. *complemento de régimen*),
CD – izravni objekt (španj. *complemento directo*),
CI – neizravni objekt (španj. *complemento indirecto*),
CC – priložna oznaka (španj. *complemento circunstancial*); CCM – priložna oznaka načina (španj. *modo*), CCT – priložna oznaka vremena (španj. *tiempo*), CCL – priložna oznaka mjesta (španj. *lugar*),
PVO – predikatni proširak (španj. *predicativo*) u bazi *ADESSE*,
LOC – adverbijalna dopuna mjesta u bazi *ADESSE*,
AGT – dopuna vršitelja radnje (španj. *complemento agente*) u bazi *ADESSE*.

Za gramatičke priručnike i rječnike Španjolske kraljevske akademije (*Real Academia Española – RAE*) rabit će se sljedeće kratice:
Gramática de la lengua española (1931) – *GLE*,
Esbozo de una nueva gramática de la lengua española (1973/1998) – *Esbozo*,
Nueva gramática de la lengua española (2009) – *NGLE*,
Diccionario de la lengua española, 23.ª ed (2014) – *DLE*,
Diccionario panhispánico de dudas (2005) – *DPD*.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Paradigma osobnih zamjenica u španjolskom jeziku 53
Tablica 2. Razlike između priložnih oznaka (aditamentos) i prijedložnih dopuna (suplementos) 125
Tablica 3. Valentnost i sintaktičke konstrukcije/sheme/strukture 160
Tablica 4. Struktura i broj pojavnica u usporednom španjolsko-hrvatskom korpusu 189
Tablica 5. Usporedba baze ADESSE i valencijskoga leksikona CROVALLEX 203
Tablica 6. Prikaz rezultata kod glagola uz koje u jednom značenju može stajati prijedložna dopuna uvedena istim prijedlogom 210
Tablica 7. Prikaz rezultata kod glagola uz koje u više značenja može stajati prijedložna dopuna uvedena istim prijedlogom 214
Tablica 8. Prikaz svih rezultata 215
Tablica 9. Broj konstrukcija s pojedinim prijedlogom 216
Tablica 10. Popis skupina za analizu 220
Tablica 11. Glagoli uz koje se ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 224
Tablica 12. Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 237
Tablica 13. Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 248
Tablica 14. Glagoli uz koje se ostvaruje povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 266
Tablica 15. Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 273
Tablica 16. Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 282
Tablica 17. Glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski 292
Tablica 18. Primjeri prijevoda nepovratne dvoaktantske, nepovratne troaktantske i povratne dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom 304
Tablica 19. Usporedba prijevoda dvoaktantske i troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom uz isti glagol 305
Tablica 20. Usporedba prijevoda konstrukcije s prijedložnom dopunom i konstrukcije s drugim komplementom uz isti glagol 306

1. UVOD

Prijedložna dopuna u španjolskome nužno je prijedložni izraz te je prema tome površinskom strukturom jednaka priložnoj oznaci, međutim zbog tijesne veze s glagolom sliči izravnomu objektu. U španjolskoj se gramatičkoj tradiciji obično razlikuje između izravnoga objekta, neizravnoga objekta te priložne oznake, no šezdesetih se godina prošloga stoljeća počinje uviđati kako je potonja kategorija određena preširoko, odnosno, kako je neprecizno u nju svrstati sve komplemente koji *nisu* dva spomenuta objekta (usp. Rojo, 1990, str.153).

Za identifikaciju i opis prijedložne dopune ključan je rad Emilija Alarcos Lloracha (1966, 1986, 1990, 1994/1998) koji, analizirajući obilježja prijelaznosti, zamjećuje kako nekim prijedložnim izrazima glagol upravlja slično kao i izravnim objektom, a s njime dijele i nemogućnost zamjene prilogom, mjesto u rečenici najčešće neposredno iza glagola te status glagolskoga argumenta (naspram adjunkta). Od izravnoga se objekta prijedložna dopuna razlikuje u tome što ju može uvoditi veći broj prijedloga (izravni objekt može uvoditi isključivo prijedlog *a*), a pronominalizira se naglašenim zamjenicama, pri čemu se prijedlog obavezno čuva (npr. *pensar en la comida – pensar en ello ~ misliti na hranu – misliti na to*), dok to nije slučaj kod izravnoga objekta, koji se mijenja samo nenaglašenim zamjenicama (npr. *ver a la profesora – verla ~ vidjeti profesoricu – vidjeti ju*). Čuvanje prijedloga prilikom zamjene te činjenica da svaki glagol nužno traži jedan ili više određenih prijedloga, upućuju na odnos rekcije te se prema tome može govoriti o obilježju *prijedložne rekcije* (Alarcos Llorach, 1966; Rojo, 1990) kao jednom od ključnih za identifikaciju ovoga komplementa.

U radovima koji su uslijedili (Bosque, 1983; Rojo, 1990; Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987; Gutiérrez Araus, 1987; García-Miguel, 1995b) podrobnije se istražuje i opisuje prijedložna dopuna, često stavljajući ju u odnos s drugim glagolskim komplementima, gdje se naglašava kako je riječ o elementu koji se ponekad nalazi na granici između argumenata i adjunkata pa ga stoga može biti teško odrediti (usp. Bosque, 1983, str. 148; Cuadros Muñoz, 2004, str. 343–4). Poteškoće u razlikovanju glagolskih komplemenata donekle su vezane i uz siromašnu imensku fleksiju u španjolskome, a time i preuzimanje mnogih padežnih funkcija od strane prijedloga (usp. Spitzová, 1974, str. 51). Upravo se u tome nalazi jedan od povoda za izradu ovoga rada: istražiti može li i kako flektivno bogatiji hrvatski pridonijeti razlikovanju glagolskih komplemenata u španjolskome, posebice u slučajevima kada su ti komplementi istoga oblika. Nadalje, osim teorijskih poteškoća prisutnih kod razgraničavanja glagolskih

komplemenata, na koje će se ovdje osvrnuti, jednakost u obliku stvara dodatni problem kod automatske obrade teksta, gdje se htjela ispitati mogućnost primjene hrvatskoga kao metajezika.

Sam je naziv *prijedložna dopuna*, točnije *regirana prijedložna dopuna* (španj. *complemento de régimen preposicional*, prema Gutiérrez Araus, 1987, str. 370) odabran kako bi vjerno ocrtao osnovna obilježja toga komplementa te ga nedvosmisleno razlikovao od ostalih. On se može raščlaniti na sljedeći način: 1) *regirana* (prema Katunar, 2015: *regirani prijedlozi*) se odnosi na glagolsku rekciju koja vezuje predikat i tu dopunu, 2) *prijedložna* opisuje njezin oblik prijedložnoga izraza te 3) *dopuna* se rabi kako bi se izbjegla višeznačnost i nepreciznost naziva *prijedložni objekt*, s obzirom na to da se u obama jezicima neizravni objekt može uvoditi prijedlogom, a u španjolskome to vrijedi čak i za neke izravne objekte (prijedlog *a* uz tzv. prijedložni izravni objekt).

1.1. Ciljevi i hipoteze istraživanja

Cilj je rada odrediti elemente u hrvatskim rečenicama koji formalno i značenjski odgovaraju prijedložnoj dopuni u španjolskome. Drugi je cilj stvoriti preduvjete za razvoj sustava za prepoznavanje prijedložne dopune u španjolskome i njezinih ekvivalenata u hrvatskome. Ovi su ciljevi usko vezani i uz dodatne razloge koji su motivirali istraživanje ove teme. Kao prvo, radova je koji se bave usporedbom ovih dvaju jezika iznimno malo pa se s jedne strane nastojalo pridonijeti hrvatskoj i međunarodnoj hispanistici, obrađujući također temu koja je na hrvatskome jeziku u potpunosti neobrađena. S druge strane, na temu glagolskih komplemenata u hrvatskome još je uvijek nedovoljno rečeno. Zbog toga je i tema glagolskih komplemenata u obama jezicima obrađena nešto šire, prije nego što će se pozornost posvetiti prijedložnoj dopuni.

Nadalje, po pitanju dostupnih jezičnih tehnologija, hrvatski još uvijek pripada jezicima za koje je dostupan mali broj jezičnih alata i resursa (engl. *low-resourced/under-resourced languages*) pa je jedna od motivacija bila i izrada usporednoga španjolsko-hrvatskog korpusa, koji bi bio javno dostupan te tako omogućio izvor podataka za buduća istraživanja i nastavu. Metodologija korpusne lingvistike povezana je s njome komplementarnim kontrastivnim pristupom (v. Filipović, 1985; Johansson, 2007), koji je posebno značajan za tradiciju jezikoslovnih istraživanja na Sveučilištu u Zagrebu. Međutim, u prethodnim brojnim kontrastivnim istraživanjima provedenima pri Zavodu za lingvistiku, hrvatski se jezik usporedio s drugim

europskim jezicima (npr. s engleskim, njemačkim, talijanskim), no ne i sa španjolskim pa je prilikom osmišljavanja istraživanja i ta činjenica uzeta u obzir.

Kad je riječ o hipotezama istraživanja, prva je hipoteza vezana uz prvi cilj rada, a pretpostavlja da se španjolska prijedložna dopuna na hrvatski prevodi glagolskim argumentom, napose izravnim ili neizravnim objektom ili obveznom adverbijalnom dopunom. Druga je hipoteza vezana uz drugi cilj rada te pretpostavlja da uporaba hrvatskoga kao metajezika pridonosi razlikovanju dvaju glagolskih komplemenata istoga oblika u španjolskome. U tome smislu, kako bi se dobila što potpunija slika, prijedložnu dopunu u španjolskome i njezine hrvatske ekvivalente opisat će se i usporediti morfosintaktički, sintaktički i semantički te će se pritom rabiti i dostupne baze i leksikoni valentnosti: za španjolski baza *ADESSE* (García-Miguel i dr., 2010), a za hrvatski leksikon *CROVALLEX* (Mikelić Preradović, 2014).

1.2. Struktura rada

Rad je podijeljen u tri veća dijela: teorijski, koji obuhvaća poglavlja 2.–6., metodološki u sedmom poglavlju te provedeno istraživanje i analiza u osmom poglavlju. Nakon uvoda teorijski dio započinje poglavljem *Uvod u teorijski dio*, u kojem se posvećuje terminologiji vezanoj uz predikat i glagolske komplemente, vrste riječi, spojeve riječi i rečenice te se kratko osvrće na španjolski jezik u Španjolskoj i u Hispanskoj Americi.

Poglavlje 3, pod naslovom *Odnosi između predikata i njegovih komplemenata*, bavi se trima osnovnim odnosima takvim odnosima: prijelaznošću, rekcijom i valentnošću. Prijelaznost je važna za ovu temu ne samo zbog odnosa prijedložne dopune s izravnim objektom, nego i zbog toga što je jedna od tema u literaturi o prijedložnoj dopuni i tzv. *prijedložna prijelaznost*, pri čemu neki autori (npr. Cano Aguilar, 1987; Gutiérrez Araus, 1987) izjednačavaju odnos izravnoga objekta i prijedložne dopune s predikatom. Prijedložna je dopuna uz predikat vezana rekcijom, zbog čega je bilo važno barem kratko uvesti ovu temu, koja se kasnije stavlja u kontekst ovoga rada u potpoglavlju 6.2.4. Naposljetku, prijedložna je dopuna dio glagolske valentnosti te je, kako joj i sam naziv govori, *dopuna* (*aktant, argument*), za razliku od *dodatka* (*cirkumstanta, adjunkta*), u smislu razlikovanja između ovih dviju skupina glagolskih komplemenata, napose unutar teorije valentnosti.

Sljedeća su dva poglavlja posvećena glagolskim komplementima u španjolskom i u hrvatskom jeziku, pri čemu se detaljnije proučavaju izravni i neizravni objekt te priložna oznaka, s obzirom na to da su to komplementi s kojima se prijedložna dopuna najčešće dovodi u odnos. Također, u obama je poglavljima posebna pozornost pridana razlikovanju među glagolskim komplementima i njihovoj identifikaciji. U poglavlju o glagolskim komplementima u španjolskome spominju se i radovi u kojima se mogu vidjeti najave izdvajanja prijedložne dopune kao zasebnoga komplementa (npr. Roca Pons, 1960/1985).

Posljednje je teorijsko poglavlje naslovljeno *Prijedložna dopuna u španjolskom jeziku* te donosi detaljan prikaz ove dopune, od njezina uvođenja (Alarcos Llorach, 1966), preko kriterija za njezinu identifikaciju i razlikovanje od ostalih glagolskih komplemenata, gdje se uključuju i najpoznatije kritike i dopune prvotnoj teoriji (posebice: Bosque, 1983; Rojo, 1990; Alarcos Llorach, 1990 i 1994/1998). U potpoglavlju *Studije o prijedložnoj dopuni*, koje zaključuje teorijski dio rada, obrađuju se i komentiraju najznačajniji radovi o prijedložnoj dopuni, poput Martínez García (1986), Cano Aguilar (1987) i García-Miguel (1995b).

Poglavlje 7 bavi se metodologijom ovoga istraživanja te se osvrće na njegove dvije osnovne karakteristike: ono je korpusno i kontrastivno. Zbog toga je bilo važno kratko uvesti korpusnu lingvistiku i kontrastivnu analizu, kao dvije lingvističke discipline u koje se ono smješta. Također, posvećena je pozornost njihovoj komplementarnosti, odnosno, uporabi korpusa u kontrastivnim istraživanjima. Posebno se osvrnulo na bogatu tradiciju kontrastivne analize na Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zatim je opisana izrada, obrada i pretraga usporednoga španjolsko-hrvatskog korpusa, koji je izrađen za potrebe ovoga istraživanja. Osvrnulo se i na još dva jezična resursa kojima se koristilo u analizi: bazu valentnosti španjolskih glagola *ADESSE* te valencijski leksikon hrvatskih glagola *CROVALLEX*. Navedene su osnovne karakteristike tih dvaju resursa te ih se međusobno usporedilo. Naposljetku, opisan je postupak odabira jezične građe za analizu.

U poglavlju 8, naslovljenom *Analiza hrvatskih ekvivalenata prijedložne dopune u španjolskome*, donose se rezultati istraživanja provedena na ukupno 136 konstrukcija *glagol + prijedlog*, u kojima prijedlog može uvoditi prijedložnu dopunu u najmanje 15 primjera u korpusu. Obrađeno je 10.030 primjera iz korpusa, a prijedložna je dopuna bila prisutna u njih 8.207 ili 82%. Nakon prikaza rezultata slijedi njihova analiza, gdje se objašnjavaju primijenjeni kriteriji za podjelu u sedam skupina za analizu: (ne)povratnost glagola, mogućnost da

prijedložna dopuna uz glagol stoji sama (u dvoaktantskoj konstrukciji) ili u konstrukciji s drugim komplementom (u troaktantskoj konstrukciji) te prisutnost primjera ostalih konstrukcija, a sve kao rezultat pretrage u korpusu određena glagola uz koji stoji određeni prijedlog.

Posljednje je poglavlje *Zaključak*, a u njemu se ističu osnovni zaključci provedena istraživanja, s time da se na kraju svakoga potpoglavlja analize određene skupine glagola nalazi kratki zaključak o toj skupini. Osim toga, navodi se ostvareni znanstveni doprinos te se upućuje na moguća buduća istraživanja.

2. UVOD U TEORIJSKI DIO

Poseban izazov ovoga rada bit će razjasniti veze pojmova i termina u hrvatskome kako bismo bili sigurni što pojedini autor pod pojedinim terminom podrazumijeva. Čini nam se da barem dio kritika i neslaganja među stručnjacima proizlazi iz nerazumijevanja i korištenja iste, poglavito osnovne terminologije u različitim značenjima. Zbog toga će se na početku pokušati izričito i nedvosmisleno predstaviti osnovne termine koji će se rabiti u daljnjem tekstu.

2.1. Terminologija vezana uz predikat i glagolske komplemente

U hrvatskome se jezikoslovlju mogu pronaći različiti nazivi za određene skupine elemenata koji na neki način dopunjuju ili modificiraju glagol. Neki od njih su posljedica prijevoda i utjecaja terminologije jezika s kojega se prevodi (npr. engleski, francuski), dok su neki uže vezani uz pojedini teorijski okvir (npr. teorija valentnosti, kognitivna gramatika). Napravit će se pregled uporabe sljedećih termina: *komplement*, *dopuna*, *dodatak*, *modifikator*, *argument*, *adjunkt*, *aktant*, *cirkumstant*.

Krenut će se s teorijski najjasnijima, a to je razlikovanje između *aktanata* i *cirkumstanata*, koje potječe iz sintaktičke teorije Luciena Tesnièrea. Aktanti su sudionici radnje, njihov je broj ograničen i ovisi o pojedinom glagolu, dok cirkumstanti izražavaju okolnosti radnje te se mogu glagolu slobodno dodavati i oduzimati (Tesnière, 1959, str. 102–3). Prvi je aktant subjekt, što dokida njegovo posebno mjesto u gramatičkom ustrojstvu rečenice i čini ga još jednim glagolskim komplementom, dok bi prototipni drugi i treći aktant bili tradicionalni izravni i neizravni objekt. Broj aktanata kojima glagol otvara mjesto ovisi o njegovoj valentnosti pa se stoga razlikuju nevalentni, monovalentni (jednomjesni), dvovalentni (dvomjesni) i trovalentni (tromjesni) glagoli. Tijekom razvoja teorije valentnosti, kao sinonimi za *aktant* često se rabe *dopuna* i *komplement*, a riječ je o elementima koji popunjavaju prazna mjesta koja otvara nositelj valentnosti, najčešće glagol (Samardžija, 1993, str. 5). Prazna će mjesta osim subjekta i objekata popunjavati i priložna dopuna, kako se jasno vidi iz Samardžijina (1993, str. 5–6) primjera dvovalentnog glagola *stajati*: *Stoji Baja pred Supilom*, s dopunom u nominativu (*Baja*) i priložnom dopunom (*pred Supilom*).[1] Ovakvo, uže poimanje naziva *komplement*, u smislu

[1] Samardžija napominje kako je glagol *stajati* dvovalentan „u značenju u kojem je upotrijebljen u našem primjeru“ (Samardžija, 1993, str. 5). O odnosu značenja i valentnosti bit će riječi u potpoglavlju 3.3., ali zasada je dovoljno

sinonimima za *aktant*, posebice je često u literaturi na engleskome jeziku (npr. Vater, 1978: engl. *complements and adjuncts*).

S druge strane, kod prikaza razdiobe elemenata koji dopunjuju ili modificiraju glagol, Samardžija (1993, str. 5) ipak razumije *komplement* kao opći pojam ili kategoriju, koja se sastoji od *dopuna* ili komplemenata uvjetovanih valentnošću glagola i *dodataka* (Samardžija, 1993, str. 6). Dopune dalje mogu biti *obvezne* i *fakultativne*. Ovakvo, opće značenje naziva *komplement* (španj. *complemento*) pronalazi se u španjolskim gramatikama, s time da jednako kao i u hrvatskoj tradiciji, analiza rečenice kreće od subjekta i predikata, tako da taj naziv ne uključuje subjekt.[2] *Komplement* je, prema tome, opći naziv za sve elemente koji dopunjuju ili modificiraju glagol, pa se tako govori o *complemento directo* (*izravni objekt*, dosl. *izravni komplement*), *complemento indirecto* (*neizravni objekt*, dosl. *neizravni komplement*), *complemento circunstancial* (*priložna oznaka*, dosl. *komplement okolnosti*) itd. (npr. *NGLE*, 2009). Međutim, naziv *complemento* u istome smislu Vinja (1998) prevodi kao *dopuna* te govori o *direktnoj*, *indirektnoj* i *priloškoj dopuni* (Vinja, 1998, str. 368), dakle, rabi *dopuna* kao opći naziv (naprosto: 'ono što dopunjuje').

U kognitivnoj se gramatici, kako napominju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 109),[3] *komplement* izjednačava s *dopuna*, a riječ je o sastavnicama na razini sintagme koje elaboriraju „shematični orijentir determinatora profila (glave) kao zavisne sastavnice i tada govorimo o odnosu komplementacije". U tome je, nastavljaju autori, i osnovna razlika u usporedbi s ovisnosnim gramatikama (u užem smislu riječi), u kojima je glava uvijek neovisna sastavnica. Osim objekata (izravnog i neizravnog), postoje također i adverbijalne i subjektne dopune, dakle vidljivo je kako i u ovome teorijskom okviru, bez obzira na različito viđenje odnosa ovisnosti, naziv *dopuna* obuhvaća većinu elemenata koje teorija valentnosti smatra *aktantima*. Problematični su možda jedino adverbijali, o kojima će biti riječi nešto kasnije.

---

samo usporediti s prethodnim sljedeći primjer: *Vlak je stao*, u kojem je glagol *stajati* jednovalentan i ima značenje 'zaustaviti se'.

[2] Misli se na polazišnu teorijsku razliku, koja se onda ocrtava i u analizi, između tzv. konstituentskih gramatika i ovisnosnih gramatika, u koju ovdje nećemo ulaziti; v. npr. Hays (1964). I španjolska i hrvatska gramatička tradicija polaze od opisa elemenata (konstituenata, sastavnica) od kojih se sastoji rečenica. Tako se ponajprije opisuju predikat, subjekt, izravni i neizravni objekt te priložna oznaka, a zatim elementi unutar njih (npr. atribut, apozicija).

[3] Ova se gramatika razlikuje od ostalih gramatika hrvatskoga jezika, jer je pisana iz perspektive i po teorijskim postavkama kognitivne gramatike, a uključena je u ovaj rad zbog toga što donosi najpotpuniji pregled i opis glagolskih komplemenata dosad dostupan za hrvatski jezik.

Nadalje, od hrvatskih gramatičara naziv *komplement* spominje i Katičić (2002, str. 138), koji navodi kako se u nekim gramatičkim tradicijama ne razlikuju objekti od priložnih oznaka, nego se opisuju kao jedno i nazivaju *dodatak* ili *dopuna* (*komplement*), no, nastavlja Katičić, „takav način opisivanja nije primjeren hrvatskomu književnom jeziku“. Iz navedenoga je teško prosuditi na koje je gramatičke tradicije Katičić mislio, jer, premda se primjerice u španjolskome zaista rabi naziv *komplement* kao opći naziv za cjelokupnu skupinu te se onda svaki od glagolskih komplemenata opisuje zasebno, to nipošto ne znači da se objekti i priložne oznake ne razlikuju. Doduše, možda je ono što Katičić smatra neprimjerenim za gramatički opis hrvatskoga upravo nedovoljno isticanje razlikovanja dviju skupina: objekata s jedne i priložnih oznaka s druge strane te samim time i bilo kakvo grupiranje u opću kategoriju glagolskih komplemenata.[4]

Kad je riječ o nazivu *dopuna*, već je spomenuto kako se on ponekad smatra sinonimom za *komplement*, što može i ne mora uključivati i subjekt, a isto tako može i ne mora uključivati (barem djelomično) priložne oznake. Osnovni je problem s ovim nazivom, kako zapaža Palić (2011, str. 203) za bosnistiku,[5] to što se on često rabi neznanstveno, „iz čega treba razumjeti da je to ‘ono što dopunjuje’, a time onda nije rečeno mnogo.“ *Dopuna* se često suprotstavlja *dodatku* (ili *modifikatoru*), s time da se ta opozicija ponekad izjednačava s opozicijom *objekt / priložna oznaka* (npr. u Silić i Pranjković, 2007, str. 286),[6] a ponekad s *aktant / cirkumstant* (npr. u Belaj i Tanacković Faletar, 2017).[7]

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 232) kažu kako se u hrvatskoj gramatičkoj tradiciji adverbijali (priložne oznake) suprotstavljaju objektima jer se u rečenično ustrojstvo ne uvode po leksičko-gramatičkim svojstvima glagola, nego je riječ o okolnostima koje se odnose na sadržaj cijele rečenice i fakultativni su članovi. Ovakvo razlikovanje nalazimo u svim pregledanim gramatikama: Katičić (2002) u poglavlju o gramatičkom ustrojstvu rečenice

[4] Iz Samardžijine bilješke (Samardžija, 1993, str. 14) čini se da se ova Katičićeva opaska odnosi na neprimjerenost opisa hrvatskoga jezika zasnovanoga na teoriji valentnosti, što se daje naslutiti uporabom naziva *dopune* i *dodatci*.
[5] U ovome radu ne zastupamo tezu o zajedničkom BCHS jeziku, niti o tome namjeravamo raspravljati, već nas zanima rješenje za jezik srodan hrvatskome, posebice kada se zaključak za taj jezik može primijeniti i na hrvatski, kako je ovdje slučaj.
[6] Silić i Pranjković (2007, str. 299) u naslovu poglavlja o objektu u zagradu navode naziv *dopuna*, da bi u nastavku ukratko objasnili kako je *dopuna* ipak nešto širega značenja te kako se, između ostaloga, dopunom mogu smatrati i tzv. obvezne priložne oznake (dan je primjer glagola *stanovati*). Dakle autori su svjesni problematike i činjenice da obvezne priložne oznake imaju neke sličnosti s objektima, no i dalje zadržavaju osnovnu opreku objekt (dopuna) naprama priložna oznaka (dodatak).
[7] Misli se samo na elemente koje nazivi obuhvaćaju jer Belaj i Tanacković Faletar ne rabe Tesnièreovu terminologiju, kao što se objašnjava u odlomcima koji slijede.

govori o predikatu, subjektu, priložnoj oznaci, objektu i dopunama,[8] Barić i dr. (2005) u velikom poglavlju o sintaksi razlikuju predikat, subjekt, adverbnu oznaku i objekt, dok Silić i Pranjković (2007) na sličan način govore o predikatu, subjektu, objektu (dopuni) i priložnoj oznaci. Iz navedenoga je vidljivo, kako primjećuju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 232), da se ne polazi od kategorija višega reda pa se ne prave razlike: *dopuna / modifikator, dopuna / dodatak, sudionici / okolnosti, aktanti / cirkumstanti*. I premda je tako, problem nastaje u tome što se i dalje rabe isti termini, ali se ne misli na isti odnos. Konkretnije, dopune, sudionici i aktanti izjednačit će se s objektima, dok će se modifikatori, dodatci, okolnosti i cirkumstanti izjednačiti s priložnim oznakama. Uspoređujući sintaktičke odnose tradicionalne gramatike i one uključene u glagolske dopune unutar teorije valentnosti, Samardžija (1993, str. 10) navodi da su to: „subjekt–predikat, predikat–objekt, predikat–priložna oznaka, glagol–imenski dio predikata[9] i (modalni ili infinitivni) glagol–glagol (u infinitivu).“ Dakle, osim toga što se subjekt tradicionalno ne svrstava u dopune, problem je kod određivanja kategorije priložnih oznaka i činjenice da su neke od njih dopune, dok su druge dodatci, što mnogi autori priznaju, ali se tom temom većinom ne bave te nastavljaju govoriti o objektima i priložnim oznakama kao sinonimima za dopune i dodatke.[10]

S druge strane, Katičić (2002, str. 138) rabi naziv *dopuna* u neuobičajenom i prilično specifičnom značenju, kako bi označio „imenice koje se dodaju pojedinim rečeničnim dijelovima jer oni bez njih nisu potpuni“. Dalje se navodi kako je riječ o dopunama imenicama i pridjevima, pogotovo onima u službi predikatnoga imena, dakle imenskoga dijela predikata, a te se dopune prema riječima koje dopunjuju odnose kao objekti prema glagolu. Kao primjeri navode se dopune u genitivu uz neke pridjeve: *Ta je žena bila puna duha*, dopune u dativu uz neke pridjeve: *Kako je on sam vješt i vjetru i valu*, dopune u instrumentalu uz neke imenice: *Siromah duhom ostaje miran* te dopune u instrumentalu uz neke pridjeve: *Ja sam zadovoljan onim što ima* (Katičić, 2002, str. 138–9). Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 244) ovakve primjere svrstavaju u obvezne i neobvezne pridjevske dopune, uviđajući njihovu sličnost s glagolskim dopunama.[11]

---

[8] O ovoj neuobičajenoj uporabi naziva *dopuna* bit će riječi niže u tekstu.

[9] Imenski se dio predikata najčešće naziva *predikatno ime* (Katičić, 2002, str. 45; Barić i sur., 2005, str. 401; Silić i Pranjković, 2007, str. 199), ali može se pronaći i naziv *predikativ* (Samardžija, 1993, str. 4). Osim u navedenom radu, naziv *imenski dio (predikata)* također se nalazi u Silić i Pranjković (2007, str. 289).

[10] Tema razlikovanja objekata i priložnih oznaka, te obveznih i neobveznih priložnih oznaka obradit će se u potpoglavlju 5.3.

[11] Budući da pridjevske (i imenske) dopune nisu tema ovoga rada, za više o ovoj temi upućuje se na Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 244–51) te Marković (2010, str. 181–233).

Kao sinonim nazivu *dodatak*, u opoziciji s *dopuna* može se rabiti i *modifikator*. Primjerice, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 266) osim obveznih i neobveznih adverbijalnih dopuna razlikuju i adverbijalne modifikatore. Dakle, na mjesto tradicionalnih priložnih oznaka u ovome teorijskom okviru dolaze tri skupine elemenata, zapravo potkategorije više kategorije *adverbijala*:[12] obvezna adverbijalna dopuna, neobvezna adverbijalna dopuna te adverbijalni modifikator, pri čemu je često teško odrediti granicu između posljednja dva.[13]

U suvremenom jezikoslovlju mnogo je teorija koje polaze od Tesnièreovih temeljnih postavki o rečeničnoj strukturi, glagolskoj valentnosti i vrstama komplemenata te se one često obuhvaćaju širim nazivom *valencijske ili ovisnosne gramatike* (ponekad i *gramatike zavisnosti*), a da se pritom može raditi o teorijski vrlo različitim okvirima.[14] Pritom se za opoziciju *aktanti / cirkumstanti* ili *sudionici / okolnosti* najčešće rabe termini *argumenti / adjunkti* (engl. *arguments / adjuncts*, španj. *argumentos / adjuntos*). Studije u okviru ovih teorija redovito uviđaju i sintaktičke i semantičke čimbenike i obilježja argumenata, odnosno tzv. *argumentnu strukturu* predikata, dakle proučavaju se kako sintaktičke, tako i semantičke funkcije ili uloge, ali i sam njihov (morfosintaktički) ostvaraj ili realizacija (engl. *argument realization*) te obveznost i neobveznost argumenata.

U španjolskome jezikoslovlju vidi se primjena istih ideja, predikat zahtijeva argumente po svome značenju, a može se i reći da oni nadopunjuju njegovo značenje ili da su nužni kako bi se ono ostvarilo (Rodríguez Ramalle, 2005, str. 65). Kad se govori o argumentnoj strukturi, većinom se misli na glagole, no ima ju i manji broj drugih vrsta riječi. U *NGLE* (2009, §1.12j) daje se primjer odglagolskih imenica, koje nasljeđuju argumentnu strukturu glagola iz kojih su izvedene: *Silvia decidió* <u>*no acudir a la boda*</u> – *Silvija je odlučila* <u>*ne prisustvovati vjenčanju*</u> i *la decisión de Silvia* <u>*de no acudir a la boda*</u> – *Silvijina odluka* <u>*da ne prisustvuje vjenčanju*</u>. Prijedlog *de* u ovim je primjerima sintaktička oznaka ili oznaka funkcije (španj. *marca sintáctica* ili *marca de función*), koju imenice u španjolskome obično zahtijevaju kako bi njihovi argumenti vršili neku sintaktičku funkciju.[15]

[12] S obzirom na to da je ova gramatika pisana prema teorijskom okviru kognitivne gramatike, gramatičke kategorije nisu strogo odijeljene, već se, kao i sve druge vrste kategorija, sastoje od prototipnih i rubnih elemenata, sa svime što dolazi između, a kategorije se često i preklapaju.
[13] Više će se o ovoj temi govoriti u potpoglavlju 5.3.
[14] V. npr. Vater (1975) ili Dras, Chiang i Schuler (2004).
[15] U španjolskome se imenice ne dekliniraju, stoga padežne funkcije preuzimaju većinom prijedlozi.

Kad je riječ o nazivu *predikat*, referentna španjolska gramatika *Nueva gramática de la lengua española* (*NGLE*, 2009), govori kako se on danas i dalje rabi u dvama značenjima (*NGLE*, 2009, §1.12d): „U prvome od njih, strogo preuzetom iz logike, predikat označava izraz čiji se sadržaj pripisuje referentu subjekta, kao i sintaktički segment koji označava [taj izraz].“[16] U tome se značenju predikatom smatra glagol sa svim elementima koji ga dopunjuju i modificiraju, dakle, tradicionalno govoreći, predikatni skup. Drugo je značenje naziva *predikat* uže od prvoga (*NGLE*, 2009, §1.12e): „U ovoj drugoj interpretaciji, predikati su kategorije koje označavaju stanja, radnje, osobine ili procese u koje su uključeni jedan ili više sudionika.“[17] Primjerice, u rečenici *El maestro explicaba la lección a los alumnos* (*Učitelj je objašnjavao lekciju učenicima*), predikat u prvom značenju je *explicaba la lección a sus alumnos* (*je objašnjavao lekciju učenicima*). U istome primjeru predikat u drugom značenju jest *explicaba* (*je objašnjavao*), a radnja koju on označava zahtijeva tri sudionika ili argumenta: vršitelja radnje – subjekt (*el maestro – učitelj*), gradivo ili informaciju koja se izlaže ili prenosi – izravni objekt (*la lección – lekcija*) i primatelja kojem se ova radnja upućuje – neizravni objekt (*a los alumnos – učenicima*). U ovakvu se definiciju kategorije predikata mogu i ne moraju uključivati i adjunkti, što bi se svakako trebalo precizirati. Također, ovisno o definiciji predikata, može se govoriti o dvama značenjima naziva *subjekt*: u prvome je subjekt u opreci s predikatom, a u drugome s izravnim objektom, neizravnim objektom itd.

Ovomu bi se moglo dodati i treće značenje termina *predikat*, koje je najčešće u hrvatskoj gramatičkoj tradiciji, a gdje se predikat smatra temeljem rečeničnoga ustrojstva (i središtem predikatnoga skupa) te se suprotstavlja subjektu, objektima, priložnoj oznaci. U praksi će predikat u ovome značenju biti jednak kao i onaj u drugome značenju (u gornjem primjeru predikat je *explicaba – je objašnjavao*) i također će se govoriti da on otvara mjesto drugim elementima ili dijelovima rečenice, no razlika će biti u opisivanju svakog elementa zasebno, inzistiranju na razlikovanju objekata od priložnih oznaka te dvočlana (bicentrična) analiza rečenice na subjekt i predikat.

[16] „En el primero de ellos, tomado estrictamente de la lógica, el predicado designa la expresión cuyo contenido se atribuye al referente del sujeto, así como el segmento sintáctico que la designa.“ Vlastiti prijevod.
[17] „En esta segunda interpretación, los predicados son categorías que designan estados, acciones, propiedades o procesos en los que intervienen uno o varios participantes.“ Vlastiti prijevod.

S druge strane, unutar kognitivnogramatičkoga okvira, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 19–20) govore o predikatu u drugome značenju, glave rečenične konstrukcije. Govori se o predikatnom ustrojstvu koje se uspostavlja „kao rečenična jezgra obveznom uporabom kakva glagolskoga oblika“ (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 20). To uključuje jednostavne i složene glagolske oblike, kako samoznačnih glagola, tako i suznačnoglagolskih konstrukcija (fazni ili modalni glagol s infinitivom), ali i kopulativni glagol s imenskom riječi, koji zajedno čine imenski predikat. Dopune (izvanpredikatne) i modifikatori zasebne su kategorije te ne moraju biti vezani isključivo uz glagol (npr. ranije spomenute pridjevske dopune).

Kao što se moglo vidjeti, naziv *komplement*, u smislu više kategorije koja obuhvaća dopune i dodatke, u hrvatskoj se gramatičkoj tradiciji ne rabi (uz iznimku Samardžije), no zato je prisutan naziv *predikatni skup*. Predikatni skup, za razliku od komplemenata, uključuje i predikat, a ne uključuje subjekt jer je u opreci sa subjektnim skupom. U tome razumijevanju, u strukturi rečenice svi se dijelovi nalaze ili u odnosu s predikatom, pa pripadaju predikatnom skupu, ili u odnosu sa subjektom, pa pripadaju subjektnom skupu (Silić i Pranjković, 2007, str. 316). Dakle, predikatni skup mogu tvoriti predikat (imenski ili glagolski), izravni objekt, neizravni objekt i priložna oznaka, a subjektni mogu činiti subjekt, atribut i apozicija.

U ovome će se radu naziv *predikatni skup* rabiti samo za potrebe prenošenja opisa iz hrvatskih gramatičkih priručnika i drugih radova koji ga upotrebljavaju. Kad je riječ uporabi naziva *komplement,* on će se ovdje rabiti kao opći naziv, s obzirom na to da se radovi o prijedložnoj dopuni u španjolskome često bave njezinom usporedbom s izravnim objektom, neizravnim objektom i priložnom oznakom. Kao što je vidljivo, radi se o različitim elementima, kojima je svima zajednička neka vrsta modificiranja ili dopunjavanja glagola (te pripadanje glagolskoj sintagmi ili izrazu) pa stoga ima smisla rabiti za njih naziv *komplement* (ili *glagolski komplement*)[18] u ovome, najopćenitijem značenju više kategorije.[19] Kada se bude upotrebljavao naziv *priložna oznaka* (ili *adverbna oznaka* ili *adverbijal*), mislit će se na tradicionalno određenje te kategorije, kako u hrvatskom tako i u španjolskom jezikoslovlju, te će se naziv prema potrebi precizirati (npr. bude li bitno istaknuti kako je riječ o obveznoj ili neobveznoj priložnoj oznaci). Rabit će se nazivi *dopuna* i *dodatak* u smislu sinonima za *argument* i *adjunkt,*

[18] Ovakva uporaba termina *komplement* upućuje i na teorijsko polazište ovoga rada u ovisnosnoj gramatici. Kako je već napomenuto, u odnos ovisnosnih i konstituentskih gramatika nećemo previše ulaziti, međutim smatramo kako je za ovaj rad ovisnosni pristup korisniji.
[19] U komplemente se ubrajaju i predikatne dopune, kao što je npr. predikatni proširak.

kako se to čini u teoriji valentnosti i ovisnosnim gramatikama, a ako se ti nazivi budu upotrebljavali u nekom drugom značenju, to će se naglasiti. Naziv *predikat* rabit će se u svojem užem značenju, razumijevajući da se rečenica sastoji od predikata, dopuna (argumenata) i dodataka (adjunkata). Prema tome, subjekt će biti uključen u dopune, no za ovaj rad on ionako nije bitan, budući da se prijedložna dopuna uvijek uvodi prijedlogom, dok je subjekt uvijek besprijedložan.

2.2. Terminologija vezana uz vrste riječi, spojeve riječi i (su)rečenice

U ovome se kratkom potpoglavlju navode podjele i termini vezani uz vrste riječi, spojeve riječi i (su)rečenice koji se rabe u hrvatskom i španjolskom jezikoslovlju te se navodi kako će se oni rabiti u ovome radu.

2.2.1. *Vrste riječi*

Budući da je prijedložna dopuna obavezno uvedena prijedlogom, u ovome će se radu govoriti i o toj vrsti riječi (v. 6.2.4.). Također, kada se bude govorilo o kriterijima za razlikovanje prijedložne dopune i njezinom odnosu s drugim komplementima (v. 6.2.), bit će potrebno uvidjeti i njihove oblike. Kako bi se razumjele razlike i ususta vila terminologija, ovo kratko potpoglavlje donosi opće informacije o razlikovanju vrsta riječi u hrvatskoj i španjolskoj gramatičkoj tradiciji. Ove su podjele, naravno, ovisne i o jeziku koji se opisuje, tako da ih je važno uvesti i zbog kasnije usporedbe struktura ovih dvaju jezika, premda treba imati na umu da je granica među vrstama riječi i u hrvatskome i u španjolskome jeziku često nejasna, bez obzira na to koji se kriterij razlikovanja primjenjuje.

Gramatike hrvatskoga jezika govore o deset vrsta riječi koje se razlikuju prema morfološkim, sintaktičkim i značenjskim kriterijima: imenice, pridjevi, zamjenice, brojevi, glagoli, prilozi, prijedlozi, veznici, čestice (riječce) i usklici (uzvici). Pritom je prvih pet promjenjivo, a drugih pet nepromjenjivo (Težak i Babić, 2007, str. 291–2), odnosno prvih šest promjenjivo ili djelomično promjenjivo, a druge četiri nepromjenjive (Barić i dr., 2005, str. 99).[20] Silić i Pranjković (2007, str. 39–40) više pozornosti posvećuju razlikovanju vrsta riječi prema značenju, pa su tako samoznačne riječi (imaju samostalno značenje i mogu stajati samostalno):

[20] Težak i Babić (2007, str. 292) navode kako se neki prilozi mogu pojaviti u komparativu i superlativu, ali su oni nastali preobrazbom pridjeva pa ih ne svrstavaju u promjenjive riječi.

imenice, pridjevi, glagoli, prilozi i brojevi, dok su preostale suznačne riječi, jer su pridružene samoznačnicama ili rečenici.

Druga podjela koja u obzir uzima značenje, može se pronaći u Barić i dr. (2005, str. 99), gdje punoznačne, leksičke ili autosemantične riječi „izriču kakav sadržaj vanjskoga ili unutrašnjega svijeta“, a odnošajne, pomoćne, gramatičke ili sinsemantične riječi „izriču odnose između onoga što znače riječi prvoga skupa“. U prvu se skupinu ubrajaju imenice, pridjevi, brojevi, zamjenice, prilozi i glagoli, a u drugu prijedlozi, veznici, čestice i uzvici. Kad se usporedi ova podjela s podjelom na samoznačne i suznačne riječi, na prvi je pogled jasno da bi većina leksičkih riječi bila samoznačna, a većina pomoćnih suznačna, osim zamjenica koje se svrstavaju u leksičke i suznačne riječi. Marković (2012, str. 28) upozorava kako nema jasne granice kod usporedbe ovih dviju podjela te daje primjere pomoćnih glagola, koji su lišeni leksičkoga značenja, modalnih glagola koji su suznačni, slučaj vokativa koji je veoma samostalan, a zapravo je oblik uzvika te glavnih brojeva od *pet* naviše koji nisu samostalni.

Kognitivnogramatički je pristup drukčiji te uz gramatička svojstva uočava i „univerzalne značenjske aspekte pojedinih vrsta riječi“ (Belaj i Tanacković Faletar, 2014, str. 59). Tako se riječi dijele na nominalne profile i relacijske profile (predikacije), pri čemu se potonje dijele u dvije podskupine: nevremenske i vremenske. Važno je napomenuti kako se temeljnim vrstama riječi u hrvatskome smatraju imenice, pridjevi, prilozi i glagoli, dok su ostale više ili manje granične kategorije (Belaj i Tanacković Faletar, 2014, str. 59).

U *NGLE* (2009, §1.9b) navodi se kako su gramatičari tijekom povijesti bavljenja španjolskim jezikom različito dijelili riječi u vrste, ali kako većina u vrste riječi ubraja: član, imenicu, pridjev, zamjenicu, glagol, prilog, prijedlog, veznik i usklik.[21] Pritom su najteže jasno odredivi zamjenica, pridjev i prilog.[22] Između ostaloga, misli se na raširenu tendenciju ubrajanja u vrste riječi *determinatora* (španj. *determinativos/determinantes*), koji određuju ili pobliže označuju imenicu. Kako su u tome jednaki pridjevima, neki ih autori smatraju podvrstom pridjeva (španj. *adjetivos determinativos*). Problem se u klasifikaciji javlja kod članova, koji su distribucijski i morfološki različiti od pridjeva, tako da ubrajanje determinatora pod pridjeve najčešće vodi

[21] U gramatikama se španjolskoga jezika brojevi većinom ne razlikuju kao vrsta riječi, nego se smatraju podvrstom determinatora ili pridjeva (pri čemu se neki ponašaju kao zamjenice, kao što se objašnjava niže u tekstu). Čestice kao zasebna vrsta riječi također se ne razlikuju.

[22] Ovo je vidljivo i u hrvatskome kada se govori o npr. zamjeničkim prilozima (Barić i dr., 2005, str. 501) i zamjeničkim pridjevima ili pridjevskim zamjenicama (Barić i dr., 2005, str. 204).

izdvajanju člana kao posebne vrste riječi, dok izdvajanje determinatora kao posebne vrste riječi vodi ubrajanju člana kao njihove podvrste. Primjerice, Vinja (1998) u svojoj gramatici u posebnom poglavlju obrađuje član, komentirajući kako je on generalizirani demonstrativ te mu treba posvetiti posebnu pažnju iz perspektive sintakse, koja „mu je prilično zamršena“ (Vinja, 1998, str. 71).

Ako se determinatori izdvajaju kao posebna vrsta riječi, dolazi se do drugog problema, a to je njihovo razlikovanje od zamjenica (ili razlikovanje zamjenica i pridjeva, ako se determinatori smatraju podvrstom pridjeva). Pokazni, neodređeni, upitni i usklični, brojevni, odnosni pa čak i posvojni elementi mogu pripadati objema kategorijama, tako da su naposljetku jedino osobne zamjenice uvijek zamjenice, a jedino članovi uvijek determinatori. Govoreći o pokaznim pridjevima i zamjenicama, Vinja (1998, str. 124) kaže kako pridjevi stoje uz imenicu i s njom čine jedinstvo, dok su zamjenice samostalne, a isto se može reći i za ostale navedene podvrste pridjeva i zamjenica. Dakle, kriterij određivanja vrste riječ postaje po svojoj prirodi sintaktički i ovisno o tome je li imenica prisutna uz neki oblik ili nije, on će se drukčije klasificirati: determinator modificira imenicu i stoji uz nju, a zamjenica ju zamjenjuje. Budući da i prilozi mogu biti odnosni, upitni i usklični (a često je riječ o jednakim oblicima koji su u drugom kontekstu determinatori ili zamjenice), uobičajena je i zamjena kategorija i potkategorija, pa se primjerice umjesto o odnosnim (relativnim) zamjenicama, pridjevima i prilozima, govori o *relativima* (španj. *relativos*) kao višoj kategoriji.

U španjolskome je od sve tri ranije navedene podjele vrsta riječi (promjenjive/nepromjenjive, samoznačne/suznačne i leksičke/gramatičke) najčešća ona koja riječi dijeli na leksičke i gramatičke, ali pritom granica, kao ni u hrvatskom, nije nimalo jasna. Primjerice, u *NGLE* (2009, §1.9c) se kao gramatičke riječi navode „članovi, pokazni determinatori i zamjenice (španj. *demostrativos*), neodređeni determinatori i zamjenice (španj. *indefinidos*), zamjenice, neki prilozi (*aquí, así, allí – ovdje, tako, tamo*), određeni prijedlozi u nekim slučajevima (*a, de, con*), neki veznici (*y, pero – i, ali*) i neki glagoli (*ser – biti, haber*[23]), dok leksičke informacije donose imenice, pridjevi, većina ostalih vrsta riječi i druge podvrste onih spomenutih.“[24] Prema

[23] Sinkronijski gledano, *haber* je pomoćni glagol koji se rabi za tvorbu složenih glagolskih vremena, a stoji sam jedino u bezličnim konstrukcijama, kada ima značenje ‘biti, postojati’ (npr. *había mucha gente – bilo je mnogo ljudi*).

[24] „[…] los artículos, los demostrativos, los indefinidos, los pronombres, algunos adverbios (*aquí, así, allí*), ciertas preposiciones en algunos casos (*a, de, con*), algunas conjunciones (*y, pero*) y algunos verbos (*ser, haber*), mientras que aportan informaciones léxicas los sustantivos, los adjetivos, la mayor parte de las demás categorías y otras subclases de las mencionadas.“ Vlastiti prijevod.

tome, objašnjenje je i više nego nejasno te je, čini se, jedino sigurno da su imenice i pridjevi uvijek leksičke riječi (i to samo ako se determinatori smatraju posebnom vrstom riječi, a ne podvrstom pridjeva), što znači da ovu tradicionalnu podjelu treba revidirati te da će ona u praksi često ovisiti o kontekstu u kojem se riječ nalazi.

Susret dviju tradicija vidljiv je u Vinja (1998), koji gramatiku španjolskoga jezika piše za govornike hrvatskoga koji španjolski uče ili se njime bave, pa se u svojoj klasifikaciji drži podjele na promjenjive (član, imenica, pridjev, zamjenica, broj, glagol, kojemu se posvećuje posebno veliko poglavlje) i nepromjenjive vrste riječi (prijedlog, prilog, veznik, usklik), koliko god je to za španjolski zbog nedostatka deklinacije (s izuzetkom osobnih zamjenica) izrazito neuobičajeno.

2.2.2. *Spojevi riječi*

Najopćenitije govoreći, riječi se združuju u spojeve riječi, a oni u rečenice. Nazivi za te spojeve su različiti: od vrlo općenitih *izraz* i *skupina*, do onih preuzetih iz literature na drugim jezicima, poput *sintagma* i *fraza*. Jednako kao i s nazivljem za glagolske komplemente, ne rabe ih svi autori u istome značenju. U hrvatskim je gramatikama *izraz* daleko najviše upotrebljavan, no kako bi se izbjeglo značenje 'bilo kakvog načina izražavanja misli ili njegova dijela', on se uvijek određuje pa u Barić i dr. (2005) i Katičić (2002) nalazimo: *prijedložni izraz, adverbni izraz, priložni izraz, imenski izraz, padežni izraz* (pa *genitivni izraz, izraz u dativu*…), *vezničkі izraz, zamjenički izraz*, a Silić i Pranjković (2007) govore o *prijedložno-padežnom izrazu*. Činjenica da je riječ o jednom veoma općenitom terminu, dovodi do toga da se značenje i uporaba svakog od ovih spomenutih naziva za pojedine izraze mora pregledati zasebno. Pritom se mogu uočiti dvije bliske, ali ipak različite skupine definicija:[25]

1) glava i njezine dopune: *imenski izraz* (Barić i dr., 2005, str. 479), *padežni izraz* (također i izraz u pojedinom padežu) (Barić i dr., 2005, str. 403, 467, 566), te *prijedložni izraz* (Silić i Pranjković, 2007, str. 189, *prijedložno-padežni izraz*), ako se prijedlog shvati kao glava, što ima smisla pri pogledu na definiciju, gdje je prijedložni izraz određen kao veza prijedloga s imenicom te označava to da se pojedini prijedlog slaže s jednim ili više padeža (Barić i dr., 2005, str. 278);

[25] Katičić (2002) i Barić i dr. (2005) ove nazive rabe u istome značenju, a ovdje će se referirati na Barić i dr. (2005).

2) skupina riječi koja se ponaša kao vrsta riječi koja joj daje ime: *adverbni izraz* (Barić i dr., 2005, str. 389), *priložni izraz* (Barić i dr., 2005, str. 450, 461), *veznički izraz* (Barić i dr., 2005, str. 488), *zamjenički izraz* (Barić i dr., 2005, str. 449). Ove dvije skupine definicija odgovaraju u španjolskim gramatikama različitim nazivima: *sintagma*, *grupo* ili *frase* za spoj glave i njezinih dopuna, te *locución* za skupinu riječi koja se ponaša ili funkcionira kao jedna riječ, o čemu će se govoriti nešto kasnije, nakon što se prikaže uporaba termina na hrvatskom. Valja ipak primijetiti kako prvi nazivi označavaju sintaktički odnos, a drugi leksički, što se vidi u hrvatskome na primjeru strastanja adverbnih izraza u priloge: *od oka – odoka*, *za tim – zatim* (Barić i dr., 2005, str. 389).

Kad je riječ o nazivu *sintagma*, on se u Barić i dr. (Barić i dr., 2005, str. 403) rabi kao sinonim za *izraz*, pa tako se umjesto *prijedložni ili padežni izraz* može govoriti o *prijedložnoj ili padežnoj sintagmi* (Barić i dr., 2005, str. 397), dok se u Katičić (2002) on ne upotrebljava. S druge strane, Silić i Pranjković (2007, str. 261–2) prave razliku između *sintagme* i *sintagmema*, pri čemu je sintagmem izvanrečenična jedinica, a sintagma unutarrečenična, odnosno, sintagmem pripada jeziku, a sintagma njegovome ostvaraju, govoru. Sintagmemi se sastoje od najmanje dvaju tagmema, od kojih je jedan glavni, a ostali zavisni. Veza među tagmemima može biti sročnost (kongruencija), upravljanje (rekcija) i pridruživanje. Dakle, pri analizi rečenica govorimo o sintagmama koje imaju glavu i elemente koji o njoj zavise.

Naziv *fraza* od triju se gramatika spominje jedino u Barić i dr. (2005, str. 555), ali u drukčijem značenju: *fraza* je uz *idiom* podvrsta *izričaja*, sklopova riječi ustaljenoga oblika (npr. *biti zadnja rupa na svirali*). *Fraza* u značenju osnovne sintaktičke cjeline manje od rečenice (ili surečenice), odnosno glave s dopunama (skupine ili sintagme) dolazi iz anglofone literature (engl. *phrase*), dakle *sintagma* i *fraza* mogu biti i sinonimi. Naziv *lokucija* ne upotrebljava se u pregledanim gramatikama.

U *NGLE* (2009, §1.11a) navodi se kako jednostavne leksičke jedinice tvore *sintaktičke skupine* (španj. *grupos sintácticos*), koje se nazivaju i *fraza* (španj. *frase*) i *sintagma*. Te jedinice u rečenici imaju jedinstvenu funkciju,[26] a oblikuju se oko glave (španj. *núcleo*), koja daje naziv i

[26] Naravno, jedna sintagma može biti dopuna drugoj, pa tako u rečenici *Marija čita zanimljivu knjigu*, imenska sintagma *zanimljivu knjigu* u službi je izravnoga objekta, a unutar nje je pridjevska sintagma *zanimljivu* u službi komplementa (atributa) glavi *knjigu*.

sintaktičke značajke cijeloj sintagmi. Većina se autora slaže kako u španjolskome postoje glagolska, imenska, pridjevska i priložna sintagma, a neki autori govore i o prijedložnoj sintagmi. Naziv *prijedložna sintagma/fraza/skupina* označava prijedlog i njegov *objekt* (*término*),[27] gdje bi prema analogiji s ostalim sintagmama prijedlog trebao biti glava. Međutim, u španjolskome (kao ni u hrvatskome) prijedlog ne može stajati bez svog objekta, najčešće imenice ili imenske sintagme (*NGLE*, 2009, §1.11g i h), no uostalom ni brojne opće imenice ne mogu u rečenici stajati bez člana ili drugog determinatora, tako da je pitanje koliko je to dobar argument. Također, pitanje je je li odnos između prijedloga i njegova objekta usporediv s onime glagola i njegova objekta ili imenice i njezine dopune, što se primjerice u hrvatskome mnogo jasnije prikazuje kada se uspoređuje odnos glagola i dopuna kojima on otvara mjesto i odnos prijedloga i imenice u padežu koji se s tim prijedlogom slaže, npr.: glagol *vjerovati* zahtijeva prijedlog *u* koji zahtijeva imenicu u akuzativu (Katičić, 2002, str. 87).

Lokucijama (španj. *locuciones*) se nazivaju leksikalizirane skupine riječi, koje tvore jedan leksem i vrše istu funkciju kao i kategorija (vrsta riječi) koja im daje ime (*NGLE*, 2009, §1.10a). Postoje lokucije za sve vrste riječi te se one smatraju složenim leksičkim jedinicama (španj. *unidades léxicas complejas*), koje se nalaze na razmeđi leksika i gramatike.[28] Kada se sada usporedi *sintagma* i *lokucija*, vidljivo je da je naprosto riječ o razlici između sintaktičke funkcije i vrste riječi ili kategorije: priložna lokucija ponaša se kao prilog, dok priložna sintagma za svoju glavu ima prilog. Primjerice (*NGLE*, 2009, §1.10e), izraz *cada venida de obispo* ('vrlo rijetko'; dosl. *svakim dolaskom biskupa*) ima strukturu imenske sintagme (*venida – dolazak* je glava, a *cada – svaki* i *de obispo – (od) biskupa* su njezini komplementi), ali je riječ o priložnoj lokuciji jer se ponaša kao prilog i može se njime zamijeniti (*Viene a visitarnos* <u>*cada venida de obispo*</u> *– Viene a visitarnos* <u>*muy raramente*</u> *– Dolazi nas posjetiti* <u>*vrlo rijetko*</u>). Zapravo manji broj priložnih lokucija ima strukturu priložne sintagme, većina su prijedložne sintagme. Razlika između sintagme i lokucije u distribuciji može se prikazati supstitucijom: lokucija se, kako je vidljivo na prethodnom primjeru, može zamijeniti riječju iz kategorije koju oponaša, a koja može i ne mora već biti njezinim dijelom, dok na mjestu sintagme može stajati njezina glava. Iznimka su prijedložne sintagme, koje uvijek moraju imati dva obavezna elementa, što je još jedan pokazatelj njihove razlike od ostalih sintagmi.

[27] U Vinja (2000): *término – naziv, riječ, izraz, termin*.

[28] Anić (1996) kao značenje riječi *sintagma* navodi: 'spoj dviju ili više riječi u jednu sintaktičku cjelinu s jedinstvenim značenjem (npr. *dragi kamen – dragulj*)'. U španjolskome se u takvim slučajevima najčešće govori o tipu složenica (španj. *compuestos*), tako da se pojednostavljeno i s nejasnim međusobnim granicama može razmatrati gradacija od sintagme, preko lokucije do složenice.

Silić i Pranjković (2007, str. 188) glagolskim perifrazama nazivaju konstrukcije „koje podrazumijevaju čvrst (nerijetko i frazeologiziran i/ili leksikaliziran) spoj glagola i imenske riječi (obično odglagolne ili otpridjevne imenice s prijedlogom ili bez prijedloga), npr. *voditi borbu, izraziti zahvalnost, stupiti na snagu, dovesti u pitanje* i sl.“ S druge strane, u španjolskome su glagolske perifraze (*perífrasis verbales*): „sintaktički spojevi u kojima pomoćni glagol (*verbo auxiliar*) utječe na drugi (*verbo auxiliado*), koji se ponekad naziva *glavnim* ili *punim* te se nalazi u ne ličnom obliku (*forma no personal*), tj. infinitivu, gerundivu ili participu, a bez da je pritom riječ o dvjema različitim predikacijama“ (*NGLE*, 2009, §28.1a).[29] Prema tome, riječ je o različitim pojmovima pa će se u ovome radu, kako ne bi bilo zabune, prilikom uporabe termina *glagolska perifraza* uvijek jasno napomenuti govori li se o španjolskom ili o hrvatskom jeziku.

U ovome će se radu rabiti naziv *sintagma* ili *izraz* u značenju glave i njezinih dopuna, a *lokucija* u značenju leksikaliziranoga spoja riječi u španjolskome, kako je gore opisano. Smatramo da je potrebno praviti ovu terminološku razliku iako ona nije uobičajena za opis hrvatskoga jezika, zbog toga što je ona prisutna u španjolskome, koji je polazišni jezik analize.

2.2.3. *(Su)rečenice*

Naposljetku, spojevi riječi združuju se u rečenicu. Za ovaj su rad važne zavisnosložene rečenice, zato što službu komplementa glagolu mogu vršiti i zavisne rečenice. U španjolskim je gramatičkim priručnicima uvriježen pogled na zavisnu rečenicu kao na još jednu vrstu kategorije (uz riječ i sintagmu), pa se tako govorilo o imenskim (španj. *sustantivas*), pridjevskim (španj. *adjetivas*) i priložnim (španj. *adverbiales*) rečenicama (v. npr. Gili Gaya, 1994). One unutar zavisnosložene rečenice vrše sve funkcije koju mogu vršiti imenice ili imenske sintagme, pridjevi ili pridjevske sintagme, odnosno, prilozi ili priložne sintagme. Suvremeni priručnici (v. *NGLE*, 2009; Gómez Torrego, 2004; Markič i Pihler Ciglič, 2017) umjesto o pridjevskim govore o relativnim rečenicama, koje uvode odnosne zamjenice, determinatori ili prilozi, a umjesto o priložnim rečenicama, o rečenicama koje vrše funkciju priložne oznake (španj. *subordinadas circunstanciales* – dosl. *okolnosne zavisne rečenice*), jer

[29] „[…] las combinaciones sintácticas en las que un verbo AUXILIAR incide sobre un verbo AUXILIADO, llamado a veces PRINCIPAL o PLENO, construido en forma NO PERSONAL (es decir, en infinitivo, gerundio o participio) sin dar lugar a dos predicaciones distintas.“ Vlastiti prijevod.

za jedan dio njih ne postoje ekvivalentni prilozi (npr. načinska rečenica može se zamijeniti načinskim ili modalnim prilogom, ali za uzročnu ili dopusnu rečenicu ne postoji odgovarajući prilog).

Klasifikacija zavisnosloženih rečenica koja se daje u Silić i Pranjković (2007, str. 356) najbliža je onoj iz španjolskih gramatika jer objedinjuje kriterije po mjestu i po sadržaju uvrštavanja, koji se u drugim dvjema gramatikama (Katičić, 2002; Barić i dr., 2005) tretiraju zasebno. U ovome će radu biti važne jedino funkcije pojedinih rečenica, tako da će se govoriti o zavisnim rečenicama koje vrše funkcije raznih priložnih oznaka, izravnoga i neizravnoga objekta te prijedložne dopune. Također, bit će riječi o predikatnim rečenicama, u kojima zavisna rečenica vrši službu imenskoga dijela predikata (španj. *atributo* ili *complemento atributo*). Detaljnije usporedbe različitih podjela zavisnosloženih rečenica neće se raditi, s obzirom na to da takav zahvat prelazi temu ovoga rada, nego će se razlika u kriterijima i (u manjoj mjeri) u nazivlju uvoditi prema potrebi.

2.3. Španjolski jezik u Španjolskoj i u Hispanskoj Americi

Španjolski je najraširenijі romanski jezik, službeni jezik u 21 državi na četirima kontinentima,[30] s nešto manje od pola milijarde izvornih govornika od kojih 388 milijuna čine Hispanoamerikanci, dok ga više od dvadeset i jednog milijuna ljudi uči kao drugi ili strani jezik.[31] Jezik je potekao s Iberskoga poluotoka, u 16. se stoljeću počeo širiti na Novi Svijet, a iako se nekadašnje španjolsko carstvo tijekom 19. stoljeća u Srednjoj i Južnoj Americi raspalo na niz nacionalnih država, jezični se integritet sačuvao. Prema tome, govori se o španjolskome jeziku, a ne npr. o argentinskome ili meksičkome, pri čemu, naravno, treba uzeti u obzir razlike, ponajprije leksičke, između jezika govorenoga u svakoj državi. U svojoj knjizi o hispanskoameričkom svijetu, Polić Bobić (2007, str. 13) govori kako se prostor Hispanske Amerike proteže na dva kontinenta, te ga ujedinjuje kulturna i društvena tradicija prenesena iz Španjolske, prevladavajuća katolička vjera, velika kulturna i rasna miješanost te španjolski

[30] Redom prema broju govornika: Meksiko, Kolumbija, Španjolska, Argentina, Peru, Venezuela, Čile, Ekvador, Gvatemala, Bolivija, Kuba, Dominikanska Republika, Honduras, Paragvaj, Salvador, Nikaragva, Kostarika, Panama, Portoriko, Urugvaj, Ekvatorska Gvineja. Prema podatcima Centro Virtual Cervantes iz 2017. godine. Preuzeto s: https://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_17/informes/p01.htm, (4. 3. 2019.).

[31] Prema podatcima Centro Virtual Cervantes iz 2017. godine. Preuzeto s: https://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_17/informes/p01.htm, (4. 3. 2019.).

jezik. Španjolski je u tim zemljama ili jedini službeni jezik ili jedan od dvaju službenih jezika, premda unutar tog velikog i raznolikog prostora postoje zajednice koje se njime ne služe.

S ovime je povezana problematika standarda, koje ćemo se samo kratko dotaći, s obzirom na to da se ovaj rad njome neće baviti. Musulin (2014, str. 45) govori o standardnim inačicama španjolskoga jezika na govorenoj razini te zaključuje kako može biti riječi o svojevrsnoj diglosiji, gdje se na jednome standardnom jeziku tvori različita govorena norma. Pozivajući se na brojne sociolingvističke radove, autorica upotrebljava i naziv *policentrični standardni jezik*, dakle onaj koji ima nekoliko nacionalnih standardnih inačica. Za razvoj španjolskoga jezika treba svakako uzeti u obzir utjecaj različitih povijesnih i društvenih prilika u pojedinim hispanogovorećim zemljama, kao i dodire s drugim jezicima, koji se mogu razlikovati od države do države.

Ovdje je važno istaknuti ulogu Španjolske kraljevske akademije (španj. *Real Academia Española – RAE*) kao vrhovnoga jezičnog autoriteta, osnovanoga 1713. godine, u čijem se statutu, i to u prvome članku, ističe kako institucija „(…) ima osnovnu misiju brinuti o tome da promjene koje se događaju španjolskome jeziku u njegovoj neprestanoj prilagodbi potrebama govornika ne naruše temeljno jedinstvo jezika na cijelome hispanskome području.“[32] Dakle, može se primijetiti naglasak koji Akademija stavlja na hispansko jedinstvo, pa se tako danas svjedoči o mreži od 22 akademije izvan Španjolske, od kojih je posljednja otvorena u Ekvatorskoj Gvineji 2013. godine. Tako se i nekada vrlo strog stav Akademije za normiranjem isključivo na temelju kastiljskoga jezika Iberskoga poluotoka u posljednjim desetljećima mijenja te se prihvaća potreba za složnošću svih akademija u svim hispanogovorećim zemljama i održavanjem stabilnosti i jezičnoga jedinstva. Također, Akademija izdaje sve referentne jezične priručnike, gramatike, rječnike i sl., a u novije vrijeme se i referentni jezični resursi i tehnologije (jezični korpusi, baze podataka, digitalne verzije priručnika…) razvijaju kao dio njezina djelovanja.

Važnu ulogu u ovome smislu ima i *Instituto Cervantes*, javna ustanova osnovana 1991. godine upravo kako bi promicala španjolski jezik te doprinijela širenju hispanskih kultura. Do danas je otvoreno 87 centara u 44 zemlje na pet kontinenata, a navodi se kako se institut kroz svoje

[32] „[…] tiene como misión principal velar por que los cambios que experimente la lengua española en su constante adaptación a las necesidades de sus hablantes no quiebren la esencial unidad que mantiene en todo el ámbito hispánico.“ Vlastiti prijevod. Preuzeto s: http://www.rae.es/la-institucion, (4. 3. 2019.).

aktivnosti „ponajprije brine o jezičnoj i kulturnoj baštini, koja je zajednička zemljama i narodima hispanogovoreće zajednice“.[33] Jedan od ciljeva rada instituta je i sastavljanje i održavanje digitalne zbirke članaka i knjiga na španjolskome jeziku u sklopu mrežne stranice *Centro Virtual Cervantes*.[34]

Budući da je korpus na kojemu će se vršiti ovo istraživanje sastavljen od španjolskih romana prevedenih na hrvatski, analizirat će se europska (iberska, poluotočka) inačica španjolskoga jezika. Iako su predmet analize morfosintaktičke strukture kod kojih ne bi trebalo biti previše odstupanja u odnosu na različite jezične inačice, u nekim daljnjim radovima možda treba uzeti u obzir ogromno područje na kojemu se ovaj jezik govori te broj njegovih govornika, što uključuje i dodire s drugim jezicima i govorima.

[33] „[…] atiende fundamentalmente al patrimonio lingüístico y cultural que es común a los países y pueblos de la comunidad hispanohablante“ Vlastiti prijevod. Preuzeto s: https://www.cervantes.es/sobre_instituto_cervantes/informacion.htm, (10. 7. 2019.).
[34] Dostupno na: https://cvc.cervantes.es.

3. ODNOSI IZMEĐU PREDIKATA I NJEGOVIH KOMPLEMENATA

Prijelaznost, rekcija i valentnost povezani su gramatički pojmovi. Prijelaznost se najčešće povezuje s prisutnosti izravnoga objekta ili objekta u akuzativu, premda ju se može razumjeti i šire, kao prisutnost bilo kojega objekta pa se prema tome približava ili čak izjednačava s rekcijom. Rekcija se definira kao svojstvo riječi da otvara mjesto drugoj, njoj podređenoj, određujući joj oblik, a može se gledati samo kao svojstvo glagola ili naprosto kao svojstvo nadređenoga elementa (npr. glagola, imenice, pridjeva). Tako se ona dovodi u odnos s valentnošću, koja se također tiče odnosa ovisnosti između članova rečeničnoga ustrojstva te ju se može razumjeti i kao širi i kao uži pojam od rekcije. O ova tri pojma, problematici njihova definiranja te njihovim odnosima i dodirnim točkama, bit će riječi u ovome poglavlju.

3.1. Prijelaznost i pristupi prijelaznosti

Prijelaznost ili tranzitivnost u prvome se redu vezuje uz prisutnost u rečenici izravnoga objekta ili objekta u akuzativu. Budući da se u španjolskome imenice ne dekliniraju, a ostaci latinskoga padežnog sustava vidljivi su jedno u paradigmi osobnih zamjenica (v. 4.1.), u španjolskim se gramatikama obično samo spominje povezanost izravnoga objekta i akuzativa. Glagoli uz koje stoji izravni objekt nazivaju se prijelaznima, a rečenica koja sadrži takve glagole je prijelazna rečenica. U hrvatskome je izravni objekt uvijek besprijedložan, a u španjolskome se može uvoditi prijedlogom *a* u određenim situacijama, o čemu će biti riječi u potpoglavlju o izravnome objektu u španjolskome (4.3.1.). U ovome će se poglavlju predstaviti pojam prijelaznosti općenito te njegova obrada u hrvatskoj i španjolskoj gramatici.

Tradicionalni pojam prijelaznosti koji se temelji na „prelasku“ radnje sa subjekta na objekt, mnogi su jezikoslovci kritizirali kao neprecizan i nejasan te se prijelaznost sve više objašnjava nekom vrstom povezanosti između sintaktičke i semantičke strukture. Kako primjećuje Cano Aguilar (1987, str. 46) osnovni je problem što se prijelaznost često ne može svesti samo na jednu semantičku ulogu (trpitelja radnje ili pacijensa), pa je on u svojoj klasifikaciji prijelaznih glagola uzeo u obzir različita sintaktička i semantička obilježja kako glagola tako i subjekta i objekta (npr. označava li subjekt živo ili neživo, kojoj semantičkoj klasi pripada glagol). Slično tome, ali mnogo razrađenije, govore već u svojem kapitalnom radu Hopper i Thompson (1980, str. 253) o prijelaznosti podijeljenoj na svoje sastavne dijelove i raspoređenoj na pojedine rečenične elemente, koji zajedno čine rečenicu u većem ili manjem stupnju prijelaznom.

Alarcos Llorach (1966) također navodi kako većina glagola može biti i prijelazna i neprijelazna, pa treba govoriti o prijelaznom ili neprijelaznom predikatu, što će se odrediti isključivo prema njegovu značenju i potrebi za semantičkim razgraničenjem u određenoj situaciji.

U literaturi se prijelaznost definira na različite načine, ovdje grupirane u četiri skupine, prema tome koja se karakteristika prijelaznosti naglašava kao primarna, odnosno, iz koje se perspektive na prijelaznost gleda (Cano Aguilar, 1987; Campos, 1999): 1) mogućnost transformacije iz aktiva u pasiv, 2) prelazak radnje s agensa na pacijens, 3) prisutnost izravnoga objekta ili objekta u akuzativu i 4) sintaktičko-semantički pristupi. Prva tri pristupa nazvali smo tradicionalnima te se oni obrađuju u potpoglavlju koje slijedi, dok se o sintaktičko-semantičkim pristupima govori u zasebnom potpoglavlju (3.1.2.).

3.1.1. *Tradicionalni pristupi prijelaznosti*

Prvi je pristup inspiriran latinskim gramatikama te navodi kao prijelazne one glagolske sintagme koje imaju mogućnost transformacije iz aktiva u pasiv. Premda je ovakva definicija prijelaznosti gotovo u potpunosti napuštena, ona se može pronaći u španjolskoj gramatici *Gramática castellana* autora Alonso i Henríquez Ureña iz 1964. godine (usp. Gutiérrez Araus, 1987, str. 367; Campos, 1999, str. 1521). Mogućnost pasivizacije, iako ne kao ključni faktor, ipak ostaje povezana s prijelaznošću te se često spominje kao jedan od kriterija za njezino određivanje, odnosno za detekciju izravnoga objekta. Međutim, postoje glagoli uz koje stoji izravni objekt, a kod kojih pasivizacija nije moguća, tako da to ne može biti jedini kriterij (Campos, 1999, str. 1521).[35] O kriterijima za identifikaciju izravnoga objekta u španjolskome govorit će se u 4.3.1., a u hrvatskome u 5.1.1.

Druga je definicija prijelaznosti proizašla iz skolastičke tradicije, a naglasak stavlja na prelazak radnje s agensa na pacijens, odnosno, prijelaznost se definira kao mogućnost glagola da svoju radnju „prebaci“ na objekt (Campos, 1999, str. 1521). Ovakva se definicija prijelaznosti pronalazi u *GLE* (1931, str. 190), gdje su prijelazni glagoli oni „…čija radnja ili značenje prelazi

[35] Campos navodi kao primjer glagole *ver* (*vidjeti*) i *tener* (*imati*), no nemogućnost pasivizacije pokazuje samo za potonji (Campos, 1999, str. 1529), što je već samo po sebi problematično, a postaje u najmanju ruku vrijedno daljnje rasprave kada se usporede mogući primjeri. Oni bi mogli biti: *Marta vio el gato – Marta je vidjela mačka*, ?*El gato fue visto (por Marta)* – ?*Mačak je viđen (od (strane) Marte)*. Ovakav je pasiv i u španjolskom i u hrvatskom jeziku svakako sumnjive prihvatljivosti, ali bi se njegova gramatičnost trebala ispitati. S druge strane, u primjeru s glagolom *tener* stvar je jasnija: *Marta tuvo el gato – Marta je imala mačka* i **El gato fue tenido (por Marta)* – **Mačak je iman (od Marte)*, u obama je jezicima riječ o negramatičnim pasivima.

na drugu stvar i završava na njoj".[36] Premda je ovakva definicija zbog svoje općenitosti tipološki najprihvatljivija, često se kritizira kao nedostatna iz nekoliko razloga. Campos (1999, str. 1521) navodi najočitiji – na ovaj način postavljena prijelaznost temelji se na glagolima koji označavaju radnju u užem smislu i isključuje druge prijelazne glagole, npr. stanja (npr. *temer – bojati se, ver – vidjeti*). Ipak, ovaj se problem jednostavno neutralizira proširenjem definicije na način kako to čine Barić i dr. (2005, str. 230), gdje je prijelaznost (ili prelaznost) „osobina glagola da mu radnja prelazi – ili ne prelazi – na objekt (stvara ga, vrši se na njemu ili ga obuhvaća)."

Mnogo je ozbiljnija skupina prigovora koji se temelje na preklapanju kategorija prijelaznih i neprijelaznih glagola, gdje se može govoriti i o stupnjevima prijelaznosti i neprijelaznosti. Ovi su prigovori vezani i uz treću skupinu definicija prijelaznosti, koje u prvi plan stavljaju prisutnost izravnoga objekta ili objekta u akuzativu. Definicije toga tipa vrlo su česte i mogu se pronaći u *Esbozo* (1973/1998, str. 372), Katičić (2002, str. 95) i *NGLE* (2009, §34.1a), gdje je prijelazni glagol onaj koji u rečenici otvara mjesto izravnome objektu ili objektu u akuzativu, a prijelaznost se definira prisutnošću takvog objekta.[37] Ta je morfosintaktička formulacija otporna na primjedbe semantičke prirode o „prelasku radnje", no i dalje ne rješava one o granicama kategorija prijelaznosti i neprijelaznosti.

U kratkim crtama rečeno, kako bi se shvatila kompleksnost situacije te kao sažetak razrade koja slijedi, kada se govori o prijelaznosti i neprijelaznosti, prijelazan je glagol onaj koji otvara mjesto izravnome objektu, koji može biti izražen (npr. *Jedem jabuku*) i neizražen (npr. *Jedem*), a neprijelazan je i onaj koji otvara mjesto neizravnome objektu, koji može biti izražen (npr. *Vjerujem ti*) i neizražen (npr. *Vjerujem*), ali i onaj koji uopće ne otvara mjesto objektu (npr. *Hodam*). Također, može se govoriti o prijelaznosti u užem i širem smislu, pa je onda u prvu uključen samo izravni objekt, dok se pod prijelaznost u širem smislu uključuje i prisutnost neizravnoga objekta (ponekad i bilo kojega argumenta glagola). Često nije naglašeno je li prijelazan i onaj glagol koji uz izravni otvara mjesto i neizravnom objektu (npr. *Dajem torbu Maji*), a ponekad ga se svrstava u posebnu kategoriju dvoprijelaznosti (španj. *ditransitividad*). Kako bi se stvar dodatno zakomplicirala, govori se o prijelaznoj uporabi neprijelaznih glagola

[36] „[…] cuya acción o significación pasa a otra cosa y termina en ella." Vlastiti prijevod.
[37] Gutiérrez Araus (1987, str. 368) zaključuje kako je neobično da *Esbozo* (1973/1998) prijelaznost svodi na prisutnost izravnoga objekta, kada već Nebrija (1492) i Correas (1627) nagovještavaju mogućnost da se neke prijedložne konstrukcije uključe u poimanje prijelaznosti. Više u potpoglavljima 6.2.4. i 6.3.

i neprijelaznoj ili apsolutnoj uporabi prijelaznih, moguće zbog pokušaja zadržavanja podjele glagola na prijelazne i neprijelazne, umjesto da se prijelaznim ili neprijelaznim određuje pojedini predikat ili pojedino značenje svakog glagola (gdje svakako može biti rasprave o tome u kojem trenutku se počinje raditi o drugom glagolu). U nastavku će se cijela ova problematika razraditi.

Barić i dr. (2005, str. 230) kreću s razgraničavanjem objektnih (predmetnih) i apsolutnih glagola, pri čemu prvi otvaraju mjesto (bilo kojem) objektu, a drugi ne.[38] Slična se podjela, može pronaći kod Gonzala Correasa (Correas, 1954) već na kraju 16. stoljeća, gdje se polazi od značenja pa su prijelazni oni glagoli koji trebaju dopunu značenju ili koji su nepotpuna značenja[39] (španj. *significación imperfecta*) i zbog toga traže objekt, a apsolutni oni koji ne trebaju dopunu značenju, pa tako stoje bez objekta.[40] Barić i dr. (2005, str. 230) ne spominju značenje te ovu dodatnu podjelu vjerojatno uvode kako bi se napravila razlika u skupini tradicionalnih neprijelaznih glagola (između onih koji uvode neizravni objekt i onih koji uopće ne uvode objekt), no rezultat je barem terminološki problematičan. Kao prvo, običava se govoriti o apsolutnoj uporabi prijelaznih glagola (npr. Campos, 1999, str. 1527) u slučajevima izostavljanja izravnoga objekta, o čemu će biti riječi niže u tekstu, što može uzrokovati poteškoće u razgraničavanju pojma *apsolutan* u ovome kontekstu. Nadalje, Barić i dr. (2005, str. 230) nastavljaju kako prijelaznost može biti izravna (direktna, nezavisna) i neizravna (kosa, indirektna, zavisna), ovisno o tome stoji li uz glagol izravni ili neizravni objekt, ali glagoli s objektom u akuzativu su prijelazni, dok su oni s drugim objektima neprijelazni. Dakle prijelaznost s jedne strane može biti izravna i neizravna, ali neizravna je prijelaznost jednaka neprijelaznosti, odnosno prijelazni se glagoli povezuju s izravnom, a neprijelazni s neizravnom prijelaznosti. Potom se navodi kako se prijelazni glagoli nazivaju i pravim prijelaznima, ali su glagoli koji imaju objekt u nekom drugom padežu također na neki način prijelazni (valjda zbog gore uvedene neizravne prijelaznosti). Premda se naziv za takve glagole ne navodi, možda bi oni onda bili nepravi prijelazni (prema analogiji s pravim i nepravim povratnim glagolima).

[38] Drugi naziv za apsolutne glagole, dakle za one uz koje ne stoji objekt je *subjektni glagoli* (Spitzová, 1974, str. 54).
[39] Treba biti oprezan kod razgraničenja terminologije, s obzirom na to da se glagolima nepotpuna značenja u hrvatskome smatraju glagoli kod kojih je dopuna dio imenskoga predikata, što su primjerice kopulativni, semikopulativni i modalni glagoli (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 235).
[40] Više o ovoj temi u potpoglavlju 6.1.

S druge strane, takvo bi se razlikovanje kosilo s oprekom prema kriteriju stupnja zahvaćenosti objekta radnjom, koju navodi Roca Pons (1960/1985, str. 185). Tako se može izražavati promjena na objektu (npr. *pintar una puerta – obojati vrata*), objekt može biti krajnji rezultat glagolske radnje (npr. *construir una casa – izgraditi kuću*), a postoje i primjeri u kojima radnja glagola zapravo ne utječe na objekt (npr. *mirar un espectáculo – gledati predstavu*). Roca Pons navodi kako se glagoli iz prvih dvaju primjera ponekad nazivaju pravim prijelaznim glagolima, dok se glagoli iz treće skupine nazivaju nepravim prijelaznima ili pseudoprijelaznima (španj. *pseudotransitivos*).

Ostavljajući ovu raspravu po strani i pripisujući terminološki nesklad pokušaju navođenja različitih naziva koji se u hrvatskim gramatikama rabe, vraćamo se na početak i na važno uvedeno razgraničenje. Dakle, Barić i dr. (2005, str. 230) neprijelaznima smatraju glagole koji otvaraju mjesto neizravnome objektu, a apsolutnima one koji uopće ne otvaraju mjesto objektu. Međutim, u nastavku govore kako postoje glagoli koji u različitim značenjima mogu biti prijelazni i neprijelazni te za primjer daju rečenicu *Ona je čitala već s pet godina*, gdje je „prelazni glagol *čitati* neprelazan“, jer glagol ima značenje ‘znala je čitati’. Nejasno je je li onda glagol *čitati* u jednom značenju prijelazan, a u drugom neprijelazan ili je primarno prijelazan, a u tom značenju neprijelazan te također ne bi li prema ranije uspostavljenom razlikovanju glagol (ili glagol u tome značenju) zapravo trebao biti apsolutan, kada ne uvodi niti jedan objekt. Možda se pak misli na to da se u navedenom značenju glagola *čitati* objekt ne izriče pa se zato govori o neprijelaznosti (jer premda je *čitala već s pet godina*, podrazumijeva se da je *čitala nešto*), međutim onda se događa preklapanje s prijelaznim glagolima kojima je u istome značenju objekt neizrečen, odnosno s apsolutnim prijelaznim glagolima, koji se zbog toga ne smatraju neprijelaznima (npr. *Cijelo poslijepodne čitam knjigu* i *Cijelo poslijepodne čitam*). Uz sve rečeno, možda bi se u ovom slučaju moglo govoriti o neprijelaznosti u užem i u širem smislu riječi, gdje bi prva obuhvaćala jedino glagole koji uvode neizravni objekt, a druga uz njih i glagole koji ne uvode nikakav objekt.

S druge bi se strane pak takva podjela neprijelaznosti donekle preklapala s razumijevanjem prijelaznosti u užem i širem smislu, koja je prisutna i u španjolskim i u hrvatskim gramatikama. Prijelaznost u užem smislu odnosi se samo na odnos glagola i njegova izravnoga objekta, a ona u širem smislu na odnos glagola i bilo koje prijedložne ili besprijedložne dopune ili argumenta, dakle problem bi nastao kod toga je li odnos glagola i neizravnoga objekta neprijelaznost u užem ili prijelaznost u širem smislu. Uostalom, ako se vratimo na tvrdnju u Barić i dr. (2005,

str. 230) da su glagoli s objektom koji nije izravan također na neki način prijelazni, moglo bi se naslutiti upravo to da su oni prijelazni u širem smislu, a ne neprijelazni.

Ovakvo šire viđenje prijelaznosti može se pronaći u Silić i Pranjković (2007, str. 288), gdje se neprijelaznima smatraju samo jednoargumentni glagoli bez objekta, što znači da objekt uz prijelazni glagol ne mora nužno biti izravni.[41] Ta prijelaznost u širem smislu obuhvaća prisutnost prijedložne ili besprijedložne dopune u bilo kojem kosom padežu.[42] No, kako se naglašava u *NGLE* (2009, §34.1d), ovakvo shvaćanje prijelaznosti nije potrebno ako se istovremeno barata pojmom *argumenta*, kojim se mogu izraziti odnosi glagola i komplemenata koje on regira i koji dopunjuju njegovo značenje. Također, kao što primjećuje Santiago Guervós (2007, str. 12), prijelaznost u širem smislu se približava (ili čak poklapa) s pojmom rekcije, tako da većina autora kada govori o prijelaznosti misli na onu u užem smislu.

Kada je riječ o apsolutnoj uporabi prijelaznih glagola, Campos (1999, str. 1527) objašnjava mogućnost izostavljanja izravnoga objekta na primjeru rečenice *Već dugo mi nisi pisao*, gdje izravni objekt nije izražen iz leksičkih razloga, no glagol ne prestaje biti prijelazan i ima značenje *pisati nešto*. Drugim riječima, glagol *pisati* i dalje se razumije ili interpretira kao prijelazan, makar je u svojemu površinskom prikazu neprijelazan (Campos, 1999, str. 1527). Cano Aguilar (1987, str. 309–11) razlikuje između tzv. *eliptične uporabe* (španj. *empleo elíptico*), gdje je iz unutarjezičnog ili izvanjezičnog konteksta jasan konkretan objekt (npr. imperativi *otvori* ili *uzmi* kao zasebne rečenice) te apsolutne uporabe prijelaznoga glagola, gdje nije izostavljen specifičan objekt, nego čitava klasa objekata koji uz taj glagol mogu stajati (npr. *Jučer nisam jela*, gdje objekt može biti bilo koji element iz klase 'jestivo'). Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 163) takvu uporabu nazivaju uporabom glagola u generičkom značenju, „gdje je naglasak na samom tipu radnje, koji često podrazumijeva bavljenje tom radnjom, a ne na onome što je njome zahvaćeno." Također, Silić i Pranjković (2007, str. 301) navode stupanj obveznosti objekta, pri čemu je izbor objekta širi što je značenje glagola uopćenije pa se kod glagola konkretnijega značenja objekt može i izostaviti, jer je obavijest koju nosi već sadržana u glagolu (npr. *pjevati, kopati*). Vrlo slično ovomu govori Alarcos Llorach (1966), samo što on

[41] Hopper i Thompson (1980, str. 259–60) također smatraju kako bi se prisutnost tradicionalnog neizravnog objekta trebala smatrati prijelaznošću, budući da je neizravni objekt vrlo često određen i označava živo, odnosno pokazuje obilježja visokog stupnja prijelaznosti, o čemu će biti riječi u sljedećem potpoglavlju.
[42] Kao što je već rečeno u potpoglavlju 2.1., Silić i Pranjković (2007) naziv *dopuna* rabe kao sinonim za objekt, tako da se tu još može dodati problematika drugih argumenata koji nisu objekti, primjerice obveznih adverbijala.

polazi od značenja glagola te zaključuje da što je glagol općenitija značenja, to ga je potrebnije ograničiti dopunama.[43]

Zatim se navode neprijelazni glagoli koji se rabe prijelazno i to glagoli s unutrašnjim ili tautološkim objektom, koji se u *NGLE* (2009, §34.5) definira kao objekt čije je značenje blisko glagolu (npr. *isplakati silne suze*), kao i glagoli sa srodnim objektom (engl. *cognate objects*), koji s njime dijeli korijen (npr. *živjeti dug život*). U hrvatskom se jezikoslovlju često ove dvije kategorije objekta ne razdvajaju pa tako Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 166) govore o tzv. unutrašnjim ili srodnim objektima, koje svrstavaju u rubne leksikalizirane objekte u akuzativu. Također, Birtić i Matas Ivanković (2009) unutrašnjim objektima nazivaju objekte u akuzativu uz neprijelazni glagol istoga ili različitoga korijena od glagola.

Naposljetku, i kao uvod u sljedeće potpoglavlje, postoje brojni glagoli koji ovisno o kontekstu mogu biti prijelazni ili neprijelazni, a da pritom više ili manje mijenjaju značenje. Blinkenberg (1960, str. 23) govori kako je, osim pojedinih ostvaraja, glagol sam po sebi neutralan s obzirom na prijelaznost, što naziva funkcionalnom bivalentnošću. Važno je napomenuti kako Blinkenberg drukčije rabi i definira pojam *valentnosti* od Tesnièrea. Kako upozorava Santiago Guervós (2007, str. 14), kod prvoga je dvovalentni (ili bivalentni) glagol onaj koji može biti i prijelazan i neprijelazan, dok je kod drugoga to glagol koji otvara mjesto dvama aktantima. Gutiérrez Araus (1987, str. 377) kaže da Blinkenberg govori o monovalentnosti i bivalentnosti u odnosu na prijelaznost, gdje bivalentnost može biti izravna ili prijedložna. Malo je glagola koji su monovalentni u ovome smislu, dok je većina bivalentna, dakle može se pojaviti u obje konstrukcije – prijelaznoj i neprijelaznoj. Blinkenbergov je rad jedna od prvih monografija o prijelaznosti općenito, gdje autor polazeći od ove teme u modernome francuskom, navodi kako se upravo kod prijelaznosti izvrsno vidi sintaktičko-semantička međuovisnost, tipična za jezik općenito. I Katičić (2002, str. 133–5) spominje glagole koji mogu imati objekt u akuzativu i u dativu te navodi kako „oni dakle jednom jesu, a drugi put nisu prijelazni.“

Roca Pons (1960/1985, str. 185) smatra da se može govoriti o obilježju ili naravi prijelaznosti pojedinog glagola (španj. *carácter transitivo de un verbo*) s jedne strane te o funkciji prijelaznosti u konkretnom primjeru (španj. *función transitiva en un caso dado*). Roca Pons pravi usporedbu s poimeničenim riječima, koje, ovisno o kontekstu, vrše funkciju imenica ili

[43] Više će o ovome biti riječi u sljedećem potpoglavlju, ali i u potpoglavlju 6.1., koje donosi detaljan pregled ovoga ključnog Alarcos Llorachova rada.

pridjeva (npr. *joven – mladić, hombre joven – mlad čovjek*). Isto je i s glagolima, neki su prijelazni po sebi jer uvijek traže izravni objekt kako bi izrazili potpuno značenje (npr. *llevar, decir, hacer – nositi, reći/kazati, raditi*), dok drugi imaju mogućnost biti i prijelazni i neprijelazni, ovisno o kontekstu (npr. *comer, beber – jesti, piti*).[44] S druge strane, nastavlja Roca Pons (1960/1985, str. 185), neki glagoli mijenjaju značenje ovisno o tome jesu li u rečenici prijelazni ili neprijelazni, primjerice *correr*, čije je osnovno značenje neprijelazno (hr. *trčati*), dok je drugo, ono prijelazno, izvedeno (hr. *širiti, nuditi neki proizvod*).[45] Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 864) također u svojoj gramatici navode kako velik broj glagola nekada stoji uz izravni objekt, a nekada bez njega, što bi moglo značiti da „glagoli nisu, nego se konstruiraju kao prijelazni ili kao neprijelazni“.[46]

3.1.2. *Sintaktičko-semantički pristupi prijelaznosti*

Zbog svih se navedenih problema u velikom broju gramatika i radova novijega datuma, najčešće pronalazi neka vrsta sintaktičko-semantičkoga pristupa prijelaznosti, koji se većinom nastavljaju na jedan (ili više) od već spomenutih pristupa, produbljujući i proširujući ga. Zbog preglednosti, oni su ovdje podijeljeni u tri skupine: 1) glagol regira objekt, a objekt nadopunjuje značenje glagola, 2) prijelaznost kao odlika predikata (pojedine uporabe ili pojedinog značenja glagola), a ne kao obilježje glagola i 3) prijelaznost kao obilježje cijele konstrukcije. Važno je napomenuti kako ova podjela nikako nije strogog karaktera, više je riječ o isticanju jednog vida problematike nad drugima, a definicije se često i vezuju jedna na drugu.

Kao što se moglo vidjeti, prijelaznost i rekcija su povezane te se donekle podudaraju. Prva skupina sintaktičko-semantičkoga pristupa prijelaznosti naglasak stavlja upravo na glagolsku rekciju objekta. Kako primjećuje Campos (1999, str. 1521), ovakav pogled na prijelaznost potječe od Hjelmsleva (1976, str. 153), koji smatra da ona proizlazi iz svojstva glagola da regira svoje komplemente i određuje im vrstu, što dalje razvija Tesnière (1959, str. 107–11) postavivši u tome odnosu dvije jezične razine: sintaktičku (strukturalne poveznice) i semantičku (značenjske poveznice). Na sintaktičkoj razini glagol regira komplemente koji od njega zavise, no na semantičkoj razini ti komplementi dopunjuju njegovo značenje. Campos (1999, str. 1529)

[44] Ranije spomenuti autori ove glagole daju kao primjer apsolutne uporabe prijelaznih glagola (Campos, 1999) ili uporabe glagola u generičkom značenju (Belaj i Tanacković Faletar, 2017).
[45] Vinja (2000) i *DLE* (2014) bilježe za ovaj glagol mnoštvo značenja u neprijelaznoj, prijelaznoj i povratnoj uporabi, no prevedeno je značenje koje navodi Roca Pons.
[46] „[…] verbos no son, sino que se construyen como transitivos o como intransitivos.“ Vlastiti prijevod.

prema tome zaključuje kako je prijelazan onaj glagol koji može stajati s izravnim objektom, kojega regira i na sintaktičkoj i na semantičkoj razini, dakle za definiciju prijelaznosti ključan je pojam rekcije. Također, prema Silić i Pranjković (2007, str. 300) objekt se uvrštava u rečenično ustrojstvo „po gramatičkim i leksičkim svojstvima glagola koji dolazi za predikat i povezuje se s predikatom jakim upravljanjem“. Vrlo slično isticanje sintaktičkog i semantičkog aspekta prijelaznosti i dvosmjerne veze između glagola i njegova izravnoga objekta pronalazimo i u Blinkenberg (1960) i Gutiérrez Araus (1987, str. 367), koja također dodatno naglašava kako se glagolu značenje nadopunjuje sintagmom koju on formalno vezuje.

Ranije je naglašena mogućnost da se ne govori o prijelaznim glagolima, nego o prijelaznosti ovisno o kontekstu i pojedinom značenju glagola, dakle u uporabi. S obzirom na to, Campos (1999, str. 1521) primjećuje kako se osim Blinkenbergove (1960) studije, prijelaznost u sklopu strukturalističke lingvistike ne obrađuje detaljno i sustavno, što bi se moglo povezati s time da se ona smatra dijelom govora, a ne jezika, kao što to naglašava i Alarcos Llorach (1966). Baveći se s prijelaznošću Alarcos Llorach (1966) govori o različitim strukturama predikata, gdje se jednostavan predikat sastoji samo od glave (glagola), dok složeni uz glagol sadrži i određene dopune. Ovaj autor ponajprije kritizira tradicionalne pristupe prijelaznosti zbog toga što smatra kako je podjela glagola na prijelazne i neprijelazne pogrešna, jer nije služba glagola u rečenici ta koja traži ili ne traži određene komplemente, nego bi trebalo poći od njegova značenja koje treba ili ne treba ograničenja na planu sadržaja. Na ovo se nadovezuje Martínez García (1986, str. 57), tvrdeći kako su prijelaznost i neprijelaznost semantička, a ne gramatička obilježja.

Dakle, zaključuje Alarcos Llorach (1966, str. 7), jednostavni predikat je neprijelazan, a složeni prijelazan, a uz sve glagole mogu, a i ne moraju stajati komplementi. Pritom on nastavlja i već spomenutu Blinkenbergovu tvrdnju o funkcionalnoj bivalentnosti, odnosno o tome kako postoji mali broj glagola koji su uvijek ili prijelazni ili neprijelazni, dakle prijelaznost se ostvaruje u uporabi, na pojedinom predikatu, a nije svojstvo glagola kao takvog. Ovakav je pogled također povezan s već spomenutom prijelaznosti u širem smislu, no razlika je u tome što Alarcos Llorach uz izravni objekt govori o prijedložnoj dopuni ili prijedložnom objektu.[47] Zbog toga neki autori govore i o prijedložnoj prijelaznosti, pa tako primjerice Spitzová (1974, str. 55) smatra kako bi u španjolskome bilo točnije umjesto o dvama govoriti o trima objektima: izravnom, neizravnom i prijedložnom.[48]

[47] Više će se o ovoj temi govoriti u potpoglavlju 6.1.
[48] Više će o prijedložnoj prijelaznosti biti riječi u potpoglavlju 6.3.

Teoriju o prijelaznosti koja se ne temelji samo na odnosu glagola i objekta, nego se treba uvidjeti na razini cijele konstrukcije prvi u svom poznatom i često citiranom radu navode Hopper i Thompson (1980), gdje predlažu gramatičko-diskursna obilježja koja konstrukciju čine više ili manje prijelaznom. Ta su obilježja sljedeća:[49] broj sudionika prijelazne konstrukcije (visok stupanj prijelaznosti – vsp: dva ili više, nizak stupanj prijelaznosti – nsp: jedan), kretanje (vsp: radnja, nsp: stanje), glagolski vid (vsp: svršeni glagol, nsp: nesvršeni glagol), trenutnost (vsp: trenutnost radnje, nsp: netrenutnost radnje), voljnost (vsp: voljnost subjekta, nsp: nevoljnost subjekta), afirmacija (vsp: afirmativne konstrukcije, nsp: negacijske konstrukcije), modalnost (vsp: realnost, nsp: irealnost), agentivnost (vsp: veća agentivnost subjekta, nsp: manja agentivnost subjekta), zahvaćenost objekta (vsp: potpuna zahvaćenost objekta, nsp: nezahvaćenost objekta), individualiziranost objekta (vsp: individualizirani objekt, nsp: neindividualizirani objekt). Kako navode Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 156), ova obilježja variraju od jezika do jezika, ali u većini jezika neka od njih imaju ozbiljne implikacije na kategoriju prijelaznosti.

Na temelju opažanja ovih obilježja u različitim jezicima, Hopper i Thompson (1980, str. 254–5) postavljaju tzv. *hipotezu o prijelaznosti* (engl. *transitivity hypothesis*) u kojoj navode kako postoji korelacija među obilježjima koja upućuju na visok stupanj prijelaznosti, kao i među onima koja upućuju na nizak stupanj prijelaznosti. Dakle, riječ je o međusobnom povezivanju komponenata prijelaznosti na način da ako je u jeziku prisutno određeno obilježje koje upućuje na visok stupanj prijelaznosti, onda će i drugo obilježje koje je uz njega vezano, ako je prisutno, također upućivati na visok stupanj prijelaznosti. Primjerice, ako je u jeziku morfološki iskazana razlika između svršenih i nesvršenih glagola i ako je objekt uz svršeni glagol obavezno morfološki označen za individualiziranost, hipoteza o prijelaznosti predviđa da će uz svršeni glagol (visok stupanj prijelaznosti za obilježje glagolskog vida) i objekt biti označen kao individualiziran (najčešće kad označava živo ili određeno) (Hopper i Thompson, 1980, str. 255). Autori (Hopper i Thompson, 1980, str. 294) također smatraju važnim naglasiti kako su semantička obilježja visokog stupnja prijelaznosti (npr. svršeni glagolski vid, individualiziran objekt, agentivan subjekt) vrlo često iskazana na morfosintaktičkoj razini, što je možda najbolja potvrda vrijednosti ovakvoga pristupa prijelaznosti.

[49] Navodi se hrvatski prijevod ovih obilježja iz Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 156).

Proučavajući prijelazne strukture u španjolskom jeziku, Cano Aguilar (1987) smatra kako je u temeljima prijelaznosti semantički odnos između glagola i objekta (koji ne mora nužno biti izravni) te da se ona ne može objasniti i definirati jedino uzimajući u obzir morfosintaktička obilježja. Dakle ovaj autor polazi od značenja pa stoga i smatra prijelaznima neke strukture koje se tradicionalno ne bi svrstale u tu kategoriju, poput struktura s prijedložnom dopunom gdje govori o već spomenutoj prijedložnoj prijelaznosti (španj. *transitividad preposicional*). Cano Aguilar (1987, str. 46–7) do zaključka o više vrsta prijelaznosti dolazi analizom preko četiristo glagola i struktura u koje oni ulaze, uzimajući u obzir njihovo značenje ili semantičku klasu (npr. glagoli koji izražavaju radnju, glagoli kretanja itd.), semantičko-sintaktička obilježja subjekta (npr. živo/neživo) i vrstu objekata koji se mogu pojaviti uz određeni glagol.

Zaključno, tema je prijelaznosti iznimno široka i vrlo često obrađivana iz različitih perspektiva i slijedeći različite teorijske pristupe. U ovome se poglavlju pokušalo sažeto izložiti osnovne probleme s kojima su se susretali autori kroz bogatu tradiciju bavljenja ovom temom, kao i naznake novih pristupa. Detaljnije će se razviti oni dijelovi koji su relevantni za ovaj rad pa će o prijelaznosti biti riječi u poglavljima o glagolskim komplementima u španjolskom (4.) i hrvatskom (5.), posebice u vezi s izravnim objektom u obama jezicima te u poglavlju o prijedložnoj dopuni (6.), gdje će ju se usporediti s ostalim glagolskim komplementima pa tako i izravnim objektom.

3.2. Rekcija

Rekcija ili upravljanje se u hrvatskim gramatičkim priručnicima definira kao gramatičko svojstvo jedne riječi, najčešće glagola, da otvara mjesto drugoj te joj određuje oblik. Barić i dr. (2005, str. 431) navode kako je rekcija gramatičko svojstvo glagola ili riječi u funkciji glagola da otvara mjesto objektu. Također, „rekcijom je objektu predviđena gramatička kategorija padeža ili prijedložnoga izraza“ (Barić i dr., 2005, str. 431). Glagoli se prema rekciji svrstavaju u one koji otvaraju mjesto objektu u akuzativu, genitivu, dativu, lokativu, instrumentalu ili više objekata u raznim padežima. Dakle, ona se ponajprije povezuje s objektom pa tako i Katičić (2002, str. 136) smatra glagolsku rekciju ključnom za razlikovanje između priložne oznake i prijedložnoga objekta, govoreći kako kod izbora objekta nije važno značenje prijedložnoga izraza već kakav prijedložni izraz glagol uza se traži.

Silić i Pranjković (2007, str. 262) o rekciji govore kao o jednoj od triju različitih tipova gramatičke veze (uz sročnost ili kongruenciju i pridruživanje): „upravljanjem ili rekcijom naziva se gramatička veza među sastavnicama sintagmema u kojoj glavni tagmem upravlja gramatičkim svojstvima zavisnoga, što znači da mu predodređuje oblik u kojemu će se pojaviti“ (Silić i Pranjković, 2007, str. 263). Upravljačka svojstva osim glagola imaju i imenice i pridjevi. Razlikuje se između *jake rekcije*, gdje je oblik zavisnoga elementa predodređen leksičko-gramatičkim svojstvima glavnoga i *slabe rekcije* gdje na oblik zavisnoga elementa utječe samo leksičko značenje glavnoga elementa (Silić i Pranjković, 2007, str. 264). Također, autori (Silić i Pranjković, 2007, str. 264) navode kako se u jakom upravljanju zavisni element ne može prepričati ili parafrazirati, a u slabom je upravljanju to načelno moguće (npr. *šetati parkom/u parku/po parku/kroz park*). U španjolskome se ponekad umjesto o slaboj i jakoj rekciji, govori o gramatičkoj i semantičkoj rekciji (Serrano-Dolader, 2002–04, str. 882–3).

Kako je već bilo riječi (v. 3.1.), prijelaznost se povezuje s rekcijom jer glagol na osnovi rekcije zahtijeva objekt u određenom obliku, što navode i Barić i dr. (2005, str. 230): „Prelaznost se očituje kao rekcija glagola, koja je dio glagolske valentnosti.“ Isto primjećuje i Gutiérrez Araus (1987, str. 369), koja podsjeća kako se gramatički odnos između glagola i objekta, koji se često poistovjećuje s rekcijom, smatra jednim od ključnih obilježja prijelaznosti. Često se ovdje osim sintaktičkoga ističe i semantički aspekt pa tako Campos (1999, str. 1529) ističe kako glagol regira objekt i na sintaktičkoj i na semantičkoj razini, a Silić i Pranjković (2007, str. 300) osim gramatičkih ističu i leksička svojstva glagola po kojima se objekt uvrštava u rečenično ustrojstvo. Govoreći o rečeničnim elementima, Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 869, 881) izdvajaju u skupinu regiranih komplemenata (španj. *completivos regidos*) one prijedložne izraze koje glagol zahtijeva zbog svojih gramatičkih svojstava, a koji su i značenjski veoma povezani s glagolom pa njihovim izostavljanjem rečenica postaje značenjski nepotpuna ili negramatična.[50]

U literaturi se rekcija često povezuje i s valentnosti, a u hrvatskom jezikoslovlju valentnost se najčešće razumije kao širi pojam od rekcije, kako je vidljivo i iz gore navedenog citata iz Barić i dr. Samardžija (1993, str. 7) objašnjava kako se rekcijom ne obuhvaćaju svi valencijski elementi, nego samo objekti, dok valentnost uključuje i subjekt i adverbijalne argumente. Također, Samardžija (1987, str. 99) smatra kako se valencijski odnosi vezuju ponajprije uz

[50] Više će o ovoj temi biti riječi u poglavlju 4.

semantičku, a rekcijski uz morfološku razinu. S druge strane, s obzirom na to da Tesnière (1959) govori o nadređenom elementu ili regensu (franc. *régissant*) i podređenom elementu ili dependensu (franc. *subordonné*), Engel (1980, str. 38) zaključuje kako se na rekciju može gledati kao na pojam širi od valentnosti, gdje bi rekcija bila odnos bilo koje nadređene riječi i njezina komplementa, a valentnost bi se odnosila isključivo na glagole. Više će o odnosu valentnosti i rekcije biti riječi u sljedećem potpoglavlju.

Kada se govori o rekciji, nezaobilazno je osvrnuti se na Hjelmsleva, koji je taj pojam prvi detaljno obradio. Hjelmslev (1980, str. 39) objašnjava kako su funktivi dva člana relacije ili funkcije, koja je predmet glosematičkih istraživanja: „zavisnost koja ispunja uvjete za analizu zovemo funkcijom". Postoje dvije vrste funktiva: stalni, čija je prisutnost obvezna da bi se pojavio drugi funktiv s kojim čini funkciju, i promjenljivi koji nije obvezan. Prema tome, odnosi zavisnosti mogu se svesti na tri tipa: 1) interdependencija ili međuzavisnost (odnos između dva stalna funktiva), 2) determinacija ili jednostrana zavisnost (odnos između jednog stalnog i jednog promjenljivog funktiva) i 3) konstelacija ili slobodnija zavisnost (odnos između dvaju promjenjivih funktiva) (Hjelmslev, 1980, str. 32). Kada se ova podjela primijeni na plan sadržaja, odnosi su: solidarnost, selekcija ili subordinacija, kombinacija ili koordinacija. Rekcija pripada selekciji, jednako kao i sročnost (Hjelmslev, 1980, str. 32–3). Hjelmslev (1976, str. 153) razlikuje između *čiste rekcije* (španj. *rección pura*), koju izjednačava sa sročnosti te *složene rekcije* (španj. *rección compleja*).[51] Kod čiste rekcije ili sročnosti samo je naznačen odnos zavisnosti (npr. slaganje u rodu, broju, padežu) no ne i vrsta tog odnosa, dok se kod složene rekcije naznačava i vrsta odnosa (npr. glagolska rekcija objekta ili priloga).

Tradicionalna španjolska gramatika rekciju je smatrala sintaktičkim ostvarajem logičkoga slijeda elemenata, u smislu da je važnija, nadređena riječ prethodila onoj manje važnoj, podređenoj (Seco, 1953/1971, str. 138; Martínez García, 1987–88, str. 75–6). Dakle rekcija se više razumjela kao ovisnost (španj. *dependencia*) uzrokovana logičkim poretkom, dok se u

[51] U Silić i Pranjković (2007) sročnost se najprije obrađuje kao jedna od gramatičkih veza među sastavnicama spojeva riječi (npr. slaganje imenice s pridjevom u rodu, broju i padežu) (Silić i Pranjković, 2007, str. 262–3), a potom se, pri obradi teme subjekta, govori o sročnosti subjekta i predikata u licu, rodu i broju (Silić i Pranjković, 2007, str. 296). S druge strane, u Barić i dr. (2005, str. 424–5), o sročnosti se govori samo u poglavlju o subjektu i njegovim karakteristikama, te se misli na slaganje subjekta s predikatom u licu, rodu i broju. Na drugom mjestu (Barić i dr., 2005, str. 564) govori se o *slaganju* atributa s imenicom u rodu, broju i padežu te apozicije s imenicom u padežu. Babić (1984, str. 1) navodi kako je „sročnost ili kongruencija slaganje riječi u rečenici prema rodu, broju, licu i padežu", dakle obuhvaća oba tipa sročnosti u jednoj definiciji.

modernoj gramatici ona češće razumijeva kao odnos (španj. *relación*) i to odnos sintaktičko-semantičke podređenosti.

Spitzová (1974, str. 46) navodi kako se u španjolskim gramatikama, kao i u gramatikama jezika koji su izgubili deklinaciju, ne govori mnogo o rekciji. Primjerice, u modernim gramatikama francuskog jezika, naziv *régime* zadržao se jedino u izrazu *le cas régime*, koji se odnosi na izravni objekt (Spitzová, 1974, str. 46).[52] S druge strane, gramatike jezika u kojima se imenice dekliniraju, spominju rekciju no definiraju ju različito. Autorica (Spitzová, 1974, str. 47–8) daje pregled razmatranja rekcije u njemačkim, češkim i ruskim gramatikama. U njemačkim se gramatikama zadržava tradicionalan pojam rekcije, naslijeđen iz latinskoga, gdje određene vrste riječi (glagoli, pridjevi, prijedlozi) zahtijevaju padež imenice koja o njima ovisi. Češke gramatike govore o rekciji u prvome redu kao o odnosu između glagola i objekta, gdje prvi upravlja drugim, određujući mu padež uz koji može stajati i prijedlog. U ruskim gramatikama pronalazi se nešto šira definicija rekcije, gdje obilježja glavne sastavnice (španj. *palabra regente*), koja može biti glagol, imenica, prilog ili komparativ, zahtijevaju da zavisna sastavnica bude u nekom od kosih padeža (španj. *caso oblicuo*) s prijedlogom ili bez prijedloga. Govori se o rekciji glagola i rekciji imenica te se razlikuje između jake i slabe rekcije, pri čemu jaka rekcija glagola obuhvaća odnos između glagola i objekta. Ovome se mogu dodati i prethodno spomenute definicije rekcije iz hrvatskih gramatika.

Spitzová (1974, str. 50) smatra kako je pojam rekcije koji je doslovno preslikan iz latinskoga preširok i nejasan za primjenu u španjolskome te smatra kako ga je potrebno bolje ograničiti. Kako bi to učinila, autorica ističe četiri slučaja koji su tradicionalno uključivani i opisivani kao rekcija, a u kojima smatra da je riječ o drukčijem tipu odnosa. Kao prvo, autorica smatra kako glavna sastavnica može biti samo punoznačna riječ, što isključuje veznike i prijedloge. Veznici ni na koji način ne sudjeluju u rekciji, a prijedlog, zbog činjenice da španjolski jezik nema deklinaciju, služi samo kao „gramatičko sredstvo, formalni izraz rekcije“ („el instrumento gramatical, la expresión formal del régimen“).[53] Autorica tvrdi kako u slučajevima dviju

[52] U starofrancuskom se, do 14. st., čuva deklinacija s dvama padežima: *cas sujet* i *cas régime*. Prvi je odraz latinskog nominativa, a drugi latinskog akuzativa. Većina oblika današnjih francuskih (netvorbenih) imenica nastala je od oblika *cas régime*. Danas ta razlika ostaje samo u paradigmi osobnih zamjenica (npr. 1. lice jednine: *je* – nominativ, *me* – akuzativ). Zanimljivo je primijetiti kako se objekt prijedloga, odnosno jezični element koji prijedlog uvodi također naziva *régime* (v. *Nouvelle grammaire française*. (1995). Bruxelles: De Boeck).
[53] O ulozi i značenju prijedloga bit će riječi u potpoglavlju 6.2.4.

imenica vezanih prijedlogom (npr. *noche de Pascua – uskršnja noć, alguno de nosotros – netko od nas*), također nema govora o rekciji (Spitzová, 1974, str. 50).

Nadalje, ustvrđuje kako su sročnost i rekcija različite pojave i kako ih se ne bi smjelo poistovjećivati. Spitzová (1974, str. 52) navodi kako su i rekcija i sročnost gramatička sredstva kojima se izražavaju odnosi između glavnog i zavisnog elementa, međutim među njima postoji važna razlika. Kod sročnosti glavna sastavnica pridaje zavisnoj ista formalna (morfološka) obilježja koja ima ona sama (npr. rod, broj, lice, padež), dok kod rekcije glavna sastavnica zadaje zavisnoj različita morfosintaktička obilježja od onih koje ona sama ima (npr. određeni padež, s prijedlogom ili bez prijedloga). Spitzová (1974, str. 51) kaže kako se u španjolskome zbog nedostatka deklinacije rekcija većinom ostvaruje putem prijedloga. Naposljetku, odnos glagola i priloga između kojih se ne nalazi nikakav vezivni element također se ne bi smio smatrati rekcijom (npr. *hablar mucho – govoriti mnogo, murió ayer – umro je jučer*). Sukladno tome, Spitzová (1974, str. 52) daje sljedeću definiciju rekcije: „to je gramatički odnos između dvaju članova neke glagolske sintagme, u kojem glavna sastavnica (određenica) nameće zavisnoj (odredbenici) određena formalna obilježja koja nisu jednaka onima koja posjeduje određenica.“[54]

U ovom kratkom poglavlju pojam rekcije samo je uveden jer će se on protezati kroz cijeli rad. Budući da je riječ o odnosu koji vezuje predikat i prijedložnu dopunu, toj će se temi posvetiti i posebno potpoglavlje (v. 6.2.4.).

3.3. Valentnost i teorija valentnosti

Pojam valentnosti u središtu je sintaktičke teorije Luciena Tesnièrea (Tesnière, 1959), iz koje se nešto kasnije razvila gramatika ili teorija valentnosti. Pristupi izgrađeni na Tesnièreovu modelu pa i sama njegova teorija, poznati su pod zajedničkim nazivom *valencijske ili ovisnosne gramatike*, koje u središte sintaktičke teorije i analize postavljaju upravo odnose ovisnosti među rečeničnim elementima. Ovisnosnim se gramatikama (engl. *dependency grammars*) u najširem smislu riječi suprotstavljaju gramatike koje se temelje na strukturi i odnosu neposrednih rečeničnih sastavnica (konstituenata), tzv. *konstituentske gramatike* (engl. *constituency*

[54] „[…] es una relación gramatical entre dos miembros de un sintagma verbal en la cual el miembro regente impone al miembro regido ciertos rasgos formales que no son idénticos con los que caracterizan al miembro regente.“ Vlastiti prijevod.

grammars). Riječ je o temeljnom razlikovanju među deskriptivnim modelima sintaktičke analize, koji se svi u svojoj osnovi mogu svrstati u jednu od ovih dviju skupina. Uspoređujući ovisnosni i konstituentski pristup, ovdje konkretno gramatiku fraznih struktura (engl. *Phrase Structure Grammar*, Chomsky, 1957/2002), Mel'čuk (1988, str. 13–4) objašnjava kako se u potonjem pristupu rečenica dijeli na svoje sastavnice, koje se potom dijele dalje, dok ovisnosni pristup uspostavlja odnose među najmanjim elementima (riječima), koji se vežu u rečenicu. Kao što se može vidjeti, navedeno se razlikovanje odnosi na sam početak analize ili razvijanja modela, tako da se pojedine teorije koje se mogu na temelju ovoga kriterija zajedno naći u istoj velikoj skupini i dalje mogu prilično razlikovati, a one koje se na ovaj način razlikuju mogu imati zajedničkih točaka. Tako primjerice Vater (1975) raspravlja o mogućnosti generativne ovisnosne gramatike, odnosno gramatike temeljene na ovisnosnim relacijama umjesto na onima frazne strukture, a Dras, Chiang i Schuler (2004) obrađuju odnos ovih dvaju pristupa posebno se osvrćući na potencijal proučavanja nekih problematičnih sintaktičkih pitanja iz obiju perspektiva ili čak iz jednoga zajedničkog modela.

Tesnièreova je teorija *verbocentrična*, drugim riječima glagol se nalazi u središtu analize, a ostali su elementi njemu podređeni. Dakle za razliku od raširenijega bicentričnog pristupa gdje se rečenica sastoji od subjekta i predikata (ili šire, subjektnoga i predikatnoga skupa), Tesnière subjekt svrstava pod elemente koji su podređeni glagolu, zajedno s primjerice objektom. Osnovni se prikaz jednostavne rečenice tako svodi na tri člana ili elementa: glagol koji je ovdje nadređeni član ili regens (franc. *régissant*), subjekt koji je ovdje podređeni član ili dependens (franc. *subordonné*) te vezu među njima – koneksiju (franc. *connexion*).[55] Pritom svaki regens može imati više dependensa (npr. subjekt i izravni objekt uz isti glagol), a dependens može istodobno biti regens svojim dependensima (npr. atribut podređen objektu koji je podređen glagolu). U pravilu svaki dependens ima jedan regens, ali postoje situacije u kojima dva regensa mogu imati zajednički dependens (npr. koordinirani glagoli koji se odnose na isti subjekt ili u Tesnièreovoj terminologiji, glagoli vezani junkcijom, franc. *jonction*, v. Tesnière, 1959, str. 325–30). Skup koji čine regens i njegov(i) dependens(i) naziva se čvorom (franc. *noeud*), pri čemu je glagolski čvor centralni čvor ili čvor čvorova (franc. *noeud central* ili *noeud des noeuds*) jer upravlja svim dependensima u rečenici (Tesnière, 1959, str. 15). Grafički se struktura rečenice prikazuje stemom (franc. *stemma*), pri čemu se regens uvijek nalazi iznad dependensa kako bi se predočio njihov hijerarhijski odnos, a koneksija se označava okomicom

[55] Nazivi *regens*, *dependens*, *koneksija*, kao i *aktant*, *cirkumstant* uvriježeni su i rabe se u literaturi na hrvatskome jeziku (v. npr. Samardžija, 1993; Šojat, 2008). Za pregled postojećeg i prijedlog novog nazivlja v. Franić (2006).

koja ih povezuje. Prikaz 1. prikazuje dvije steme: A) rečenice *Alfred parle* (*Alfred govori*) i B) rečenice *Mon vieil ami chante cette jolie chanson* (*Moj stari prijatelj pjeva ovu lijepu pjesmu*) (Tesnière, 1959, str. 14):

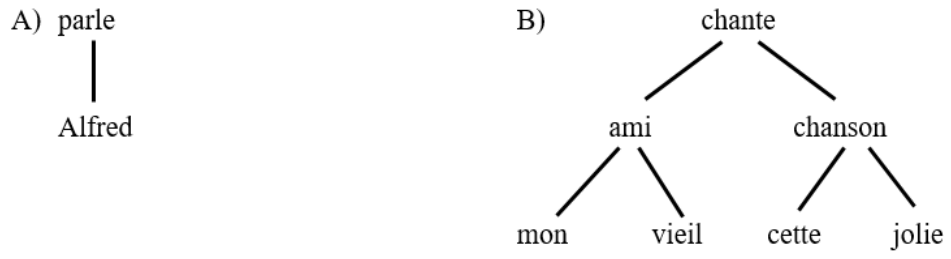

Tesnière (1959, str. 14)

Prikaz 1. Prikaz rečenica *Alfred parle* i *Mon vieil ami chante cette jolie chanson*

Kao što se može vidjeti, u stemi A) glagol *parle* je regens, a imenica *Alfred* dependens. U stemi B) glagol *chante* je regens imenicama *ami* i *chanson*, zatim je imenica *ami* regens pridjevima *mon* i *vieil*, a imenica *chanson* pridjevima *cette* i *jolie*.

Treba još spomenuti kako Tesnière (1959, str. 53–62) riječi prema semantičkom kriteriju dijeli na pune (franc. *mots pleins*) i prazne (franc. *mots vides*),[56] pri čemu samo pune riječi mogu tvoriti čvorove, a to su imenice, pridjevi, glagoli i prilozi. Prazne riječi imaju samo gramatičku funkciju te naznačavaju ili određuju punu riječ (npr. član), mijenjaju joj kategoriju (npr. prijedlog *de* koji imenice transformira u pridjeve; radi se o kategoriji translativa, franc. *translatifs* koju Tesnière uvodi) ili reguliraju odnose među punim riječima (npr. veznici, pri čemu Tesniére govori o junktivima, franc. *jonctifs*, koji otprilike odgovaraju konjunktorima ili koordinativnim veznicima, dok se subjunktori ili subordinativni veznici svrstavaju u translative). Kako primjećuje Varga (1994, str. 63), teorijom translacije, koja se uz junkciju spominje kod opisa složene rečenice, „Tesnière na zanimljiv način rješava jednostruku ili višestruku promjenu gramatičke kategorije.“ Translacijom prvog stupnja pojedini rečenični elementi mijenjaju kategoriju (npr. imenica u pridjev), dok se translacijom drugog stupnja cijela (zavisna) rečenica transformira u neku vrstu riječi (npr. subjunktor rečenicu transformira u imenicu, koja onda može vršiti sintaktičke funkcije koje vrši imenica). No za ovaj su rad ključne

[56] Prijevod nazivlja preuzet je iz Varga (1994).

dvije teme, kojima će se posvetiti posebna potpoglavlja: valentnost glagola i elementi podređeni glagolu te njihovo razlikovanje.

Prije toga, napomenimo kako Tesnièreova teorija, premda cjelovita ipak na nekim mjestima ostaje nedorečena, a Samardžija (1993, str. 3–5) u vezi s time ističe tri pitanja. Prvo je vezano uz opravdanje verbocentričnog pogleda na rečenicu, koje je više stvar uvjerenja i odabira nego što se može empirijski utemeljiti ili dokazati, no s obzirom na to da se ta početna pretpostavka nalazi u samom središtu ovisnosne gramatike nije ju moguće „staviti pod znak pitanja a da se ta upitnost ne protegne i na cjelinu teorije gramatike zavisnosti“ (Samardžija, 1993, str. 4). Smatramo kako bi se isto pitanje i isti zaključak mogli proširiti i na bicentričan pogled na rečenicu te da je naprosto riječ o početnoj, apriornoj pretpostavci potrebnoj da bi se izgradila bilo koja, ovdje sintaktička, teorija. Nadalje, spominje se ispreplitanje morfologije i sintakse u pitanju je li strukturno središte rečenice glagol ili predikat (Samardžija, 1993, str. 4). Zaključak je sukladan s onim u većini španjolskih gramatika (npr. *NGLE*, 2009), gdje je središte rečenice glagol, što ne obuhvaća samo finitni glagol nego i složene glagolske oblike, ali i glagolske lokucije i perifraze, dakle sve ono što bi se moglo smatrati glavom ili jezgrom glagolskoga predikata. Pritom se imenski dio predikata nužno gleda kao glagolska dopuna. Treće pitanje koje navodi Samardžija (1993, str. 4–5) vezano je uz prethodno te se tiče odnosa valentnosti i različitih oblika glagola, a pokazuje se kako valentnost nije ovisna o morfologiji glagola, drugim riječima, bez obzira na to kakvog je oblika glagol u službi predikata (npr. *jede, bi jeo, će jesti, mora jesti*), uz njega će uvijek stajati iste dopune.

Različiti pristupi valentnosti koji su se razvili na Tesnièreovim postavkama, većim se dijelom koncentriraju u radovima lingvista sa sveučilišta u Leipzigu i Mannheimu pa se često govori o lajpciškom pristupu, čiji je najznačajniji predstavnik G. Helbig te manhajmskom pristupu, posebice u radovima U. Engela, a oni su važni i za izradu klasifikacije glagolskih dopuna, valencijskih rječnika i baza za hrvatski jezik.[57]

[57] Ove i druge autore spominje i njihove teorije prikazuje u svojim radovima Samardžija (npr. 1987, 1993), a detaljan prikaz različitih pristupa valentnosti donosi Šojat (2008).

3.3.1. *Valentnost glagola*

Tesnière (1959, str. 238) u svojoj poznatoj usporedbi glagola s atomom, obrazlaže kako i glagol ima sposobnost privlačenja i vezanja određenog broja (njemu podređenih) elemenata, čiji će broj, kao i kod atoma, predstavljati njegovu valentnost. Međutim, između definicija valentnosti koje daju različiti autori, a koje sabire Samardžija (1987, str. 86–7), mogu se uočiti razlike u tome što se njome obuhvaća pa se tako valentnost definira kao svojstvo riječi da stupa u određene kombinacije s drugim riječima, povezujuće potencije koje u sebi sadrži svaki dio govora, sposobnost ili potencija elemenata da se vežu s drugim elementima, odnosno da stvaraju određeni broj praznih mjesta koja popunjavaju drugi elementi, sposobnost nekih glagola, imenica i pridjeva da privuku određen broj i vrstu dopuna, osnovne zakonitosti povezivanja određene jezične jedinice s drugima, sposobnost glagola da određuje mjesta u rečenici koja moraju ili mogu biti popunjena. Promatrajući razlike u ovim definicijama, Samardžija (1987, str. 88) formulira četiri pitanja o biti valentnosti u svojemu istoimenom članku: 1) smješta li se i promatra li se valentnost na sintaktičkoj, semantičkoj ili logičkoj razini?, 2) koje su jezične jedinice valentne (samo neke, samo jedna vrsta riječi…)?, 3) u kakvom su odnosu valentnost i rekcija te kako razgraničiti valentnost i distribuciju?, 4) što su prazna mjesta koja otvaraju valentne riječi i kako se ona popunjavaju. Prva se tri pitanja obrađuju u nastavku, dok je posljednje tema sljedećeg potpoglavlja.

U vezi s prvim pitanjem, Helbig (1979, str. 2) navodi kako se valentnost sve manje interpretira kao isključivo sintaktička pojava, nego više kao sintaktičko-semantička, no pritom se može raspoznati nekoliko stupnjeva: 1) valentnost se smatra ponajprije sintaktičkom pojavom, neizravnim izrazom semantičkih odnosa u rečenici, 2) pretpostavlja se izravan odnos između sintaktičkih i semantičkih odnosa, 3) valentnost se smješta na semantičku razinu, ona je osobina značenja. Nakon rasprave o odnosu sintaktičke valentnosti te semantičke valentnosti shvaćene kroz teoriju dubinskih padeža, Helbig (1979, str. 3–16) se opredjeljuje za stav pod 1) te iznosi vlastiti prijedlog modela koji se opisuje u nastavku.

Helbig (1979) se u svojemu radu osvrće na pokušaje da se umjesto o članovima rečenice (sintaktičkim funkcijama) govori o semantičkim padežima (semantičkim ulogama) kako se oni određuju u teoriji padeža (prije svega Fillmore, 1968), no upozorava kako je zapravo riječ o opisima na dvjema razinama (što naglašava i Žic Fuchs, 1993). Helbig (1979, str. 6) objašnjava kako se semantički padeži (npr. agens) pridružuju površinskim padežima (npr. nominativ), kao

i dijelovima rečenice (npr. subjekt), no jednom semantičkom padežu može odgovarati više površinskih padeža i obrnuto, a i jednom dijelu rečenice može odgovarati više semantičkih padeža i obrnuto, dakle nema izravnih pridruživanja. Ključnim se čini Helbigovo (1979, str. 9–10) shvaćanje da su semantičke ili padežne uloge funkcije, a ne kategorije, jednako kao i dijelovi rečenice ili aktanti. Prema tome bi se, kako na sintaktičkoj tako i na semantičkoj razini trebalo razlikovati između funkcija i kategorija, pa se može govoriti da imenica (jedna od kategorija sintaktičke površinske strukture) funkcionira kao subjekt ili prvi aktant (sintaktička funkcija – sintaktička valentnost), a argument predikata (kategorije semantičke strukture)[58] funkcionira kao agens (semantička funkcija – semantička valentnost).

Nadalje, svi argumenti ne postaju semantički padeži, nego semantički padeži proizlaze iz argumenata lineariziranjem i redukcijom semantičkih komponenata koje se određuju semantičkom komponencijalnom analizom. Dakle, semantička komponencijalna analiza (neleksikalizirani predikat – argument), semantička valentnost (leksikalizirani predikat – semantički padež koji se može leksikalizirati) i sintaktička valentnost (leksikalizirani predikat, odnosno glagol – leksikalizirani aktant) tri su komplementarna modela (Helbig, 1979, str. 14). Neodgovorenima ili djelomično odgovorenima ostaju pitanja o tome jesu li semantički padeži „međurazina“ između sintaktičke i semantičke strukture, s obzirom na to da semantička valentnost ne reflektira semantičku strukturu na izravan način. Helbig (1979, str. 15) o tome zaključuje kako je „semantička valentnost (i pretpostavka semantičkih padeža) proces povezivanja semantičke funktorsko-argumentske strukture predikata s njegovom sintaktičkom valentnosti, tj. s brojem i vrstom morfološko-sintaktički obaveznih i fakultativnih dopuna (=aktanata).“ Također, semantički su padeži prema tome sekundarne funkcije, argumenti predikata koji se mogu leksikalizirati i pojavljuju se u površinskoj strukturi kao leksikalizirani aktanti, a semantička valentnost nije izravna osobina značenja već je iz njega izvedena (Helbig, 1979, str. 15).[59]

Engel (1980) smatra kako je pojam valentnosti potrebno proširiti semantičkom komponentom te se također slaže kako odnos između rečeničnoga modela i značenjske komponente nije izravan, no kako je opis potpuno lišen značenja nedovoljan. On u svojemu radu razlikuje morfosintaktičku valentnost, koja obuhvaća broj i vrstu aktanata te razlikovanje među različitim

[58] Helbig (1979, str. 12) pod *argumentom* smatra „neleksikalizirane praznine hijerarhiziranog elementarnog logičko-semantičkog predikata, koje se po pravilu i ne mogu leksikalizirati.“
[59] Za detaljniju obradu Helbigova modela v. Šojat (2008, str. 112–20).

komplementima, no navodi kako su podatci o semantičkim restrikcijama nužni da bi se opis upotpunio (Engel, 1980, str. 43). Te se semantičke restrikcije proučavaju pod semantosintaktičkom valentnošću, a poseban je njihov dio relacijsko značenje, odnosno relacija između glagolskog sadržaja i sadržaja njegovih aktanata, koju posebice razrađuje teorija dubinskih padeža (Engel, 1980, str. 46).[60]

Nakon proučavanja više radova koji se bave ovom temom, Samardžija (1987, str. 93) zaključuje kako je opravdano unutar jezika govoriti o sintaktičkoj i semantičkoj valentnosti, a izvan jezika o logičkoj valentnosti. Većina autora svoju pažnju usmjerava na sintaktičku valentnost, uz oprezno spominjanje semantičke valentnosti, dok se ona logička gotovo uopće ne obrađuje niti je jasno što ona točno obuhvaća, a govori se i o logičko-semantičkoj valentnosti (npr. Helbig, 1979).

Govoreći o odnosu semantike i valentnosti, Samardžija (1993, str. 8–9) razlaže ovaj problem na dva dijela: odnos promjena u valentnosti i promjena u značenju te semantičke značajke dopuna. Valentnost nekog elementa nije nepromjenjivo svojstvo, no u pravilu se mijenja vrlo sporo, iako se pod utjecajem razgovornog jezika ta promjena može dogoditi i brže (Samardžija, 1994). Samardžija (1993, str. 8–9; 1994, str. 52) ističe u ovome smislu tri vrste odnosa: 1) promjena značenja glagola ne odražava se na valentnost (npr. glagol *ocrniti* u značenju 'obojiti nešto crnom bojom' i u značenju 'prikazivati nekog u lošem svjetlu' je dvovalentan), 2) promjena valentnosti događa se bez promjene značenja glagola (npr. *trčati* kao jednovalentan i kao dvovalentan glagol – *trčati utrku*) i 3) mijenjaju se i značenje i valentnost, na način da glagol u jednom značenju ima jednu, a u drugomu drugu valentnost (npr. glagol *stati* u značenju 'zaustaviti se' je jednovalentan – *Vlak je stao*, a u značenju 'početi' je dvovalentan – *Ivan je stao pričati*).

U vezi sa semantičkim značajkama dopuna Samardžija (1993, str. 9) komentira kako su mnogi autori uočili da dopune podliježu nekim semantičkim restrikcijama, odnosno između dopuna i glagola mora postojati semantička kompatibilnost. Primjerice, glagol *piti* zahtijeva dopunu u nominativu i dopunu u akuzativu, pri čemu prva treba označavati 'živo', a druga 'tekuće'. Ako se ti uvjeti ne ispune, rezultat je negramatična rečenica, naravno, osim u slučaju metafore, antropomorfiziranja nominativne dopune ili frazeologizma (Samardžija, 1993, str. 9). U

[60] Za detaljniju obradu Engelova modela v. Šojat (2008, str. 28–40).

drugome radu, Samardžija (1994, str. 50) nabraja pet skupina podataka koji su obuhvaćeni pojmom valentnosti: podatci o broju dopuna, o njihovim morfosintaktičkim značajkama, zatim o semantičkoj kompatibilnosti dopuna i glagola, o inherentnim semantičkim obilježjima glagola te o semantičkim ulogama dopuna.

Kad je riječ o dosegu valentnosti, ona shvaćena u najopćenitijem smislu riječi predstavlja sintagmatski potencijal koji ima svaki pojedini element, dakle svojstvo elementa da se spaja s drugim elementima. Samardžija (1987, str. 94) obrađujući ovu temu objašnjava kako se u literaturi mogu pronaći četiri različita mišljenja: 1) valentnost se gleda isključivo kao svojstvo glagola, 2) valentnost osim glagola mogu imati i imenice i pridjevi, 3) valentnost je svojstvo svih vrsta riječi i 4) najšire određenje valentnosti, gdje je ono potencijalna „povezivost svih jezičnih jedinica s istovrsnima (fonema s fonemima, morfema s morfemima, riječi s riječima)“. García-Miguel (1995a, str. 19) navodi kako se u većini jezikoslovne literature koja se njome bavi, naziv *valentnost* ipak upotrebljava u užem smislu, koji je konzistentan s Tesnièreovom (1959, str. 238–9) definicijom valentnosti: tiče se sposobnosti elementa da zahtijeva prisutnost njemu podređenih elemenata, što se ponajprije odnosi na svaki pojedini glagol kao strukturno središte rečenice (no govori se i o valentnosti imenica i pridjeva), pri čemu valentnost ne uključuje sve glagolu podređene elemente, nego samo aktante. Ovim se pitanjem nećemo ovdje dalje baviti, s obzirom na to da nas zanima isključivo valentnost glagola, koju nitko od autora ne spori.

Odnos valentnosti i rekcije, odnosno pitanje njihova razgraničenja, nešto je kompleksnije te se, kao što ističe Samardžija (1993, str. 7), u sklopu proučavanja valentnosti pojavila dvojba „nije li proučavanje valentnosti raspravljanje rekcijske problematike samo pod drugim imenom i na nov način.“ Kao što je već spomenuto, različiti autori različito definiraju valentnost, a isto se može reći i za rekciju.[61] U vezi s njihovim odnosom, pojavljuju se dva mišljenja: valentnost je širi pojam od rekcije (npr. Samardžija, 1987, str. 98 i 1993, str. 7–8) i rekcija je širi pojam od valentnosti (npr. Engel, 1980, str. 38). Samardžija (1993, str. 7) navodi kako većina autora smatra da glagolska rekcija podrazumijeva sintaktički odnos zavisnosti u kojem glagol regira dopunu u određenom padežu, s prijedlogom ili bez njega. Prema tome su glagolskom rekcijom obuhvaćeni besprijedložni i prijedložni objekti, koji čine samo jedan dio elemenata koje obuhvaća valentnost glagola, s obzirom na to da su njome obuhvaćeni i drugi elementi (npr.

[61] Više o tome v. potpoglavlje 3.2.

adverbijalne dopune i subjekti). Engel (1980) s druge strane, smatra da se rekcija kod Tesnièrea[62] može shvatiti kao sposobnost upravljanja svojstvena gotovo svim riječima, ali se i odnosi ne samo na aktante nego i na cirkumstante. Prema tome bi valentnost bila posebna vrsta rekcije ili „subklasno specifična rekcija“ (Engel, 1980, str. 38). Dakle razilaženje u mišljenjima zapravo je posljedica šireg ili užeg pogleda na obje pojave, premda Samardžija (1987, str. 99) još dodatno naglašava kako se valencijski odnosi i promjene među njima odražavaju ponajprije na semantičkoj, a promjene u rekciji na morfološkoj (dodali bismo: i sintaktičkoj) razini.

3.3.2. *Elementi podređeni glagolu i razlikovanje među njima*

Dvije su vrste elemenata podređenih glagolu: aktanti (franc. *actants*) i cirkumstanti (franc. *circonstants*). Aktanti su izravno podređeni glagolu te određeni njegovom valentnošću, dok su cirkumstanti neobvezni. U svojoj poznatoj usporedbi s dramom Tesnière (1959, str. 102) obrazlaže kako, kao i u drami, svaki proces ili događaj izražen glagolom obuhvaća sudionike tog događaja (aktante) i okolnosti u kojima se on odvija (cirkumstante). Govori se o trima aktantima: prvom koji odgovara tradicionalnom subjektu, drugom koji odgovara izravnome objektu i trećem koji odgovara neizravnome objektu (Tesnière, 1959, str. 108–9). Glagoli se s obzirom na to koliko aktanata zahtijevaju, odnosno kojem broju aktanata otvaraju mjesto, mogu svrstati u nevalentne (tradicionalno bezlični glagoli), jednovalentne (monovalentne ili jednomjesne; tradicionalno neprijelazni glagoli), dvovalentne (ili dvomjesne; tradicionalno prijelazni, ali i povratni glagoli) i trovalentne (ili tromjesne; glagoli koji uz subjekt traže izravni i neizravni objekt, tzv. dvoprijelazni) (Tesnière, 1959, str. 238–9). Dakle, prazna mjesta koja otvara glagol popunjavaju se aktantima, no njihova identifikacija i razgraničenje od cirkumstanata nisu tako jednostavni.

S obzirom na to da se prijedložna dopuna često nalazi na granici između aktanata i cirkumstanata, ovo je jedna od ključnih tema ovoga rada, tako da će o njoj biti riječi u poglavljima o glagolskim komplementima u španjolskom (4.3.) i u hrvatskom (5.3.), kao i u poglavlju o prijedložnoj dopuni, posebice kada se bude govorilo o kriterijima identifikacije toga komplementa (6.2.). Ovdje donosimo uvod u problematiku kako se njome bavi u teoriji valentnosti, no specifičnim ćemo se kriterijima razlikovanja između glagolskih komplemenata baviti u navedenim poglavljima iz perspektive i s primjerima jezika koje ovdje opisujemo.

[62] Engel (1980, str. 38) naglašava kako Tesnière ne spominje naziv *rekcija*, ali se o njegovu značenju može zaključiti iz naziva *upravljati* (franc. *régir*) i *upravni element*, *nadređeni član* ili *regens* (franc. *régissant*).

Kao što je već bilo riječi u potpoglavlju 2.1., u literaturi na hrvatskom jeziku termin se *aktant* često izjednačava s *dopuna* i *argument*, a *cirkumstant* s *dodatak* i *adjunkt*. Na engleskom se jeziku za istu opoziciju upotrebljava: *arguments / adjuncts* (Van Valin Jr., 1993), *complements / adjuncts* (Vater, 1978; Somers, 1984), *arguments / satellites* (Dik, 1997), a na španjolskom najčešće *argumentos / adjuntos* (*NGLE*, 2009). Dakle, kako u radovima unutar teorije valentnosti tako i u onima u drugim teorijskim okvirima, razlika između središnjih i rubnih glagolskih komplemenata veoma je dobro poznata.

Tesnière (1959, str. 127–8) spominje dva kriterija za razlikovanje aktanata i cirkumstanata, no temu ne produbljuje. Kriteriji se razlikuju ovisno o perspektivi iz koje se na ovu problematiku gleda, pa tako formalni ili morfosintaktički kriterij nalaže da su aktanti imenice ili njihovi ekvivalenti (npr. zamjenice), a cirkumstanti prilozi ili njihovi ekvivalenti (npr. prijedložni izraz). S druge strane, semantički kriterij odnosi se na činjenicu da su aktanti nužni za upotpunjavanje značenja glagola, dok su cirkumstanti fakultativni elementi. Ovome bi se još moglo dodati razlikovanje koje Tesnière (1959, str. 102) navodi kada prvi puta spominje aktanate i cirkumstanate, a to je da su prvi sudionici glagolske radnje ili događaja, a drugi okolnosti u kojima se ta radnja odvija.[63] Već je na prvi pogled jasno da je formalnom kriteriju vrlo jednostavno naći zamjerku kako u španjolskom, tako i u hrvatskom jeziku (npr. prijedložni izraz kao obvezna adverbijalna dopuna ili neizravni objekt), a samo postojanje neobveznih ili fakultativnih dopuna pokazuje da i semantički kriterij treba dodatno razraditi. Primjerice, Samardžija (1993, str. 7) se osvrće na raspravu među jezikoslovcima o fakultativnoj valentnosti, pri čemu jedni smatraju da se teorija valentnosti treba baviti isključivo obveznom valentnošću, dok većina ipak u proučavanje uključuje i onu fakultativnu, s obzirom na to da bi njeno izostavljanje zanemarilo velik dio dopuna.

Engel (1980, str. 39) dopunama smatra samo elemente koji neposredno zavise od glavnog glagola, koji se relativno lako mogu supstituirati, koji se ne mogu pojaviti uz svaki glagol te koji imaju sposobnost anaforizacije, na temelju čega se svrstavaju u jednu od deset klasa.[64] Za razlikovanje dopuna od dodataka važan je treći kriterij, dakle dodatci se mogu vezati uz bilo

[63] Vater (1978, str. 22) semantičkim kriterijem smatra to što aktanti izražavaju sudionike događaja, a cirkumstanti okolnosti, a funkcionalnim to što aktanti upotpunjavaju značenje glagola pa je zbog toga njihov broj uz svaki glagol ograničen.
[64] Svoju klasifikaciju dopuna u hrvatskom jeziku Samardžija (1986) temelji na Engelovu modelu, o čemu će biti riječi u poglavlju o glagolskim komplementima u hrvatskom (5.).

koji glagol, a dopune ne, no formalnu provjeru tog obilježja koja bi vrijedila u svim slučajevima bez iznimaka teško je pronaći.

U literaturi (Vater, 1978; Helbig, 1979; Somers, 1984; Samardžija, 1987; García-Miguel, 1995a) se mogu razlučiti tri ključne točke, koje obrađujemo u nastavku: 1) sami kriteriji razlikovanja između dopuna i dodataka, 2) načini operacionalizacije tih kriterija, odnosno osmišljavanje testova ili provjera s pomoću kojih bi se razlikovanje moglo provesti u praksi i 3) propitivanje početne razdiobe. Treba prije svega najaviti kako je najveći problem zapravo u razlikovanju jednog dijela dopuna, onih neobveznih, od dodataka pa se možda već na početku može, po uzoru na Somersa (1984) govoriti o tripartitnoj podjeli na obvezne dopune, fakultativne dopune i dodatke.

Helbig (1979, str. 16) naglašava kako su usprkos činjenici da su aktanti supklasno specifični, odnosno da popunjavaju određene praznine nadređene riječi, a slobodni se dodatci pojavljuju proizvoljno, kriteriji razlučivanja među njima još uvijek sporni. Nadalje, operacionalni testovi koji su predloženi u tu svrhu signali su na razini površine te im se može prigovoriti da prenose kriterije s jedne razine na drugu. Helbig (1979, str. 17) o tome zaključuje kako testovi prikazuju stanje na površini, no oni „nikako nisu umjetno konstruirani, već su sasvim prirodan refleks semantičkih odnosa između glagola i konstituenata koje su njegovi partneri.“ García-Miguel (1995a, str. 23) navodi kako sve provjere koje se u literaturi predlažu imaju svojih problema te kako njihovi rezultati ponekad mogu biti i međusobno kontradiktorni.

Pregled kriterija i testova donosimo prema Helbig (1979), Vater (1978), Somers (1984) i García-Miguel (1995a, str. 23–31), iako se u problematiku neće detaljno ulaziti niti će se na ovom mjestu razrađivati kritike svakog kriterija.[65]

Kriterij obveznosti i test eliminacije koji ga provjerava, obično se prvi spominju kad se govori o razlikovanju dopuna i dodataka (Somers, 1984, str. 509; Vater, 1978, str. 23–5; García-Miguel, 1995a, str. 24–5; Samardžija, 1987, str. 101). Testom eliminacije u rečenici ostaje samo sintaktički minimum, dakle jedino oni elementi čijim izostavljanjem rečenica postaje negramatična. Ključno je prije svega promotriti kako se definira obveznost, odnosno, uzima li

[65] Za pregled ove teme osim navedenih radova upućuje se i na Šojat (2008). Kao što je već ranije istaknuto, kriterijima i provjerama razlikovanja između dopuna i dodataka bavit ćemo se u poglavljima o glagolskim dopunama u španjolskome i hrvatskome, kao i u poglavlju o prijedložnoj dopuni.

se u obzir i moguća promjena značenja nastala izostavljanjem komplementa. Može se tako govoriti o razlici između sintaktičke i semantičke obveznosti (Somers, 1984, str. 509–10) ili o sintaktički i semantički orijentiranom postupku eliminacije (Samardžija, 1987, str. 103). Slično ovome, Mrazović i Vukadinović (1990, str. 456) smatraju kako je dopuna obvezna ako njezino izostavljanje ne dovodi do negramatičnosti rečenice, ali mijenja značenje glagola. Tako je u *Profesor čita knjigu*, dopuna *knjigu* neobvezna jer značenje glagola ostaje isto, tj. po srijedi je apsolutna uporaba prijelaznog glagola (v. 3.1.), dok je u *Marko pije hladnu vodu*, dopuna *hladnu vodu* obvezna jer se njezinim izostavljanjem mijenja značenje glagola *piti* te ono više nije 'unositi tekućinu', nego 'biti pijanca'. Dakle, kako bi se kriterij obveznosti i provjera izostavljanja ili test eliminacije ovako postavio, treba odabrati pouzdan rječnik čije će se definicije slijediti.

No bez obzira na to kako se definira obveznost, test eliminacije ograničena je dosega jer se njime jedino mogu izdvojiti obvezne dopune (Vater, 1978, str. 25; Somers, 1984, str. 510; Samardžija, 1987, str. 101), dok preostaje pronaći način razlikovanja između neobveznih ili fakultativnih dopuna i dodataka. Drugim riječima, ako je element obvezan, odnosno ako se primjenom testa eliminacije pokaže kako se on ne može izostaviti, to je potvrda da se radi o dopuni, no ako se može izostaviti, tada može biti riječ i o (fakultativnoj) dopuni i o dodatku.

Nadalje, sljedeći se kriterij odnosi na mogućnost prisutnosti dodataka uz bilo koji predikat, dok se dopune vezuju uz pojedine glagole.[66] Vater (1978, str. 27) taj kriterij smatra problematičnim zbog toga što uz neke glagole zbog njihova značenja naprosto ne mogu stajati okolnosti nekoga tipa, a Somers (1984, str. 515) tomu dodaje kako je poznato da isti elementi mogu biti dodatci nekim glagolima, a dopune drugima, tako da se ne može govoriti o njihovu slobodnom dodavanju u bilo koju rečenicu. Uz to je povezana i činjenica kako su broj dopuna, kao i njihova (morfo)sintaktička i semantička obilježja određena glagolom koji ih zahtijeva, tako da se može zaključiti kako je jedan od kriterija prepoznavanja dopuna upravo uvjetovanost njihova oblika od strane glagola, ali barem donekle i njihova sadržaja. Tako se u gramatici valentnosti govori o kvantitativnoj i kvalitativnoj valentnosti, pri čemu je prva naprosto broj aktanata koje glagol uza se traži, a druga se odnosi na značenjske restrikcije koje glagol postavlja svojim aktantima, koje se vrlo često izjednačavaju sa semantičkim ulogama (García-Miguel, 1995a, str. 32).

[66] Ovaj se kriterij često rabi u hrvatskim gramatičkim priručnicima za razlikovanje između objekata i priložnih oznaka (v. 5.3.).

Zatim, spominje se kako, s obzirom na to da slobodni dodatci nisu vezani za glagol u većini se slučajeva glagol može zamijeniti drugim (Helbig, 1979, str. 18). Somers (1984, str. 512) spominje test zamjene (engl. *substitution test*), koji počiva na pretpostavci da bi predikati sličnog značenja mogli imati iste valencijske obrasce.[67] S druge strane, moglo bi se govoriti i o tome da je element dopuna ako stoji uz glagol slična značenja drugom glagolu za kojega se zna da je komplement uz njega dopuna (García-Miguel, 1995a, str. 27–8). Primjerice, ovaj se kriterij može upotrijebiti za pokazivanje kako je prijedložna dopuna aktant, premda je oblikom jednaka priložnoj oznaci jer se njome može izraziti isto što i izravnim objektom (npr. *recordar a alguien* i *acordarse de alguien – sjetiti se nekoga*). Međutim, García-Miguel (1995a, str. 27) upozorava kako u takvim zaključcima treba biti pažljiv, s obzirom na to da „ništa a priori ne sprječava da se sudionik u nekoj situaciji može jezično izraziti neki puta kao središnji ili nuklearni (španj. *nuclear*) u predikaciji, a neki puta kao marginalni.“[68]

Slijedi mogućnost zamjene dodataka nekom vrstom tzv. *pro*-forme ili *pro*-oblika (Helbig, 1979, str. 17–8). Somers (1984, str. 516) predlaže sličan test koji naziva *do so* test (dosl. *činiti to* test), ali naglašava kako ga se treba razumjeti drukčije. Naime, taj *pro*-oblik može zamijeniti predikat i sve njegove komplemente (osim subjekta), ali *minimum* koji može zamijeniti jest predikat i njegove dopune (Somers, 1984, str. 517). Dakle, ono što neki element čini dopunom nije to da on može biti uključen u *pro*-oblik, nego činjenica da on ne može stajati uz *pro*-oblik (Somers, 1984, str. 518). García-Miguel (1995a, str. 28–30) prikazuje njegovu primjenu u španjolskome gdje je *pro*-oblik glagol *hacer* (*činiti*), zajedno s *lo* (*to*), *lo mismo* (*isto to*) i sl. U rečenici *Juan lee un libro en la biblioteca* (*Ivan čita knjigu u knjižnici*), *un libro* (*knjigu*) je dopuna jer ne može stajati uz zamjenu, dok je *en la biblioteca* (*u knjižnici*) dodatak jer može: *Lo hace en la biblioteca* (*Čini to u knjižnici*), ali ne **Lo hace un libro* (**Čini to knjigu*). Problem je s ovim kriterijem što se ne može primijeniti na glagole stanja te činjenica da glagol *hacer* (*činiti*), premda se rabi na ovakav način i dalje ima svoju valentnost (netko čini nešto s nečim/nekim) pa su u ovakvoj zamjeni s njime nekompatibilne samo one dopune koje on sam ne zahtijeva (García-Miguel, 1995a, str. 29–30).

[67] Somers (1984, str. 513–4) ovdje obrađuje i ulogu rekcije, pogotovo regiranih prijedloga, o čemu će biti riječi u potpoglavlju 6.2.4. Ova je ideja također u podlozi računalnog leksikona *FrameNet* (Ruppenhofer, Ellsworth, Petruck, Johnson i Scheffczyk, 2010), koji se spominje i u potpoglavlju 7.4.

[68] „Nada impide a priori que un participante en una situación pueda presentarse lingüísticamente unas veces como nuclear en la predicación y otras como marginal.“ Vlastiti prijevod.

Helbig (1979, str. 17–8) navodi i kako se slobodni dodatci mogu svesti na samostalne rečenice, odnosno mogu se parafrazirati rečenicom. Somers (1984, str. 511) govori o *back-formation* testu, no često je problematično odrediti kako parafrazirati element, a što se posebno odnosi na adverbijale koji nisu mjesnog značenja, što spominje i Vater (1978, str. 28–9). Helbig (1979, str. 18) napominje kako se aktanti iste vrste ne mogu više puta pojaviti u istoj rečenici, niti se mogu asindetski povezivati. Također, red riječi može naznačiti barem donekle razlike između dopuna i dodataka (Helbig, 1979, str. 18), o čemu Vater (1978, str. 33–4) kaže kako je riječ samo o tendenciji dopuna da stoje ispred dodataka, što nije dovoljno da bi se to svojstvo moglo smatrati kriterijem. García-Miguel (1995a, str. 25) navodi i činjenicu da neobvezne dopune koje nisu izražene u rečenici mogu biti poznate ili implicirane iz konteksta, za razliku od dodataka.[69]

Svi se navedeni autori slažu oko toga kako nema jasnog kriterija niti provjere koji bi omogućili razlikovanje između dopuna i dodataka. Također, naglašava se uloga kompetencije izvornog govornika prilikom vršenja provjera i procjene njihovih rezultata, a treba imati i na umu činjenicu da premda bi kriteriji trebali biti univerzalni, provjere mogu biti jezično specifične. Nakon što je pronašao nedostatke svakom od predloženih kriterija i provjera, Vater (1978, str. 39–40) zaključuje da se može govoriti o svojevrsnoj hijerarhiji dopuna, od onih koje su obvezne uz gotovo svaki glagol (poput subjekta), do onih koje su obvezne za relativno mali broj glagola (poput mjesnih i vremenskih adverbijala), što znači da se odluka o tome koji je komplement dopuna, a koji dodatak treba donositi za svaki pojedini glagol, a ona će djelomično ovisiti i o jeziku koji se opisuje. Do sličnog zaključka dolazi i García-Miguel (1995a, str. 30–1), koji ustvrđuje kako ne postoje jasni kriteriji razlikovanja između dopuna i dodataka te da je zapravo riječ o gradaciji, što je povezano s činjenicom da je valencija leksički uvjetovana, odnosno, specifična za pojedini leksem (najčešće glagol) i zaključuje kako isti element može biti dopuna ili dodatak neovisno o svojim gramatičkim obilježjima ili obilježjima okruženja u kojem se nalazi, nego ovisno o glagolu u funkciji predikata uz koji stoji.

S druge strane Somers (1984, str. 521–4) se odlučuje na radikalniji potez te predlaže da se dopune i dodatci umjesto u te dvije skupine (odnosno tri ako se razlikuju obvezne i neobvezne dopune) podijele u šest skupina, ovisno o stupnju jačine valentnosti koja ih veže uz glagol.

[69] Usp. razlikovanje između obveznih adverbijalnih dopuna, neobveznih adverbijalnih dopuna i adverbijalnih modifikatora u hrvatskome (5.3.).

Govori se o: 1) integriranim dopunama (*integral complements*),[70] koje zapravo s glagolom tvore idiomatske ili gotovo idiomatske izraze, dosad pretežno zanemarivane u sintaktičkim opisima (Somers, 1984, str. 527), 2) obveznim dopunama (*obligatory complements*), 3) neobveznim ili fakultativnim dopunama (*optional complements*), 4) središnjim elementima (*middles*), kao onima koji imaju obilježja i dopuna i dodataka (npr. neki dativi i adverbijali sredstva),[71] 5) adjunkti, odnosno dodatci (*adjuncts*) i 6) elementi koji modificiraju čitavu rečenicu (*extraperipherals*), npr. diskurzivne oznake.[72]

[70] U španjolskome se govori o *integriranim komplementima* (*complementos integrables*) kako bi se razlikovalo izravni i neizravni objekt koji se u nenaglašenim oblicima osobne zamjenice mogu integrirati u naglasnu cjelinu s glagolom (v. poglavlje 4.).
[71] V. potpoglavlje 4.3.2. za problematiku oko razdiobe dativa i neizravnoga objekta u španjolskome te potpoglavlje 5.3. za razgraničenje neizravnih objekata i adverbijala u hrvatskome.
[72] U hispanskoj se literaturi ovi elementi nazivaju *rečeničnim modifikatorima* (španj. *modificadores oracionales*).

4. GLAGOLSKI KOMPLEMENTI U ŠPANJOLSKOM JEZIKU

Prije detaljnoga opisa prijedložne dopune, slijedi pregled ostalih glagolskih komplemenata u španjolskome jeziku. Kao što je već poznato, Alarcos Llorach u svome radu iz 1966. godine uvodi prijedložnu dopunu, no to ne znači da su autori do tog trenutka složni oko klasifikacije glagolskih komplemenata. U ovom će poglavlju biti riječi o tim razlikama, a posebna će se pažnja posvetiti komentarima u raznim gramatičkim priručnicima o potrebi uvođenja jasnijega razlikovanja među priložnim oznakama te time svojevrsnoj najavi novoga glagolskog komplementa. Nakon sažetoga prikaza obrade i klasifikacije glagolskih komplemenata u gramatičkim priručnicima, slijede opis i karakteristike onih koji su važni za ovu temu: izravnoga objekta, neizravnoga objekta i priložne oznake. No prije svega, zbog važnosti kod razlikovanja među glagolskim dopunama, ponajprije objektima, obrađuju se oblici osobnih zamjenica u španjolskom jeziku.

4.1. Paradigma osobnih zamjenica

U španjolskome se, za razliku od hrvatskoga, padeži ne iskazuju morfološki na imenicama i imenskim riječima, nego su jedino vidljivi u paradigmi osobnih zamjenica. Kada se govori o padežima, važno je razlikovati: 1) površinske ili morfološke padeže, odnosno padežne oblike (npr. nominativ), 2) semantičke ili dubinske padeže, semantičke ili tematske uloge, kao apstrakcije specifičnih semantičkih odnosa (npr. agens) te 3) dijelove rečenice, odnosno specifične sintaktičke funkcije koju određeni element obavlja (npr. nominativ je subjekt) (Helbig, 1979, str. 6; Gutiérrez Ordóñez, 1999, str. 1860). Ispreplitanje triju razina pogotovo je vidljivo kad se govori o oblicima osobnih zamjenica u španjolskome, gdje će se oblici nominativa, akuzativa i dativa često poistovjećivati sa subjektom, izravnim objektom i neizravnim objektom.

Kako napominje Marković (2012, str. 246), padež je „semantičko-sintaktička kategorija, koja se može i ne mora realizirati morfološki.“ U hrvatskome se padež iskazuje morfološki, tj. flektivnim nastavcima, no ne isključivo, s obzirom na to da ima padeža koji se iskazuju (i) prijedlozima. U španjolskome je posebno važna uloga prijedloga jer se funkcije i odnosi koji se u jezicima s deklinacijom iskazuju flektivnim nastavcima za pojedini padež, većinom izriču prijedlozima (Spitzová, 1974, str. 51; Roca Pons, 1960/1985, str. 173). Kao što je već spomenuto, morfološki iskazani padeži prisutni su jedino u paradigmi osobnih zamjenica:

Tablica 1. Paradigma osobnih zamjenica u španjolskom jeziku[73]

	Naglašene zamjenice		Nenaglašene zamjenice	
jednina	Nominativ (*nominativo o recto*)	Prijedložni ili kosi padež (*caso preposicional u oblicuo*)	Akuzativ (*acusativo*)	Dativ (*dativo*)
1	yo	mí, conmigo	me	me
2	tú, vos	ti, contigo, vos	te	te
3	él/ella/ello, usted	sí, consigo, él/ella/ello, usted	se, lo/la	se, le
množina				
1	nosotros/nosotras	nosotros/nosotras	nos	nos
2	vosotros/vosotras	vosotros/vosotras	os	os
3	ellos/ellas, ustedes	sí, consigo, ellos/ellas, ustedes	se, los/las	se, les

U tablici 1. može se vidjeti da postoje oblici koji su posebni za određeni padež pa su tako oblici u nominativu: *yo* i *tú*, u tzv. prijedložnom ili kosom padežu: *mí, ti, sí, conmigo, contigo* i *consigo*, u akuzativu: *lo, la, los* i *las*, a u dativu: *le* i *les*. No, prisutan je i sinkretizam pa su oblici koji su jednaki u akuzativu i u dativu: *me, te, se,*[74] *nos* i *os*, a oblici koji nemaju specifično razlikovanje padeža (možda točnije, nominativni i prijedložni oblici): *nosotros, nosotras, vosotros, vosotras, usted, ustedes, vos,*[75] *él, ella, ello, ellos* i *ellas*. Treba napomenuti da se oblici *usted* i *ustedes* (pisano i *Usted, Ustedes* ili skraćeno *Ud., Uds., Vd., Vds.*) odnose na drugo lice jednine i množine, ali se gramatički slažu s trećim licem. Oni su izrazi iz poštovanja, a oblik *ustedes* rabi se također u američkom španjolskom i u dijelu Andaluzije umjesto oblika *vosotros/vosotras*. Također, naziv *prijedložni ili kosi padež* odnosi se na činjenicu da ovi oblici osobnih zamjenica u španjolskome uvijek stoje uz prijedlog, pri čemu oblici *conmigo, contigo* i *consigo* (*sa mnom, s tobom, sa sobom*) već sadrže prijedlog *con* (*s/sa*), a uz ostale se prijedloge u tim licima rabe *mí, ti, sí, él, ella, ello, ellos, ellas, usted, ustedes*. U *NGLE* (2009, §16.3c) se

[73] Prema *NGLE* (2009, §16.3a) i *DPD* (2005).

[74] Osim toga, zamjenica *se*, koja se često naziva i česticom (španj. *partícula*), kao i u hrvatskom može imati refleksivnu i recipročnu vrijednost, dakle kod pravih povratnih glagola ona će vršiti funkciju izravnoga objekta (npr. *prati se/sebe – lavarse*), a kod nepravih će biti neodvojivi dio predikata (npr. *ljutiti se – enfadarse*). Također, *se* u španjolskome može biti naznakom bezlične rečenice, te vrste pasivne rečenice koja se naziva *pasiva refleja* (dosl. refleksivna pasivna rečenica).

[75] *Vos* je oblik drugog lica jednine osobne zamjenice, koji je karakterističan za neke zemlje Hispanske Amerike. Uporaba oblika *vos* umjesto *tú, te, ti*, kao i uz to vezanih posebnih glagolskih oblika naziva se *voseo*. Za više o toj temi v. *NGLE* (2009, §4.7, §16.17).

navodi i kako nije uobičajeno neke prijedloge spajati s nekima od ovih oblika, te se primjerice upotrebljavaju *bajo sí* i *desde sí* (*ispod sebe* i *od sebe*), ali ne i *bajo mí, bajo ti, desde mí, desde ti* (*ispod mene, ispod tebe, od mene, od tebe*).

Roca Pons (1960/1985, str. 174–5) objašnjava sustav osobnih zamjenica u španjolskome, navodeći kako on ima jedinstvena obilježja te ne odgovara nijednom logički razlučivom ili očekivanom modelu pa ni latinskome, premda iz njega proizlazi. Primjerice, nenaglašeni oblici za prvo i drugo lice su jednaki u akuzativu i dativu, ali se rabe njihovi naglašeni oblici kad je objekt prijedložan. Nadalje, oblici s prijedlogom *con* su za neka lica posebni (*conmigo, contigo, consigo*), dok je kod nekih oblik zamjenice isti bez obzira na prijedlog koji mu prethodi (*con/a/de nosotros, vosotros*). Obrađujući paradigmu osobnih zamjenica, Bello (1847/1988, str. 265) naziva *caso complementario* (dosl. padež komplementa, komplementni padež) oblik zamjenice u funkciji komplementa, a *caso terminal* (odnosi se na *término* – naziv za objekt prijedloga, odnosno riječ ili izraz koji prijedlog uvodi, dosl. *padež término*)[76] oblik zamjenice u funkciji objekta prijedloga. Primjerice, ako se usporede oblici osobne zamjenice u prvom licu jednine *me* i *mí*, *me* stoji sam bez prijedloga pa je on *caso complementario,* dok *mí* uvijek uvodi prijedlog pa je on *caso terminal*.

Vinja (1998, str. 139) tumači deklinaciju naglašene osobne zamjenice, gdje uz nominativ, akuzativ i dativ govori i o genitivu, pri čemu su oblici zamjenice jednaki za sva tri kosa padeža, a razlika je u prijedlogu koji im prethodi (*de* genitivu, *a* akuzativu i dativu). U *NGLE* (2009, §16.3a) se ipak odlučuje na jedan zajednički prijedložni „padež“, zato što su zamjenički oblici jednaki bez obzira na prijedlog koji im prethodi, a i sami nazivi pojedinih (morfoloških) padeža ionako za suvremene govornike španjolskoga jezika nisu bitni, odnosno oni bi se jednako tako mogli označavati brojevima od jedan do četiri.

Akuzativni i dativni oblici osobne zamjenice (*me, te, lo, la, le, se, nos, os, los, las, les*) su nenaglašeni, mogu biti proklitike i enklitike te s glagolom čine jednu naglasnu cjelinu. Zamjenica se nalazi iza glagola (ne nužno) kad je glagol u infinitivu, gerundivu i potvrdnom infinitivu, u kojem se slučaju i piše zajedno s glagolom (npr. *te veo – vidim te*, ali *quiero verte – želim te vidjeti*).[77] Treba još jednom napomenuti da se u slučaju prijedložnoga izravnog i

[76] *Terminal* znači i ‘završni’, ‘onaj na kojem završava’, pa se ovaj naziv može razumjeti i u tome smislu.
[77] Za više o ovoj temi v. Vinja (1998, str. 144–7), gdje se navode i još neki slučajevi takve uporabe. Za detaljniju razradu teme v. *NGLE* (2009, §16.7).

neizravnog objekta koji ima oblik naglašene zamjenice, rabe oblici prijedložnog ili kosog padeža uvedenog prijedlogom *a*, koji su naglašeni: *a mí, a ti, a él/ella, a usted/Usted/Ud., a nosotros/nosotras, a vosotros/vosotras, a ellos/ellas, a ustedes/Ustedes/Uds.*.

U slučajevima kada se uz isti glagol nađu dva objekta, a oba su zamjeničkog oblika, neizravni će objekt uvijek stajati ispred izravnoga, bez obzira na to nalaze li se oba ispred ili iza glagola. Također, ako je riječ o dvjema nenaglašenim zamjenicama u 3. licu jednine ili množine, dativni će se oblik *le/les* zamijeniti sa *se*, bez obzira na rod i broj (npr. *Dar un anillo a María – Dati prsten Mariji, Darle un anillo – Dati joj prsten, Darlo a María – Dati ga Mariji, Dárselo – Dati joj ga*, a ne **Dárlelo*). Kako upozorava Vinja (1998, str. 154): „Takvo *se* nije refleksivni oblik, već do njega dolazi očito zbog eufonije da bi se izbjegao susret dvaju gotovo istih oblika."

Govoreći o osobnim zamjenicama u službi objekata, treba spomenuti još jednu tendenciju u španjolskome, a to je pleonastička ili dvostruka uporaba osobnih zamjenica (španj. *duplicación o doblado de pronombres personales*), gdje se u istoj rečenici nenaglašenom zamjenicom u dativu ili akuzativu ponavlja objekt koji je već izrečen njezinim naglašenim oblikom, imenicom ili imenskom sintagmom (*NGLE*, 2009, §16.14a). Vinja (1998, str. 152) pojašnjava kako je takva uporaba najčešća uz neizravni objekt (npr. *a mí me parece* ili *me parece a mí* – dosl. *čini mi se meni*, usp. *me parece – čini mi se*), prijedložni izravni objekt (npr. *a ti no te he encontrado* ili *no te he encontrado a ti* – dosl. *nisam te sreo/pronašao tebe*, usp. *no te he encontrado – nisam te sreo/pronašao*) te uz oblik *usted/ustedes*, koja je drukčija od prve dvije jer se takvom uporabom izbjegava dvosmislenost i miješanje s ostalim trećim licima (npr. *a usted le toca hablar – na Vama je red da govorite*, jer samo *le toca hablar* može značiti i *na njemu/njoj je red da govori*). Vinja (1998, str. 152) posebno napominje kako je riječ o postupcima gramatičke prirode, koji se ne bi smjeli brkati s ponavljanjem iz stilističkih razloga, kada se nešto namjerno ističe (npr. *¡Me lo dices a mí! – Ti to (govoriš/kažeš) meni!*).[78]

Dakle, kao što se moglo vidjeti, u odnosu površinskih padežnih oblika i sintaktičkih funkcija zamjenica, nominativni oblici odgovaraju subjektu, a dativni i akuzativni načelno neizravnom i izravnom objektu pa je supstitucija zamjenicom jedna od provjera za identifikaciju vrste komplementa, o čemu će biti riječi u sljedećim potpoglavljima. Ipak, stvar nije toliko jednostavna, jer se zamjenice u dativu i akuzativu razlikuju oblikom samo u trećem licu, a oblik

[78] Za više o ovoj temi v. *NGLE* (2009, §16.14).

lo koji odgovara muškom rodu jednine akuzativa, jednak je tzv. srednjem ili neutralnom obliku koji primjerice zamjenjuje imenski dio predikata (npr. *María es profesora – Marija je profesorica*, *María lo es* – dosl. *Marija je to*). Također, budući da odnos oblika i sintaktičke funkcije koju on može vršiti nije 1:1, ako naglašenu zamjenicu uvodi prijedlog, to ne govori mnogo o njezinoj funkciji (može biti prijedložna dopuna, priložna oznaka, izravni i neizravni objekt, imenski, pridjevski ili priložni modifikator).

Tomu treba dodati i lingvističke fenomene *leísmo*, *laísmo* i *loísmo*. Vinja (1998, str. 149) navodi kako je riječ o „tendencijama modernih španjolskih pisaca", no danas su to sveprisutne pojave u mnogim dijelovima hispanogovorećeg područja, donekle prihvaćene i od strane Španjolske kraljevske akademije. Vinja (1998, str. 149) objašnjava da se *leísmo* sastoji u upotrebi (dativnog) oblika *le* za akuzativ muškog roda za žive i za nežive referente, dok je *loísmo* upotreba isključivo akuzativnog oblika *lo* u istoj funkciji. *Laísmo* se sastoji u upotrebi oblika *la* i *las* i za dativ i za akuzativ ženskog roda. Ove jezične pojave otežavaju prepoznavanje vrste objekta, odnosno razlikovanje izravnoga od neizravnoga objekta.[79]

4.2. Klasifikacija glagolskih komplemenata

U gramatičkim priručnicima hrvatskoga jezika (Barić i dr., 2005, str. 428–31; Silić i Pranjković, 2007, str. 304–5; Katičić, 2002, str. 94–5) više se inzistira na razlikovanju objekata s jedne i priložne ili adverbne oznake s druge strane, dok se u priručnicima španjolskoga jezika običava svaki glagolski komplement (španj. *complemento verbal*) opisivati zasebno (Seco 1953/1971; Alcina Franch i Blecua, 1975/1983; Alarcos Llorach, 1994/1998; *NGLE*, 2009). Najviše se pozornosti pridaje trima: izravnom objektu (španj. *complemento/objeto directo*) i neizravnom objektu (španj. *complemento/objeto indirecto*), koji su barem donekle jasno definirani i ograničeni te priložnoj oznaci (španj. *complemento circunstancial*), kategoriji u koju se svrstava sve ostalo. Hispanski jezikoslovci počinju uviđati problem u tome što se priložna oznaka određuje preširoko i često negativno (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 869) jer se u tu skupinu svrstavaju svi komplementi koji *nisu* izravni ili neizravni objekt, pa ju primjerice Rojo (1990, str. 153) zbog te heterogenosti naziva „šivaćom kutijom" (španj. *cajón de sastre*).[80]

[79] Za više o ovim pojavama v. *NGLE* (2009, §16.8–10) i *DPD* (2005).
[80] Vinja (2000) u svojemu rječniku ovu frazu prevodi kao: 'razne sitnice, ostaci'. U rječniku *DLE* (2014) navodi se kako je riječ o kolokvijalnom izrazu koji znači: '*conjunto de cosas diversas y desordenadas*' ('skup različitih i neurednih stvari').

Pregled obrade ove teme u gramatikama španjolskoga jezika počinje s gramatikom Andrésa Bella iz 1847. godine. Bello (1847/1988) rečenicu analizira bicentrično, kao i velika većina drugih gramatičara, što znači da se svi ostali elementi vežu na subjekt i predikat, odnosno modificiraju ih. No za razliku od ostalih, Bello (1847/1988, str. 377) imenicu u službi subjekta (španj. *sustantivo sujeto*) ističe kao glavnu ili dominantnu riječ u rečenici, a glagol se na nju odnosi „pridajući joj neko obilježje, aktivnost, bivanje ili stanje.“[81] Kada govori o glagolskim dopunama, Bello (1847/1988, str. 378) navodi kako glagol mogu modificirati predikati (pod *predikat* se misli na imenski dio predikata), prilozi, komplementi i rečenice. Među komplementima valja razlučiti između dvije vrste: 1) onih prijedložnih, koji se sastoje od prijedloga i riječi koju on uvodi (španj. *término*) i 2) onih besprijedložnih (Bello, 1847/1988, str. 265). Kao komplementi glagolu navode se (Bello, 1847/1988, str. 287) izravni ili akuzativni objekt te neizravni ili dativni objekt, pri čemu oba mogu i ne moraju biti uvedena prijedlogom, ovisno o njihovu obliku (npr. sve imenice u službi neizravnoga objekta, zbog nedostatka deklinacije, uvodi prijedlog *a*, dok su osobne zamjenice u istoj službi besprijedložne, zbog njihova dativnog oblika). Priložne bi oznake ovdje vjerojatno bile obuhvaćene kategorijom *priloga*, no ovo je miješanje funkcija (imenski dio predikata, komplementi, odnosno izravni i neizravni objekt) i kategorija (prilozi i rečenice) neuobičajeno i ne nalazi se niti u jednoj drugoj pregledanoj gramatici.

U *GLE* (1931, str. 190) se navodi kako glagol mogu nadopunjavati različite riječi: pridjevi, prilozi ili priložni izrazi, imenica ili zamjenica s prijedlogom ili bez njega, drugi glagol u obliku infinitiva ili gerunda s prijedlogom ili bez njega, zavisna rečenica. Govoreći o podjeli glagolskih komplemenata, razlikuju se izravni ili akuzativni objekt (španj. *complemento directo o acusativo*), neizravni ili dativni objekt (španj. *complemento indirecto o dativo*) i priložna oznaka (španj. *complemento circunstancial*). Priložna oznaka može biti izražena različitim i raznovrsnim elementima, kao što su prilog ili priložni izraz, ablativ, akuzativ s prijedlogom ili bez prijedloga te zavisna rečenica (*GLE*, 1931, str. 202). Također, upozorava se kako je moguća promjena značenja glagola ovisno o prijedlogu koji uz njega stoji (*GLE*, 1931, str. 203). Naime, kada je priložna oznaka oblika prijedložnoga izraza, treba imati na umu da isti prijedlog može označavati različite odnose ovisno o glagolu uz koji stoji te da isti glagol može poprimiti različita značenja ovisno o prijedlogu koji ga prati. Budući da su upravo najčešći i iznimno

[81] „[…] atribuyéndole alguna cualidad, acción, ser o estado.“ Vlastiti prijevod.

višeznačni prijedlozi (*a, en, de, con*) oni koji uvode najveći broj prijedložnih dopuna, ova bi se tvrdnja mogla razumjeti kao najava potrebe za preciznijim razlikovanjem elemenata unutar kategorije priložnih oznaka, što je i dovelo do izdvajanja prijedložne dopune.

U *Manual de gramática española*, Seco (1953/1971, str. 150), nakon podjele glagolskih komplemenata na izravni i neizravni objekt i priložne oznake, spominje različite uloge padeža u rečenici, gdje je posebno zanimljiv ablativ. Komplementi u ovome padežu, prema Secu (1953/1971, str. 151) svrstavaju se u priložne oznake, a dio njih bi se danas interpretirao kao prijedložna dopuna (npr. *hablar de algo – govoriti o nečemu*). Ovaj autor (Seco, 1953/1971, str. 170) također pravi podjelu na dvije vrste priložnih oznaka: atributivne/prema atribuciji – prilozi (španj. *por atribución – adverbios*) i odnosne/prema odnosu, relaciji – ablativi s prijedlogom ili bez prijedloga (španj. *por relación – ablativos con o sin preposición*). Dakle i Seco uviđa i ističe razlike unutar tradicionalne kategorije priložnih oznaka.

U *Uvodu u gramatiku* (*Introducción a la gramática*) Roca Ponsa (1960/1985, str. 287–92) pronalazimo raspravu o klasičnoj podjeli glagolskih komplemenata u tri skupine: izravni objekt, neizravni objekt i priložnu oznaku. Roca Pons (1960/1985, str. 288) navodi kako se u jezicima koji imaju deklinaciju ova tri komplementa mogu povezati s padežima: izravni objekt s akuzativom, neizravni s dativom, a priložna oznaka s ablativom. Također, raspravlja se o granicama među njima te ustvrđuje kako su one često nejasne i kako se kategorije itekako mogu međusobno preklapati. Kao prvo, Roca Pons (1960/1985, str. 288) spominje da šire razumijevanje prijelaznosti obuhvaća uz izravne objekte i neke druge dopune (npr. neke neizravne objekte), kao što je već bilo riječi u potpoglavlju o prijelaznosti (3.1.). Nadalje, finalne rečenice i komplementi uvedeni prijedlogom *para* (*za*), u nekom se gramatikama svrstavaju u neizravne objekte, a u nekima u priložne oznake (Roca Pons, 1960/1985, str. 289), o čemu će se govoriti u potpoglavlju o neizravnom objektu (4.3.2.). Također, priložne su oznake, kako su i drugi gramatičari već zamijetili, veoma heterogena skupina te se mogu izraziti prilogom, priložnim izrazom, ali i prijedložnim izrazom, što će se dalje razraditi u potpoglavlju o priložnoj oznaci (4.3.3.).

Međutim, postoje određeni komplementi koji se ne mogu svrstati u tri navedene skupine, poput komplementa vršitelja radnje u pasivnim rečenicama (španj. *complemento agente*), koji je odraz latinskoga ablativa, kao i objekata koji nisu ni izravni ni neizravni, poput onoga u primjeru: *me alegro de tu felicidad* (*veselim se tvojoj sreći*). Valja primijetiti kako Roca Pons taj komplement

naziva objektom, dakle razlikuje ga od priložnih oznaka te zapravo daje primjer prijedložne dopune, premda ju ne imenuje. Dalje u tekstu Roca Pons nastavlja s razradom ove teme te navodi kako bi u skupinu objekata trebalo svrstati i odraze objekta u genitivu iz latinskoga, koji se u španjolskom uvode prijedlogom *de*, pri čemu uspoređuje takvu strukturu s onom s izravnim objektom – *recuerdo la ciudad* i *me acuerdo de la ciudad* (*sjećam se grada*). U obama primjerima, *la ciudad* je objekt glagola sjećanja (*recordar* i *acordarse*). Danas bi se prijedložni izraz *de la ciudad* (kao i *de tu felicidad* iz prethodnoga primjera) analizirao kao prijedložna dopuna (v. Martínez García, 1986, str. 137 i 143; Cano Aguilar, 1987, str. 391).

Esbozo (1973/1998, str. 371) je izdan nakon Alarcos Llorachova rada o prijedložnoj dopuni, no još uvijek ju ne spominje. Djelo uvelike slijedi gramatiku *GLE* iz 1931. godine, navodi gramatička pravila s primjerima, ali bez ulaženja u detalje. Glagolski se komplementi i dalje dijele na spomenute tri skupine. Priložne su oznake najčešće imenice ili imenske fraze uvedene prijedlogom, no nijedan primjer koji se navodi ne bi se danas smatrao prijedložnom dopunom (*Esbozo*, 1973/1998, str. 376).

U djelu *Gramática española*, autori Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 889) razlažu strukturu rečenice kako je vidljivo na prikazu 2.:

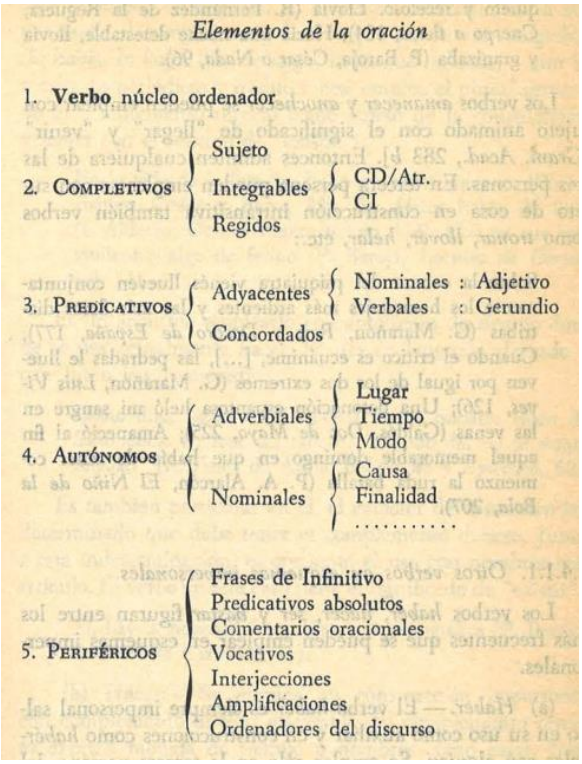

Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 889)

Prikaz 2. Rečenični elementi (španj. *Elementos de la oración*)[82]

Kao prvo, valja primijetiti da se rečenica ovdje ne analizira bicentrično, nego da se subjekt smatra jednim od glagolskih komplemenata, što je karakteristično za teoriju valentnosti i ovisnosne gramatike. Skupina elemenata koja je za ovaj rad najvažnija su *completivos* ili *elementos completivos* (hr. dopune, dopunski elementi), koji obuhvaćaju subjekt, zatim *integrables*, odnosno elemente koji se integriraju u naglasnu cjelinu s glagolom (unutarnje elemente) i *regidos* ili regirane elemente. Također valja primijetiti skupinu pod 4. *elementos autónomos* (hr. autonomni, nezavisni elementi) s prikaza 2., jer oni obuhvaćaju većinu prostora tradicionalne priložne oznake, što je vidljivo već iz njihove klasifikacije (vrijeme, mjesto, uzrok…).

Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 855–6) zovu *integrables* određene komplemente koji mogu biti zamijenjeni nenaglašenim oblicima osobnih zamjenica, koji se integriraju u naglasnu skupinu glagola, npr. *comer pan – comerlo* (*jesti kruh – jesti ga*), *decir a Juan – decirle* (reći Ivanu – reći mu), *está mal – lo está* (*loše je – to/tako je*). To su redom izravni objekt, neizravni objekt i imenski dio predikata (španj. *atributo*).[83] Dakle u ovoj se gramatici imenski dio predikata smatra glagolskim komplementom te svrstava u istu skupinu s objektima. Zatim, elementi koje Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 869) nazivaju *completivos regidos*, su elementi koje glagol zahtijeva (ili regira) i čijim izostavljanjem rečenica postaje značenjski nepotpuna ili negramatična, a koji se tradicionalno svrstavaju u priložne oznake. Oni su povezani s glagolom različitim stupnjevima kohezije, a njihovo izostavljanje uvijek dovodi do pogrešne interpretacije poruke (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 869–70). Kao primjere, autori (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 869–70) navode funkcionalno različite elemente, kao što su *echar de menos* (hr. *nedostajati*), glagolska lokucija, koja se sintaktički analizira kao jedna cjelina, najčešće glava predikata (španj. *núcleo verbal*). No, svrstavaju ovdje i primjere poput *dar con algo o alguien* (hr. *susresti/pronaći nekoga/nešto* ili *susresti se s*

[82] Prijevod redom s lijeva na desno: 1. *verbo núcleo ordenador* – (glavni) glagol, glava rečenice, onaj koji određuje; 2. *completivos* – dopune, *sujeto* – subjekt, *integrables* – koje se integriraju, integrirane, CD (*complemento directo*) – izravni objekt, Atr. (*atributo*) – imenski dio predikata, CI (*complemento indirecto*) – neizravni objekt, *regidos* – regirane; 3. *predicativos* – predikatni proširci, *adyacente* – koji je blizak, *nominales* – imenski, *adjetivo* – pridjev, *verbales* – glagolski, *gerundio* – gerundiv, *concordados* – koji se slažu; 4. *autónomos* – autonomni, nezavisni (elementi), *adverbiales* – priložni, *lugar* – mjesto, *tiempo* – vrijeme, *modo* – način, *nominales* – imenski, *causa* – uzrok, *finalidad* – namjera (svrha); 5. *periféricos* – periferni, periferijski (elementi), *frases de infinitivo* – infinitivne fraze/izrazi, *predicativos absolutos* – apsolutni predikatni proširci, *comentarios oracionales* – rečenični komentari, *vocativos* – vokativi, *interjecciones* – uzvici, *amplificaciones* – proširci/proširenja, *ordenadores del discurso* – diskursne oznake.

[83] V. poglavlje o atribuciji u Katičić (2002, str. 407) za poveznicu s hrvatskim.

nekim/nečim), gdje se može govoriti o glagolu i prijedložnoj dopuni (v. Martínez García, 1986, str. 159).

Ono što autori ističu kao ključno i zajedničko ovim regiranim elementima, koje je semantički teško klasificirati, su tri stvari: 1) rekcija u užem smislu riječi gdje glagol po svojim gramatičkim svojstvima zahtijeva prijedlog ili prijedložni izraz, 2) prisutnost određenoga prijedloga kod svih elemenata i 3) značenjska kohezija tih elemenata s glagolom, gdje: „... upravljani (ili regirani) element čini s glagolom značenjsku cjelinu, tako tvoreći prave glagolsko-imenske fraze, koje se ne mogu razdvojiti bez da se promijeni značenje rečenice." (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 882).[84]

Premda se gore navedeno izrazito približava određenju prijedložnih dopuna, razlika se nalazi u točki 3), u tome što su neki od ovako određenih regiranih elemenata fiksnoga oblika, odnosno nepromjenjivi su (npr. *echar de menos – nedostajati*, gdje se *menos* ne može zamijeniti nekim drugim elementom), a drugima imenski dio nakon prijedloga može varirati i može se zamijeniti zamjenicom (npr. *abundar en oro* – hr. *obilovati zlatom*, ali isto tako *abundar en plata, en conocimiento* – hr. *obilovati srebrom, znanjem*; zamjena zamjenicom: *abundar en eso – obilovati time*). Dakle i ovdje je očita već ranije spomenuta opreka između dvaju primjera: glagolske lokucije ili čak idioma u službi predikata s jedne strane (*echar de menos*), te glagola u službi predikata i prijedložnoga izraza koji ga dopunjuje s druge (*abundar en oro*). Jedino se u drugom slučaju može govoriti o prijedložnoj dopuni.

Ova se razlika može primijetiti i u hrvatskom prijevodu. U prvome se slučaju uočava sintetički prijevod jednim glagolom te nemogućnost pronalaska doslovnoga prijevodnog ekvivalenta, a u drugome je prijevod analitički, oblikom mnogo sličniji originalu. Funkcionalno gledajući, i u hrvatskome je u prvome primjeru riječ o glavi predikata (*nedostajati*), a u drugome o glagolu i njegovoj dopuni, ovdje neizravnom objektu (*obilovati zlatom*). Dakle, ovako određeni *completivos regidos* i dalje su heterogena skupina, no elementi unutar nje dijele tješnji sintaktičko-semantički odnos s glagolom, koji se kreće od glagolske rekcije prijedložnoga komplementa prema lokuciji ili idiomu.

[84] „[...] el elemento regido forma unidad de sentido con el verbo constituyendo verdaderas frases verbo-nominales, y no se pueden desgajar de la oración sin desgarrar su sentido." Vlastiti prijevod.

Kao što se može vidjeti, Alcina Franch i Blecua drukčije klasificiraju glagolske komplemente od ostalih ovdje spomenutih gramatičara te glagolsku rekciju uzimaju kao kriterij za određenje jedne skupine komplemenata, koji se time itekako približavaju prijedložnoj dopuni. No, razlog zbog kojega je dio o regiranim elementima ipak obrađen u ovomu poglavlju, a ne u poglavlju o prijedložnoj dopuni, jest to što ni sami autori ne znaju gdje bi ih smjestili. Kada govore o osnovnim sintaktičkim obrascima rečenice (španj. *esquemas básicos*), Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 887) navode četiri: impersonalni ili bezlični (glagol u bezličnom obliku, bez subjekta), prijelazni (subjekt, prijelazni glagol i izravni objekt), s imenskim predikatom ili atributivni (subjekt, kopulativni glagol, imenski dio predikata) i neprijelazni (subjekt, neprijelazni glagol). Drugim riječima, regirani elementi nisu uključeni u sintaktičke obrasce rečenice, ali to se ne spominje. Izgleda da autori primjećuju kako je riječ o elementima različitima od ostalih i u čijem se opisu identificiraju neka njihova zajednička obilježja, ali ne znaju točno gdje bi ih svrstali, pa ih puštaju po strani i ne uključuju u tematiku prijelaznosti i vrsta predikata, kao što to čini Alarcos Llorach (1966).

Analizirajući obradu glagolskih komplemenata u gramatikama španjolskoga jezika, Spitzová (1974, str. 53) zaključuje kako nema dvojbe oko toga da se tradicionalno u skupinu priložnih oznaka svrstavaju mnogi glagolski komplementi koji imaju obilježja objekata. Nadalje, autorica zaključuje kako većina španjolskih gramatičara (osim Roca Ponsa) tvrdi kako ne vidi nikakvu razliku (ni sintaktičku ni semantičku) između primjerice: *piensa en el niño* (*misli o dječaku*) i *vive en el campo* (*živi na selu*),[85] premda je u prvom slučaju imenica izravni objekt glagolu, a u drugome priložna oznaka.[86] Između ovih dvaju primjera postoji temeljna formalna razlika, a to je prisutnost rekcije u prvom i njena odsutnost u drugom slučaju.[87] Prema tome, Spitzová (1974, str. 55) zaključuje kako postoji vrsta objekata (argumenata), koja se razlikuje sintaktički i semantički od priložnih oznaka, a ne može se smatrati niti izravnim niti neizravnim objektom. Ovaj je zaključak ekvivalentan onome do kojega je došao Alarcos Llorach (1966).[88] Spitzová

[85] Zanimljivo je da Spitzová navodi baš primjer s tzv. egzistencijalnim glagolom *vivir* (*živjeti*), u kojem je dopuna (ili priložna oznaka) mjesta obvezna, dakle može se ipak govoriti o nekom vidu rekcije, no autorica to ne navodi. Problematika ove skupine glagola u vezi s prijedložnom dopunom obradit će se u potpoglavlju 6.2.2.

[86] Ova autorica sustavno prijedloge ne uključuje u sintaktičku analizu, tako da ovdje poistovjećuje izravni objekt i prijedložnu dopunu. Gledajući dalje u tekstu razgraničenje na tri vrste objekata, čini se da je ipak riječ o poistovjećivanju njihova odnosa s glagolom ili njihove vrijednosti, premda to nije jasno istaknuto.

[87] Kao što je već spomenuto, pitanje je može li se govoriti o odsutnosti rekcije u drugom primjeru, ali autorica temu niti ne produbljuje kako bi objasnila što pod rekcijom podrazumijeva i kako je se u ovim primjerima može prepoznati, nego samo navodi ovu tvrdnju kao da je riječ o nečemu samorazumljivom.

[88] Spitzová (1974, str. 45) uz naslov svojega rada napominje kako ga je predala u tisak godinu i pol dana prije nego što je izašla Alarcos Llorachova knjiga (Alarcos Llorach, 1973/1999), u kojoj je pročitala njegove radove o prijedložnoj dopuni.

(1974, str. 55) dodaje da je riječ o kategoriji objekata koja se naziva *prijedložni objekt* (španj. *objeto preposicional*), a koja se redovito spominje u drugim jezicima, poglavito u onima koji čuvaju deklinaciju, ali i u npr. engleskom. Svjesna nedostataka ovoga termina, s obzirom na to da u španjolskom jeziku i izravni i neizravni objekt mogu biti uvedeni prijedlogom, Spitzová (1974, str. 55) ponavlja: „Ako držimo da postoji više od jedne vrste objekata, vjerujemo da je preciznije u španjolskome razlikovati između triju vrsta – izravni, neizravni i prijedložni, nego između dviju.“[89] Na kraju članka autorica zaključuje da, iako postoje problemi i rubni slučajevi koje je teže klasificirati, većina se objekata može jasno podijeliti u ove tri kategorije (Spitzová, 1974, str. 57).

Emilio Alarcos Llorach također piše gramatiku španjolskoga jezika (Alarcos Llorach, 1994/1998), u kojoj se slijedi podjela glagolskih komplemenata iz njegovih ranijih radova, dakle prijedložna se dopuna izdvaja kao posebna vrsta. Zbog toga će se ta gramatika obraditi u potpoglavljima o pojedinim glagolskim komplementima, a napose u poglavlju o prijedložnoj dopuni (6.).

Porto Dapena (1997, str. 16) donosi sažetak klasifikacije glagolskih dopuna, kako se one više-manje obrađuju u radovima novijega datuma (prikaz 3.). O svim će komplementima koji se ovdje nalaze, o njihovim mogućim podjelama i kriterijima za te podjele te o nazivlju biti riječi kroz cijeli rad.

[89] „Creemos que, si sostenemos que existe más de una clase de objetos, es más exacto distinguir en español tres clases –directo, indirecto y preposicional– que dos.“ Vlastiti prijevod.

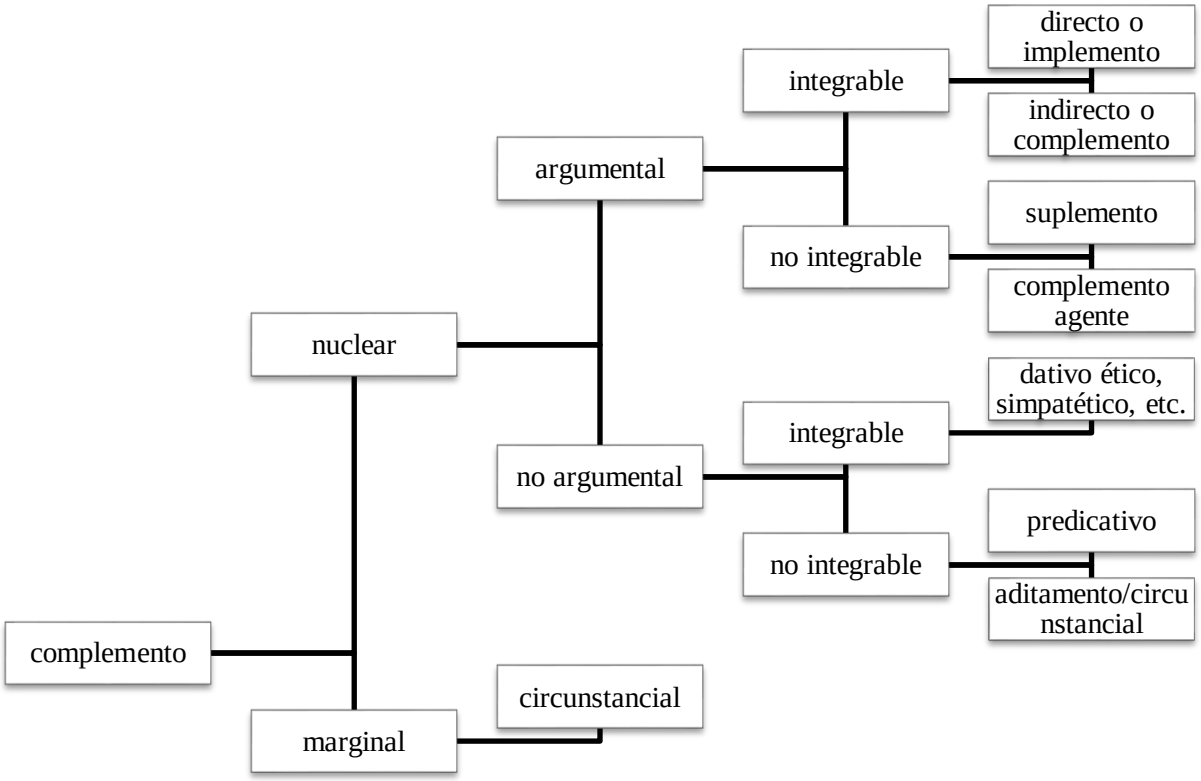

Porto Dapena (1997, str. 16)

Prikaz 3.: Klasifikacija glagolskih komplementa[90]

Opreka jezgreni/nuklearni i rubni/marginalni odnosi se na razliku između komplemenata koji modificiraju neki od elemenata u rečenici (npr. glagol) i onih koji zapravo modificiraju cijelu rečenicu pa se zato mogu nalaziti bilo gdje u rečenici te se ne mogu fokalizirati (npr. *afortunadamente, nos fuimos de ahí – srećom, otišli smo odande*). Budući da je najčešće riječ o prilozima, ovi se elementi dijelom preklapaju s tradicionalnim priložnim oznakama (španj. *complemento circunstancial*), a kako bi se izbjegla dvosmislenost, naziva ih se i *rečeničnim modifikatorima* (španj. *modificadores oracionales*) (Alarcos Llorach, 1994/1998, str. 299;

[90] Prijevod s lijeva na desno i odozgo prema dolje: *complemento* – komplement, *nuclear* – središnji, jezgreni, nuklearni, *marginal* – rubni, marginalni, *argumental* – argumentni, argument, *no argumental* – nije argument, *integrable* – koji se integrira (čini s glagolom naglasnu cjelinu), *no integrable* – koji se ne integrira (ne čini s glagolom naglasnu cjelinu), *directo o implemento* – izravni objekt, *indirecto o complemento* – neizravni objekt, *suplemento* – prijedložna dopuna, *complemento agente* – dopuna vršitelja radnje (u pasivnim rečenicama), *dativo ético, simpatético, etc.* – etički dativ, simpatetički dativ itd., *predicativo* – predikatni proširak, *aditamento* – priložna oznaka, *circunstancial* – okolnost, dodatak okolnosti, priložna oznaka.

Porto Dapena, 1995, str. 14–5). Razlika argument/nije argument odnosi se na već spomenutu opreku argumenti/adjunkti, o kojoj je bilo riječi u prethodnim poglavljima. Pod *integral*, Porto Dapena misli na komplemente koji se mogu integrirati u naglasnu cjelinu s glagolom, odnosno mogu imati oblik nenaglašenih zamjenica u dativu ili akuzativu, dok su *no integral* svi ostali. Naziv *integral* rabe i Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 889), s time da oni u tu skupinu svrstavaju i imenski dio predikata (v. prikaz 2.), kojega nema u Porto Dapeninoj klasifikaciji. Nazivi *implemento, complemento, suplemento* i *aditamento* su Alarcos Llorachovi nazivi za izravni objekt, neizravni objekt, prijedložnu dopunu i priložnu oznaku, o čemu će biti riječi u potpoglavlju (6.1.). O različitim vrstama i funkcijama dativa, kao što su etički i simpatetički dativ, govorit će se u potpoglavlju o neizravnom objektu (4.3.2.).

U *NGLE* (2009) posebna su poglavlja posvećena izravnome objektu, neizravnome objektu, prijedložnoj dopuni, imenskom dijelu predikata (obrađuje se u dvama poglavljima: u prvome se govori o imenskom dijelu predikata uz kopulativne glagole, a u drugome uz semikopulativne glagole, kao i o predikatnom proširku – španj. *predicativo* ili *complemento predicativo*) te priložnoj oznaci. Izravni se objekt definira kao sintaktička funkcija koja odgovara latinskom akuzativu, glagolski je argument i najčešće besprijedložan, a glagoli uz koje stoji su prijelazni glagoli (*NGLE*, 2009, §34.1). Neizravni je objekt funkcija koju vrše nenaglašene zamjenice u dativnom obliku i prijedložni izrazi uvedeni prijedlogom *a* te označavaju sudionike radnje poput primatelja i benefaktora (*NGLE*, 2009, §35.1). Priložna oznaka obuhvaća najčešće neobvezne elemente koji modificiraju glagol te izražavaju okolnosti vršenja radnje kao što su: mjesto, vrijeme, količina, način, društvo, sredstvo, uzrok itd. (*NGLE*, 2009, §39.1d). U potpoglavlju koje slijedi opisat će se i međusobno usporediti ova tri glagolska komplementa.

4.3. Razlikovanje među glagolskim komplementima i njihova identifikacija

Kako se navodi u *NGLE* (2009, §1.12r), svaka se sintaktička funkcija identificira i razlikuje od ostalih prema različitim gramatičkim oznakama i obilježjima, a u španjolskome su to: sročnost (španj. *concordancia*), položaj u rečenici (španj. *posición sintáctica*), prisutnost prijedloga (španj. *presencia de preposiciones*) i ponekad intonacija (španj. *entonación*). No te oznake često nisu dovoljne kako bi se glagolski komplementi među sobom razlikovali (npr. i izravni i neizravni objekt mogu se uvoditi prijedlogom *a* te se nijedan ne slaže s glagolom) pa se zato rabe provjere ili testovi poput supstitucije i pasivizacije.

4.3.1. *Izravni objekt*

Kada je riječ o gramatičkim oznakama izravnoga objekta, obično se navodi položaj neposredno iza glagola koji objekt u rečenici zauzima, jer u španjolskom, kao ni u hrvatskom, nema sročnosti glagola i izravnoga objekta (*NGLE,* 2009, §1.12t). Budući da prijedlog *a* prethodi samo nekim izravnim objektima odnosno nije riječ o obveznoj oznaci, on ne može poslužiti za njegovu identifikaciju. Općenito govoreći, u španjolskome prijedlog *a* prethodi nekim izravnim objektima (*veo a María – vidim Mariju*), karakterističan je za neizravni objekt (*doy un libro a María – dajem knjigu Mariji*), ali može uvoditi i prijedložnu dopunu (*se refiere a María – odnosi se na Mariju*) te priložnu oznaku (*voy a la ciudad – idem u grad*).[91] Opisujući izravni objekt, neizravni objekt i priložnu oznaku, Martínez García (1986, str. 34–40) podsjeća kako je vrijednost prijedloga *a* pred tim komplementima negativna. Naime, prisutnost prijedloga *a* ne može služiti za identifikaciju određenoga komplementa, nego samo naznačava da element koji slijedi nije subjekt.

Također, položaj u rečenici sam po sebi nije dovoljan, jer premda je izravni objekt najčešće neposredno iza glagola, to ne mora nužno biti tako. Osim toga, prijedložna se dopuna obično nalazi neposredno iza glagola, a tamo može stajati i neizravni objekt, pa to može predstavljati problem za njihovo razlikovanje pogotovo u rečenicama u kojima su prisutni izravni objekt i prijedložna dopuna, ili izravni i neizravni objekt. Uspoređujući izravni i neizravni objekt Alarcos Llorach u svojoj gramatici (1994/1998, str. 290–1) ističe dva obilježja koja dijele: nalaze se iza glagola, s time da njihov poredak nema nikakva utjecaja na značenje, a kada se nalaze ispred glagola, oba se moraju ponoviti nenaglašenim oblikom osobne zamjenice u akuzativu ili dativu: *como la manzana – jedem jabuku,* ali *la manzana la como* – dosl. *jabuku ju jedem*, također *doy el libro al escritor – dajem knjigu piscu,* ali *al escritor le doy el libro* – dosl. *piscu mu dajem knjigu*.[92]

Kao što je već spomenuto u potpoglavlju 3.1., izravni se objekt određivao kao onaj na koji prelazi radnja prijelaznoga glagola, pa bi ga se također prema tome trebalo moći identificirati, ali je zbog nepreciznosti i nejasnosti ove definicije i ta semantička provjera često teško

[91] Prijedložne dopune općenito može uvoditi manji broj prijedloga od onoga koji uvodi priložne oznake, kao što će biti riječi u poglavlju 6.
[92] Za razliku u ponavljanju izravnog i neizravnog objekta s obzirom na to jesu li u rečenici tema ili ne, v. raspravu u sljedećem potpoglavlju.

primjenjiva. Objekt i glagol mogu vezivati različiti značenjski odnosi pa se zbog toga za identifikaciju preporuča formalnija provjera zamjene ili supstitucije. Izravni je objekt onaj element koji se može zamijeniti nenaglašenim oblicima osobne zamjenice u akuzativu (*me, te, lo, la, se, nos, os, los, las*). Kao što je već spomenuto, u paradigmi osobnih zamjenica u španjolskome (v. tablica 1.), akuzativni i dativni oblici razlikuju se jedino u trećem licu jednine i množine, što znači da se u slučajevima kada je objekt u prvom ili drugom licu, rečenica treba prebaciti u treće lice kako bi se uočila razlika. Ono što otežava supstituciju jest pojava fenomena *leísmo* (uporaba dativnih oblika *le/les* umjesto akuzativnih *lo/los, la/las* za izravni objekt, npr. *ver a Juan – vidjeti Ivana, verlo/verle – vidjeti ga*), *laísmo* (uporaba akuzativnih oblika ženskog roda *la/las* za neizravni objekt umjesto dativnih *le/les*, npr. *dar un libro a Marta – dati knjigu Marti, darle un libro/darla un libro – dati joj knjigu*) i *loísmo* (uporaba akuzativnih oblika muškog roda *lo/los* za neizravni objekt umjesto dativnih *le/les*, npr. *dar un libro a Juan – dati knjigu Ivanu, darle un libro/darlo un libro – dati mu knjigu*), kako je već spomenuto u potpoglavlju 4.1.

Alarcos Llorach (1990, str. 215) ilustrira ovaj problem na primjeru *leísma*, koji je najrašireniji od navedene tri pojave, pogotovo kada se izravni objekt odnosi na mušku osobu. Riječ je o slučaju kada se objekt može zamijeniti i oblicima osobne zamjenice u akuzativu i onima u dativu:

(1) *María invitó a Pedro a comer. – Marija je pozvala Petra na ručak.* (dosl. *Marija je pozvala Petra ručati*)

(2) a. *Lo invitó a comer. – Pozvala ga je na ručak.*
b. *Le invitó a comer. – Pozvala ga je na ručak.*

Budući da je objekt *a Pedro* (*Petra*) u (1) uveden prijedlogom *a*, pokušava se supstitucijom ustvrditi o kojoj se vrsti objekta radi. Taj je postupak prikazan u (2), gdje se objekt mijenja nenaglašenom zamjenicom u akuzativu (2a) pa u dativu (2b), a rezultat su gramatične rečenice u obama slučajevima. Drugim riječima, uzimajući u obzir samo provjeru supstitucijom, moglo bi se reći da je *a Pedro* u (1) i izravni i neizravni objekt ili bilo koje od toga. Ovaj primjer pokazuje nedostatnost supstitucije kod određivanja razlike među objektima te Alarcos Llorach (1990, str. 216) zaključuje kako ovdje prevagu nosi primjena pasivizacije (*Pedro fue invitado a comer – Petar je pozvan na ručak*), gdje *Pedro* (*Petar*) postaje subjekt, pa je autor zbog toga skloniji objekt interpretirati kao izravni. No, pasivizacija nosi svoje probleme, o kojima će biti

riječi niže u tekstu, kao i kombinacija provjera (kojoj vjerovati ako upućuju na različita rješenja), što je vjerojatno i uzrok Alarcos Llorachove oprezne formulacije.

Vraćajući se na prijedlog *a* uz izravni objekt,[93] on se tradicionalno veže uz kategoriju živosti, odnosno navodi se kako se izravni objekt koji označava živo uvodi prijedlogom *a*, kako bi ga se razlikovalo od subjekta. Naime, u rečenicama koje sadrže subjekt i izravni objekt, subjekt je često i vršitelj radnje ili agens, te označava živo, dok je izravni objekt rezultat radnje ili predmet nad kojim se radnja vrši, a može označavati i živo i neživo. Kako se u španjolskom jeziku ta razlika ne može iskazati različitim padežnim nastavcima, pojavljuje se *različito označavanje izravnoga objekta*[94] (engl. *differential object marking*, španj. *objeto directo preposicional*) ili tzv. *lični akuzativ* (Vinja, 1998, str. 368), gdje objektu prethodi prijedlog *a* u slučaju kada mu je referent živo biće.[95] Vinja (1998, str. 152) ističe kako taj akuzativ za osobe ustvari ima dativni oblik jer se konstruira s *a*.[96] Tema različitoga označavanja izravnoga objekta u španjolskome počela se u zadnjih nekoliko desetljeća više obrađivati, te je pokazano da je navedeno razlikovanje živo/neživo tek polazište za objašnjenje prijedložnoga izravnog objekta.

Različiti su autori nagađali o drugim mogućim razlozima prisutnosti prijedloga *a* u ovom kontekstu. Tako Gutiérrez Araus (1987, str. 370–1) spominje kako se prijedlog *a* ispred izravnoga objekta ne rabi samo kada je referent toga objekta živo biće, nego neki glagoli zahtijevaju taj prijedlog u svakom slučaju (npr. *preceder a algo – prethoditi nečemu, aventajar a algo – prednjačiti, biti u prednosti*).[97] Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 860) navode

[93] Torrego Salcedo (1999, str. 1781) smatra kako ima smisla govoriti o čestici *a*, s obzirom na to da se ona ovdje ne ponaša kao prijedlog: izostavlja se kod supstitucije zamjenicama i također kod pasivizacije, gdje izravni objekt aktivne rečenice postaje subjekt, što su karakteristike imenskih, a ne prijedložnih izraza (npr. kada se izravni objekt usporedi s prijedložnom dopunom). Uzima se upravo usporedba s prijedlogom prijedložne dopune kako bi se pokazala razlika između čestica i prijedloga, što je iznimno značajno s obzirom na to da postoji ozbiljna polemika o tome je li prijedlog u prijedložnoj dopuni čestica, a zbog njegova navodnoga gubitka značenja i gramatikalizacije, o čemu će biti riječi u poglavlju 6. Ipak, treba primijetiti razliku u kriterijima za određivanje je li nešto čestica – sintaktičko ponašanje (supstitucija, pasivizacija) s jedne strane i semantičko (gubitak ili zadržavanje značenja) s druge.

[94] Naziv je preuzet iz rada Poljak, Hržica i Arapović (2015).

[95] Vinja (1998, str. 370–1) također kaže kako se ovaj sintaktički fenomen pronalazi u velikom broju romanskih dijalekata (npr. u južnotalijanskim dijalektima, u sardskom jeziku, u retoromanskom i u nekim francuskim dijalektima), a u manjoj ga mjeri poznaju i portugalski i katalonski. Autor dalje komentira kako je sustavna prisutnost ličnoga akuzativa u španjolskome izgleda vezana uz činjenicu da je red riječi u rečenici dugo bio slobodan pa se izravni objekt koji označava živo počeo uvoditi prijedlogom kako bi ga se razlikovalo od subjekta, što nije bilo potrebno za objekt koji označava neživo. Vinja (1998, str. 371) zaključuje kako je riječ o uporabi koja se postupno generalizirala, jer kod pisaca iz 15. i 16. stoljeća se nalaze živi objekti bez prijedloga.

[96] Torrego Salcedo (1999, str. 1802) pojašnjava kako već u vulgarnom latinskom konstrukcija prijedloga *ad* s akuzativom zamjenjuje latinski dativ.

[97] Vinja (1998, str. 373) ove glagole svrstava u skupinu glagola koji označavaju red ili položaj, koji u svojoj prijelaznoj uporabi uvijek zahtijevaju *a* pred izravnim objektom.

da uporaba prijedloga *a* ispred izravnoga objekta može ovisiti i o tome koliko se često određeni glagol rabi s objektom koji označava živo, odnosno neživo. Autori tvrde kako se kod glagola uz koje se češće nalazi izravni objekt koji označava živo može zadržati prijedlog i u slučajevima kada objekt označava neživo i obratno, no ne daju primjer niti navode izvor za ovakav zaključak. Kao što je već napomenuto, prijedlog *a* ispred izravnoga objekta ima dijakritičku vrijednost te služi razlikovanju subjekta i objekta, što je posebno važno u slučajevima dvosmislenosti, odnosno, ondje gdje ih je moguće zamijeniti. Martínez García (1986, str. 52) nadodaje da prisutnost prijedloga ovisi i o određenosti ili neodređenosti imenice u službi izravnoga objekta, koja se iskazuje prisutnošću ili odsutnošću određenog člana (npr. *El Cid buscaba escuderos*, ali *El Cid buscaba a los escuderos* – *Cid je tražio štitonoše*, u prvome slučaju bilo koje, neodređene, a u drugome određene). Prema tome, riječ je o različitim i raznovrsnim obilježjima koja mogu utjecati na ovu pojavu, od kojih se neka vezuju uz glagol, a neka uz objekt.

Vinja (1998, str. 369–73) u svojoj gramatici navodi osnovna pravila uporabe, kako ga on naziva, ličnog akuzativa: prijedlog *a* mora se upotrijebiti pred izravnim objektom koji označava osobe, personifikacije i životinje označene vlastitim imenom, gradove i krajeve kad nemaju uza se član te neizravno personificirane stvari (kada su objekt glagolu koji se upotrebljava za osobe, npr. *saludar – pozdraviti, temer – bojati se*).[98] Zatim se navodi slučaj glagola *perder* koji se u značenju 'izgubiti zbog smrti' rabi s besprijedložnim akuzativom, a u značenju 'upropastiti', 'poslati u propast' s prijedložnim. Također, postoji manji broj glagola (npr. *entregar – predati, presentar – predstaviti, proponer – predložiti, recomendar – preporučiti*) uz koje mogu istovremeno stajati izravni i neizravni objekt (koji se također uvodi prijedlogom *a*) koji oba označuju živo pa se prijedlog izravnoga objekta izostavlja kako bi značenje bilo jasno, što se prikazuje u sljedećim primjerima:

(3) *Presenta su novia a su padre. – Predstavlja svoju djevojku svojemu ocu.*

(4) *Presenta a su novia su padre. – Predstavlja svojoj djevojci svojega oca.*

(5) ?*Presenta a su novia a su padre.*

U primjerima (3)–(5) *su novia* (*svoja djevojka*) i *su padre* (*svoj otac*) su objekti te bi se oba trebala uvoditi prijedlogom *a*. To se ne preporuča te je tradicionalno, kako bi se izbjegla

[98] Vinja (1998, str. 370) ovdje upozorava i kako će ponekad uporaba prijedloga ovisiti o tome „osjeća li govornik ili ne osjeća personifikaciju u izraženom objektu", dakle svakako postoji i subjektivni faktor.

dvosmislenost, rečenica pod (5) smatrana neprihvatljivom te se prijedlog zadržavao samo pred neizravnim objektom, kao što je prikazano u (3) i (4). Oba primjera imaju samo jednu moguću interpretaciju: u (3) je *su novia* izravni objekt, a *su padre* neizravni, dok je u (4) obrnuto, kako se jasno vidi i u hrvatskome prijevodu. Ipak, u *NGLE* (2009, §34.10r) se ističe kako se kod ovih konstrukcija koje u jeziku nisu česte „na kraju nametnula druga opcija, kako s vlastitim tako i s općim imenicama: *Fue él quien le presentó a mi madre a Nicolás Blanch*“,[99] gdje se prijedlog zadržava pred obama objektima. U ovome je slučaju naravno moguća dvostruka interpretacija: *On je bio taj koji je predstavio moju majku Nicolásu Blanchu* ili *On je bio taj koji je predstavio mojoj majci Nicolása Blancha*, no s obzirom na to da se pisac odlučio na uporabu ovakve konstrukcije, vjerojatno je iz konteksta jasno tko je kome koga predstavio ili je to namjerno ostavljeno nejasnim. Ponavljanje objekta osobnom zamjenicom *le* (dativni oblik) ispred glagola ili pleonastička uporaba zamjenice (v. 4.1.), također ne pomaže jer, zbog *leísma*, ona ovdje može ponavljati i izravni i neizravni objekt, a u rečenici nije niti jasno odnosi li se na *a mi madre* ili na *a Nicolás Blanch*. Također, provjera pronominalizacijom ne funkcionira, jer su obje mogućnosti prihvatljive: *se lo presentó/se la presentó – predstavio joj ga je/predstavio mu ju je*, a isto je i s pasivizacijom: *Nicolás Blanch fue presentado a mi madre/mi madre fue presentada a Nicolás Blanch – Nicolás Blanch je (bio) predstavljen mojoj majci/moja je majka (bila) predstavljena Nicolásu Blanchu*. U ovakvim se slučajevima izravni i neizravni objekt mogu razlikovati jedino uvidom u kontekst, a bez toga obje su interpretacije (i sintaktičke analize) istovrijedne.

Vraćajući se na spomenutu opoziciju određeno/neodređeno, Vinja (1998, str. 370) objašnjava kako se prijedlog uz izravni objekt može izostaviti kada se objekt shvaća u posve neodređenom, najširem značenju. Torrego Salcedo (1999, str. 1782) kaže kako općenito govoreći prijedlog stoji obavezno uz objekte koji su određeni, a može stajati uz objekte koji su neodređeni, drugim riječima ovisi o determinatoru koji modificira objekt (npr. određeni ili neodređeni član). Također, u literaturi se navodi i kako prijedložni izravni objekt izražava informaciju koja je govorniku poznata (Torrego Salcedo, 1999, str. 1783).

Treba imati na umu da postoje glagoli kojima se značenje mijenja kada se odnose na osobe i kada se odnose na stvari pa će kod takvih glagola i neodređene i nepoznate osobe zahtijevati uporabu prijedloga (npr. *pegar a alguien – tući, udarati nekoga*, *pegar algo – prilijepiti nešto*;

[99] „[…] ha acabado imponiéndose la otra opción, tanto con los nombres propios como con los comunes: *Fue él quien le presentó a mi madre a Nicolás Blanch*.“ Vlastiti prijevod.

robar a alguien – orobiti, okrasti nekoga, robar algo – ukrasti nešto) (Vinja, 1998, str. 371). Neodređeni izravni objekt uvodit će se prijedlogom *a* i kod apstraktnih glagola koji izražavaju radnju koja se gotovo uvijek primjenjuje na osobe, odnosno koju bi bilo teško ili nemoguće primijeniti na stvari (npr. *aconsejar – savjetovati, enfadar – ljutiti, persuadir – uvjeriti, asustar – uplašiti*). Glagoli fizičke radnje ili percepcije (Vinja, 1998, str. 372) isključuju prijedlog *a* kad se objekt odnosi na osobe u kolektivnom ili u neodređenom broju, a uz neodređeni su član moguće uporabe sa i bez prijedloga. Međutim, ako je objekt glagola percepcije ujedno i subjekt infinitiva zavisne rečenice, pred tim će se objektom obavezno nalaziti prijedlog *a*, bez obzira na neodređenost (npr. *vi mucha gente/vi a mucha gente – vidjela sam mnogo ljudi*, ali *vi a mucha gente cruzar la calle – vidjela sam mnogo ljudi kako prelazi ulicu/vidjela sam mnoge ljude kako prelaze ulicu*).

Vinja (1998, str. 373) nastavlja kako se izravni objekt koji označava osobu kojoj se može dodati atribut uvijek uvodi prijedlogom *a* s glagolima poput *llamar* (*zvati, nazvati*), *nombrar* (*imenovati*), *elegir* (*odabrati*), *hacer* (*učiniti, raditi*). Primjerice, u rečenici *llamar ladrón a un comerciante* (*nazvati nekog trgovca lopovom*), izravni je objekt *a un comerciante* (*nekog trgovca*) određen atributom *ladrón* (*lopovom*) i uveden prijedlogom kako bi se razlikovao od svog atributa, što se u hrvatskome postiže razlikom u padežu. Neki će autori (usp. *NGLE*, 2009, §38.6–10) funkciju koju ovdje Vinja naziva atributom zvati *predicativo* (hr. predikatni proširak) i naglasiti kako on uz glagol nadopunjuje i izravni objekt (španj. *predicativo de complemento directo*). Također, valja primijetiti kako se iz toga razloga uz ove glagole oznake funkcija, časti, položaja i sl. bez pobliže oznake osobe, ne uvode prijedlogom (npr. *nombrar ministros – imenovati ministre*, ali *nombrar ministro a uno – imenovati nekoga ministrom*). Tu su i već ranije spomenuti glagoli koji označavaju red ili položaj čiji se izravni objekt uvijek uvodi prijedlogom *a* (npr. *preceder – prethoditi, aventajar – isticati, pretpostaviti, preferirati, superar – nadmašiti*).

Naposljetku, Vinja (1998, str. 373) spominje glagolske izraze poput *hacer pedazos* (*raskomadati*, dosl. *napraviti komade*), *hacer trizas* (*smrviti*, dosl. *napraviti djeliće, komadiće*) i sl., koji se kako je vidljivo, na hrvatski prevode sintetički. Oni su zanimljivi jer se njihov objekt uvodi bez prijedloga ako označava neživo, a s prijedlogom ako označava živo (npr. *hacer pedazos una cosa – raskomadati neku stvar*, ali *la explosión hizo trizas al pobre minero – eksplozija je raznijela nesretnog rudara*), a Vinja ovdje čak govori o mogućnosti susreta dvaju izravnih objekata, premda problematiku ne elaborira dalje. Rječnik *DLE* (2014) sve ove izraze

bilježi kao glagolske lokucije, tako da, premda se zasigurno može govoriti o polazišnoj strukturi *glagol + izravni objekt*, one danas funkcioniraju kao cjelina te kako navodi i Vinja (1998, str. 373), kao jednostavni glagoli.

Zaključno, samo iz pogleda na ovaj sažeti prikaz, evidentno je da se tema različitoga označavanja izravnoga objekta ne može svesti samo na razliku živo/neživo, te je itekako potrebno istražiti i razjasniti brojne problematične slučajeve i iznimke. Također, riječ je o pojavi koja je vezana kako uz glagol, tako i uz objekt te obuhvaća njihova sintaktička i semantička obilježja.[100]

Osim supstitucije zamjenicom, za provjeru izravnoga objekta tradicionalno se preporuča i pasivizacija. Problem s pasivizacijom, kako je već bilo riječi u potpoglavlju 3.1., jest činjenica da se ona ne može primijeniti na sve vrste prijelaznih glagola (npr. *tener – imati*, **es tenido – *je iman*; *durar – trajati*, **es durado – *je trajan* itd.). Drugim riječima, primjenjiva je samo u prototipnim slučajevima: glagol koji izražava radnju u užem smislu (a ne npr. stanje), vršitelj radnje (agens) i trpitelj (pacijens), dakle u onima u kojima se može barem načelno govoriti o prelasku radnje sa subjekta na izravni objekt. O problemima s takvom definicijom prijelaznosti već se govorilo (v. 3.1.), a oni vrijede i za pasivizaciju kao provjeru toga je li neki element izravni objekt. Hernanz i Brucart (1987, str. 255) zaključuju kako je proniminalizacija ipak mnogo pouzdanija od pasivizacije, zbog toga što je manje osjetljiva na značenjske odnose koji postoje između glagola i izravnoga objekta.

Nakon navođenja još nekoliko sintaktičkih provjera ili kriterija za identifikaciju izravnoga objekta, koji su svi podložni nekom od već spomenutih problema ili su izvedeni iz supstitucije ili pasivizacije, Campos (1999, str. 1530–1) zaključuje kako bi se komplementi trebali međusobno razlikovati prema kriteriju sintaktičke i semantičke rekcije. U konkretnom slučaju izravnoga objekta sintaktička se rekcija očituje u činjenici da glagol zahtijeva imensku sintagmu,[101] a semantička u tome što izravni objekt može imati samo određene semantičke uloge, što je usko vezano uz podjelu glagola na semantičke klase. Polazi se od već spomenute

[100] Za detaljniju razradu ove teme v. Torrego Salcedo (1999) i *NGLE* (2009, §34.8–10). Za obradu ove teme iz perspektive kognitivne lingvistike, v. Delbecque (2000), gdje autorica razmatra mogućnost da je zapravo riječ o dvije različite prijelazne konstrukcije, jedne prijedložne, a druge besprijedložne. Delbecque (2000) ispituje značenjske razlike među tim konstrukcijama, kao i razlike u vrsti sudjelovanja subjekta i objekta u događanju koje one izražavaju, polazeći od pretpostavke kako prijedlog *a* naznačava bilateralan odnos između subjekta i objekta.
[101] Campos (1999, str. 1529) napominje kako se rekcija odnosi i na sintagme koje nisu imenske (npr. prijedložni izravni objekt, zamjenica).

Cano Aguilarove podjele glagola u jedanaest klasa prema kriterijima vrste radnje koju izražavaju, zatim vrste i obilježja subjekta i vrste i obilježja izravnoga objekta (Cano Aguilar, 1987, str. 47). Za opis izravnoga objekta i njegova odnosa sa subjektom, važne su semantičke uloge agensa (španj. *agente*) i pacijensa (španj. *paciente*), kako ih opisuje Demonte (1990, str. 121–3), gdje agens izražava vršitelja radnje i/ili uzrok, a pacijens i/ili tema tri vrste objekta: 1) objekt zahvaćen radnjom (španj. *objeto afectado*), 2) objekt koji radnja stvara (španj. *objeto efectuado*) i 3) objekt koji radnja pomiče (španj. *objeto desplazado*). Demonte (1990) također pokazuje kako se Cano Aguilarovih jedanaest klasa glagola može svesti na dvije makroklase: 1) klasa u kojoj je subjekt vršitelj ili uzrok radnje, a izravni objekt pacijens bilo koje od triju vrsta i 2) klasa glagola kognitivne aktivnosti, gdje je subjekt doživljavač (španj. *experimentante*), a objekt je ono percipirano (španj. *objeto percibido*), objekt koji radnja stvara ili tema.

Na istome je tragu i robusnija podjela izravnih objekata koju navode Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 864–6), a gdje se izravni objekti klasificiraju semantički, ovisno o tome označava li objekt izvanjezičnu stvarnost koja je postojala prije djelovanja radnje koju označava glagol, ili je riječ o stvarnosti koja je rezultat glagolske radnje. Ova podjela proizlazi iz već spomenutog zaključka autora (v. 3.1.) kako se većina glagola može pronaći i u prijelaznim i u neprijelaznim strukturama te kako nije točna pretpostavka tradicionalne gramatike da se glagoli prema svojem značenju mogu podijeliti na prijelazne i neprijelazne. Prvoj bi skupini pripadali glagoli koji izražavaju pripadanje (*posesión*), donaciju ili darivanje (*donación*), dodjeljivanje ili pripisivanje (*atribución*), posuđivanje ili pozajmljivanje (*préstamo*); glagoli percepcije (*percepción*), znanja ili spoznaje (*conocimiento*) ili vjerovanja (*creencia*); glagoli volje, želje ili namjere (*voluntad*) ili osjećanja (*sentimiento*); glagoli koji izražavaju različite odnose između radnje i objekta koji je zahvaćen njome; glagoli koji izražavaju odnose mjesta (*lugar*), smjera (*dirección*), položaja (*posición*), udaljavanja (*alejamiento*). Druga bi skupina obuhvaćala glagole koji izražavaju stvaranje (*creación*), rezultat radnje; glagoli koji izražavaju odnose između izjave, opažanja itd. i sadržaja (*contenido*), teme (*tema*), predmeta (*asunto*); glagoli koji izražavaju trajanje (*duración*) i mjeru (*medida*).

Rodríguez Ramalle (2005, str. 210–6) pak na temelju vrste radnje koju izražava glagol i semantičkih uloga sudionika radnje (argumenata) dijeli prijelazne glagole u četiri skupine te uz svaku navodi semantičke uloge subjekta i izravnoga objekta: 1) glagoli koji označavaju materijalne ili mentalne procese te podrazumijevaju promjenu fizičkog ili psihičkog stanja:

agens/uzrok/sredstvo, objekt zahvaćen radnjom (*objeto afectado*) ili objekt koji radnja stvara (*objeto efectuado*); 2) glagoli koji označavaju promjenu mjesta: agens/uzrok, objekt koji radnja pomiče (*objeto desplazado*) ili tema; 3) glagoli koji označavaju materijalne i mentalne procese bez promjene stanja: agens/doživljavač, objekt koji nije zahvaćen radnjom (*objeto no afectado*); 4) glagoli koji uspostavljaju odnos između subjekta i predikata koji je temeljen na različitim obrascima: dio-cjelina, posjednik-posjedovano, odnosi u prostoru ili lokacija (*locación*) itd.

Naposljetku, treba napomenuti da svi autori naglašavaju kako se prijelazni glagoli mogu svrstati u navedene klase, što ne znači da su svi glagoli u tim klasama nužno prijelazni. Podjela prijelaznih glagola prema semantičkim kriterijima, što uključuje i interpretaciju izravnoga objekta i semantičke uloge koje on može imati, izrazito je široka tema koja izlazi izvan dosega ovoga rada. Ovakvim se općenitim prikazom koji ne ulazi u detalje pojedinih podjela, razlike među njima, niti pojedine glagole koji se svrstavaju u svaku skupinu, htjelo istaknuti osnove semantičkoga pristupa izravnome objektu, kao najavu mogućnosti jednakog pristupa prijedložnoj dopuni.[102]

4.3.2. *Neizravni objekt*

Neizravni se objekt uvodi prijedlogom *a*, osim u slučajevima kada je oblika nenaglašene zamjenice u dativu, ali kao što je bilo riječi, prisutnost prijedloga sama po sebi nije dovoljna da bi ga se sa sigurnošću identificiralo i razlikovalo od ostalih komplemenata. Neizravni se objekt najčešće pojavljuje u strukturama s izravnim objektom, koje se ponekad nazivaju i ditranzitivnim ili dvoprijelaznim (španj. *estructuras distransitivas*), pa ga se zove još i sekundarnim ili drugim objektom. Kako objašnjava Porto Dapena (1997, str. 25), u početku se naziv *neizravni objekt* odnosio na sve glagolske komplemente uvedene prijedlogom, što je uključivalo i mnoge priložne oznake (kao i prijedložne dopune).[103] Premda se danas to prvotno značenje više ne upotrebljava, može se govoriti o neizravnom objektu u užem i širem smislu riječi. Porto Dapena (1997, str. 25) primjećuje kako se neizravnim objektom u širem smislu riječi može smatrati i drugi objekt prijelaznoga glagola kao i objekt neprijelaznoga glagola, dok bi neizravni objekt u užem smislu obuhvaćao jedino drugi objekt prijelaznoga glagola. Primjerice u *GLE* (1931, str. 190) se neizravni objekt definira kao: „riječ koja izražava osobu, životinju ili stvar na kojoj se izvršava ili dovršava radnja prijelaznoga glagola, već izvršena na

[102] Za detaljniju razradu teme o semantičkim klasama prijelaznih glagola v. *NGLE* (2009, §34.3).
[103] Više o povijesnom razvoju ove klasifikacije i uvođenju priložne oznake, v. 4.3.3.

(objektu u) akuzativu i također ona (radnja) neprijelaznih glagola“,[104] da bi se u *Esbozo* (1973/1998, str. 371) posljednji dio definicije, koji uključuje i neprijelazne glagole, izbacio. Prema tome, *GLE* definira neizravni objekt šire nego *Esbozo* jer ga poistovjećuje s dativom, dok je u *Esbozo* neizravni objekt nužno uključen u sferu prijelaznosti te stoji uz prijelazni glagol kojemu je izravni objekt izražen ili neizražen. Hernanz i Brucart (1987, str. 255) također govore o neizravnom objektu samo kao o drugom objektu prijelaznoga glagola, smatrajući da ga se na taj način može preciznije definirati, o čemu će biti riječi niže u tekstu.

Provjera neizravnoga objekta je, kao i u slučaju izravnoga, supstitucija nenaglašenim oblicima osobne zamjenice, ovoga puta u dativu (*me, te, le, se, nos, os, los, les*). No, jednako kao i sa supstitucijom akuzativnim oblicima, ona nije u potpunosti pouzdana zbog fenomena *leísmo, laísmo* i *loísmo* i već objašnjenih problema koji se uz njih vezuju. Također, neizravni objekt jednako kao i izravni stoji iza glagola, a u slučaju da se nalazi ispred glagola ponavlja se nenaglašenom zamjenicom, kako je već pokazano u prethodnom potpoglavlju. Prema tome, neizravni objekt može imati oblik nenaglašene zamjenice ili prijedložnoga izraza s prijedlogom *a* koji uvodi naglašenu zamjenicu, imenicu ili imensku sintagmu.

Kako je već napomenuto, Hernanz i Brucart (1987, str. 255) na neizravni objekt gledaju u užem smislu riječi, odnosno jedino u sklopu tzv. dvoprijelaznosti (španj. *doble transitividad, ditransitividad*), te smatraju kako ga treba definirati uzimajući u obzir njegova raznovrsna obilježja. Neizravni je objekt: glagolski argument, drugi objekt prijelaznih glagola, uvodi se prijedlogom *a* (nikada *para*), može se pronominalizirati nenaglašenim dativnim oblicima, može se ponavljati tim oblicima i bez da se tematizira (Hernanz i Brucart, 1987, str. 256).[105] Potonji kriterij, nastavljaju autori, važan je jer pomaže ustanoviti jasniju granicu između izravnog i neizravnog objekta, budući da oba objekta zahtijevaju ponavljanje zamjenicom kada su u rečenici tema (6), dok se neizravni objekt može ponoviti zamjenicom i kada nije tema (7), što nije slučaj za izravni objekt (8).

[104] „[…] el vocablo que expresa la persona, animal o cosa en quien se cumple o termina la acción del verbo transitivo ejercida ya sobre el acusativo, y también la de verbos intransitivos […]“ Vlastiti prijevod.

[105] Autori (Hernanz i Brucart, 1987, str. 81–8) misle na razliku između teme (ono poznato, ono o čemu se govori) i reme (nova informacija, ono što se govori o temi) pa govore o *tematizaciji* (španj. *tematización*) i *rematizaciji* (španj. *rematización*) u kontekstu postajanja elementa temom ili remom. Također upozoravaju da neki autori izjednačavaju tematizaciju i topikalizaciju, dok je kod drugih riječ o dvama različitim procesima.

(6) a. *A la enferma el médico le prohibió el tabaco. – Bolesnici je liječnik zabranio duhan.* (dosl. *Bolesnici liječnik joj je zabranio duhan*); usp. **A la enferma el médico prohibió el tabaco.*

b. *A María el médico la vio ayer. – Mariju je liječnik vidio/pregledao jučer.* (dosl. *Mariju liječnik ju je vidio/pregledao jučer*); usp. **A María el médico vio ayer.*

(7) *El médico le prohibió el tabaco a la enferma. – Liječnik je bolesnici zabranio duhan.* (dosl. *Liječnik joj je zabranio duhan bolesnici*), ali i: *El médico prohibió el tabaco a la enferma.*

(8) a. ?*El médico la vio a María. – Liječnik je vidio/pregledao Mariju.*; usp. *El médico vio a María.*

b. ?*El médico la vio la herida. – Liječnik je vidio/pregledao ozljedu.*; usp. *El médico vio la herida.*

Ipak, čini se da ovakvo razlikovanje između dvaju objekata također ima svojih problema te da je u nekim inačicama španjolskoga prihvatljiva rečenica u (8a), gdje se prijedložni izravni objekt (dakle onaj koji označava živo) koji nije tema ponavlja nenaglašenom zamjenicom. Također, kako se pojašnjava u *NGLE* (2009, §16.14q), gdje se ponavljanje naglašene zamjenice i ponavljanje imenske sintagme obrađuju odvojeno, u razgovornom su jeziku nekih hispanogovorećih zemalja strukture poput (8a), ali i (8b) uobičajene i relativno česte. Zbog toga većina autora pri opisu kako izravnoga tako i neizravnoga objekta samo napominje da se oni ponavljaju nenaglašenom zamjenicom kada se nalaze ispred glagola.

U nekim se starijim gramatikama (npr. *Esbozo*, 1973/1998, str. 375) navodi kako se neizravni objekt može osim prijedlogom *a* uvoditi i prijedlogom *para*, no većina autora (Alarcos Llorach, 1994/1998, str. 292; Porto Dapena, 1997, str. 28; Hernanz i Brucart, 1987, str. 256) ipak smatra kako komplement uveden s *para* ne može biti neizravni objekt. Porto Dapena (1997, str. 33) smatra kako takav komplement može izražavati primatelja radnje (španj. *destinatario*) te da je zbog toga riječ o funkciji dativa interesa, što će se objasniti niže u tekstu. Prijedlog *para* u španjolskome uvodi i priložne oznake namjere (španj. *complemento circunstancial de la finalidad*), što može dovesti do poteškoća pri razlikovanju dvaju komplemenata, pogotovo kada se ono što element označava može protumačiti i kao primatelj i kao namjera.[106] Dakle, pitanje

[106] Premda Vinja (1998, str. 435) u svojoj gramatici ne obrađuje neizravni objekt, kod klasifikacije zavisno složenih rečenica zavisne rečenice u službi neizravnoga objekta (španj. *oraciones complementarias indirectas*) poistovjećuje s namjernim ili finalnim rečenicama (španj. *oraciones finales*), navodeći kako one „izražavaju

je dvoslojno: 1) može li se prijedložni izraz uveden s *para* u nekim kontekstima smatrati neizravnim objektom te 2) ako nije riječ o neizravnom objektu, vrši li taj prijedložni izraz funkciju priložne oznake namjere ili dativa interesa.

Kako obrazlaže Porto Dapena (1997, str. 28), komplement koji se uvodi prijedlogom *para* može se u istoj rečenici naći zajedno s neizravnim objektom, a i zamjena prijedloga *para* s *a* može dovesti do promjene u značenju u nekim slučajevima, što upućuje na zaključak da je riječ o dvjema različitim funkcijama. Problematiku ilustrira Gutiérrez Araus (1987, str. 372) u sljedećim primjerima:

(9) *Hoy ha cantado una canción para nosotros. – Danas je pjevao pjesmu za nas.*
(10) *Nos envió unas flores para mi abuela. – Poslao nam je cvijeće za moju baku.*
(11) *Robó un libro a su padre. – Ukrao je knjigu ocu.*
(12) *Robó un libro para su padre. – Ukrao je knjigu za oca.*

U primjeru (9) moguća je zamjena nenaglašenom zamjenicom *nos*: *Nos ha cantado una canción* (*Pjevao nam je pjesmu*), a s obzirom na to da je izravni objekt izražen (*una canción – pjesmu*), supstitucija upućuje na to da je riječ o neizravnom objektu. U (10) se vidi da komplement uveden prijedlogom *para* može stajati uz isti glagol zajedno s neizravnim objektom: *nos* (*nam*) je neizravni objekt, pa *para mi abuela* (*za moju baku*) ne može biti. Također, ne smije se zaboraviti ni razlika u značenju između *a* i *para* u nekim kontekstima, što se vidi u (11) i (12), gdje bi u (11) prijedložni izraz bio prototipan neizravni objekt, dok bi onaj u (12) bio bliži priložnoj oznaci namjere, kako oprezno zaključuje Gutiérrez Araus (1987, str. 372).

Ako se tema dalje razradi, kao što to čine Hernanz i Brucart (1987, str. 257–9), razlika između komplementa uvedenoga prijedlogom *a* i onoga uvedenoga prijedlogom *para* postaje još jasnija:

(13) a. *Envió unas flores a mi abuela*$_a$. *– Poslao je cvijeće mojoj baki.*
b. *Le*$_a$ *envió unas flores. – Poslao joj je cvijeće.*
c. *Le*$_a$ *envió unas flores a mi abuela*$_a$. *– Poslao je cvijeće mojoj baki.*
(14) a. *Envió unas flores para mi abuela*$_a$. *– Poslao je cvijeće za moju baku.*

namjeru u koju se svrhu vrši radnja glavne rečenice“. Ovakvo je tumačenje u skladu s tradicionalnom španjolskom gramatikom.

b. *Le*$_a$ *envió unas flores. – Poslao joj je cvijeće.*

c. *Le*$_b$ *envió unas flores para mi abuela*$_a$*. – Poslao joj/mu je cvijeće za moju baku.*,

usp. **Le*$_a$ *envió unas flores para mi abuela*$_a$.

Uzmimo da su primjeri (13a) i (14a) ekvivalentni i da je u obama podcrtan neizravni objekt te zanemarimo na trenutak hrvatski prijevod. Ako je tako, oni bi se trebali moći zamijeniti nenaglašenom zamjenicom u dativu, što se i prikazuje u (13b) i (14b) i naizgled potvrđuje postavljenu hipotezu. Međutim, neizravni se objekt osim zamjene zamjenicom u dativu mora moći njome i ponoviti, kako je učinjeno u (13c) i (14c), gdje se nailazi na prepreku. Podcrtani su elementi indeksirani za referente, tako da se u (13c) vidi kako se i nenaglašena zamjenica i prijedložni izraz odnose na istoga referenta, dok u (14c) nenaglašena zamjenica i prijedložni izraz nemaju istoga referenta, a kada bi ga imali rečenica bi bila negramatična. Dakle (13c) je primjer ponavljanja neizravnoga objekta, dok je (14c) primjer supostojanja neizravnoga objekta i priložne oznake (ili dativa interesa) u istoj rečenici.

Kako ustvrđuju Hernanz i Brucart (1987, str. 257), prijedložni izrazi u (13a) i u (14a) ne zauzimaju isti „sintaktički prostor“, a ne mogu se ni koordinirati (**Envió unas flores a mi abuela y para mi madre*), što samo pojačava tvrdnju da je riječ o dvjema različitim funkcijama. Alarcos Llorach (1994/1998, str. 293) još nadodaje kako se element uveden s *para* koji stoji ispred glagola ne ponavlja zamjenicom u dativu kao što je to obavezno za neizravni objekt (npr. *Para mi abuela envió unas flores*, ali *A mi abuela le envió unas flores*). Dvojba zapravo nastaje u tome što se primatelj i namjera/svrha u nekim slučajevima mogu poklapati, što Hernanz i Brucart (1987, str. 259) pripisuju „versatilnosti“ prijedloga *a*, koji uz neke glagole uvodi sintagme sa semantičkom ulogom sličnom onoj koju imaju sintagme koje uvodi *para*. Kako je već najavljeno, Porto Dapena (1997, str. 33) smatra da prijedložni izraz poput onoga u (14) nije priložna oznaka namjere, jer označava benefaktora ili primatelja te vrši funkciju dativa interesa, a uvodi se prijedlogom *para* upravo zato da bi ga se u rečenicama poput (14c) razlikovalo od neizravnoga objekta.

Kao što je slučaj s izravnim objektom, i neizravni se objekt u radovima novijega datuma počeo definirati uzimajući u obzir i semantičke uloge koje on može imati. Tako je u *NGLE* (2009, §35.1a) neizravni objekt funkcija koju vrše nenaglašene zamjenice u dativnom obliku i prijedložni izrazi uvedeni prijedlogom *a* koji označavaju sudionike radnje poput primatelja i benefaktora. Iz ove je definicije potpuno izbačeno pitanje prijelaznosti prisutno u definicijama

iz ranije spomenutih gramatika, a značenje je precizirano dodatkom najčešćih semantičkih uloga neizravnoga objekta, što je povezano s poimanjem odnosa dativa i neizravnoga objekta i njihova razlikovanja.

Prije nego što se posvećuje analizi dativa i neizravnoga objekta, Gutiérrez Ordóñez (1999, str. 1860) napominje kako su u starijim gramatikama prisutna tri različita značenja ili vrijednosti naziva za pojedini padež (npr. nominativ, akuzativ), kao što je već napomenuto ranije u tekstu (v. 4.1.): 1) morfološko, koje se odnosi na padežne nastavke, odnosno na deklinaciju, a o kojemu u španjolskome jeziku danas može jedino biti govora u paradigmi osobnih zamjenica; 2) semantičko, koje se odnosi na ono što se u latinskome izražava pojedinim padežom, a što se donekle obuhvaća u nazivima semantičkih ili tematskih uloga (npr. nominativom se izražava agens ili vršitelj radnje, akuzativom se izražava pacijens); 3) sintaktičko u užem smislu, koje se odnosi na službe ili funkcije u rečenici, a pri čemu se pojedini padež izjednačava s pojedinom sintaktičkom funkcijom (npr. nominativ je subjekt, akuzativ je izravni objekt). Budući da gramatičari rijetko naglašavaju u kojem značenju rabe nazive za padeže, lako ih je pomiješati i krivo protumačiti ono što se o njima govori. Gutiérrez Ordóñez (1999, str. 1860) primjećuje kako je posebno složena situacija s dativima, gdje se *neizravni objekt* i *dativ* ponekad rabe kao sinonimi (npr. Alcina Franch i Blecua, 1975/1983; *NGLE*, 2009), a ponekad se tzv. *marginalni dativi* (etički, pripadanja itd.) odvajaju u posebnu, ne-objektnu skupinu, koja se naziva *dativi interesa* ili *„suvišni“ dativi* (španj. *dativos superfluos*, Bello, 1847/1988). Jasno, i onda kada se sva značenja koja izražava dativ razdvajaju u dvije skupine prema tome mogu li ili ne vršiti funkciju neizravnoga objekta, različiti autori različito postavljaju granicu među njima, kako napominju Hernanz i Brucart (1987, str. 255).

Gledajući iz perspektive značenja, Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 867) navode kako neizravni objekt, jednako kao i izravni, izražava različite odnose neke imenice s glagolom, a oni se u gramatikama španjolskoga jezika različito nazivaju: dativ interesa (španj. *dativo de interés*) je najčešći te označava osobu koja prima posljedice ili rezultate radnje; zatim dativ pripadanja ili posvojni dativ (španj. *dativo posesivo o simpatético*) koji označava onoga koji posjeduje izravni objekt, te odnose dijela i cjeline, dodjeljivanja, prijateljstva i srodstva; etički dativ (španj. *dativo ético*), koji je ekspletivan i prema tome neobvezan te je izrazito ekspresivnog karaktera; dativ smjera ili direktivnosti (španj. *dativo de dirección*), gdje s glagolima kretanja neizravni objekt može označavati osobu koja je krajnja točka kretanja; odnosni dativ (španj. *dativo de relación*), koji označava osobu za koju vrijedi ono što glagol

izražava, a ovdje pripadaju i strukture s neizravnim objektom koje se mogu zamijeniti dopunom uvedenom prijedlogom *de*. Kako je već napomenuto, često se sve funkcije i značenja dativa poistovjećuju s neizravnim objektom (*NGLE*, 2009), no primjerice Porto Dapena (1997, str. 27) je mišljenja kako svi neizravni objekti jesu dativi, no svi dativi nisu neizravni objekti (v. prikaz 3.). Problem je u tome što se dativ izražava nenaglašenim oblicima osobne zamjenice, koji isto tako mogu ponavljati neizravni objekt, pa je u rečenici ponekad nejasno je li riječ o dvama različitim elementima ili jednostavno o ponavljanju objekta, a ponekad su obje interpretacije moguće.

Kad je riječ o dativu interesa stvar se dodatno komplicira te se analize različitih autora razlikuju. Tako se: 1) dativ interesa izjednačava s neizravnim objektom, s obzirom na to da oba izražavaju primatelja posljedica neke radnje (Blinkenberg, 1960, str. 242); 2) dativ interesa smatra jednim od tipova dativa, a on vrši ili ne funkciju neizravnoga objekta ovisno o tome kako se neizravni objekt definira (Campos, 1999, str. 1547; *NGLE*, 2009); 3) navodi kako je dativ interesa jedna, a neizravni objekt druga funkcija, ali se one djelomično preklapaju (Porto Dapena, 1997, str. 31); 4) naziv *dativ interesa* rabi upravo za sve dative koji *nisu* neizravni objekti (Gutiérrez Ordóñez, 1999, str. 1860).

Porto Dapena (1997, str. 31) smatra kako je riječ o dvjema različitim funkcijama, koje se djelomično preklapaju, no kako postoje dativi interesa koji nisu neizravni objekti. Štoviše, nekada se može govoriti o sinkretizmu, tako da te dvije funkcije može istovremeno vršiti isti komplement (npr. *El Ministerio concedió una subvención <u>al colegio</u> – Ministarstvo je dodijelilo potporu <u>školi</u>*; *<u>Nos</u> dedicó un poema – Posvetio <u>nam</u> je pjesmu*). U takvim slučajevima Porto Dapena (1997, str. 34) skloniji je element analizirati kao neizravni objekt, zbog prisutnosti glagolske rekcije. Ovaj autor (Porto Dapena, 1997, str. 32), kako je već spomenuto, daje primjere dativa interesa koji nisu neizravni objekti, budući da nije riječ o argumentima, dakle glagol ih ne regira ni sintaktički ni semantički, odnosno glagolska se radnja ostvaruje neovisno o tome postoji li benefaktor, mogu se uvoditi prijedlogom *para*, a mogu se i naći u istoj rečenici s neizravnim objektom (14c).

U *NGLE* (2009) neizravni objekti mogu biti argumenti ili adjunkti, pri čemu argumentima pripadaju neizravni objekti koji označavaju primatelja (*destinatario*), doživljača (*experimentador*), zatim smjer ili direktivnost (*dirección, destino o término*), ishodište (*origen, procedencia o fuente*) i lokaciju ili položaj (*ubicación*). Posljednje se tri skupine obrađuju u

zasebnom poglavlju jer im je karakteristična mogućnost alternacije s prijedložnom dopunom ili s lokativnim argumentima. S druge strane, u adjunkte se svrstavaju dativ interesa, dativ pripadanja ili posvojni dativ te etički dativ.[107] Treba podsjetiti da se u španjolskome nenaglašene osobne zamjenice mogu integrirati u naglasnu skupinu s glagolom, bez obzira na to kojega su tipa i što izražavaju. Zbog toga se i oni dativi (ili neizravni objekti) koji se svrstavaju u adjunkte, često zapravo nalaze na granici između argumenata i adjunkata te ih se i u *NGLE* naziva ne-argumentima ili se navodi kako je riječ o „elementima koji nisu argumenti u strogom smislu“ (*NGLE*, 2009, §35.7a).[108] Također, za dativ pripadanja ili posvojni dativ naglašava se kako je ponekad riječ o argumentima (npr. *Me duelen los oídos – Bole me uši*), a ponekad o adjunktima (npr, *Te brillan los ojos – Oči ti blistaju*), a do istog zaključka dolazi i Porto Dapena (1997, str. 34–5).

Hernanz i Brucart (1987, str. 259), koji su mišljenja da je neizravni objekt jedino drugi objekt prijelaznih glagola, spominju dativ pripadanja (španj. *dativo posesivo o simpatético*) i etički dativ (španj. *dativo ético*) kako bi pokazali nedostatke supstitucije dativnim oblicima osobne zamjenice za identifikaciju neizravnoga objekta. Naime, prema njihovu mišljenju, ove dvije vrste dativa ne vrše službu neizravnoga objekta, s obzirom na to da je riječ o neobveznim elementima koji nisu vezani glagolskom rekcijom i zapravo stoje uz dvovalentne, a ne trovalentne glagole. Primjer (15) prikazuje dativ pripadanja, a primjer (16) etički dativ:

(15) *Le enyesaron la pierna. – Stavili su mu nogu u gips.*; usp. *Enyesaron la pierna – Stavili su nogu u gips.*

(16) *El niño le ha aprobado las matemáticas. – Dijete joj je položilo matematiku.*; usp. *El niño ha aprobado las matemáticas. – Dijete je položilo matematiku.*

Porto Dapena (1997, str. 30–1) navodi kako se etički dativ naziva još i *dativo expletivo* (ekspletivan dativ) i *dativo superfluo* (nepotreban, suvišan dativ),[109] a ne može se smatrati neizravnim objektom, premda je vrlo čest pogotovo u razgovornom jeziku. Etički se dativ rabi za pokazivanje zanimanja za radnju koja se izražava glagolom, ili kako objašnjava Vinja (1998, str. 153), njime „se želi postići življa i familijarnija rečenica“. Najbolji pokazatelj toga da nije

[107] Za detaljnije o ovoj podjeli v. *NGLE* (2009, §35.5–7).
[108] „[…] elementos que no son propiamente argumentales […]“ Vlastiti prijevod.
[109] Kao što je napomenuto iznad u tekstu, Bello (1847/1988) naziv *dativo superfluo* rabi kao opći naziv za sve dative koji nisu neizravni objekti.

riječ o neizravnome objektu jest činjenica da s njime može biti prisutan u istoj rečenici: *No me le des tantos caramelos al niño – Nemoj mi davati toliko slatkiša djetetu* (Porto Dapena, 1997, str. 31). S druge strane, u *NGLE* (2009, §35.7t) se o etičkom dativu govori u poglavlju o neizravnim objektima koji nisu argumenti te se ističe kako je riječ o jedinom dativu koji može prethoditi nenaglašenoj zamjenici u istome padežu, no ne specificira se njegova sintaktička funkcija. Dakle, nekim je autorima ova činjenica dovoljna da odvoje neizravni objekt i dativ kao dvije funkcije (Porto Dapena, 1997; Gutiérrez Ordóñez, 1999), a neki to bilježe kao iznimku i ostaju kod izjednačavanja dativa i neizravnoga objekta (*NGLE*, 2009).

Campos (1999, str. 1547) dijeli dative na sedam vrsta, gdje osim navedenih dativa interesa, dativa pripadanja, etičkog i odnosnog dativa, spominje još i dativ primanja ili namjene (španj. *dativo de recepción o destino*), koji označava komplement koji nešto prima ili se interpretira kao cilj ili namjena glagolske radnje (npr. *Les dije la verdad a mis padres – Rekao sam istinu svojim roditeljima*), zatim dativ odvajanja (španj. *dativo de separación*), koji označava nešto što se odvaja ili otuđuje (npr. *Le robaron la bicicleta a Michael – Michaelu su ukrali bicikl*) te dativ dovoljnosti ili dostatnosti (španj. *dativo de suficiencia*), dakle element koji izražava dovoljnost, nedovoljnost, nedostatak ili višak (npr. *A Kiko le falta un millón de pesos para construirse la piscina – Kiku nedostaje milijun pesosa da si izgradi bazen*). Ako se neizravnim objektom smatraju samo glagolski argumenti koji uvijek dopunjuju glagol zajedno s izravnim objektom (drugi objekt prijelaznih glagola, dvoprijelaznost), neizravni bi objekti bili samo dativi interesa, dativi primanja ili namjene, dativi odvajanja i dativi pripadanja, kako zaključuje Campos (1999, str. 1547).[110]

Hernanz i Brucart (1987, str. 261) zaključuju kako je određenje neizravnoga objekta samo kao drugoga objekta uz prijelazne glagole barem sintaktički homogeno, no jedini nedostatak koji vide u vezi s tom definicijom povezan je sa skupinom glagola koje Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 895) nazivaju *seudo-impersonales* (nepravi bezlični, pseudobezlični), poput *gustar* (*sviđati se*), *importar* (*vrijediti, važiti*), *agradar* (*ugoditi, svidjeti se*), *convenir* (*složiti se, odgovarati*) itd. Za te se glagole tradicionalno smatra kako uvode neizravni objekt, a nisu prijelazni, jer im je drugi argument subjekt (npr. *Me gusta el coche – Sviđa mi se automobil*), a s tim se stavom slažu i mnogi moderni autori (npr. *NGLE*, 2009, §35; Porto Dapena, 1997, str.

[110] V. Campos (1999, str. 1548–50) za raspravu o podjeli ovih sedam vrsta dativa u dvije sintaktički i semantički motivirane makroklase ili superklase neizravnih objekata, koji bi se usprkos razlikama svi mogli smatrati glagolskim argumentima te Gutiérrez Ordóñez (1999) za oprečno mišljenje.

35–6; Gutiérrez Ordóñez, 1999). Ovome bi se mogli dodati i primjeri gdje uz neizravni objekt stoji prijedložna dopuna, a ne izravni objekt (npr. *Les habló de su patria – Govorio im je o svojoj domovini*, usp. *Les habló chino – Govorio im je kineski*) pa bi se, ako se želi zadržati definicija koju predlažu Hernanz i Brucart, i prijedložna dopuna trebala uključiti u poimanje (dvo)prijelaznosti.

Zaključno, u vezi s neizravnim objektom još je otvorenih pitanja i jezikoslovci koji se ovom temom bave ne slažu se oko nekih njezinih ključnih aspekata. Tako će oni koji definiraju neizravni objekt kao glagolski argument (Porto Dapena, 1997; Hernanz i Brucart, 1987) smatrati da dativni oblici koji nisu argumenti vrše različitu funkciju. S druge strane, pozicija koja se zauzima i u *NGLE* (2009, §35.1c) prihvaća širu definiciju neizravnoga objekta, koja ih razdvaja na neizravne objekte koji su argumenti i na one koji to nisu, a da su pritom i svi dativi uključeni u tu podjelu. Treći će (Alarcos Llorach, 1994/1998; Gutiérrez Ordóñez, 1999) također držati kako neizravni objekti mogu biti ili argumenti ili adjunkti, no uz to će kao posebnu funkciju razlikovati i dative koji nisu neizravni objekti (najčešće ih nazivajući *dativos de interés* ili *dativos superfluos*). Uz to, neki autori smatraju da se neizravni objekt može naći samo kao drugi objekt prijelaznih glagola (*Esbozo*, 1973/1998; Hernanz i Brucart, 1987), no većina se slaže kako on uz to može biti i objekt neprijelaznim glagolima (*NGLE*, 2009, §35; Porto Dapena, 1997, str. 35–6; Gutiérrez Ordóñez, 1999).

4.3.3. *Priložna oznaka*

O priložnoj je oznaci već ponešto rečeno u prvom dijelu ovoga poglavlja koji se fokusirao na klasifikacije glagolskih komplemenata s obzirom na to da su se prijedložne dopune kroz povijest gramatike španjolskoga jezika svrstavale upravo u ovu skupinu. Ovdje će se opisati priložna oznaka kako se ona određuje u radovima novijega datuma, a s prijedložnom će je se dopunom usporediti u potpoglavlju 6.2.

Priložne oznake su najčešće neobvezni elementi koje glagol ne regira, ne mogu se zamijeniti nenaglašenim zamjenicama, nego ili prilozima ili prijedlozima s naglašenim zamjenicama te u rečenici mogu stajati na bilo kojem položaju. Kao provjere priložnih oznaka preporučaju se supstitucija prilogom i pitanje tipa *kada?, kako?, zašto?*, no kako će se vidjeti u nastavku, nijedna se od njih ne može primijeniti na sve priložne oznake. Opisi priložnih oznaka najčešće počinju naglašavanjem iznimne heterogenosti ove skupine, kako u sintaktičkom, tako i u

semantičkom smislu, te činjenice da se one često definiraju negativno, kao *ne-objekti* (Hernanz i Brucart, 1987, str. 267; Porto Dapena, 1995, str. 11; Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, p. 869). Drugim riječima, priložna je oznaka sve ono što se odnosi na predikat, a nije izravni i neizravni objekt, dok izražavanje okolnosti, od upitne važnosti za sintaksu, omogućuje da se u ovu skupinu glagolskih komplemenata ubroje međusobno izrazito različiti elementi (Rojo, 1990, str. 156).

Rojo (1990, str. 153) se osvrće na činjenicu da je priložna oznaka uvedena u španjolsku gramatiku preko francuske. U francuskim se gramatikama pojam priložne oznake prvi puta spominje sredinom 19. stoljeća, a neposredno prije toga gramatičari razlikuju samo izravni i neizravni objekt, definirajući ih ili prema padežima koji su im se pridavali u latinskom (izravni objekt u akuzativu, neizravni u genitivu, dativu ili ablativu) ili prema semantičkim kriterijima ili prema prisutnosti i odsutnosti prijedloga (izravni objekt bez prijedloga, neizravni s prijedlogom). U ovoj su klasifikaciji barem dva ozbiljna problema: unutar skupine neizravnoga objekta nalaze se vrlo heterogeni elementi (svi oni koji nisu izravni objekt) te nedostaje prostor za priloge, budući da ih se zbog toga što im ne prethodni prijedlog moglo smatrati jedino izravnim objektima, što je besmisleno (Rojo, 1990, str. 153–4).

Zato se u francuskim gramatikama počinje govoriti o trećem komplementu, koji se često naziva *priložnim*, a uzimajući u obzir: 1) priloge i elemente zamjenjive prilozima, 2) potrebu da se učini razlika između elemenata nužnih za ostvarenje punog značenja rečenice i elemenata koji se mogu izostaviti bez da se naruši gramatičnost rečenice i 3) kategorije iz retorike koje se vežu uz pitanja poput: *tko, što, kako, kada* i sl. (Rojo, 1990, str. 154–5). Potonja je klasifikacija često prisutna u gramatici i zapravo je semantičkoga tipa, gdje se pitanje *tko* veže uz subjekt, *što* uz samu radnju i objekte, a sva ostala se pitanja odnose na okolnosti pa se stoga vežu uz različite priložne oznake (mjesta, vremena, načina…).[111]

Po uzoru na francusku gramatiku, Španjolska kraljevska akademija 1917. godine u svoju gramatiku uvodi priložnu oznaku. No, kako tumači Rojo (1990, str. 156), a što se moglo i vidjeti

[111] U Francuskoj je očita razlika u kriteriju klasifikacije glagolskih komplemenata (semantičkom u slučaju priložnih oznaka, morfološkom ili sintaktičkom u slučaju objekata), čak dovodila do neslaganja između službene preporuke Ministarstva obrazovanja da se u obzir uzima samo oblik komplementa (postoje samo dva: izravni objekt bez prijedloga, a neizravni s prijedlogom) i gramatičkih priručnika, koji su ipak razlikovali između objekata i priložnih oznaka u prvom koraku, a onda u drugome, ovisno o tome je li prisutan prijedlog ili nije, objekte dijelili na izravne i neizravne (Rojo, 1990, str. 155).

iz ovdje navedenih definicija izravnoga i neizravnoga objekta u starijim gramatikama (*GLE*, 1931 i *Esbozo*, 1973/1998), s obzirom na to da u španjolskome nema jednoga formalnog kriterija s pomoću kojega bi se objekti mogli razlikovati (npr. razlika u padežu ili uvođenje određenim prijedlogom), svi se komplementi definiraju iz semantičke perspektive, koja se kasnije nadopunjuje ostalim obilježjima i provjerama (npr. pasivizacija). Često je riječ o iznimno nejasnim definicijama, koje se pokušavaju opravdati prikazivanjem na specifičnim, pomno odabranim rečenicama, a što je teško ponovljivo na iole drukčijim primjerima. Primjerice, kako bi se objasnila razlika između objekata i priložnih oznaka, u *GLE* (1931, str. 202) se uspoređuju dva načina izražavanja iste misli:

(17) a. *Yo le tengo compasión a Juan. – (Ja) sažalijevam Ivana.* (dosl. *imam*/*osjećam sažaljenje*).
b. *Yo compadezco a Juan. – (Ja) sažalijevam Ivana.*

(18) *Yo me compadezco de Juan. – (Ja) se sažalijevam na Ivana.*

Za primjer (17a) pojašnjava se kako radnja glagola (*tengo – imam*) polazi od subjekta (*yo – ja*), prelazi na izravni objekt (*compasión – sažaljenje*) i završava na neizravnom objektu (*a Juan – Ivana*). Ako se umjesto glagola i njegova izravnoga objekta upotrijebi drugi glagol s istim značenjem (*compadecer – sažalijevati*) kao u (17b), radnja sa subjekta (*yo – ja*) opet završava na objektu (*a Juan – Ivana*) koji je u ovom slučaju izravni. S druge strane, u primjeru (18) radnja počinje na prijedložnom izrazi (*de Juan – na Ivana*) i završava na zamjenici (*me – se*), pri čemu je *de Juan* priložna oznaka ishodišta (španj. *origen*) ili uzroka (španj. *causa*), te nije niti izravni niti neizravni objekt. Ovo vrlo nejasno i nerazrađeno objašnjenje zapravo je pokazatelj već spomenute tendencije u gramatikama španjolskoga jezika da se svi elementi koji dopunjuju ili modificiraju glagol, a nisu objekti, naprosto svrstavaju u priložne oznake. Važno je također primijetiti kako su upravo usporedbe primjera poput (17a) i (18) potaknule Alarcos Lloracha na promišljanje o sličnosti izravnoga objekta i ovakvih prijedložnih izraza koje zatim izdvaja iz skupine priložnih oznaka (*aditamento*) i naziva ih prijedložnim dopunama (*suplemento*).

U *NGLE* (2009, §39.1d) se navodi kako „tradicionalan pojam *priložne oznake* obuhvaća, uistinu, modifikatore glagola ili glagolske sintagme koji izražavaju mjesto, vrijeme, količinu,

način, društvo, sredstvo, uzrok, namjeru i druge slične informacije.“[112] Nazivi za priložne oznake koji se rabe u gramatikama španjolskoga jezika su: *complemento circunstancial* ili samo *circunstancial* (dosl. *komplement okolnosti*), *circunstante* (cirkumstant), *aditamento* (Alarcos Llorachova terminologija), *satélite* (dosl. satelit). Kako je već bilo riječi u 2.1., većina elemenata koji se tradicionalno smatraju priložnim oznakama pripadaju u adjunkte, zbog čega se ponekad ta dva naziva rabe kao sinonimi. No, u *NGLE* (2009, §39.1d–e) se napominje kako se naziv *adjunkt* može upotrebljavati i za komplemente drugim elementima, a ne samo glagolu, pa se na *adjunkt* može gledati i kao na širi pojam od priložne oznake. Prema tome, niti su sve priložne oznake adjunkti (npr. priložne oznake uz egzistencijalne glagole su argumenti) niti su svi adjunkti priložne oznake (npr. pridjevi i prijedložni izrazi koji su komplementi imenici).

Porto Dapena (1995, str. 9–12) se osvrće na slabu obrađenost priložnih oznaka u hispanskim gramatičkim priručnicima te smatra kako je riječ u prvom redu o sintaktičkoj funkciji te da ju se zbog toga najprije treba definirati i ograničiti iz perspektive sintakse, a zatim pristupiti semantičkoj analizi i podjeli na vrste. Isti prijedložni izraz, ovisno o kontekstu, može vršiti različite funkcije (kao što je to uostalom slučaj i za sve druge kategorije riječi i izraza osim glagola):

(19) *Los niños juegan <u>en el patio</u>. – Djeca se igraju <u>u dvorištu</u>.*

(20) *Los niños se encuentran <u>en el patio</u>. – Djeca se nalaze <u>u dvorištu</u>.*

(21) *No apruebo los juegos <u>en el patio</u>. – Ne odobravam igre <u>u dvorištu</u>.*

Porto Dapena (1995, str. 12) smatra kako je jedino u (19) riječ o priložnoj oznaci mjesta, dok je u (20) riječ o prijedložnoj dopuni jer je prijedložni izraz vezan rekcijom s glagolom, a u (21) prijedložni izraz zapravo modificira izravni objekt *los juegos* (*igre*). Primjer (20) prikazuje problematiku razgraničenja priložne oznake i prijedložne dopune, s kojom se posebno bavio Rojo (1990), a o kojoj će biti riječi u potpoglavlju 6.2.2.[113] Prema tome, Porto Dapena (1995,

[112] „El concepto tradicional de ‘complemento circunstancial’ abarca, en efecto, los modificadores del verbo o el grupo verbal que expresan lugar, tiempo, cantidad, manera, compañía, instrumento, causa, finalidad y otras informaciones similares […]“ Vlastiti prijevod.

[113] U radu u kojem uvodi prijedložnu dopunu, Alarcos Llorach (1966) ne spominje primjere poput (20), što je osnovni fokus Rojove kritike (Rojo, 1990). Budući da je riječ o argumentima koji su zamjenjivi prilogom, odnosno imaju obilježja prijedložne dopune i priložne oznake (*Los niños se encuentran <u>en el patio</u> – Los niños se encuentran <u>allí</u> – *Los niños se encuentran; Djeca se nalaze <u>u dvorištu</u> – Djeca se nalaze <u>ondje</u> – *Djeca se nalaze*), Rojo (1990) ih smatra posebnom skupinom komplemenata koju naziva *priložni komplementi* (španj. *complementos adverbiales*). Alarcos Llorach (1990) prihvaća kritiku, no ne i rješenje te ovakve elemente svrstava u podskupinu prijedložne dopune, koju zove *inherentna prijedložna dopuna* (španj. *suplemento inherente*). Porto Dapena, kao što je navedeno, također je mišljenja da je riječ o prijedložnoj dopuni.

str. 12–20) predlaže definiranje priložne oznake u opreci prijedložnom dopunom, prilogom te ostalim marginalnim elementima u rečenici.

Priložne su oznake često prilozi ili se njima mogu zamijeniti, no to nije uvijek slučaj te ih je zbog toga važno razlikovati. S jedne strane, postoje priložne oznake koje se ne mogu zamijeniti prilozima iz jednostavnog razloga što ne postoje prilozi koji izražavaju, primjerice, društvo, uzrok, sredstvo, cilj, namjeru itd. (Alarcos Llorach, 1994/1998, str. 298). S druge strane, prilozi u rečenici mogu vršiti i druge funkcije (npr. komplement pridjevu: *muy buena* – *jako dobra*, ili drugom prilogu: *bastante lejos* – *prilično daleko*), a mogu biti i tzv. *modificadores oracionales* (dosl. rečenični modifikatori), koji se nazivaju još i eksternim ili vanjskim komplementima, zbog toga što se odnose na čitavu rečenicu (Porto Dapena, 1995, str. 14–5):

(22) *Sinceramente, María dice la verdad.* – *Iskreno, Marija govori istinu.*

(23) a. *María dice la verdad sinceramente.* – *Marija govori istinu iskreno.*

b. *Sinceramente es como María dice la verdad.* – *Iskreno je kako Marija govori istinu.*

U primjeru (22) prilog *sinceramente* (*iskreno*) je rečenični modifikator jer se vezuje uz samog govornika, dok je isti prilog u (23a) priložna oznaka načina jer opisuje način na koji je Marija govorila, dakle komplement je predikatu, što se pokazuje i tzv. emfatičnom konstrukcijom s glagolom *ser* (*biti*) u (23b). Također, za (23a) može se postaviti pitanje *¿Cómo dice María la verdad?* (*Kako Marija govori istinu?*) i odgovor će biti *sinceramente*, što znači da je taj prilog u službi priložne oznake načina. S druge strane, ako se isto pitanje postavi za (22), odgovora nema jer nije izraženo kako Marija govori istinu, nego samo da ju govori i da govornik to iskreno misli. Prema tome, rečenični modifikator nije član rečeničnoga ustrojstva, nego je izvanjski, marginalni element, dok je priložna oznaka jezgreni ili nuklearni element rečenice, u smislu toga da je dio njezina ustrojstva (v. prikaz 3.).

Razlika između priložne oznake i rečeničnoga modifikatora može se objasniti i uzimajući u obzir razlikovanje *modus* – *dictum*, koje uvodi Bally (1932/1950). *Dictum* ('ono što se govori') odnosi se na sadržaj rečenice i odnos između elemenata koji ju tvore (ponajprije subjekta i predikata), dok je *modus* način kako se govori, točnije stav govornika prema onome što govori, što čini rečenicu npr. izjavnom, upitnom itd. U tome smislu rečenični modifikatori pripadaju *modusu*, a priložne oznake *dictumu*. Prema tom se kriteriju može govoriti i o hijerarhiji

priložnih oznaka unutar strukture rečenice, što je tema kojom se posebno bave autori unutar teorijskoga okvira generativne sintakse, kako bi se pokušalo priložne oznake klasificirati iz sintaktičke perspektive, umjesto uobičajene semantičke.[114] Primjeri koje daje Porto Dapena (1995, str. 18–20) su sljedeći:

(24) a. *En España gobiernan los socialistas. – U Španjolskoj vladaju socijalisti.*
b. *¿Qué ocurre en España? – Što se događa u Španjolskoj?*

(25) a. *Los socialistas gobiernan en España. – Socijalisti vladaju u Španjolskoj.*
b. *¿Dónde gobiernan los socialistas? – Gdje vladaju socijalisti?*

U (24a) priložna oznaka mjesta *en España* (*u Španjolskoj*) ne modificira samo predikat, nego utječe i na subjekt i na predikat, postavlja okvir u kojem se događa vladanje socijalista te odgovara na pitanje u (24b), a da je pritom i dalje dio rečeničnoga ustrojstva, odnosno *dictuma* (Porto Dapena, 1995, str. 18). Primjer (25a) pokazuje kako se ista priložna oznaka ovdje vezuje uz sam predikat te odgovara na tipično pitanje za priložnu oznaku mjesta u (25b). Porto Dapena (1995, str. 19) smatra kako se ne smije zanemariti uloga konteksta te činjenica da je prijedložni izraz u (24a) tema, a u (25a) rema. Slažemo se kako treba uzeti u obzir sve navedeno, no isto tako smatramo kako bi se ova problematika trebala detaljnije istražiti jer nije samo po sebi bjelodano zašto (24a) ne bi mogao biti odgovor na pitanje (25b) i (25a) na pitanje (24b).

U svakom slučaju, Porto Dapena (1995, str. 20) zaključuje kako jedina uvjerljiva klasifikacija priložnih oznaka ostaje ona tradicionalna, koja se temelji na vrsti semantičkoga odnosa koji se uspostavlja između predikata i priložne oznake. Tako razlikuje priložne oznake mjesta (*de lugar*), vremena (*temporales*) i načina (*modales*), kao najučestalije i najkompleksnije, zatim u posebnu skupinu svrstava priložne oznake namjere (*finales*), uzroka (*causales*), sredstva (*instrumentales*) i društva (*comitativos*), kojima je zajednička mogućnost zamjene prijedložnim izrazom, a ne prilogom. Naposljetku, Porto Dapena (1995, str. 47) smatra kako je ipak važno proširiti inventar priložnih oznaka još nekima, čime se nikako ne iscrpljuju različite moguće nijanse odnosa tih elemenata s predikatom, te uvodi: priložne oznake količine (*cuantitativo*), razdjeljivanja ili distribucije (*distributivo*), sklonosti ili naklonosti i suprotstavljanja (*de inclinación y oposición*), zamjene ili delegiranja i razmjene (*de sustitución o delegación y de*

[114] Za više detalja v. Hernanz i Brucart (1987, str. 267–82).

trueque o equivalencia), područja ili pogleda (*de campo o aspecto*), teme ili materije o kojoj je riječ (*de tema o materia tratada*), zbrajanja (*de adición o suma*), dopusnosti (*concesivo*).[115]

Pokušavajući izbjeći semantički kriterij klasifikacije priložnih oznaka i polazeći od supstitucije, Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 874) u svojoj klasifikaciji rečeničnih funkcija (v. prikaz 2.) u posebnu kategoriju koju nazivaju autonomnim ili samostalnim elementima (*elementos autónomos*) svrstavaju elemente koji „po sebi samima imaju značenjsku vrijednost“,[116] te su priložni ako se mogu zamijeniti prilozima, a imenski kada se mogu zamijeniti zamjenicama srednjega roda: *eso, ello* (*to*). No kada se pogledaju neki primjeri koje autori daju za ove elemente (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 874), vidljivo je kako su to elementi tradicionalno smatrani priložnim oznakama:

(26) *Pasó por casa. – Pasó por ahí.* (*Prošao je kućom/po kući – Prošao je tuda*).
(27) *Obró con descuido. – Obró así.* (*Radio je nepažljivo/s nepažnjom – Radio je tako*).
(28) *Lo hizo por compromiso. – Lo hizo por eso.* (*Učinio je to iz/zbog obaveze – Učinio je to zbog toga*).

Prema ovoj klasifikaciji, primjeri (26) i (27) bili bi priložni samostalni elementi (*elementos autónomos adverbiales*), jer se mogu zamijeniti prilogom, dok bi element u (28) bio imenski samostalni element (*elemento autónomo nominal*), jer se mijenja zamjenicom. Vidljivo je i kako kod zamjene u nekim slučajevima prijedlog ostaje, a u nekima ne, no to se ne navodi, nego se kod klasifikacije jedino gleda element koji dolazi nakon prijedloga, a sam se prijedlog uopće ne spominje. Vraćajući se na klasičnu semantičku podjelu, autori navode (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 874) kako priložni samostalni elementi izražavaju mjesto, vrijeme i način, te oni mogu formalno biti prilozi i imenice sa ili bez prijedloga. Imenski samostalni elementi (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 881) izražavaju odnose uzroka, namjere ili svrhe, sredstva, društva itd. te se ovdje formalno govori o prijedložnim izrazima, odnosno o imenicama s prijedlogom. Ova bi skupina odgovarala gore navedenoj drugoj skupini priložnih oznaka koje se ne mogu mijenjati prilogom (Porto Dapena, 1995, str. 39).

Kao što se moglo vidjeti, definicija priložnih oznaka prema semantičkom kriteriju izražavanja okolnosti radnje i dalje je vrlo prisutna u hispanskoj lingvistici. Također, često ju se opisuje i

[115] Za detaljniju razradu priložnih oznaka i primjere za svaki tip, v. Porto Dapena (1995).
[116] „Tienen valor significativo por sí mismos […]“Vlastiti prijevod.

razlikovanjem od priloga, rečeničnih modifikatora, a u novije vrijeme i od prijedložne dopune, s kojom ima posebno zanimljiv i kompleksan odnos. Naime, između tih dviju funkcija teško je napraviti strogo razgraničenje (npr. priložni komplementi – *complementos adverbiales*), o čemu će detaljnije biti riječi u poglavlju 6.

5. GLAGOLSKI KOMPLEMENTI U HRVATSKOM JEZIKU

Gramatički priručnici hrvatskoga jezika obično razlikuju objekte s jedne, a priložne ili adverbne oznake s druge strane (Barić i dr., 2005, str. 428–31; Silić i Pranjković, 2007, str. 304–5; Katičić, 2002, str. 94–5), pri čemu su objekti vezani glagolskom rekcijom i najčešće obvezni, dok su priložne oznake neobvezne te se mogu u rečenicu uvrstiti uz bilo koji predikat. U hrvatskome jeziku vrsta objekta usko je vezana uz njegov padež (Silić i Pranjković, 2007, str. 300–1; Barić i dr., 2005, str. 431; Katičić, 2002, str. 95, 109): izravan objekt uz besprijedložni akuzativ, a neizravan uz ostale kose padeže, s prijedlogom ili bez prijedloga, te prijedložni akuzativ. Prema tome, obilježje po kojem se objekti međusobno razlikuju jest njihov oblik, odnosno padež i prisutnost prijedloga (prijedložni akuzativ je neizravni objekt, a besprijedložni izravni, uz iznimku nekolicine glagola koji regiraju dva objekta u akuzativu). Priložna je oznaka kao i u španjolskome prilog, imenski ili prijedložni izraz, tako da i u hrvatskome isti prijedložni i imenski izrazi mogu vršiti službu objekta u jednom, a priložnih oznaka u drugom kontekstu (npr. Silić i Pranjković, 2007, str. 306: *Izgubili su* <u>*cijelo ljeto*</u> prema *Kupali su se* <u>*cijelo ljeto*</u>, *Sastala se* <u>*s kolegicama*</u> prema *Otputovala je* <u>*s kolegicama*</u>). Slijedi pregled i opis objekata (izravnoga i neizravnoga) te priložne oznake, a potom će se posvetiti temi razlikovanja među njima.

5.1. Objekt

Objekt je samostalni član rečeničnoga ustrojstva (uz predikat, subjekt i priložnu oznaku), koji se u nj „uvrštava po gramatičkim i leksičkim svojstvima glagola koji dolazi za predikat i povezuje se s predikatom jakim upravljanjem. To znači da je oblik objekta (padež) pretkaziv samim glagolom“ (Silić i Pranjković, 2007, str. 300). O stupnju obveznosti objekta već je bilo riječi u 3.1., gdje je objašnjeno kako je uz glagole općenitija značenja objekt (i izravni i neizravni) obvezniji, s obzirom na to da je izbor objekata širi, dok je uz one konkretnijega značenja izbor ograničen ili svediv na jedan pa se češće izostavlja (Silić i Pranjković, 2007, str. 301). U hrvatskome se, kao i u španjolskome, razlikuju bliži (izravni, direktni) i dalji (neizravni, indirektni) objekt.

5.1.1. *Izravni objekt*

O izravnom je objektu već ponešto rečeno u poglavlju o prijelaznosti (3.1.), tako da će se ovdje fokus staviti na oblike izravnoga objekta i na njegov odnos s neizravnim objektom i s priložnom oznakom. Prototipni je izravni objekt u akuzativu, a tradicionalno se definira kao predmet koji je zahvaćen radnjom ili na kojemu se vrši radnja, dakle onaj bez kojega nema radnje.

Osim u akuzativu, izravni objekt može biti i u dijelnom ili u slavenskom genitivu, pri čemu se takav objekt uvijek može zamijeniti objektom u akuzativu. Dijelni ili partitivni genitiv upotrebljava se za dijelove predmeta, što se posebno odnosi na tvarne imenice (npr. *Dodajte mi kruha*, usp. *Dodajte mi kruh*), dok se slavenski genitiv rabi u niječnim rečenicama (npr. *Ne osjeća nikakva mirisa*, usp. *Ne osjeća nikakav miris*) (Silić i Pranjković, 2007, str. 300). Katičić (2002, str. 105–6) napominje i kako dijelni genitiv osim tvari, može označavati i imenice koje ne izražavaju tvar, ali se tako pomišljaju (npr. *Htio sam utjehe*), što mogu biti i osobna imena (npr. *Vidi, vidi Marije*) te množina nekih imenica (npr. *Donio sam ti novih knjiga*). Također se ističe kako se izbor genitiva ili akuzativa u ovim konstrukcijama može vezati uz opreku određeno/neodređeno, pri čemu genitiv izražava neodređeno (*kruha,* u smislu dijela tvari), a akuzativ određeno (*kruh,* u smislu komada kruha na stolu) (Silić i Pranjković, 2007, str. 300–1).[117]

Podjelu prijelaznih glagola u tri velike skupine pronalazi se u Katičić (2002, str. 96–109) i u Barić i dr. (2005, str. 432–5): 1) glagoli koji izriču kakav zahvat na predmetu ili u vezi s njime, odnosno glagoli kojima radnja zahvaća objekt i mijenja ga, 2) glagoli koji ističu postojanje nekog odnosa bez zahvata i promjene, dakle radnja im se odnosi prema objektu no ne mijenja ga te 3) glagoli koji izriču odnose u prostoru i u vremenu. Ove se tri skupine dalje dijele u podskupine te se za svaku navode primjeri najčešćih glagola.

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 154–8) referiraju se na različita obilježja koja konstrukciju čine prijelaznom, pri čemu je prisutnost izravnoga objekta samo jedno od njih, kako je već bilo riječi 3.1. Prijelazne se konstrukcije mogu, kao i sve kategorije, proučiti od prototipnih prema rubnima, a otklon od prototipa može se provjeriti pasivizacijom, gdje „svaki

[117] Za raspravu o kategoriji određenosti u vezi s dijelnim i slavenskim genitivom, v. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 183–90.

otklon od ovjerenosti pasivnoga korelata ukazuje i na otklon od prototipa aktivne rečenice“ (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 157).

U skupinu rubnih tipova izravnoga objekta u akuzativu, osim generičkih konstrukcija ili generičke uporabe prijelaznih glagola u kojima je objekt implicitan (v. 3.1.), Belaj i Tanacković Faltetar (2017, str. 166–7) uključuju i različite leksikalizirane izravne objekte, poput onih u kojima subjekt i objekt tvore isti entitet ili je objekt dio subjekta npr. s glagolima *dostići*, *postići*, *otkucati* i sl. te s glagolima *stajati* (*koštati*), *težiti*, gdje je zapravo riječ o obveznim količinskim adverbijalima, a akuzativne sintagme su okamenjeni akuzativi mjere. Ovoj kategoriji pripadaju i već spomenuti unutrašnji ili srodni objekti (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 173).[118]

5.1.2. *Neizravni objekt*

Neizravni objekt može biti u svim kosim padežima, čak i u besprijedložnom akuzativu[119] te se može i ne mora uvoditi prijedlogom. Neizravni objekt također označava predmet zahvaćen radnjom, no to je najčešće predmet u vezi s kojim se vrši radnja, na koji se radnja odnosi.

Glagoli koji otvaraju mjesto neizravnom objektu u Katičić (2002, str. 109–38) i Barić i dr. (2005, str. 436–42) dijele se u skupine prema padežu objekta. Navodi se kako neizravni objekt može biti besprijedložan i to u genitivu, u dativu, i u instrumentalu. U ovim se dvjema gramatikama prijedložni objekt obrađuje kao poseban tip neizravnoga objekta. Barić i dr. (2005, str. 443–4) samo navode neke od glagola koji mogu uvoditi prijedložni objekt, dok Katičić (2002, str. 136-8) pojašnjava kako je takav objekt vezan uz glagol rekcijom, kao i bilo koji drugi. Silić i Pranjković (2007, str. 303) pod oblicima neizravnoga objekta navode besprijedložni genitiv, dativ i instrumental te prijedložne genitiv, dativ, akuzativ, lokativ i instrumental. S druge strane, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 191–228) dosta pažnje posvećuju različitim oblicima neizravnoga objekta, a s obzirom na to da je riječ o jedinoj tako detaljnoj i obuhvatnoj analizi neizravnih objekata u hrvatskome, ovdje ćemo se na nju osvrnuti.

Kako upozoravaju autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 191), genitiv je padež s najraznorodnijim značenjima, što stvara poteškoće kod pokušaja njihovih uopćavanja, no ipak

[118] Za detaljnu raspravu o različitim rubnim tipovima izravnoga objekta u akuzativu, v. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 162–83.
[119] O glagolima koji regiraju dva objekta u akuzativu govorit će se u potpoglavlju 5.1.3.

ih je moguće objediniti u supershemu *ishodišta*. S time u vezi, za besprijedložni objekt u genitivu primjećuju kako su neki od njih izravnije zahvaćeni radnjom nego što je to obično slučaj kod neizravnih objekata, koji se upravo prema tome što obično nisu izravno uključeni u radnju razlikuju od izravnih objekata (npr. dijelni genitivi uz sativne glagole *najesti se, napiti se, nagledati se,* i sl.) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 191). Prema istome kriteriju tim su glagolima bliski i genitivni objekti uz glagole *dočepati se, domoći se, dokopati se* (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 193). Zatim su zanimljivi glagoli koji izražavaju mentalni kontakt između subjekta i objekta, odnosno *sjećanje* poput *sjećati se, dosjetiti se, prisjetiti se,* i sl., a među njima se posebno ističe glagol *spominjati (se)*, koji ovisno o tome izražava li konkretnije radnje ('dotaknuti se nekoga ili nečega u govoru ili pismu') ili mišljenje ('sjećanje na nekoga ili nešto') stoji s izravnim objektom (u akuzativu ili dijelnom genitivu) ili s neizravnim objektom u genitivu pri čemu je glagol obavezno povratan (*Ne želim da više spominjemo sve te loše dane* ili *Ne želim da se više spominjemo svih tih loših dana*, nasuprot *spominjem se prošlih dana*) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 195). Naposljetku se pojašnjavaju ablativni genitivi s dvije skupine glagola: 1) *otarasiti se, osloboditi se, riješiti se, odreći se,* i sl. te 2) glagoli koji označavaju neku negativnu emociju subjekta doživljavača: *bojati se, stidjeti se, sramiti se, groziti se, čuvati se,* i sl. (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 195–7).

Kad je riječ dativu, dativna značenja u najvećem broju slučajeva uključuju ljudske referente, a kako bi se jedinstvenom supershemom obuhvatila i ona druga, poglavito dativ negranične direktivnosti, autori uspostavljaju koncept *usmjerenosti* (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 198). Već se u poglavlju o neizravnom objektu u španjolskome (4.3.2.) mogla vidjeti problematika vezana uz dativ, njegova značenja i uloge, koje je teško obuhvatiti jednom sintaktičkom funkcijom. Kako naglašavaju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 197–8), autori koji se ovom temom bave slažu se kako se dativom većinom kodiraju „ljudski referenti neizravno uključeni u radnju koja na različite načine zadire (zahvaća) u neko, bilo apstraktnije bilo konkretnije, područje povezano s osobom kao dativnim referentom" te se prototipnim dativnim objektima pridružuje semantička uloga doživljavača, a osim nje dativ može biti nositelj i drugih semantičkih uloga, poput teme i cilja. No upravo ta najučestalija semantička uloga dativa „uvjetuje i pojavu iznimno čestih konstrukcija u kojima preklapanje semantičko-pragmatičkih odnosa sa sintaktičkim statusom dativa kao indirektnoga objekta nije toliko jasno" (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 200). Tu se posebno ističu dativne dopune u nekim tipovima tzv. neraščlanjenih (bezličnih) ili jednočlanih dvokomponentnih rečenica, kojima je u službi predikata kopulativni glagol s priložnom riječi ili adverbijaliziranom imenicom (npr.

vruće mi je, muka mi je) ili kojima je u službi predikata glagol koji izriče psihičke i fiziološke procese (npr. *spava mi se, vrti mi se*), a gdje se može govoriti o subjektnoj i objektnoj interpretaciji dopuna u dativu s ulogom doživljavača (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 200).[120]

Govoreći o odnosu objekta i priložne oznake, Silić i Pranjković (2007, str. 306) upozoravaju i na neke primjere dvoznačnosti, pa tako u rečenici *Susjed je prodao kuću bratu, bratu* može biti neizravni objekt, koji izražava kupca kuće, a može biti i priložna oznaka, prepričana izrazima *za brata, umjesto brata*. Ne navodi se o kojoj bi se vrsti priložne oznake moglo raditi, no Katičić (2002, str. 127) koji daje sličan primjer također bez spominjanja vrste priložne oznake, kaže kako je riječ o postupanju u bratovu interesu ili na njegovu štetu, što se može povezati s problematikom dativa interesa u španjolskome (v. 4.3.2.), ali i s dativom koji izriče posvojnost: npr. *Susjed mu je prodao kuću*, koji Katičić (2002, str. 466) analizira kao priložnu oznaku ili imenički atribut (imenski dio predikata).

Slična je situacija kao i s dativom prisutna u analizi neizravnih objekata u instrumentalu, s kojima nije uvijek jasna granica između neizravnoga objekta i adverbijala kada je instrumentalu pridružena semantička uloga sredstva pa stoga Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 209) prototipnim neizravnim objektima u instrumentalu smatraju one koji imaju semantičku ulogu pacijensa ili teme (npr. *Uvijek je svojom imovinom raspolagao kako je htio, Zalupio je vratima i napustio sastanak*). Dvije su skupine instrumentala sredstva za koje autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 210) predlažu sljedeće nazive: instrumental imanentnog sredstva (tzv. *sprovodnički*) te instrumental neimanentnog sredstva ili posrednički instrumental (tzv. *omogućivački*). Instrumental imanentnog sredstva predvidljiviji je leksičko-gramatičkim obilježjima glagola, odgovara isključivo na pitanje *čime?* i interpretira se kao neizravni objekt (npr. *odmahnuo je rukom, slegnuo je ramenima, napunili su bocu vodom*), dok se kod instrumentala neimanentnog sredstva preklapaju semantička polja načina i uzroka pa on osim na pitanje *čime?* odgovara i na pitanja *kako?* i *zbog čega?* te bi se zbog toga interpretirao kao adverbijal (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 210–1). Primjerice, s glagolima poput *jesti, kopati, čistiti, rezati* i sl., objekt u instrumentalu može odgovarati na pitanje *čime?* pa se interpretira kao neizravni objekt, a može i odgovarati na pitanje *kako?* pa se interpretira kao

[120] Za analizu ovakvih konstrukcija i njihovu povezanost s drugima koje im sliče, v. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 200–5.

adverbijal načina, što primjećuju i Silić i Pranjković (2007, str. 306).[121] Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 212) kažu kako ne može biti govora o priložnoj oznaci sredstva koju razlikuju neki autori (Katičić, 2002, str. 88; Barić i dr., 2005, str. 429), s obzirom na to da sredstvo nije okolnost radnje, nego je u ovakvim slučajevima riječ o povezanosti sa značenjima uzroka ili načina. Posljednji tip instrumentala o kojem govore autori jest tzv. subjektni instrumental u pasivnim konstrukcijama, dakle onaj koji se u aktivu nalazi na mjestu subjekta (npr. *Cesta je zatrpana snijegom – Snijeg je zatrpao cestu, Bio je jako ražalošćen njegovom smrću – Jako ga je ražalostila njegova smrt*) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 215).

Kao što je poznato, neizravni objekti mogu biti i prijedložni, pri čemu su najčešći oni u genitivu i akuzativu, s obzirom na to da su njihova značenja više vezana uz zahvaćanje predmeta radnjom (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 220). Prijedložni neizravni objekti, baš kao i oni besprijedložni, mogu biti obvezni i neobvezni, pri čemu se potonji često mogu protumačiti kao adverbijali, na što će se ovdje posebno osvrnuti. Neizravne objekte u lokativu najčešće uvode prijedlozi *u, o* i *na*, kojima se ostvaruje veći broj apstraktnijih značenja (a ne okolnosti radnje) pa se zamjećuje i uža veza s glagolom (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 220). Objekte u lokativu imaju glagoli poput: *raspravljati, govoriti, razmišljati, sanjati, brinuti se, zahvaliti (se), ustrajati, uživati*. Autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 221) upozoravaju kako se neobvezne lokativne dopune mogu interpretirati kao adverbijali, ovisno o tome na koje pitanje odgovaraju, npr. *Jaja se peku u tavi*, neizravni objekt odgovara na pitanje *u čemu?*, a adverbijal na pitanja *kako?, gdje?*, pri čemu se ovdje značenje načina približava značenju sredstva, kako je već bilo riječi u dijelu o objektima u instrumentalu.

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 221) ističu kako objekte u genitivu najčešće uvode prijedlozi *od* i *iz* (ablativni), *do* (adlativni ili alativni) i *oko* (cirkumlokalni). Za neobvezne dopune koje se mogu protumačiti adverbijalno daje se primjer glagola *izbiti*, koje osim na pitanje *iz čega?* odgovaraju i na pitanje *odakle?* (npr. *Izbio je čavao iz daske*), što je slučaj i sa nekim dopunama uvedenima prijedlogom *do* (npr. *Dijete je dopuzalo do majke – do koga?, dokle?*) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 222). Autori nastavljaju kako prijedložni izraz *oko + genitiv* uz neke glagole uvodi neizravni objekt (npr. *raspravljati, brinuti se, pomagati*), a uz druge adverbijal uzroka (npr. *svađati se, sukobiti se, ratovati*), a razlika se uočava u tome što je u prvom slučaju moguća zamjena lokativnim izrazom, a u drugom nije (npr. *Dugo se već*

[121] Za više primjera i raspravu o dvjema mogućim interpretacijama besprijedložnog instrumentala, v. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 213–5.

raspravlja oko promjene izbornoga zakona – Dugo se već raspravlja o promjeni izbornoga zakona, ali *Sukobili su se oko tog pitanja – *Sukobili su se o tom pitanju*).

Nadalje, prijedložni su objekti u dativu vrlo rijetki te se o njima govori samo kada se uvode prijedlogom *prema* i to s glagolima tipa *ponašati se, odnositi se, ophoditi se*, gdje se izriče apstraktna usmjerenost te se u tim slučajevima prijedlog *prema* ne može zamijeniti prijedlogom *k*(*a*), primjerice: *Pazi kako se ponašaš prema njemu – *Pazi kako se ponašaš k njemu* (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 223).

S druge strane, glagoli s objektom u prijedložnom akuzativu vrlo su brojni, a uvode se prijedlozima *na, u, o* i *za* te ponajprije označavaju cilj radnje, a neobvezni se objekti približavaju adverbijalnoj interpretaciji što je glagol apstraktnijega značenja, isto kao i s već spomenutim padežima (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 224–5). Treba primijetiti kako je usprkos svojoj čestoti, dopuna u prijedložnom akuzativu vrlo malo obrađena u hrvatskoj lingvistici. Silić i Pranjković (2007) samo ju navode uz ostale prijedložne objekte, dok se u Katičić (2002) i Barić i dr. (2005) ona spominje samo kada se govori o dvama objektima uz isti glagol. Čak i Belaj i Tanacković Faletar (2017) koji izuzetno detaljno obrađuju sve vrste glagolskih komplemenata u svim njihovim oblicima, o prijedložnom akuzativu pišu četiri rečenice i desetak primjera.

Naposljetku, prijedložni objekt u instrumentalu uvode prijedlozi *s(a), za* i *nad(a)* te oni također mogu biti obvezni i neobvezni. Pritom obvezne objekte najčešće uvodi prijedlog *s(a)*, i to uz glagole s dva aktanta međusobno zahvaćena radnjom (npr. *sastati se, razgovarati, dopisivati se* itd.), koje svakako treba razlikovati od glagola koji označavaju društvo, ali bez zahvaćenosti, gdje je instrumental adverbijal društva (npr. *Otišao je s prijateljima u kino*) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 225). Objekti uvedeni prijedlozima *za* i *nad(a)* približavaju se adverbijalnom značenju uzroka pa se neki neobvezni objekti mogu i tako interpretirati.

5.1.3. *Više objekata u raznim padežima*

Isto kao i u španjolskome, i u hrvatskome postoje glagoli uz koje se može pojaviti više objekata. U španjolskome se oni ponekad nazivaju dvoprijelaznima (španj. *ditransitivos*), a u najvećem je broju slučajeva riječ o trovalentnim ili tromjesnim glagolima, koji osim subjektu otvaraju mjesto još dvama argumentima. Tipična konstrukcija ovoga tipa je ona u kojoj je jedan objekt

izravni (u akuzativu), a drugi neizravni (u prijedložnom ili besprijedložnom kosom padežu). Kada je neizravni objekt u dativu, genitivu, lokativu, instrumentalu ili prijedložnom akuzativu, lako ga je razlikovati od izravnoga, no postoji manji broj glagola koji može otvarati mjesto dvama akuzativima.

Katičić (2002, str. 104) i Barić i dr. (2005, str. 435) spominju glagole s dvama objektima u akuzativu u poglavlju o izravnome objektu, pri čemu Barić i dr. (2005, str. 435) eksplicitno navode kako „neki glagoli otvaraju mjesto dvama izravnim objektima u akuzativu“. Silić i Pranjković (2007, str. 303–4) smatraju kako je za glagole s dvama objektima u akuzativu (*učiti*, *pitati*, *moliti*) metodološki problematično smatrati kako je riječ o dvama izravnim objektima, s obzirom na to da bi se u tome slučaju moralo pretpostaviti kako ima izravnih objekata različita tipa, a s time se slažu i Zovko Dinković (2010) i Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 159). Primjerice (Silić i Pranjković, 2007, str. 303):

(29) *Uči lijepo pisanje.*
(30) *Uči nas.*
(31) *Uči nas lijepo pisanje.*

U (29) glagol *učiti* ima značenje ‘stjecati znanje’, a u (30) ‘činiti da tko drugi stječe znanje’, ‘poučavati’ te su oni oba izravni objekti. No u (31), gdje dva objekta stoje zajedno u istoj rečenici, glagol *učiti* nalazi se u značenju ‘poučavati’, gdje je jedan objekt izravan (*nas*), a drugi neizravan (*lijepo pisanje*), što se može provjeriti i zamjenom dativom: *Uči nas lijepom pisanju* (Silić i Pranjković, 2007, str. 303). Važno je primijetiti kako u (29) takva zamjena nije moguća, a da glagol pritom zadrži značenje ‘stjecati znanje’. Naime *Uči lijepom pisanju*, gramatično je jedino ako glagola znači ‘poučavati’. Katičić (2002, str. 104–5) osim triju navedenih glagola, u ovu skupinu svrstava i glagol *stajati* (razgovorno i *koštati*), poput primjera: *I koje su nas stajale mnogo krvi*.

Zovko Dinković (2010) također obrađuje glagole s dvama objektima u akuzativu, navodeći da su to sljedeći: *učiti*, *podučavati*, *(za)tražiti*, *(za)moliti*, *(u)pitati* i *stajati* (razg. *koštati*)[122] te također smatra kako u ovome slučaju nije dovoljno samo primijeniti morfološki kriterij pri

[122] Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 159) slažu se sa svima ovima osim s glagolom *stajati* te dodaju još nekoliko prefigiranih glagola: *naučiti*, *podučiti*, *propitati*, *ispitati*. Glagol *stajati* svrstavaju u glagole s obveznom adverbijalnom dopunom količine (mjere), s čime se slaže i Palić (2011, str. 213).

razlikovanju objekata. Zovko Dinković (2010, str. 269–70) isto padežno označavanje objašnjava činjenicom da kategoriju izravnoga objekta čine elementi koji su bliže ili dalje od njegova prototipa te rabi provjeru pasivizacije kako bi utvrdila koji je objekt izravni (npr. *Učeni smo lijepo pisanje*, **Lijepo pisanje je učeno nas*). Budući da u testu pasivizacije jedino objekti koji se odnose na osobu mogu postati subjekti, Zovko Dinković (2010, str. 270) smatra kako iz toga proizlazi da su upravo oni izravni objekti, no ukazuje ipak kako se pasivizacija ne može primijeniti na sve glagole, što ju slabi kao kriterij. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 161–2) s druge strane, upozoravaju kako se iz testa pasivizacije može izvući i suprotni zaključak, te smatrati izravnim objektom onoga koji i u pasivu ostaje na svojoj poziciji pa je prema tome prototipniji.

Druga sintaktička provjera mogao bi biti test ispustivosti objekta, pri čemu se objekt koji označava osobu može ispustiti (npr. *Zamolio je sestru mobitel*, *Zamolio je mobitel*, **Zamolio je sestru*), osim u primjeru glagola *podučavati*, gdje je ispustiv i drugi, što primjećuju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 161).[123] Zovko Dinković (2010, str. 273) na temelju toga zaključuje da je objekt koji je ispustiv izravan zbog toga što nije obvezan u rečeničnom ustrojstvu. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 161) imaju suprotno mišljenje, ističu kako je izravni objekt načelno obvezniji od neizravnoga, što proizlazi iz činjenice da se radnja ovih glagola (*zatražiti*, *zamoliti*, *pitati*) ne može konceptualizirati bez predmeta želje ili pitanja, a osoba kao referent uz njih nije predmet radnje u užem smislu te se, zbog njihova značenja, podrazumijeva.

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 160) još spominju test parafraze, gdje bi veća mogućnost parafraze bila indikator nižeg stupnja zahvaćenosti radnjom i stoga veće vjerojatnosti da je riječ o neizravnom objektu. Međutim, na primjerima s glagolima *podučavati*, *zatražiti*, *zamoliti* i *pitati*, rezultati nisu jednaki. S glagolom *podučavati* parafrazi podliježe objekt koji ne označava osobu, prema tome onaj koji označava osobu bio bi izravni. Kod glagola *zatražiti* situacija je drukčija te parafrazi podliježe objekt koji označava osobu, pa bi izravni bio onaj drugi. U ovome primjeru glagol osobi pridružuje semantičku ulogu izvora jer je ona u manjoj mjeri zahvaćena radnjom od primjerice osobe uz glagol *podučavati*. Slično je i s glagolom *zamoliti*, premda on

[123] Treba naglasiti kako glagoli *učiti* i *tražiti* u ovu skupinu pripadaju samo kada imaju značenje 'podučavati' i 'zatražiti'. *Učiti* je već spomenut ranije u tekstu (usp. Silić i Pranjković, 2007, str. 303), a isto se može reći i za *tražiti*, što ističe i Zovko Dinković (2010, str. 273): *Tražio je Petra uslugu*, *Tražio je uslugu*, gdje *tražiti* znači 'zatražiti', ali *Tražio je Petra*, gdje *tražiti* znači 'truditi se pronaći'.

dopušta parafrazu obaju objekata, no konstrukcija u kojoj se parafrazira prvi (osoba) je ovjerenija. S glagolom *pitati* nije moguće upotrijebiti ovaj kriterij, jer se niti jedan objekt ne može parafrazirati. Kriteriju parafraze vratit ćemo se u potpoglavlju 5.3. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 159–62) zbog svega navedenoga smatraju kako je od dvaju objekata u akuzativu opravdanije izravnim smatrati drugi objekt (onaj koji ne označava osobu), uz iznimku glagola *podučavati*.

Zovko Dinković (2010, str. 271) drukčije pristupa semantičkim obilježjima te kreće od činjenice da je prototipni izravni objekt pacijens pa će se zato semantička uloga drugog objekta kodirati drugim padežem. Međutim, ako se želi takav poredak narušiti, najčešće ako se drugi objekt želi topikalizirati, druge semantičke uloge, poput izvora (*moliti, tražiti*) i doživljača (*učiti, podučavati, pitati*) mogu postati izravnim objektom pa će biti označene akuzativom (Zovko Dinković, 2010, str. 275). Dakle Zovko Dinković se slaže s gore navedenim mišljenjem Silića i Pranjkovića, koji doduše i navode samo primjer glagola *učiti*, kako je izravan objekt onaj koji u ovakvim konstrukcijama označava osobu, dodajući kako je to objekt koji se u prototipnom redu riječi nalazi neposredno iza glagola.[124]

U hrvatskome se uz glagol mogu naći i dva neizravna objekta u različitim padežima, dakle različito kodirana i s različitim semantičkim ulogama, gdje se navode dativ i instrumental (npr. *Zaprijetili su im otkazom*), dativ i lokativ (npr. *Samo su nam smetali u poslu*), dativ i prijedložni akuzativ (npr. *Zahvalite im za brigu*) te prijedložni instrumental i lokativ (*Treba razgovarati s partnerima o svim tim pitanjima*) (Silić i Pranjković, 2007, str. 304). Katičić (2002, str. 131) navodi i predikat *žao je* uz koji dolaze dativ i genitiv: npr. *Žao mi je brata*.

Katičić (2002, str. 131–6) dodaje kako postoje glagoli koji otvaraju mjesto objektu u raznim padežima, koji se kod nekih mogu slobodno zamjenjivati, dok kod drugih promjena objekta znači i razliku u značenju glagola. Dakle promjena glagolske rekcije u većoj ili manjoj mjeri utječe na značenje. Katičić (2002, str. 132–5) spominje zamjenu objekta u akuzativu dijelnim genitivom, koja se karakterizira kao značajka razgovornoga jezika te ne uzrokuje promjenu u

[124] Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 162) kažu kako red riječi (poredak objekata) može biti opravdan kriterij, no zbog toga što u hrvatskome red riječi nije fiksan, taj kriterij ne može biti primaran. Dodajmo ovomu još i zanimljivu opasku kako i u španjolskome ovi glagoli otvaraju mjesto dvama objektima, od kojih je bez iznimke neizravan onaj koji označava osobu, što se vidi zamjenom osobnim zamjenicama: objekta koji izražava osobe dativnim oblikom, a drugoga objekta akuzativnim (*pedir algo a alguien, pedírselo – (za)moliti nekoga nešto, (za)moliti ga to*; *enseñar algo a alguien, enseñárselo – učiti nekoga nešto, učiti ga to*; *preguntar algo a alguien, preguntárselo – pitati nekoga nešto, pitati ga to*).

značenju, nego samo stilsku obilježenost. Također, govori se o glagolima koji mogu alternirati objekt u akuzativu i u dativu, primjerice: *pomagati, suditi, služiti, savjetovati, smetati, dopustiti, zapasti, ići, doći, voljeti, savijati, vrtjeti, žigati* te imenski predikati *volja je* i *briga je*. Objekt u akuzativu i u instrumentalu mogu izmjenjivati glagoli koji označavaju gibanje na istom mjestu (*maknuti, gibati, mahnuti, njihati, tresti, vrtjeti* i sl.) (Katičić, 2002, str. 135).

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 229) uz spomenute konstrukcije s dvama objektima spominju i rijetke konstrukcije u kojima uz glagol stoje tri objekta, koje su pretežno takve da sadrže izravni objekt u akuzativu, neizravni u dativu ili genitivu te neizravni u instrumentalu, koji se može interpretirati i kao adverbijal načina. Primjerice: *Bagerom su im iskopali temelje za kuću* i *Svojim prijedlogom riješili su me briga*, u kojima *bagerom* i *svojim prijedlogom*, kao instrumentali neimanentnog sredstva, mogu odgovarati i na pitanja *čime?* i *kako?* te se protumačiti kao neobvezni neizravni objekt ili adverbijal načina.

5.2. Priložna oznaka

Priložna oznaka, adverbna oznaka ili adverbijal u rečenicu se uvrštava po predikatu, dakle vezana je uz samo njegovo postojanje, najčešće je neobvezni element te izriče različite okolnosti u kojima se odvija radnja. Katičić (2002, str. 86) naglašava kako je „priložna oznaka od svih dijelova najlabavije uklopljena u rečenično ustrojstvo. U rečenici je zato prisutna gotovo jedino svojim sadržajem.“

U hrvatskim, kao i u hispanskim gramatikama, priložna se oznaka klasificira prema sadržaju, odnosno semantičkom kriteriju ovisno o tipu okolnosti koji izražava: mjesto, vrijeme, način, namjera, količina itd. Kao što je već bilo riječi u potpoglavlju o priložnim oznakama u španjolskome (4.3.3.), s obzirom na to da se pod *okolnost* može svrstati iznimno široka skupina elemenata u raznim odnosima s glagolom, bilo koji popis vrsta priložnih oznaka vjerojatno nije konačan. Ipak, autori se slažu kako su najčešće one mjesta, vremena i načina. Silić i Pranjković (2007, str. 308) pod ostalim priložnim oznakama navode priložne oznake uzroka, namjere (svrhe), uvjeta, dopuštanja, posljedice, društva i količine, Barić i dr. (2005, str. 429) ističu kako su to priložne oznake uzroka, razloga, svrhe, položaja, smjera, dopuštanja, mjere, obzira, ograničenja, popratnih okolnosti i druge, a Katičić (2002, str. 87) govori o priložnim oznakama dopuštanja, mjere, ograničenja, obzira, popratnih okolnosti, pogodbe, razloga, uzroka, svrhe, stupnja, položaja, smjera itd.

Također se priložne oznake mogu razvrstati prema načinu izricanja na one koje se izriču prilogom, prijedložnim izrazom i imenicom u nekom od kosih padeža. Katičić (2002, str. 87–8) kratko objašnjava odnos prijedloga i padeža u prijedložnim izrazima, navodeći kako padež ovdje gubi svoje značenje te zavisi od prijedloga. U tome su posebno zanimljivi prijedlozi s mjesnim značenjem koji uvode priložne oznake te se slažu „s akuzativom ako glagol uz koji stoje znači kretanje prema nekom cilju, a prijedložni izraz izriče taj cilj“, a stoje s lokativom ako se prijedložnim izrazom izriče prostorni okvir u kojem se odvija radnja (Katičić, 2002, str. 87). Osim toga, imenica ili imenski izraz u službi priložne oznake može biti u instrumentalu te znači sredstvo,[125] odvijanje u prostoru, trajanje u vremenu, način, vršitelja pasivne radnje (agens) ili popratne okolnosti; u dativu pa izriče usmjerenost ili namjenu radnje; u akuzativu izriče protezanje u vremenu ili u prostoru; u genitivu za izricanje vremena (Katičić, 2002, str. 88–92; Barić i dr., 2005, str. 429–30).

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 109–10) glagolskim dopunama u užem smislu smatraju izravni (direktni) objekt, koji je prototip kategorije glagolskih dopuna, neizravni (indirektni) objekt te adverbijalne dopune, dok je subjekt dopuna u širem smislu (dopuna na razini surečenice). Osim dopuna, razlikuju se i adverbijalni modifikatori, koje autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 266) izjednačavaju s adjunktima ili dodatcima te napominju kako se oni razlikuju od obveznih adverbijalnih dopuna, jer su fakultativni rečenični članovi (ne utječu na gramatičnost konstrukcije), ali su različiti i od neobveznih adverbijalnih dopuna, jer nisu kontekstualno uvjetovani. Dakle, kako bi rečenica bila gramatična, neobvezna dopuna može biti kontekstom uključena bez da je prisutna u površinskom ustrojstvu rečenice, obvezna dopuna mora biti prisutna i u površinskom ustrojstvu, a dodatak je u svakom slučaju ispustiv. Drugim riječima, adverbijalne su dopune vezane uz značenje određenog glagola, dok se adverbijalni modifikatori vezuju uz značenje konstrukcije u cjelini (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 267). Tradicionalna se priložna oznaka prema tome u ovome pristupu dijeli u tri skupine elemenata, koje su potkategorije više kategorije *adverbijala*: obvezna adverbijalna dopuna (32), neobvezna adverbijalna dopuna (33) te adverbijalni modifikator (34):

(32) *Stanuje u Zagrebu.*

(33) *Otišao je iz Zagreba.*

[125] Kao što je napomenuto, a što će se ponoviti i u sljedećem potpoglavlju, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 212) ne slažu se da postoji priložna oznaka sredstva.

(34) *Čita novine u Zagrebu.*

Ipak, napominju autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 240), teško je odrediti granicu između neobveznih adverbijalnih dopuna i adverbijalnih modifikatora, jer se za prve, s obzirom na to da su neobvezne, uvijek može reći da funkcioniraju kao modifikatori cijele konstrukcije, a ne samo glagola. Neobvezne adverbijalne dopune često su mjesni adverbijali uz glagole kretanja „koji kontekstualno zahtijevaju referencu na neki prostorni okvir“, što se najjasnije vidi kod podudaranja glagolskog prefiksa i prijedloga koji uvodi dopunu (npr. *doći do, izaći iz, proći pokraj* itd.) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 240).

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 240–1) također objašnjavaju kako je kategorija neobveznih adverbijalnih dopuna potrebna kako bi se objasnila funkcija agensa ili vršitelja radnje u pasivnim konstrukcijama (prijedložne skupine *od* + *genitiv*), koju autori nazivaju neobvezna adverbijalna dopuna agentivnoga uzroka.[126] U španjolskome se taj element naziva *complemento agente* (komplement ili dopuna vršitelja radnje), no i dalje je polemično pitanje radi li se o argumentu ili o adjunktu (*NGLE*, 2009, §41.3). Primjerice, Porto Dapena (1997, str. 44–6) za ovaj komplement navodi kako je riječ o neobveznom argumentu, koji se često naziva i *ablativo agente* (dosl. ablativ vršitelja radnje).

Može se reći kako adverbijalni modifikatori okupljaju prototipne i neproblematične priložne oznake, a s obzirom na to da izražavaju okolnosti vezane uz značenje konstrukcije u cjelini, postoji više vrsta adverbijalnih modifikatora nego dopuna, koje su povezane sa značenjem pojedinog glagola. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 267–8), jednako kao i ostali spomenuti autori, nabrajaju samo neke vrste ovih komplemenata jer je, kako kažu „svaka vrsta okolnosti ili svojstva (u nekim slučajevima načina i količine) zapravo i vrsta adverbijalnog modifikatora.“ Tako se kao najčešći navode modifikatori: mjesta, vremena, načina, uzroka, uvjeta, dopuštanja, namjene, namjere, društva, količine ili mjere i smjera.

O obveznim adverbijalnim dopunama, kao i o njihovu odnosu s adverbijalnim modifikatorima, bit će riječi u potpoglavlju koje slijedi.

[126] Više o ovim dopunama, kao i ostalim neobveznim adverbijalnim dopunama uzroka v. u Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 241–4.

5.3. Razlikovanje između objekta i priložne oznake, dopuna i dodataka

Kao što je već spomenuto u potpoglavlju 2.1., u kojem se uvelo različito nazivlje za glagolske komplemente koje se rabi u hrvatskoj lingvistici, razgraničenje između argumenata i adjunkata, odnosno dopuna i dodataka se ili ne spominje (Katičić, 2002; Barić i dr., 2005) ili se izjednačava s razgraničenjem između objekata i priložnih oznaka (Silić i Pranjković, 2007, str. 286). Katičić (2002, str. 138) čak smatra kako je opis hrvatskoga jezika neprimjereno temeljiti na teoriji valentnosti i ovisnosnim gramatikama u kojima se ovakvo razgraničenje radi, premda ne argumentira zašto smatra da je tomu tako. Kognitivna gramatika (Belaj i Tanacković Faletar, 2017) razlikuje između dopuna ili komplemenata i modifikatora, pri čemu se ta opreka više-manje poklapa s oprekom argumenata i adjunkata, o čemu će biti više riječi niže u tekstu. Prije osvrta na razlikovanje između objekta i priložnih oznaka u hrvatskim gramatičkim priručnicima te opisa kategorije adverbijala, slijedi nekoliko riječi o glagolskim dopunama u hrvatskom prema teoriji valentnosti,[127] s obzirom na to da je riječ o nešto drukčijoj klasifikaciji koja ipak obuhvaća odnose unutar rečenice o kojima se u ovome poglavlju radi.

Samardžija (1986) izlaže sustav dopuna u hrvatskome, s obzirom na to da one, za razliku od dodataka, ovise o valentnosti glagola. Pritom se slijedi Engelov (Engel, 1980) model za njemački jezik, no prilagođen naravi sintaktičkih odnosa u hrvatskome, s obzirom na to da „rezultati dobiveni proučavanjem valentnosti glagola u jednom jeziku ne vrijede nužno bez ostatka za stanje u drugom jeziku, odn. drugim jezicima“ (Samardžija, 1986, str. 9). Samardžija (1986) predstavlja sustav od deset razreda glagolskih dopuna, koji obuhvaća tradicionalne odnose između subjekta i predikata, predikata i objekta, predikata i priložne oznake te odnos dvaju dijelova imenskoga predikata (glagolskog i neglagolskog). Navode se: nominativna dopuna (D_0) koja obuhvaća subjekt, akuzativna dopuna (D_1) koja odgovara tradicionalnom izravnom objektu, genitivna dopuna (D_2) koja obuhvaća neizravni objekt u (besprijedložnom) genitivu i izravni objekt u slavenskom genitivu, dativna dopuna (D_3) koja se odnosi na (besprijedložni) dativ u funkciji neizravnog objekta, instrumentalna dopuna (D_4) koja obuhvaća neizravni objekt u (besprijedožnom) instrumentalu, prijedložna dopuna (D_5) je prijedložni objekt, dakle neizravni objekt u svim prijedlogom uvedenim kosim padežima, slijedi priložna dopuna (D_6) koja obuhvaća obvezne priložne oznake (usp. obvezne adverbijalne dopune niže u tekstu), imenička dopuna (D_7) i pridjevska dopuna (D_8) koje se odnose na imenski dio predikata

[127] O teoriji valentnosti v. 3.3.

(imenice s jedne i pridjeve s druge strane) te naposljetku infinitivna dopuna (D_9) koja se odnosi na infinitiv kao obvezni predikatni proširak.[128] Prema iznesenome, može se zaključiti da će dodatci odgovarati preostalim priložnim oznakama i to ponajprije adverbijalnim modifikatorima.

U hrvatskim se gramatikama razlike između objekta i priložne oznake svode na način uvrštavanja u rečenicu, prisutnost ili odsutnost glagolske rekcije te na mogućnost ili nemogućnost prepričavanja ili parafraziranja (Katičić, 2002, str. 94–5; Barić i dr., 2005, str. 428–31; Silić i Pranjković, 2007, str. 304–6). U svim se navedenim gramatikama ističe kako se objekt u rečenicu uvrštava po leksičko-gramatičkim svojstvima glagola te mu je zbog toga određen oblik, a postaje i sastavnim dijelom radnje koju glagol izražava. S druge strane, priložna se oznaka u rečenicu uvrštava po samom predikatu, neovisno o glagolu koji dolazi u službi predikata, zbog čega joj oblik nije određen, odnosno, ono što je njome izraženo može se parafrazirati ili prepričati i na drugi način te ona ne čini sastavni dio radnje, nego izražava okolnost u kojoj se radnja vrši. Nadalje, objekt je načelno obvezan, a priložna oznaka neobvezan član rečeničnoga ustrojstva, no tomu naravno nije uvijek tako, pa postoje neobvezni objekti (v. 3.1.) i obvezne priložne oznake.

Uspoređujući prijedložni izraz u službi priložne oznake i onaj u službi objekta Katičić (2002, str. 136) navodi: „Za izbor priložne oznake dosta je znati što koji prijedložni izraz znači. Da bi se izabrao objekt, nije važno znati što koji prijedložni izraz znači, nego valja znati koji glagol uza se traži prijedložni izraz, i kakav“. Razlika među njima se pokazuje u tome što se prijedložni izraz u službi priložne oznake može zamijeniti drugima sličnoga značenja, a kada je u službi objekta to nije moguće (npr. *Olovka je u kutiji – Olovka je unutar kutije*, ali *Zagora oskudijeva u vodi – *Zagora oskudijeva unutar vode*) (Katičić, 2002, str. 136–7). Postoje i glagoli koji mogu regirati različite objekte koji su prijedložni izrazi pa može djelovati kao da se prepričavaju, no to nije slučaj, što se vidi u tome što se ti isti izrazi u službi priložne oznake ne mogu prepričati jedan drugim (npr. *Brinem se za njega* i *Brinem se o njemu*; *O klinu visi*, ali ne **Za klin visi*) (Katičić, 2002, str. 137). Smatramo kako je ovo objašnjenje problematično, jer

[128] Samardžijin je model ovdje uključen jer ima odjeka i na neka recentna djela pa se tako u novom *Valencijskom rječniku psiholoških glagola u hrvatskome jeziku* (Birtić i dr., 2018) taj model više-manje slijedi. Razlika je u tome da su imenička i pridjevska dopuna objedinjene u jednu, predikatnu dopunu, kojoj se dodaju i prilozi i priložni izrazi koji čine dio predikata, a uvodi se i nova kategorija: rečenična dopuna, koja obuhvaća „sve rečenice kao dopune kojega glagola bez obzira na to stoje li ili ne stoje na mjestu padežne ili prijedložne dopune“ (Birtić i dr., 2018, str. 15).

premda je riječ o prijedložnim izrazima *za + akuzativ* i *o + lokativ*, glagoli uz koje stoje su različiti. Promjena prijedloga kao i padeža uz glagol može utjecati na promjernu značenja tog glagola, ili obrnuto, ovisno o značenju, glagol može regirati određeni prijedlog i/ili padež. Tako je u primjerima *Brinem se za njega* i *Brinem se o njemu* riječ o dvama različitim neizravnim objektima koji stoje uz glagol *brinuti (se)* u dvama različitim značenjima: *brinuti se za nekoga* – 'biti zabrinut', a *brinuti se o nekome* – 'voditi brigu'.

Obvezne se priložne oznake u svim gramatičkim priručnicima navode, no ne poklanja im se previše pozornosti te se nastavlja inzistirati na početnom razlikovanju između objekata i priložnih oznaka. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 233) upravo se i osvrću na tu činjenicu te zaključuju da se obvezne adverbijalne dopune u hrvatskim gramatikama spominju mahom samo kao „obvezne priložne oznake mjesta uz egzistencijalne glagole kao što su *živjeti, boraviti, stanovati* itd."

U Barić i dr. (2005, str. 430) samo se navodi kako se adverbna oznaka može izostaviti, no kako postoje i one obvezne, bez kojih bi rečenice bile besmislene (navedeni su primjeri uz glagole *provoditi, stanovati* i *živjeti*). Ono što je problematično i što se ne spominje, jest da su takve obvezne adverbne oznake zapravo sličnije objektu po kriteriju uvrštavanja u rečenicu jer također ovise o leksičko-gramatičkim svojstvima glagola, a ne mogu se niti prepričati. Primjer koji se daje u Barić i dr. (2005, str. 428) je: *Pas se repom brani od muha*, gdje se adverbna oznaka sredstva *repom* može parafrazirati: *s pomoću repa*.[129] Za razliku od toga, u *Pas zamahne repom od radosti, repom* je objekt te ga se ne može nikako prepričati. Ako se uzme primjer s obveznom adverbnom oznakom (dopunom): *Živi u Zagrebu, u Zagrebu* također nije moguće prepričati. S druge strane, takve adverbne oznake nedvojbeno imaju mjesno značenje te se mogu, kao i druge priložne oznake mjesta, ali ne i objekti, zamijeniti prilogom, npr. *Živi u Zagrebu* – *Živi ondje*.

U vezi s ovime, a kao što je već spomenuto kada se govorilo o neizravnom objektu u instrumentalu, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 212) ne slažu se s Barić i dr. (2005) ni s Katičićem (2002) da postoji priložna oznaka sredstva, odnosno smatraju kako je sredstvo predmet radnje, a u slučajevima kada mu se značenje približava uzroku ili načinu, jedino može

[129] Zapravo se parafrazira sintagmom *pomoću* jer *s pomoću* ima socijativno značenje (v. Silić i Pranjković, 2007, str. 236; Belaj i Tanacković Faletar, 2014, str. 488–91), a i sama je parafraza tautološke naravi. Izvor: Branimir Belaj, privatni razgovor.

biti riječi o priložnoj oznaci (adverbijalu) načina ili uzroka. Prema tome bi se također moglo primijetiti kako se u gore navedenom primjeru (*Pas se repom brani od muha*), instrumental može pitati i pitanjem *čime?*, ali i pitanjem *kako?* pa se može protumačiti i kao neizravni objekt i kao adverbijal načina. S druge strane, u primjeru *Pas zamahne repom od radosti*, moguće je jedino pitanje *čime?*.

Premda Katičić (2002, str. 94) također navodi isključivo primjere obvezne priložne oznake mjesta i temu ne razrađuje previše, daje naslutiti kako objašnjenje leži u značenju glagola i kako je po tome ova skupina usporediva s izravnim objektom. Ovakve obvezne priložne oznake ne mogu se izostaviti jer nadopunjuju značenje glagola, kao što je slučaj i s nekim objektima, no usprkos tome ustraje se na njihovu jedinstvu s ostalim priložnim oznakama i na razlikovanju od objekata. Prema Katičiću, riječ je o sadržajnom, a ne gramatičkom svojstvu rečenice, odnosno njezinim izostavljanjem rečenice postaju besmislene, a ne negramatične te obvezna „adverbna oznaka kao dio gramatičkog ustrojstva nije tu uvrštena ništa drukčije nego kad je neobvezatna“ (Katičić, 2002, str. 94). Kako primjećuju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 233–4), takvo je objašnjenje neprihvatljivo i stoga što „gramatički ekvivalentno nikako ne može biti ono što se s jedne strane uvrštava po značenju pojedinoga glagola i ono što se s druge strane uvrštava po predikatu te je time vezano uz značenje cijele konstrukcije.“ S time je naravno vezana i cjelokupna već spomenuta tradicija inzistiranja na čvrstom razgraničenju objekata i priložnih oznaka te, kako dodaju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 234), gramatike i značenja.

Premda se referiraju na istu skupinu glagola, za koju navode da označava provođenje određenoga vremena na nekom mjestu, Silić i Pranjković (2007, str. 305–6) se ipak osvrću na to da obvezna priložna oznaka ovisi o naravi glagola u službi predikata, koji može i odrediti njezin oblik.

Uspoređujući objekt i obveznu adverbijalnu dopunu, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 268–9) ustvrđuju kako se oni međusobno razlikuju jedino u tome što je objekt predmet radnje, a adverbijalna dopuna okolnost. Sve ostale karakteristike su im zajedničke: uvode se po glagolu, obvezni su članovi rečeničnog ustrojstva, oblik im je predvidiv (zadan) leksičko-gramatičkim svojstvima glagola pa se stoga ne mogu niti parafrazirati.

O obveznim adverbijalnim dopunama u bosanskome jeziku govori Palić (2011), a njegova se analiza zbog genetske sličnosti jezika može u velikom dijelu primijeniti i na hrvatski jezik. Palić piše iz teorijskoga okvira ovisnosne gramatike, koja jednako kao i kognitivna gramatika, pravi razliku između obveznih i neobveznih adverbijalnih dopuna te adverbijalnih dodataka. Razlika bi se mogla pronaći u odnosu obvezne adverbijalne dopune s glagolom, gdje Palić (2011, str. 207) tvrdi kako glagol ovim dopunama ne zadaje oblik, nego zbog svojega sadržaja traži takvu dopunu pa ju vezuje slabom rekcijom ili pridruživanjem. Osim što nije navedeno kako se slaba rekcija i pridruživanje definiraju pa to možemo samo pretpostaviti,[130] problem s ovakvim određenjem obveznih adverbijalnih dopuna jest i u tome što je tada upitna primjenjivost kriterija parafraze, kojim bi se obvezne adverbijalne dopune razlikovale od adverbijalnih modifikatora (v. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 269). No, krenimo redom.

Ono što je zajedničko glagolima koji zahtijevaju obveznu adverbijalnu dopunu jest to što im je značenje oslabljeno ili općenitije, pri čemu treba biti vrlo oprezan u njihovu razlikovanju od glagola nepotpuna značenja (npr. kopulativni, semikopulativni, modalni itd.) kod kojih je dopuna dio predikata (Palić, 2011, str. 208; Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 235). Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 236) smatraju kako je Palić (2011) u svoju tipologizaciju glagola s obveznim adverbijalima ipak uključio neke perifrazne i semikopulativne glagole. Perifrazni glagoli su vrlo uopćena značenja, a imenska riječ je sastavni dio predikata. Takvi su glagoli *dospjeti* i *dovesti* u primjerima koje Palić (2011, str. 209) daje za obvezne adverbijalne dopune mjesta: *Dospio je u zatvor* i *Doveo si me na granicu ludila*. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 236) argumentiraju kako se, s obzirom na to da *dospjeti u zatvor* odgovara jednočlanom predikatu *zatvoriti*, a *dovesti na granicu ludila* predikatu *izluditi*, radi upravo o glagolskim perifrazama, jednako kao i u *vršiti prodaju – prodavati*, gdje se *prodaju* sigurno ne bi smatralo izravnim objektom.

Nadalje, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 236) smatraju kako bi zbog istoga razloga iz Palićeva (2011) popisa trebalo izbaciti i neke dopune semikopulativnim glagolima koje se

[130] Silić i Pranjković (2007, str. 264) razlikuju između jake i slabe rekcije po tome što je kod jake rekcije oblik komplementa određen leksičko-gramatičkim svojstvima glagola, a kod slabe samo leksičkim značenjem glagola. Međutim, naglašava se kako je razlika među njima u tome što se u prvome slučaju komplement ne može prepričati, parafrazirati niti izraziti drukčijim oblikom, a u drugome može. S druge strane, pridruživanje se odnosi na elemente koji imaju samo jedan oblik, odnosno nisu promjenjivi pa se i mogu glagolu pridruživati samo po značenju (ili funkciji), a ovdje su od njih važni jedino prilozi. (Autori zapravo govore o odnosima između zavisnoga i glavnoga tagmema, što smo ovdje primijenili na odnos glagola kao glavnoga i njegovih komplemenata kao zavisnih tagmema).

navode kao načinski adverbijali, a zapravo su dio predikata, kao u primjerima *On djeluje ozbiljno*, *Osjećam se ponosno*, *Sve je ispalo dobro*. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 237) upozoravaju kako se u ovakvim slučajevima može provjeriti je li riječ o jednom ili drugom elementu primjenom testa zamjene pridjevom, gdje će se sastavni dio predikata moći zamijeniti pridjevom, a adverbijalna dopuna ne: *On djeluje ozbiljno – On djeluje ozbiljnim*, ali *Ponaša se nepristojno – *Ponaša se nepristojnim*. Također, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 237) upozoravaju na Palićev (2011, str. 212) primjer *Kuća mi stoji otključana*, gdje *otključana* nije adverbijalna dopuna načina, nego imenski predikatni proširak.

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 237) također ističu kako kod određenih glagola zbog odmaka od njihova temeljnog značenja može doći do značenjskog ispražnjavanja, pri čemu oni mogu funkcionirati kao semikopulativni ili perifrazni, dakle dopuna im neće biti adverbijalna, nego će činiti dio predikata. Primjerice u *Držao je ruke u džepovima* i *Stupio je u sobu*, prijedložni su izrazi obvezne adverbijalne dopune jer su glagoli *držati* i *stupiti* u svojim temeljnim značenjima, u kojima se ovdje nalaze, značenjski oslabljeni. S druge strane u *Zakon je konačno stupio na snagu* i *Drže ga lopovom*, dolazi do odmaka od temeljnoga značenja ovih glagola, često i do frazeologizacije, što elemente *na snagu* i *lopovom* čvršće veže uz glagol i čini dijelovima predikata.

Dakle, kad je riječ o obveznim adverbijalnim dopunama, Palić (2011) i Belaj i Tanacković Faletar (2017) slažu se oko toga da se može govoriti o šest vrsta: mjesta, načina, količine, uzroka, vremena i namjene, no Palić u svojem popisu glagola sa svakom od tih dopuna u ovu kategoriju svrstava i neke glagole koje Belaj i Tanacković Faletar smatraju perifraznim ili semikopulativnim, a koji se kao glagoli nepotpuna a ne oslabljena značenja na tome popisu ne bi trebali naći. Vratimo se sada na ranije spomenutu problematiku testa razlikovanja među adverbijalima, ponajprije obvezne adverbijalne dopune i adverbijalnog modifikatora ili dodatka, koja se vezuje uz odnos glagola i obvezne advebijalne dopune.

Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 269) smatraju kako je najbolji sintaktički pokazatelj toga da je neki element dopuna (objekt ili adverbijal), a ne modifikator (dodatak) mogućnost parafraziranja potonjega. Adverbijalne dopune se, kao i objekti, ili uopće ne mogu parafrazirati ili je parafraza tautološka što, najčešće, ali ne uvijek, rezultira visokom obilježenošću konstrukcije. Palić (2011, str. 206) za razlikovanje između obveznih adverbijalnih dopuna i adverbijalnih dodataka, ali i neobveznih adverbijalnih dopuna, predlaže kriterij navođenja

dopune i glagola koji njome upravlja u istoj rečenici. Naime, obvezne dopune se moraju ostvariti u istoj rečenici s glagolima uz koje stoje, dakle ne mogu biti ostvarene u drugoj rečenici niti sadržane u kontekstu. Na primjerima (32)–(34) taj bi se kriterij primijenio na sljedeći način:

obvezna adverbijalna dopuna: *Stanuje u Zagrebu – *Stanuje. U Zagrebu je*;
neobvezna adverbijalna dopuna: *Otišao je iz Zagreba – Otišao je. Nije više (bio) u Zagrebu*;
adverbijalni dodatak: *Čita novine u Zagrebu – Čita novine. U Zagrebu je*.

Kao prvo, valja promisliti o tome kako se mogućnost parafraziranja određuje i razumije. U Palićevu (2011, str. 207) primjeru glagola *živjeti* s obveznom adverbijalnom dopunom koja se može uvoditi s više različitih prijedloga: *On živi pored/kod/kraj/pokraj ulice*, moglo bi se govoriti o tautološkoj parafrazi, pri čemu se značenje gotovo i ne mijenja.[131] Do zaključka o mogućim različitim interpretacijama parafraze, ali i o ulozi subjektivne procjene dolazi se i na temelju Katičićeva (2002, str. 92) komentara kako se priložna oznaka može prepričati drugom, a „ako se kadikad i ne može prepričati sasvim, a ono barem do dobre mjere. Ograničenja tu dolaze samo odatle što rječnik ne pruža uvijek dosta sinonima.“ Pritom treba imati na umu da priložne oznake uključuju sve tri navedene vrste adverbijala, gdje se za neke obvezne adverbijalne dopune sasvim sigurno može pokazati da ne podliježu mogućnosti parafraze (npr. *Nastava traje tri sata – *Nastava traje vrijeme od tri sata*, **Nastava traje u vremenu od tri sata*).[132]

Jedno moguće rješenje je preciziranje kriterija parafraze, barem u nekim primjenama. Uspoređujući obvezne adverbijalne dopune i adverbijalne modifikatore mjesta, vremena i vremenske količine, načina, uzroka, količine i namjene, Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 271–2) posebno objašnjavaju adverbijale namjene, kod kojih će i dopune biti moguće parafrazirati. Obvezne adverbijalne dopune u primjerima *Ta su sredstva namijenjena za poplavljena područja* i *Taj sprej služi za čišćenje pećnica*, kao i adverbijalne modifikatore u *Ispekla je kolače za prijateljice* i *Kupio je automobil za sina*, moguće je parafrazirati benefaktivnim dativom (*poplavljenim područjima*, *čišćenju pećnica*, *prijateljicama*, *sinu*) (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 271). Kako bi se ove dvije vrste adverbijala međusobno

[131] Riječ je o sinonimnim prijedlozima, dakle cijela konstrukcija s bilo kojim od njih ima gotovo identično značenje. Izvor: Branimir Belaj, privatni razgovor.
[132] Katičić (2002, str. 90–1) glagol *trajati* spominje kad govori o adverbnim oznakama u akuzativu, koje, kako je već rečeno, izriču protezanje u vremenu ili prostoru.

razlikovale, osim provjere (ne)mogućnosti ispuštanja komplementa, autori predlažu i preciziranje kriterija parafraze. Tako se adverbijalne dopune neće moći parafrazirati s *umjesto* i *u ime*, a modifikatori s prijedložnim izrazom *u svrhu*. Autori (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 272) objašnjavaju kako je to zbog toga što dopune imaju čvršću sintaktičku i semantičku vezu s glagolom pa bilo kakvo odstupanje od značenja namjene uz glagole koji takvu obveznu dopunu zahtijevaju, rezultira neovjerenim rečenicama, dok modifikatori kao slobodni elementi dopuštaju i veću slobodu interpretacije, pri čemu se čak može i potpuno odmaknuti od značenja namjene (npr. *Ispekla je kolače umjesto prijateljica* može značiti kako ih je ispekla ona da prijateljice ne moraju).

Također, možda bi se umjesto o mogućnosti i nemogućnosti parafraze kao o dvama suprotnim polovima, trebalo govoriti o gradaciji, odnosno o većoj ili manjoj mogućnosti parafraze. Primjerice, u raspravi o glagolima s dvama objektima u akuzativu, navodi se kako veća mogućnost parafraze podrazumijeva niži stupanj zahvaćenosti objekta i prema tome veću vjerojatnost da je riječ o neizravnom objektu (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 159). Ipak, kad se taj kriterij primijenio na glagole s dvama objektima u akuzativu (*podučavati*, *zatražiti*, *zamoliti*, *pitati*), rezultati nisu bili jednoznačni, odnosno, kod dvaju glagola je bilo moguće parafrazirati jedan objekt, kod jednoga oba, a kod jednoga niti jedan. Treba isto tako uzeti u obzir da je ovdje riječ o razlikovanju među objektima u specifičnim konstrukcijama pa treba biti oprezan kod primjene takva kriterija na razlikovanje među adverbijalima.

S druge strane, provjera navođenja komplementa i upravnoga glagola u istoj rečenici isključivo za razlikovanje obvezne adverbijalne dopune od adverbijalnog dodatka i neobvezne adverbijalne dopune pretpostavlja da sa sigurnošću znamo da je riječ o adverbijalu. Drugim riječima, u primjerima *On će ti izbiti te ideje iz glave* i *Tvoj odgovor proizlazi iz neznanja* gdje je *iz glave* obvezni neizravni objekt a *iz neznanja* obvezna adverbijalna dopuna te ih se mora navesti s glagolom u istoj rečenici, moglo bi se doći do zaključka kako su oba primjera adverbijalne dopune. Podsjetimo, Palić (2011, str. 215) tvrdi kako se objekti od adverbijalnih dopuna razlikuju po tome što su objekti vezani uz glagol jakom rekcijom, „te načelno imaju zadan oblik“, no pogledamo li primjere iznad, razlike nema. Dok većina adverbijala jest uvrštena slabom rekcijom ili pridruživanjem, svakako bi trebalo ispitati kako stvar stoji za obvezne adverbijalne dopune.

Pritom, *izbiti iz zida* i *izbiti iz glave* razlikuju se obzirom na značenje samog glagola, koje je konkretno, prostorno u prvom, a apstraktno (možda i frazeologizirano) u drugom slučaju, o čemu je već bilo riječi u potpoglavlju 5.1.2., gdje su istaknuti primjeri u kojima se određeni komplement može interpretirati i kao neizravni objekt i kao adverbijal. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 224) objašnjavaju povezanost između apstraktnoga značenja glagola i funkcije objekta kao obvezne prijedložne dopune (obveznog neizravnog objekta oblika prijedložnog izraza): „Dakle riječ je o tome da se odmakom od konkretnih prostornih značenja paralelno događa i odmak od njima imanentnoga značenja okolnosti, a prijedložna konstrukcija samim time postaje vezana uz značenje samoga glagola kao obvezni sudionik njime ostvarene relacije, tj., bolje rečeno, kao obvezni preduvjet profiliranja relacije izrečene glagolom.“ Drugim riječima, prijedložni izraz će vršiti funkciju adverbijala što je značenje glagola konkretnije, a neizravnoga objekta što je ono apstraktnije. Također, što je jača leksičko-gramatička veza između glagola i prijedložnoga izraza, to su veće šanse objektne interpretacije i obratno, što više ta veza slabi, interpretacija će se približavati adverbijalnoj (Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 227–8).

Zaključno, i kriterij parafraze i kriterij navođenja komplementa u istoj rečenici s upravnim glagolom imaju svojih ograničenja, koja se većinom mogu svesti na njihovu primjenjivost kod razlikovanja između specifičnih vrsta komplemenata (npr. obvezne adverbijalne dopune i adverbijalnog modifikatora, objekta i adverbijalnog modifikatora, neizravnog i izravnog objekta u konstrukcijama s dvama objektima u akuzativu), pod uvjetom da je ta početna selekcija već učinjena. Dakle, ako se primjenjuju, treba biti oprezan u tome kako se definira pojedina vrsta komplementa te provjeriti je li za specifično razlikovanje koje se kani napraviti, odabrani kriterij uopće valjan. Ipak, kao što se već moglo vidjeti na primjeru pasivizacije i supstitucije (3.1. i 4.3.), ne postoji savršeni kriterij ili provjera koja funkcionira u svim slučajevima, može se govoriti samo o odnosu većina – iznimke.

6. PRIJEDLOŽNA DOPUNA U ŠPANJOLSKOM JEZIKU

Kao što je već bilo riječi pri opisu glagolskih komplemenata u španjolskome (v. 4.), gramatičari su sredinom 20. stoljeća počeli uviđati potrebu za jasnijim razlikovanjem unutar kategorije priložnih oznaka (v. Seco, 1953/1971; Roca Pons, 1960/1985; Spitzová, 1974), ponajprije u smislu identificiranja prijedložnih izraza koji su u odnosu s predikatom sličniji objektu. Prijedložna je dopuna kao novi glagolski komplement uvedena u članku Emilia Alarcos Lloracha: „Verbo transitivo, verbo intransitivo y estructura del predicado“,[133] koji je objavljen 1966. godine,[134] premda je široj publici postao poznat tek objavom u knjizi sabranih djela navedenoga autora iz 1973. godine.[135] Kako bi se objasnio početak bavljenja ovom temom te uvela i razjasnila terminologija, slijedi detaljan prikaz ovoga iznimno važnoga rada koji nije dostupan u hrvatskom prijevodu.

6.1. Uvođenje prijedložne dopune – Alarcos Llorach (1966)

U svojemu radu Alarcos Llorach (1966) raspravlja o prijelaznosti kao o obilježju predikata, a ne glagola te o različitim glagolskim komplementima i njihovim međusobnim odnosima. Na početku se poziva na španjolskoga gramatičara s kraja 16. i početka 17. stoljeća, Gonzala Correasa,[136] koji glagole dijeli prema *modo de sinificar*,[137] odnosno, prema načinu ostvarivanja značenja, na one koji prelaze na druge stvari te ih naziva *prijelaznima* (španj. *transitivos*) i one koji ne prelaze na druge stvari, jer u sebi već sadrže sve što se želi reći te ih naziva *apsolutnima ili neutralnima* (španj. *absolutos o neutros*) (Alarcos Llorach, 1966, str. 5). Za prve Correas navodi kako je riječ o glagolima nepotpuna[138] ili polovična značenja jer rečenica nije potpuna bez navođenja stvari ili osobe koja trpi radnju u akuzativu ili drugomu padežu kojemu glagol otvara mjesto. S druge strane, apsolutne glagole naziva još i glagolima potpuna ili izvršena

[133] „Prijelazni glagol, neprijelazni glagol i struktura predikata“ Vlastiti prijevod.
[134] Rad je objavljen u broju XVI časopisa *Archivum* iz 1966. godine, no često se navodi kako je objavljen 1968. godine, vjerojatno zbog pogreške samoga autora. Naime, u predgovoru knjizi *Gramática funcional del español*, koja sadrži ovaj i druge njegove odabrane radove, Alarcos Llorach navodi kako je članak prvi puta objavljen u broju XVIII časopisa *Archivum* iz 1968. godine.
[135] Primjerice, Spitzová (1974, str. 45) navodi kako je rad o prijedložnoj dopuni pročitala u toj knjizi (Alarcos Llorach, 1973), a sama je prije toga došla do sličnih zaključaka, kako je već bilo riječi u poglavlju 4.
[136] V. Correas, 1954.
[137] Correas piše na španjolskome toga vremena, a u današnjem španjolskom riječi *sinificar* i *sinificazion* izgovaraju se i pišu: *significar* (‘značiti’) i *significación* (‘značenje’).
[138] Već je upozoreno na naziv *glagoli nepotpuna značenja* u hrvatskome (v. bilješka 39).

značenja, a oni bi se većinom podudarali s neprijelaznim glagolima.[139] Također, mnogi glagoli mogu, ovisno o kontekstu i značenju koje se želi izraziti, biti nekad prijelazni, a nekad neprijelazni.[140]

Alarcos Llorach (1966, str. 6) navodi kako je u mnogim gramatičkim priručnicima španjolskoga jezika uvriježeno govoriti o prijelaznim i neprijelaznim glagolima kao o gramatičkoj razlici, dok zapravo među njima nema nikakve vidljive formalne (morfosintaktičke) razlike. Ono što postoji su različite strukture predikata: kod jedne glava glagolske sintagme (glagol) stoji sama, a kod druge je praćena određenim dopunama. Autor dalje naglašava kako se podjela glagola na prijelazne i neprijelazne temelji na pogrešci u razini na kojoj se vrši analiza, jer nije gramatička funkcija glagola, odnosno njegova služba u rečenici, ona koja traži ili ne određene komplemente, nego njegov sadržaj treba ili ne treba ograničenja značenjskoga tipa. Dakle, kao što zaključuje Correas, prijelaznost ili neprijelaznost glagola ovisit će o onome što se želi njime izraziti te o konkretnome kontekstu. Glagol se u tome smislu ne razlikuje od npr. imenice, koja može, ali i ne mora biti označena, odnosno, čije značenje može i ne mora biti ograničeno komplementima.

Tradicionalno, razlika prijelazan/neprijelazan ne temelji se na formalnim lingvističkim pravilima, nego na analizi sadržaja i na analizi konteksta tj. izvanjezične stvarne situacije o kojoj se govori. Kada se uspoređuju dvije rečenice u kojima je uz isti glagol u jednom slučaju izražen izravni objekt, a u drugome nije (npr. *el niño come – dijete jede* i *el niño come uvas – dijete jede grožđe*), u tradicionalnoj analizi ne uspoređuju se elementi gramatičke strukture, nego elementi (izvanjezične) stvarnosti – vršitelj radnje, aktivnost i objekt na koji se kaže na radnja „prelazi“. No gledano iz perspektive jezika, navodi Alarcos Llorach (1966, str. 7), ništa ne prelazi s nikoga na ništa, nego se samo određeni znakovi stavljaju u određene odnose. U obama primjerima prisutni su subjekt i predikat u odnosu predikacije, koji čini rečenicu, a ostvaruje se određenim morfosintaktičkim pokazateljima (npr. slaganje u licu i broju – sročnost). Razlika je u tome što je jedan predikat jednostavan, a drugi složen. U prvome je ono što se izriče predikatom jedna cjelina (*come – jede*), a u drugome je riječ o dvama elementima: *jedenje* (*comer*) i *grožđe* (*uvas*), čime se zapravo u semantičkom polju *jedenje* (ili *jesti*) izdvaja jedan dio (*jedenje grožđa*, ne *krumpira* ili *kruha*). Prema tome, razlika između *jede* (*come*) i

[139] Odjek ove razdiobe vidi se i u spomenutom razlikovanju u Barić i dr. (2005, str.230) između objektnih i apsolutnih glagola, gdje samo prvi otvaraju mjesto objektu.
[140] V. potpoglavlje 3.1. za raspravu o prijelaznosti.

jede grožđe (*come uvas*) nije ni od kakve važnosti za strukturu rečenice, ali jest za strukturu predikata. Ista bi situacija bila kada bi se umjesto *dijete* (*niño*) reklo *Petrovo dijete* (*el niño de Pedro*) jer bi struktura rečenice ostala ista i u obama slučajevima navedeni segmenti imali bi funkciju subjekta rečenice.

Ako nema smisla govoriti kako je neki glagol prijelazan ili neprijelazan, valja tvrditi kako je određeni predikat složen ili jednostavan (Alarcos Llorach,1966, str. 7). Uz isti glagol mogu i ne moraju stajati komplementi,[141] a u sustavu[142] ne postoji nikakva prepreka niti jednoj od tih dviju opcija. No, glagoli se razlikuju po značenjskoj širini njihova sadržaja pa ovisno o tome što se želi izraziti, mora se glagolima koji imaju veću značenjsku širinu, odnosno glagolima općenitija značenja, to značenje ograničiti dodajući im komplement[143] (npr. *comer – jesti, beber – piti, escribir – pisati*, ili glagoli još širega značenja, poput: *hacer – (u)činiti, dar – dati, tener – imati*). Drugi su glagoli konkretnijega i užega značenja, pa primaju dopune samo iz istoga semantičkog polja, gdje je drugi element značenjsko proširenje samoga glagola (npr. *duermes sueño pesado – spavaš dubokim/tvrdim snom, llora lágrimas de sangre – plače krvave suze*).[144] Treća je skupina, kako navodi autor (Alarcos Llorach, 1966, str. 8), vrlo konkretnoga značenja, odnosi se na precizne i uvijek iste dijelove izvanjezične stvarnosti te takvi glagoli obično ne traže nikakva značenjska ograničenja u vidu komplemenata (npr. *nacer – roditi se, crecer – rasti, venir – doći, caer – pasti*). Ova bi skupina odgovarala tradicionalnim neprijelaznim glagolima.[145]

Dakle ovisno o tome kakvoga je značenja ili kolika mu je značenjska širina (o Correasovom *modo de sinificar* – načinu ostvarivanja značenja), glagol će se češće ili rjeđe nalaziti u pojedinoj strukturi predikata, misleći ovdje na razliku između jednostavnoga predikata, u kojemu glagol stoji sam i složenoga predikata, gdje uz glagol stoje drugi elementi koji ga dopunjuju. Alarcos Llorach (1966, str. 8) naglašava kako granice među tim skupinama glagola nisu čvrste, nego je riječ o stupnjevanju, gradaciji: od najveće vjerojatnosti da će uz glagol

---

[141] Alarcos Llorach rabi naziv *término adyacente*, što bi se moglo prevesti općenito kao element bilo kojega tipa koji dopunjuje ili modificira drugi (ovdje glagol). Prema Vinja (2000): *adyacente – bliz, blizak, priležan* i *término – naziv, riječ, izraz, termin*.

[142] Misleći na strukturalističko poimanje „jezika kao sustava“.

[143] Vrlo često je riječ o izravnome objektu, kako je već objašnjeno u 3.1.

[144] Kao što je bilo riječi u 3.1., u ovakvim se slučajevima često govori o prijelaznoj uporabi neprijelaznih glagola, odnosno o glagolima s unutarnjim i srodnim objektom.

[145] U vezi s ovime, Martínez García (1986, str. 35) kaže kako prisutnost ili odsutnost komplementa uz određeni glagol, osim o općenitijem/konkretnijem te širem/užem značenju glagola, može ovisiti i o potrebi određene komunikacijske situacije te o izboru govornika, a ponekad i o normi.

stajati još koji element, do gotovo nemogućnosti da tako bude. To stupnjevanje nije gramatičke, nego leksičke, značenjske prirode, i nastavlja (1966, str. 9): „Ono gramatičko, u strukturi predikata, je prisutnost ili odsutnost komplementa, ali vjerojatnost da će uz određeni glagol doći komplement, pitanje je leksika.“[146]

Alarcos Llorach (1966, str. 9) nastavlja kako je prema tome tzv. *prijelaznost*, karakteristika određenih predikata, a ne glagola, a sastoji se u prisutnosti određenoga komplementa, tzv. *objekta*. Pritom se misli na različite vrste objekata, ne samo na tradicionalni izravni objekt, jer je riječ o različitim gramatičkim odnosima. Prvi od tih komplemenata je *implemento*,[147] koji u većini slučajeva odgovara tradicionalnom izravnom objektu. Riječ je o elementu koji se obično nalazi iza predikata, odnosno jezgre rečenice (npr. *come uvas – jede grožđe, bebe vino – pije vino, escribe la carta – piše pismo*), ne slaže se s glagolom u licu i broju kao subjekt, no u slučaju kada je sugovorniku poznat i nije leksikaliziran, uz glagol ostaje oblik osobne zamjenice na kojem su vidljivi njegovi rod i broj (npr. *las come – jede ih, lo bebe – pije ga, la escribe – piše ju*). U određenim situacijama, u španjolskome jeziku *implementu* prethodi prijedlog *a*, koji služi kako bi, u slučaju kada je referent objekta živo biće, naznačio da element koji slijedi *nije* subjekt i tako razriješio moguću (značenjsku i funkcionalnu) dvosmislenost. Primjerice, ako se želi opisati situacija u kojoj sudjeluju bića *el perro – pas* i *el lobo – vuk* i radnja *perseguir – (pro)goniti, (pro)ganjati, tjerati*, ne može se reći **el perro persigue el lobo*, jer iz navedenoga nije jasno tko vrši, a tko trpi radnju. Ako se želi reći da *vuk goni psa*, mora se upotrijebiti prijedlog *a* ispred objekta, bez obzira na red riječi u rečenici, dakle *el lobo persigue al perro* ili *al perro persigue el lobo*.[148] U slučaju kada se objekt u ovakvim primjerima ispušta, zamjenica koja ostaje uz glagol istoga je oblika kao i kod prvih primjera – *lo, la, los, las*,[149] što pokazuje da je riječ o istoj sintaktičkoj funkciji.

---

[146] „Lo gramatical –en la estructura del predicado– es la aparición o la ausencia de un término adyacente, pero la probabilidad de que un verbo determinado aparezca con término adyacente es cuestión de léxico.“ Vlastiti prijevod.

[147] Alarcos Llorach (1966, str 10, bilješka 4) navodi kako upotrebljava svoje nazive za svaki od glagolskih komplemenata koji opisuje jer su kraći i kako bi se izbjegla dvosmislenost, u smislu različita određenja svakoga komplementa. Naime, nasuprot često semantički utemeljenim definicijama (prelazak radnje, semantičke uloge koje element u rečenici može imati), Alarcos Llorach, kao i ostali funkcionalisti, komplemente definira prema morfološkim i sintaktičkim kriterijima. Premda u kasnijim radovima (npr. Alarcos Llorach, 1994/1998) rabi vlastite nazive i one tradicionalne naizmjenično, u ovome će se dijelu rada upotrebljavati neprevedeni Alarcos Llorachovi nazivi u kurzivu, kako bi se istaknula navedena razlika u pristupu.

[148] V. 4.3.1. za više o temi prijedložnoga izravnog objekta.

[149] V. 4.1. i 4.3.1. za poteškoće pri razlikovanju izravnog i neizravnog objekta provjerom supstitucije različitim oblicima osobne zamjenice uzrokovane pojavama *leísmo, laísmo* i *loísmo*.

Kada se *implemento* uvodi prijedlogom *a*, on je oblikom ili izrazom jednak nekim drugim glagolskim komplementima, kojima također prethodi isti prijedlog i označava da ono što slijedi nije subjekt. U primjerima koje navodi Alarcos Llorach (1966, str. 10), *escribes* *a tu madre* – *pišeš* *svojoj majci*, *escribe* *a Juan* – *piše* *Ivanu*, *escribo* *a los amigos* – *pišem* *prijateljima*, sintagme *a tu madre*, *a Juan* i *a los amigos* strukturno su jednake izravnome objektu iz prethodnoga odlomka – *al perro*. Ono što otkriva da je ipak riječ o različitim sintaktičkim funkcijama, je drukčiji oblik osobne zamjenice prilikom pronominalizacije, odnosno ispuštanja ovih elemenata, pa će stoga biti: *le escribes – pišeš joj*, *le escribe – piše mu*, *les escribo – pišem im*. Ovaj oblik osobne zamjenice zadržava razliku u broju, ali ne i u rodu. Dakle, zbog supstitucije dativnim oblicima osobne zamjenice, može se zaključiti da je riječ o različitoj sintaktičkoj funkciji, koju Alarcos Llorach naziva *complemento*,[150] a ona tradicionalno odgovara neizravnome objektu. Razliku između *implementa* i *complementa*, Alarcos Llorach (1966, str. 11) pokazuje primjerom (35), u kojemu se oba komplementa nalaze uz isti predikat, ali se prilikom ispuštanja iz rečenice zamjenjuju različitim oblicima osobnih zamjenica:

(35) *Dieron huesos a los perros. – Dali su kosti psima.*
(36) *Los dieron a los perros. – Dali su ih psima.*
(37) *Les dieron huesos. – Dali su im kosti.*
(38) *Se los dieron. – Dali su im ih.*

U (35) uz glagol *dieron* (*dali su*) stoje *implemento huesos* (*kosti*) i *complemento a los perros* (*psima*). U (36) ispušta se *implemento*, a na njegovu mjestu ostaje oblik osobne zamjenice trećeg lica množine muškoga roda u akuzativu: *los* (*ih*). U (37) ispušta se *complemento* te na njegovom mjestu ostaje također oblik osobne zamjenice trećeg lica množine, ali u dativu: *les* (*im*). U (38) ispuštaju se oba objekta, pri čemu se *complemento* umjesto s *les*, mijenja oblikom osobne zamjenice trećeg lica *se*.[151]

Nadalje, Alarcos Llorach (1966, str. 11) pokazuje kako postoji još elemenata koji vrše različitu sintaktičku funkciju od prethodne dvije, ali oblikom im mogu biti jednaki. U primjerima:

[150] Uporaba naziva *complemento* za samo jedan specifičan glagolski modifikator (neizravni objekt), terminološki je problematična, s obzirom na to da se taj naziv običava rabiti u širem smislu, kako bi se označilo sve moguće elemente koji modificiraju predikat, ali i druge dijelove rečenice (npr. *complemento de nombre* – dopuna imenici). Kao što je već rečeno, u ovome se radu naziv *komplement* rabi za sve elemente koji dopunjuju predikat.
[151] U 4.1. objašnjeno je kako se u slučajevima u kojima su oba objekta izražena nenaglašenim zamjenicama, dativni oblici *le* ili *les* mijenjaju sa *se*, kako bi se izbjegao susret dvaju vrlo sličnih oblika, ponajprije u izgovoru.

entregaron el regalo *a la señora* (*predali su dar* *gospođi*) i *entregaron el regalo* *al día siguiente* (*predali su dar* *sljedećega dana*), podcrtani elementi strukturno su jednaki, no riječ je o različitim funkcijama. Ako se prijedložni izraz *a la señora* ispusti, zamijenit će ga oblik osobne zamjenice u dativu: *le* *entregaron el regalo* (*predali su* *joj* *dar*), što pokazuje da je riječ o *complementu*, dok pri ispuštanju prijedložnoga izraza *al día siguiente*, nije potrebna nikakva zamjena. Ovaj posljednji je element također slobodniji po pitanju položaja u rečenici u odnosu na glagol, što pokazuje da nije tijesno povezan s njime. Alarcos Llorach (1966, str. 11) naglašava kako se bez ulaženja u detalje, može reći „…da je riječ o elementima marginalnima predikatu, kojega uokviruju ili nijansiraju.“[152] Ovaj komplement autor naziva *aditamento*, a riječ je o tradicionalnoj priložnoj oznaci te napominje kako, osim *complementu*, on može strukturom biti jednak i *implementu* (npr. *implemento*: *ha escrito* *esta carta* – *(na)pisao je* *ovo pismo* prema *aditamento*: *ha escrito* *esta semana* – *pisao je* *ovaj tjedan*).

Posljednji glagolski komplement o kojemu govori Alarcos Llorach, upravo je tema ovoga rada. Autor (1966, str. 11) počinje opažanjem kako se *aditamento* (priložna oznaka) često uvodi nekim prijedlogom, isto kao i elementi koji su različiti i trebaju se izdvojiti iz te skupine. Navode se primjeri:

(39) *Hablaba* *de noche*. – *Govorio je* *noću*.
(40) *Hablan* *de corrido*. – *Govore* *tečno*.
(41) *Hablan* *de política*. – *Govore* *o politici*.
(42) *Hablaba* *del tiempo*. – *Govorio je* *o vremenu*.

Za podvučene prijedložne izraze u primjerima (39)–(42), tradicionalna bi gramatika rekla kako vrše funkciju priložne oznake. Međutim, navodi Alarcos Llorach (1966, str. 12), ako je sugovorniku poznat sadržaj svakog od navedenih komplemenata i on se izostavlja iz rečenice, samo je kod (41) i (42) obavezno navesti zamjenu: *hablan* *de política* (*govore* *o politici*) – *hablan* *de ella/de eso* (*govore* *o njoj/o tome*), *hablaba* *del tiempo* (*govorio je* *o vremenu*) – *hablaba* *de él/de eso* (*govorio je* *o njemu/o tome*). U primjerima (39) i (40) element se može u potpunosti izostaviti ili zamijeniti prilogom: *hablaba* *de noche* (*govorio je* *noću*) – *hablaba* (*govorio je*) ili *hablaba* *entonces* (*govorio je* *onda*), *hablan* *de corrido* (*govore* *tečno/bez*

[152] „[…] que se trata de términos marginales al predicado, al cual encuadran o matizan.“ Vlastiti prijevod.

zapinjanja) – *hablan* (*govore*) ili *hablan así* (*govore tako*).[153] Dok je komplement u (39) i (40) *aditamento*, u (41) i (42) se kod zamjene komplementa obavezno čuva prijedlog te ti elementi vrše drukčiju sintaktičku funkciju (Alarcos Llorach, 1966, str. 12). Zbog relativno marginalnog karaktera koji ima *aditamento*, on ne modificira strukturu predikata, dok izrazi u (41) i (42) to čine, što se pokazuje kad ih se pokuša izostaviti u potpunosti iz rečenice – *hablaba* (*govorio je*) je drukčiji predikat od *hablaba del tiempo* (*govorio je o vremenu*).

Alarcos Llorach (1966, str. 12) nastavlja kako je iz perspektive sadržaja izgleda riječ o odnosu koji je proporcionalan onomu između glagola i *implementa* (izravnoga objekta), što pokazuje primjerima: *hablaba del tiempo* (*govorio je o vremenu*) i *comía uvas* (*jeo je grožđe*), gdje se ne radi o istim predikatima kao u *hablaba* (*govorio je*) i *comía* (*jeo je*). Drugim riječima, *hablaba del tiempo* (*govorio je o vremenu*) se jednako odnosi spram *hablaba* (*govorio je*) kao i *comía uvas* (*jeo je grožđe*) spram *comía* (*jeo je*). Međutim, usprkos toj sadržajnoj sličnosti, oni se ne zamjenjuju istim elementima, a i *implementu* može prethoditi samo prijedlog *a*, dakle njihovi morfosintaktički odnosi s predikatom nisu jednaki, tako da ih se ne može smatrati istom vrstom dopune. Alarcos Llorach glagolske komplemente pod (41) i (42) naziva *suplemento* – prijedložna dopuna.

U nešto kasnijem radu, u predgovoru knjizi Hortensije Martínez García, Alarcos Llorach (1986, str. 3) objašnjava kako je došao na ideju odvajanja prijedložne dopune iz priložnih oznaka. Usprkos formalnoj sličnosti, primjeri poput *habla de música* (*govori o glazbi*) i *habla de oídas* (*govori po čuvenju*) sadržajno se (i funkcionalno) razlikuju, jednako kao i *come carne* (*jede meso*) i *come despacio* (*jede polako*). U ovim primjerima *de música* i *carne* označavaju objekt nad kojim se vrši radnja, dok *de oídas* i *despacio* označavaju način vršenja radnje. Jednako tako, različito se značenje glagola ostvaruje u primjerima *el niño ya habla* (*dječak već govori*, u smislu: *progovorio je*), gdje se glagol rabi apsolutno i *el niño ya habla de música* (*dječak već govori o glazbi*).

Slijedi najkontroverzniji dio teksta, u kojem Alarcos Llorach (1966, str. 12–4) argumentira kako *implemento* (izravni objekt) i *suplemento* (prijedložna dopuna) ne mogu stajati zajedno uz isti predikat. Ova je tvrdnja kritizirana od strane mnogih autora, a najpoznatije su kritike Bosque

[153] Zanimljivo je primijetiti hrvatski prijevod: prilogom u (39) i (40), a prijedlogom i imenicom u (41) i (42) te razlike u funkciji tih elemenata u hrvatskome: priložne oznake načina u (39) i (40), a neizravni objekti u (41) i (42).

(1983) i Rojo (1990).[154] Sam Alarcos Llorach u spomenutom predgovoru (1986), a potom i u svojoj gramatici (Alarcos Llorach, 1994/1998), priznaje pogrešku i donekle modificira svoju teoriju. O kritikama i odgovorima na njih bit će riječi u potpoglavljima koja slijede, a u nastavku će se prikazati Alarcos Llorachovi argumenti i primjeri koje iznosi u ovome članku, kako bi se mogao slijediti tijek razvoja teorije.

Alarcos Llorach (1966, str. 12–3) kategorički tvrdi kako su *suplementi* „…apsolutno nespojivi (inkompatibilni) s *implementima* uz isti predikat.“[155] Postoje glagoli koji mogu stajati s jednim ili s drugim, ali nikada zajedno (npr. *creer algo – vjerovati nešto* i *creer en algo – vjerovati u nešto*), a postoje i glagoli uz koje može stajati samo *suplemento* (npr. *carecer de algo – oskudijevati nečim*, ali ne **carecer algo*; *desconfiar de algo – ne vjerovati u nešto*, ali ne **desconfiar algo*). Zatim se iznose i opovrgavaju dvije moguće primjedbe tvrdnji o inkompatibilnosti ovih dviju dopuna. U primjerima (43) i (44) podvučeni elementi su *implemento* (izravni objekt), što se i pokazuje pronominalizacijom oblicima osobne zamjenice u akuzativu.

(43) *Llena el vaso de agua.* (*Napuni čašu vodom.*) – *Llénalo de agua.* (*Napuni ju vodom.*)

(44) *Limpiaron de enemigos la ciudad.* (*Očistili su grad od neprijatelja.*) – *La limpiaron de enemigos.* (*Očistili su ga od neprijatelja.*)

Postavlja se pitanje o funkciji elemenata *de agua* i *de enemigos*. Alarcos Llorach (1966, str. 13), tvrdi kako se ovdje ne može raditi o prijedložnim dopunama, budući da se oni mogu potpuno izostaviti bez da predikat promijeni smisao, što nije slučaj u primjerima (41) i (42), gdje je riječ o prijedložnim dopunama. Također, iz prethodnih je primjera vidljivo da *suplemento* može biti jedina dopuna uz glagol, no u primjerima (43) i (44) izravni se objekt ne može izostaviti (**llena de agua* i **limpiaron de enemigos*), stoga te elemente treba smatrati priložnim oznakama (*aditamentos*).[156]

[154] Rojo (1990) navodi kako je većina sadržaja ovoga rada izložena na jednom od predavanja iz funkcionalne lingvistike održanima na Sveučilištu u Oviedu u rujnu 1983. godine, a jedna je njegova verzija objavljena 1985. u udžbeniku namijenjenom polaznicima tih predavanja. Činjenicu da su Rojove ideje bile poznate prije objave članka o kojemu se ovdje govori, podupire njihovo ranije spominjanje od strane drugih autora (npr. Martínez García, 1986; Porto Dapena, 1987).

[155] „[…] los suplementos son absolutamente incompatibles con los implementos en un mismo predicado.“ Vlastiti prijevod. Alarcos Llorach doslovno kaže: „u istome predikatu“, a ne „uz isti predikat“, dakle rabi naziv *predikat* u širem smislu, kako je objašnjeno u poglavlju 2.1. Ovakav je prijevod odabran zbog konzistentnosti u uporabi nazivlja.

[156] Alarcos Llorach (1986, str. 4) ponukan Bosqueovim zapažanjima (Bosque, 1983) mijenja mišljenje po pitanju ovakvih primjera te navodi da elementi poput *de agua* u ovome primjeru nisu priložne oznake, jer nisu marginalni.

Druga se moguća primjedba tiče glagola koji su uvijek povratni,[157] kao npr. *me arrepiento – kajem se* (**arrepiento*), *te quejas – žališ se* (**quejas*), *se burlan – rugaju se* (**burlan*), uz koje može stajati *suplemento*: *me arrepiento* de algo (*kajem se* zbog nečega), *te quejas* de algo (*žališ se* na nešto/zbog nečega), *se burlan* de algo (*rugaju se* nečemu). Postavlja se pitanje vrše li u ovim primjerima zamjenice *me, te, se* funkciju izravnoga objekta, što Alarcos Llorach (1966, str. 14) opovrgava, objašnjavajući kako ti elementi čine cjelinu s glagolom i dijelom su predikata. Također, kada se promotre neki parovi povratnih i prijelaznih glagola (npr. *ocupar/ocuparse – zauzeti, zaposjesti/baviti se čime, brinuti se za nešto*; *admirar/admirar se – zadiviti, začuditi/diviti se*), vidljivo je da prijelazni glagoli u ovoj skupini stoje uz *implemento*, a povratni uz *suplemento*.[158]

Na sljedećim stranicama (1966, str. 15–6), Alarcos Llorach govori o imenskom predikatu i razlici između imenskoga dijela takvoga predikata i predikatnoga proširka, no ta tema nije bitna za ovaj rad. Alarcos Llorach (1966, str. 17) zaključuje kako postoje dvije strukture složenoga predikata. Prva je imenski predikat, koji čine kopulativni glagol i imenska riječ, a druga je glagol (glava predikata) uz koji stoje *implemento* ili *suplemento*. Zaključno, autor (1966, str. 17) govori kako je prijelaznost „obilježje strukture predikata: sastoji se u prisutnosti *implementa* ili *suplementa*, ali glagol nije sam po sebi niti prijelazan niti neprijelazan“.[159] Ova tvrdnja otvara put postuliranju tzv. prijedložne ili neizravne prijelaznosti (Cano Aguilar, 1987; Gutiérrez Araus, 1987), o čemu će biti riječi u 6.3.

Prije nego što se prijeđe na kritike i njima izazvane modifikacije u teoriji, ponovimo Alarcos Llorachove definicije pojedinih komplemenata: 1) *implemento* (izravni objekt) definira se kao komplement koji se često nalazi neposredno iza glagola, može biti uveden prijedlogom *a* te se zamjenjuje akuzativnim oblicima osobne zamjenice; 2) *complemento* (neizravni objekt) je komplement koji uvodi prijedlog *a* (osim kada je oblika nenaglašene osobne zamjenice) i koji

---

Oni zahtijevaju prethodnu prisutnost izravnoga objekta pa ih stoga naziva *suplementos indirectos* (neizravna prijedložna dopuna), jer dopunjuju glagol neizravno, preko izravnoga objekta. Više će o neizravnoj prijedložnoj dopuni biti riječi u potpoglavlju 6.2.1.

[157] Prema Barić i dr. (2005, str. 231), povratni glagoli dijele se na: a) prave povratne (subjekt je ujedno i objekt, npr. *hvaliti se, češljati se*), b) uzajamno povratne ili recipročne (dva ili više subjekata vrše radnju uzajamno jedan na/prema drugome, npr. *dogovarati se, potući se*) te c) neprave povratne (svi ostali, npr. *igrati se, pridržati se*). Glagoli o kojima je ovdje riječ pripadali bi skupini nepravih povratnih glagola.

[158] Brojni autori (npr. Cano Aguilar, 1987; Martínez García, 1986) govore o povezanosti povratnih glagola i *suplementa*.

[159] „[…] característica de la estructura del predicado: consiste en la presencia de un implemento o un suplemento, pero el núcleo verbal no es de por sí ni transitivo ni intransitivo […]“ Vlastiti prijevod.

se zamjenjuje dativnim oblicima osobne zamjenice; 3) *aditamento* (priložna oznaka) je komplement koji se može ispustiti bez zamjene, a može se zamijeniti prilogom, slobodniji je po pitanju položaja u rečenici, marginalan je u odnosu na predikat i ne mijenja mu strukturu, odnosno, njegovim izostavljanjem se ne mijenja značenje glagola; 4) *suplemento* (prijedložna dopuna) je komplement koji se zamjenjuje prijedlogom i naglašenom zamjenicom, nije marginalan jer mijenja strukturu predikata, odnosno njegovim se izostavljanjem mijenja značenje glagola.

U potpoglavlju 3.3., o teoriji valentnosti i o razlikovanju među aktantima (dopunama) i cirkumstantima (dodatcima), govorilo se o opreci između središnjih i rubnih glagolskih komplemenata. Započelo se od kriterija za njihovo razlikovanje koje daje Tesnière (1959, str. 127–8): 1) aktanti su imenice, cirkumstanti su prilozi; 2) aktanti upotpunjuju značenje glagola i zato su obvezni te je njihov broj ograničen, cirkumstanti su fakultativni; 3) aktanti su sudionici glagolske radnje ili događaja, cirkumstanti su okolnosti u kojima se ta radnja odvija. Prvi je kriterij morfosintaktičke prirode, u drugome se isprepliću semantička i funkcionalna perspektiva (Tesnière, 1959 ovaj kriterij naziva semantičkim, a Vater, 1978, str. 22 funkcionalnim), a treći je semantičke naravi. Nadalje, u raspravi (v. 3.3.2.) je brzo postalo jasno kako je razlikovanje između tih dviju skupina komplemenata kompleksno, kako ne postoji jasan kriterij ili skup kriterija koji se mogu primijeniti na sve primjere te kako je potrebno revidirati samu bipartitnu podjelu. Većina se autora slaže kako minimalno treba među dopunama napraviti razliku između onih obveznih i onih fakultativnih, pri čemu bi se onda govorilo o obveznim dopunama, o fakultativnim dopunama i o dodatcima (Somers, 1984; Samardžija, 1993).[160] Nadalje, pokazano je kako se obveznost može definirati sintaktički i semantički, odnosno obvezan je svakako onaj element bez čije prisutnosti rečenica postaje negramatična (tzv. sintaktička obveznost), a obveznim osim toga može biti i element čijim izostavljanjem rečenica ne postaje negramatična, ali se mijenja značenje glagola (tzv. semantička obveznost). Također, valja imati na umu kako se najčešće upotrebljavanom provjerom za razlikovanje dopuna i dodataka, testom eliminacije, zapravo jedino može utvrditi koje su dopune obvezne (bez obzira kako se obveznost definira), a onda ostaje otvoreno pitanje razlikovanja između dodataka i neobveznih dopuna. Osim toga, autori različito definiraju opreku središnje (nuklearno ili jezgreno) i marginalno (rubno). Tako Porto Dapena (prikaz 3.) marginalnima

[160] Ovakva se podjela nalazi i u Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 109–10), gdje se govori o dopunama (izravni objekt, neizravni objekt, adverbijalna dopuna), koje mogu biti obvezne i neobvezne (fakultativne) te modifikatorima (dodatcima), koji su adverbijalni i fakultativni.

smatra isključivo elemente koji modificiraju čitavu rečenicu, a središnjima sve elemente koji se odnose na predikat, dakle i dopune i dodatke,[161] dok García-Miguel (1995a, str. 27) dopune smatra središnjim elementima, a dodatke marginalnima.

Prethodni je odlomak bio nužan da bi se Alarcos Llorachove definicije četiriju glagolskih komplemenata mogle razumjeti. Razlika između *aditamenta* i *suplementa* leži u tome što je *aditamento* marginalan element jer ne mijenja strukturu predikata, što se vidi u tome da se njegovim izostavljanjem ne mijenja značenje glagola, dok *suplemento* nije marginalan jer njegovo izostavljanje mijenja značenje glagola. Dakle, opreka marginalno i središnje (ili nemarginalno) u obzir uzima ponajprije značenje glagola, a provjera koja se rabi je mogućnost izostavljanja. Prema tome, može se zaključiti kako Alarcos Llorach smatra da je središnje obvezno i to u širem smislu riječi (i sintaktički i semantički), a marginalno neobvezno ili fakultativno te da je *aditamento* uvijek marginalan i neobvezan, a *suplemento* uvijek nemarginalan i obvezan.[162] Već se daje naslutiti kako će ponovo nastati problem kod primjerice objekata (i prijedložnih dopuna) koji se mogu izostaviti bez da se promijeni značenje glagola (npr. apsolutna uporaba prijelaznih glagola ili izostavljanje elementa koji je poznat iz konteksta), što bi ih učinilo marginalnima te kod nekih adverbijalnih elemenata koji imaju sve karakteristike priložnih oznaka, ali su obvezni (npr. adverbijal mjesta uz egzistencijalne glagole).[163]

6.2. Kriteriji za identifikaciju prijedložne dopune

S obzirom na to da naziv *suplemento* proizlazi iz Alarcos Llorachove funkcionalističke teorije (Porto Dapena, 1987, str. 122), rabi se i naziv *prijedložni objekt – objeto preposicional* (Spitzová, 1974),[164] a većina se autora odlučuje za naziv koji ovoj dopuni daje Gutiérrez Araus (1987, str. 370): *regirana (prijedložna) dopuna – complemento de régimen (preposicional)* (npr. *NGLE*, 2009). Cano Aguilar (1999) rabi nešto drukčiji naziv: *complemento (preposicional) de régimen verbal* (dosl. *(prijedložna) dopuna glagolske rekcije*), no smatra da

[161] Valja primijetiti da Porto Dapena sva četiri Alarcos Llorachova komplementa eksplicitno svrstava u središnje elemente, dakle na taj pojam gleda veoma široko.
[162] U kasnijim radovima (npr. Alarcos Llorach, 1994/1998), Alarcos Llorach više ne izjednačava marginalnost predikatu i neobveznost te nemarginalnost i obveznost, vrlo vjerojatno i pod utjecajem kritika koje će se opisati dalje u teksu.
[163] V. 6.2.2. za daljnju raspravu.
[164] I sam Alarcos Llorach u svojoj gramatici (Alarcos Llorach, 1994/1998) upotrebljava naziv *objeto preposicional*, vjerojatno kako bi ga i terminološki približio izravnome objektu.

je on ekvivalentan svim ostalim terminima koji se temelje na formalnom obilježju zahtijevanja određenih prijedloga od strane određenih glagola.[165] Dakle dva najznačajnija obilježja toga komplementa su to što ga uvodi prijedlog i to što glagol tim prijedlogom upravlja, a ona se mogu i objediniti pod pojmom *prijedložne rekcije*. Primjerice, Porto Dapena (1987, str. 122) glagole s prijedložnom dopunom naziva glagolima s prijedložnom rekcijom (španj. *régimen preposicional*), a Gutiérrez Araus (1978, str. 168) već ranije tumači kako glagol vezuje ovu dopunu leksičko-formalnom rekcijom (španj. *rección léxico-formal*), koja se može povezati i s poimanjem prijelaznosti. Time se otvara mogućnost i za postuliranje drukčije vrste prijelaznosti pa Cano Aguilar (1987) govori o *prijedložnoj prijelaznosti* (španj. *transitividad preposicional*).[166] U *NGLE* (2009, §36.1a) prijedložna se dopuna definira kao sintaktička funkcija koju vrše „argumentni prijedložni izrazi, koje semantički zahtijevaju ili odabiru različiti glagoli, imenice i pridjevi (dosl. koji su semantički zahtijevani ili odabrani od strane različitih glagola, imenica i pridjeva.“[167]

Kriteriji i provjere za identifikaciju prijedložne dopune često se podudaraju s onima koji se upotrebljavaju za razlikovanje između argumenata i adjunkata (v. 3.3.2.), napose kada je riječ o opreci s priložnom oznakom, gdje se kreće od toga da su sve priložne oznake adjunkti, a sve prijedložne dopune argumenti. Međutim, osim što ti kriteriji i provjere podliježu istim kritikama o kojima je već bilo riječi, sama polazišna pretpostavka nije nužno istinita. Tako Bosque (1983, str. 148) opisujući prijedložnu dopunu, navodi kako je riječ o jednoj od funkcija koju je najteže analizirati, „jer se ponekad nalazi na kompliciranoj granici između aktanata i cirkumstanata.“[168] Cuadros Muñoz (2004, str. 343–4) na kraju svoje opsežne studije zaključuje kako se prijedložna dopuna smatra „neobičnom mješavinom izravnoga objekta, neizravnoga objekta i priložne oznake: s prvim bi dijelila ‘prijedložnu prijelaznost’, s drugim obilježje neizravnosti, a s posljednjom raznolikost prijedloga.“[169] U literaturi se često naglašava kako je neka provjera

[165] Cano Aguilar (1999, str. 1810) time tvrdi kako pravi razliku između Alarcos Llorachova *suplementa*, definirane i određene sintaktičke funkcije unutar određenoga teorijskog okvira i *regirane prijedložne dopune*, neutralnijega naziva, koji ne mora nužno označavati sintaktičku funkciju usporedivu s izravnim objektom ili priložnom oznakom. Ipak, u nastavku autor obrađuje prijedložnu dopunu kao sintaktičku funkciju, pogotovo u usporedbi s izravnim objektom, tako da se razlikom u nazivlju vjerojatno želi odmaknuti od Alarcos Llorachove definicije i teorije te dati svoje viđenje koje se temelji na prisutnosti prijedloga koje glagol regira.

[166] Više će o prijedložnoj prijelaznosti biti riječi u 6.3.

[167] „[…] grupos preposicionales argumentales que están pedidos o seleccionados semánticamente por diversos verbos, sustantivos y adjetivos.“ Vlastiti prijevod.

[168] „[…] porque algunas veces se encuentra en el difícil límite entre los actantes y los circunstantes […]“ Vlastiti prijevod.

[169] „[…] una extraña mezcla de complemento directo, indirecto e incluso circunstancial: compartiría la ‘transitividad preposicional’ con el primero, el carácter indirecto con el segundo y la variedad preposicional con el último.“ Vlastiti prijevod.

dobra za npr. razlikovanje između prijedložne dopune i priložne oznake (npr. Alarcos Llorach, 1966) ili za pokazivanje sličnosti prijedložne dopune i izravnoga objekta (npr. Serradilla Castaño, 1997–98, str. 1030–6), no problem s time je što je identifikacija prijedložne dopune onda nužno relativna (može ju se identificirati samo u kontrastu s drugim komplementom). Možda jedino obilježje koje prijedložna dopuna ne dijeli s nekim drugim komplementom je prijedložna rekcija, no ni tu stvari nisu potpuno jasne, krenuvši već od same definicije i razumijevanja toga pojma (v. 6.2.4.).

Dakle, vezano uz obilježja prijedložne dopune, osim obvezne prisutnosti prijedloga vezanoga uz glagol rekcijom, u literaturi se ističe i morfosintaktička sličnost priložnoj oznaci (oblik prijedložnoga izraza), a semantička izravnome objektu (prijedložna prijelaznost), sintaktička i semantička obveznost dopune (ovismo o autoru), nemarginalnost u odnosu prema predikatu te položaj u rečenici najčešće neposredno iza glagola. Od provjera se osim testa eliminacije spominju i zamjena naglašenom zamjenicom uz čuvanje prijedloga, pitanje s prijedlogom i *što?* (*¿qué?*) ili *tko?* (*¿quién?*) umjesto upitnih priloga[170] te nemogućnost koordinacije s priložnim oznakama. Alarcos Llorach (1966) prijedložnu dopunu kontrastira s drugim glagolskim komplementima, ponajprije s priložnom oznakom, a razlike među njima prikazane su u tablici 2.:

Tablica 2. Razlike između priložnih oznaka (*aditamentos*) i prijedložnih dopuna (*suplementos*)[171]

	Aditamentos	Suplementos
Marginalidad al predicado	+	—
Posibilidad de eliminación sin alteración de la estructura	+	—
Libertad posicional	+	—
Conmutabilidad por adverbios	+	—
Rección de la preposición	—	+
Compatibilidad con implementos	+	—

Rojo (1990, str. 157)

[170] Primjerice, usp. prijedložna dopuna: *Acabó con sus ahorros – ¿Con qué acabó?* (*Iscrpio je svoju ušteđevinu – Što je iscrpio?*; dosl. *Dovršio je sa svojom ušteđevinom – S čime je dovršio?*) i priložna oznaka: *Acabó con rapidez – ¿Cómo acabó?* (*Dovršio je brzo – Kako je dovršio?*); prijedložna dopuna: *Olía a carbonilla – ¿A qué olía?* (*Mirisalo je po ugljenoj prašini – Po čemu je mirisalo?*) i priložna oznaka: *Olía a distancia – ¿Cómo olía?* (*Mirisalo je na daljinu – Kako je mirisalo?*).

[171] Vlastiti prijevod kriterija iz tablice, odozgo prema dolje: Marginalnost u odnosu na predikat; Mogućnost izostavljanja bez promjene strukture; Sloboda položaja (u rečenici); Zamjena prilozima; Prijedložna rekcija; Kompatibilnost s izravnim objektom.

Kad je riječ o slobodnijem položaju u rečenici priložnih oznaka u usporedbi s prijedložnim dopunama, radi se o obilježju koje je točno u većini slučajeva, no, kao i u hrvatskom, govori se više o tendenciji nego o upotrebljivom i diskretnom kriteriju razlikovanja (Hernández Alonso, 1990, str. 12; Santiago Guervós, 2007, str. 15). Pitanje s prijedlogom i upitnom zamjenicom *što?* (*¿qué?*) ili *tko?* (*¿quién?*) vrijedi i za neke priložne oznake (društva, svrhe, uzroka, sredstva), ali i za prijedložni izravni objekt i neizravni objekt (npr. izravni objekt: *Pregunta a Juan – ¿A quién pregunta?, Pita Ivana – Koga pita?*; prijedložna dopuna: *Invita a cenar – ¿A qué invita?, Poziva na večeru – Na što poziva?*; neizravni objekt: *Lo da a Juan – ¿A quién se lo da?, Daje to Ivanu – Komu to daje?*) te se u najmanju ruku treba rabiti uz neke druge kriterije (opreka živo/neživo, pronominalizacija i sl.). Na istome se temelji i provjera tzv. *estructuras ecuacionales* (Alarcos Llorach, 1994/1998, str. 283) ili *estructuras ecuandicionales* (Gutiérrez Ordóñez, 1996, str. 438).[172]

Alarcos Llorach (1994/1998, str. 283–4) spominje i kako, zbog funkcionalne razlike priložne oznake i prijedložne dopune, ta dva komplementa mogu stajati uz isti predikat te se ne mogu koordinirati (npr. *Hablan de música de memoria – Govore o glazbi napamet,* ali **Hablan de música y de memoria*[173] *– Govore o glazbi i napamet*[174]). Međutim, ovu se provjeru prilično kritiziralo (v. Santiago Guervós, 2007, str. 15) jer se niti priložne oznake međusobno često ne mogu koordinirati, s obzirom na to da mogućnost koordinacije osim o funkcionalnoj ovisi i o kategorijalnoj i značenjskoj kompatibilnosti (npr. priložne oznake oznake vremena i mjesta ne mogu se koordinirati u **Juan comió ayer y en Madrid – *Ivan je jeo jučer i u Madridu*).

U sljedećim dvama potpoglavljima iznijet će se dvije najznačajnije kritike Alarcos Llorachovoj teoriji, koje su vezane uz kriterije za identifikaciju prijedložne dopune: Bosqueova (1983) se odnosi na kompatibilnost s izravnim objektom, a Rojova (1990) na marginalnost u odnosu prema predikatu, koja je usko povezana i s mogućnosti izostavljanja, odnosno s obveznošću. Nakon toga bit će riječi o supstituciji i o prijedložnoj rekciji, o kojima se također mnogo pisalo.[175]

---

[172] Primjeri tih struktura koje daje Alarcos Llorach (1994/1998, str. 283) kako bi se vidjela razlika u vrsti komplementa u *Hablan de música* (*Govore o glazbi*) i *Hablan de memoria* (*Govore napamet*): *Es de música de lo que hablan* (*Glazba je ono o čemu govore*), *Es de memoria como hablan* (*Napamet je kako govore*). U prvome primjeru riječ je o prijedložnoj dopuni (*de música – o glazbi*), a u drugome o priložnoj oznaci načina (*de memoria – napamet*). Razlika je jasna i kada se pogleda hrvatski prijevod (neizravni objekt u lokativu i priložna oznaka načina).

[173] Rečenica je gramatična u interpretaciji: *Govore o glazbi i o sjećanju/pamćenju.*

[174] U hrvatskome je ova rečenica gramatična u interpretaciji: *Govore o glazbi (čak) i napamet*.

[175] Za sažeti pregled kriterija za identifikaciju prijedložne dopune, v. Serradilla Castaño (1997–98).

6.2.1. *Kompatibilnost izravnoga objekta i prijedložne dopune*

Već na samom početku članka, nakon najave da će obraditi Alarcos Llorachov rad (Alarcos Llorach, 1966), Bosque (1983, str. 147) upozorava kako se sam Alarcos Llorach više ne slaže sa svime što je u tom radu naveo. Premda se ne precizira o kojim se tvrdnjama radi, iz daljnjeg se teksta dade iščitati da se ponajprije misli na inkompatibilnost izravnoga objekta (*implemento*) i prijedložne dopune (*suplemento*) uz isti predikat.

Podsjetimo, Alarcos Llorach (1966, str. 13) navodi primjere na temelju kojih bi se mogla opovrgnuti inkompatibilnost izravnoga objekta i prijedložne dopune uz isti predikat, koji su navedeni pod (43) i (44). U tim primjerima, Alarcos Llorach tvrdi kako uz izravni objekt ne stoji i prijedložna dopuna, nego je riječ o priložnim oznakama, što se vidi iz činjenice da se ti elementi mogu izostaviti te da ne mogu stajati sami uz glagol bez izravnoga objekta. Bosque (1983, str. 148–9) polazi od tih primjera i dodaje nekoliko svojih, u kojima uz izravni objekt uz isti predikat stoji prijedložni izraz čiju funkciju nije lako odrediti. Pod (45)–(47) se navode neki od tih primjera, u kojima su podcrtani prijedložni izrazi čijim izostavljanjem rečenica postaje značenjski nepotpuna – primjeri (45) i (46), ili glagol poprima drukčije značenje – primjer (47), dakle prema Alarcos Llorachovim definicijama ti elementi nisu marginalni:

(45) *El cirujano libró a tu amigo <u>de una muerte segura</u>. – Kirurg je spasio tvog prijatelja <u>od sigurne smrti</u>.*

(46) *El actor separaba su vida pública <u>de su vida privada</u>. – Glumac je odvajao svoj javni <u>od svog privatnog života</u>.*

(47) *Junté sus manos <u>con las mías</u>. – Spojio sam njegove/njezine/njihove ruke <u>sa svojima</u>.*[176]

Ako se prihvati inkompatibilnost izravnoga objekta i prijedložne dopune, ovi bi se prijedložni izrazi morali analizirati kao priložne oznake, zaključuje Bosque (1983, str. 150). U tom bi se slučaju i u primjerima (48) i (49) svi podvučeni prijedložni izrazi morali smatrati priložnim

[176] U ovim i u ostalim primjerima koje Bosque navodi, mahom je riječ o trovalentnim glagolima, tako da je u hrvatskome ovaj komplement neizravni objekt, a takva se klasifikacija pronalazi i u Gutiérrez Araus (1978, str. 166–9), o čemu će se govoriti u potpoglavlju 6.3.

oznakama, premda bi se moglo činiti logičnim primjere pod *a* smatrati cirkumstantima, a one pod *b* aktantima.[177]

(48) a. *Mi vecino operó a tu amigo con otro médico. – Moj je susjed operirao tvog prijatelja s drugim liječnikom.*

b. *Mi vecino comparó a tu amigo con otro médico. – Moj je susjed usporedio tvog prijatelja s drugim liječnikom.*

(49) a. *Sustituyó a Pedro por necesidad. – Zamijenio je Petra zbog nužde.*

b. *Sustituyó a Pedro por Juan. – Zamijenio je Petra zbog Ivana. / Zamijenio je Petra Ivanom.*[178]

Slijede primjeri (Bosque, 1983, str. 151) u kojima zavisne rečenice i infinitivi vrše funkcije koje se ne bi mogle protumačiti kao priložne oznake (npr. *María invitó a Pedro a comer* – dosl. *Marija je pozvala Petra ručati*), no ako se prihvati da izravni objekt (u primjeru: *a Pedro*) i prijedložna dopuna ne mogu stajati uz isti predikat, nema drugog izbora. Također, spominju se predikati koje Bosque (1983, str. 151) naziva *polu-leksikaliziranima* (španj. *semi-lexicalizados*), uz koje stoje prijedložni izrazi, koje je također teško identificirati s priložnim oznakama. Riječ je o konstrukcijama u kojima se element koji stoji uz glagol može smatrati izravnim objektom, ali je isto tako moguće da taj element zajedno s glagolom čini glavu predikata, odnosno da se radi o leksikalizaciji (npr. *Cifra sus esperanzas en la lotería – Sve svoje nade polaže na lutriju*). Ako bi se zaista radilo o izravnome objektu (u primjeru: *sus eperanzas – sve svoje nade*), onda jedino preostaje prijedložni izraz (u primjeru: *en la lotería – na lutriju*) smatrati priložnom oznakom, što je ovdje problematično, jer se on ne može izostaviti (**Cifra sus esperanzas*), a zamjenjuje se zamjenicom uz čuvanje prijedloga (*Cifra sus esperanzas en ella/en eso – Sve svoje nade polaže na nju/na to*).

Bosque (1983, str. 152) se također osvrće na činjenicu da bi se prema Alarcos Llorachovoj teoriji priložne oznake trebale moći zamijeniti prilogom, pa se tako u primjerima (39) i (40) govori o priložnim oznakama, a u primjerima (41) i (42) o prijedložnim dopunama. Međutim, u primjerima (43) i (44), gdje bi se isto trebalo raditi o priložnim oznakama, nema mogućnosti

[177] Kao što je slučaj i u nekim hrvatskim gramatikama (npr. Silić i Pranjković, 2007), priložne se oznake izjednačavaju sa cirkumstantima (dodatcima).

[178] Bosque (1983, str. 150) kaže kako se ova rečenica može razumjeti na dva načina: u prvome je *Ivan* (*Juan*) uzrok zbog kojeg je *Petar* (*Pedro*) zamijenjen, a u drugome je Ivan Petrova zamjena. Hrvatski prijevod ove rečenice nije dvosmislen, pa prevoditelj mora odabrati jednu od dvije predložene opcije, ovisno o značenju koje želi prenijeti.

zamjene prilogom. Ipak, podsjeća Bosque (1983, str. 152), postoje mnoge priložne oznake koje se ne mogu zamijeniti prilozima, primjerice one društva (*compañía*), namjere ili svrhe (*finalidad*), uzroka (*causa*), ponekad i sredstva (*instrumento*), no primjeri poput onih u (45)–(47) teško bi se mogli svrstati čak i u neku od tih vrsta priložnih oznaka. U svakom slučaju, valja primijetiti kako je već ovdje kriterij zamjene prilogom za razlikovanje između priložne oznake i prijedložne dopune (v. tablica 2.) doveden u pitanje.

Posljednji Bosqueov argument je glagolska rekcija, pa tako navodi (Bosque, 1983, str. 152): „Očito je da prijedlozima koji se nalaze na početku prijedložnih dopuna glagol upravlja.“[179] U svim primjerima (Alarcos Llorachovim i Bosqueovim) u kojima se izravni objekt i sporni prijedložni izraz nalaze uz isti predikat, glagol također upravlja prijedlogom, a ako je riječ o priložnim oznakama to ne bi smio biti slučaj. Nadalje kaže (Bosque, 1983, str. 153) kako glagoli ipak na neki način „biraju“ cirkumstante, no taj se izbor temelji na semantičkim više nego na gramatičkim značajkama.[180] Primjerice, glagol *operar* (*operirati*) iz (48a) zbog svojih značenjskih obilježja može stajati s priložnim oznakama društva, dok glagol *comparar* (*usporediti*) iz (48b) regira prijedlog *con*. Zaključno, Bosque (1983, str. 155) smatra kako bi se inkompatibilnost izravnoga objekta i prijedložne dopune uz isti predikat trebala revidirati ili potpuno izostaviti iz gramatike.

Alarcos Llorach (1990) na Bosqueovu kritiku odgovara na sljedeći način. Kao prvo, priznaje da u primjerima poput onih navedenih u (43)–(47) prijedložni izrazi zaista ne mogu vršiti funkciju *aditamenta* (priložne oznake), no opaža kako oni nemaju niti sva obilježja *suplementa* (prijedložne dopune), koji je vezan isključivo uz predikat, a ovi elementi osim toga zahtijevaju i prisutnost izravnoga objekta. Takve dopune, čiji prijedlog glagol regira, a koje također traže prisutnost izravnoga objekta, Alarcos Llorach (1990, str. 215) naziva *suplemento indirecto* (*neizravna prijedložna dopuna*), zbog toga što predikat modificira preko izravnoga objekta.[181]

Potom Alarcos Llorach (1990, str. 215) navodi Bosqueove primjere u kojima infinitiv vrši funkciju koja bi mogla biti prijedložna dopuna (npr. *María invitó a Pedro <u>a comer</u>*. – doslovno: *Marija je pozvala Petra <u>ručati</u>*.) te zaključuje kako je i ovdje riječ o neizravnoj prijedložnoj dopuni. Kada je riječ o predikatima koje Bosque (1983, str. 151) naziva polu-leksikaliziranima

[179] „Es evidente que las preposiciones que encabezan los suplementos van regidas por el verbo.“ Vlastiti prijevod.
[180] Kod Silić i Pranjković (2007) – jaka i slaba rekcija.
[181] Alarcos Llorach (1986, str. 4) prethodno daje kratku opasku o ovome.

(npr. *Cifra sus esperanzas en la lotería – Sve svoje nade polaže na lutriju*), Alarcos Llorach (1990, str. 216) se slaže da prijedložni izraz *en la lotería* nije priložna oznaka i također ga naziva neizravnom prijedložnom dopunom, no uviđa kako u ovakvim primjerima niti jedna dopuna ne može stajati uz predikat bez prisutnosti druge. Ipak, ako se promotri drugi primjer s istim glagolom, ali drugim izravnim objektom: *Cifra sus mensajes* (*Šifrira svoje poruke*),[182] može se zaključiti da ono što izgleda kao uzajamnost ili uzajamno zahtijevanje dopuna uz isti predikat, nije sintaktička, nego isključivo semantička nužnost (Alarcos Llorach, 1990, str. 216). Autor se vraća na objašnjenje koje već nudi kod određivanja prijelaznosti kao semantičkoga ograničenja, kada je to glagolu potrebno za ostvarivanje nekoga značenja te navodi kako nije riječ o tome da izravni objekt nekih glagola zahtijeva neizravnu prijedložnu dopunu, nego je sadržaj izravnoga objekta taj koji ponekad zahtijeva ograničenje semantičkoga tipa, koje donosi neizravna prijedložna dopuna.

Trebalo bi još naglasiti kako glagol *cifrar* u dvije navedene konstrukcije ima različito značenje, što je jasno vidljivo i u hrvatskom prijevodu (*polagati (nade)* prema *šifrirati*), a što autor ne navodi. Naime, ovisno o izravnome objektu koji stoji uz ovaj glagol tražit će se ili ne prisutnost prijedložne dopune, no to dovodi do potpune promjene značenja čitave konstrukcije, zbog čega je svakako riječ o različitom predikatu, ako već ne o idiomu (ili polu-leksikaliziranom predikatu). Također, nije jasno je li uvijek kada uz glagol stoje zajedno izravni objekt i prijedložna dopuna riječ o neizravnoj prijedložnoj dopuni, što primjećuje i Porto Dapena (1987, str. 129). Primjerice, postoje trovalentni glagoli kod kojih su obje dopune obvezne (npr. *obligar – prisiliti*)[183] pa se prema tome ne bi moglo reći kako prijedložna dopuna modificira glagol posredstvom izravnoga objekta. Osim toga, Gutiérrez Ordóñez (1996, str. 435) daje primjere glagola *informar* (*obavijestiti*), *amenazar* (*prijetiti*), *animar* (*bodriti*), *inducir* (*potaknuti*), uz koje mogu stajati oba komplementa, a da pritom izravni objekt nije obvezan (npr. *informar (a la directora) de la noticia – obavijestiti (direktoricu) o novosti, inducía (a los estudiantes) a la rebelión – poticao je (studente) na pobunu*).

[182] Promjena značenja glagola komentira se niže u tekstu.
[183] Porto Dapena (1987, str. 129) čak tvrdi da je uz ovaj glagol (npr. *obligó al enemigo a retirarse – prisilio je neprijatelja na povlačenje/da se povuče*) prijedložna dopuna (*a retirarse – na povlačenje/da se povuče*) obvezna, a izravni objekt (*al enemigo – neprijatelja*) se može izostaviti, s čime se ne slažemo jer **obligó a retirarse* nije gramatična rečenica.

Zaključno, prva modifikacija u Alarcos Llorachovoj teoriji uvodi podskupinu prijedložne dopune, neizravnu prijedložnu dopunu, koja se može naći uz izravni objekt, no ta modifikacija i dalje ostavlja neka pitanja otvorenima.

6.2.2. *(Ne)marginalnost prema predikatu i (ne)mogućnost izostavljanja*

Kako je najavljeno, Rojova (1990) kritika vezuje se uz Alarcos Llorachovo razumijevanje odnosa marginalno/nemarginalno, dakle izjednačavanje marginalnog s neobveznim i nemarginalnog s obveznim i smatranja te opreke ključnom u razlikovanju priložne oznake i prijedložne dopune.

Već Bosque (1983, str. 154) primjećuje kako kriterij obveznosti (mogućnosti izostavljanja) kod Alarcos Lloracha (1966) nije jasno postavljen jer se čini da je nekim glagolima više, a nekima manje potrebna prijedložna dopuna kojom upravljaju. Zapravo je ovdje riječ o razlikovanju između obveznih i fakultativnih dopuna, kao i o tome kako se obveznost definira (v. 3.3.2.). Bosque (1983, str. 154) pokazuje da isto vrijedi i za prijedložne dopune pa se tako u rečenicama *Hablan de política* (*Govore o politici*) i *Se enfadó conmigo* (*Naljutio se na mene*) one mogu izostaviti bez da rečenica postane negramatična, a glagol se može razumjeti apsolutno, dok u primjerima *Aspira al primer premio* (*Teži prvoj nagradi*) i *Cuentan con él* (*Računaju s njime/na njega*) izostavljanje prijedložne dopune dovodi do negramatičnosti konstrukcije.[184] Alarcos Llorach (1966, str. 12) upravo na primjeru poput *Hablan de política* tvrdi kako se prijedložni izraz ne može izostaviti, jer se mijenja vrijednost rečenice, no ne objašnjava kako bi se točno trebalo odrediti je li se i koliko ona promijenila, odnosno koji bi bili kriteriji za njeno precizno određivanje (Bosque, 1983, str. 154). Vrlo su slični primjeri s obveznim priložnim oznakama, gdje se one isto tako ne mogu izostaviti ili njihovo izostavljanje mijenja vrijednost rečenice, poput: *Se porta bien – *Se porta* (*Ponaša se lijepo – *Ponaša se*) i *Se lleva mal conmigo – *Se lleva conmigo* (*Loše se slaže sa mnom,* dosl. *Loše se nosi sa mnom – *Nosi se sa mnom*).

Rojo (1990, str. 158) ističe isti problem: postojanje prijedložnih dopuna koje se mogu izostaviti i priložnih oznaka bez kojih rečenica postaje negramatična. Zbog toga kritizira izjednačavanje

[184] Tornel Sala (2006, str. 6), s druge strane, tvrdi kako su strukture poput *Hablan* (*Govore*) negramatične jer im bez konteksta nedostaju ključne informacije (npr. o čemu se govori), zbog čega ih se ne može smatrati kognitivno dostatnima. Mišljenja smo kako se gramatičnost i kognitivna dostatnost koja se očitava u informativnosti strukture ne bi trebale izjednačavati.

marginalnosti i mogućnosti izostavljanja (neobveznosti) jer svi se marginalni elementi mogu izostaviti i svi elementi koji se ne mogu izostaviti središnji su za glagolsku radnju, no to ne znači da su svi elementi koji se mogu izostaviti ujedno i marginalni (Rojo, 1990, str. 161). Dakle, uzročno-posljedična veza je jednosmjerna: ako je nešto marginalno, onda se može izostaviti, ali ne i: ako se nešto može izostaviti, onda je marginalno.[185] O istoj je temi već bilo riječi (v. 3.3.2.), naročito u vezi s nedostatcima testa eliminacije, koji identificira samo obvezne dopune, ali ne razlikuje neobvezne dopune od dodataka (v. Somers, 1984; Vater, 1978). I Hernández Alonso (1990, str. 10) primjećuje kako je potrebno precizirati na što se točno pod marginalnošću misli, pri čemu mu se iz analize radova drugih autora koji su pisali o ovoj temi, čini da većina misli na semantičku, a ne sintaktičku marginalnost.

Porto Dapena (1987, str. 131) dodaje kako obveznost nekog elementa ne ovisi o sintaktičkoj funkciji koju vrši u rečenici, nego isključivo o kontekstu, odnosno o sadržaju. Prema tome, ako bi se marginalnost izjednačila s mogućnošću izostavljanja, za identifikaciju prijedložne dopune i priložne oznake ne bi se rabili isti kriteriji kao za identifikaciju izravnoga i neizravnoga objekta, koji se u nekim kontekstima također mogu izostaviti. Drugim riječima, trebalo bi onda razlikovati i dva tipa izravnoga i neizravnoga objekta, ovisno o tome može li se ili ne izostaviti iz rečenice. Porto Dapena (1987, str. 131) zaključuje kako je marginalnost ipak sintaktički problem, pa bi ju možda bilo uputnije interpretirati u sklopu sintaktičke hijerarhije, dakle u odnosu marginalno – središnje, koji u suštini odgovara odnosu aktant – cirkumstant, gdje je prijedložna dopuna aktant, a priložna oznaka cirkumstant. S obzirom na to da kriterij izostavljanja ili test eliminacije samo donekle funkcionira, Porto Dapena (1987, str. 133–5) ispituje druga dva kriterija: 1) zamjenu glagola i nekog ili svih središnjih komplemenata jednim leksičkim elementom (tzv. leksičko spajanje, španj. *fusión léxica*, Alarcos Llorach, 1990, str. 217), kao što je to poznato u slučaju glagola i izravnoga objekta, primjerice (Porto Dapena, 1987, str. 134): *hacer preguntas* = *preguntar* (*postaviti pitanja* = *pitati*), *tomar el desayuno* = *desayunar* (*jesti doručak* = *doručkovati*) te 2) mogućnost alternacije komplementa s aktantom, koja bi trebala dokazati kako je i taj komplement aktant (Porto Dapena, 1987, str. 134–5).

Za prvi se kriterij daje nekoliko primjera u kojima bi se moglo raditi o prijedložnim dopunama (Porto Dapena, 1987, str. 134):

[185] Logičkim rječnikom, riječ je o implikaciji ($P \rightarrow Q$), ne o ekvivalenciji ($P \leftrightarrow Q$), isto kao i kod klasičnog primjera: *Ako je padala kiša, onda ulice su mokre*, je istinit sud, ali *Ako su ulice mokre, onda je padala kiša* je neistinit, jer ulice mogu biti mokre iz nekog drugog razloga (npr. prane su).

(50) *El policía lo golpeó con la porra. = El policía lo aporreó.* (*Policajac ga je udario batinom. = Policajac ga je izbatinao.*)

(51) *Nicolás vino al mundo en plena guerra. = Nicolás nació en plena guerra.* (*Nikola je došao na svijet usred rata. = Nikola je rođen usred rata.*)

(52) *El viento le quitó con violencia el sombrero. = El viento le arrebató el sombrero.* (*Vjetar mu je silovito podigao šešir. = Vjetar mu je istrgnuo šešir.*)

(53) *Esas lecturas no te servirán de provecho. = Esas lecturas no te aprovecharán.* (*Ta predavanja neće ti biti od koristi. = Ta predavanja neće ti koristiti.*)

Alarcos Llorach (1990, str. 217) kritizira primjer (50) navodeći kako je samo riječ o tijesnoj semantičkoj vezi između glagola *golpeó* i priložne oznake sredstva (ili načina) *con la porra* (*batinom*). Prijedložni izraz u (52) također bi se mogao analizirati kao priložna oznaka načina. Primjeri pod (51) i (53) bi mogli biti prikaz leksikalizacije ili polu-leksikalizacije (Bosque, 1983), što se može primijetiti i u rječniku *DLE* (2014), gdje se *venir alguien al mundo* (*doći netko na svijet*) bilježi kao glagolska lokucija sa značenjem 'nacer' ('roditi se'), a *de provecho* (*od koristi*) kao pridjevska lokucija sa značenjem 'útil' ('korisno'). Prema tome bi, sintaktički gledano, glagol i prijedložni izraz u (51) činili predikat, a prijedložni izraz u (53) koji funkcionira kao pridjev, mogao bi se interpretirati kao dio imenskog predikata, gdje je glagol *servir* semikopulativan. Dakle, ovakvi su primjeri svakako na razmeđu između leksika i gramatike te će njihova sintaktička analiza itekako ovisiti o tome kako ih se gleda.

Upotrebljivost drugog kriterija je upitna zbog toga što se on ne može primijeniti u svim primjerima, ali i zbog nepreciznosti što točno znači „pretjerano utjecanje na značenje glagola". Također, kao što upozorava García-Miguel (1995a, str. 27) za jednu inačicu ovog kriterija (v. 3.3.2.), sudionik u nekoj situaciji može nekada biti izražen kao središnji, a nekada kao marginalni, tako da treba biti veoma pažljiv kod izvođenja ovakvih zaključaka. Riječ je zapravo o alternaciji dviju funkcija ili redukciji (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 882–4), poput primjera koje daje Porto Dapena (1987, str. 135):

(54) *Cubrieron el féretro con una bandera española. = Cubrió el féretro una bandera española.* (*Prekrili su lijes španjolskom zastavom. = Prekrila je lijes španjolska zastava.*)

(55) *Me alegro de que estés contento. = Me alegra que estés contento.* (*Veselim se (tomu) što si sretan. = Veseli me (to) što si sretan.*)

(56) *Hablaba en español. = Hablaba español.* (*Govorio je na španjolskom. = Govorio je španjolski.*)

(57) *Se curó de la gripe. = Curó la gripe.* (*Izliječio se od gripe. = Izliječio/zaliječio je gripu.*)

U (54) prijedložni bi se izraz ponovo mogao interpretirati kao priložna oznaka sredstva ili načina u prvoj rečenici, dakle kao i u primjerima (50) i (52) prilično je upitno je li uopće riječ o prijedložnoj dopuni, dok je u drugoj rečenici imenska skupina *una bandera española* (*španjolska zastava*) subjekt. U hrvatskome je vidljiva ista alternacija između instrumentala i nominativa. Primjer (55) prikazuje poznatu alternaciju prijedložne dopune i subjekta s glagolima koji označavaju dovoljnost ili dostatnost (španj. *suficiencia*), npr. *bastar* (*dostajati*), kao i glagolima koji označavaju afektivnu ili emocionalnu reakciju (španj. *reacción afectiva*), kakav je i glagol *alegrar(se)* (*veseliti(se)*), što se navodi u gramatici *NGLE* (2009, §36.3ñ). Primjer (57) daje alternaciju prijedložne dopune i izravnoga objekta, gdje je glagol s prijedložnom dopunom ujedno i povratan, dok onaj s izravnim objektom nije, što je činjenica zamijećena u brojnim radovima (npr. Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987). U (56) je također riječ o alternaciji prijedložne dopune i izravnoga objekta s glagolom *hablar* (*govoriti*) i dopunom koja označava kôd kojim se govori, a koja je također poznata (npr. Mikelenić, 2018). Međutim, činjenica da u ovim primjerima s ovim glagolima alterniraju dva aktanta, ne znači da se ona može generalizirati i rabiti za dokazivanje uzročno-posljedične veze. Također, poznati su primjeri glagola koji alterniraju izravni objekt i prijedložnu dopunu, ali pritom dolazi i do promjene u njihovu značenju (npr. s prijedložnom dopunom: *tender a algo – biti sklon čemu*, s izravnim objektom: *tender algo – raspleti/razviti/postaviti što*).[186]

Porto Dapena (1987, str. 136) na temelju svega izloženog zaključuje kako se razlikovanje priložne oznake i prijedložne dopune ne bi trebalo temeljiti na obilježju marginalnosti. Drugim riječima, smatra kako se na taj način u prijedložne dopune ubrajaju i dalje prilično heterogeni elementi te da osim opreke marginalno/središnje treba uzeti u obzir značenje prijedložnoga izraza, veći ili manji stupanj gramatikalizacije prijedloga koji ga uvodi te vrstu odnosa koji s glagolom uspostavlja.

[186] V. Mikelenić (2018) za razradu teme i još primjera.

Rojo u svojim radovima[187] zagovara prioritet obrasca (konstrukcije, strukture, sheme – španj. *esquema*) nad funkcijama koje ga tvore. Pod time autor misli da se elementi (ovdje, pojedine sintaktičke funkcije) ne ponašaju jednako u svim strukturama u kojima se nalaze, odnosno, da se u obzir trebaju uzeti i drugi elementi koji modificiraju određeni predikat. Primjerice, nije svejedno nalazi li se neizravni objekt uz trovalentni glagol ili uz dvovalentni, odnosno, stoji li u strukturi koja se sastoji od dvaju ili od triju aktanta (španj. *estructura biactancial* i *estructura triactancial*) (Rojo, 1990, str. 159). Također, adverbijal mjesta u nekim strukturama može biti valencijski element (aktant, argument, dopuna), a u nekima nevalencijski (cirkumstant, satelit, dodatak), što Rojo (1990, str. 160) prikazuje na primjerima (58) i (59):

(58) a. *Hemos comprado una casa <u>en Vigo</u>. – Kupili smo kuću <u>u Vigu</u>.*
b. *Hemos comprado una casa. – Kupili smo kuću.*

(59) a. *Residen <u>en Vigo</u>. – Stanuju <u>u Vigu</u>.*
b. **Residen. – *Stanuju.*

U (58a), lokativ *en Vigo* je nevalencijski element, odnosno satelit te je predikatu marginalan, što se vidi u (58b) gdje je on izostavljen, a rečenica je gramatična. S druge strane, isti taj element u (59a) je valencijski element, odnosno argument te predikatu nije marginalan, što se pokazuje nemogućnošću njegova izostavljanja u (59b). Dakle Rojo (1990, str. 162) se zalaže za zadržavanje priložne oznake kao marginalnog elementa te smatra kako se iz Alarcos Llorachovih *aditamentos* (priložnih oznaka) trebaju izdvojiti elementi koji nisu marginalni. To se ponajprije odnosi na obvezne komplemente uz glagole poput *residir* (*stanovati*) – *residen <u>en Vigo</u>* (*stanuju <u>u Vigu</u>*), *vivir* (*živjeti*) – *viven <u>en Madrid</u>* (*žive <u>u Madridu</u>*), ali i npr. *venir* (*doći*) – *venían <u>de Granada</u>* (*dolazili su <u>iz Granade</u>*), kojima treba odrediti funkciju u rečenici. Budući da je jasno kako nije riječ o izravnom ni o neizravnom objektu, jedino je pitanje može li se raditi o prijedložnoj dopuni.

Bosque (1983, str. 153) već primjećuje isti problem te dolazi do istoga zaključka, premda upozorava na činjenicu da se glagol *residir* u značenju 'počivati' ponaša nešto drukčije. Naime u tomu je slučaju moguća zamjena dopune i prilogom i prijedlogom sa zamjenicom: *La clave de ese problema reside <u>en el planteamiento</u>* (*Ključ tog problema počiva <u>u (njegovu)</u>*

[187] V. Rojo (1979) i Rojo (1983).

postavljanju) – *La clave de ese problema reside en él* (?*Ključ tog problema počiva u njemu*)[188] ili *La clave de ese problema reside ahí* (*Ključ tog problema počiva tamo*). Bosque smatra kako dopune uz ove glagole izražavaju okolnosti radnje, no slaže se s Rojom (1990, str. 163) kako je riječ o elementima koji nisu marginalni predikatu.[189] Rojo (1990, str. 163), kao i Bosque (1983, str. 153) uviđa kako valja proučiti čime se ovi elementi mijenjaju, premda to neće nužno dati jednoznačne rezultate, kako je vidljivo u gore navedenom primjeru, no dodaje da je važno i upravlja li glagol prijedlogom koji ih uvodi, odnosno je li prisutna tzv. prijedložna rekcija.

Rojo (1990, str. 163) tvrdi kako bi upravo ta dva obilježaja trebala omogućiti razlikovanje između prijedložne dopune i priložne oznake, a riječ je, barem donekle, o licu i naličju istoga fenomena. Budući da je prijedložna dopuna s glagolom povezana prijedlogom koji glagol regira, ne iznenađuje obvezno čuvanje toga prijedloga prilikom zamjene, a onda i zamjena elementom koji nije prilog. Prema tome, smatra Rojo (1990, str. 164), elemente poput gore istaknutih *en Vigo*, *en Madrid* i *de Granada*, ne bi trebalo smatrati prijedložnim dopunama, premda pokazuju neke sličnosti s njima (riječ je o elementima koji nisu marginalni), dok se s druge strane, od njih razlikuju upravo zbog dviju ranije spomenutih obilježja: zamjenjuju se prilogom (*residen en Vigo – stanuju u Vigu*, *residen allí – stanuju ondje*) te prijedlog koji ih uvodi nije regiran (*residen en/cerca de/al lado de/junto a… Vigo – stanuju u Vigu/blizu Viga/pokraj Viga/uz Vigo…*). Kada bi se oni svrstali pod prijedložne dopune, morala bi se previše proširiti definicija toga komplementa, što bi dovelo do još težeg razlikovanja od priložne oznake. Međutim, oni se zbog svojega odnosa s predikatom ne mogu niti izjednačiti s priložnim oznakama pa Rojo (1990, str. 165–6) smatra kako ih valja smatrati zasebnom sintaktičkom funkcijom koju, u nedostatku boljega i prikladnijega izraza, provizorno naziva

[188] Ova je rečenica dvosmislena na obama jezicima, jer se osobna zamjenica muškog roda trećeg lica jednine *él* (*on – njemu*) bez poznavanja konteksta može odnositi i na *problem* (pa bi značenje bilo: *Ključ tog problema je u njemu samome*). Na hrvatskom jeziku je upitna ovjerenost ove rečenice u značenju gdje *u njemu* zamjenjuje *u (njegovu) postavljanju*, no prijedložni izraz iz prve rečenice mogao bi se zamijeniti s *u tome* (*Ključ tog problema počiva u tome*), čime bi se isto tako pokazalo da se zamjena može izvršiti elementima tipičnima za zamjenu prijedložne dopune (u španjolskome isto: *La clave de ese problema reside en eso*).

[189] Bosque (1983, p. 153) u jednoj bilješci spominje kako bi jedno moguće rješenje moglo biti smatrati glagol *residir* u obama značenjima semikopulativnim: *Reside en Cuenca – Está en Cuenca* (*Stanuje u Cuenci – U Cuenci je/Nalazi se u Cuenci*), *La clave de ese problema reside en el planteamiento – La clave de ese problema está en el planteamiento* (*Ključ tog problema počiva u (njegovu) postavljanju – Ključ tog problema je u (njegovu) postavljanju*), gdje bi podcrtani prijedložni izrazi bili dijelom imenskoga predikata. Ipak, temu ne razvija dalje, a s obzirom na to da ovu mogućnost samo kratko spominje, izgleda da ni sam nije uvjeren u to da su glagoli *residir* i *estar* u ovim primjerima istoga tipa.

complemento adverbial (hr. *priložni komplement*),[190] napominjući kako bi trebalo pronaći termin koji ne bi brkao vrste riječi i sintaktičke funkcije.

Međutim, kao i u slučaju ostalih glagolskih komplemenata i kod razlikovanja priložnoga komplementa i prijedložne dopune postoje neki problematični slučajevi (Rojo, 1990, str. 166). Primjerice, uz glagole kretanja mogu stajati prijedložni izrazi koji kod zamjene čuvaju prijedlog, a imenski se dio koji slijedi nakon prijedloga zamjenjuje prilogom (npr. *procede de Francia – potječe iz Francuske*, *procede de allí – potječe odande* ili *pasaremos por Berlín – proći ćemo kroz Berlin*, *pasaremos por allí – proći ćemo onuda*). Zbog zadržavanja prijedloga moglo bi se zaključiti da je riječ o prijedložnoj dopuni, no Rojo (1990, str. 166) pokazuje kako to obilježje proizlazi iz osobitosti skupine priloga s prostornim značenjem. Naime, španjolski je jezik u prošlosti imao mnogo razvijeniji sustav priloga, tako da se za izražavanje npr. ishodišta danas prilogu dodaje prijedlog. Dakle nije riječ o glagolskoj rekciji, nego o karakteristici značenja priloga. Također, kod prijedložnih dopuna, ono što slijedi nakon prijedloga mora biti imenica, imenska fraza ili element koji vrši funkciju imenice (npr. poimeničeni pridjev, zamjenica), a ne prilog, stoga Rojo (1990, str. 167) zaključuje kako bi se i u tim slučajevima radilo o priložnim komplementima. Rojo (1990, str. 167) podsjeća i na skupinu priložnih oznaka npr. društva, uzroka itd. koje već spominje Bosque (1983, str. 152), a koje se uopće ne mogu zamijeniti prilogom, što uz sve dosad rečeno dovodi u pitanje primjenjivost zamjene prilogom kao kriterija za razlikovanje dvaju komplemenata uopće.

Osim navedenih mjesnih dopuna uz glagole kretanja, Rojo (1990, str. 167) smatra da i modalne dopune uz glagole tipa *portarse* (*ponijeti se*), *comportarse* (*ponašati se*), *actuar* (*djelovati*), treba razmotriti i možda svrstati u skupinu priložnih komplemenata jer izgleda da je riječ o odnosu istih obilježja (dopuna je obvezna, ali se može zamijeniti prilogom). Ono što se ovdje ističe kao mogući problem (Rojo, 1990, str. 167), jest razgraničenje između ovakvih modalnih dopuna i predikatnoga proširka (španj. *predicativo*). Primjerice uz isti glagol *sentirse* (*osjećati se*) mogu stajati obje i teško ih je razlikovati: priložni komplement – *me siento bien* (*osjećam se dobro*) naprama predikatni proširak – *me siento cansado* (*osjećam se umorno*). Zbog toga je Rojo (1990, str. 167) oprezan po pitanju dopuna ovim glagolima te zaključuje kako ih treba dalje istražiti.

[190] U hrvatskome se govori o obveznoj priložnoj oznaci ili obveznoj adverbijalnoj dopuni (v. 5.2. i 5.3.), dakle odabire se ostati unutar kategorije priložnih oznaka ili adverbijala, a ne uvesti novu funkciju.

Treća i posljednja skupina dopuna koju valja razmotriti su obvezne dopune uz glagole koji izražavaju mjeru (npr. *medir – mjeriti, iznositi*), trajanje (npr. *durar – trajati*), težinu (npr. *pesar – težiti*) i cijenu (npr. *costar – stajati, koštati*), a mogu se zamijeniti oblicima osobnih zamjenica u akuzativu, zbog čega bi se mogli smatrati izravnim objektima (Rojo, 1990, str. 168).[191] Rojo (1990, str. 168) kritizira takav zaključak jer smatra kako se ne bi trebalo sintaktičke funkcije definirati samo na temelju jednog jedinog obilježja, koje je ujedno povezano i s poviješću španjolskog jezika. Naime, takvim se konstrukcijama pronalazi ishodište u latinskim besprijedložnim akuzativima mjere, trajanja i protezanja (španj. *acusativos de medida, duración y extensión*), što objašnjava mogućnost njihove pronominalizacije u španjolskome (Rojo, 1990, str. 170). Također, oni se osim zamjenicom mogu zamijeniti i količinskim prilogom (npr. *pesa dos gramos – pesa poco, teži dva grama – teži malo*), što ih razlikuje od izravnih objekata te približava priložnim komplementima.

Rojo (1990, str. 170) zaključuje da bi se dopune mjesta i količine uz navedene skupine glagola, trebale svrstati u jedinstveni funkcionalni prostor, različit od onih dosad poznatih u analizi strukture rečenice u španjolskome, a za koji predlaže privremen naziv *priložni komplement*.

Alarcos Llorach (1986, str. 4–5) se kratko osvrće na temu granice između priložne oznake i prijedložne dopune i na Rojove zaključke o obveznim mjesnim dopunama uz neke glagole. U takvim primjerima Alarcos Llorach vidi značenjsku povezanost između glagola i dopune koja je slična onoj između glagola i tzv. unutarnjih objekata (npr. *lloró lágrimas acerbas – plakao je gorke suze*) te odlučuje takve dopune koje Rojo zove *priložnim komplementom* nazvati *suplemento inherente o adverbial* (*inherentna ili priložna prijedložna dopuna*). Gutiérrez Araus (1987, str. 376–7) također smatra da je kod egzistencijalnih glagola prisutna prijedložna rekcija koja vezuje glagol i dopunu te se pita treba li uz glagole toga tipa možda trebalo govoriti o semantičkoj, a ne sintaktičkoj rekciji.[192] Nešto slično ustvrđuje i Cano Aguilar (1999, str. 1815), kada kaže kako se ovdje ne bi radilo o rekciji u pravom smislu riječi jer „ono što glagol zahtijeva je određeni komplement (npr. lokativni itd.), ali ne određeni oblik toga komplementa.“[193]

[191] Za ove glagole u hrvatskom, posebice na primjeru glagola *stajati* (*koštati*), v. poglavlje 5.
[192] Za raspravu o ovoj temi u hrvatskome, posebno o kriteriju parafraze za razlikovanje dopuna i dodataka, v. 5.3.
[193] „[…] lo que el verbo exige es, pues, un complemento determinado (por ejemplo, locativo, etc.), pero no una forma específica de ese complemento“ Vlastiti prijevod.

U vezi glagola mjere, trajanja, težine i cijene, Alarcos Llorach (1990, str. 220–1) se ne slaže s Rojom te njihovu dopunu ne bi svrstao u istu skupinu s obveznom mjesnom dopunom. Usprkos tomu što se na njihovu mjestu mogu naći prilozi (npr. *dura demasiado – traje previše*, *cuesta poco – stoji/košta malo*) te što se te dopune ne pasiviziraju, što Rojo (1990, str. 169) smatra još jednim pokazateljem toga da nije riječ o izravnim objektima, Alarcos Llorach (1990, str. 220) jedinim odlučujućim kriterijem vidi zamjenu akuzativnim oblicima osobne zamjenice, navodeći kako se ove dopune „ponašaju" jednako kao izravni objekti. Zbog toga Alarcos Llorach (1990, str. 220–1) tvrdi da se ove konstrukcije s izravnim objektom koji značenjski sliči prilogu trebaju smatrati različitima od onih uz glagole poput *stanovati* itd.

Osim toga, Alarcos Llorach (1990, str. 219) spominje i glagole uz koje osim izravnoga objekta stoji i prijedložni izraz mjesnoga značenja, koji se može zamijeniti prilogom te se pita prilogom *gdje?* (*dónde?*), kao i priložna oznaka, ali je obvezan. To su dopune uz glagole tipa *meter* (*staviti*), *poner* (*staviti*), *sacar* (*izvaditi*) za koje Alarcos Llorach pažljivo zaključuje kako su bliže inherentnim prijedložnim dopunama uz egzistencijalne glagole, zbog toga što predikatu nisu marginalne. Također, treba primijetiti kako izravni objekt i prijedložna dopuna uz ove predikate stoje zajedno, no za razliku od primjera neizravne prijedložne dopune koja se mogla izostaviti, ovdje su dvije dopune uzajamno solidarne te s glagolom čine neraskidivu cjelinu (Alarcos Llorach, 1994/1998, str. 288). Primjerice, u *Metió el coche en el garaje* (*Stavio je auto u garažu*), niti **Metió el coche* (**Stavio je auto*) niti **Metió en el garaje* (**Stavio je u garažu*) nisu gramatične konstrukcije.

Porto Dapena (1987, str. 129) opisuje Alarcos Llorachove *inherentne prijedložne dopune* ili Rojove *priložne komplemente* kao „ne-marginalne komplemente s priložnom vrijednosti."[194] Ovaj autor (Porto Dapena, 1987, str. 129–30) zaključuje kako je razlika između Alarcos Llorachove i Rojove podjele komplemenata koji se tradicionalno smatraju priložnim oznakama u suštini terminološka, pri čemu Alarcos Llorach uvođenjem inherentne prijedložne dopune samo proširuje svoj prvotni opis prijedložne dopune, zadržavajući bipartitnu podjelu na priložne oznake i prijedložne dopune, a Rojo uz te dvije uvodi i priložni komplement. Čini nam se da je možda razlika u tome je li taj obvezan komplement bliži, ponajprije po značenjskim karakteristikama, prijedložnoj dopuni (ili je čak njezina podvrsta, što smatra Alarcos Llorach), ili je riječ o elementu na granici između dvaju preostalih (što je, prema našem tumačenju, Rojov

[194] „[…] los adyacentes no marginales con valor adverbial." Vlastiti prijevod.

stav). Iako Alarcos Llorach (1990, str. 221) priznaje kako je riječ o područjima kontakta između prijedložne dopune i ostalih funkcija, ipak i inherentnu kao i neizravnu dopunu smatra *suplementom*, zajedno sa *suplemento propio* (*suplemento* ili prijedložna dopuna u pravom smislu riječi), što mu omogućava i dalje zadržati tvrdnju da su sve prijedložne dopune nemarginalne predikatu i obvezne. S druge strane, Rojo (1990, str. 165) jasno daje do znanja kako je mišljenja da bi uključivanje ovih elemenata pod prijedložne dopune još više zakompliciralo njezinu definiciju, a pogotovo razlikovanje od priložne oznake. Razumijevanje ove podjele imat će posljedice na odabir kriterija za identifikaciju prijedložne dopuna, a pogotovo na njezino razlikovanje od priložne oznake.

6.2.3. *Supstitucija*

Kao što je spomenuto u prethodnom potpoglavlju, zamjena ili supstitucija različitim elementima također se treba uzeti u obzir prilikom identifikacije prijedložne dopune i njezinoga razlikovanja od ostalih glagolskih komplemenata. Polazna je pretpostavka da se izravni objekt mijenja nenaglašenim osobnim zamjenicama u akuzativu, neizravni nenaglašenim osobnim zamjenicama u dativu, priložna oznaka prilozima, a prijedložna dopuna prijedlogom i naglašenom zamjenicom (npr. *piensan en el examen – piensan en eso, misle o ispitu – misle o tome; me acuerdo de nuestro viaje – me acuerdo de eso, sjećam se našeg putovanja – sjećam se toga; ha soñado con su madre – ha soñado con eso, sanjala je svoju majku – sanjala je to*). U poglavlju 4 već su istaknuti problemi s ovom pretpostavkom (fenomeni *leísmo, laísmo* i *loísmo* prilikom razlikovanja između izravnog i neizravnog objekta te vrste priložnih oznaka koje se ne mogu mijenjati prilogom), a u potpoglavlju 6.2.2. je upravo zamjena prilogom obveznih komplemenata koji označavaju okolnosti glagolske radnje jedan od argumenata za izdvajanje tih komplemenata iz skupine priložnih oznaka (Rojo – priložni komplement).

Kratko sažimajući zaključke iz prethodnoga potpoglavlja koji se tiču supstitucije, može se ponoviti kako Rojo (1990) pokazuje problematičnost tog kriterija te ističe: 1) primjere u kojima prijedložni izraz nije marginalan u odnosu na predikat, ali se zamjenjuje prilogom (npr. *residen en Vigo – stanuju u Vigu, residen allí – stanuju ondje, *residen – *stanuju*), 2) primjere u kojima se imenski dio prijedložnoga izraza mijenja prilogom, a prijedlog se čuva (npr. *procede de Francia – potječe iz Francuske, procede de allí – potječe odande*), 3) primjere koje već spominje Bosque (1983, str. 152) u kojima je prijedložni izraz marginalan u odnosu na predikat, ali se ne može zamijeniti prilogom, nego prijedlogom i naglašenom zamjenicom (npr. *vine a la*

fiesta con Juan – došao sam na zabavu s Ivanom, vine a la fiesta con él – došao sam na zabavu s njim). Zbog ovoga, Rojo (1990, str. 167) dovodi u pitanje prikladnost i primjenjivost zamjene prilogom kao kriterija za razlikovanje dvaju komplemenata uopće.

Uz to, već Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 874) u svojoj klasifikaciji rečeničnih funkcija (v. prikaz 2.) ponajprije prema kriteriju zamjene različitim elementima odvajaju unutar kategorije autonomnih ili samostalnih elemenata (*elementos autónomos*), koja se u biti može izjednačiti s priložnim oznakama, priložne i imenske samostalne elemente. Priložni se mogu zamijeniti prilozima, a imenski naglašenim zamjenicama kojima prethodi prijedlog: *eso, ello* (*to*), a dok prvi izražavaju mjesto, vrijeme i način, drugi izriču odnose uzroka, namjere ili svrhe, sredstva, društva itd. (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 881). Dakle ovdje je riječ upravo o priložnim oznakama koje se ne mogu zamijeniti prilogom jer naprosto ne postoje prilozi kojima bi se obuhvatilo njihovo značenje, a s obzirom na to da se one onda mijenjaju istim elementima kao i prijedložna dopuna, to čini podobnost kriterija supstitucije za razlikovanje između priložne oznake i prijedložne dopune još više problematičnim (Bosque, 1983, str. 152; Gutiérrez Araus, 1987, str. 375; Rojo, 1990, str. 158).

Osim toga, Alarcos Llorach (1994/1998, str. 287) govori i o skupini neobveznih prijedložnih dopuna[195] koje uz svoju klasičnu zamjenu (prijedlog s naglašenom zamjenicom) mogu biti izraženi i prilogom. Kao primjer navode se glagoli *entrar, salir, caer* (hr. *ući, izaći, pasti*), recimo u rečenici *Entremos en detalles* (hr. *Uđimo u detalje*), moguće su zamjene i *Entremos ahí* (hr. *Uđimo tamo*) i *Entremos en ellos* (hr. *Uđimo u njih*). Autor isto tako tvrdi kako se one mogu pitati i prijedlogom s upitnom zamjenicom *qué* (*¿En qué debemos entrar?* – hr. *U što trebamo ući?*) i prilogom (*¿Cómo debemos entrar?* – hr. *Kako trebamo ući?*). O ovakvim primjerima već govori Martínez García (1986, str. 114–9), koja pravi razliku na temelju značenja prijedložnoga komplementa. Naime, autorica tvrdi kako je u slučajevima kada komplement izražava fizičko mjesto (npr. *Entremos en la casa – Uđimo u kuću*) riječ o priložnim oznakama mjesta, a u slučajevima kada komplement izriče nešto nematerijalno ili apstraktno (npr. *Entremos en detalles*) o prijedložnim dopunama. To se može i provjeriti zamjenom, naime kada komplement ima apstraktno značenje on se ne bi trebao moći zamijeniti prilogom, nego isključivo prijedlogom i zamjenicom (Martínez García, 1986, str. 114). Dakle Martínez García se ne slaže s Alarcos Llorachom kako je u gore navedenom primjeru moguća

[195] Kao što je već najavljeno, može se primijetiti kako je Alarcos Llorach promijenio mišljenje i više ne izjednačava marginalno s neobveznim, odnosno više ne tvrdi da su sve prijedložne dopune obvezne jer nisu marginalne.

zamjena prilogom *ahí*. Može se zaključiti kako je po srijedi pitanje granice priložne oznake i prijedložne dopune koje bi trebalo istražiti, ponajprije u smislu ispitivanja prihvatljivosti dviju mogućih zamjena za komplemente različita značenja.[196]

Osim supstitucije zamjenicom/prilogom, Rojo (1990, str. 161) se osvrće i na upotrebljivost zamjene tzv. *pro*-oblikom (španj. *proforma*) *hacer, hacerlo* ili *hacer lo mismo* (*(u)činiti, (u)činiti to* ili *(u)činiti isto*), koja bi trebala zamijeniti predikat i njegove dopune (osim subjekta), odnosno dopune ne bi trebale moći u rečenici stajati uz *pro*-oblik, kako je već opisano u 3.3.2. Međutim, nedostatnosti ove provjere također su istaknute, a one vrijede i ovdje: ona se može primijeniti samo na neke glagole, ponajprije na one koji izražavaju radnju u užem smislu ili ponašanje (Porto Dapena, 1987, str. 133) te glagol *hacer* (*činiti*) i unutar *pro*-oblika zadržava svoju valentnost, pa dopune koje on sam zahtijeva i dalje mogu uz njega stajati (García-Miguel, 1995a, str. 29–30). S druge strane, Gutiérrez Ordóñez (1996, str. 448) smatra ovu provjeru dobrom za razgraničenje marginalnih od nemarginalnih elemenata.

Gutiérrez Araus (1987, str. 380) ističe još neke problematične slučajeve upotrebe supstitucije. Zamjena oblicima osobne zamjenice u akuzativu trebala bi identificirati izravni objekt, no nekada se može primijeniti i na prijedložnu dopunu (npr. *Quédate con estas pesetas, quédatelas – Zadrži (si) ove pesete, zadrži (si) ih*). S druge strane, nekada se prijedložna dopuna može mijenjati i oblicima osobne zamjenice u dativu, tipičnima za neizravni objekt ili makar za etički dativ (npr. *se despidió de sus padres – se les despidió – oprostila se od roditelja – oprostila se od njih*, doslovno: *oprostila im se*). Isto tako, mogućnost zamjene izrazima *lo hecho, lo dicho…* (*to učinjeno, to rečeno…*), može biti naznaka izravnoga objekta, ali nekada i prijedložne dopune (npr. *Ayer soñé con algo extrañó: lo soñado fue… – Jučer sam sanjao nešto neobično: to sanjano bilo je…*).

Prema tome, supstitucija se također pokazala nepouzdanom i to ne samo za razlikovanje priložne oznake i prijedložne dopune. Zbog toga autori većinom odlučujućim kriterijem smatraju prisutnost prijedložne rekcije, koja je usko vezana uz tzv. desemantizaciju prijedloga, odnosno njegovu gramatikalizaciju. O tome će se govoriti u sljedećem potpoglavlju.

[196] U dijelu analize govorit će se o tome kako prijevod na hrvatski u ovakvim slučajevima može biti od koristi za razlikovanje dvaju komplemenata.

6.2.4. *Prijedložna rekcija i značenje prijedloga*

Odnos rekcije glagola i prijedloga koji uvodi prijedložnu dopunu ključan je za određenje toga komplementa, kao i za njegovo razlikovanje od priložnih oznaka. Bosque (1983, str. 147) kaže kako gramatike španjolskoga jezika do tada jedino primjećuju kako prijedložna rekcija postoji, no ne spominju sintaktičku funkciju koja bi odgovarala pojmu prijedložne dopune.[197] U istome radu, Bosque (1983, str. 152) ustvrđuje kako prijedlozima koji uvode prijedložne dopune glagol upravlja, dok to nije slučaj za prijedloge priložnih oznaka. Rojo (1990, str. 163) čuvanje prijedloga prilikom zamjene prijedložne dopune objašnjava upravo time što glagol njime upravlja, Bosque (1983, str. 155), Martínez García (1986, str. 59) i Gutiérrez Araus (1987, str. 375) zaključuju kako je prijedložna rekcija najefikasniji kriterij za identifikaciju prijedložne dopune, a i Serradilla Castaño (1997–98, str. 1048) nakon proučavanja svih kriterija koji se spominju u literaturi, ustvrđuje kako se najpouzdanijima čine rekcija i s njome usko povezan gubitak značenja prijedloga. S druge strane, Gutiérrez Ordóñez (1996, str. 345–6) i Hernández Alonso (1990, str. 16–9) na rekciju gledaju uže te navode kako, s obzirom na to da se neke prijedložne dopune mogu izostaviti (nisu obvezne) te se prijedlozi nekih prijedložnih dopuna mogu zamijeniti drugima, nije slučaj da su sve prijedložne dopune uz glagol vezane rekcijom. Prethodno spomenuti autori (Bosque, Martínez García, Gutiérrez Araus) ne spore o tome da sve prijedložne dopune nisu obvezne i da se nekima prijedlozi mogu zamijeniti drugima, nego na rekciju gledaju šire i te činjenice ne smatraju dostatnima da bi se njezino postojanje u ovim strukturama zanijekalo. No, ako se prihvati postojanje rekcije u bilo kakvom obliku, nailazi se na isti problem kao i kod obilježja (ne)marginalnosti prema predikatu: kako ga operacionalizirati, odnosno kako osmisliti provjeru koja bi omogućila identifikaciju prijedložne dopune (ili nekih prijedložnih dopuna) na temelju toga kriterija.

Govoreći o prijedlozima općenito, oni se u gramatikama španjolskoga jezika često zajedno s prilozima, veznicima i usklicima nazivaju česticama (španj. *partículas*), zbog toga što se radi o nepromjenjivim riječima, odnosno riječima koje nemaju fleksiju (Roca Pons, 1960/1985, str. 270; Pavón Lucero, 1999). Martínez García (1986, str. 48) prednost daje funkcionalnom kriteriju, smatrajući ključnom činjenicu da su prijedlozi, veznici, prilozi i usklici funkcionalno različiti elementi, što je u flektivno siromašnom jeziku kakav je španjolski značajnije od

[197] Martí Sánchez (1992) pokazuje kako je hispanska gramatika već ranije zapazila postojanje prijedložne dopune, no Alarcos Llorach je bio prvi koji joj je dao naziv i teorijski je oblikovao. Neke su najave prijedložne dopune navedene u poglavlju 4.

morfološkoga kriterija (promjenjivost/nepromjenjivost). Također, napominje se kako su prijedlozi nesamostalne riječi, s obzirom na to da se u rečeničnome ustrojstvu ne pojavljuju samostalno (Moliner, 2013, str. 13). Osim toga, prijedloge se određuje i prema semantičkom kriteriju, pa se često navodi kako se radi o „praznim riječima“ (Vinja, 1998, str. 375; Tesnière, 1959, str. 53–62), premda kod takvog određenja treba biti oprezan.[198] Naime, funkcija i značenje prijedloga mogu se gledati kao lice i naličje istoga pojma. Primjerice, iz strukturalističke perspektive, na funkciju u rečeničnome ustrojstvu može se gledati kao na dio sadržaja pojedinoga elementa (López, 1970, str. 128), a to je još izraženije kod funkcionalnih riječi. To se odražava i na raspravu o značenju prijedloga pa se govori o općenitom značenju prijedloga izvan konteksta, a ostvarenom određenom značenju prijedloga kroz funkciju koju vrši u rečenici (López, 1970, str. 146; Martínez García, 1986, str. 51). Slično i Spitzová (1974, str. 51–2) govori o dvostrukom značenju prijedloga: 1) izražavanje izvanjezičnih odnosa te 2) izražavanje odnosa među članovima rečeničnoga ustrojstva, a ono je ključno za prepoznavanje rekcije, napose između glagola i njegovih komplemenata. Naime, ondje gdje rekcije nema, prevladava izvanjezično značenje prijedloga i njegova je primarna funkcija izraziti odnos između onoga što se izražava glagolom i onoga što se izražava komplementom (najčešće imenicom). S druge strane, ondje gdje je rekcija prisutna, funkcija je prijedloga prije svega gramatička, sam glagol zahtijeva njegovu prisutnost, bez obzira na to što se tim glagolom izražava (Spitzová, 1974, str. 51–2). O ovoj će temi biti još riječi niže u tekstu.

Dakle, prijedlog, jednako kao i veznik, služi povezivanju jezičnih elemenata, s time da prijedlog istovremeno uspostavlja odnos subordinacije ili ovisnosti između dvaju elemenata (Roca Pons, 1960/1985, str. 259; Moliner, 2013, str. 13; Pavón Lucero, 1999, str. 567). Prvi od tih dvaju elemenata je glavni ili onaj kojega se dopunjuje, a on može pripadati različitim vrstama riječi ili izraza, dok je drugi podređen te je često riječ o imenici ili imenskom izrazu (Pavón Lucero, 1999, str. 567). Za ovaj su rad važni jedino odnosi u kojima je prvi član glagol. Prijedlog i podređeni element zajedno čine prijedložni izraz, u kojemu se taj podređeni element naziva *término*, s obzirom na to da je riječ o terminu, objektu ili ideji na kojoj završava (španj. *termina*) odnos koji prijedlog uspostavlja (Bello, 1847/1988, str. 186). Treba biti oprezan i kod određivanja odnosa između prijedloga i njegova objekta te autori u vezi s time imaju različita mišljenja. Tako Martínez García (1986, str. 84) navodi kako prijedlog, osim što je regiran od strane glagola, ujedno i sam regira imenski dio koji mu slijedi. Ipak, u kasnijem radu, Martínez

[198] Za pregled različitih definicija prijedloga u hispanskoj lingvistici v. López (1970) i Knoll (2018).

García (1987–88, str. 83–4) je opreznija te naznačava kako nije najjasnije bira li prijedlog svoj objekt ili je obratno, a možda i glagol bira oboje, s obzirom na to da je čitavi prijedložni izraz regiran od strane glagola. S druge strane, Cano Aguilar (1999, str. 1810) inzistira na tome da prijedlozi u španjolskome ništa ne regiraju, nego su jedino oznaka rekcije.[199] Spitzová (1974, str. 51) se slaže s Cano Aguilarom, smatrajući kako nekada glagol putem prijedloga upravlja imenicom te je onda riječ o tješnjoj vezi između glagola i prijedloga, a nekada ne upravlja njome pa te veze nema, nego prijedlog samo povezuje značenja dvaju preostalih elemenata. U svakom slučaju, između prijedloga i imenice nema izravne veze (osim u slučaju prijedložnoga izravnog objekta za živo).

Martínez García (1986, str. 50) više naglašava posredničku ulogu prijedloga, u smislu da oni omogućavaju ili posreduju odnosu koji dva elementa ne mogu uspostaviti izravno. Ovdje se ponajprije misli na ulogu prijedloga kod promjene kategorija riječi, što Tesnière (1959, str. 53–62) u svojoj teoriji naziva translacijom (v. 3.3.). Martínez García (1986, str. 44–55) govori o *transpoziciji* (španj. *transposición*), pod čime se također misli na prelazak elementa iz jedne vrste riječi u drugu, odnosno, mogućnost da određeni element vrši funkciju koja mu nije uobičajena i to posredstvom tzv. *traspozitora* (španj. *transpositor*). Transpozitori su primjerice prefiksi i sufiksi pomoću kojih se od pridjevskih ili glagolskih korijena tvore imenice (npr. *loco – locura, lud – ludost*; *comer – comedor, jesti, blagovati – blagovaona*). Zatim, članovi (i drugi determinatori) mogu poimeničiti riječi drugih kategorija (npr. *el verde – onaj zeleni, los de abajo – oni odozdo*), a posebna se pozornost u ovome smislu daje prijedlozima. Posredstvom prijedloga, imenice i prilozi mogu vršiti funkcije pridjeva (npr. *la casa de Juan – Ivanova kuća, la gente de allí – ljudi odande*), a jednako tako, imenice i određeni pridjevi mogu putem prijedloga vršiti funkcije priloga (npr. *llegarán en junio – doći će u lipnju, se vistieron de negro – odjenuli su se u crno*). Prema tome, Martínez García (1986, str. 48), jednako kao i Tesnière, prijedloge ne ubraja u članove rečenične strukture (kojima smatra imenice, glagole, pridjeve i priloge), jer nisu samostalni unutar rečenice, nego ostvaruju neku funkciju unutar pojedine sintagme.

[199] U hrvatskome je drukčije pa tako Katičić (2002, str. 87) navodi kako „u prijedložnim izrazima zavisi padež od prijedloga. Svaki prijedlog zahtijeva svoj padež, ili razne padeže prema raznim svojim značenjima.“ Zanimljivo je vidjeti u HOBS-u (Tadić, 2007) da se pri obilježavanju ovisnosti slijedi to Katičićevo načelo, pa imenica u prijedložnome izrazu ovisi o prijedlogu. Kod nedavne inicijative za univerzalnu banku ovisnosti (Nivre i dr., 2016) primijenjenu do sad na više od 50 jezika, upravo je obrnuto.

Kad je riječ o značenju prijedloga, premda ih neki autori smatraju potpuno lišenima značenja i jedino funkcionalnim riječima (npr. Tesnière, 1959, str. 53–62), a drugi govore o jednom shematičnom značenju pojedinog prijedloga iz kojega se onda izvode sva druga moguća značenja koja se ostvaruju u uporabi (npr. López, 1970, str. 129), stav na koji se najčešće nailazi u obzir uzima pojedini prijedlog i kontekst u kojem se on nalazi, ali i poveznicu prijedloga i padežnih funkcija u španjolskome. Kako je već spomenuto u 4.1., a kako navodi i Vinja (1998, str. 376): „gotovo je nemoguće za svaki prijedlog dati točno određeno značenje, kako zbog raznolikosti njihove upotrebe, tako i zbog činjenice da u španj., kao i u ostalim rom. jezicima, prijedlozi uvelike vrše funkciju čitavog latinskog padežnog sustava.“ Slično već zaključuje i Bello (1847/1988, str. 186), kada ističe kako prijedlozi ponekad i izražavaju vrstu odnosa između elemenata koje povezuju, premda su neki prijedlozi semantički prazniji pa mogu iskazivati veliki broj različitih odnosa, kao na primjer prijedlog *de*. Osim toga, u *GLE* (1931, str. 203) se dodaje kako isti prijedlog naznačava različite odnose ovisno o glagolu uz kojega se nalazi, a i isti glagol može poprimiti drukčije značenje ovisno o prijedlogu.

Nadalje, Roca Pons (1960/1985, str. 260) objašnjava kako je značenje nekih prijedloga vrlo jasno i konkretno, kao kod tzv. jakih prijedloga (španj. *preposiciones fuertes*), poput *contra* (*protiv, nasuprot, prema*), *hacia* (*k, prema*; *oko, otprilike*), *según* (*po, prema*). U drugim slučajevima, zbog raznolike mogućnosti uporabe i izražavanja različitih odnosa, značenje prijedloga nije lako odredivo. Tako je primjerice s najučestalijim prijedlozima u španjolskome: *a*, *de* i *en*, koji su upravo oni koji uvode najveći broj prijedložnih dopuna. Isto izlaže i Martínez García (1986, str. 51), zaključujući kako su najčešći prijedlozi gotovo obeznačeni, čak do te mjere da su se pretvorili u puke funkcionalne oznake. Martínez García (1986, str. 51) smatra kako prijedlog nema značenje kada ga se ne može zamijeniti drugim ili izostaviti, kao što je slučaj, primjerice s prijedlogom *a* ispred objekata, s većinom prijedloga koji prethode prijedložnim dopunama te prijedlozima u raznim frazama i idiomima. Isto se ne može reći za prijedloge u priložnim oznakama, koji izražavaju različita značenja (smjer, svrhu, uzrok itd.) i najčešće se mogu zamijeniti drugima, odnosno, nisu vezani rekcijom uz glagol koji modificiraju. Autorica (Martínez García, 1986, str. 53) posebno napominje prijedloge koji nikada ne uvode prijedložne dopune, nego samo priložne oznake: *desde* (*od*), *sin* (*bez*; *osim*), *bajo* (*pod, ispod*), *hacia* (*k, prema*; *oko, otprilike*), *hasta* (*do*; *dok*; *čak*; *štoviše, dapače*) itd., te zaključuje kako takvi prijedlozi najviše čuvaju svoje značenje.[200]

[200] Treba napomenuti kako se nedavno odnos rekcije između glagola i prijedloga i u hrvatskome počeo dublje analizirati pa tako Katunar (2015) govori o regiranim prijedlozima unutar struktura koje naziva *glagolsko-*

U vezi s prijedlogom koji uvodi prijedložnu dopunu dva su pitanja oko koji se autori spore, a o kojima će biti riječi u nastavku: 1) ima li taj prijedlog značenje te 2) stoji li prijedložna dopuna jedino uz glagole koji zahtijevaju samo jedan i uvijek isti prijedlog. O prvome pitanju Martínez García (1986, str. 84), Gutiérrez Araus (1987, str. 374), González García i Veleiro (1991, str. 425) i Serradilla Castaño (1997–98, str. 1037) tvrde da je prijedlog značenjski prazan, odnosno lišen sadržaja te da je riječ jedino o funkcionalnoj oznaci. S druge strane, Hernández Alonso (1990, str. 18–9) smatra kako nema govora o tome da su ovi prijedlozi oslabljena značenja, nego upravo suprotno, oni su izrazito polisemni. García-Miguel (1995b, str. 22–3) i Candalija Reina (2008, str. 109) su mišljenja da je veoma teško ustvrditi gubitak značenja prijedloga, a čak i Cano Aguilar (1987, 1999), koji regirani obeznačeni prijedlog prijedložne dopune rabi kako bi postulirao prijedložnu prijelaznost, o toj temi govori s oprezom, više kao o gradaciji koja se ustvrđuje kroz analizu pojedinačnih primjera (Cano Aguilar, 1999, str. 1814–6).

Argumenti koji se navode kao pokazatelji gubitka značenja prijedloga su nemogućnost njegove zamjene drugim prijedlogom te nemogućnost sinkronijskoga objašnjenja prisutnosti točno određenoga prijedloga uz određene glagole. Već Porto Dapena (1987, str. 136) u raspravi o razgraničenju prijedložne dopune i priložne oznake navodi primjere prvih u kojima prijedlog ima isključivo dijakritičku ulogu, gdje je glagolska rekcija specifičnoga prijedloga objašnjiva jedino dijakronijski i primjere drugih, u kojima prijedlog ima funkciju naznačavanja određene vrste odnosa, npr. mjesta, sredstva, uzroka itd. te je i njegov izbor sinkronijski opravdan i vidljiv. Gutiérrez Araus (1987, str. 374) također daje primjere iz povijesti jezika, gdje su se strukture mijenjale ili su supostojale, a bez da se to odrazilo na značenje. Primjerice, sve do kraja 19. stoljeća, prijedlog *a* mogao je stajati pred toponimima (npr. *Deseo conocer a Sevilla – Želim upoznati Sevillu*), a postojale su i dublete poput: *abdicar de algo/abdicar algo, abjurar de algo/abjurar algo – odreći se nečega*, gdje su strukture s prijedložnom dopunom i s izravnim objektom bile značenjski istovrijedne. Ako pojedini glagol i može regirati više od jednoga prijedloga, oni neće biti slobodno zamjenjivi bez promjene značenja pa Martínez García (1986,

prijedložnim konstrukcijama, a u kojima djeluje jaka rekcija. Navedena autorica fokusira se na značenje prijedloga te govori o idiomatiziranim i gramatikaliziranim glagolsko-prijedložnim konstrukcijama, gdje je u potonjima prijedlog „shematičnijeg značenja […] i naglašene funkcionalne uloge“ (Katunar, 2015, str. 150). Iako je polazišna točka drukčija, vidljiva je poveznica s problematikom značenja prijedloga koji uvode prijedložnu dopunu.

str. 84) zaključuje kako se time samo potvrđuje ideja o tome da su „prijedlozi prijedložne dopune potpuno lišeni sadržaja; oni su čiste funkcionalne oznake“.[201]

Uz to, Gutiérrez Araus (1987, str. 374) navodi pojavu *queísmo*, koja se očituje u izostavljanju prijedloga *de* ispred veznika *que* u strukturama u kojima bi on trebao stajati (npr. *Se acordaron que tenían que escribir una carta*, umjesto *Se acordaron DE que tenían que escribir una carta – Sjetili su se da su trebali napisati pismo*) te suprotnu pojavu *dequeísmo*, kod koje se prijedlog *de* ispred *que* dodaje (npr. *Pienso DE que mañana será tarde*, umjesto *Pienso que mañana será tarde – Mislim da će sutra biti kasno*).[202] Autorica (Gutiérrez Araus, 1987, str. 374) smatra kako se u toj mogućnosti izostavljanja ili dodavanja prijedloga vidi njegova značenjska praznina.

Treba primijetiti kako se primjeri koji bi trebali dokazati gubitak značenja prijedloga najviše tiču prijedložnih dopuna uvedenih prijedlozima *a* i *de*, što primjećuje i Cano Aguilar (1987, str. 380), zaključujući kako većina prijedloga ipak ne gubi značenje ili se to događa u manjoj mjeri nego s *a* i *de*. Opet, čak su i kod prijedložnih dopuna uvedenih tim prijedlozima vidljive razlike. Primjerice u *hablar de política* (*govoriti o politici*) nema dvojbe oko toga da je *de política* prijedložna dopuna, a opet čini se da prijedlog zadržava određeno značenje jer ga se može zamijeniti bliskoznačnima (*sobre, acerca de*) (Cano Aguilar, 1999, str. 1815). Nadalje, to što se prijedlog ne može zamijeniti drugim ne mora značiti da on nema značenje pa tako glagol *proceder* u značenju ‘potjecati’ uvijek regira *de*, koji pak zadržava značenje ishodišta (Cano Aguilar, 1999, str. 1815). Cano Aguilar (1999, str. 1816) također upozorava kako i sadržaj komplementa može imati utjecaja na to hoće li prijedlog biti više ili manje zamjenjiv sličnima (npr. *reside en/cerca de/al lado de Zagreb – stanuje u/blizu/pokraj Zagreba*, ali *reside en el/*cerca del/*al lado del extranjero – stanuje u inozemstvu*), te da tu nije riječ o sintaktičko-funkcionalnoj razlici, nego o leksičko-semantičkom slaganju.

Govoreći o naravi prijedloga koji uvode prijedložnu dopunu, Rojo (1990, str. 163–4) zaključuje kako je zbog glagolske rekcije očekivano da se uz prijedložne dopune pojavljuju najčešće prijedlozi slaboga leksičkog značenja, skloniji gramatikalizaciji. Iako postoje prijedložne dopune koje uvode drugi prijedlozi, ipak su oni najčešći ujedno i oni čije je značenje više

[201] „[…] las preposiciones de suplemento carecen totalmente de contenido; son puras marcas funcionales“ Vlastiti prijevod.
[202] Riječ je o pojavama koje su proizašle iz razgovornoga jezika, a mogući uzroci su im analogija, hiperkorektnost i značenjska praznina prijedloga *de*. Za više detalja v. Gómez Torrego (1991) i (1997).

gramatičko no leksičko. Međutim, Rojo (1990, str. 164) također upozorava da se ne bi trebalo na prijedložnu rekciju gledati prestrogo i ograničavajuće, misleći pritom na mogućnost postojanja više bliskoznačnih prijedloga ili prijedložnih izraza koje regira isti glagol.

Već Somers (1984, str. 513–4) navodi kako pojam rekcije, pogotovo jake rekcije može biti koristan kod razlikovanja argumenata i adjunkata, zbog toga što regirani prijedlozi zaista često nisu zamjenjivi bliskoznačnima, dok prijedlozi adjunkata jesu (npr. *viaja a Madrid con su amigo/viaja a Madrid en compañía de su amigo – putuje u Madrid sa svojim prijateljem/putuje u Madrid u društvu svoga prijatelja*, ali *sueña con su amigo/sueña en compañía de su amigo – sanja svoga prijatelja/sanja u društvu svoga prijatelja*).[203] Somers (1984, str. 514) dalje zapaža kako se često ova nemogućnost zamjene prijedloga tumači zaključkom kako su oni značenjski prazni. Međutim, problem s operacionalizacijom nemogućnosti zamjene prijedloga kao pokazatelja rekcije i time argumenta, a ne adjunkta isti je kao i onaj s testom eliminacije: riječ je o implikaciji, a ne o ekvivalenciji. Naime, ako se prijedlog nekog prijedložnog izraza ne može zamijeniti drugim, to je prilično jak indikator da je prijedlog regiran i da je riječ o glagolskom argumentu, ali ako tomu nije tako, ne radi se nužno o adjunktu. Dobar su primjer lokativni argumenti, odnosno Rojovi priložni komplementi ili Alarcos Llorachove inherentne prijedložne dopune (v. 6.2.2.), koje mogu uvoditi različiti bliskoznačni prijedlozi ili prijedložne lokucije (npr. *vive cerca de/al lado de Madrid – živi blizu/pokraj Madrida*).[204]

Kao što je navedeno, drugo pitanje vezano uz značenje prijedloga u prijedložnoj dopuni tiče se mogućnosti da glagol regira različite prijedloge. Kako primjećuje Santiago Guervós (2007, str. 17–22), većina autora o rekciji govori i kad je riječ o glagolima uz koje uvijek stoji isti obvezni prijedlog (tzv. prijedložni glagoli, španj. *verbos preposicionales*), kao i kad se radi o glagolima uz koje može stajati više prijedloga, koji nisu uvijek obvezni i gdje promjena prijedloga može, ali i ne mora utjecati na značenje. Ipak ponekad se pravi razlika između tih skupina pa tako Martínez García (1986, str. 61), govori o različitim stupnjevima rekcije ovisno o glagolu, po uzoru na Hjelmsleva i njegovo razlikovanje vrsta zavisnosti. Hjelmslev (1980, str. 32) govori o interdependencijama ili međuzavisnostima, u kojima jedan član pretpostavlja drugi, zatim o

[203] U primjeru s glagolom *viajar* (*putovati*) prijedložni izraz je priložna oznaka društva, dok je u primjeru s glagolom *soñar* (*sanjati*) riječ o prijedložnoj dopuni. Treba primijetiti kako se zamjena prijedloga u prvome primjeru ne odražava na značenje rečenice, dok se u drugome primjeru značenje mijenja te premda je *sueña en compañía de su amigo* (*sanja u društvu svoga prijatelja*) gramatična rečenica, komplement više nije prijedložna dopuna nego priložna oznaka društva.

[204] Treba biti oprezan jer se autori ne slažu oko toga postoji li odnos rekcije između glagola i ovih lokativnih elemenata, kako je već rečeno u potpoglavlju 6.2.2.

jednostranim zavisnostima ili determinacijama, gdje jedan član pretpostavlja drugi ali ne i obratno te o konstelacijama ili slobodnijim zavisnostima, gdje dva člana jesu u svezi, ali se ne pretpostavljaju. Prema tome, Martínez García (1986, str. 61) razlikuje između *rección solidaria* (solidarna ili uzajamna rekcija), gdje se glagol i prijedložna dopuna nalaze u odnosu međuovisnosti te *rección subordinada* (podređena ili zavisna rekcija), gdje je prijedložna dopuna zavisna od glagola, ali se on može u diskursu pojaviti i bez nje. Kod solidarne rekcije, prijedlog uz glagol je uvijek isti (ne može se zamijeniti drugim, niti izostaviti). Odnos subordinacije ili zavisnosti, u kojemu je glavni element nužan da bi se zavisni mogao pojaviti, najčešći je odnos između glagola i njegovih komplemenata (Martínez García, 1986, str. 17), što vrijedi i za prijedložnu dopunu. Govoreći o tome kako isti glagol može regirati više prijedloga, Cano Aguilar (1999) navodi glagolsku rekciju s fiksnim prijedlogom (španj. *régimen verbal de preposición fija*) i glagolsku rekciju s promjenjivim prijedlogom (španj. *régimen verbal de preposición variable*).

Osim toga, kako je najavljeno na početku ovoga potpoglavlja, postoje autori koji rekciju definiraju uže te ne smatraju kako je ona prisutna kod svih prijedložnih dopuna. Gutiérrez Ordóñez (1996, str. 435–6) navodi kako se može govoriti o semantičkoj, funkcionalnoj ili sintaktičkoj i formalnoj rekciji te da se prema tome rekcija prijedložne dopune može razumjeti u trima značenjima: 1) funkcionalno – određeni glagoli zahtijevaju prisutnost prijedložne dopune, 2) semantički – određeni glagoli zahtijevaju prisutnost određene semantičke uloge koja treba prijedlog kako bi se iskazala te 3) formalno – određeni glagoli regiraju određeni prijedlog. Dakle, u ovome bi se slučaju trebalo raditi o funkcionalnoj rekciji, no s obzirom na to da postoje neobvezne prijedložne dopune te da se prijedlog nekih prijedložnih dopuna može zamijeniti drugim, rekcija ne vezuje sve prijedložne dopune pa prema tome niti ne može biti kriterij za njezinu identifikaciju (Gutiérrez Ordóñez, 1996, str. 448; Hernández Alonso, 1990, str. 16–7). Serrano-Dolader (2002–04, str. 884) pak smatra kako je vrlo teško ili čak nemoguće jasno razlikovati podtipove ili vrste rekcije jer je riječ o višefaktorskom i stupnjevitom pojmu.

Zaključno, kriteriji za određivanje prijedložne dopune i dalje su, kao i kriteriji za razlikovanje argumenata i adjunkata, otvorena tema. Neki autori s oprezom daju prednost jednom kriteriju (prijedložnoj rekciji, npr. Serradilla Castaño, 1997–98; (ne)marginalnosti, npr. Gutiérrez Ordóñez, 1996), ali uz mnogo ograda. Ipak, niti jedan od navedenih autora ne smatra taj problem riješenim te se činjenica kako prijedložna dopuna većinu svojih obilježja dijeli s drugim komplementima, a opet se ne može identificirati s niti jednim od njih, razumije ili kao

potreba za jasnijim pristupom razgraničenju glagolskih komplemenata (npr. Cuadros Muñoz, 2004, str. 351–2) ili kao pokazatelj kako bi se i obilježja prijedložne dopune trebala gledati skalarno, od prototipnih prema rubnima (Serrano-Dolader, 2002–04, str. 891).

6.3. Studije o prijedložnoj dopuni

O prijedložnoj dopuni u španjolskome puno se pisalo, a tema je i dalje aktualna, tako da će svaki prikupljeni popis bibliografije vjerojatno biti nepotpun. Međutim, smatramo kako prethodna potpoglavlja ipak uspijevaju prikazati početak i razvoj teorije, obilježja prijedložne dopune i njezinu razliku od ostalih glagolskih komplemenata te kompleksnost teme. Premda su djela o kojima će biti riječi već spominjana, ovo potpoglavlje za cilj ima sažeto prikazati nekoliko većih studija o prijedložnoj dopuni, naglašavajući način pristupa temi i njezine aspekte koji se obrađuju. U same primjere i detaljnu analizu pojedinih glagola neće se ulaziti, nego će se na njih referirati u analizi.

Prva detaljnija studija o prijedložnoj dopuni jest monografija Hortensije Martínez García: *El suplemento en español* (1986). Autorica izravno nastavlja Alarcos Llorachovu funkcionalističku školu Sveučilišta u Oviedu, no koliko pridonosi materijalom i konkretnim primjerima, toliko ne unapređuje teoriju, niti razjašnjava mnoga otvorena pitanja (Hernández Alonso, 1990, str. 6). Prvi pedesetak stranica knjige posvećeno je uvođenju i sažimanju opće sintaktičke teorije, s naglaskom na razlikovanju između funkcija i kategorija, da bi se zatim krenulo na temu prijedložne dopune.

Martínez García (1986, str. 60) navodi kako je prisutnost prijedložne dopune karakteristična za skupinu glagola koju bi se moglo nazvati prijedložnim glagolima, dakle onima koji uvijek uza se traže određeni prijedlog. No to ne znači da glagoli ne mogu postati prijedložnima, jer glagol, odnosno njegov sadržaj, je taj koji regira određeni prijedlog, kako bi se ostvarilo željeno značenje. To zapravo znači da se kod polisemnoga glagola za svako pojedino značenje analiziraju komplementi koji uz njega mogu i moraju stajati, dakle njegova valentnost, odnosno potencijalne strukture u koje on može ulaziti. Kroz cijeli se rad prijedložna dopuna obrađuje kroz primjere, uspoređuje ju se i s drugim glagolskim komplementima (izravnim i neizravnim objektom, priložnom oznakom i imenskim dijelom predikata), a Martínez García (1986, str. 59) se osvrće i na to kako su granice između prijedložne dopune i tih komplemenata često nejasne. Autorica posebno upozorava na činjenicu da je većina povratnih glagola ujedno i prijedložna,

dakle obično regira prijedložnu dopunu (Martínez García, 1986, str. 60, 120–51), što zamjećuju i drugi autori (npr. Cano Aguilar, 1987).

Martínez García kreće od već navedenoga razlikovanja između solidarne i zavisne rekcije (v. 6.2.4.) te najprije daje primjere odnosa solidarne rekcije između glagola i prijedložne dopune (Martínez García, 1986, str. 61–5), a zatim zavisne rekcije (Martínez García, 1986, str. 65–72). Osim toga, velik je broj glagola koji nisu isključivo prijedložni, odnosno uz njih mogu stajati prijedložna dopuna ili izravni objekt, dakle prihvaćaju dvije moguće konstrukcije: prijedložnu i neprijedložnu (uz iznimku prijedložnoga izravnog objekta) (Martínez García, 1986, str. 72), a međusobno se razlikuju ovisno o tome koliko promjena dopune utječe na promjenu značenja glagola.[205] Martínez García (1986, str. 78) zaključuje kako uzrok razlike u značenju glagola ne može biti sam prijedlog, nego je riječ o kombinaciji prijedloga i sintagme koja slijedi, a koji zajedno čine prijedložnu dopunu. Također, autorica (Martínez García, 1986, str. 152–64) upozorava kako i kategorija kojoj pripada objekt prijedloga (imenica/imenski izraz, zavisna rečenica, infinitiv) može imati utjecaja na vrstu komplementa i na prijedlog koji ga uvodi.

U knjizi je po jedno poglavlje posvećeno razlikovanju prijedložne dopune i drugih glagolskih komplemenata te se dolazi do zanimljivih zapažanja. Tako se za razlikovanje prijedložne dopune od izravnoga objekta, neizravnoga objekta i imenskoga dijela predikata preporuča supstitucija, a za razlikovanje od priložne oznake kombinacija nekoliko kriterija: marginalnost prema predikatu, supstitucija, a ponekad i značenje komplementa, premda se upozorava kako za svaki od njih postoje iznimke (Martínez García, 1986, str. 165). Možda je najproblematičnije značenje komplementa, točnije utjecaj tipa ili vrste njegova referenta na vrstu sintaktičke funkcije pa primjerice razlika između neizravnoga objekta i prijedložne dopune može ovisiti o tome izražava li komplement živo ili neživo (npr. neizravni objekt: *pertenecer a un joven – pertenecerle, pripadati mladiću – pripadati mu*; prijedložna dopuna: *pertenecer a un lugar – pertenerce a eso/ahí, pripadati (nekom) mjestu – pripadati tomu/tamo*) (Martínez García, 1986, str. 87–8). Jednako tako, ovisno o tome izražava li komplement konkretno/materijalno ili apstraktno/nematerijalno, može se raditi o priložnoj oznaci ili prijedložnoj dopuni (npr. priložna oznaka: *entrar en la casa – entrar ahí, ući u kuću – ući tamo*; prijedložna dopuna: *entrar en la locura – entrar en eso*, dosl. *ući u ludost – ući u to*[206]), a tu je često riječ o lokativnim

[205] V. Mikelenić (2018) za primjere i analizu.
[206] Moguće je da bi prijevod na hrvatski bio *biti lud* ili *postati lud* pa bi se na taj način moglo automatski razlikovati dva komplementa u španjolskome.

komplementima (Martínez García, 1986, str. 115).[207] Međutim, ovaj je način analize kritiziran jer ostavlja isuviše mjesta subjektivnoj procjeni. Primjerice, Martínez García (1986, str. 169–70) uspoređujući *huyeron de la carcel* (*pobjegli su iz zatvora*) i *huyeron de los peligros* (*pobjegli su od opasnosti*) smatra kako u prvom slučaju prijedložni izraz vrši funkciju priložne oznake, a drugi prijedložne dopune, premda se oba mogu zamijeniti prilozima, no ističe kako prevagu ipak nosi nematerijalno značenje koje drugi izražava i činjenica da se prijedlog u prvom slučaju može zamijeniti bliskoznačnima, a u drugom ne može (*huyeron de/desde/por la carcel*, ali ne **huyeron desde/por los peligros*). S druge strane, Gutiérrez Araus (1987, str. 378) navodi primjere s istim glagolom s konkretnom lokativnom dopunom (*Los enemigos huían del campo de batalla – Neprijatelji su bježali s bojnog polja*) i s onom apstraktnom (*Todos huimos de nuestros fantasmas de la infancia – Svi bježimo pred našim duhovima iz djetinjstva*) te između njih ne pravi razliku, odnosno, navodi da je u obama primjerima riječ o prijedložnoj dopuni.[208] García-Miguel (1995b, str. 18) također smatra kako nije riječ o različitim funkcijama jer komplementi popunjavaju isti funkcionalni prostor, a razlika među njima je leksička.

Martínez García (1986, str. 102–11) se osvrće i na odnos prijedložne dopune i imenskoga dijela predikata, koje je uz neke glagole teže razlikovati. Alarcos Llorach (1990, str. 221) već kratko objašnjava slučajeve komplemenata u kojima prijedlog uvodi pridjev (npr. *Demos la cuestión por zanjada – Smatrajmo (to) pitanje riješenim*; *Tacha al cocinero de inepto – Kori kuhara jer/zbog toga što je nesposoban*, dosl. *Kori kuhara nesposobnim*) ili imenicu (npr. *Su hijo trabaja de portero – Njegov sin radi kao vratar*), a koji imaju obilježja prijedložne dopune i imenskoga dijela predikata (zamjena prijedlogom i naglašenom zamjenicom, a sročnost ili slaganje u rodu i broju sa subjektom ili izravnim objektom). U tom trenutku autor samo kratko zaključuje kako će takve komplemente zvati *suplementos atributivos* (dosl. *atributivne prijedložne dopune*),[209] dakle riječ je o podskupini prijedložne dopune, koja ima neka obilježja

[207] Ovu smo problematiku već komentirali u Mikelenić (2017).

[208] Treba primijetiti kako su semantičke uloge u ovim primjerima različite: jedno je mjesto s/iz kojega se bježi, a drugo je ono pred čime ili od čega se bježi, tako da bi kod razlikovanja ovih komplemenata u španjolskome ponovo mogao biti od koristi hrvatski u kojemu je ta razlika i iskazana različitim prijedložno-padežnim izrazima.

[209] Imenski dio predikata u gramatikama se španjolskoga jezika naziva *atributo*, a tradicionalno ga se definira kao nositelja značenja imenskoga predikata jer stoji uz značenjski nepotpun kopulativni glagol. Kopulativni glagol služi kao spona između subjekta i imenskoga dijela predikata, odnosno putem njega imenski dio predikata modificira ili dopunjuje subjekt, pridaje mu ili *atribuira* neki opis ili obilježje pa odatle dolazi i naziv za taj element (Alcina Franch i Blecua, 1975/1983, str. 858). On se može zamijeniti nenaglašenom zamjenicom *lo*, oblikom jednakom nenaglašenoj osobnoj zamjenici trećeg lica jednine muškog roda u akuzativu kojom se mijenja izravni objekt. Međutim, kako upozoravaju Alcina Franch i Blecua (1975/1983, str. 858), zapravo je riječ o rijetkom slučaju srednjega roda u španjolskome, s obzirom na to da je zamjena uvijek ista, neovisno o tome kojeg je roda i broja imenski element koji uz kopulativni glagol čini imenski predikat.

imenskoga dijela predikata. No u prilog tomu da ni sam nije potpuno siguran u koju od dviju kategorija ove elemente svrstati, govori i činjenica da ih najprije naziva *atributivos suplementarios* (dosl. *prijedložno-dopunski atributi*) (Alarcos Llorach, 1986, str. 5). U kasnijem se radu Alarcos Llorach (1994/1998, str. 309) vraća na ovu temu, opet bez ulaženja u detalje, tada predlažući za ove elemente naziv *objetos preposicionales concordados* (dosl. *sročni prijedložni objekti*). Alarcos Llorach (1994/1998, str. 310) jedino kaže kako je nekada ove elemente moguće interpretirati kao dijelove imenskoga predikata jer se može tumačiti kako je riječ o eliziji glagola *biti* (npr. *Pasaba por (ser) tonto – Bio je smatran budalom*, dosl. *Prolazio je kao (da je bio) budala*).[210] S druge strane, Martínez García (1986, str. 111) nakon analize različitih problematičnih primjera toga tipa, zaključuje kako se može govoriti o hibridnoj funkciji na granici između prijedložne dopune i imenskog dijela predikata.

Zanimljiva je i tvrdnja da se u konstrukcijama u kojima uz isti predikat stoje izravni objekt i prijedložna dopuna, obveznost izravnoga objekta s većinom ovih glagola objašnjava time da se „leksički pojam izražava analitički, odnosno, dijeli se između glave predikata i sintagme (u funkciji) izravnoga objekta“ (Martínez García, 1986, str. 101).[211] Međutim, kao ni prethodni zaključci, niti ovaj se pretjerano ne obrazlaže ni argumentira, tako da je dojam ponovo *ad hoc* objašnjenja.

Na kraju knjige nalazi se popis od ukupno 380 najčešćih glagola uz koje stoji prijedložna dopuna,[212] koji uključuje glagol, oznaku je li povratan (povratni se glagoli, kao i u rječniku pišu s povratnom zamjenicom, npr. *acordarse – sjetiti se*, a kod onih koji mogu i ne moraju biti povratni, zamjenica se od infinitiva odvaja kosom crtom, npr. *alejar/se – udaljiti (se)*), prijedlog ili prijedloge koje regira te broj stranice na kojoj se obrađuje, ili, ako se ne obrađuje, naznaku da je ekvivalentan nekom drugom glagolu. U vezi s ovime, Porto Dapena (1987, str. 124–5) smatra kako je broj od 380 glagola već sam po sebi malen,[213] a još se k tome neki niti ne obrađuju u tekstu nego se samo navode na popisu, što smatra lošim.

---

[210] Ovakvi su primjeri često u rječnicima označeni kao lokucije ili frazemi (npr. Vinja, 2000) pa se može interpretirati da čine cjelinu s glagolom, odnosno može ih se analizirati kao predikate (glave predikata).

[211] „[…] la noción léxica se expresa analíticamente, esto es, se reparte entre el núcleo verbal y el sintagma implemento.“ Vlastiti prijevod.

[212] Autorica ne objašnjava na koji je način došla do zaključka da je zaista riječ o najčešćim glagolima s prijedložnom dopunom, što vjerojatno znači da su to naprosto oni koje je pronašla u korpusu knjiga korištenih za istraživanje. O tome i o problematici izbora primjera govori se niže u tekstu.

[213] Da bi pokazao kako je riječ o malom broju glagola, Porto Dapena (1987, str. 125) navodi kako Cuervov rječnik samo pod slovom E bilježi preko 500 glagola, od kojih većina zahtjeva prijedlog. Svakako ovdje treba uzeti u obzir dvije stvari: 1) zbog nedostatka padeža prijedlozi u španjolskome preuzimaju većinu njihovih funkcija, 2) samo činjenica da glagol traži uza se neki prijedlog, ne govori ništa o vrsti komplementa koji on uvodi.

Osim toga, ovaj autor (Porto Dapena, 1987, str. 123) dodaje i mnogo ozbiljniju kritiku, tvrdeći kako Martínez García u svojoj knjizi ne donosi novo viđenje prijedložne dopune, nego pomoću primjera koje preuzima iz nevelikog broja tekstova pokušava podržati Alarcos Llorachove zaključke i njegovo poimanje te dopune, ali ne odgovara na ključno pitanje o razlikovanju prijedložne dopune i priložne oznake. Porto Dapena (1987, str. 125) također kritizira veoma shematsku, nedovoljno razvijenu i nepotpunu analizu glagola, gdje se ne uzimaju u obzir sva značenja koja glagol može imati te činjenica da je ponekad teško odrediti koje se od mogućih značenja ostvaruje. Primjerice, glagol *mandar* se povezuje sa značenjem 'poslati' kada stoji uz izravni objekt, a sa značenjem 'vladati, upravljati' kada stoji uz prijedložnu dopunu, no i u potonjem značenju uz glagol može stajati izravni objekt (npr. *Mandaba* *el ejército* – *Upravljao/zapovijedao je* *vojskom*).

Kad je riječ o broju primjera korištenih u radu, autorica na kraju knjige (Martínez García, 1986, str. 181–2) navodi popis od 26 jedinica iz kojih crpi primjere. Riječ je o romanima, esejima, novinskim člancima i rječnicima pisanim od strane kako španjolskih (npr. Baroja, Cervantes) tako i hispanskoameričkih autora (npr. Cortázar, Borges, García Márquez) te poprilično različitih godina izdanja (od djela *La Celestina* s kraja 15. st. do *El escarabajo* iz 1982.). Autorica se niti u jednom trenutku ne bavi problematikom izbora primjera, niti raznim žanrovskim, dijalektološkim i dijakronijskim pitanjima te ne objašnjava kako su i zašto odabrani upravo ti primjeri iz tih tekstova. Time se ostavlja dojam da uopće nije uzela u obzir ta pitanja te je primjere i tekstove odabrala zbog jednostavnosti, dostupnosti ili praktičnosti. S druge strane, s obzirom na to da se proučava dio sintakse, a ne primjerice leksika, moguće je da se smatralo kako je riječ o stabilnijoj i trajnijoj strukturi u čijem proučavanju ne igraju ulogu gore navedena pitanja, no o tome se može samo nagađati.

Sljedeći važan rad je monografija Rafaela Cano Aguilara (1987), koja nije posvećena isključivo prijedložnoj dopuni, nego obrađuje prijelazne strukture u suvremenom španjolskom jeziku. Kako je već navedeno (v. 3.1.), Cano Aguilar smatra da je u temeljima prijelaznosti semantički odnos između glagola i objekta, tako da u svojoj analizi polazi od značenja te obradom preko četiristo glagola i struktura u koje oni ulaze dolazi do zaključka o tome kako se prijelaznima mogu smatrati i neke strukture koje tradicionalno ne bi tako opisale (Cano Aguilar, 1987, str. 46–7). Prvi dio knjige posvećen je semantičkoj analizi prijelaznih glagola podijeljenih u jedanaest klasa i to prema značenju glagola (npr. *verbos de carácter causal* – kauzalni glagoli,

vebos de movimiento – glagoli kretanja), tipu objekta koji može uz njega stajati (npr. *objeto afectado* – objekt zahvaćen radnjom, *objeto de lugar* – objekt mjesnog značenja) te semantičko-sintaktičkim obilježja subjekta (npr. živo/neživo). Zatim se govori o odnosu povratnosti i prijelaznosti te problematici analize čestice (zamjenice) *se*, o obveznim i neobveznim objektima, o infinitivima i zavisnim rečenicama u službi objekta te o dvoprijelaznosti, koja se može razumjeti kao prisutnost uz isti predikat izravnoga i neizravnoga objekta ili izravnoga objekta i prijedložne dopune. Posljednje je poglavlje ujedno i najznačajnije za ovaj rad, a riječ je o *prijedložnoj prijelaznosti* ili *prijelaznosti prijedložne rekcije* (španj. *transitividad de régimen preposicional*).

Cano Aguilar se poziva na Alarcos Llorachovu (1966) tvrdnju kako prijedložna dopuna i izravni objekt s glagolom imaju istovrstan semantički odnos, iako su sintaktički različiti što je vidljivo u nemogućnosti pronominalizacije prijedložne dopune nenaglašenim osobnim zamjenicama te u nemogućnosti pasivizacije.[214] Dakle jedini argumenti za to da bi se moglo raditi o vrsti prijelaznosti su semantičke prirode (Cano Aguilar, 1987, str. 359). No, kako bi se određena struktura mogla smatrati prijelaznom, ključno je da prijedlog nema nikakva vlastita značenja, što je izuzetno teško pokazati, s obzirom na to da „prijedložni izraz može proizlaziti iz slučajeva u kojima prijedlog zadržava značenje ili se činiti analognim njima, i prema tome, nositeljem određenog značenja“ (Cano Aguilar, 1987, str. 360–1).[215] Primjerice, u *hablar acerca de algo* (*govoriti o nečemu*), prijedložna lokucija *acerca de* (*što se tiče, glede, u vezi s, o*) ima značenje, a u značenjski analognom *hablar de algo*, moglo bi se govoriti o prijelaznosti. No, zbog postojanja značenjski analognih struktura, jedne s izravnim objektom, a druge s prijedložnom dopunom (npr. *conquistar una ciudad – apoderarse de una ciudad – osvojiti grad*; *recordar algo – acordarse de algo – sjetiti se nečega*) ili onih dvoprijelaznih (npr. *avisar algo a alguien – avisar a alguien de algo – obavijestiti nekoga o nečemu*), Cano Aguilar (1987, str. 361) smatra kako ipak ima prostora za promišljanje prijedložne prijelaznosti te da su po srijedi inačice iste sintaktičko-semantičke sheme ili strukture. Isto zaključuje i Gutiérrez Araus (1987, str. 373–4) govoreći o semantičkoj bliskosti ili jednakosti među dvama komplementima.

[214] Ovo nije u potpunosti točno. Primjerice Gutiérrez Araus (1987, str. 380), kritizirajući pasivizaciju kao kriterij za identifikaciju izravnoga objekta, navodi kako se ona može primijeniti i u slučajevima nekih prijedložnih dopuna (npr. *Aquel muchacho se burló de mi hermana – Mi hermana fue burlada por aquel muchaho, Taj se mladić narugao mojoj sestri* – dosl. **Moja je sestra (bila) narugana od strane toga mladića*).

[215] „[…] el sintagma preposicional puede provenir de casos donde la preposición conserva su sentido, o sentirse análogo a ellos, y, por tanto, portador de un cierto sentido.“ Vlastiti prijevod.

S druge strane, u slučajevima kada promjena strukture donosi i promjenu u značenju, Cano Aguilar (1987, str. 362) zaključuje kako je naprosto riječ o polisemiji glagola, dakle rabi se različita konstrukcija kako bi se iskazalo različito značenje. Uzroke postojanja tih različitih konstrukcija treba tražiti u povijesti jezika,[216] no iz navedenih je primjera jasno kako ne postoje kriteriji za određivanje prijedložne prijelaznosti koji se mogu uvijek primijeniti pa će se odluka o tome je li određeni odnos između glagola i prijedložne sintagme prijelazan, trebati donijeti zasebno za svaki primjer (Cano Aguilar, 1987, str. 363–4). Također, Cano Aguilar (1987, str. 362) naglašava kako je kod prijedložnih dopuna većinom riječ o objektima zahvaćenima radnjom (španj. *objeto afectado*), što već ranije primjećuje i Spitzová (1974, str. 53–4), kada argumentira kako se iz skupine priložnih oznaka trebaju izdvojiti komplementi koji su zapravo objekti.[217]

Između glagola i prijedloga djeluje rekcija, no prijedlog u španjolskome nije aglutiniran glagolu, nego je naznaka rekcije, a sintagmatski je vezan uz termin ili objekt koji uvodi (Cano Aguilar, 1987, str. 364). Cano Aguilar (1987, str. 364) zaključuje kako svaki glagol ili pojedino značenje svakog glagola bira prijedlog, čija je pojava prema tome uvjetovana tim glagolom (bilo da je obvezna bilo fakultativna) pa zbog toga nema značenje. U svojoj analizi struktura prijedložne prijelaznosti u španjolskome, Cano Aguilar (1987, str. 368–94) se bavi strukturama s prijedlozima *a*, *de*, *en* i *con* jer se čini da su to prijedlozi koji naznačavaju ovaj odnos (i gube značenje), a pritom obrađuje najprije konstrukcije koje nisu povratne, a potom one koje to jesu, naglašavajući kako to čini zbog preglednosti jer razlike u odnosu glagola i komplementa nema.[218] Treba naglasiti kako, premda se analizira manji broj struktura nego u Martínez García (1986), to se čini detaljnije i pažljivije te se u više navrata ističe mogućnost različite interpretacije (npr. priložna oznaka), ponajprije zbog poteškoće pokazivanja potpuna gubitka značenja prijedloga.

Možda je najveća zamjerka Cano Aguilarovu istraživanju nemogućnost generalizacije, a napose to što se zbog analize svakog glagola posebno ponekad isti argument rabi za izvođenje dvaju

[216] V. raspravu u Blinkenberg (1960, str. 47).
[217] S druge strane i kako će biti riječi niže u tekstu, García-Miguel (1995b, str. 109) uspoređujući strukture s izravnim objektom i one s prijedložnom dopunom tvrdi upravo suprotno: da se izravnim objektom najčešće izražava objekt zahvaćen radnjom ili pacijens, a prijedložnom dopunom ishodište ili uzrok vršenja radnje.
[218] U kasnijem radu (Cano Aguilar, 1999), autor proširuje analizu te razmatra mogućnost da i neki drugi prijedlozi uvode prijedložnu dopunu (npr. *por*), zatim uzima u obzir alternaciju konstrukcija s izravnim objektom i s prijedložnom dopunom, što se može, ali i ne mora odraziti na promjenu značenja, razmatra slučajeve gdje isti glagol može regirati više prijedloga, kao i dvoprijelaznost te odnos prijedložne dopune i imenskoga dijela predikata.

oprečnih zaključaka ili se oprečni argumenti rabe u prilog istome zaključku. Primjerice, navodi se primjer u kojem je struktura s izravnim objektom značenjski analogna onoj s prijedložnom dopunom pa se zaključuje da je riječ o inačicama iste strukture. Zatim se navodi primjer u kojem struktura s izravnim objektom nije značenjski analogna onoj s prijedložnom dopunom pa se zaključuje da je uzrok tome što različito značenje glagola regira drugi komplement. Ne ulijeva povjerenje ni to što autor ponekad ni sam nije uvjeren u vlastite zaključke pa s jedne strane navodi kako je vrlo teško pokazati desemantizaciju prijedloga koja je ključna za postojanje prijedložne prijelaznosti, a s druge i dalje inzistira na sintaktičkoj i semantičkoj ekvivalentnosti dvaju komplemenata. Ipak, povratak na podatke i pokušaj izgradnje teorije odozdo, kao i podjela glagola prema prijedlogu kojim se uvodi prijedložna dopuna, čine ovu analizu vrijednom, premda treba biti oprezan kod prihvaćanja svih zaključaka koje autor iz nje izvodi.

Osim Cana, o prijedložnoj prijelaznosti govori i Gutiérrez Araus (1987), pritom misleći na sve prijedložne objekte, u što je uključena i prijedložna dopuna. Naime, kako je već bilo riječi, prijedlog *a* u španjolskome može uvoditi sve tipove objekata, odnosno svi objekti mogu biti prijedložni, što Gutiérrez Araus (1987, str. 370) naziva *plurivalentnošću* (španj. *plurivalencia*) prijedloga. Gutiérrez Araus (1987, str. 381) objašnjava kako se prijelaznost kao sintaktički odnos uspostavlja između glagola i jednog ili više njegovih komplemenata, a „razlika između izravne i prijedložne prijelaznosti nalazi se na formalnoj razini, više nego na semantičkoj (značenjskoj).“[219] Odnosom između glagola i jednog ili više njegovih komplemenata podrazumijevaju se sve vrste prijelaznosti koje autorica razlikuje: 1) prijedložni izravni objekt (s prijedlogom *a*), 2) prijedložni neizravni objekt, bilo uz izravni objekt (prvi tip dvoprijelaznosti), bilo samostalno i 3) prijedložna dopuna uz izravni objekt (drugi tip dvoprijelaznosti) te prijedložna dopuna sama uz glagol. Dakle, zaključuje Gutiérrez Araus (1987, str. 373), ono što je ovdje novina nije prisutnost dvoprijelaznosti, nego činjenica da se prijelaznima smatraju strukture koje sadrže prijedložnu dopunu.

Santiago Guervós (2007, str. 12) primjećuje kako se promjena poimanja prijelaznosti u hispanskoj gramatici dogodila otprilike u isto vrijeme kada se počelo govoriti o prijedložnoj dopuni. Prema tome, osim o izravnoj prijelaznosti (španj. *transitividad directa*), govori se o dvoprijelaznosti (španj. *doble transitividad*) te o prijedložnoj prijelaznosti ili prijelaznosti prijedložne rekcije (španj. *transitividad de régimen preposicional*). Autor (Santiago Guervós,

[219] „La diferencia entre la transitividad directa y la preposicional reside en el plano formal, más que en el semántico.“ Vlastiti prijevod.

2007, str. 12) također kaže kako se na taj način prijelaznost i rekcija približavaju, a ponekad i izjednačavaju. Štoviše, kako primjećuje García-Miguel (1995b, str. 9), pristup koji započinje s Alarcos Llorachovim radom, a nastavlja ga među ostalima i Cano Aguilar, pod prijelaznosti podrazumijeva odnos rekcije između predikata i nekog njegovog komplementa, a ne specifičnu sintaktičku strukturu, kako ju se tumači do tada (prijelaznost izjednačena s prisutnosti izravnoga objekta).

Hernández Alonso (1990, str. 21–4) uspoređuje obilježja izravnoga objekta i prijedložne dopune, pri čemu se u obzir uzima: oblik sintagme (prijedložan ili ne), obveznost (isključivo sintaktička), sintaktički odnos (po Hjelmslevu: interdependencija, determinacija, konstelacija), semantička funkcija i supstitucija. Prema obliku, prijedložna dopuna uvijek je prijedložni izraz, dok izravni objekt većinom nije, uz iznimku prijedloga *a*. I izravni objekt i prijedložna dopuna mogu biti obvezni i fakultativni, a prema sintaktičkom odnosu, kod oba komplementa radilo bi se o determinaciji (jedan član pretpostavlja drugi, ali ne i obratno). U vezi sa semantičkom funkcijom Hernández Alonso (1990, str. 23) ju razumije u smislu bliskog značenjskog odnosa s glagolom, što je zapravo jednako mišljenju gore navedenih autora o istovrsnom semantičkom odnosu ovih dvaju komplemenata s glagolom. Premda se dva komplementa mogu supstituirati različitim elementima, autor zaključuje kako prijedložna dopuna ipak ima mnoga ista obilježja kao i izravni objekt, a s obzirom na to da nisu ustanovljeni jasni kriteriji njezine identifikacije, možda bi se moglo govoriti o nekoj vrsti makrofunkcije koja bi obuhvaćala oba. Dakle, Hernández Alonso odlazi korak dalje te dva komplementa eksplicitno funkcionalno izjednačava.

S druge strane, García-Miguel (1995b) u svojoj monografiji također obrađuje odnos izravnoga objekta i prijedložne dopune, no dolazi do različitih zaključaka. Autor (García-Miguel, 1995b, str. 7) na samom početku rada objašnjava kako tu problematiku promatra kao dio širega pitanja odnosa sintakse i semantike u rečeničnome ustrojstvu. Uzimajući u obzir značenje glagola, ali i značenje same konstrukcije kao i glagolsku valentnost, García-Miguel (1995b, str. 10–1) naziva konstrukciju u kojoj uz glagol stoji izravni objekt, jednako kao i onu glagola s neizravnim objektom i glagola s prijedložnom dopunom dvoaktantskom ili biaktantskom konstrukcijom/strukturom/shemom (španj. *construcción/estructura/esquema biactancial*). Pritom se neobilježenom dvoaktantskom strukturom smatra ona s izravnim objektom, dok su ostale obilježene. Autor rekciju razumije kao odnos glagola i njegovih argumenata pa prema tome ustvrđuje kako su sva tri gore navedena komplementa regirana. Također, sve bi se tri

navedene strukture mogle smatrati prijelaznima u širem smislu riječi, gdje su prijelazne sve one strukture u kojima osim subjekta uz predikat stoji još jedan argument. Međutim, mnogo je češća uporaba tog termina kako bi se označilo jednu od mogućih takvih struktura: subjekt, predikat i izravni objekt pa tako i García-Miguel (1995b, str. 11) prijelaznom smatra samo tu strukturu, kao što se može vidjeti u tablici 3.:

Tablica 3. Valentnost i sintaktičke konstrukcije/sheme/strukture[220]

Valencia	**Esquemas no-marcados**	**Esquemas marcados**
1 (**Monoactancial**)	SUJ-PRED (**Intransitivo**)	PRED-CDIR ...
2 (**Biactancial**)	SUJ-PRED-CDIR (**Transitivo**)	SUJ-PRED-CIND SUJ-PRED-CPREP, ...
3 (**Triactancial**)	SUJ-PRED-CDIR-CIND (**Bitransitivo**)	SUJ-PRED-CDIR-CPREP SUJ-PRED-CIND-CPREP SUJ-PRED-CPREP-CPREP, ...

García-Miguel (1995b, str. 11)

García-Miguel (1995b, str. 20) detaljno analizira Cano Aguilarovu argumentaciju te smatra kako ne može biti govora o tome da su izravni objekt i prijedložna dopuna sintaktički i semantički ekvivalentni. Naime, oba su komplementa argumenti (aktanti), odnosno vezani su glagolskom valentnošću, prema tome riječ je o „jednakoj valentnosti, a ne (jednakoj) gramatičkoj strukturi“ (García-Miguel, 1995b, str. 22).[221] Razlika se dobro vidi upravo u troaktantskim strukturama (španj. *estructura triactancial*) u kojima obje dopune stoje uz predikat, a gdje je bez sumnje riječ o različitim sintaktičkim funkcijama (García-Miguel, 1995b, str. 22). U vezi s tvrdnjom o istovrsnom semantičkom odnosu dviju struktura s glagolom, García-Miguel ne slaže se s Cano Aguilarovim zaključcima o značenjskoj istovjetnosti dviju struktura i o dvjema vrstama prijelaznosti. Naime, ako je prijedlog imalo zadržao značenje, a i sam Cano Aguilar priznaje kako je vrlo teško pokazati da nije, to je dovoljan indikator da je riječ o različitim strukturama.

[220] Prijevod s lijeva na desno i odozgo prema dolje: *valencia* – valentnost, *esquemas no-marcados* – neobilježene sheme, *esquemas marcados* – obilježene sheme, *monoactancial* – jednoaktantna (shema), *SUJ-PRED* – subjekt-predikat, *intransitivo* – neprijelazna, *PRED-CDIR* – predikat-izravni objekt, *biactancial* – dvoaktantska (shema), *SUJ-PRED-CDIR* – subjekt-predikat-izravni objekt, *transitivo* – prijelazna, *SUJ-PRED-CIND* – subjekt-predikat-neizravni objekt, *SUJ-PRED-CPREP* – subjekt-predikat-prijedložni komplement, *triactancial* – troaktantska (shema), *SUJ-PRED-CDIR-CIND* – subjekt-predikat-izravni objekt-neizravni objekt, *bitransitivo* – dvoprijelazna, *SUJ-PRED-CDIR-CPREP* – subjekt-predikat-izravni objekt-prijedložni komplement, *SUJ-PRED-CIND-CPREP* – subjekt-predikat-neizravni objekt-prijedložni komplement, *SUJ-PRED-CPREP-CPREP* – subjekt-predikat-prijedložni komplement-prijedložni komplement.

[221] „[…] la identidad de valencia, no de estructura gramatical.“ Vlastiti prijevod.

U svojemu radu, García-Miguel (1995b, str. 19) rabi opći naziv *prijedložni ili kosi komplement* (španj. *complemento preposicional u oblícuo*) koji obuhvaća prijedložnu dopunu (*suplemento*) i priložni komplement (*complemento adverbial*), kako bi izbjegao nejasne granice među njima te se usredotočio ponajprije na značenje i koliko je moguće, na odnos valencijskih i nevalencijskih elemenata. Cilj istraživanja je semantički kontrastirati izravni objekt i prijedložni komplement pa stoga neki od primjera za potonji ne ispunjavaju različite kriterije i provjere za identifikaciju pojedinih sintaktičkih funkcija. Analiza je podijeljena u pet skupina ovisno o prijedlogu koji uvodi prijedložni komplement, dakle uspoređuju se strukture s izravnim objektom i prijedložnim komplementom uvedenim prijedlozima: *de, en, con, a* i *por*. Polazi se od različitih značenja tih polisemnih prijedloga, provjerava se i jesu li pojedine strukture karakteristične za određene semantičke klase glagola, a za svaku se konstrukciju istražuju različita značenja koja se njome mogu ostvarivati. García-Miguel (1995b, str. 100) zaključuje kako će uz neke glagole dvije strukture biti značenjski bliže, a uz neke dalje pa će primjerice u slučajevima kada je radnja koja se izražava bliska prototipu prijelaznosti, biti teže izraziti ju s prijedložnim komplementom i obratno. Također, autor (García-Miguel, 1995b, str. 109) svojim istraživanjem pokazuje kako se izravnim objektom najčešće izražava objekt zahvaćen radnjom ili pacijens, a prijedložnim komplementom ishodište ili uzrok vršenja radnje, što je u suprotnosti s gore navedenim zaključkom do kojega dolazi Cano Aguilar (1987).

Treba spomenuti i doktorsku disertaciju autora Candalija Reina (2008), premda se ona fokusira ponajprije na značenje prijedloga koji uvodi prijedložnu dopunu. Autor temu obrađuje iz dijakronijske perspektive te se podupire u lokalističkoj teoriji padeža, a u analizi pokušava pokazati kako ovi prijedlozi nikako ne gube značenje. Za ovaj će rad posebno vrijedan biti popis ukupno sto glagola koji regiraju prijedložnu dopunu te materijali o svakome od njih prikupljeni iz radova drugih autora, dijakronijskih računalnih korpusa (npr. CORDE) i raznih teško dostupnih rječnika (npr. Cuervo, *Diccionario de construcción y régimen de la lengua castellana*).

Naposljetku, veoma korisno za analizu u ovome radu bit će i poglavlje o prijedložnoj dopuni u *NGLE* (2009, §36), koje donosi usporedbu prijedložne dopune i priložne oznake, alternacije prijedložne dopune s drugim komplementima, alternacije prijedloga koji uvode prijedložne dopune, prijedložnu dopunu uz imenicu i pridjev te primjere i analizu prijedložnih dopuna koje

uvode prijedlozi *a*, *ante*, *bajo*, *con*, *contra*, *de*, *desde*, *en*, *entre*, *hacia*, *hasta*, *para*, *por*, *sobre* i *tras*.

7. METODOLOGIJA

Istraživanje koje se provodi u ovome radu je korpusno i kontrastivno, pri čemu je važno napomenuti kako su korpusna metodologija i metodologija kontrastivne analize međusobno komplementarne te se korpusi često rabe kod kontrastivnih istraživanja (v. Filipović 1985; Johansson 2007). Johansson (2007, str. 1) govori kako korpusi omogućavaju uvid u obrasce u jeziku koji bi inače ostali neprimijećeni ili bi se mogli samo pretpostaviti, a to se posebno odnosi na višejezične korpuse s pomoću kojih se jezici mogu uspoređivati. Zbog toga sljedeća dva potpoglavlja (7.1. i 7.2.) donose kratke preglede korpusne lingvistike i kontrastivne analize, a bit će riječi i o uporabi korpusa u kontrastivnim istraživanjima.

Kako obrazlaže Tadić (2003, str. 27–44), jezične tehnologije mogu se podijeliti na jezične resurse (korpusi, rječnici, baze), jezične alate (alati za obradu na različitim jezičnim razinama, npr. označivači vrsta riječi – *POS taggers*, morfosintaktički označivači – *MSD taggers*, parseri) i komercijalne proizvode (razni provjernici pravopisa, gramatike i stila, rječnici, sustavi za strojno potpomognuto prevođenje itd.). Za potrebe ovoga rada izrađen je novi jezični resurs, španjolsko-hrvatski usporedni korpus, pri čemu su upotrebljavani različiti jezični alati (npr. *LF-Aligner*[222]) i komercijalni proizvodi (npr. *ABBYY FineReader*[223]), kao što će biti opisano u potpoglavlju 7.3. Prilikom odabira struktura za analizu, kao i u samoj analizi prijedložnih dopuna u španjolskome i njihovih ekvivalenata u hrvatskome, služilo se još dvama jezičnim resursima, valencijskom bazom *ADESSE*[224] za španjolski jezik i valencijskim leksikonom *CROVALLEX*[225] za hrvatski. Navedeni će resursi biti opisani u potpoglavlju 7.4. Posljednje potpoglavlje (7.5.) obrazlaže način odabira struktura za analizu.

7.1. Korpusna lingvistika

Osnovni pojam korpusne lingvistike je *korpus*, oko čije se definicije većina autora slaže: korpus je zbirka odsječaka stvarnog, prirodnog jezika, odnosno pisanih i/ili govorenih tekstova, koji su odabrani i prikupljeni s određenom svrhom i prema specifičnim kriterijima te predstavljaju dovoljno velik i reprezentativan uzorak jezika ili nekog dijela jezika i služe kao izvor podataka

[222] Za više informacija i za pristup alatu v. https://sourceforge.net/projects/aligner/.
[223] Za više informacija i za pristup alatu v. https://www.abbyy.com/en-eu/finereader/.
[224] Za više informacija i za pristup bazi v. http://adesse.uvigo.es/.
[225] Za više informacija i za pristup leksikonu v. http://theta.ffzg.hr/crovallex/.

za jezični opis i analizu (usp. Sinclair, 1991; Leech, 1992; Kennedy, 1998, str. 1; Tognini-Bonelli, 2001, str. 2; Sampson i McCarthy, 2004, str. 1). Ipak, kad je riječ o definiciji korpusne lingvistike, autori su oprezniji: korpusna lingvistika bavi se sastavljanjem i analizom korpusa (Kennedy, 1998, str. 1); korpusna lingvistika je istraživanje jezika na temelju primjera iz stvarne, svakodnevne jezične uporabe (McEnery i Wilson, 1996, str. 1); korpusna lingvistika je vrsta istraživanja koje rabi jezične korpuse (Sampson i McCarthy, 2004, str. 1); korpusna lingvistika ne odnosi se na područje istraživanja, nego je riječ o metodološkoj podlozi različitih jezičnih istraživanja (Leech, 1992, str. 105); korpusna lingvistika ne proučava određeni aspekt jezika, nego je riječ o području koje se bavi skupinom procedura ili metoda za istraživanje jezika (McEnery i Hardie, 2012, str. 1); korpusni pristup je empirijski pristup opisu jezične uporabe, no korpusna lingvistika nije samo metodologija, nego ona ide dalje od te uloge (Tognini-Bonelli, 2001, str. 2).

Razlike u definiciji i pristupu korpusnoj lingvistici mogu se svesti na pitanje je li riječ o teoriji ili o metodologiji, koje je ključno za razlikovanje dviju tradicija u korpusnoj lingvistici (Hardie i McEnery, 2010), koje isti autori (McEnery i Hardie, 2012, str. 147) nazivaju: korpus kao teorija (engl. *corpus-as-theory*) i korpus kao metoda (engl. *corpus-as-method*). Prva se tradicija još naziva i *neo-Firthian* (prema J. R. Firthu) te ju se često vezuje uz Sveučilište u Birminghamu, a pripadaju joj lingvisti poput Johna Sinclaira, Michaela Scotta, Wolfganga Teuberta, Elene Tognini-Bonelli i dr. (v. Sinclair, 1991; Tognini-Bonelli, 2001). Druga je tradicija vezana uz sveučilište *University College London* i Sveučilište u Lancasteru te lingviste poput Sidneya Greenbauma, Geoffreya Leecha i Tonya McEnerya, no prisutna je i u drugim europskim državama poput Švedske i Norveške (npr. Jan Svartvik, Karin Aijmer, Stig Johansson), ali i u Sjevernoj Americi (npr. Douglas Biber) (usp. Leech, 1992; Kennedy, 1998).

Stubbs (1993, str. 23–4) ocrtava ideju korpusa kao teorije, objašnjavajući kako analiza jezika uz pomoć računalnog korpusa daje pristup podatcima o jeziku koji ranije nisu bili dostupni te može promijeniti razumijevanje jezika općenito, pa u tome smislu korpus nije samo alat jezične analize, nego važan pojam lingvističke teorije. Prema tome, ideja je da uvid u nove podatke može dovesti do teorijskih promjena. Zatim, Tognini-Bonelli (2001, str. 1) smatra kako se korpusna lingvistika razlikuje od ostalih disciplina unutar primijenjene lingvistike jer definira svoj vlastiti skup pravila prije nego što se ona upotrijebe za neko istraživanje te prema tome ima teorijski status (engl. *theoretical status*). Teubert (2005, str. 2) s jedne strane započinje rad tvrdnjom kako je korpusna lingvistika teorijski pristup proučavanju jezika, da bi kasnije,

govoreći o korpusu u analizi diskursa, ovu ideju ipak donekle ublažio (Teubert, 2005, str. 13), zaključivši kako korpusna lingvistika možda nije teorija jezika, nego bi ju se više moglo smatrati konceptualnim okvirom. Na ovaj način, tema ostaje i dalje otvorena, što možda najbolje pokazuje kako problematično može biti po ovom pitanju zauzeti kategorički stav: teorija ili metoda.

McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 7–8) slažu se da je korpusna lingvistika vlastito područje istraživanja te da podrazumijeva novi filozofski pristup proučavanja jezika (Leech, 1992, str. 106; Tognini-Bonelli, 2001, str. 1), no inzistiraju kako je ona ipak ponajprije metodologija jer je primjenjiva na gotovo bilo koje područje istraživanja jezika te je, možda još važnije, kompatibilna s različitim lingvističkim teorijama: „Korpusnu lingvistiku treba smatrati metodologijom, sa širokim rasponom primjena kroz mnoga lingvistička područja i teorije“ (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 8).[226] Ovim se citatom možda najbolje sažima danas prevladavajući pogled na korpusnu lingvistiku, a na taj će ju se način primjenjivati i u ovome radu.

7.1.1. *Razvoj korpusne lingvistike*

Korpusna lingvistika posebno se razvija od 80-ih godina 20. stoljeća, što ne znači da aktivnosti i metode koje joj se danas pripisuju nisu postojali i ranije. Primjerice, Kennedy (1998, str. 13–9) objašnjava kako tradicija korpusnih istraživanja nije započela s prvim strojno čitljivim korpusima 1960-ih, već se može govoriti o mnogo ranijim biblijskim i književnim, leksikografskim, dijalektološkim, gramatičkim istraživanjima te istraživanjima vezanima uz učenje i poučavanje jezika, a koja se sva temelje na korpusu. Sampson i McCarthy (2004, str. 1) podsjećaju na impresivni pothvat kada je Käding (1897), zajedno s velikim brojem pomagača, ručno obradio njemački korpus od gotovo jedanaest milijuna pojavnica, u svrhu istraživanja pravopisnih inačica. McCarthy i O'Keeffe (2010, str. 3) također spominju prve konkordancije[227] i popise riječi iz Vulgate izrađene u 13. stoljeću te konkordancije Shakespearovih djela s kraja 18. stoljeća.

[226] „Corpus linguistics should be considered as a methodology with a wide range of applications across many areas and theories of linguistics.“ Vlastiti prijevod.
[227] Prema Anić (1996): *kompjuterska konkordancija* – ‘popis riječi koje se javljaju uz kontekst u nekom predlošku’.

Svakako, veliku ulogu u razvoju korpusne lingvistike imao je razvoj računala, no kako navodi Kennedy (1998, str. 2), korpusna lingvistika nije započela razvojem računala, premda je to itekako pomoglo, pružajući nove mogućnosti prikupljanja, obrade i analize sve većih količina podataka. Sampson i McCarthy (2004, str. 1) ističu kako je jedino pomoću elektroničke obrade moguće pretražiti velike količine teksta te biti siguran kako su prikupljeni svi primjeri određenoga elementa ili strukture, a i jedino uporaba računalnih tehnologija omogućava kopiranje i distribuciju prikupljenih korpusa. Zbog toga se, zaključuju (Sampson i McCarthy, 2004, str. 1), korpusna lingvistika danas i razumije kao računalna. Ipak, treba imati na umu kako korpusna lingvistika nije „bezumni postupak automatskoga jezičnog opisa. Lingvisti rabe korpuse kako bi odgovorili na pitanja i riješili probleme“ (Kennedy, 1998, str. 2).[228]

Kada je riječ o razdobljima u povijesti korpusne lingvistike, većinom se govori o razdobljima prije i poslije tzv. „chomskyjanske revolucije“ (McEnery i Wilson, 1996), koju je obilježio sukob između generativne lingvistike i lingvistike temeljene na korpusu (Sampson i McCarthy, 2004, str. 3), odnosno pristupa temeljenog na intuiciji i pristupa temeljenog na korpusu (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 6–7), što je zapravo nastavak stare poznate rasprave između racionalista i empirista (McEnery i Wilson, 1996, str. 5). Leech (1991/2013, str. 8) objašnjava kako bi se prvim korpusnim lingvistima moglo smatrati američke strukturaliste, poput Harrisa i Hilla, koji su 1950-ih pod utjecajem pozitivizma u znanosti, tvrdili kako je korpus nužan i dovoljan za jezični opis te mu davali izričitu prednost nad intuicijom. Ipak, postoji diskontinuitet između njih i današnjih korpusnih lingvista, čiji se početak i uzrok mogu jasno povezati s kasnim 1950-ima i radom Noama Chomskog.

McEnery i Wilson (1996, str. 12) navode neke od prigovora uporabi korpusa u jezičnim istraživanjima: korpusom se analizira jezična izvedba (engl. *performance*), a ne jezična sposobnost (engl. *competence*), koja bi trebala biti predmetom lingvističkih istraživanja (Chomsky, 1957/2002); zatim, čak i kod opisa jezične izvedbe, treba imati na umu da prirodni jezici nisu konačni, stoga korpus, koji je nužno konačan, nikada neće moći dati dobar jezični opis (Chomsky, 1962); također, introspekcija je jedini način prepoznavanja negramatičnih i nepotvrđenih struktura (Chomsky, 1984). Ovome bi se još mogao dodati niz praktičnih i logističkih argumenata koji se tiču stanja tehnologije u vrijeme nastajanja prvih korpusa, a koji danas više nisu primjenjivi, kao što su problem obrade podataka, vremena, novaca, utjecaja

[228] „…mindless process of automatic language description. Linguists use corpora to answer questions and solve problems.“ Vlastiti prijevod.

ljudske pogreške i sl. Ove su primjedbe imale za posljedicu diskontinuitet u razvoju korpusne lingvistike koji spominje Leech te se gotovo trideset godina veoma malen broj pretežno engleskih i američkih jezikoslovaca njome bavio, kao što će se objasniti niže u tekstu.

S druge strane, navode se nedostatci pristupa temeljena na introspekciji, koji se mogu zaobići primjenom korpusa (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 6): nečiji dijalekt ili sociolekt može imati utjecaja na introspekciju, na način da jednome govorniku neka struktura može biti prihvatljiva, a drugome ne; nastavno na to, oslanjanjem na vlastitu intuiciju, osoba istovremeno svjesno promatra vlastitu jezičnu produkciju, što može utjecati na procjenu prihvatljivosti neke strukture; također, rezultati dobiveni introspekcijom teško su provjerljivi.

Obje skupine argumenata su jake i jasno je kako i pristup temeljen na intuiciji, kao i onaj temeljen na korpusu imaju svojih prednosti i nedostataka. Zbog toga McEnery i Wilson (1996, str. 19) predlažu: „Zašto ne upotrijebiti kombinaciju obaju (pristupa) i uzdati se u jače strane svakoga kako bi se isključile njihove slabosti? Pristup lingvistici temeljen na korpusu i onaj temeljen na introspekciji međusobno se ne isključuju. U veoma se stvarnom smislu oni mogu gledati kao komplementarni.“[229] Tome zaključku McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 7) još snažnije dodaju: „Ovo dvoje je komplementarno i to tako mora biti kako bi se lingvisti mogli baviti što je moguće većim rasponom istraživačkih pitanja.“[230] Možda najpoznatija formulacija ove ideje pronalazi se kod Fillmorea, koji na početku svojega često citiranog rada (Fillmore, 1992, str. 35), duhovito uspoređuje ova dva tipa lingvista, no konkretnim primjerima o tome što je dostupno jednom, a nije drugom pristupu i obratno, zaključuje kako ova dva tipa lingvista trebaju jedan drugoga, a najbolje bi bilo kada bi se svaki lingvist koristio obama pristupima. Iznimno je važno napomenuti kako je već u 1970-ima, u kontekstu uporabe korpusa u kontrastivnoj analizi, Filipović (1972, str. 499) došao do istoga zaključka, navodeći kako korištenje korpusa ne isključuje oslanjanje na intuiciju izvornih govornika, naprotiv, uputno je i veoma korisno rabiti oboje te na taj način provjeriti zaključke do kojih se došlo.[231]

[229] „Why not use a combination of both and rely on the strengths of each to the exclusion of their weaknesses? A corpus and an introspection-based approach to linguistics are not mutually exclusive. In a very real sense they can be gainfully viewed as being complementary.“ Vlastiti prijevod.
[230] „The two are complementary and must be so if as broad a range of research questions as possible are to be addressed by linguists.“ Vlastiti prijevod.
[231] Više će o uporabi korpusa u kontrastivnim istraživanjima biti riječi u potpoglavlju 7.2.2.

Kako je već spomenuto, korpusni pristup u početku se pretežno rabio za istraživanja engleskoga jezika, zbog čega se i prvi moderni korpusi vezuju uz engleski jezik i uz sveučilišta u Engleskoj, svojevrsne tabore korpusne lingvistike, pogotovo tijekom najveće popularnosti generativnog pristupa 1960-ih i 1970-ih godina. Korpusi koje Kennedy (1998, str. 23) naziva *korpusima prve generacije* (engl. *first generation corpora*), počinju se razvijati ranih 1960-ih, kada se na sveučilištu *University College London* sastavlja nedigitalizirani korpus *SEU – Survey of English Usage* (Quirk, 1960), a na američkom Sveučilištu *Brown* započinje s radom na *Brown University Standard Corpus of Present-Day American English* ili skraćeno, *Brown Corpus* (Francis i Kučera, 1964/1979), prvom milijunskom korpusu. Nakon toga, između 1970. i 1978. na sveučilištima u Lancasteru i Oslu te uz suradnju računalnog centra za humanističke znanosti u Bergenu, sastavlja se korpus britanskog engleskog *LOB – Lancaster-Oslo/Bergen Corpus* (Johansson, Leech i Goodluck, 1978), i to prema istim kriterijima koji su se rabili za izradu *Brown* korpusa. Na taj su način omogućene mnoge poredbene studije britanskog i američkog engleskog, a kasnije su prema istim kriterijima sastavljeni korpusi drugih inačica engleskoga jezika (Kennedy, 1998, str. 29–31). Godine 1975., Jan Svartvik je digitalizirao transkribirani govoreni dio korpusa *SEU* te dodao još tekstova kako bi novi *London-Lund Corpus* (*LLC*) (Svartvik i Quirk, 1980) imao oko 500.000 pojavnica te tako činio najveći korpus za proučavanje govorenog engleskog sve do sredine 1990-ih. Nakon toga slijedi izrada određena broja specijaliziranih korpusa, sastavljenih u leksikografske svrhe, u svrhe proučavanja govorenog jezika, dijakronijskih istraživanja, istraživanja usvajanja jezika itd. (v. Kennedy, 1998, str. 33–45).

Razvoj tehnologije omogućio je izradu sve većih korpusa, kako ih naziva Kennedy (1998, str. 45) *megakorpusa druge generacije* (engl. *second generation mega-corpora*). Jedan od najpoznatijih je svakako *COBUILD Corpus* (*Collins Birmingham University International Language Database*) (Sinclair, 1987), nastao u sklopu suradnje Sveučilišta u Birminghamu i izdavača *Collins* (kasnije *Harper Collins*) u svrhu izrade rječnika engleskoga jezika temeljena na korpusu, koji se kasnije nastavlja u korpus *Bank of English*. Devedesetih godina prošloga stoljeća izrađuje se *British National Corpus* (*BNC*), impresivan pothvat u koji je uključeno nekoliko prestižnih sveučilišta, izdavača i *British Library*, a korpus se potom redovito nadograđuje.[232] U tome se razdoblju počinje uviđati važnost sastavljanja referentnih korpusa općenito te se kreće u izradu različitih nacionalnih korpusa, primjerice *HNK – Hrvatski*

[232] Za više informacija i za pristup korpusu v. http://www.natcorp.ox.ac.uk/.

nacionalni korpus (v. Tadić, 1996, 1997, 1998, 2002, 2009) i *CREA – Corpus de Referencia del Español Actual* (*Referentni korpus suvremenog španjolskog jezika*).[233]

Primjena korpusa danas je veoma raširena u mnogim područjima lingvistike, kao što su leksikografija, istraživanja leksika, gramatička istraživanja, analiza promjene registra i analiza žanra, dijalektologija, kontrastivna analiza, znanost o prevođenju, dijakronijska istraživanja, učenje i poučavanje jezika, semantika, pragmatika, sociolingvistika, analiza diskursa, stilistika i književne studije te forenzička lingvistika (usp. McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 80–121; McCarthy i O'Keeffe, 2010, str. 7–12).

Više o povijesti, razvoju i primjenama korpusne lingvistike v. Leech (1991/2013), Svartvik (1992), (posebice rad G. Leecha), Sampson i McCarthy (2004), McCarthy i O'Keeffe (2010), Hunston (2002) kao i mnogobrojne priručnike i udžbenike poput McEnery i Wilson (1996), Kennedy (1998), McEnery, Xiao i Tono (2006), O'Keeffe i McCarthy (2010), McEnery i Hardie (2012) itd.

7.1.2. *Vrste istraživanja u korpusnoj lingvistici*

Kako navode McEnery i Hardie (2012, str. 3), različite vrste istraživanja u korpusnoj lingvistici pretežno se razlikuju prema sljedećim obilježjima: 1) vrsta komunikacije, 2) pristup temeljen na korpusu (engl. *corpus-based*) naprama pristup vođen korpusom (engl. *corpus-driven*), 3) način prikupljanja podataka, 4) uporaba označenog korpusa naprama uporaba neoznačenog korpusa, 5) uključivanje svih podataka u istraživanje (engl. *total accountability*) naprama odabir podataka za istraživanje (engl. *data selection*), 6) višejezični naprama jednojezični korpus.

Prvo se obilježje odnosi na vrstu komunikacije, u smislu vrste jezične produkcije, koja može biti pisana, govorena, ali postoje primjerice i korpusi znakovnoga jezika i korpusi video zapisa. Vrsta komunikacije mora se uzeti u obzir prilikom korpusnog istraživanja, ali i prilikom sastavljanja korpusa, s time da su korpusi pisanih tekstova, razumljivo, tehnički najmanje zahtjevni za izradu i najrašireniji (McEnery i Hardie, 2012, str. 3–4). Budući da je korpus koji

[233] Za više informacija i za pristup korpusu v. https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/crea.

će se rabiti u ovome radu sastavljen od pisanih tekstova, ova se tema neće dalje produbljivati, a kriteriji i način izrade korpusa bit će prikazani u 7.3.

Razlika između pristupa temeljenog na korpusu (engl. *corpus-based*) i pristupa vođenog korpusom (engl. *corpus-driven*),[234] zapravo proizlazi iz dviju ranije spomenutih tradicija u korpusnoj lingvistici: korpus kao teorija i korpus kao metoda. Tognini-Bonelli (2001, str. 65) navodi kako se *corpus-based* odnosi na metodologiju koja se služi korpusom kako bi provjerila ili dala primjere za teorije i opise sastavljene unaprijed, čak i prije nego što su korpusi kao resursi za jezičnu analizu postojali. Na taj je način, smatra Tognini-Bonelli (2001, str. 65–6), moguće ne primijetiti sve ono što bi korpus mogao otkriti o primjerice uporabi neke strukture, a da to nije predviđeno u ranije postavljenoj hipotezi. S druge strane, kod pristupa vođenog korpusom, lingvist u obzir uzima ukupnost podataka te se teorijske tvrdnje izravno izvode iz korpusa, a podatci se ne „uljepšavaju“ kako bi odgovarali ranije postavljenim pretpostavkama (Tognini-Bonelli, 2001, str. 84).

McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 8–11) govore o četirima ključnim razlikama između ovih dvaju pristupa (rabit će se kratice CBA za *corpus-based* i CDR za *corpus-driven*). Prva je razlika u vrsti korpusa koja se upotrebljava, pri čemu treba uzeti u obzir pitanje reprezentativnosti, kod kojega CDR lingvisti smatraju kako kod izrade korpusa nije potrebno uzorkovati tekstove, paziti na zastupljenost različitih žanrova, stilova, inačica itd., nego bi se dovoljno velik korpus trebao uravnotežiti[235] sam. S druge strane, CBA lingvisti se zalažu za suprotno, tvrdeći kako se reprezentativnost i uravnoteženost korpusa postižu primjenom strogih i jasnih kriterija izbora tekstova koji ga tvore te kako u suprotnome dio tekstova može svojom temom ili stilom izazvati odstupanje rezultata analize. Na pitanje reprezentativnosti nastavljaju se pitanja veličine i označavanja korpusa, pri čemu se CDR lingvisti zalažu za što veće i neoznačene korpuse, a CBA lingvisti smatraju kako je zbog jednostavnije uporabe korpus dobro označiti barem za vrste riječi i kako veličina korpusa nije toliko važna te se zalažu za uporabu statistike i čestote prilikom jezičnog opisa i analize. Kad je riječ o označavanju korpusa, CDR lingvisti su mišljenja kako se označavanjem korpusu pridaju već postavljene kategorije, što

[234] Hrvatsko nazivlje rabi se prema Mihaljević (1998), a upotrebljava ga i Lalli Paćelat (2013) u dijelu svoje doktorske disertacije koji govori o korpusnoj lingvistici. Štrkalj Despot i Möhrs (2015, str. 342) rabe nazive: djelomično korpusno utemeljen pristup (*corpus-based*) i potpuno korpusno utemeljen pristup (*corpus-driven*).
[235] Prema Baker, Hardie i McEnery (2006, str. 18): uravnoteženi korpus (engl. *balanced corpus*) je korpus koji sadrži tekstove širokog spektra različitih žanrova, tema i stilova. Uravnoteženi se korpusi ponekad nazivaju referentnima, općima ili temeljnima kad predstavljaju uzorak nekoga jezika ili barem njegova standardnoga varijeteta u cjelini.

podrazumijeva određene teorijske pretpostavke, no s druge strane, pomalo kontradiktorno, ipak prihvaćaju zaključke prethodnih istraživanja o nekoj temi te u svojim analizama rabe poznato nazivlje i kategorizacije (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 10).

Također, ova se dva pristupa razlikuju i prema pogledu na predmet proučavanja, odnosno jezik. Pristup vođen korpusom ne pravi razliku među jezičnim razinama (one se zajedno spajaju kako bi tvorile značenje) te prema tome daje samo jednu razinu jezičnoga opisa: funkcionalno potpunu jedinicu značenja (engl. *functonally complete unit of meaning*) ili *language patterning* (dosl. jezično strukturiranje, stvaranje obrazaca). Naposljetku, pristup vođen korpusom predstavljen je kao nova paradigma za opis i modeliranje čitava jezika, što McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 11) nazivaju preradikalnim. S druge strane, pristup temeljen na korpusu je metodologija i može ju se kao takvu rabiti u gotovo svim lingvističkim disciplinama.[236] Ipak, autori (McEnery, Xiao i Tono, 2006) se zalažu za šire značenje pojma *corpus-based*, koje obuhvaća oba pristupa i omogućuje svojevrstan hibridni pristup lišen pojedinačnih nedostataka, što znači i podrobniju analizu. Primjerice, u ovome radu, polazi se od ranije definiranih struktura (određeni glagol + određeni prijedlog), no također se uzimaju u obzir nova saznanja proizašla iz samih podataka (npr. odnos prijedložne dopune i ostalih glagolskih komplemenata).

Treće obilježje za razlikovanje vrsta istraživanja u korpusnoj lingvistici tiče se načina prikupljanja podataka, odnosno pristupa odabiru podataka. McEnery i Hardie (2012, str. 6) govore o dva pristupa problemu odabira tekstova ili dijelova tekstova za korpus: pristup *monitor korpusa* (usp. Sinclair, 1991, str. 24–6), gdje se korpus kontinuirano širi kako bi uključio nove tekstove te pristup *uravnoteženog korpusa* (Biber, 1993), gdje se korpus sastavlja prema određenim kriterijima i reprezentativan je za jezik u danom trenutku. Primjeri monitor korpusa su Sinclairov ranije spomenuti *Bank of English* te *Corpus of Contemporary American English – COCA* (Davies, 2009), no kako primjećuju McEnery i Hardie (2012, str. 7), uporaba tekstova dostupnih na internetu ili *Web as Corpus – WaC* (Kilgarriff i Grefenstette, 2003) također je vrsta monitor korpusa. Prikupljanje korpusa na ovaj način može biti brzo rješenje za izradu velikih korpusa jer uzima tekstove koji su već prisutni na odabranim mrežnim stranicama, no isto tako se susreće s različitim problemima, poput nepoznate kvalitete i autorstva tekstova i činjenice da takav korpus nije uravnotežen. Ipak, danas je za veliki broj jezika izrađen *WaC* korpus, na način da su prikupljeni svi tekstovi dostupni na određenoj domeni, primjerice

[236] Za širu raspravu o ovoj temi v. Tognini-Bonelli (2001) i McEnery i Hardie (2012, posebno poglavlje 6).

Hrvatski mrežni korpus – hrWaC (Ljubešić i Erjavec, 2011),[237] u svojoj verziji 2.0 (Ljubešić i Klubička, 2014) sastoji se od 1.9 milijardi pojavnica koje su prikupljene s .hr domene.

Pristup *uravnoteženog korpusa* zapravo podrazumijeva skup jasnih kriterija prilikom odabira tekstova za korpus i njihovog uzorkovanja, primjerice, hoće li se tekstovi uključivati u korpus u potpunosti ili će se nasumično odabrati uzorci određene duljine iz svakoga, kako će se uzorci stilski i tematski podijeliti, hoće li se i u kojem obujmu obuhvatiti i govoreni jezik ili će se sastaviti korpus isključivo pisanog jezika itd. (McEnery i Hardie, 2012, str. 8–11). Osim toga, postoji i vrsta korpusa koju McEnery i Hardie (2012, str. 11) nazivaju „oportunističkim" (engl. *"opportunistic" corpus*). Riječ je o pretežno manjim korpusima koji se iz različitih razloga (dostupnost tekstova, tehničke poteškoće i sl.) nisu mogli prikupiti kao uravnoteženi korpusi, nego su se naprosto u njih uključili svi tekstovi koje je bilo moguće prikupiti. Korpus koji je izrađen za potrebe ovoga rada također bi se mogao svrstati u tu kategoriju.

Sljedeće je obilježje uporaba označenog naspram neoznačenog korpusa. Kako je već spomenuto, lingvisti koji rabe pristup vođen korpusom načelno se protive njegovu označavanju, no tomu usprkos velika većina korpusa danas je označena, barem na nekoj jezičnoj razini, kako bi se olakšalo pretraživanje korpusa, odabir podataka za analizu, ali i kako bi se mogli uočiti odnosi s drugim elementima ili skupinama elemenata. Kako objašnjava Tadić (2003, str. 29–30), alati za obradu razlikuju se prema tome na kojoj jezičnoj razini obrađuju tekst pa tako postoje alati na glasovnoj/fonemskoj/grafemskoj razini, razini riječi (leksikografija, morfologija), sintaktičnoj razini, semantičkoj razini i pragmatičkoj razini, dok sustavi za strojno prevođenje i strojno potpomognuto prevođenje te sustavi za strojno potpomognuto učenje jezika objedinjuju većinu navedenih razina. Za ovaj su rad najznačajniji alati za označavanje na morfološkoj razini, a oni mogu biti označivači vrsta riječi (engl. *POS taggers*), zatim morfosintaktički označivači (engl. *MSD taggers*), koji osim podatka o vrsti riječi označavaju i vrijednost gramatičkih kategorija koje se na pojedinoj pojavnici ostvaruju (npr. rod, broj, padež, vrijeme, vid itd.) i lematizatori (engl. *lemmatisers*), koji svakoj pojavnici pridružuju njezinu lemu ili njezin natuknički oblik (npr. infinitiv za glagole, nominativ jednine muškog roda za imenice u hrvatskom itd.) (Tadić, 2003, str. 12).

[237] Za više informacija i za pristup korpusu v. http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/.

Alati za obradu teksta na sintaktičkoj razini su parseri (engl. *parsers*) i razdjelnici (engl. *chunkers*). Potonji razdjeljuju rečenicu na manje jedinice, poput surečenica, subjektnih i predikatnih skupova te pojedinih sintagmi, dok parseri u rečenici određuju odnose ovisnosti (*shallow parsers* – plitki parseri) ili pridaju svim leksičkim unoscima sintaktičku funkciju (*deep parsers* – duboki parseri). Parseri mogu biti robusni (*robust*), što znači da će moći analizirati i podatke koji su neovjereni, koji sadrže buku, pogreške i sl. pa je prema tome svojstvo robusnosti svakako preporučljivo za bilo koji jezični alat (usp. Tadić, 2003, str. 33; Baker, Hardie i McEnery, 2006, str. 140–1). Tekstovi se semantički mogu obraditi alatima za označavanje na razini riječi ili na razini rečenice, a u ovome će radu posebno biti značajni potonji jer se radi o označavanju semantičkih uloga u rečenici (v. 7.4.).[238]

Peto obilježje prema kojemu se korpusna istraživanja mogu razlikovati odnosi se na uključivanje svih podataka u istraživanje (engl. *total accountability*) ili odabir podataka za istraživanje (engl. *data selection*). Opisujući svoje viđenje korpusnog pristupa, Leech (1992, str. 112–3) tvrdi kako je jedno od njegovih ključnih obilježja to da se svi podatci i primjeri fenomena koji se istražuje na korpusu obrađuju i analiziraju, što naziva principom potpune uključenosti podataka (engl. *total accountability*). Na taj način korpusna metodologija zadovoljava standarde znanstvene metode: opovrgljivost (engl. *falsifiability*), potpunost ili obuhvaćenost svih podataka u model (engl. *completeness*), jednostavnost (engl. *simplicity*), snaga (engl. *strength*) i objektivnost (engl. *objectivity*) (Leech, 1992, str. 112–3). McEnery i Hardie (2012, str. 16–8) objašnjavaju kako je moguće u istraživanju upotrijebiti odabrane podatke iz korpusa, npr. za pronalazak primjera koji pobija određenu hipotezu, za pronalazak dodatnih primjera već postavljenoj i istraženoj teoriji ili za dublju analizu dijela korpusa. Autori (McEnery i Hardie, 2012, str. 18) zaključuju kako mnogi istraživači ipak radije rabe manju količinu podataka koju obrade detaljno, nego velike korpuse. U ovome radu svi će u korpusu pronađeni primjeri odabranih struktura biti analizirani te će se prikazati podatci o čestoti (v. 8.1.).

Posljednje je obilježje odabir jednojezičnog ili višejezičnog korpusa. Većina je dosad spominjanih korpusa jednojezična jer sadržava samo tekstove na jednom, primjerice engleskom jeziku. Višejezični korpusi se mogu razumjeti kao korpusi koji sadrže tekstove na dvama ili na više jezika, a može se i praviti razlika između dvojezičnih (engl. *bilingual*) i višejezičnih (engl.

[238] Za više o označavanju (engl. *tagging*), v. Tadić (2003, str. 30–41); McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 29–45); Garside, Leech i McEnery (2013).

multilingual) korpusa (McEnery i Hardie, 2012, str. 19). Općenito govoreći (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 47), postoje tri vrste korpusa koje sadrže više od jednog jezika: vrsta A – tekstovi na izvornom jeziku i njihovi prijevodi na jedan ili više drugih jezika (npr. španjolsko-hrvatski korpus sastavljen u sklopu ovoga rada), vrsta B – jednojezični korpusi sastavljeni uporabom istih kriterija uzorkovanja (npr. korpusi za čije su se sastavljanje rabili isti kriteriji kao i za sastavljanje korpusa *Brown*, primjerice korpus *LOB*) i vrsta C – kombinacija A i B (npr. korpusi južnoazijskih jezika sastavljeni u sklopu projekta *EMILLE* (Baker i dr., 2004)). No, kako ističu McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 47), u literaturi postoji neslaganje oko nazivlja koje se rabi za te vrste najčešće višejezičnih korpusa. Tako, primjerice Aijmer, Altenberg i Johansson (1996) vrstu A nazivaju *translation corpus* (*prijevodni korpus*), a vrstu B *parallel corpus* (*usporedni korpus*), Baker (1993) i McEnery i Wilson (1996) vrstu A zovu *parallel coprus*, a vrstu B *comparable corpus* (*usporedivi korpus*), Johansson (1998, str. 4–5) vrstu A zove *translation corpus*, a vrstu B *comparable corpus*, s time da napominje kako se za obje vrste može upotrijebiti naziv *parallel corpus*.

Kako objašnjava Granger (2010, str. 15), terminološka razlika može biti vezana i uz sam pristup, odnosno područje rada pa se tako u kontrastivnoj lingvistici za gore navedene vrste A i B većinom rabe nazivi *translation* i *comparable*, dok se naziv *parallel* ponekad rabi kao sinonim jednome od tih naziva, a ponekad kao opći naziv za obje vrste korpusa. S druge strane, u znanosti o prevođenju *translation* ili *translational* rabi se za korpus prevedenih tekstova, *comparable* za dvije skupine tekstova na istom jeziku, od kojih jedna sadržava izvornike, a druga prijevode, dok se *parallel* rabi za vrstu A (izvornici na jednom jeziku sravnjeni[239] s njihovim prijevodima).

McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 47) smatraju kako terminološka pomutnja nastaje zbog toga što se kriteriji za razlikovanje vrsta korpusa ne primjenjuju dosljedno. Naime, ukoliko se odabere kriterij „broj jezika u korpusu“, korpus može biti jednojezični i višejezični; ako je kriterij razlikovanja „sadržaj korpusa“, korpus može sadržavati prijevode (*prijevodni korpus – translation corpus*) ili samo izvornike (*ne-prijevodni korpus – non-translation corpus*); ako je kriterij razlikovanja „forma ili oblik korpusa“, postoje usporedni (*parallel*) korpusi, u kojima su tekstovi na izvornom jeziku usporedni sa svojim prijevodima te usporedivi (*comparable*)

[239] Postupak sravnjivanja (engl. *alignment*) je pridruživanje dijelova izvornog teksta njihovim prijevodima. Ono može biti izvršeno na razini rečenice, gdje ipak treba biti oprezan jer primjerice jedna rečenicu u izvorniku može biti prevedena dvjema u tekstu na ciljnom jeziku. (v. Baker, Hardie i McEnery, 2006, str. 9).

korpusi, kojima su potkorpusi usporedivi u smislu jednakih kriterija uzorkovanja koji su primjenjivani prilikom njihove izrade. Na taj se način sve gore navedene moguće vrste korpusa mogu nedvosmisleno opisati.

U vezi s razlikovanjem jednojezičnog i višejezičnog korpusa potrebno je uvesti još jedan kriterij, a to je smjer. Prema smjeru, korpusi mogu biti jednosmjerni (engl. *unidirectional*), dakle sadržavati izvorne tekstove na jednom jeziku i prijevode na drugom (izvorni jezik→ciljni jezik), dvosmjerni (engl. *bidirectional*), koji su sastavljeni od izvornih tekstova na jeziku 1 i prijevoda na jezik 2, ali i izvornih tekstova na jeziku 2 i prijevoda na jezik 1 (jezik 1↔jezik 2) i višesmjerni (engl. *multidirectional*), u kojem se nalazi primjerice tekst na jeziku 1 preveden na jezike 2, 3 i 4 (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 48). Dakle, španjolsko-hrvatski korpus koji će se ovdje opisati je višejezičan (dvojezičan), prijevodni, usporedni i jednosmjerni.

Usporedni korpusi rabe se u lingvističkim istraživanjima i u istraživanjima obrade prirodnog jezika (*Natural Language Processing – NLP*). Uporaba usporednih korpusa u prevoditeljstvu, kako u teorijskom smislu, tako i u samom postupku prevođenja te za učenje i poučavanje prevođenja (Baker, 1993) i u kontrastivnim analizama (Johansson, 2007) veoma je uobičajena, o čemu će više riječi biti u 7.2.2. Kod strojnog prevođenja, na usporednim se korpusima treniraju statistički (Koehn i dr., 2007) ili neuronski modeli (Bahdanau, Cho i Bengio, 2015) strojnog prevođenja. Automatska ekstrakcija terminologije (engl. *automatic terminology extraction*), kojoj je cilj identificirati najznačajnije termine u nekom tekstu, također se koristi korpusima (Pazienza, Pennacchiotti i Zanzotto, 2005). No, ukoliko se želi identificirati termine u nekom jeziku i njihove ekvivalente u jednom ili više drugih jezika (engl. *bilingual/multilingual terminology extraction*), najčešće se rabe usporedni korpusi (Lefever, Macken i Hoste, 2009). Osim toga, višejezični se usporedni korpusi upotrebljavaju u tipološkim istraživanjima, dvojezičnoj i višejezičnoj leksikografiji, učenju i poučavanju drugog ili stranog jezika (usp. Johansson, 2007). Zaključno, usporedni korpusi su izrazito korisni alati, s mnogobrojnim raznovrsnim primjenama u istraživanju, obradi i poučavanju jezika, a danas su neophodni za različite oblike prevođenja te za prevoditeljsku praksu.

7.2. Kontrastivna analiza

Johansson (2007, str. 1) navodi kako je kontrastivna analiza „sustavna usporedba dvaju ili više jezika, s ciljem opisa njihovih sličnosti i razlika.“[240] James (1980/1983, str. 3) definira kontrastivnu analizu (CA) na sljedeći način: „CA je lingvistička disciplina usmjerena izradi obrnutih (tj. kontrastivnih, a ne komparativnih) tipologija s dvjema vrijednostima (CA se uvijek bavi *parom* jezika), a temelji se na pretpostavci da su jezici međusobno usporedivi.“[241]

Kako objašnjava Filipović (1971a, str. 55–9), često se postavlja pitanje odnosa kontrastivne i komparativne analize, odnosno dviju grana lingvistike, kontrastivne i komparativne te uopće potrebe za njihovim razdvajanjem. Međutim, njihova su područja i djelatnosti različiti: dok se komparativna lingvistika bavi srodnim jezicima, a komparativna analiza ima za cilj utvrđivanje genetskih odnosa među jezicima, kontrastivna lingvistika proučava genetski nesrodne jezike (moglo bi se dodati kako se ona uopće ne bavi time jesu li dva jezika genetski srodna ili nisu), a kontrastivna analiza uspoređuje odgovarajuće segmente različitih jezika (Filipović, 1971a, str. 58–9). S time je u skladu i definicija kontrastivne analize u Hammer i Rice (1965, str. 41): „Kontrastivna analiza je sustavno uspoređivanje lingvističkih pojava dvaju ili više jezika, ne sa svrhom da se pokažu i uspostave genetički ili tipološki odnosi, već da se nastavniku i piscu udžbenika pruži skup informacija koje im mogu poslužiti u pripremanju nastavnog materijala, u planiranju tečaja stranih jezika, i u razvijanju nastavne tehnike.“[242]

U gore navedenoj definiciji, ističe se primjena kontrastivne analize i njezina povezanost s učenjem i poučavanjem (stranih) jezika, koja se tiče samih početaka te discipline. Lado (1957, str. 2) postavlja tzv. *Contrastive Analysis Hypothesis* (hrv. *hipoteza kontrastivne analize*) koja tvrdi kako je jezična izvedba u drugom jeziku (J2) posljedica transfera iz materinskog jezika (J1), koji može biti pozitivan (engl. *positive transfer*) ili negativan (engl. *negative transfer*) te da se pogreške u J2 dadu objasniti negativnim transferom iz J1. Kako objašnjava James (1972, str. 47–8), nakon kritika predviđajućoj moći kontrastivne analize, formulirana je tzv. slabija hipoteza kontrastivne analize, koja naglasak stavlja na objasnidbenoj moći CA. Drugim

[240] „…systematic comparison of two or more languages, with the aim of describing their similarities and differences“ Vlastiti prijevod.
[241] „CA is a linguistic enterprise aimed at producing inverted (*i.e.* contrastive, not comparative) two-valued typologies (a CA is always concerned with a *pair* of languages), and founded on the assumption that languages can be compared.“ Vlastiti prijevod.
[242] Prijevod preuzet iz Filipović (1971a, str. 59).

riječima, jezikoslovci koriste CA kako bi objasnili i opisali pogreške koje su zapazili kod učenika određena jezika, čime se ona približava ili čak postaje dijelom analize pogrešaka (engl. *Error Analysis*). S druge strane, primjerice sam James (1972) se zalaže za početnu ili tzv. jaku inačicu hipoteze, argumentirajući kako analiza pogrešaka pojednostavljuje pojam negativnoga transfera te kako se njezinom primjenom ne mogu praviti generalizacije, niti se pogreške mogu sustavno identificirati. Jezikoslovci se oko ove teme i dalje ne slažu, no s obzirom na to da se u ovome radu uporaba CA u svrhe učenja i poučavanja jezika ne propituje te se ostavlja jedino kao mogućnost, u dublju se razradu ovoga pitanja neće ulaziti.[243]

Za ovaj je rad značajnija općelingvistička vrijednost kontrastivne analize. Kako navodi Filipović (1971a, str. 61), nakon opisa dvaju jezičnih sustava (ili njihovih dijelova), vrši se kontrastivna analiza na način da se jedan sustav suprotstavlja drugome „da bismo uočili i one pojave koje su nam izbjegle kad smo promatrali jedan sistem sam za se, odvojen od drugog. Kontrastivni popis gramatičkih kategorija tih dvaju jezika pridonosi boljem i potpunijem opisu jednog od dvaju jezika koji se kontrastiraju“ (Filipović, 1971a, str. 61). Na drugome mjestu, Filipović (1985, str. 15) još podrobnije objašnjava kako uspoređivanje dvaju jezika radi utvrđivanja razlika i sličnosti među njima, pri čemu se jedan jezik opisuje na temelju drugoga, mijenja perspektivu te na vidjelo dovodi obilježja koja se inače možda ne bi primijetila. U ovome istraživanju ponajprije će se koristiti hrvatskim kako bi se opisale i lakše identificirale određene strukture u španjolskome.

Kontrastivna se analiza također često stavlja u odnos sa znanosti o prevođenju (engl. *Translation studies*). Kako navodi Johansson (2007, str. 4), znanost o prevođenju uključuje teorijske i deskriptivne studije tema i problema vezanih uz prevođenje i obilježja prijevoda, kao i različite praktične aspekte, poput uporabe prevoditeljskih alata i obučavanja prevoditelja. Njihov se odnos također može gledati dvosmjerno jer, kako ustvrđuju Hoey i Houghton (2001, str. 49), s jedne strane prijevod nekog teksta ili njegovih određenih dijelova može poslužiti kao izvor podataka za kontrastivnu analizu, dok s druge strane, rezultati te analize mogu objasniti određene poteškoće ili probleme pri prevođenju. I kontrastivna analiza i znanost o prevođenju danas su veoma vezane uz uporabu korpusa, o čemu će više riječi biti u potpoglavlju 7.2.2.

[243] Za više o ovoj temi, kao i o odnosu kontrastivne analize i analize pogrešaka v. npr. James (1980/1983), Santos Gargallo (2009).

7.2.1. *Kontrastivna analiza na Zavodu za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu*

Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (do 1976. pod imenom *Institut za lingvistiku*) započinje s prvim međunarodnim projektom 1967. godine kada se sklapa ugovor s Centrom za primijenjenu lingvistiku u Washingtonu (Filipović i Moguš, 1990, str. 8). Riječ je o prvom velikom hrvatsko-engleskom kontrastivnom projektu: *Jugoslavenskom hrvatskosrpsko-engleskom kontrastivnom projektu* (*Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project – YSCECP*), čiji je ciljni jezik, odnosno predmet istraživanja bio engleski (smjer hrvatsko-engleski). Kasnije je uslijedio drugi projekt, obrnuta smjera, koji se posvetio istraživanju i opisu hrvatskoga književnog jezika (Filipović i Moguš, 1990, str. 9). Kako navode Filipović i Moguš (1990, str. 11), za vrijeme prvoga kontrastivnog projekta tiskane su 22 knjige (*Reports, Studies* i kasnije *New Studies, Pedagogical Materials* i dva posebna sveska) te, kao završni svezak, zbornik radova suradnika na projektu pod naslovom *Chapters in Serbo-Croatian – English Contrastive Grammar* (1985), dok su za drugi kontrastivni projekt (kasnije *Zagrebački kontrastivni projekt engleskog i hrvatskog jezika*) tiskana tri sveska *Contrastive Analysis of English and Serbo-Croatian* i naknadno još jedan svezak *Contrastive Analysis of English and Croatian* (Filipović, 1993). U ovim se izdanjima osim teorijskih i metodoloških pitanja također prikazuju rezultati brojnih provedenih analiza na različitim jezičnim razinama.

Filipović (1985, str. 10) objašnjava kako je osnovni cilj projekata bio ispitivanje svih strukturnih sličnosti i razlika između dvaju jezika i to na svim razinama jezičnoga opisa, što bi se potom moglo upotrijebiti za unaprjeđenje poučavanja ovih dvaju jezika, ali bi pridonijelo i razvoju kontrastivne analize u teorijskom i u praktičnom smislu. Općenito govoreći, postoji niz pitanja koja se trebaju razmotriti pri postavljanju metodologije kontrastivne analize (Filipović, 1985, str. 13–4). Kao prvo, osim primijenjenolingvističke uloge u poučavanju drugog ili stranog jezika, suradnici na ovim projektima od početka su bili uvjereni da bi rezultati kontrastivne analize mogli i trebali imati i teorijsku ili općelingvističku vrijednost (Filipović, 1985, str. 14). Kako navodi Filipović (1985, str. 15), osoba koja proučava jezik koji joj nije materinski, pristupit će opisu iz drukčije perspektive, vjerojatno temeljene na vlastitom materinskom jeziku, što će dati novi pogled na jezik i u konačnici pridonijeti njegovu boljem opisu. Također, na projektima se od samih početaka radilo usporedno na kontrastivnoj analizi i na analizi pogrešaka, kako bi rezultati bili što potpuniji (Filipović, 1985, str. 18–23).

Nadalje, Filipović (1985, str. 23) objašnjava kako ne postoji jedna specifična metoda provođenja kontrastivne analize, no provedena predistraživanja su pokazala snažnu međuovisnost teorije i prakse: „Kada se kontrastiraju dva jezična sustava, pojavljuju se problemi za koje jedan teorijski pristup ne pruža zadovoljavajuća rješenja pa je potrebno pronaći drugu metodu ili više njih, kako bi se postigli ne samo teorijski, nego i praktični rezultati.“ (Filipović, 1985, str. 23).[244] Isti se princip može primijeniti i na odabir lingvističke teorije, gdje se u obzir uzelo generativni i strukturalistički pristup te je zaključeno kako se za svaku pojedinu analizu treba poći od samog specifičnog predmeta istraživanja i prema tome odabrati odgovarajuću teoriju (Filipović, 1985, str. 27). Vraćajući se na pitanje metode, bilo je važno pronaći onu čiji bi rezultati omogućili izradu materijala za poučavanje jezika, kao jedne od primjena kontrastivne analize, zbog čega je odabrana prijevodna metoda.

Prije svega, valja uzeti u obzir osnovnu razliku između kontrastivne analize i prevođenja, pri čemu se prva bavi jezikom (*langue*), u smislu kontrastiranja dvaju jezičnih sustava, dok je kod prevođenja riječ o govoru (*parole*), dovođenju dvaju tekstova u odnos istovrijednosti, u svrhu prenošenja istih informacija (Ivir, 1969, str. 13). Prema tome, kontrastivna analiza ima za cilj uspostaviti formalno-semantičke korespondencije među dvama sustavima, dok prevođenje nastoji uspostaviti semantičku ekvivalentnost među dvama tekstovima (Ivir, 1969, str. 15). Prilikom odabira prijevodne metode također se postavlja pitanje treba li kontrastivna analiza uspoređivati formalne korespondente (engl. *formal correspondents*) ili prijevodne ekvivalente (engl. *translation equivalents*).

Ivir (1969, str. 18) prednost daje formalnim korespondentima, no smatra kako ih se, za potrebe kontrastivne analize, ne treba gledati isključivo kao kategorije koje vrše jednake funkcije u dvama jezicima, nego bi ih trebalo definirati šire, uzimajući u obzir sve elemente koje je moguće izdvojiti (jedinice, strukture, klase itd.), a za koje se može reći kako zauzimaju „što je bliže moguće, ‘ista’ mjesta u ‘ekonomijama’ ciljnoga i izvornoga teksta“ (Ivir, 1969, str. 18).[245] Proučavajući tekstove i njihove prijevode moguće je ustanoviti podudarnosti među dvama jezicima u vidu svih različitih elemenata kojima se može izraziti semantička istovrijednost. Pritom u obzir treba uzeti i rečenični kontekst koji može prouzročiti određeni prijevod neke

[244] „When two language systems are being contrasted there appear problems for which one theoretical method would not produce satisfying results, so that it is necessary to find another method or several methods that would offer not only theoretical but also practical results.“ Vlastiti prijevod.
[245] „…as nearly as possible, the ‘same’ places in the ‘economies’ of the target text and the source text.“ Vlastiti prijevod.

strukture (npr. slaganje vremena u španjolskom, gdje glagolski oblik u glavnoj rečenici uvjetuje i onaj u zavisnoj, što ne znači da će potonji oblik uvijek imati isti ekvivalent u hrvatskome). Prema tome, upozorava Ivir (1969, str. 23): „…formalna korespondencija je kontrastivno značajna jedino kada je sustavna (i možda također statistički česta)“.[246]

Spalatin (1969) se bavi istim pitanjem te ističe probleme s kojima se susreće pristup kontrastivnoj analizi temeljen na formalnim korespondentima: 1) elementi jedne jezične razine u nekom jeziku nisu nužno ekvivalentni elementima s kojima se podudaraju u drugome jeziku, 2) struktura formalnih korespondenata može biti veoma različita, a oni i dalje mogu vršiti istu funkciju u dvama jezicima i prenositi isto značenje, 3) formalna korespondencija ne mora nužno postojati (Spalatin, 1969, str. 31). Spalatin (1969, str. 34) zbog toga smatra kako jezike treba kontrastirati na semantičkoj osnovi i to temeljeći se na prijevodnoj ekvivalentnosti.

Liston (1970) donosi pregled obaju pristupa te zaključuje kako niti jedan nije u potpunosti prihvatljiv te kako bi trebalo kontrastivnoj analizi pristupiti fleksibilnije, odnosno, za početak izbjeći postavljanje točnog predmeta usporedbe, barem dok se tema dublje ne istraži. Naposljetku je odlučeno kako će se prijevodni ekvivalenti rabiti isključivo za identifikaciju elemenata koji u dvama jezicima prenose isto značenje, da bi se potom ispitala sintaktičko-semantička obilježja tih elemenata, koja se zatim uspoređuju kako bi se istražile sličnosti i razlike među dvama jezicima (Ivir, 1970, str. 19). Ovakav će se pristup primjenjivati i u ovome radu.

Sljedeće metodološko pitanje bilo je ono o izvoru podataka za analizu, pri čemu se odlučilo za uporabu korpusa naspram intuicije, što je logički proizašlo nakon odluke o primjeni prijevodne metode (Filipović, 1985, str. 24). U svojim radovima, Filipović (1969, 1971b, 1972) opisuje kako je za potrebe njegova projekta sastavljen jedan od prvih usporednih korpusa. Naime, u tom su trenutku postojala dva korpusa engleskoga jezika: *A Survey of English Usage – SEU* (Quirk, 1960), korpus pisanog i govorenog britanskog engleskog i korpus *Brown* (Francis i Kučera, 1964/1979), koji se sastoji od pisanih tekstova na američkom engleskom (v. 7.1.). Iako je korpus *SEU* bolje odgovarao potrebama projekta zbog toga što sadržava i govoreni materijal, odlučeno je upotrijebiti korpus *Brown* zbog njegove dostupnosti za računalnu obradu (Filipović, 1969, str. 40). Zbog tehničkih i financijskih razloga odlučeno je da se prevede pola

[246] „…formal correspondence is contrastively significant only when it is systematic (and perhaps also statistically frequent)…“ Vlastiti prijevod.

korpusa *Brown*, dajući prednost dijalozima i pismima uredniku kao kategorijama koje su najbliže slobodnom ili neformalnom stilu izražavanja, i to na način da se trećina prevede u Beogradu, trećina u Sarajevu, a trećina u Zagrebu, kako bi sve inačice (tada jedino dopuštenoga) srpsko-hrvatskoga bile zastupljene (Filipović, 1969, str. 44).

Osim što je preveden, ovaj je korpus, poznat kao *Zagrebačka inačica korpusa Brown* (*Zagreb Version of the Brown Corpus*), ručno morfološki i sintaktički označen, na način da se rabio sustav brojeva za oznake vrsta riječi i sintaktičkih funkcija (Filipović, 1971b, str. 39–43). Oznake se sastoje od najviše četiriju znamenaka te prikazuju tri razine analize: vrsta riječi (prvo i drugo mjesto), funkcija riječi ili izraza u rečenicama (treće mjesto) i funkcija surečenica u složenim rečenicama (četvrto mjesto). Također, neke česte „funkcijske riječi" (oko 250 oblika), poput članova, zamjenica, prijedloga, pomoćnih glagola itd. nisu označene brojem, nego su podvučene i izdvojene u konkordancijama abecednim redom (Filipović, 1971b, str. 39).

Nadalje, Filipović (1985, str. 28–9) objašnjava kako je ideja korištenja dvosmjernoga usporednog korpusa razmatrana na samom početku prvoga projekta, no ona je napuštena zbog praktičnih razloga, u prvome redu zbog nepostojanja uravnoteženoga korpusa ili dovoljnoga broja odgovarajućih tekstova prevedenih na engleski. Zbog toga je kasnije i započeo drugi kontrastivni projekt s ciljem proučavanja hrvatskoga jezika. Naposljetku, osim jasno istaknuta cilja uporabe rezultata ovih analiza za poučavanje jezika, Filipović (1985, str. 32–6) ističe kako se oni namjeravaju upotrijebiti i za izradu kontrastivne gramatike ovih dvaju jezika.

Kako je tijekom prvoga projekta određena metodologija rada, napose iznad opisana prijevodna metoda s obradom dvojezičnoga korpusa, postavljeni su temelji za kontrastivno proučavanje i drugih jezika osim engleskog, a polazeći od hrvatskoga (Filipović i Moguš, 1990, str. 9). Tako se započelo s radom na *Petojezičnom kontrastivnom projektu: Kontrastivna analiza hrvatskog ili srpskog i francuskog, njemačkog, ruskog, španjolskog i talijanskog jezika*. U sklopu toga projekta tiskano je 11 svezaka: pet posvećeno hrvatskosrpsko-njemačkim kontrastivnim studijama, dva hrvatskosrpsko-ruskim, tri hrvatskosrpsko-talijanskim i jedan hrvatskosrpsko-francuskim (Moguš, 1990, str. 111–3), prema čemu je vidljivo kako kontrastivna analiza sa španjolskim jezikom nije zastupljena.

Filipović i Moguš (1990, str. 28–30) objašnjavaju da je u okviru petojezičnoga projekta kontrastivna analiza španjolskoga i hrvatskoga jezika započela najkasnije te je krenula od

najskromnijih polazišta u odnosu na ostale jezike, s obzirom na to da je jedino prethodno djelo u kojem je zastupljen kontrastivni pristup *Gramatika španjolskog jezika* Vojmira Vinje. Kako navode Filipović i Moguš (1990, str. 28): „valja istaknuti da je ta gramatika posve usamljen rad ovakve vrste, a i inače je proučavanje španjolskoga u nas dosta slabo zastupljeno.“ Nadalje, ističu se neke metodološke i tehničke poteškoće (od orijentacije hispanističkih studija općenito, do dostupnih predradnji i formacije suradnika na projektu), koje se također tiču i samoga teorijsko-metodološkoga pristupa kontrastivnoj analizi, gdje se najpristupačnijim učinio funkcionalistički pristup Andréa Martineta. U nastavku se vrlo kratko opisuju neke osnovne fonološke i morfološke podudarnosti i razlike među dvama jezicima, zaključuje se kako „kontrastivna analiza sintakse još nije ozbiljnije načeta“ te kako na tome mjestu, zbog kompleksnosti i heterogenosti teme, nije moguće sažeti kontrastivna proučavanja leksika (Filipović i Moguš, 1990, str. 30). *Bilten Zavoda za lingvistiku* (Moguš, 1990, str. 37–122) navodi i potpunu bibliografiju radova napisanih u sklopu projekata Zavoda za lingvistiku (1960–1990) na 85 stranica, u kojoj se može posvjedočiti kako u tome razdoblju nije izdan niti jedan rad o kontrastivnoj analizi hrvatskog i španjolskog jezika.

Ovaj se rad prema tome nastavlja na iznimno bogatu tradiciju kontrastivne analize u hrvatskome jezikoslovlju te nastoji pridonijeti njezinu širenju i na jezični par hrvatski-španjolski, koji je, kao što se vidi iz gore navedenoga, dosad većinom ostao neobrađen.

7.2.2. *Uporaba korpusa u kontrastivnim istraživanjima*

Kako je već spomenuto, uporaba korpusa u kontrastivnim istraživanjima česta je i uobičajena praksa. Primjerice, Filipović (1972, str. 494) navodi jedan od ključnih zaključaka s konferencije *Zagreb Conference on English Contrastive Projects* održane u prosincu 1970. godine, u vezi uporabe korpusa u kontrastivnim istraživanjima: „Uporaba korpusa u kontrastivnoj analizi nije teorija niti ima za cilj zamijeniti teoriju. Materijal iz korpusa služi kao provjera teorijski utemeljenih zaključaka i kao izvor podataka u područjima u kojima teorija nije adekvatna“ (Filipović, 1972, str. 494).[247] Filipović (1972, str. 499–500) već tada zaključuje kako rezultati kontrastivne analize nisu potpuni bez uporabe korpusa, u kojem se provjerava gramatičnost spornih primjera, dobiva podatak o čestoti i distribuciji pojedinih oblika, saznaju stilističke

[247] „The use of a corpus in contrastive analysis is not a theory and does not aim at replacing a theory. The material from the corpus serves as a check on theoretically based conclusions and as a source of data in areas where the theory is inadequate.“ Vlastiti prijevod.

nijanse pojedinih registara te sastavlja više-manje iscrpan popis elemenata određene klase ili skupine.

Kada se govori o uporabi korpusa u kontrastivnim istraživanjima općenito i o provedenim takvim istraživanjima temeljenima na korpusu, često se ta tema spaja s uporabom korpusa u znanosti o prevođenju, v. npr. Ebeling (1998), Xiao (2010),[248] Gómez Castejón (2012), Xiao i Wei (2014), a ponekad se obje vrste istraživanja podvode pod zajednički naziv *cross-linguistic research*, v. npr. Johansson i Oksefjell (1998), Izquierdo Fernández (2007), Granger (2010). Naravno, ove se teme obrađuju i zasebno: 1) uporaba korpusa u kontrastivnim istraživanjima, v. npr. Filipović (1972), Santos (1995), Lavid, Arús i Moratón (2009), McEnery i Xiao (2010), 2) uporaba korpusa u znanosti o prevođenju, v. npr. Baker (1993), Laviosa (1998, 2013), Malmkjær (1998), Shen (2010).

U objema se vrstama istraživanja rabe višejezični korpusi, koji mogu biti usporedni i usporedivi, a mogu se rabiti i jednojezični usporedivi korpusi koji sadrže izvorne tekstove i njihove prijevode ili tekstove izvornih govornika i učenika nekog jezika (potonja vrsta korpusa rabi se samo za kontrastivna istraživanja jer ne sadrži prijevode). Na prikazu 4. vide se različite vrste korpusa koje se rabe u kontrastivnim istraživanjima i u istraživanjima u znanosti o prevođenju:

[248] Navedena je knjiga zapravo zbornik radova s međunarodnoga skupa *Using Corpora in Contrastive and Translation Studies* (*UCCTS*), održanog 2008. godine na Sveučilištu Zhejiang. Održavanje skupa pokrenuo je Richard Xiao, a do danas su održana još četiri izdanja (2010., 2013., 2014. i 2018. godine), s time da se šesto izdanje održava u rujnu 2021. godine, u Bologni. Više informacija dostupno je na mrežnoj stranici: https://events.unibo.it/uccts2021/.

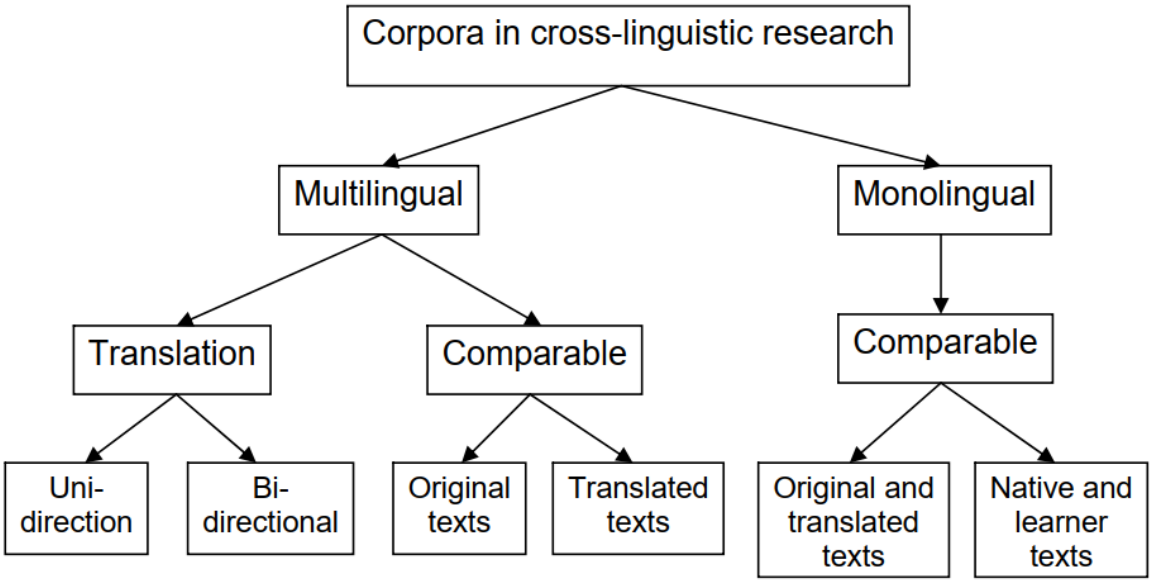

Granger (2010, str. 3)

Prikaz 4. Vrste korpusa u kontrastivnim istraživanjima i u istraživanjima u znanosti o prevođenju[249]

Očekivano, za istraživanja u znanosti o prevođenju potrebno je da korpus koji se upotrebljava sadrži i prijevode, bilo da je riječ o jednosmjernom ili dvosmjernom usporednom korpusu, višejezičnom usporedivom korpusu prevedenih tekstova ili jednojezičnom korpusu izvornih i prevedenih tekstova. S druge strane, autori se ne slažu oko toga je li za kontrastivna istraživanja dovoljno rabiti usporedne korpuse ili bi se trebalo služiti (i) usporedivima. Kako je već napomenuto, Filipović (1985, str. 28–9) objašnjava kako za projekt *YSCECP* iz praktičnih i financijskih razloga nije bilo moguće sastaviti dvosmjeran usporedni korpus, no smatra kako su rezultati velikog broja provedenih kontrastivnih analiza deskriptivno značajni te kako je na temelju njih bilo moguće sastaviti planirane materijale i smjernice za nastavu jezika. Ipak, Filipović (1985, str. 24–7) zagovara korištenje i usporedbu podataka iz korpusa i onih dobivenih od izvornih govornika, zbog međusobne provjere.

Johansson (2007, str. 9–10) smatra kako usporedni korpusi nisu dovoljan izvor podataka za kontrastivnu analizu te kako ih je potrebno kombinirati s usporedivim korpusima, koji sadrže izvorne tekstove na jezicima koji se uspoređuju. Naime, pokazano je (v. Baker, 1993; Laviosa,

[249] Prijevod naziva odozgo prema dolje i s lijeva na desno: *multilingual* – višejezični, *monolingual* – jednojezični, *translation* – usporedni, *comparable* – usporedivi, *unidirectional* – jednosmjeran, *bidirectional* – dvosmjeran, *original texts* – izvorni tekstovi, *translated texts* – prevedeni tekstovi, *original and translated texts* – izvorni i prevedeni tekstovi, *native and learner texts* – tekstovi izvornih govornika i učenika.

1998) kako se prevedeni tekst u određenim karakteristikama (npr. tendencija ka nominalizaciji i pojednostavljenju, veća čestota uporabe čestih riječi itd.) razlikuje od izvornoga teksta na istome jeziku, a upitan je i utjecaj obilježja izvornoga jezika na jezik prijevoda pa se zbog toga smatra kako je potrebno upotrijebiti usporedivi korpus za kontroliranje tih posljedica prevođenja (engl. *translation effects*). Johansson (2007, str. 9–10) također navodi kako često nije moguće utjecati na broj, vrstu i duljinu dostupnih prevedenih tekstova, a i prijevod može sadržavati određene odlike ovisno o jezičnim izborima prevoditelja, što sve može učiniti njegovu reprezentativnost za neki jezik upitnom.

McEnery, Xiao i Tono (2006, str. 95) navode kako rezultati kontrastivne analize provedene na usporednim korpusa u najmanju ruku mogu poslužiti kao izvor podataka za daljnja istraživanja na jednojezičnim korpusima obaju jezika ili na usporedivim na korpusima. Prema njihovu mišljenju najbolji izvor podataka za kontrastivna istraživanja, kao i za istraživanja u znanosti o prevođenju bio bi dvosmjeran usporedni korpus, kod kojega su kriteriji za izradu obaju potkorpusa pomno odabrani i u potpunosti ekvivalentni (usp. Ebeling, 1998). Međutim, u praksi je ovakav idealan korpus veoma teško sastaviti, a pogotovo kada je riječ o paru jezika za koji nema dovoljno dostupnih prevedenih tekstova za jedan ili za oba smjera (npr. u primjeru španjolsko-hrvatskoga korpusa, suprotan smjer zbog ovog razloga nije bio moguć). Kako i sami autori zaključuju (McEnery, Xiao i Tono, 2006, str. 95), potrebno je prihvatiti da će se u praksi često raditi s korpusima koji su korisni, premda nisu savršeni. U sljedećem se potpoglavlju opisuje postupak sastavljanja jednog takvog korpusa, objašnjavajući pojedine probleme s kojima se pritom susrelo, kao i načine kako ih se pokušalo riješiti.

7.3. Izrada, obrada i pretraga usporednoga španjolsko-hrvatskog korpusa

Za potrebe ovoga rada, odnosno, kako bi se mogli ispitati ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskom, bilo je nužno raspolagati s usporednim španjolsko-hrvatskim korpusom, koji sadrži izvorne tekstove na španjolskome i njihove prijevode na hrvatski.[250] Usporedni su se tekstovi na ovim dvama jezicima mogli izdvojiti iz postojećih većih višejezičnih zbirki tekstova, no na taj bi se način susrelo s drugim metodološkim problemima. Primjerice, *OpenSubtitles*

[250] Izrada i obrada ovoga korpusa opisana je i u radu Mikelenić i Tadić (2020).

(Tiedemann, 2012)[251] je korpus podnaslova (titlova) za filmove i serije, koje korisnici mrežne stranice http://www.opensubtitles.org/ prevode i podižu na stranicu, odakle ih svatko može preuzeti. Pritom je problematično to što su prevoditelji, njihove vještine prevođenja, kao i poznavanje jezika nepoznati. Također, korpus je prikupljen automatski pa može sadržavati veći broj pogrešaka (npr. ortografske pogreške, pogreške u sravnjivanju, pogrešna ISO oznaka jezika itd.).

Nadalje, postoji velik broj različitih korpusa i drugih jezičnih resursa koji se kontinuirano objavljuju na temelju prijevoda dokumenata i ostalih tekstova Europske unije. Steinberger i dr. (2014) nabrajaju i opisuju te različite resurse, slobodno dostupne na mrežnoj stranici Europske komisije posvećenoj jezičnoj tehnologiji,[252] a najpoznatiji od kojih je usporedni korpus *JRC-Acquis* (Steinberger i dr., 2006). Važno je napomenuti i da se prijevodna memorija (engl. *translation memory*) pravne stečevine Europske unije (franc. *acquis communautaire*, skraćeno *acquis*) – DGT TM,[253] objavljuje na godišnjoj razini od 2007. godine, a hrvatski se jezik uključuje od 2014. godine. Ove tekstove prevode kvalificirani prevoditelji, no problem s njima mogao bi biti veoma specifičan pravni vokabular, kao i karakteristična struktura rečenica koja odlikuje zakonodavnopravni stil (npr. forma zakona), što svakako može imati utjecaja na rezultate dobivene istraživanjem na takvim podatcima (npr. visoka čestota pojedinih specijaliziranih termina i niska čestota struktura tipičnih za primjerice razgovorni jezik).[254]

Još jedna slobodno dostupna višejezična zbirka tekstova među kojima se nalaze i oni na španjolskom i hrvatskom je *Tilde MODEL – ECB*, koja je dio većeg korpusa *Tilde MODEL Corpus* (Rozis i Skadiņš, 2017).[255] *Tilde MODEL – ECB* sastavljen je od tekstova s mrežne stranice Europske središnje banke, koja, poput drugih institucija vezanih uz Europsku uniju, dokumentaciju prevodi na sve njezine službene jezike. Ipak, španjolsko-hrvatskih segmenata koje je moguće ekstrahirati iz ovoga korpusa tek je nešto manje od dvije tisuće. Iz ostalih se zbirki koje su sastavljene u sklopu projekta *Tilde MODEL Corpus*, nažalost ne može dobiti ovaj

[251] Sva su izdanja ovog i drugih usporednih korpusa slobodno dostupna na mrežnoj stranici http://opus.nlpl.eu/. U najnovijem izdanju iz 2018. godine poboljšano je označavanje jezika te sravnjivanje. Za više informacija, v. Lison i Tiedemann (2016).
[252] Za više informacija v. https://ec.europa.eu/jrc/en/language-technologies#.
[253] Za više informacija v. https://ec.europa.eu/jrc/en/language-technologies/dgt-translation-memory#More%20details%20/%20Reference%20publication.
[254] Primjerice, Lalli Paćelat (2013) analizira zakonodavnopravni stil u hrvatskom i talijanskom jeziku te dolazi do zaključka o tendenciji ka univerzalnim obilježjima zakonodavnopravnoga stila, bez obzira na učestalost tih obilježja u referentnim korpusima.
[255] Za više informacija i za pristup korpusima v. https://tilde-model.s3-eu-west-1.amazonaws.com/Tilde_MODEL_Corpus.html.

jezični par jer ili hrvatski jezik uopće nije zastupljen ili je veći broj jezika sravnjen jedino s engleskim, francuskim i/ili njemačkim.[256]

Uz sve navedene probleme, još je jedan iznimno značajan te se odnosi na sve spomenute korpuse, a to je da niti jedan ne sadrži usporedni španjolsko-hrvatski korpus u onome smislu kako je opisano u 7.1., gdje se tekstovi pisani na jednom, izvornom jeziku prevode na drugi, ciljni jezik. Dapače, izvorni je jezik ponekad i nepoznat te se može samo nagađati (npr. *OpenSubtitles* ne sadrži podatke o tome koji je izvorni jezik pojedinoga prijevoda te on može, ali i ne mora biti jezik na kojemu je snimljen određeni film ili serija). Za sve prijevode vezane uz Europsku uniju izvorni je jezik moguće provjeriti, no on će u većini slučajeva biti engleski ili francuski. Prema tome, može se zaključiti da je korpus ovdje opisan prvi izravno sastavljen usporedni španjolsko-hrvatski korpus.[257]

7.3.1. *Odabir tekstova za korpus*

Korpus se sastoji od jedanaest španjolskih romana prevedenih na hrvatski. Kako je već navedeno u 2.3., područje zemalja u kojima je španjolski službeni jezik ili jedan od službenih jezika, je golemo. Iako se jezični integritet donekle sačuvao, ipak postoje razlike među različitim inačicama, a govori se i o policentričnom standardnom jeziku (Musulin, 2014). U širokim crtama može biti riječi o europskom (iberskom ili poluotočkom) i američkom španjolskom (ili španjolskom Amerika), premda svakako postoje jezične specifičnosti pojedinih zemalja Hispanske Amerike. Razlike među inačicama većinom su na leksičkoj i fonološkoj razini, no postoje i neke morfosintaktičke razlike u, primjerice, uporabi prijedloga (npr. europski španjolski: *de verdad*, američki španjolski: *en verdad – zaista, uistinu*), kao i u paradigmi osobnih zamjenica te glagolskih oblika koji se s njima slažu (npr. europski španjolski: *vosotros camináis*, američki španjolski: *ustedes caminan – vi hodate*; *voseo* – v. 4.1.). Zbog toga je odlučeno kako će se korpus, barem u ovoj prvoj fazi, ograničiti na tekstove pisane na europskoj inačici španjolskoga jezika. Romani, u potpunosti uključeni u korpus, su sljedeći:

[256] Hrvatski jezik uključen je u još neke veće, automatski prikupljene korpuse, poput bugarskoga usporednog korpusa *Bul-X-Cor* (Koeva, Stoyanova, Dekova, Rizov i Genov, 2012) te korpusa *InterCorp* (Čermák i Rosen, 2012), dijela Češkog nacionalnog korpusa, no u tim korpusima nema španjolskoga.

[257] Vrlo slično korpusu koji se ovdje opisuje izrađen je makedonsko-hrvatski usporedni korpus *mk-hr_pcorp* (Cebović i Tadić, 2016), koji broji više od 500.000 pojavnica za svaki jezik, a sastavljen je od proznih tekstova na makedonskom i njihovih hrvatskih prijevoda, koji su automatski sravnjeni te ručno pregledani i ispravljeni.

- Izvornici na španjolskom jeziku: Barceló, E. (2003). *El secreto del orfebre*. Ediciones Lengua de Trapo; Mendoza, E. (2008). *El asombroso viaje de Pomponio Flato*. Barcelona: Seix Barral; Zafón, C. R. (2001). *La sombra del viento*. Barcelona: Teide; Martín, E. i Carranza, A. (2007). *La clave Gaudí*. Barcelona: Plaza y Janes; Zafón, C. R. (2008) *El juego del ángel*. Barcelona: Editorial Planeta; Zafón, C. R. (1999). *Marina*. Barcelona: Edebé; Cercas, J. (2001). *Soldados de Salamina*. Barcelona: Tusquets Editores; Garrido, A. (2008). *La Escriba*. Barcelona/Madrid: Ediciones B; Calderón, E. (2006). *El mapa del creador*. Barcelona: Editorial Roca; Palma, F. J. (2008). *El mapa del tiempo*. Sevilla: Algaida; Fortes, S. (2009). *Esperando a Robert Capa*. Barcelona: Editorial Planeta.

- Prijevodi na hrvatskom jeziku: Barceló, E. (2007). *Zlatarova tajna*. Zagreb: Fraktura; Mendoza, E. (2011). *Čudesno putovanje Pomponija Flata*. Zagreb: Fraktura; Zafón, C. R. (2006). *Sjena vjetra*. Zagreb: Fraktura; Martín, E. i Carranza, A. (2009). *Gaudíjev ključ*. Zagreb: Fraktura; Zafón, C. R. (2009). *Anđelova igra*. Zagreb: Fraktura; Zafón, C. R. (2011). *Marina*. Zagreb: Fraktura; Cercas, J. (2008). *Salaminski vojnici*. Zagreb: Fraktura; Garrido, A. (2011). *Pisarica*. Zagreb: Fraktura; Calderón, E. (2008). *Stvoriteljeva karta*. Zagreb: Fraktura; Palma, F. J. (2012). *Vremenska karta*. Zagreb: Fraktura; Fortes, S. (2012). *Čekajući Roberta Capu*. Zagreb: Fraktura.

Kao što se može vidjeti, djela na španjolskom jeziku objavljena su između 1999. i 2008. godine, a ona na hrvatskom između 2006. i 2012. godine, dakle riječ je o suvremenim proznim tekstovima. Objavljeni prijevodi koje su izradili profesionalni prevoditelji odabrani su zbog njihove dostupnosti te zbog veće vjerojatnosti dobroga prijevoda, kako naglašava Lawson (2001, str. 294). Nadalje, odabrani su romani, a ne primjerice eseji, poezija ili kratke priče, zbog toga što je jezik u romanima najneutralniji, u usporedbi s jezikom ostalih književnih vrsta (npr. specifična forma, poetski izrazi, specijalizirana terminologija itd.). Lawson (2001, str. 294) upozorava i na visoku idiosinkratičnost književnoga stila, što treba uzeti u obzir kod analize takvih podataka, a zbog čega je također najuputnije rabiti romane. Svi su tekstovi na hrvatskom jeziku ustupljeni u istraživačke svrhe od strane izdavačke kuće *Fraktura*. Sa španjolskim izdavačkim kućama stupilo se u kontakt, opisane su potrebe ovoga projekta, kao i način na koji bi se tekstovi upotrebljavali, no nije bilo odgovora. Zbog toga je odlučeno da se u inačici korpusa koja će biti slobodno dostupna, sravnjeni jezični segmenti pomiješaju, kako ne bi bilo

moguće rekonstruirati niti jedan odjeljak veći od rečenice (osim u iznimnim slučajevima kada je primjerice jedna rečenica na španjolskome prevedena dvjema na hrvatski). Na taj se način istraživanja koja se koriste ovim korpusom ograničavaju na rečeničnu razinu, no štite se autorska prava te se korpus može objaviti pod CC-BY licencijom.

Pri odabiru romana se, osim autora španjolskih tekstova, u obzir uzimao i prevoditelj, odnosno, pokušalo se prikupiti romane prevedene od strane što je više moguće različitih prevoditelja i prevoditeljica. To je bilo važno kako bi se neutralizirale moguće pogreške pri prevođenju, kao i leksičke i formalne specifičnosti i osobne preferencije. Ipak, zbog dostupnosti tekstova nije bilo moguće da svi autori i prevoditelji budu različiti, tako da se u španjolskom dijelu korpusa, kako je vidljivo u tablici 4., nalazi jedanaest romana pisanih od strane deset autora, pri čemu je jedan pisac (Carlos Ruiz Zafón) autor triju knjiga, dok jedna knjiga (*La clave Gaudí*) ima dvojicu autora. S druge strane, hrvatski su prijevodi izrađeni od strane šest različitih prevoditelja i prevoditeljica, pri čemu dvije prevode četiri (Silvana Roglić), odnosno tri djela (Tamara Horvat Kanjera).

Tablica 4. Struktura i broj pojavnica u usporednom španjolsko-hrvatskom korpusu

Autor(ica) i naslov djela na španjolskom i hrvatskom	**Prevoditelj(ica)**	**Broj pojavnica španj.**	**Broj pojavnica hrv.**	**Ukupno pojavnica**
Barceló, E.: *El secreto del orfebre / Zlatarova tajna*	Ariana Švigir	15.030	12.079	27.109
Mendoza, E.: *El asombroso viaje de Pomponio Flato / Čudesno putovanje Pomponija Flata*	Dinko Telećan	45.520	40.927	86.447
Zafón, C. R.: *La sombra del viento / Sjena vjetra*	Maja Tančik	158.316	141.237	299.553
Martín, E. y Carranza, A.: *La clave Gaudí / Gaudíjev ključ*	Silvana Roglić	107.505	95.668	203.173
Zafón, C. R.: *El juego del ángel / Anđelova igra*	Silvana Roglić	155.333	140.385	295.718
Zafón, C. R.: *Marina*	Silvana Roglić	63.166	57.351	120.517
Cercas, J.: *Soldados de Salamina / Salaminski vojnici*	Silvana Roglić	59.733	52.596	112.329
Garrido, A.: *La escriba / Pisarica*	Tamara Horvat Kanjera	164.319	150.112	314.431
Calderón, E.: *El mapa del creador / Stvoriteljeva karta*	Tamara Horvat Kanjera	87.565	77.143	164.708
Fortes, S.: *Esperando a Robert Capa / Čekajući Roberta Capu*	Tamara Horvat Kanjera	60.966	52.923	113.889
Palma, F. J.: *El mapa del tiempo / Vremenska karta*	Željka Somun	186.336	168.497	354.833
Ukupno pojavnica		**1.103.789**	**988.918**	**2.092.707**

Nadalje, u tablici 4. može se vidjeti kako je ukupan broj pojavnica nešto viši od 2 milijuna, točnije, korpus sadrži 2.092.707 pojavnica, od kojih je 1.103.789 u španjolskom (52,74%), a 988.918 u hrvatskom dijelu korpusa (47,25%). Nešto viši broj pojavnica u španjolskome dijelu, odnosno kontrakcija od 11,61% pri prijevodu, može se objasniti morfosintaktičkim obilježjima hrvatskoga jezika, poput iskazivanja padeža morfološki na sklonjivim riječima te nedostatak člana ili drugoga obveznog determinatora uz imenice. U španjolskome se, kako je već napomenuto, padežne funkcije izražavaju analitički, ponajprije prijedlozima.

7.3.2. *Obrada korpusa*

Tekstovi na hrvatskom jeziku primljeni su u PDF formatu, koji je sadržavao i vodeni žig te su pomoću komercijalnog programa *ABBYY FineReader*[258] prebačeni u DOCX format. Uslijedio je ručni pregled i obrada tekstova, pri čemu je izbrisano sve što nije tekst, kao što su slike (npr. vodeni žig na praznim stranicama), generirani tekstni okviri (npr. brojevi stranica, početna slova poglavlja) i brojevi poglavlja. Također, provjereno je je li u konverziji iz PDF formata došlo do grešaka kod bilježenja dijakritika ili drugih pravopisnih pogrešaka, a obrisan je i sav dodatni tekst specifičan za pojedino izdanje (npr. predgovor, bilješka o autoru, bilješke prevoditelja i sl.) te je tako očišćen tekst pretvoren u TXT format, koji je kodiran u UTF-8 zapisu. Za španjolske je tekstove u PDF formatu učinjen isti postupak, dok su oni u EPUB formatu konvertirani u TXT format putem jednostavnog programa pisanoga u programskom jeziku *Python*.[259]

Tako pripremljeni tekstovi automatski su sravnjeni na razini rečenice pomoću slobodno dostupnog programa *LF-Aligner*,[260] koji se temelji na alatu *Hunalign*[261] (Varga i dr., 2005). Pritom se automatski generira dokument u XLSX formatu, koji služi za pregled i ručno ispravljanje mogućih pogrešaka prilikom sravnjivanja, da bi se nakon toga dokument spremio u TXT i TMX formatima. Potonji je koristan jer je riječ o formatu prijevodnih memorija, koje rabe programi i alati za računalno potpomognuto prevođenje (engl. *CAT: Computer-Assisted*

[258] Za više informacija i za pristup alatu v. https://www.abbyy.com/en-eu/finereader/.
[259] Program, kojega je napisao i ustupio Antoni Oliver, upotrebljava *EbookLib Python library* (v. https://pypi.org/project/EbookLib/), dizajniran za čitanje dokumenata u različitim formatima za e-čitače (EPUB, različiti formati za Kindle itd.).
[260] Za više informacija i za pristup alatu v. https://sourceforge.net/projects/aligner/.
[261] Za više informacija i za pristup alatu v. https://github.com/danielvarga/hunalign.

Translation). Korpus sadrži ukupno 71.778 sravnjenih rečenica, odnosno segmenata, čiji je poredak pomiješan zbog zaštite autorskih prava, a na prikazu 5. može se vidjeti primjer pet sravnjenih segmenata:

```
</tu>
<tu tuid="19">
      <tuv xml:lang="spa">
            <seg>—Gracias —dijeron los tres al unísono.</seg>
      </tuv>
      <tuv xml:lang="hrv">
            <seg>"Hvala", rekla su sva trojica uglas.</seg>
      </tuv>
</tu>
<tu tuid="20">
      <tuv xml:lang="spa">
            <seg>Años de profesorado le habían dejado aquel tono firme y
            didáctico de quien está acostumbrado a ser oído, pero se
            pregunta si es escuchado.</seg>
      </tuv>
      <tuv xml:lang="hrv">
            <seg>Godine profesure podarile su mu odlučan i poučan ton
            čovjeka koji je navikao da ga slušaju, ali se pita čuju li
            ga.</seg>
      </tuv>
</tu>
<tu tuid="21">
      <tuv xml:lang="spa">
            <seg>—Ocurrió que de repente todo era real.</seg>
      </tuv>
      <tuv xml:lang="hrv">
            <seg>"Dogodilo se da je odjednom sve postalo stvarno.</seg>
      </tuv>
</tu>
<tu tuid="22">
      <tuv xml:lang="spa">
            <seg>—Éste es mi dilema, Martín.</seg>
      </tuv>
      <tuv xml:lang="hrv">
            <seg>"Ovo je moja dilema, Martíne.</seg>
      </tuv>
</tu>
<tu tuid="23">
      <tuv xml:lang="spa">
            <seg>Lo valoró con detenimiento durante unos instantes antes de
            devolvérmelo con una mirada intrigada.</seg>
      </tuv>
      <tuv xml:lang="hrv">
            <seg>Polagano ga je procjenjivao i onda mi je uputio
            znatiželjan pogled.</seg>
      </tuv>
</tu>
```

Prikaz 5. Isječak iz španjolsko-hrvatskog usporednog korpusa u TMX formatu

Ova se verzija korpusa može rabiti u opisanome obliku bez dodatne obrade, no za potrebe ovoga istraživanja napravljena je i druga verzija, u kojoj su sravnjeni segmenti označeni na razini riječi, dakle morfosintaktički, MSD oznakama. Španjolski je dio korpusa lematiziran i označen pomoći slobodno dostupnog alata *FreeLing*[262] (Padró, 2011), a hrvatski pomoći alata razvijenoga u sklopu projekta CESAR.[263] Na prikazu 6., može se vidjeti primjer jedne sravnjene i označne rečenice u aTMX formatu (Brito, Almeida i Simões, 2014):

```
<tu tuid="275">
<tuv xml:lang="spa_tag">
<seg>
      1 A           a           SP
      2 el          el          DA0MS0
      3 llegar      llegar      VMN0000
      4 a           a           SP
      5 el          el          DA0MS0
      6 extremo     extremo     NCMS000
      7 de          de          SP
      8 el          el          DA0MS0
      9 pasillo     pasillo     NCMS000
      10 me         me          PP1CS00
      11 detuve     detener     VMIS1S0
      12 un         uno         DI0MS0
      13 momento    momento     NCMS000
      14 para       para        SP
      15 mirar      mirar       VMN0000
      16 hacia      hacia       SP
      17 el         el          DA0MS0
      18 interior   interior    NCMS000
      19 de         de          SP
      20 la         el          DA0FS0
      21 casa       casa        NCFS000
      22 ,          ,           Fc
      23 que        que         PR0CN00
      24 parecía    parecer     VMII3S0
      25 replegar   replegar    VMN0000
      26 se         se          PP3CN00
      27 en         en          SP
      28 un         uno         DI0MS0
      29 pozo       pozo        NCMS000
      30 de         de          SP
      31 sombra     sombra      NCFS000
      32 .          .           Fp
</seg>
</tuv>
<tuv xml:lang="hrv_tag">
<seg>
      1  Kad          kada          R 8  Sub_Adv_temp
      2  sam          biti          V 3  AuxV
      3  došao        doći          V 1  Pred
      4  do           do            S 3  AuxP
      5  kraja        kraj          N 4  Adv
      6  hodnika      hodnik        N 5  Atr
```

[262] Za više informacija i za pristup alatu v. http://nlp.lsi.upc.edu/freeling.
[263] Za više informacija v. http://cesar.nytud.hu/.

```
      7  ,              ,              Z 1  AuxX
      8  zastao         zastati        V 0  Pred
      9  sam            biti           V 8  AuxV
      10 načas          načas          R 9  Adv
      11 kako           kako           C 8  Sub_Adv_mod
      12 bih            biti           V 13 AuxV
      13 pogledao       pogledati      V 11 Pred
      14 unutrašnjost   unutrašnjost   N 13 Obj
      15 kuće           kuća           N 14 Atr
      16 ,              ,              Z 11 AuxX
      17 koja           koji           P 15 Sub_Atr
      18 se             sebe           P 19 AuxR
      19 činila         činiti         V 17 Pred
      20 kao            kao            C 21 AuxY
      21 da             da             C 19 Sub_Sb
      22 se             sebe           P 23 AuxR
      23 povukla        povući         V 21 Pred_Co
      24 u              u              S 23 AuxP
      25 mračnu         mračan         A 26 Atr
      26 rupu           rupa           N 24 Adv
      27 .              .              Z 0  AuxK
</seg>
</tuv>
</tu>
```

Prikaz 6. Isječak iz označenoga španjolsko-hrvatskog usporednog korpusa u aTMX formatu

Ova je verzija korpusa vertikalizirana, dakle u svakom je retku obrađena jedna pojavnica, uključujući i interpunkcijske znakove. Prvi stupac je oznaka rednoga broja (mjesta) u rečenici, drugi navodi pojavnicu, a treći lemu. U španjolskome dijelu korpusa još je jedan stupac koji naznačava morfosintaktička obilježja svake pojavnice. Oznake se temelje na standardima EAGLES (*Expert Advisory Group on Language Engineering Standards*)[264] inicijative Europske komisije. Svakoj se pojavnici pridružuje određen broj oznaka, na mjestu predviđenom za oznaku te vrste. Primjerice, španjolskom se glagolu na prvom mjestu pridružuje oznaka *V*, za glagol, na drugome se označava je li riječ o glavnom (*M*) ili pomoćnom glagolu (*A*), na trećem se označava glagolski način, na četvrtom glagolsko vrijeme, na petom lice, na šestom broj i na sedmom rod. Ukoliko na određenom glagolskom obliku pojedina gramatička kategorija nije iskazana, na to se mjesto upisuje nula (npr. oznaka *VMN0000* pored glagola *mirar*, označava da je riječ o glagolu – *V*, glavnom – *M*, u infinitivu – *N*, a ostala su mjesta prazna).[265] U hrvatskome dijelu u četvrtom je stupcu oznaka vrste riječi (npr. *V* za glagol, *N* za imenicu, *A* za pridjev itd.), u petom se bilježi ovisnosni čvor (npr. *unutrašnjost* ovisi o *pogledao*, koji se nalazi pod brojem 13), a u šestom oznaka sintaktičke funkcije (npr. *pogledao* je predikat – *Pred*, a *unutrašnjost* objekt – *Obj*). Ovako označen korpus važan je za ovaj rad jer omogućava da se

[264] Za više informacija v. http://www.ilc.cnr.it/EAGLES96/annotate/node9.html.

[265] Popis svih oznaka za sve vrste riječi u španjolskome, može se pronaći na https://www.cs.upc.edu/~nlp/tools/parole-sp.html.

željene sintaktičke strukture izdvoje jednostavnom pretragom, čime se uvelike olakšava pronalazak podataka za analizu, što će biti objašnjeno u sljedećem potpoglavlju.

7.3.3. *Pretraga korpusa*

S obzirom na to da je korpus označen MSD oznakama, kod izdvajanja sintaktičkih struktura za analizu rabili su se regularni izrazi.[266] U te je svrhe izrađen alat *ReSiPC* (*Regular Expression Search in Parallel Corpora*), slobodno dostupan pod licencijom GNU GPL (*GNU General Public License – GNU Opća javna licencija*) na svojoj *SourceForge*[267] stranici (Oliver i Mikelenić, 2020; Mikelenić i Oliver, u tisku). Kao što samo ime kaže, alat omogućava pretragu pomoću regularnih izraza u usporednim korpusima, a pisan je u programskom jeziku *Python* te se može povezati s prethodno spomenutim alatom *FreeLing* ili se usporedni korpusi označeni nekim drugim alatom mogu izravno učitati. Treba istaknuti i kako *ReSiPC* može vršiti pretrage pomoći regularnih izraza i ako je samo jedan jezik označen MSD oznakama. Pretraga se može vršiti prema obliku, lemi i/ili MSD oznakama, primjerice, regularni izraz u (60a) izdvojit će sve segmente koji u španjolskome sadrže glagol (V), iza kojega slijedi prijedlog (SP), iza kojega slijedi imenica (N) pa tako i strukturu u (60b). Također, moguće je pretraživanje specifičnih lema ili oblika, primjerice pretraga pod (61a) za rezultat će imati sve segmente u kojima se nalazi glagolska lema *llegar*, zatim prijedlog *a* i potom bilo koji glagol u infinitivu pa bi jedan od rezultata bila i struktura u (61b).

(60) a. ||V.* ||SP.* ||N.*
b. *ve a Marcos – vidi Marka*

(61) a. |llegar| |a| ||VMN.*
b. *llegó a ser – postao je*

Osim toga, moguće je odrediti kako se između dvaju elemenata može naći određeni broj drugih elemenata, u slučajevima kada nije nužno da se jedan element nalazi neposredno iza drugoga. Primjerice, izraz pod (62) navodi da se između leme *ofrecer* (*ponuditi*) i prijedloga *a*, može naći između nula i pet drugih elemenata pa bi tako mogući rezultati bile sve strukture pod (63).

[266] Prema Baker, Hardie i McEnery (2006, str. 138): Regularni izraz (engl. *regular expression*, skraćeno *regexp* ili *regex*) je niz znakova (engl. *string*), koji može uključivati posebne znakove (engl. *wild cards*), a koji odgovara drugim nizovima znakova i često se rabi pri pretraživanju korpusa. Primjerice, točka (.) kao posebni znak unutar regularnog izraza zamjenjuje bilo koji znak pa bi pretraga „l.k“ dala kao rezultate: *luk, lak, lik*.
[267] Za više informacija i za pristup alatu v. https://sourceforge.net/projects/resipc.

(62) |ofrecer| *{0,5} |a|SP

(63) a. *ofrecía a Juan – nudio je Ivanu*

b. *ofrecía ayuda a Juan – nudio je pomoć Ivanu*

c. *ofrecía mucha ayuda a Juan – nudio je mnogo pomoći Ivanu*

d. *ofrecía ayuda muy necesaria a Juan – nudio je veoma potrebnu pomoć Ivanu*

e. *ofrecía ayuda verdaderamente muy necesaria a Juan – nudio je zaista veoma potrebnu pomoć Ivanu*

f. *ofrecía su ayuda verdaderamente muy necesaria a Juan – nudio je svoju zaista veoma potrebnu pomoć Ivanu*

Iako se regirani prijedlog najčešće nalazi neposredno iza glagola, odabrane strukture glagola i prijedloga koji može uvoditi prijedložnu dopunu (v. 7.5.), izdvojene su iz korpusa na način da se pretraživala određena glagolska lema, iza koje slijedi određeni prijedlog, koji može stajati do šest mjesta iza glagola. Time se osim povratnih glagola kod kojih se povratna zamjenica nalazi ili neposredno ispred ili neposredno iza glagola (npr. *Me acordé de ti – Sjetila sam te se*, ali *Quiero acordarme de ti – Želim te se sjetiti/sjećati*) obuhvaćaju i slučajevi u kojima se između glagola i prijedloga nalazi do pet drugih elemenata, posebice primjeri trovalentnih glagola koji osim prijedložne dopune zahtijevaju i izravni ili neizravni objekt (npr. *Transformó la calle principal en un circo – Preobrazio je glavnu ulicu u cirkus*, gdje je *la calle principal* izravni objekt, a *en un circo* prijedložna dopuna). Ovakvim se proširenjem pretrage povećava količina ručnoga pregledavanja, zbog toga što valja provjeriti pripada li prijedlog zaista željenoj strukturi ili je dio druge sintagme (npr. u *Trató problemas de diversa índole – Bavio se problemima raznih vrsta*, prijedlog *de* uvodi prijedložnu sintagmu koja modificira izravni objekt *problemas*, a ne glagol *tratar*). Ipak, s obzirom na to da ova tema na ovakav način nije nikada obrađivana, smatralo se nužnim obuhvatiti što je više moguće struktura s prijedložnom dopunom, kako bi se: 1) ustanovilo koliko je struktura kod kojih se prijedlog nalazi dalje od drugog mjesta iza glagola te 2) postavilo što je moguće bolje temelje za buduću precizniju automatsku detekciju ovih struktura.

Nakon željene pretrage korpusa, program generira poseban dokument s rezultatima, koji će, u slučaju ovoga istraživanja, sadržavati sljedeće tabulatorom odvojene dijelove: predmet pretraživanja (regularni izraz, lema, pojavnica itd.), segment ili rečenicu u kojoj je pronađen na španjolskome i prijevod toga segmenta ili rečenice na hrvatski, dok se prema potrebi može

prikazati i naziv korpusa u kojem je rezultat pronađen (u slučaju rada s više dokumenata). Primjerice, za pretragu pod (62) jedan od takvih potpunih rezultata bi sljedeći (64):

(64) |ofrecer| *{0,5} |a|SP Conjuré en vano las palabras que quería ofrecer a Nuria Monfort pero fui incapaz de escribir o de sentir nada excepto aquel terror inexplicable de su ausencia, de saberla perdida, arrancada de cuajo. Uzalud sam prizivao riječi koje sam želio uputiti Nuriji Monfort, ali nisam bio u stanju pisati, ni osjećati ništa osim neobjašnjiva užasa pred njezinim gubitkom, znajući da je otišla, otrgnuta od života.

Pojedini rezultati mogu biti poredani prema različitim kriterijima, primjerice prema duljini segmenta u kojemu se nalazi traženo ili abecedno prema glagolu koji se pretražuje. Također je prilikom svake pretrage moguće ograničiti broj primjera.

Kako bi se korpus učinio što dostupnijim svima, u budućnosti se planira napraviti vlastito sučelje ili ga podići na neku od dostupnih platformi za pretraživanje, primjerice *NoSketch Engine*.[268] Na taj bi se način omogućila uporaba korpusa s bilo kojeg uređaja spojenog na internet i bez potrebe poznavanja rada u Pythonu, a omogućila bi se pretraga regularnim izrazima u skladu s već uvriježenom sintaksom CQL-a (*Corpus Query Language*).

7.4. Ostali korišteni jezični resursi: baze i leksikoni valentnosti

Kod prikupljanja struktura za analizu i u samoj analizi, uz različite radove o prijedložnoj dopuni (v. 6.3.) koristilo se još i bazom španjolskih glagola *ADESSE* (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010). Smatralo se važnim kombinirati prethodne studije i jezične resurse, kako bi se dobio što potpuniji mogući popis struktura s prijedložnom dopunom. Kod analize hrvatskoga dijela rabio se valencijski leksikon *CROVALLEX* (Mikelić Preradović, 2014).

Za španjolski je jezik, osim navedene baze, dostupno više jezičnih resursa koji omogućuju pregled valentnosti glagola i sintaktičko-semantičkih konstrukcija u koje oni ulaze, a koji se u

[268] Za više informacija v. https://nlp.fi.muni.cz/trac/noske.

svojim postavkama i pristupu temi često inspiriraju različitim resursima za engleski jezik.[269] Primjerice, *Spanish FrameNet*[270] (Subirats i Sato, 2004),[271] koji prikazuje moguće semantičke i sintaktičke kombinacije za svako pojedino značenje oko 1.000 imenica, pridjeva i glagola. Zatim, *AnCora-ES* (Taulé, Martí i Recasens, 2008),[272] španjolski korpus s 500.000 pojavnica na temelju kojega je izrađen leksikon 2.647 glagola (*AnCoraVerb_ES*), u kojemu su svakom značenju pridodane argumentna struktura i tematske uloge te po jedan primjer. Kako objašnjavaju Taulé, Martí i Borrega (2010), ovaj leksikon slijedi *PropBank*[273] prilikom označavanja argumentne strukture glagola, a *VerbNet*[274] za semantičku klasifikaciju glagola. Treba spomenuti i leksikon 250 najčešćih glagola u sklopu korpusa *SenSem* (Fernández, Vázquez i Castellón, 2006),[275] koji za svaki od glagola prikazuje značenje te semantičke uloge njegovih argumenata, no premda je korpus označen i sintaktički, uvid u sintaktičke funkcije moguć je jedino pregledom primjera iz korpusa. Navedeni resursi ili obuhvaćaju malen broj glagola (*Spanish FrameNet* i *SenSem*) ili svakoj strukturi pridodaju samo po jedan primjer (*AnCoraVerb_ES*), zbog čega je za ovaj rad odlučeno upotrebljavati bazu *ADESSE*, o kojoj će biti riječi niže u tekstu.

Kada je riječ o hrvatskome jeziku, dugo je vremena jedini rječnik valentnosti bio onaj objavljen u sklopu *Zagrebačkoga kontrastivnog projekta engleskog i hrvatskog jezika* (Filipović, 1993), u kojem je obrađeno 60 najčešćih hrvatskih glagola. Za svaki je od glagola zabilježena valentnost, vidski parnjak, 1. lice jednine i 3. lice množine prezenta, glagolski pridjevi radni i trpni, podatci o morfološkim značajkama dopuna (padež ili prijedlog i padež), primjeri te prijevodi primjera na engleski. Na Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2013. godine

[269] Uz to treba napomenuti kako tradicija prikupljanja podataka o mogućim kombinacijama riječi u španjolskome, odnosno o mogućim sintaktičkim konstrukcijama i njihovim značenjima, seže u drugu polovicu 19. stoljeća, kada je kolumbijski filolog Rufino José Cuervo započeo izradu rječnika *Diccionario de construcción y régimen de la lengua castellana* (*Rječnik konstrukcije i rekcije kastiljskoga jezika*). Cuervo je za života uspio objaviti samo prvi tom rječnika, no devedesetih godina prošloga stoljeća jezikoslovci s *Instituto Caro y Cuervo* u Bogoti dovršili su njegov rad objavivši još sedam tomova. Espejo Cruz (2012) objašnjava kako se ovaj obuhvatan rječnik može smatrati sintaktičkim, semantičkim, povijesnim i etimološkim, a o njegovoj iznimnoj vrijednosti za sve koji se bave španjolskim jezikom, bilo da su istraživači, profesori, studenti ili prevoditelji piše i Markič (1999).

[270] *FrameNet* (Ruppenhofer, Ellsworth, Petruck, Johnson i Scheffczyk, 2010) je računalni leksikon engleskoga jezika nastao na *International Computer Science Institute, Berkeley*, a zasnovan je na postavkama semantike prizora i okvira (Fillmore, 1977). Za više informacija i za pristup ovom resursu v. https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/.

[271] Za više informacija i za pristup ovom resursu v. http://spanishfn.org/.

[272] Za više informacija i za pristup ovom resursu v. http://clic.ub.edu/corpus/es.

[273] *PropBank*, skraćeno za *Proposition Bank* (Palmer, Gildea i Kingsbury, 2005) dodaje oznake semantičkih uloga prethodno sintaktički označenoj banci stabala engleskoga jezika *Penn English TreeBank*. Za više informacija i za pristup ovom resursu v. http://propbank.github.io/.

[274] *VerbNet* (Kipper-Schuler, 2005) je mrežni leksikon glagola engleskoga jezika, koji semantički klasificira glagole prema Levin (1993). Za više informacija i za pristup ovom resursu v. https://verbs.colorado.edu/verbnet/.

[275] Za više informacija i za pristup ovom resursu v. http://grial.edu.es/sensem/lexico?idioma=en.

pokrenut je projekt *Baza hrvatskih glagolskih valencija*, na temelju kojega je započela izrada mrežnoga valencijskog rječnika *e-Glava*,[276] koji bi trebao obuhvaćati 900 glagola. U *e-Glavi* je zasad dostupno 57 psiholoških glagola, a ti su podatci objavljeni i u tiskanoj verziji rječnika (Birtić i dr., 2018). S obzirom na to da valencijska baza *CROVALLEX* opisuje valencijske okvire većeg broja hrvatskih glagola (ukupno 1.739) te da nije ograničena na jednu semantičku klasu, odlučeno je u ovome radu služiti se njome. Osnovna obilježja ove baze bit će opisana i prikazana u potpoglavlju 7.4.2.

7.4.1. *Baza ADESSE*

Naziv *ADESSE*[277] (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010) je akronim za *Base de datos de verbos, **A**lternancias de **D**iátesis y **E**squemas **S**intáctico-**S**emánticos del **E**spañol* (*Baza podataka glagola, alternacija dijateze i sintaktičko-semantičkih shema u španjolskome*). *ADESSE* se nastavlja na prethodno sastavljenu bazu *BDS* (*Base de datos sintácticos del español actual – Baza sintaktičkih podataka suvremenoga španjolskog jezika*), koja je nastala tijekom desetak godina (od 1988. do 1998.) kroz nekoliko projekata (Rojo, 1995). U tim se projektima krenulo od korpusa *ARTHUS*[278] Sveučilišta Santiago de Compostela, odnosno od njegova potkorpusa koji sadrži suvremene španjolske i hispanskoameričke tekstove. Taj potkorpus, od ukupno 1.450.000 pojavnica, oko 160.000 rečenica i 3.450 različitih glagolskih lema, obuhvaća 34 teksta (proza, drama, eseji, novinski članci te snimani materijali za tri istraživanja govora u Madridu, Buenos Airesu i Sevilli) objavljena ili nastala (u slučaju govorenih materijala) između 1980. i 1991. godine (Rojo, 1995, str. 16). Potom je cijeli potkorpus ručno sintaktički označen i sadrži različite informacije: o glagolu koji je predikat rečenice (npr. točno mjesto gdje se nalazi u tekstovima), o rečenici kao takvoj (vrsta, funkcija, glavni glagol, zavisni glagol, stanje, polarnost…) te o svakoj od sintaktičkih funkcija unutar rečenice (vrsta i oblik). Važno je napomenuti kako se prilikom označavanja baze *BDS* primjenjivao funkcionalni pristup, razvijen i primjenjivan u nekim radovima koji su ovdje već spomenuti (npr. Alarcos Llorach, 1973/1999; Rojo, 1983; García-Miguel, 1995b).

[276] Za više informacija i za pristup ovom resursu v. http://valencije.ihjj.hr/.
[277] Poveznica za pristup bazi: http://adesse.uvigo.es/data/.
[278] Informacije o korpusu i tekstovima koje sadrži dostupne su na poveznici: http://www.bds.usc.es/corpus.html.

ADESSE preuzima podatke iz baze *BDS* te dodaje informacije o značenju glagola, prema čemu ih se dijeli u semantičke klase ili skupine te njihovim argumentima dodjeljuje semantičke ili tematske uloge (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010, str. 1903). Dakle za svako je značenje glagola dan detaljan prikaz valentnosti, navođenjem sintaktičko-semantičkih struktura u kojima se može javiti, uključujući i glagolsko stanje ili dijatezu, a sve temeljem podataka iz korpusa. Pritom je opis u potpunosti povezan s korpusom, na način da se za svaku strukturu može vidjeti broj primjera koji je u korpusu za nju zabilježen (a ne samo jedan, reprezentativan primjer), što omogućava i uvid u podatke o čestoti pojedinih struktura, a svim je primjerima moguće i pristupiti.[279]

Kada je riječ o podjeli glagola u semantičke klase, *ADESSE* slijedi perspektivu koja se može nazvati *ontološkom* (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010, str. 1906–7) jer se glagoli dijele pojmovno ili prema značenju, na npr. glagole percepcije, glagole kretanja i sl. Takva je podjela prisutna i u *FrameNet*-u, dok *AnCora* i *SenSem* glagole dijele prema leksičkom vidu (*aktionsartu*) na glagole radnje (engl. *activities*), stanja (engl. *states*), ostvarenja (engl. *accomplishments*), postignuća (engl. *achievements*) itd. U bazi *ADESSE* razlikuje se šest makroklasa, koje se donekle poklapaju s Hallidayevom klasifikacijom (Halliday, 1985/1999). Svaka od tih makroklasa dalje je podijeljena u do četiri tipa potklasa (npr. glagol *lavar – prati* svrstava se u: 3. *Material – Materijalni,* 3.2 *Cambio – Promjena,* 3.2.2 *Modificación – Izmjena, Modifikacija,* 3.2.2.1 *Cuidado corporal – Njega tijela*).

Nadalje, svaka je od glagolskih klasa povezana s određenim skupom semantičkih uloga, prototipnih kognitivnoj domeni glagola koji toj klasi pripadaju, čime je omogućeno da svakom glagolu za svako njegovo značenje budu pridodane semantičke uloge karakteristične za klasu kojoj ono pripada (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010, str. 1908). Kako objašnjava Albertuz Carneiro (2007, str. 2016), ovisno o klasi i potklasi glagola te o tome koliko dobro se zadanim semantičkim ulogama opisuje semantički odnos glagola i njegovih argumenata, kod označavanja argumentne strukture pojedinih glagola pridodane su neke preciznije semantičke uloge, ali i općenitije (npr. Agens, Pacijens, i sl.).[280]

[279] Naravno, činjenica da se neka struktura u (ovom) korpusu ne pojavljuje, ne znači da je ona u jeziku nemoguća, stoga su u ovom radu podatci iz baze i kombinirani s prethodnim istraživanjima o prijedložnoj dopuni.
[280] Popis svih semantičkih uloga dostupan je na poveznici: http://adesse.uvigo.es/index.php/Docu/Roles.

Značenje pojedinog glagola bit će svedeno na najmanji mogući broj različitih unosa, a vezano i uz to kako se ono ostvaruje u korpusu i u koje se semantičke klase može svrstati, kao i koje semantičke uloge najbolje opisuju značenja njegovih argumenata. Prema tome, ta podjela neće odgovarati onoj u primjerice rječniku *DLE* (2014) jer se do nje došlo drukčijim putem i uzimajući u obzir drukčije kriterije. U tome smislu, kao i u uporabi jednakog seta semantičkih uloga za značenjski bliske glagole, ali i u semantičkom označavanju prethodno sintaktički označene baze, *ADESSE* je sličan *PropBank*-u.

Primjerice, ako se u bazi *ADESSE* pretraži glagol *reducir* (*vratiti što, smanjiti, promijeniti, sažeti…*), najprije će se prikazati stranica koja upućuje na to da za ovaj glagol postoji više od jednog unosa, u ovome slučaju tri: *reducir I*, koji pripada semantičkoj klasi *Modificación* (*Izmjena, Modifikacija*), znači '*Hacer más pequeño en tamaño, cantidad o intensidad*' ('*Učiniti manjim veličinom, količinom ili intenzitetom*') te broji ukupno 31 primjer u korpusu; *reducir II*, koji pripada semantičkoj klasi *Relación* (*Odnos*), znači '*(Hacer) Ser o equivaler una entidad a otra más concreta. Resumir(se), limitar(se) o ajustar(se) a una cualidad, condición o ámbito.*' ('*Učiniti da je/biti ili izjednačiti neki entitet s drugim konkretnijim. Svesti (se), ograničiti (se) ili prilagoditi (se) nekoj vrijednosti, stanju ili području*') te broji ukupno 46 primjera u korpusu; *reducir III*, koji pripada semantičkoj klasi *Control* (*Kontrola*), znači '*Inmovilizar a quien se resiste a ello aplicando fuerza*' (*'Silom imobilizirati koga tko se opire tome'*) te broji ukupno 2 primjera u korpusu. Kada se isti glagol pretraži u rječniku *DLE* (2014), za njega se bilježe ukupno 22 različita značenja.

Klikom na svako od triju značenja dolazi se do opisa njihove valentnosti, koji se sastoji od triju dijelova: *Clasificación semántica y potencial valencial* (*Semantička klasifikacija i valencijski potencijal*), gdje se nalazi naziv klase ili potklase kojoj glagol pripada te njegova argumentna struktura. Argumenti su označeni brojem, počevši od nule, svakome je pridodana semantička uloga te je zabilježeno kolikom se čestotom javlja u primjerima toga glagolskog značenja u korpusu. Primjerice, uz glagol *reducir I* može stajati A0, sa semantičkom ulogom *Agente* (*Agens*) i tome je tako u 21 primjeru od ukupno 31, dakle u 67.7% primjera, zatim A1, *Afectado* (*Objekt zahvaćen radnjom*), što je slučaj u svim primjerima (31, 100%), potom A2, *Estado final* (*Završno stanje*), u 4 primjera (12.9%) te A3, *Cantidad* (*Količina*) u 1 primjeru (3.2%). Drugi dio opisa zove se *Realizaciones valenciales (Esquemas sintáctico-semánticos)* (*Ostvarene valentnosti (Sintaktičko-semantičke sheme)*), gdje se bilježi glagolsko stanje, semantičke uloge i pridružene im sintaktičke funkcije te broj primjera, i to za svaku od struktura koja se u korpusu

pojavljuje. Primjerice, najčešća struktura za ovaj glagol je aktivna, sadrži A0: Agens, s funkcijom subjekta te A1: Objekt zahvaćen radnjom, s funkcijom izravnoga objekta i to u 21 primjeru. Preostale se strukture pojavljuju rjeđe, no jednako su kao i spomenuta opisane te se može vidjeti broj primjera u kojima se ostvaruju. Treći dio čini deset nasumično odabranih primjera iz korpusa, no klikom na broj primjera pored svake strukture u drugome dijelu opisa, dolazi se do svih primjera te strukture. Na ovaj se način postiže potpuna transparentnost jer su svi podatci dostupni te je moguće analizirati primjer po primjer i npr. prosuditi slijedi li označavanje postavljene teorijske postavke, usporediti označavanje sličnih ili spornih struktura za isti glagol ili za više glagola i sl.

Kao što je već spomenuto, osim semantičke uloge, glagolskim je komplementima pridružena i sintaktička funkcija, no označeni su samo valencijski elementi, odnosno dopune, a ne i dodatci. Sintaktičke funkcije koje su označene su: subjekt, izravni objekt, neizravni objekt, prijedložni komplement (koji obuhvaća tri različito označene dopune: prijedložnu dopunu, lokativnu i modalnu dopunu), komplement vršitelja radnje i obvezni predikatni proširak, a nisu označene (neobvezne) priložne oznake, neobvezni predikatni proširak te dativi koji nisu u funkciji neizravnoga objekta (npr. etički dativ). U ovome radu analiziraju se strukture s prijedložnom dopunom, koje su u bazi označene oznakom *OBL* te im je pridodan prijedlog kojim ih se uvodi.

7.4.2. *Valencijski leksikon CROVALLEX*

Valencijski leksikon *CROVALLEX*[281] (Mikelić Preradović, 2014) opisuje valencijske okvire 1.739 najučestalijih glagola u hrvatskome jeziku, odnosno onih glagola koji prema *Hrvatskomu čestotnom rječniku* (Moguš, Bratanić i Tadić, 1999) imaju frekvenciju veću od 11.[282] Svaka natuknica sadrži skup valencijskih okvira, gdje jedan valencijski okvir odgovara jednom značenju glagola, a sastoji se od: okvira (engl. *frame*), primjera i sintaktičko-semantičke klase kojoj glagol pripada (Mikelić Preradović, 2014, str. 12). U sklopu okvira navode se dubinski padeži (engl. *functors*; u ulozi dopuna ili dodataka), tip dopune ili dodatka (obvezna ili tipična) te mogući morfološki oblik (padež, prijedložno-padežni izraz i sl.). Dubinski padeži u ulozi dopune mogu biti: *vršitelj radnje* (AGT), *trpitelj radnje* (PAT), *primatelj* (REC), *rezultat* (RESL) i *podrijetlo* (ORIG), dok je dubinskih padeža u ulozi dodataka 29, npr. *cilj* (AIM),

[281] Poveznica za pristup leksikonu: http://theta.ffzg.hr/crovallex/data/html/generated/alphabet/index.html.
[282] S obzirom na to da je u Hrvatskomu čestotnom rječniku 9.500 glagola, Mikelić Preradović (2014, str. 4) smatra kako se obradom 1.739 najučestalijih glagola osigurava dobra pokrivenost jezika.

benefaktor/iskoristitelj (BEN), *smjer* (DIR), *način* (MANN), *uzrok* (CAUS), *sredstvo* (INST) itd. (Mikelić Preradović, 2014, str. 79). Kako objašnjava Mikelić Preradović (2014, str. 10), tipične dopune i dodatci odnose se na cijelu klasu glagola sličnoga značenja, npr. *dativ* tipično ide uz dubinski padež *benefaktor*, prijedložni izraz *na+lokativ* uz dubinski padež *mjesto* itd.

Glagoli su podijeljeni u ukupno 180 sintaktičko-semantičkih klasa, točnije, u 72 klase s još dvije razine potpodjele (Mikelić Preradović, 2014, str. 25). Klasifikacija je sastavljena slijedeći onu glagola u engleskom jeziku u *VerbNet*-u, u podlozi koje je klasifikacija prema Levin (1993), a koja je potom još posebno prilagođena hrvatskim glagolima, napose prema klasifikacijama u *PropBank*-u i *FrameNet*-u. Primjerice, glagol *mesti* pripada u 2. *Glagoli uklanjanja*, 2.4. *Glagoli odstranjivanja entiteta s površina ili iz spremišta*, 2.4.2. *Potklasa sredstava odstranjivanja*. Glagol i njegova pojedina značenja opisuju se pomoću različitih rječnika hrvatskoga jezika, a primjeri se preuzimaju iz *Hrvatskoga nacionalnog korpusa* (HNK) (Tadić, 2002, 2009) ili iz *Hrvatske jezične riznice* (HJR) (Ćavar i Brozović Rončević, 2012). Osim toga, svakom se glagolu u leksikonu pridružuje atribut vida ili aspekta (engl. *aspect*), koji označava je li riječ o dvovidnome (*dual*), svršenom (*fin*) ili nesvršenom (*inf*) glagolu. Također, *CROVALLEX* obuhvaća i 1.470 idiomatskih značenja.

Teorijski pristup izradi *CROVALLEX*-a je funkcijski generativni opis (*Functional Generative Description*), razvijen 1960-ih u češkoj sintaksi (Sgall, 1967). Kako objašnjava Mikelić Preradović (2014, str. 4–5), riječ je o višerazinskom pristupu opisu prirodnoga jezika (pet razina prikaza: tektogramatička, analitička, morfološka, morfonološka i fonetska) utemeljenom na teoriji valentnosti.

S obzirom na to da se u ovome radu polazi od španjolskih struktura, *CROVALLEX* će se upotrebljavati prilikom analize hrvatskih ekvivalenata, ponajprije zbog usporedbe semantičkih uloga, ali i sintaktičkih funkcija, koliko ih bude bilo moguće razlučiti iz morfoloških oblika koji se navode u bazi.

7.4.3. *Usporedba baze ADESSE i leksikona CROVALLEX*

S obzirom na to da će se ovim dvama resursima koristiti prilikom analize struktura s prijedložnom dopunom u španjolskome i njihovih ekvivalenata u hrvatskome, važno je uvidjeti njihove sličnosti i razlike. Tablica 5. sažima neke od osnovnih karakteristika ovih dviju baza:

Tablica 5. Usporedba baze *ADESSE* i valencijskoga leksikona *CROVALLEX*

	CROVALLEX	***ADESSE***
Broj glagola (lema)	1.739	3.450
Označeno za svaki valencijski okvir ili strukturu	dubinski padež (*functor*)	semantička uloga (prema semantičkoj klasi)
	mogući morfološki oblik	sintaktička funkcija
	tip dopune ili dodatka (obvezan, tipični)	/
	značenje glagola	značenje glagola
	primjer iz korpusa (*HNK* ili *HJR*)	primjeri vezani na korpus *ARTHUS*
	semantička klasa	semantička klasa
Semantičke klase	180 sintaktičko-semantičkih klasa (72 klase s još dvije razine potpodjele)	6 makroklasa s 4 razine potpodjele

Kao što se može vidjeti u tablici 5., *ADESSE* sadrži gotovo dvostruko više glagola nego *CROVALLEX*, tako da se može očekivati kako leksikon hrvatskih glagola neće sadržavati sve glagole koji će se analizirati u ovome radu. Nadalje, u valencijske okvire u *CROVALLEX*-u uključene su i dopune i dodatci, dok su u *ADESSE* označene jedino dopune. U hrvatski se dio analize tako mogu uključiti i dodatci, pretežno priložne oznake te na taj način istražiti granicu između dopuna i dodataka. Ipak, ono što bi takvu analizu moglo otežati jest činjenica da se u *CROVALLEX*-u ne navode sintaktičke funkcije, nego jedino morfološki oblici, no semantičke su uloge, odnosno dubinski padeži jasno podijeljeni na one u ulozi dopuna i one u ulozi dodataka.

Samo označavanje semantičkih uloga se u dvjema bazama razlikuje: u *ADESSE* se one vezuju uz semantičku klasu ili potklasu glagola, dok je u *CROVALLEX*-u riječ o oznakama dubinskih padeža, jednakima za sve glagole bez obzira na klasu. Također, premda se u obama resursima bilježe primjeri iz računalnih korpusa, *ADESSE* je izravno povezan s korpusom te omogućava uvid u ostale primjere određene strukture, a navodi se i podatak o njihovoj čestoti u korpusu, dok se u *CROVALLEX*-u nalazi jedino podatak o čestoti glagola prema Hrvatskomu čestotnom rječniku, koja je čestota dobivena na temelju Moguševa Jednomilijunskoga korpusa hrvatskoga književnoga jezika. Podjela na semantičke klase učinjena je prema različitim klasifikacijama: prema Levin (1993) u *CROVALLEX*-u, a prema Halliday (1985/1999) u *ADESSE* te su obje još

dodatno prilagođene hrvatskom, odnosno španjolskom jeziku. Ipak, naziv pojedine klase dovoljno govori o značenju pojedinog glagola, a za ovaj rad sama usporedba semantičkih klasa neće biti bitna.

Naposljetku, premda je riječ o metodološkom izboru, valja primijetiti kako je smjer izrade ovih dvaju resursa različit. Naime, kod *CROVALLEX*-a se nakon odabira najčešćih glagola oni pretražuju u rječnicima i korpusima te se primjeri pojedinih značenja potom opisuju u okvirima, dok se kod *ADESSE* polazi od čitavog sintaktički označenog korpusa, koji se potom i semantički obrađuje (značenja glagola, podjela glagola na semantičke klase, pridavanje semantičkih uloga argumentima), a zatim se ekstrahiraju strukture ili okviri. Povezanost s korpusom daje bazi *ADESSE* provjeru ovjerenosti u uporabi, no možda ne bilježi neku neobičnu ili stilski obojenu strukturu, dok *CROVALLEX* polazi od rječničkih značenja, što uključuje i ona idiomatska te ih ovjerava primjerima iz korpusa, iako bez podatka o čestoti pojedinih struktura.

7.5. Odabir jezične građe za analizu

Kako je objašnjeno u prethodnim poglavljima, korpus koji se upotrebljavao za ovu analizu ima određene nedostatke, riječ je o tzv. oportunističkom, neuravnoteženom i jednosmjernom korpusu, zbog čega je bilo važno za svaku strukturu koja se analizira imati dovoljan broj primjera. Međutim, ne postoji potpuni popis glagola s prijedložnom dopunom, niti pouzdan popis najčešćih takvih glagola. Također, prilikom bilo kakve obrade i pretrage korpusa treba uzeti u obzir činjenicu da određeni prijedlog ispred ili iza određenog glagola ne mora uvoditi prijedložnu dopunu, nego se može raditi i o drugim glagolskim komplementima ili prijedlog može biti dijelom neke drugi sintagme, čime je otežano i automatsko označavanje i detekcija ovih struktura.

Prvi je korak bio spojiti različite popise glagola s regiranim prijedlogom iz prethodnih istraživanja te iz baze *ADESSE*. Martínez García (1986) u svojoj knjizi daje popis od 380 glagola s prijedlogom koji može uvoditi prijedložnu dopunu, od kojih su neki povratni, a neki mogu regirati i više od jednog prijedloga. Premda se navodi kako je riječ o najčešćim glagolima uz koje stoji prijedložna dopuna, zapravo nema nikakvih podataka o čestoti, a kako je već napomenuto (v. 6.3.), izgleda da se naprosto radi o glagolima koje je autorica pronašla u korpusu tekstova koje je rabila. Cano Aguilar (1987) govori o prijedložnoj prijelaznosti i

glagole koji regiraju prijedložnu dopunu dijeli prema tome koji prijedlog regiraju – *a, de, en* ili *con*, a povratne glagole obrađuje zasebno. Autor navodi primjere glagola koji regiraju pojedini prijedlog, no ne daje njihov popis niti podatke o čestoti. García-Miguel (1995b) se bavi odnosom izravnoga objekta i prijedložne dopune te glagole također dijeli prema prijedlogu koji regiraju – *a, de, en, con* i *por*, pri čemu također nema podataka o njihovoj čestoti. Candalija Reina (2008) u svojoj doktorskoj disertaciji o značenju prijedloga u ovim strukturama, na prijedložnu dopunu gleda iz perspektive kognitivne lingvistike te dijakronijski, pronalazeći primjere glagola s prijedložnom dopunom u tekstovima od srednjega vijeka do danas, a popis od 100 najčešćih takvih glagola djelomično preuzima od autora koji su se dotad bavili ovom temom. U bazi *ADESSE* (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010) obrađeno je 3.450 glagola, koji su prema značenju podijeljeni u semantičke klase te im je opisana argumentna struktura. Za svaku su klasu pregledani i popisani glagoli uz koje može stajati prijedložna dopuna te se na taj način došlo do popisa od 422 strukture (neki se glagoli ponavljaju jer imaju više značenja ili regiraju više od jednog prijedloga). Nakon što su se svi navedeni popisi spojili, došlo se do ukupno 560 glagola koji mogu regirati između jednog i pet prijedloga.

Sljedeći je korak bio pretraga svih struktura *glagol* + *prijedlog* u usporednom španjolsko-hrvatskom korpusu na način kako je opisano u potpoglavlju 7.3.3. Regirani prijedlog najčešće se nalazi neposredno iza glagola uz koji stoji ili na drugom mjestu nakon povratne zamjenice u slučaju povratnih glagola, no može se naći i više mjesta iza ili ispred glagola. S obzirom na to da se svi primjeri moraju ručno pregledati kako bi se odredilo je li prijedlog vezan uz glagol ili uz neki drugi element, odlučeno je pretražiti korpus za sve primjere u kojima se prijedlog nalazi na do šest mjesta ispred i iza glagola, smatrajući kako će se takvom širom pretragom obuhvatiti gotovo svi primjeri. Primjera u kojima je prijedlog stajao iza glagola bilo je preko 19.500, a onih u kojima se prijedlog nalazio ispred glagola 3.200. Ovakvom se grubom pretragom također nije pravila razlika između povratnih glagola i onih koji to nisu, odnosno ta se razlika mora uočiti i zabilježiti kod pregleda.[283]

Prilikom razmatranja najbolje metode identificiranja prijedložnih dopuna u španjolskome, uzela se u obzir i mogućnost sintaktičkog označavanja (parsanja) korpusa, od koje se odustalo

[283] Ovo razlikovanje može biti ključno kod identifikacije željenog broja primjera za analizu. Primjerice, glagol *corresponder* (*odgovarati, pripadati*) može regirati prijedlog *con* u povratnoj konstrukciji, no isti prijedlog u aktivnoj konstrukciji može uvoditi priložnu oznaku načina.

s obzirom na to da dostupni alati ne označavaju doslijedno ovaj komplement. Također, ako se pogleda dostupne baze i leksikone valentnosti za španjolski jezik (v. 7.4.), primijetit će se da je sintaktičko označavanje provedeno ručno. Zbog toga se odlučilo u ovome istraživanju automatski izdvojiti strukture glagola s prijedlogom, a potom ručno pregledati pronađene primjere. Također, za povratne je glagole isprobana metoda pretrage glagola s lemom povratne zamjenice *se* i odgovarajućim prijedlogom, no zaključeno je kako će ti primjeri ionako biti uključeni u pretragu u kojoj je prijedlog na do šest mjesta ispred i iza glagola.

Nakon izvršene pretrage, ručno su pregledani svi primjeri u kojima se prijedlog nalazio ispred glagola te su označeni svi oni kod kojih se radilo o prijedložnoj dopuni, što je bilo ukupno samo 116 primjera (od 3.200) za 52 različite konstrukcije *glagol + prijedlog*. S obzirom na to da se povećanjem raspona mjesta ispred i iza glagola na kojima se može naći prijedlog povećava vjerojatnost da će taj prijedlog biti vezan uz neku drugu sintagmu, zaključeno je kako ga nije potrebno povećavati. Potom su pregledani svi primjeri u kojima se prijedlog nalazio iza glagola, pri čemu se uočilo kako se prijedlog rijetko nalazi dalje od trećeg mjesta iza glagola, a da ne postane dio neke druge sintagme te je također zaključeno kako nije potrebno povećavati raspon udaljenosti. Uz to, prilikom pregleda svih primjera uočeno je kako ispod 15 primjera njihov broj drastično opada pa je odlučeno kako će se analizirati glagoli koji se s prijedložnom dopunom pojavljuju najmanje 15 puta u korpusu, dakle čija je apsolutna čestota minimalno 15.

Kako je već napomenuto, čak i kada se određeni prijedlog odnosi na određeni glagol, ne mora se nužno raditi o prijedložnoj dopuni. Zbog toga je također bilo potrebno ručno pregledati sve primjere, kako bi se ustanovilo je li osiguran dovoljan broj onih s prijedložnom dopunom. Ovisno o prijedlogu, bilo je moguće pronaći različite opcije. Primjerice, u strukturama s prijedlogom *a*, osim prijedložne dopune, moguće je da glagol uvodi izravni i neizravni objekt, kao i priložnu oznaku; kad je riječ o prijedlogu *de*, česti su bili primjeri glagola i priložne lokucije poput *de nuevo* (*nanovo, ponovo*) te primjeri u kojima *de* modificira imenicu ispred ili iza koje se nalazi (npr. *pasar + de*: *pasaron meses/camiones/imágenes de… – prošli/prolazili su mjeseci, kamioni, slike od…*); prijedlog *en* veoma je učestao s priložnim oznakama mjesta (npr. *meter + en*: *meter en el bolso – staviti u torbu*). U slučajevima pretrage prijedloga ispred glagola, pronađeni su brojni primjeri glagolskih perifraza u španjolskome, primjerice glagolske perifraze sa značenjem futura *ir + a + infinitiv* (npr. *a + jugar: voy a jugar – igrat ću*) ili glagolske perifraze *dejar + de + infinitiv* (npr. *de + jugar*: *dejar de jugar – prestati igrati*).

Prilikom pregleda primjera na španjolskome, vodilo se prikazom valentnosti glagola u bazi *ADESSE*. U toj bazi pojedini glagol može imati više značenja, od kojih će svako pripadati različitoj semantičkoj klasi, a prema tome se određuje i skup semantičkih uloga koje mogu vršiti njegove dopune (v. 7.4.1.). S obzirom na to da se u analizi radi s prijevodima na hrvatski i s hrvatskim ekvivalentima ovih struktura, pri pregledu primjera osigurano je da pojedino značenje glagola uz koji stoji prijedložna dopuna bude zastupljeno s najmanje 15 primjera. Također, u bazi *ADESSE* povratnost je opisana u sklopu glagolskih stanja ili dijateza navedenih za svaku pojedinu strukturu pa se tako ni u ovoj analizi povratni glagoli ne izdvajaju u zasebnu skupinu. Niže se navode određene poteškoće prilikom pregleda rezultata pretrage korpusa te pobliže opisuju razlozi zbog kojih za neke strukture nije prikupljeno dovoljno primjera kako bi bili obuhvaćeni u analizi.

Prvi je slučaj kada određeni glagol ima dva ili više značenja, a samo u jednome stoji s prijedložnom dopunom, npr. *acoger + a*: *acoger I* u značenju *primiti, zaštititi*, prijedlog *a* najčešće uvodi izravni objekt, dok je *acoger II* u značenju *poslužiti se, skloniti se*, uvijek povratan te regira prijedlog *a* koji uvodi prijedložnu dopunu. Ipak, prvo je značenje češće, tako da nije pronađen dovoljan broj primjera s prijedložnom dopunom. Zatim, struktura s prijedložnom dopunom uvedenom istim prijedlogom moguća je za više različitih značenja nekog glagola, no niti jedno nije zastupljeno u korpusu dovoljnim brojem primjera, npr. *quedar + con*, gdje se radilo o tri različita značenja glagola: *quedar I – ostati*, prijedložna dopuna se pojavljuje u povratnoj konstrukciji i ima semantičku ulogu društva, *quedar III – dogovoriti sastanak*, prijedložna dopuna je prisutna u aktivnoj konstrukciji i označava društvo te *quedar IV – zadržati*, prijedložna dopuna stoji u povratnoj konstrukciji te označava ono posjedovano.

Za analizu je bilo veoma korisno kada je osim primjera s prijedložnom dopunom pronađen određen broj primjera gdje isti prijedlog uvodi neki drugi komplement, no primjera s prijedložnom dopunom i dalje je trebalo biti najmanje 15, što nije bio slučaj sa svim glagolima. Primjerice, *partir + de*: *de* uvodi prijedložnu dopunu (npr. *partirse de risa – pucati od smijeha*), ali i priložnu oznaku mjesta (npr. *partió de Viena – otputovao je iz Beča*); *tratar + con*: prijedlog uvodi prijedložnu dopunu (npr. *estar tratando con un viajero temporal – imati posla s vremenskim putnikom*), ali i priložnu oznaku načina (npr. *me trata con tanta delicadeza – prema meni se odnosi veoma nježno*).

Također, bilo je slučajeva izrazito čestih glagola, za koje je pronađen velik broj primjera u kojima prijedlog nije bio regiran, odnosno, primjera je s prijedložnom dopunom bilo premalo. Primjerice *estar* (*biti, nalaziti se*), regira prijedloge *de* i *por* no u većini se slučajeva radilo o frazemima, perifrazama i sl. (npr. *estar de pie – ustati, stajati*; *está por ver – vidjet će se, treba vidjeti*); *llegar + a*: čest je bio primjer perifraze *llegar + a + infinitiv* (npr. *llegué a necesitarlo – postao mi je potreban; nunca llegué a conocerle – nikad ga nisam upoznala*), a prijedlog *a* može uvoditi i priložnu oznaku mjesta (npr. *llegar a la comisaría – doći do postaje*), dok je primjera s prijedložnom dopunom bilo svega nekoliko (npr. *llegar a la conclusión – doći do zaključka*); *volver + a*: u velikoj se većini primjera radilo o glagolskoj perifrazi *volver + a + infinitiv* (npr. *el cansancio volvió a consumirle – umor ga je opet savladao*; *volví a caer en la silla – ponovno sam se stropoštao na stolac*), a u manjem broju je bilo riječ o prijedložnoj dopuni (npr. *volvamos al trabajo – vratimo se poslu*) ili priložnoj oznaci mjesta (npr. *debemos volver a casa – moramo se vratiti kući*).

Treba spomenuti i slučaj glagola koji s drugim elementom ili elementima tvori česti izraz ili frazem, primjerice *prestar + a*: većina je primjera bila *prestar atención a – obratiti pažnju na*, dok je primjera s prijedložnom dopunom bilo svega nekoliko (npr. *Junio se presta a alentarlas – Junio se ponudio da ih potiče*). Zanimljivi su bili i određeni glagolski oblici koji su jednaki kao i oblici nekih imenica ili pridjeva, npr. particip glagola *privar – lišiti* glasi *privado*, što je ujedno i muški rod jednine pridjeva *privatan*. Tako su rezultati pretrage *privar + de*, gdje *de* može uvoditi prijedložnu dopunu (npr. *nos ha privado del placer – lišio nas je užitka*), također obuhvatili primjere u kojima je *privado* pridjev (npr. *algo privado de él – nešto njegovo privatno*) te primjera s prijedložnom dopunom nije bilo dovoljno za analizu.

8. ANALIZA HRVATSKIH EKVIVALENATA PRIJEDLOŽNE DOPUNE U ŠPANJOLSKOME

Kako je opisano u potpoglavljima (7.3.3. i 7.5.), prvi je korak bio na temelju dosadašnjih istraživanja doći do najvećeg mogućeg broja glagola uz koje može stajati prijedložna dopuna. Potom je tih ukupno 560 glagola koji mogu regirati između jednog i pet prijedloga pretraženo u usporednom španjolsko-hrvatskom korpusu, pri čemu je dopušteno da se prijedlog nalazi ispred ili iza glagola te da se između glagola i prijedloga može pojaviti do pet drugih elemenata. Na taj je način izdvojeno preko 22.700 primjera, od kojih se u njih preko 19.500 prijedlog nalazio iza glagola, a u 3.200 ispred. Sljedeći je korak bio ručni pregled svih primjera, kako bi se osiguralo najmanje 15 primjera u kojima uz određeni glagol, odnosno uz određeno značenje glagola prema bazi *ADESSE*, stoji prijedložna dopuna. Najveći je broj konstrukcija odmah isključen iz analize zbog nedostatka dovoljnoga broja primjera, dok su neke zahtijevale dodatnu analizu, kako bi se odredilo ostvaruje li se u njima prijedložna dopuna. U tekstu koji slijedi obrađuje se ukupno 136 konstrukcija glagola s prijedlogom koji može uvoditi prijedložnu dopunu te se obuhvaća ukupno 10.030 primjera, pri čemu je prijedložna dopuna prisutna u njih 8.206 ili 82% (v. tablica 8.). Nakon prikaza rezultata, prelazi se na njihovu analizu, gdje se obrađuju ekvivalenti ovih konstrukcija u hrvatskom jeziku.

8.1. Rezultati istraživanja – španjolski jezik

Tablice 6. i 7. prikazuju rezultate za istražene glagole uz koje u jednom, odnosno u više značenja može stajati prijedložna dopuna uvedena istim prijedlogom. Istraživane konstrukcije prikazuju se abecednim redom, najprije prema prijedlogu, a potom prema glagolu. Svakoj je konstrukciji pridan jedinstveni broj (stupac 1), kako bi se na nju moglo lako referirati u daljnjem tekstu i prikazima. Osim toga, mogu se vidjeti istraživana struktura *glagol* + *prijedlog* (stupac 2) i ukupan broj primjera pronađenih u korpusu (stupac 3). Od tog se ukupnog broja primjera potom izdvajaju: broj primjera s prijedložnom dopunom (stupac 4), dvojbeni primjeri (stupac 5), primjeri u kojima prijedlog ne uvodi prijedložnu dopunu, nego neki drugi glagolski komplement i to u istraživanom glagolskom značenju (stupac 6) i ostali primjeri, u koje se svrstavaju primjeri u kojima glagol nije u istraživanom značenju te primjeri u kojima prijedlog uopće ne uvodi glagolski komplement (stupac 7). Dvojbeni primjeri pojavljuju se samo u slučaju konstrukcije *pertenecer a*, gdje se u 43 primjera komplement uveden prijedlogom može analizirati i kao prijedložna dopuna i kao neizravni objekt te kod dvaju značenja glagola *contar*,

kod kojih se za 5 primjera nije moglo odrediti o kojem se značenju radi. U posljednjem se stupcu nalazi podatak o tome u kolikom su postotku od ukupnoga broja primjera prisutni oni koji sadrže prijedložnu dopunu.

Ukupno gledano, od 125 konstrukcija u tablici 6., njih 11 ili 9% ima prijedložnu dopunu u 0–49% primjera, njih 15 ili 12% u 50–79% primjera, a čak njih 99 ili 79% u 80–100% primjera. Od tih 99, 13 ili 13% ih sadrži prijedložnu dopunu u 80–89% primjera, 39 ili 39.5% u 90–99% primjera, a 47 ili 47.5% u 100% primjera. Povratnim je glagolima pridodan element *se* (npr. *apresurarse*), a u slučajevima kada glagol može biti povratan i nepovratan, *se* je stavljeno u zagradu (npr. *acostumbrar(se)*). Također, može se primijetiti kako je kod nekih konstrukcija u zagradi dodan glagol u infinitivu i rimski broj, koji se odnosi na određeno značenje glagola koje je na taj način označeno u bazi *ADESSE*.

Bilo je potrebno rezultate prikazati u dvjema odvojenim tablicama zbog toga što glagoli u različitim značenjima i dalje imaju isti oblik pa se ukupan broj pronađenih primjera s prijedložnom dopunom odnosi na sva značenja. Primjerice, kod konstrukcije *contar* + *con*, prijedlog *con* može uvoditi prijedložnu dopunu u značenju *contar III* i *contar IV*. Od ukupnog broja pronađenih primjera (68), 43 sadrže glagol *contar* u značenju *contar III* s prijedložnom dopunom, 14 glagol *contar* u značenju *contar IV* s prijedložnom dopunom, 5 je primjera u kojima uz glagol stoji prijedložna dopuna uvedena s *con*, no nije bilo moguće odrediti je li riječ o jednom ili o drugom značenju, a ukupno 6 je ostalih primjera. Dakle, kada bi se svako značenje zapisalo u zasebnom redu, kao u tablici 6., svi bi se primjeri brojali dva puta, odnosno, izgledalo bi kao da je ukupnih, dvojbenih i ostalih primjera dvostruko više (68+68, 5+5, 6+6), a primjeri *contar III* s prijedložnom dopunom ponovili bi se kao *ostali primjeri* kod *contar IV* i obratno.

Tablica 6. Prikaz rezultata kod glagola uz koje u jednom značenju može stajati prijedložna dopuna uvedena istim prijedlogom

Br.	**Konstrukcija**	**Primjeri ukupno**	**Primjeri s prijed. dop.**	**Dvojbeni primjeri**	**Primjeri s ostalim gl. kompl.**	**Ostali primjeri**	**% Prijed. dop.**
1	acceder a (acceder II)	48	23		0	25	48%
2	acertar a (acertar II)	36	34		0	2	94%
3	acostumbrar(se) a	75	61		0	14	81%

4	aferrarse a	41	32		9	0	78%
5	apestar a	18	18		0	0	100%
6	apresurarse a	58	58		0	0	100%
7	asistir a (asistir I)	49	41		0	8	84%
8	atender a (atender I)	54	18		0	36	33%
9	atreverse a	160	160		0	0	100%
10	ayudar a	177	133		43	1	75%
11	condenar a	46	44		1	1	96%
12	contestar a	17	15		2	0	88%
13	contribuir a	16	16		0	0	100%
14	corresponder a (corresponder I)	44	30		14	0	68%
15	deberse a (deber II)	94	19		0	75	20%
16	decidirse a (decidir II)	83	36		0	47	43%
17	destinar a	49	37		11	1	76%
18	dirigirse a	188	51		137	0	27%
19	disponerse a (disponer IV)	260	256		4	0	98%
20	enfrentarse a	51	49		2	0	96%
21	entregarse a	100	33		67	0	33%
22	esperar a (esperar I)	164	104		47	13	63%
23	invitar a	121	113		8	0	93%
24	jugar a (jugar I)	30	25		2	3	83%
25	limitarse a (limitar II)	161	154		0	7	96%
26	llevar a (llevar I)	274	68		196	10	25%
27	negarse a (negar II)	70	64		0	6	91%
28	obedecer a (obedecer II)	31	25		0	6	81%
29	obligar(se) a	177	176		0	1	99%
30	ofrecerse a (ofrecer II)	50	16		0	34	32%
31	oler a (oler II)	88	86		1	1	98%
32	pertenecer a	107	60	43	4	0	96%
33	proceder a (proceder IV)	75	73		0	2	97%
34	recurrir a (recurrir III)	31	31		0	0	100%
35	referirse a (referir II)	89	88		0	1	99%
36	renunciar a	26	26		0	0	100%

37	resistirse a	28	28		0	0	100%
38	responder a (responder I)	64	36		10	18	56%
39	sobrevivir a	32	31		0	1	97%
40	someter(se) a	29	27		2	0	93%
41	unir(se) a	78	69		9	0	88%
42	acabar con	82	72		7	3	88%
43	bastar con	41	41		0	0	100%
44	casar(se) con (casar II)	52	47		0	5	90%
45	coincidir con (coincidir I)	23	23		0	0	100%
46	conformarse con (conformar II)	22	22		0	0	100%
47	cumplir con (cumplir I)	28	28		0	0	100%
48	dar con (dar V)	73	59		0	14	81%
49	encontrarse con (encontrar I)	112	101		6	5	90%
50	golpear con	33	16		17	0	48%
51	mezclar(se) con	25	25		0	0	100%
52	relacionar(se) con	54	54		0	0	100%
53	reunirse con	39	38		1	0	97%
54	soñar con	35	34		1	0	97%
55	tropezar(se) con	53	53		0	0	100%
56	vivir con (vivir I)	36	29		7	0	81%
57	acordarse de (acordar II)	71	71		0	0	100%
58	acusar de (acusar I)	34	34		0	0	100%
59	alegrarse de	20	20		0	0	100%
60	alimentarse de	15	15		0	0	100%
61	apoderarse de (apoderar I)	51	51		0	0	100%
62	arrepentirse de	18	18		0	0	100%
63	asegurarse de (asegurar III)	38	36		0	2	95%
64	cambiar(se) de (cambiar I)	72	69		2	1	96%
65	cansarse de	25	24		1	0	96%
66	carecer de	53	53		0	0	100%
67	cerciorarse de	21	21		0	0	100%

68	convencer(se) de (convencer I)	135	135		0	0	100%
69	cuidar(se) de (cuidar I)	29	20		0	9	69%
70	depender de	42	42		0	0	100%
71	deshacerse de (deshacer II)	21	20		0	1	95%
72	despedirse de (despedir I)	72	70		1	1	97%
73	desprenderse de (desprender I)	46	31		14	1	67%
74	disfrutar de	64	64		0	0	100%
75	disponer de (disponer II)	159	158		0	1	99%
76	dudar de	50	50		0	0	100%
77	enamorarse de	64	64		0	0	100%
78	encargarse de (encargar II)	86	85		0	1	99%
79	entender de	22	15		4	3	68%
80	enterarse de	41	41		0	0	100%
81	fiarse de (fiar II)	30	30		0	0	100%
82	gozar de	28	28		0	0	100%
83	hablar de	424	407		7	10	96%
84	informar(se) de	60	60		0	0	100%
85	liberar(se) de	17	16		1	0	94%
86	librar(se) de (librar I)	37	37		0	0	100%
87	llenar(se) de	33	32		1	0	97%
88	ocuparse de (ocupar II)	77	69		0	8	90%
89	olvidarse de	75	62		4	9	83%
90	percatarse de	17	17		0	0	100%
91	proveer(se) de	33	33		0	0	100%
92	quedar de (quedar V)	76	39		0	37	51%
93	reírse de	23	20		2	1	87%
94	saber de	205	169		33	3	82%
95	separar(se) de	43	43		0	0	100%
96	servir de (servir II)	71	59		0	12	83%
97	sospechar de	20	19		0	1	95%
98	vivir de (vivir I)	38	20		9	9	53%
99	basarse en	15	15		0	0	100%
100	confiar en (confiar I)	104	102		0	2	98%
101	consistir en	48	48		0	0	100%

102	convertir(se) en	325	325		0	0	100%
103	creer en	114	86		27	1	75%
104	dudar en	40	40		0	0	100%
105	empeñarse en (empeñar I)	47	47		0	0	100%
106	entrar en	275	44		231	0	16%
107	esforzarse en	31	31		0	0	100%
108	fijar(se) en (fijar II)	60	56		1	3	93%
109	insistir en	47	45		2	0	96%
110	molestarse en (molestar II)	46	45		0	1	98%
111	participar en	31	30		0	1	97%
112	pensar en	309	290		17	2	94%
113	reparar en (reparar II)	95	95		0	0	100%
114	tardar en	93	93		0	0	100%
115	trabajar en	98	34		60	4	35%
116	transformar(se) en	79	79		0	0	100%
117	servir para (servir II)	70	68		0	2	97%
118	interesarse por (interesar I)	54	53		0	1	98%
119	luchar por	26	26		0	0	100%
120	optar por (optar I)	38	38		0	0	100%
121	preguntar(se) por	110	64		46	0	58%
122	preocuparse por	42	41		1	0	98%
123	velar por (velar I)	23	15		0	8	65%
124	escribir sobre	33	24		3	6	73%
125	reflexionar sobre	15	15		0	0	100%
	UKUPNO	**8.921**	**7.322**	**43**	**1.075**	**481**	**83%**

Tablica 7. Prikaz rezultata kod glagola uz koje u više značenja može stajati prijedložna dopuna uvedena istim prijedlogom

Br.	**Konstrukcija**	**Primjeri ukupno**	**Primjeri s prijed. dop.**	**Dvojbeni primjeri**	**Primjeri s ostalim gl. kompl.**	**Ostali primjeri**	**% Prijed. dop.**
126	dedicar a (dedicar I)	119	21		0	25	79%
127	dedicarse a (dedicar III)		73		0		

128	reducirse a (reducir I)	53	26		2	0	96%
129	reducir(se) a (reducir II)		25		0	0	
130	contar con (contar III)	68	43	5	0	6	84%
131	contar con (contar IV)		14		0		
132	hacer(se) de (verbo de apoyo)[284]	247	26		12	155	32%
133	hacer de (hacer I)		27				
134	hacer de (hacer IV)		27				
135	tratar de (tratar II)	622	255		0	19	97%
136	tratarse de (tratar IV)		348		0		
	UKUPNO	**1.109**	**885**	**5**	**14**	**205**	**80%**

U tablici 8. daje se sažeti prikaz svih ukupnih rezultata iz obiju prethodnih tablica. Važno je napomenuti i kako su se usporedno s analizom rezultata bilježili i primjeri pogrešnog sravnjivanja, kojih je bilo vrlo malo, svega 26, što govori o kvaliteti izrade korpusa. Naposljetku, u tablici 9. se vidi broj obrađenih konstrukcija sa svakim prijedlogom od njih ukupno sedam, pri čemu je najveći broj prijedložnih dopuna uveden prijedlozima *de* i *a*, zatim ih je više nego dvostruko manje s *en* i *con*, a najmanje s *por*, *sobre* i svega jedna s *para*, što je u skladu sa zaključcima dosadašnjih istraživanja (usp. Cano Aguilar, 1987 i 1999; García-Miguel, 1995b).

Tablica 8. Prikaz svih rezultata

UKUPNO KONSTRUKCIJA	136
PRIMJERI UKUPNO	10.030
PRIMJERI S PRIJED. DOP.	8.207
DVOJBENI PRIMJERI	48
PRIMJERI S OSTALIM GL. KOMPL.	1.089
OSTALI PRIMJERI	686
% PRIJED. DOP.	82%

[284] *Verbo de apoyo*: lagani glagol, perifrazni glagol.

Tablica 9. Broj konstrukcija s pojedinim prijedlogom

PRIJEDLOG	BROJ KONSTRUKCIJA	% UKUPNOG BR. KONSTRUKCIJA
de	47	35%
a	45	33%
en	18	13%
con	17	13%
por	6	4%
sobre	2	1%
para	1	1%

8.2. Analiza konstrukcija s prijedložnom dopunom

Kako je opisano u 6.3., u prethodnim radovima o ovoj temi prave se podjele glagola s prijedložnom dopunom imajući na umu: 1) prijedlog koji uvodi dopunu, kao i mogućnost da glagol regira više od jednog prijedloga, 2) povratnost glagola, 3) mogućnost da osim prijedložne dopune uz glagol stoji i neka druga dopuna, posebice izravni objekt, pri čemu: 3.a) dopune se mogu izmjenjivati ili alternirati, ili 3.b) dopune mogu stajati zajedno uz isti predikat, 4) značenje glagola i utjecaj promjene ili izostavljanja dopune na to značenje. Ti su kriteriji uzeti u obzir pri odlučivanju o kategorizaciji konstrukcija s prijedložnom dopunom u ovome radu, kako se objašnjava u daljnjem tekstu.

S obzirom na to da različiti autori (Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987 i 1999; García-Miguel, 1995b; Candalija Reina, 2008) prave razliku između struktura s prijedložnom dopunom uz povratne i uz nepovratne glagole, ona će se zadržati i u ovome radu. Martínez García (1986) uključuje povratne strukture u analizu te se posebno posvećuje odnosu prijedložne dopune s ostalim glagolskim komplementima. Cano Aguilar (1987) se bavi prijelaznošću te u analizu tzv. prijedložne prijelaznosti uključuje povratne glagole i to ponajprije one koji bi se mogli zvati *nepravi povratni glagoli*, dakle one koji nisu refleksivni. Autor naglašava kako u odnosu glagola i dopune nema razlike, no zbog preglednosti odlučuje povratne strukture obraditi zasebno od onih koje nisu povratne, a isto čini i u Cano Aguilar (1999). S druge strane, García-Miguel (1995b) i Candalija Reina (2008) prilikom obrade prijedložne dopune jasno navode kako se neće baviti povratnim konstrukcijama, na taj način implicirajući kako bi određena razlika ipak mogla postojati.

U prvome redu kako bi se razjasnila terminologija, potrebno se osvrnuti na problematiku povratnosti, koje se nekoliko puta dotaknulo u prethodnim poglavljima. Riječ je o složenoj temi koja izlazi izvan okvira ovoga rada, stoga će se u veoma kratkim crtama samo uputiti na određena problematična mjesta. Tradicionalno se glagoli prema predmetu radnje ili s obzirom na objekt dijele na prijelazne, neprijelazne i povratne (usp. Barić i dr., 2005, str. 230), no za tu se podjelu primijetilo kako je neprecizna te kako miješa kriterije, s obzirom na to da povratni glagoli mogu biti i prijelazni te je u tim slučajevima povratna zamjenica u funkciji objekta (usp. Katičić, 2002, str. 103–4). Ta se činjenica opaža unutar teorije valentnosti pa se razdioba povratnih glagola vrši upravo prema kriteriju (ne)zamjenjivosti elementa *se*,[285] koji može biti dopuna (*češljati se – češljati dijete*) ili sastavni dio glagola (*bojati se*) (Samardžija, 1993, str. 12). U hrvatskoj gramatičkoj tradiciji svakako je češća podjela povratnih glagola na prave povratne (npr. *češljati se*), neprave povratne (npr. *bojati se*) i uzajamno povratne (npr. *dogovoriti se*), a definira ih se kao glagole koji imaju povratnu zamjenicu *se* (Barić i dr., 2005, str. 231). Spitzová (1974, str. 54–5) navodi istu podjelu za glagole u španjolskome, nazivajući prave povratne glagole *reflexivos propios* (dosl. *pravi refleksivni*), a neprave *reflexivos formales* (dosl. *formalno/oblikom refleksivni*), dok se oni uzajamno povratni nazivaju *recíprocos* (dosl. *recipročni glagoli*).

U španjolskome se glagole uz koje stoje povratne zamjenice/čestice naziva pronominalnim glagolima (španj. *verbos pronominales*), ali i refleksivnim glagolima (španj. *verbos reflexivos*), pri čemu može doći do nesporazuma jer, kako je već napomenuto, nepravi povratni glagoli zapravo ne izražavaju refleksivnost, a s druge strane, refleksivne mogu biti i neke bezlične i pasivne konstrukcije (*NGLE*, 2009, §41.1j). U rječniku *DLE* (2014), *verbo pronominal* se definira kao „glagol uz koji u svim oblicima stoje refleksivne nenaglašene zamjenice, koje ne vrše nikakvu sintaktičku funkciju te se slažu sa subjektom“.[286] Pritom treba primijetiti kako ova definicija ne bi obuhvaćala prave povratne glagole kod kojih povratni element ima funkciju objekta. Međutim, s obzirom na to da se pod *verbo reflexivo* navodi kako je riječ o nazivu koji se tradicionalno rabio za *verbo pronominal*, zapravo nema drugog rješenja nego čitavu ovu skupinu glagola nazvati *pronominales*. U prijevodu na hrvatski, Vinja (1998, str. 245) pod povratne glagole svrstava refleksivne i pronominalne, dakle sve one koji uza se imaju povratnu

[285] Kako je već spomenuto, u španjolskome se ovaj element mijenja prema licu i broju (*me, te, se, nos, os*) te se može analizirati kao zamjenica ili kao čestica. Za više o ovoj temi u hrvatskome jeziku, v. Belaj (2001), Oraić Rabušić (2018).

[286] „[…] verbo que se construye en todas sus formas con pronombres reflexivos átonos que no desempeñan ninguna función sintáctica y que concuerdan con el sujeto […]“. Vlastiti prijevod.

zamjenicu/česticu, koja stoji uz infinitiv i prilikom navođenja leme glagola (npr. *acordarse* – *sjetiti se*). U *DLE* (2014) se, s druge strane, povratna zamjenica/čestica ne pojavljuje u lemi, nego se za svako značenje ističu moguće uporabe: prijelazna, neprijelazna i povratna. U ovom će se radu, prema uzoru na Vinju i u skladu s hrvatskom gramatičkom tradicijom, sve glagole uz koje stoji povratni element, bilo zamjenica ili čestica, bilo s refleksivnom vrijednošću ili bez nje, zvati *povratnima*, a konstrukcije s tim glagolima bit će *povratne konstrukcije*.

Druga tema povezana s povratnosti je glagolsko stanje ili dijateza (španj. *diátesis*), koje se u *NGLE* (2009, §41.1) definira kao: „svaka od gramatičkih struktura koje omogućavaju da se izraze argumenti nekog glagola, kao i odnosi koji se među njima uspostavljaju.“[287] Slična se definicija pronalazi i u Marković (2012, str. 203), gdje se objašnjava kako glagolsko stanje ili dijateza „iskazuje odnos između semantičkih i gramatičkih uloga glagolskih dopuna, promjene u argumentnoj strukturi ili valenciji glagola (predikata) polučene afiksacijom.“[288] Barić i dr. (2005, str. 229), nešto uže navode da se glagolskim stanjem ili dijatezom izriče „odnos između subjekta rečenice i glagolske radnje“, a s obzirom na to vrši li subjekt ili trpi radnju.

U hrvatskome, kao i u većini jezika, razlikuju se aktiv ili radno stanje, u kojem je subjekt vršitelj radnje i pasiv ili trpno stanje, gdje pacijens ili trpitelj radnje aktivne rečenice (najčešće izravni objekt) postaje subjektom (usp. Marković, 2012, str. 203–4; Barić i dr., 2005, str. 230). Osim tih dvaju stanja, spominje se i mediopasiv ili medij, koji je u panindoeuropskome izricao radnju „kojoj se vršilac ne želi ili ne može izreći“ (Marković, 2012, str. 206). Za ovaj je rad važna činjenica da su se iz toga stanja u indoeuropskim jezicima razvili oblici refleksivnosti, recipročnosti, pasiva i bezličnosti, kako objašnjava Marković (2012, str. 206). U Barić i dr. (2005, str. 231) tako se za neprave povratne glagole kaže kako su oni najčešće medijalni te izriču zbivanja u prirodi (npr. *mračiti se*) i zbivanja u ljudima (npr. *brinuti se*). Marković (2012, str. 206–7) spominje i povratno stanje ili refleksiv, koje se u hrvatskome izriče povratnom zamjenicom, a refleksivnost se često isprepliće s pasivnim ili medijalnim značenjem.

U španjolskome se također razlikuje između aktiva i pasiva (*NGLE*, 2009, §41.1a), no prilikom opisa različitih mogućih konstrukcija spominju se (*NGLE*, 2009, §41.1j): aktivna (španj. *activa*;

[287] „[…] cada una de las estructuras gramaticales que permiten expresar los argumentos de un verbo y las relaciones que se establecen entre ellos.“ Vlastiti prijevod.
[288] Marković (2012, str. 203) gramatičkim ulogama glagolskih dopuna smatra sintaktičke funkcije subjekta i dvaju objekata, a za semantičke uloge napominje kako je riječ o dubinskim padežima.

npr. *Todos los diarios publicaron esa noticia – Sve su dnevne novine objavile tu vijest*), perifrastična ili analitička pasivna (španj. *pasiva perifrástica o analítica*; npr. *Esa noticia fue publicada por todos los diarios – Ta je vijest objavljena od svih dnevnih novina*), refleksivna pasivna ili pasivna sa *se* (španj. *pasiva refleja o pasiva con* se; *Esa noticia se publicó en todos los diarios – Ta vijest se objavila u svim dnevnim novinama*), neakuzativna (španj. *inacusativa*; *Marco llegó ayer – Marko je jučer stigao*), bezlična nerefleksivna (španj. *impersonal no refleja*; npr. *Está lloviendo – Kiši, Hay muchos perros – Ima puno pasa*), bezlična refleksivna ili bezlična sa *se* (španj. *impersonal refleja o impersonal con* se; npr. *A Ana se la aprecia mucho – Anu se mnogo cijeni*) i medijalna (španj. *media*; npr. *Las hortensias se marchitaron – Hortenzije su uvenule*). Kada se govori o medijalnim konstrukcijama, razlikuje se između konstrukcija s povratnim glagolima i konstrukcija s neprijelaznim glagolima koji nisu povratni (*NGLE*, 2009, §41.13–14).

Poveznica s glagolskim stanjem bila je potrebna zbog toga što se u bazi *ADESSE*, koja se u ovoj analizi rabi za opis glagolske valentnosti i identifikaciju pojedinoga argumenta, svakoj ostvarenoj sintaktičko-semantičkoj konstrukciji za pojedino glagolsko značenje pridružuje i njezino glagolsko stanje te se na taj način obrađuje i povratnost (v. 7.4.1.). Naime, u bazi *ADESSE* povratne konstrukcije imaju oznaku „MED“ ili „REF“, pri čemu prva označava medij i zapravo je riječ konstrukcijama s nepravim povratnim glagolima, a druga refleksiv i riječ je o konstrukcijama s pravim povratnim glagolima. Prema tome, konstrukcije s ovim dvjema oznakama u ovom će se radu zvati *povratnima*.

Nadalje, kako bi se obradio odnos prijedložne dopune i ostalih glagolskih komplemenata, poglavito argumenata ili aktanata, po uzoru na García-Miguel (1995b) uvest će se razlika između dvoaktantskih i troaktantskih konstrukcija s prijedložnom dopunom (v. tablica 3.). Dvoaktantske su one konstrukcije u kojima uz glagol stoje dva argumenta, ovdje subjekt i prijedložna dopuna, a troaktantske one s trima argumentima, koji će ovdje biti subjekt i prijedložna dopuna te izravni objekt, neizravni objekt ili druga prijedložna dopuna. Kako je već navedeno, subjekt nije predmet interesa ovoga rada, s obzirom na to da ga nikada neće uvoditi prijedlog. Priložne oznake ili adverbijali, uključuju se u analizu kao *druge konstrukcije* (npr. u primjerima konstrukcije *acabar + con*, prijedlog *con* uvodi prijedložnu dopunu, ali i priložni dodatak načina).[289]

[289] Naziv *priložna oznaka* ili *adverbijal* rabit će se kao naziv za komplemente kojima se označavaju okolnosti vršenja radnje, kako se to obično čini u hrvatskoj gramatičkoj tradiciji, dakle njime će se obuhvatiti i dopune i

Prema tome, sve konstrukcije s prijedložnom dopunom koje će se analizirati podijelit će se prema povratnosti na povratne i nepovratne te prema broju aktanata na dvoaktantske i troaktantske, a sukladno ostvarenim primjerima u usporednom španjolsko-hrvatskom korpusu na temelju pretrage *glagol + prijedlog*. Prikaz na taj način dobivenih skupina za analizu, zajedno s brojem pronađenih konstrukcija za svaku od njih, može se vidjeti u tablici 10.

Tablica 10. Popis skupina za analizu

Skupina	**Broj pronađenih konstrukcija**
Glagoli uz koje se ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom	27
Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom	12
Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije	27
Glagoli uz koje se ostvaruje povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom	33
Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom	15
Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije	13
Glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom	9

Kod izrade ove podjele vodilo se računa o dvama ciljevima ovoga rada: pronaći hrvatske ekvivalente ovih španjolskih konstrukcija te stvoriti preduvjete za razvoj sustava za automatsko prepoznavanje ovih elemenata u obama jezicima. Pritom će se prednost dati mogućnosti usporedbe prijevoda različitih konstrukcija. To konkretno znači da ako je primjerice u slučaju glagola s nepovratnom dvoaktantskom konstrukcijom s prijedložnom dopunom pronađen i primjer s izravnim objektom, taj će se glagol analizirati u prvoj skupini, a ne u trećoj, zbog toga što se na temelju usporedbe s jednim primjerom ne dolazi ni do kakva zaključka o razlikovanju glagolskih dopuna, niti o tome na koji bi ih se način moglo pretraživati u korpusu.

Kad je riječ o prijedlogu koji uvodi prijedložnu dopunu, konstrukcije će se unutar pojedine skupine obrađivati abecednim redom prema prijedlogu, kako bi se mogle opažati eventualne

dodatci. Međutim, u većini slučajeva će ipak biti važno razlikovati između obvezne dopune, neobvezne dopune i dodatka pa će se to i učiniti, kao i u ovom primjeru.

sličnosti i razlike u prijevodu. Sintaktičke funkcije ekvivalenata prijedložne dopune u hrvatskome zaključit će se temeljem oblika dopune i dubinskoga padeža koji je tom glagolu u tom valencijskom okviru pripisan u leksikonu *CROVALLEX*. U slučaju da glagol nije prisutan u leksikonu, zaključak će se izvesti uzimajući u obzir njemu sinonimne glagole u istoj konstrukciji te dostupnu literaturu, ponajprije gramatike hrvatskoga jezika.

Prijedložna dopuna u španjolskome može imati različite oblike, odnosno, njezin prijedlog može uvoditi imenice ili imenske sintagme (u koje se ubrajaju i naglašene zamjenice), infinitive i zavisne surečenice. U hrvatskome prijevodu će također biti moguće sve ove kategorije. Kada se bude radilo o zavisnim surečenicama, koje će se naznačiti veznikom koji ih uvodi (npr. *da, što, kako* itd.) ili oznakom *zav. sur.* u slučaju prisutnosti većeg broja veznika, naprosto će se gledati mjesto na kojem se uvrštavaju, odnosno, pridat će im se ista funkcija koju bi na njihovu mjestu imala imenica. Slučaj infinitiva nešto je složeniji pa će se na njega ovdje kratko osvrnuti.

Infinitiv je „hibridni oblik između glagola i imenice“ (Silić i Pranjković, 2007, str. 197) te može imati različite sintaktičke funkcije. Za ovaj je rad važna funkcija infinitiva kao predikatne dopune, s obzirom na to da je riječ o jednom od mogućih ekvivalenata španjolske prijedložne dopune. U hrvatskim gramatikama takav se infinitiv smatra dijelom (složenoga) predikata (Silić i Pranjković, 2007, str. 289; Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 23–4) te se navodi kako je srodan predikatnom proširku (Katičić, 2002, str. 495; Barić i dr., 2005, str. 575). Silić i Pranjković (2007, str. 289) te Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 23–4), navode kako takav složeni predikat sadrži suznačni glagol (modalni ili fazni) te infinitiv samoznačnoga glagola, s time da Silić i Pranjković (2007, str. 185–7) govore o modalnim glagolima u širem smislu, točnije, o modalnim uporabama određenih glagola.

S druge strane, Barić i dr. (2005) i Katičić (2002) infinitiv obrađuju govoreći o zavisnim sklapanjima rečenica s preoblikom ustrojstva, gdje razlikuju atribuciju, apoziciju, predikatni proširak, infinitivizaciju i nominalizaciju. Katičić (2002, str. 495) navodi kako infinitivizacijom već uvrštena zavisna rečenica „gubi vlastite predikatne kategorije pa se glagolski predikat prvotne zavisne rečenice potpuno priključuje predikatu prvotne glavne.“ Međutim, dalje razvijajući temu, Katičić (2002, str. 495) objašnjava kako se umjesto infinitiva može upotrijebiti i izrična ili namjerna rečenica, ovisno od glagola u glavnoj rečenici, a takva je preoblika moguća za čitav niz različitih glagola duševnoga stanja, htijenja, događanja, govorenja (samo kada se njima izriče i htijenje) te osjećanja (samo kada se njima izriče i namjera, navikavanje, sumnja

ili nastojanje). Katičić (2002, str. 406) također napominje kako su se u gramatičkoj raščlambi takve rečenice do sada „uvrštavale među *proste proširene*“ te zaključuje kako „po svojem površinskom i neposredno uočljivom ustrojstvu one i nisu složene“, a s time se slažu i Barić i dr. (2005, str. 456).

Prema tome, čini se da je ovakav infinitiv u složenoj rečenici nužno dio složenoga predikata te bi u tome smislu bio dopuna, slično kao primjerice imenski dio predikata uz kopulativne glagole. Međutim, uz neke je glagole jasnije kako je riječ o takvoj složenoj konstrukciji, dok je kod drugih moguća i drukčija interpretacija. Belaj i Tanacković Faletar (2020), ovisno o mogućnosti konceptualne odvojivosti radnji izraženih finitnim glagolom i infinitivom, govore o „hijerarhiji sintaktičkoga statusa predikatnoga infinitiva“, pri čemu je najmanja mogućnost odvojivosti u konstrukcijama s faznim glagolima, zatim s modalnim glagolima u užem smislu pa s modalnim glagolima u širem smislu. Nasuprot tim trima vrstama konstrukcija u kojima je infinitiv predikatna dopuna, stoji nefinitna infinitivna surečenica uz samoznačne glagole, u kojoj je infinitiv glava predikata, npr. u: *čuli/vidjeli smo vas pjevati na toj proslavi* (Belaj i Tanacković Faletar, 2020).

Unutar teorije valentnosti, govori se o *dopuni u infinitivu, infinitivu kao dopuni* ili *infinitivnoj dopuni*, koja može popuniti jedno od mjesta koje otvara glagol, jednako kao i dopuna u kakvom padežu, prijedložna ili rečenična dopuna. U leksikonu *CROVALLEX* uz modalne glagole u užem i u širem smislu, kao i uz fazne glagole infinitiv se navodi unutar valencijskoga okvira u kojem mu se pridaje dubinski padež, često onaj trpitelja radnje. U *Rječniku valentnosti hrvatskih glagola* (Filipović, 1993), kao dopune naznačavaju se zasebno infinitiv, konstrukcija *da + prezent* te rečenice uvedene pojedinim veznicima. Birtić i dr. (2018, str. 14–5) infinitivnu dopunu smatraju zasebnom kategorijom, a za modalne glagole u užem smislu izdvajaju posebno modalno značenje.[290]

Slažemo se s mišljenjem koje iznosi Šojat (2009), kako se unutar skupine modalnih glagola u širem smislu može govoriti o gradaciji, odnosno, kako sama prisutnost dopune u infinitivu ne mora značiti da je riječ o modalnom glagolu. Posebno bi u tome smislu trebalo istražiti velik broj glagola koje navodi Katičić (2002) kada govori o infinitivizaciji. Dopuna u infinitivu (*inf.*) u ovome će se radu naznačiti uz glagole uz koje se ostvaruje te će ju se načelno interpretirati

[290] Za raspravu o sustavima morfosintaktičkih dopuna u modelima unutar teorije valentnosti, v. Šojat (2009).

kao predikatnu dopunu (dio složenoga predikata) uz fazne i modalne glagole u užem smislu, dok će ju se u ostalim slučajevima smatrati jednom od mogućih realizacija, primjerice izravnoga objekta.

Nadalje, označavanje semantičkih uloga u bazi *ADESSE* već je spomenuto (v. 7.4.1.) te je navedeno kako ono ovisi ponajprije o semantičkoj klasi i potklasi kojoj pripada glagol u određenom značenju, a po potrebi se uvode dodatne preciznije ili općenitije semantičke uloge. Zbog toga će broj različitih semantičkih uloga koje može imati prijedložna dopuna biti popriličan te one neće odgovarati dubinskim padežima kojima se naznačavaju semantički odnosi u bazi *CROVALLEX*. Ukupno su zabilježene 43 moguće semantičke uloge koje može imati prijedložna dopuna u svim 136 obrađenim konstrukcijama (s time da su kod nekih prisutne dvije), od toga: *entidad 2* (*entitet 2*) za 22 konstrukcije, *acción* (*radnja*) za njih 17, *asunto* (*predmet, tema*) za njih 14, *contenido* (*sadržaj*) za 11, *estímulo* (*podražaj, poticaj*) i *percibido* (*opaženo*) za 8, actividad (*aktivnost*) za 7, *posesión* (*posjed, ono posjedovano*) za 6, *controlador* (*nadzornik*), *dirección* (*smjer*) i *finalidad* (*svrha, namjera*) za 4, *atributo* (*svojstvo*), *poseedor-final* (*posljednji/krajnji posjednik*) i *referencia* (*referencija*) za 3, još ukupno 9 uloga za dvije konstrukcije te 20 za po jednu. Sve su semantičke uloge prijedložne dopune za pojedinu skupinu glagola izdvojene, no zaključeno je kako je riječ ponajprije o zapažanjima koja se tiču glagola i njihove argumentne strukture u španjolskome, koja u trenutku usporedbe s hrvatskim ne daju nove informacije, zbog čega za ovaj rad većinom neće biti relevantne.

Naposljetku, kod analize prijevoda uočeni su slučajevi: izostavljanja dopune, svođenja dopune na značenje glagola ili glagola na značenje dopune, promjena gramatičke kategorije (npr. glagol u imenicu), različitih opisnih prijevoda i sl. S obzirom na to da se ovaj rad ne bavi prijevodnom analizom, usporedbom postupaka prevođenja i pojedinih prijevodnih rješenja, svi su ovi heterogeni primjeri označeni te je zabilježen njihov broj, kako bi ih se u budućnosti zaista moglo podrobno analizirati. U tekstu koji slijedi zvat će ih se *kosim* ili *neizravnim prijevodima* (franc. *traduction oblique*), prema Vinay i Darbelnet (1958) te će ih se komentirati jedino u slučajevima velikoga broja takvih primjera.

8.2.1. *Glagoli uz koje se ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom*

U ovoj se skupini nalaze glagoli uz koje prijedlog u svim pronađenim primjerima uvodi prijedložnu dopunu i to u nepovratnoj dvoaktantskoj konstrukciji, a uz to mogu biti prisutni i primjeri u kojima prijedlog uopće ne uvodi glagolski komplement. Također, tu su i oni kod kojih su pronađeni primjeri u kojima prijedlog uvodi drugi glagolski komplement u istraživanom značenju te primjeri konstrukcija s glagolom u drugom značenju, koji su takvi da nije moguće iz njihovih prijevoda bilo što zaključiti (jedan ili dva primjera i/ili prevedeni su neizravno). Dakle, proučit će se koji su hrvatski ekvivalenti prijedložne dopune uz ove španjolske glagole. Sve se analizirane konstrukcije prikazuju u tablici 11.

Tablica 11. Glagoli uz koje se ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	Br.	Konstrukcija	Prijevodi glagola i prijedložne dopune
1	2	acertar a (acertar II)	uspjeti/uzmoći/moći/znati/stići + inf.
2	5	apestar a	zaudarati + na(A),[291] smrdjeti + na(A)/po(L), vonjati + po(L)
3	13	contribuir a	pridonijeti + D, potruditi se/pripisati/pomagati + da
4	31	oler a (oler II)	mirisati + na(A)/po(L)/I/prilog (npr. *čisto*)/kao, smrdjeti/vonjati + na(A)/po(L), zaudarati + na(A)/kao, bazditi + na(A)
5	33	proceder a (proceder IV)	pristupiti + D, početi/nastaviti + inf./s(I), stati/požuriti se/krenuti + inf., baciti se + na(A), postaviti + A, proslijediti + s(I), uslijediti/nastaviti se + N
6	34	recurrir a (recurrir III)	uteći se/pribjeći/pribjegavati/prikloniti se/obratiti se + D, tražiti + A, dotaknuti se + G, poslužiti se/baviti se + I, doći + do(G)
7	36	renunciar a	odbaciti/raskinuti + A, odreći se + G, odbiti + inf./A, odustati + od(G)
8	39	sobrevivir a	preživjeti/nadživjeti + A
9	45	coincidir con (coincidir I)	podudariti se/susresti se/poklapati se/složiti se + s(I)
10	47	cumplir con (cumplir I)	ispuniti/izvršiti/odraditi/održati/ostvariti + A
11	54	soñar con	sanjati + A/da/kako/o(L), maštati + o(L)
12	66	carecer de	manjkati/biti lišen/biti nedovoljno/(ne) biti + G, nemati + G/A, nedostajati + N/G, oskudijevati + u(L)/I
13	70	depender de	ovisiti + o(L)
14	74	disfrutar de	uživati + u(L)/na(L)/s(I), naslađivati se + I

[291] Na ovaj će se način označavati konstrukcija u kojoj uz glagol stoji prijedlog koji otvara mjesto određenom padežu. Padeži će se navoditi u zagradi i prema prvom slovu: *N – nominativ, G – genitiv, D – dativ, A – akuzativ, V – vokativ, L – lokativ, I – instrumental*, a na isti će ih se način bilježiti i u besprijedložnim konstrukcijama. U leksikonu *CROVALLEX* padeži se navode brojem (1–7), no ovdje se odlučilo rabiti prvo slovo njihova imena zbog toga što se pojedine konstrukcije te primjeri navode brojem, a i smatra se kako prvo slovo jače asocira na pojedini padež od njegova rednog broja.

15	75	disponer de (disponer II)[292]	imati na raspolaganju/posjedovati/dobiti na raspolaganje + A, raspolagati + I/s(I), imati/nemati + A/G
16	76	dudar de	dvojiti + o(L)/u(A), (po)sumnjati + u(A)/da
17	82	gozar de	uživati + u(L)/A
18	97	sospechar de	posumnjati + u(A)/na(A), sumnjati + u(A)/na(A)/da, postati sumnjiv + N
19	100	confiar en (confiar I)	imati povjerenja/pouzdati se/steći povjerenje/pouzdavati se/polagati nadu + u(A), uzdati se + u(A)/da, nasjedati + na(A), vjerovati + D/u(A)/da, nadati se/tvrditi/biti uvjeren + da, nakaniti + inf.
20	101	consistir en	sastojati se + od(G)/u(L), biti + da/N/inf., temeljiti se + na(L)
21	104	dudar en	dvojiti + da/finitni glagol, oklijevati + da/inf./s(I), dvoumiti se + da/inf., razmišljati/dvoumiti + da, libiti se/ustručavati se + inf., prezati + inf./pred(I)
22	109	insistir en[293]	ustrajati + na(L)/u(L)/da, navaljivati/navaliti + da, (uporno) tražiti/tvrditi/nagovarati + da, inzistirati + na(L)/da, (ustrajno) ponavljati/tvrditi + da, (silom) željeti + inf.
23	111	participar en	sudjelovati + u(L)/na(L), priključiti se + D
24	113	reparar en (reparar II)	primijetiti/ugledati/primjećivati/shvatiti/spaziti/opažati/povezati/pročitati/promatrati + A, zapaziti/zamijetiti/primijetiti/uočiti/opaziti + A/zav. sur., vidjeti/uvidjeti/uvjeriti se + zav. sur., obraćati pozornost/obratiti pozornost/obratiti pažnju/upozoriti + na(A), ustanoviti/shvatiti/prisjetiti se + da, biti svjestan + G, zapeti za oko + N, mariti + za(A), suočiti se + s(I)
25	119	luchar por	boriti se + za(A)/protiv(G)/da/kako, truditi se/trsiti se/pokušati + inf.
26	120	optar por (optar I)	odlučiti + inf./da, odlučiti se + za(A)/inf., opredijeliti se + za(A), odabrati + inf./da
27	125	reflexionar sobre	promisliti/razmisliti + o(L), razmišljati + o(L)/što/kako

Od 27 istraženih konstrukcija *glagol + prijedlog*, kod njih 17 prijedlog uvodi prijedložnu dopunu u svim primjerima, a kod njih 10 zabilježeni su i drugi elementi. Za konstrukcije *sobrevivir + a, participar + en, disponer + de* i *sospechar + de*, u po jednom primjeru za svaku prijedlog nije bio vezan uz glagol, odnosno nije uvodio glagolski komplement, dok u dvama primjerima konstrukcije *proceder + a*, *proceder* nije glagol, nego imenica (npr. *…consecuencias que tan insensato* <u>*proceder*</u> *iba a acarrearle – …posljedice koje će mu takvo nerazborito* <u>*ponašanje*</u> *donijeti*). U analizi triju konstrukcija: *soñar + con, oler + a* te *insistir + en*, zaključeno je kako prijedlog ne uvodi prijedložnu dopunu nego priložnu oznaku i to načina

[292] Usp. s analizom *disponerse a (disponer IV)*, potpoglavlje 8.2.4.

[293] Prijedložna dopuna uz ovaj glagol prema bazi *ADESSE* može imati semantičku ulogu *asunto* (*predmet, tema*) ili *mensaje* (*poruka*), pri čemu se kao *poruka* interpretiraju primjeri u kojima prijedlog uvodi zavisnu surečenicu ili infinitiv, a kao *predmet* oni u kojima prijedlog uvodi imenicu ili imensku sintagmu. Primjera je bio podjednak broj (25 za predmet, 22 za poruku), a s obzirom na to da u hrvatskom prijevodu nije bilo nikakve razlike, svi su obrađeni zajedno.

u slučaju jednog primjera prvih dviju konstrukcija te mjesta za dva primjera potonje, koji su uz to još i prevedeni neizravno.

U dvama primjerima konstrukcije *acertar + a*, ostvaruje se značenje *acertar I*[294] prema bazi *ADESSE*, dok je u ostalim primjerima ostvareno istraživano značenje *acertar II*.[295] Slično je i sa konstrukcijom *confiar + en*, gdje su osim istraživanoga značenja *confiar I*,[296] pronađena dva primjera značenja *confiar II*.[297] Za već spomenutu konstrukciju *oler + a*, zabilježen je i jedan primjer značenja *oler I*,[298] uz ostale u kojima se ostvaruje značenje *oler II*.[299] Kod svih je glagola razlika u značenju zamijećena i u hrvatskome (*acertar I – pogoditi* prema *acertar II – uspjeti, moći*; *confiar II – povjeriti* prema *confiar I – imati povjerenja, pouzdati se*; *oler I – nanjušiti* prema *oler II – mirisati, smrdjeti*), no bilo bi potrebno dodatno pretražiti korpus samo za pojedini glagol, kako bi se dobili potpuniji podatci.

Slučaj konstrukcije *sospechar + de* bio je zanimljiv i zbog toga što su, osim već spomenutog primjera u kojem prijedlog ne uvodi glagolski komplement, zabilježena dva primjera troaktantske konstrukcije s izravnim objektom: *sospechar + CD*[300] *+ CR(de)*.[301] S obzirom na to, ova je konstrukcija mogla biti svrstana i u skupinu 8.2.2. Međutim, izravni je objekt u prijevodu na hrvatski izostavljen ili preveden neizravno, tako da se prijevod nije nimalo razlikovao od prijevoda dvoaktantske konstrukcije *sospechar + CR(de)*, zbog čega je odlučeno obraditi je ovdje.

Kod nekih je konstrukcija *glagol + prijedložna dopuna* zabilježen veoma ujednačen prijevod (npr. *sobrevivir + CR(a) – preživjeti/nadživjeti + A*, *depender + CR(de) – ovisiti + o(L)*, *gozar + CR(de) – uživati + A/u(L)*), no kod nekih je prisutno izrazito mnogo različitih konstrukcija (npr. *proceder + CR(a)*, *reparar + CR(en)*). U prijevodu najvećeg broja konstrukcija, prisutno je više glagola, koji su često sinonimni (npr. *carecer – nemati, manjkati, nedostajati*; *dudar –*

---

[294] 'Encontrar por suerte o por intuición' – 'Slučajno pronaći'. Vlastiti prijevod.
[295] 'Llegar [alguien] [a hacer algo] de manera adecuada u ocurrir [algo] de forma fortuita' – 'Uspjeti [nekome] [učiniti nešto] na primjeren način ili dogoditi se [nešto] slučajno'. Vlastiti prijevod.
[296] 'Fiarse de alguien o de algo. Tener una certeza sobre algo futuro' – 'Imati povjerenja u nekoga ili u nešto. Biti siguran u nešto buduće'. Vlastiti prijevod.
[297] 'Encomendar o dejar al cuidado de alguien' – 'Povjeriti ili zadužiti, ostaviti kome na brigu'. Vlastiti prijevod.
[298] 'Percibir o intentar percibir un olor' – 'Osjetiti ili pokušati osjetiti miris'. Vlastiti prijevod.
[299] 'Despedir un olor ' – '(Is)pustiti miris'. Vlastiti prijevod.
[300] Ovako će se označavati izravni objekt u španjolskome (*complemento directo*).
[301] Na ovaj će se način označavati konstrukcija s prijedložnom dopunom (*complemento de régimen*, skraćeno *CR*). Dakle, navodi se glagol (prema potrebi s rimskim brojem kao oznakom njegova značenja u bazi *ADESSE*), iza kojega slijedi prijedložna dopuna uvedena prijedlogom koji se nalazi u zagradi.

dvojiti, oklijevati, dvoumiti se), a oblik dopune će naravno ovisiti o glagolu i/ili prijedlogu. Oblik dopune u hrvatskome će uz to donekle ovisiti i o obliku dopune u španjolskome pa će se tako, primjerice, dopuna u infinitivu često prevesti infinitivom ili zavisnom surečenicom (npr. *acertar + CR(a)* – objekt prijedloga u španjolskome je uvijek infinitiv, a i u hrvatskome su zabilježeni isključivo prijevodi *glagol + infinitiv*), no tome nije uvijek tako (npr. *dudar + CR(en)* – objekt prijedloga u španjolskome je uvijek infinitiv, no u hrvatskome osim infinitivom i zavisnom surečenicom, dopuna se prevodi i prijedložnim instrumentalom).

U ovoj je skupini za većinu konstrukcija zabilježeno između nula i pet primjera neizravnih prijevoda, a od toga odstupaju konstrukcije *disfrutar + CR(de)* i *reparar + CR(en)* sa po sedam i *dudar + CR(en)* s devet primjera. Više od deset ovakvih primjera bilježi se u slučaju konstrukcija *oler + CR(a)*, gdje je pronađeno 11 primjera, *carecer + CR(de)*, gdje ih je pronađeno 15 te *proceder + CR(a)*, s čak 30 ovakvih primjera. U nekoliko prijevoda konstrukcije *oler + CR(a)*, španjolski glagol *oler* (*mirisati, smrdjeti*) prevodi se strukturom *glagol + imenica* (npr. *osjećati miris, imati zadah*) pa je ono što se u španjolskome izražava prijedložnom dopunom, u hrvatskome izraženo genitivom u službi apozicije (npr. *El aire olía a maleza muerta y a tierra mojada – U zraku se osjećao miris korova i vlažne zemlje*). Kod prijevoda konstrukcije *carecer + CR(de)*, najčešće se pravila preoblika imenice ili imenske sintagme u službi prijedložne dopune u pridjev (npr. *carece de importancia – nije važno, carecían de interés – nisu bile zanimljive, carecía de expresión – ostao (je) bezizražajan*).

Prijedložna dopuna uz glagol *proceder* uvedena prijedlogom *a* često ima oblik infinitiva, a u literaturi se čak i napominje mogućnost analiziranja konstrukcije *proceder + a + infinitiv* kao (semi)perifrastične konstrukcije (García-Miguel, 1995b, str. 186–7; Candalija Reina, 2008, str. 790–1), a ne spoja glagola i prijedložne dopune, a isto se primjećuje i za konstrukciju *acertar + a + infinitiv* (Martínez García, 1986, str. 160; García-Miguel, 1995b, str. 186–7).[302] U glagolskim perifrazama u španjolskome prvi glagol je pomoćni te se na njemu ostvaruju potrebne morfološke kategorije (vid, vrijeme, lice, broj), a drugi je glavni i nositelj je glavnine značenja. U prilog takvoj analizi idu primjeri prijevoda u kojima se glagol *proceder* izostavlja, a infinitiv prevodi glagolskim oblikom odgovarajućih gramatičkih kategorija, npr. u *Fermín procedió a servirle una taza del mejunje*, prevest će se kao *Fermín mu natoči šalicu napitka*, pri čemu se čitava konstrukcija *procedió a servir* svodi na *natoči*. Također, zabilježen je

[302] García Fernández u svoj opsežan i detaljan rječnik glagolskih perifraza u španjolskome uključuje *acertar + a + infinitiv* (García Fernández, 2006, str. 77–8), no ne i *proceder + a + infinitiv*.

prijevod faznim glagolom (npr. *stati, početi, nastaviti*) iza kojega slijedi infinitiv, koji bi u tome slučaju imao funkciju predikatne dopune, dakle jednako kao i u interpretaciji glagolske perifraze u španjolskome, radilo bi se o složenom predikatu. Prijevod glagola *acertar*, kod kojega je u svim primjerima zabilježen modalni glagol s infinitivom, još više pokazuje značenjsku povezanost dvaju glagolskih oblika.

Svi su pronađeni hrvatski glagoli pretraženi u leksikonu *CROVALLEX* te je kod većine onih koji su prisutni u leksikonu i za koje je traženi valencijski okvir zabilježen, dopuna koja je ekvivalent španjolske prijedložne dopune bila *trpitelj radnje* (PAT). Ipak, zabilježeni su i drugi dubinski padeži, kao što će se navesti u tekstu koji slijedi, gdje će se komentirati i pojedine sintaktičke funkcije. Zbog preglednosti, najprije se navode dopune u nekom od padeža ili u prijedložno-padežnom izrazu, a zatim one koje se realiziraju kao infinitivi ili zavisne surečenice.

Izravni objekt kao ekvivalent prijedložne dopune u ovoj je skupini prisutan uz glagole *postaviti, tražiti, odbaciti, odbiti, preživjeti, izvršiti, sanjati, posjedovati, uživati, spaziti, odabrati* itd. Kod konstrukcija *sobrevivir + CR(a)* (65) i *cumplir I + CR(con)*[303] (66) prijedložna se dopuna u svim primjerima prevodi kao izravni objekt, dok je kod ostalih konstrukcija to jedna od mogućnosti. U slučaju glagola *disponer*,[304] zabilježeni su prijevodi na hrvatski glagolskim perifrazama *imati na raspolaganju* i *dobiti na raspolaganje*, koje također regiraju objekt u akuzativu (67).

(65) *...los líderes de los diversos pueblos que* <u>*sobrevivieron a la catástrofe*</u>*. – ...vođe različitih naroda koji* <u>*su preživjeli katastrofu*</u>*.*

[303] U radu Mikelenić (2017), primijetili smo istu tendenciju te je konstrukcija *cumplir + con* također zabilježena u skupini u kojoj prijedlog uvijek uvodi prijedložnu dopunu, a prevedena je akuzativom uz glagole *ispuniti* i *izvršiti*.
[304] Glagol *disponer* zanimljiv je i stoga što se u bazi *ADESSE* bilježe ukupno četiri značenja: *disponer I* ('Preparar. Colocar o poner [algo o a alguien] en orden.' – 'Pripremiti. Postaviti ili urediti/ispraviti [nešto ili nekoga].'), *disponer II* ('Tener. Servir(se) de algo o de alguien usándolo como si fuera propio.' – 'Imati. Poslužiti se nečim ili nekim kao da je vlastito.'), *disponer III* ('Mandar. Transferir órdenes.' – 'Narediti, upravljati. Prenositi zapovijedi.') i *disponer IV* ('Prepararse para la realización inmediata de una actividad.' – 'Pripremiti se na trenutno izvršavanje neke aktivnosti.'), pri čemu uz *disponer II* i *IV* može stajati prijedložna dopuna, a uz *disponer I* i *III* izravni objekt. U Mikelenić (2018) i u Mikelenić i Oliver (u tisku) obrađuje se prijevod konstrukcija s prijedložnom dopunom i s izravnim objektom uz sva četiri značenja ovoga glagola na hrvatski, u kojem se uočava jasna razlika među njima: *disponer I + CD* prevodi se s *postaviti + A, disponer II + CR(de)* s *raspolagati + s(I)/I, disponer III + CD* s *narediti/odrediti + A*, a *disponerse IV + CR(a)* sa *spreman + infinitiv, spremiti se + infinitiv, biti spreman + da*. Konstrukcija *disponerse + a (disponer IV)* u ovom će se radu obraditi u potpoglavlju 8.2.4., koje je posvećeno glagolima uz koje se ostvaruje isključivo povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom.

(66) *Por eso debemos cumplir con nuestro destino. – Zato moramo ispuniti svoju sudbinu.*

(67) *Si lo hacía, tal vez dispusiera de una oportunidad. – Ako bude tako, možda će na raspolaganju imati jednu priliku.*

Prijedložna dopuna uz glagol *disponer* prevodi se i glagolima *imati/nemati* uz izravni objekt u akuzativu (68) ili genitivu (69).[305] Za konstrukciju *carecer + CR(de)*, također je zabilježen prijevod glagolom *nemati* s izravnim objektom kodiranim jednim od dvaju padeža: akuzativom (70) i genitivom (71).

(68) *Theresa supo que sólo dispondría de esa oportunidad. – Theresa je znala da će imati samo tu jednu priliku.*

(69) *No sabía si dispondría de dinero, pero no conocía a otro tan apuesto. – Nije znala ima li novca, ali nije poznavala nijednog tako pristalog.*

(70) *¡Este pasillo carece de interés! – U ovom hodniku nema ništa zanimljivo!*

(71) *…en previsión de una revuelta interna conviene que carezca de protección,… – …u predviđanju unutarnje pobune prikladno je da nema zaštite…*

Konstrukcija *carecer + CR(de)* prevodi se i glagolima *manjkati* (72) i *nedostajati* (73) uz genitiv, koji su zamjenjivi glagolom *nemati* u značenju neposjedovanja, stoga smatramo kako je riječ o izravnim objektima. Uz glagol *nedostajati* može stajati i nominativ, pri čemu se njime izražava *trpitelj radnje* (74).

(72) *No le importó que careciera de conocimientos técnicos. – Nije joj bilo važno što joj manjka tehničkog znanja.*

(73) *No sé, carezco del espíritu aventurero del inventor de mi novela… – Ne znam, nedostaje mi pustolovnog duha izumitelja iz mog romana…*

(74) *Carecían de algo, por supuesto... – Naravno, nešto je nedostajalo…*

Neizravni objekt može se kodirati u različitim prijedložnim i besprijedložnim padežima, a u prijevodu ove skupine zabilježeni su besprijedložni genitiv (75), dativ (76) i instrumental (77) te prijedložni akuzativ (78), genitiv (79), instrumental (80) i lokativ (81).

[305] Za raspravu o sintaktičko-semantičkom statusu ovih glagola te glagola *biti* i *trebati*, v. Nazalević Čučević i Belaj (2018).

(75) *Georg nunca fue capaz de hablar de amor sin recurrir a la lucha de clases. – Georg nikad nije bio kadar govoriti o ljubavi, a da se ne dotakne klasne borbe.*

(76) *...no hubiese podido voltear sus afectos para participar en aquel alegre crimen colectivo. – nije mogao izmijeniti svoje stavove i priključiti se ovom veselom kolektivnom zločinu.*

(77) *...como un depredador dispuesto a disfrutar de la persecución de la presa. – ...poput predatora koji se naslađuje već i samim lovom na svoj plijen.*

(78) *...ningún italiano en sus cabales dudaba del triunfo de Alemania en la guerra. – ... nijedan Talijan zdrava razuma nije dvojio u trijumf Njemačke u ratu.*

(79) *...decidí renunciar a la empresa y me senté a descansar al borde del camino. – ...odlučih odustati od tog pothvata te sjedoh da se odmorim uz rub puta.*

(80) *...ya que coincidían exactamente con los que, según recordaba, adornaban la narración de Oliver Tremanquai – ...jer su se potpuno poklapale s onima kojima je, koliko se sjećao, Oliver Tremanquai upotpunjavao svoje pripovijedanje.*

(81) *Sé cómo eres, con qué sueñas... – Znam kakva si, o čemu sanjaš...*

Iako je kod većine prisutnih glagola objekt u dativu zabilježen kao *trpitelj radnje* (npr. *pridonijeti, pristupiti, uteći se, vjerovati*), uz glagol *priključiti se* (76) objekt u dativu ima semantičku ulogu *primatelja* (REC), što se zaključilo na temelju opisa istoga valencijskog okvira glagola *pridružiti se* u leksikonu *CROVALLEX*.

Kako je već navedeno u poglavlju 5., o glagolskim komplementima u hrvatskom jeziku, uz neke je glagole teže razlikovati stoji li uz njih neizravni objekt ili priložna oznaka te je li potonja dopuna ili dodatak, što pogotovo vrijedi za prijedložno-padežne izraze. Primjerice, kod konstrukcije *proceder + CR(a)*, zabilježen je prijevod *baciti se + na(A)*, gdje bez uvida u primjere nije moguće znati je li riječ o priložnoj oznaci mjesta (npr. *bacio se na travu*) ili o neizravnom objektu (npr. *bacio se na posao*). Dakle, komplement uveden prijedložnim akuzativom uz ovaj glagol interpretira se kao priložna oznaka mjesta, kad je riječ o konkretnijem mjesnom značenju, ali kao neizravni objekt u svim zabilježenim primjerima iz korpusa, gdje glagol ima značenje 'prionuti': *baciti se na iznošenje, baciti se na prelistavanje, baciti se na raspitivanje*. U leksikonu *CROVALLEX* također su vidljiva dva moguća komplementa istoga oblika: *smjer-prema* (DIR3) i *trpitelj radnje* (PAT).

S druge strane, za konstrukcije *apestar + CR(a)* i *oler + CR(a)*, mogući su različiti prijevodi u kojima glagoli otvaraju mjesto komplementu u akuzativu uvedenom prijedlogom *na* (*mirisati, smrdjeti, vonjati, zaudarati, bazditi*) te lokativu s prijedlogom *po* (*mirisati, smrdjeti, vonjati*). U leksikonu *CROVALLEX* nisu zabilježeni svi ovi glagoli, no iz onih koji su prisutni mogu se pretpostaviti jednake interpretacije i za ostale. Za glagol *mirisati* komplement uveden prijedložnim akuzativom tumači se kao *trpitelj radnje* i u primjerima kada je značenje glagola konkretno ('odisati nekim mirisom') i u onima kada to nije slučaj ('podsjećati na što, odavati neku sličnost s čim'). Za glagol *vonjati* zabilježen je samo jedan valencijski okvir, onaj u kojem je komplement u lokativu s prijedlogom *po nasljeđe* (HER), a za glagol *smrdjeti* opisan je okvir s komplementom *od(G)* dubinskog padeža *uzrok* (CAUS).

Ako se promotre primjeri: *Soba smrdi/miriši od plijesni – Soba smrdi/miriši na plijesan – Soba smrdi/miriši po plijesni – Soba smrdi/miriši kao plijesan,* pitanje je koliko promjena oblika komplementa utječe na promjenu značenja čitave konstrukcije, odnosno je li riječ o parafraziranju ili o tautološkoj parafrazi. Kao što smo već spomenuli, kriterij parafraze može biti nepouzdan pa će se pokušati s (ne)mogućnosti izostavljanja. Podsjetimo, prvo preklapanje među glagolskim komplementima je između neobveznoga neizravnog objekta i adverbijala, gdje je često moguća dvostruka interpretacija (što je vidljivo pridavanjem dubinskoga padeža *trpitelja radnje* komplementu u prijedložnom akuzativu u leksikonu *CROVALLEX*), premda smo ovdje skloniji interpretirati komplemente kao adverbijale uzroka/načina. Drugo preklapanje je unutar kategorije adverbijala, između neobvezne dopune i dodatka (modifikatora), čije izostavljanje ne čini rečenicu negramatičnom (kao izostavljanje obvezne adverbijalne dopune), no neobvezne dopune moraju se pretpostaviti kontekstom. Smatramo kako je značenjem ovih glagola dopuna kontekstno predvidiva te da je zbog toga riječ o neobveznim dopunama.[306]

Nekoliko glagola otvara mjesto neizravnim objektima u prijedložnom akuzativu s prijedlogom *za*: *odlučiti se*, *opredijeliti se,* a uz prijedložni akuzativ pojavljuje se i nekoliko glagolskih perifraza u hrvatskome, poput *obratiti pozornost/obratiti pažnju + na(A)* i *imati povjerenja/polagati nadu + u(A)*. Glagol *boriti se* zabilježen je u konstrukcijama *za(A)* i *protiv(G),* a u leksikonu *CROVALLEX* nije opisan pa se na temelju valencijskoga okvira glagola

[306] Kako upozoravaju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 240): „neobvezne se adverbijalne dopune uvijek mogu analizirati i kao adverbijalni modifikatori…", dakle riječ je o slučajevima gdje je veoma teško razlikovati između dopuna i dodataka.

ustajati + protiv(G), gdje je komplement označen kao *benefaktor* (BEN), zaključilo da je riječ o dodatku, a smatramo da on označava namjeru. Objekt u genitivu s prijedlogom *od* te u lokativu s prijedlogom *u* zabilježen je uz glagol *sastojati se*, dok je u slučaju konstrukcije *doći + do(G)* riječ o neobveznoj adverbijalnoj dopuni, a ne objektu. Naime, ista konstrukcija ovisno o tome uz koje se značenje glagola ostvaruje, može biti neizravni objekt (iz leksikona *CROVALLEX*: u značenju 'pribaviti, steći, domoći se, dokopati se, dočepati se' komplement u prijedložnom genitivu interpretira se kao *trpitelj radnje*), no u slučaju primjera iz korpusa: *doći do svojih rođaka u Rimu*, ostvaruje se značenje 'dospjeti, stići' pa je riječ o neobveznoj adverbijalnoj dopuni.[307]

Objekt u lokativu s prijedlogom *u* zabilježen je i uz glagole *oskudijevati, ustrajati, sudjelovati* i *uživati* (82), s time da se uz potonji glagol pojavljuju i konstrukcije *na(L)* (83) i *s(I)* (84), sve tri kao prijevod konstrukcije *disfrutar + CR(de)*. Ova se dva okvira ne bilježe u leksikonu *CROVALLEX*, no smatramo da je riječ o adverbijalnim dodatcima, mjesta (83), odnosno društva (84), gdje je prijevodom promijenjena uloga predmeta uživanja koju ima prijedložna dopuna u ovim primjerima u španjolskome.

(82) *He disfrutado de nuestra conversación. – Uživao sam u našem razgovoru.*

(83) *Dígame inspector, ¿disfrutó de su viaje al año 2000? – Recite, inspektore, jeste li uživali na putovanju u 2000. godinu?*

(84) *Al menos su otro yo sí disfrutaría de ella… – Barem će njegovo drugo ja moći uživati s njom…*

Prijedlog *o* uvodi objekt u lokativu uz glagole *sanjati, maštati, ovisiti, dvojiti, razmišljati, promisliti, razmisliti*, kod kojih je objekt *trpitelj radnje*. Objekt u lokativu s prijedlogom *na* stoji uz glagole *temeljiti se, inzistirati, ustrajati* i *sudjelovati*, a objekt u besprijedložnom instrumentalu s glagolima *oskudijevati, baviti se, raspolagati* i *poslužiti se*. Uz potonji glagol dopuna u instrumentalu označava sredstvo, a s obzirom na to da je riječ o instrumentalu imanentnog sredstva, koji odgovara isključivo na pitanje *čime?* (usp. Belaj i Tanacković Faletar, 2017, str. 210–1), radi se o neizravnom objektu, a ne o dodatku.

[307] Usp. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 240): „Neobvezne adverbijalne dopune najvećim dijelom uključuju mjesne adverbijale uz glagole kretanja koji kontekstualno zahtijevaju referenciju na neki prostorni okvir, što posebno dolazi do izražaja kad je riječ o podudaranju glagolskoga prefiksa i prijedloga adverbijalne dopune."

Uz instrumental je najčešći prijedlog *s(a)*, a takav komplement ima funkciju neizravnoga objekta uz glagole *podudariti se, susresti se, poklapati se, složiti se* i *suočiti se*. Brač (2018, str. 12–3) navodi kako se uz fazne glagole, kakvi su *početi* i *nastaviti*, ali i uz glagole kakav je *oklijevati*, infinitiv može zamijeniti dopunom u prijedložnom instrumentalu pa bi im time i funkcija bila jednaka, ona predikatne dopune. Ipak, autorica napominje kako se u valencijskim opisima glagola ova dopuna određuje kao objekt, što je vidljivo i u leksikonu *CROVALLEX*, kod opisa valentnosti glagola *nastaviti* i *oklijevati*, gdje se dopuna u *s(I)* smatra *trpiteljem radnje*, a tako će ju se interpretirati i u ovome radu.

Zanimljivo je spomenuti kako je konstrukcija *coincidir + CR(con)* u samo jednom primjeru prevedena konstrukcijom *složiti se + s(I)*. Naime, u bazi *ADESSE* navode se dva značenja ovog glagola: *coincidir I*[308] i *coincidir II*,[309] a prijedložna dopuna s prijedlogom *con* može stajati uz oba, no u korpusu su pronađeni isključivo primjeri *coincidir I*. S obzirom na razliku u značenju između *coincidir I* i *coincidir II*, nije se očekivalo pronaći prijevod *složiti se + s(I)* za *coincidir I*, no ako se promotri jedini takav primjer u korpusu (85), vidjet će se kako je riječ o podudaranju dvaju entiteta (*obrazloženja*) i zapravo slaganju s drugom osobom (usp. *naša se obrazloženja podudaraju = mi se oko toga slažemo*). Zbog sintaktičke strukture u španjolskome, u kojoj je *argumentación* (*obrazloženje*), a ne *Lotario* glava, odlučilo se za analizu *coincidir I*.

(85) *...el enviado papal <u>coincidió con la argumentación de Lotario</u>. – ...papinski poslanik <u>složi se s Lotarovim obrazloženjem</u>.*

U jednom se primjeru pojavio instrumental s prijedlogom *pred* (86), a u jednome uz isti glagol *prezati* stoji dopuna u infinitivu (87). U (86) smatramo da je riječ o instrumentalu s nijansom uvjetnoga (pogodbenoga) značenja, kakvo Silić i Pranjković (2007, str. 237) navode primjerice uz glagol *bježati* (npr. *bježati pred policijom*). S druge strane, glagol *prezati* u (87) mogao bi se smatrati modalnim pa se dopuna u infinitivu može interpretirati kao predikatna dopuna.

(86) *...<u>no dudando</u> incluso <u>en perseguir y difamar</u> a Leonardo Boff... – <u>Nije prezala ni pred progonom i blaćenjem</u> svoga prijatelja Leonarda Boffa...*

[308] 'Existir dos entidades en el mismo espacio/tiempo. Ser dos entidades iguales o coincidentes' – 'Postojati dva entiteta u istom prostoru/vremenu. Biti dva entiteta jednaka ili podudarna.' Vlastiti prijevod.
[309] 'Estar de acuerdo en algo dos o más personas' – 'Slagati se dvije ili više osoba u nečemu/oko nečega.' Vlastiti prijevod.

(87) *...este no dudaría en dispararle. – ...čovjek ne bi u nevjerici prezao zapucati na njega.*

Kako je napomenuto na početku potpoglavlja 8.2., dopuna u infinitivu, zamjenjiva konstrukcijom *da + prezent* uz modalne i fazne glagole, interpretirat će se kao predikatna dopuna, dok će se uz ostale glagole, jednako kao i za zavisne surečenice, gledati funkcija koju bi na njezinome mjestu imala imenica. U tome smislu, smatramo da su modalni svi glagoli kojima se prevodi konstrukcija *acertar + CR(a)* pa bi prema tome dopuna u infinitivu vršila službu predikatne dopune (88), dok se fazni glagoli pojavljuju u prijevodu konstrukcije *proceder + CR(a)* (89). S druge strane, uz ostale glagole u ovoj skupini infinitivna dopuna interpretira se kao objekt (90).

(88) *...acerté a reconstruir sus facciones perdidas... – ...uspjeh rekonstruirati njegove izgubljene crte lica...*

(89) *El librero me indicó que me sentara y procedió a prepararse una pipa. – Knjižar mi je mahnuo da sjednem i počeo puniti lulu.*

(90) *Nunca les perdonaron que renunciaran a entrar en su organización o como quiera que se llame... – Nikad im nisu oprostili što su odbili pristupiti njihovoj organizaciji ili kako se to već zove.*

Osim izrične rečenice koja može umjesto infinitiva stajati uz modalne ili fazne glagole, ekvivalent prijedložne dopune u hrvatskome može biti i objektna surečenica, uvedena veznikom *da* ili nekim drugim veznikom (npr. *kako, što, tko*…) i to uz glagole poput *sanjati, vjerovati, tvrditi, ponavljati, vidjeti, uočiti* itd. (91)–(93).

(91) *Todos los niños del pueblo soñaban con ver un tren. – Sva su djeca u selu sanjala da vide vlak.*

(92) *Hóos nunca las había empleado, pero Izam insistió en su utilidad. – Hóos ih nikad nije upotrebljavao, ali je Izam ustrajno tvrdio da su korisne.*

(93) *...luego miró a los demás, asegurándose de que nadie había reparado en su gesto. – ...pa pogledao prema ostalima, provjeravajući da nitko nije vidio što čini.*

U ovoj se skupini analiziraju konstrukcije s prijedložnom dopunom uz glagol *dudar* uvedene dvama prijedlozima: *de* i *en*. Govoreći o sličnostima i razlikama ovih dviju konstrukcija, autori

prije svega spominju preferenciju spram kategorija koje prijedlog uvodi, odnosno spram oblika dopune. Tako Martínez García (1986, str. 153) ističe da prijedlog *en* uvodi dopunu u infinitivu, dok uz prijedlog *de* nikada neće stajati infinitiv, dok se u *NGLE* (2009, §36.4b) nešto opreznije navodi kako je objekt prijedloga *de* u ovim konstrukcijama češće imenica ili imenska sintagma, a kako prijedlog *en* obično uvodi infinitiv. U ovome radu u svim primjerima *dudar + CR(en)* objekt prijedloga je infinitiv, no pronađeno je i nekoliko primjera gdje je to slučaj i s prijedlogom *de* (94).

(94) *Por norma general, cuanto más talento se tiene, más duda uno de tenerlo. – U pravilu, što netko ima više talenta, to više ima nedoumica.* (neizravni prijevod)

Zanimljivo je primijetiti da je u većini konstrukcija s prijedlogom *en* prisutna negacija glagola *dudar* (*no dudar*). Također, najočekivaniji prijevod glagola *dudar* općenito – *sumnjati*, nije uopće ostvaren za konstrukciju *dudar + CR(en)*, a kod glagola *dvojiti*, prisutnoga u prijevodu obiju konstrukcija, primjećuje se razlika u rekciji: dopuna *o(L)/u(A)* za *dudar + CR(de)*, zavisna surečenica (*da*) ili finitni glagol za *dudar + CR(en)*. Za potonju je konstrukciju primijećeno i nekoliko neizravnih prijevoda u kojima dolazi do preoblike glagola *dudar* u imenicu (*dvojba, dvoumljenje*), a prijedložna se dopuna u infinitivu prevodi finitnim oblikom glagola (npr. *...no dudó en tomarse como una bendición... – ...bez imalo dvojbe protumačio kao oprost...*). Prema tome, razlika u rekciji i u obliku dopune u španjolskome može se primijetiti i u hrvatskome (npr. *dvojiti*), međutim glagol se može prevesti i potpuno drukčije ovisno o tome koja i kakva prijedložna dopuna uz njega stoji (npr. *sumnjati* prema *oklijevati*).

Također, prijedložna se dopuna u malom broju slučajeva prevodi nominativom, koji je u funkciji subjekta, bilo u svojstvu *vršitelja* (npr. *uslijediti, nastaviti se, postati sumnjiv*) ili *trpitelja radnje* (npr. *nedostajati*). Kod prijevoda konstrukcije *consistir + CR(en)* zabilježen je kopulativni glagol *biti*, uz koji je ekvivalent španjolske prijedložne dopune u hrvatskom dio imenskog predikata, bilo da je riječ o infinitivu (95), izričnoj rečenici s veznikom *da* (96) ili imenici u nominativu (97). Glagol *biti* u značenju 'postojati' ostvaren je kao mogući prijevod konstrukcije *carecer + CR(de)*, gdje je dopuna u genitivu također predikatno ime (98).

(95) *...cuya principal diversión consistiría en perturbar a cualquier muchacha que se encontrara en sus proximidades con una verborrea empalagosa y procaz. – ...kojem*

je omiljena zabava bila sladunjavim i bezobraznim brbljanjem zbunjivati svaku djevojku koja mu se nađe u blizini.

(96) *El siguiente paso consistió en aplicarme media docena de descargas eléctricas en los genitales... – Sljedeći korak bio je da na mojim genitalijama primijene pola tuceta električnih plotuna…*

(97) *…el que su única preocupación consistiese en obtener el pan necesario para alimentar a sus retoños... – …da njegova jedina briga bude nabavka kruha potrebnog da nahrani djecu…*

(98) *…justo enfrente de la angosta entrada, que extrañamente carecía de puerta. – … točno ispred uskog izlaza, na kojem, začudo, nije bilo vrata.*

Zaključno, ekvivalent prijedložne dopune uz glagole u ovoj skupini analizira se kao izravni objekt u akuzativu, genitivu ili infinitivu, neizravni objekt u svim prijedložnim i besprijedložnim kosim padežima (osim prijedložnoga dativa) te u infinitivu, objektna surečenica, predikatna dopuna uz modalne i fazne glagole, a u nekoliko je primjera zabilježena adverbijalna dopuna ili dodatak (uzroka/načina, namjere, mjesta, društva), subjekt te imenski dio predikata. Napomenuto je kako je kod nekih primjera teže odrediti je li riječ o neobveznoj adverbijalnoj dopuni ili dodatku (npr. uz glagole poput *mirisati, smrdjeti*), a uz neke glagole komplement istoga oblika može imati različite funkcije pa je potrebno proučiti primjere (npr. prijedložni akuzativ uz glagol *baciti se* u svim je primjerima interpretiran kao neizravni objekt, premda isti tip prijedložnoga izraza uz isti glagol u drukčijem kontekstu može biti adverbijal mjesta). Najčešća semantička uloga ekvivalenata prijedložne dopune u hrvatskome bila je *trpitelj radnje* (PAT), a ostvareni su još i *primatelj* (REC), *nasljeđe* (HER), *benefaktor* (BEN), *mjesto* (LOC), *društvo* (ACMP), *sredstvo* (INST) te *vršitelj radnje* (AGT).

8.2.2. *Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom*

Uz neke glagole prijedložna dopuna, osim u nepovratnoj dvoaktantskoj, može stajati i u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji. U ovoj se skupini analiziraju takvi glagoli, s time da je kod nekih moguće više troaktantskih konstrukcija s prijedložnom dopunom (npr. *hablar*), a uz većinu se uz to u korpusu ostvaruju konstrukcije s još nekim glagolskim komplementom i/ili s glagolom u drugom značenju. Ovo će se potpoglavlje fokusirati na usporedbu prijevoda svih tih konstrukcija, u svrhu njihova mogućeg automatskog prepoznavanja i identifikacije. U tablici

12. mogu se vidjeti sve analizirane konstrukcije, a uz svaku se navodi i broj pronađenih primjera u korpusu.

Tablica 12. Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	**Br.**	**Konstr.**	**Prijevodi pr. dop. u dvoaktantskoj konstr.**	**Prijevodi pr. dop. u troaktantskoj konstr.**	**Prijevodi drugih konstr.**
1	10	ayudar a	***ayudar* + *CR(a)*: 16** pomoći + da/inf./u(L), pridonijeti + D, omogućiti + A	***ayudar* + *CD* + *CR(a)*: 117** pomoći + D + u(L)/da/kako/inf.	***ayudar* + *CD*: 43** pomoći/pomagati/pridonijeti/priteći u pomoć + D
2	11	condenar a	**pasivna *condenar* + *CR(a)*: 32** biti osuđen + na(A)/da/inf., biti predodređen + da/inf., biti prisiljen + inf.	***condenar* + *CD* + *CR(a)*: 12** osuditi/svesti + A + na(A)	***condenar* + *CD*: 1** osuditi + A
3	126	dedicar a (dedicar I)[310]	**pasivna *dedicar I* + *CR(a)*: 15** biti posvećen + D, baviti se + I, sastojati se + u(L), posvetiti + A + D	***dedicar I* + *CD* + *CR(a)*: 6** posvetiti + A + D	***dedicar II* + *CD* +*CI*:[311] 25** posvetiti/uputiti/dobaciti/podariti + A + D, biti posvećen + N + D, počastiti/popratiti + I + A, obratiti se + I + D
4	23	invitar a	**pasivna *invitar* + *CR(a)*: 3** i ***invitar* + *CR(a)*: 13** biti pozvan + na(A)/da, pozivati/navoditi + na(A), izazivati/buditi + A, nagnati + (A) + da, mamiti + da	***invitar* + *CD* + *CR(a)*: 97** pozvati + A + na(A)/da/prilog (npr. *unutra*) izvesti/nagoniti + A + na(A), pozivati + A + na(A)/da, predložiti/ponuditi/naložiti + D + da, prisiliti/ponukati/potaknuti/poticati + A + da, reći + D + neka, propustiti + A + prilog (npr. *unutra*)/da	***invitar* + *CD* + *CCL*:[312] 4** pozvati + A + u(A)/na(A), pozivati + A + prilog (npr. *k sebi*) ***invitar* + *CD*: 4** pozvati/počastiti + A
5	43	bastar con	***bastar* + *CR(con)*: 22** (biti) dovoljno + inf./da/N	***bastar* + *CI* + *CR(con)*: 19** (biti) dovoljno + D + N/da/inf., zadovoljiti	

[310] Usp. s analizom *dedicarse + a (dedicar III)*, potpoglavlje 8.2.4.
[311] Ova kratica stoji za neizravni objekt (španj. *complemento indirecto*).
[312] Ova kratica stoji za priložni dodatak mjesta (španj. *complemento circunstancial de lugar*).

				se + I, dostajati + D + da	
6	58	acusar de (acusar I)	**pasivna *acusar I* + *CR(de)*: 9** biti optužen + za(A)/da	***acusar I* + *CD* + *CR(de)*: 25** biti optužen + za(A), optužiti + A + za(A)/da, nazivati + A + I	
7	83	hablar de	***hablar* + *CR(de)*: 273** spominjati + A, (pro)govoriti/(po)razgovarati + o(L), čuti + za(A)/o(L)/da, pisati + o(L), govoriti se + da/o(L), pričati + o(L)/A, misliti + na(A), pripomenuti + A, pripovijedati + o(L), pričati se/šuškati se/razgovarati se + o(L), spominjati se + N	***hablar* + *CI* + *CR(de)*: 128** govoriti + s(I)/D + o(L), reći + D + A/za(A)/da, razgovarati + s(I) + o(L), pričati/ pripovijedati/pisati + D + o(L), govoriti/kazati + D + A, ispričati + D + o(L)/A, spomenuti + D + A/da, prozboriti + o(L) ***hablar* + *CR(de)* + *CR(con)*: 6** govoriti/razgovarati + o(L) + s(I)	***hablar* + *CCM*:[313] 7** (pro)govoriti/razgovarati + prilog (npr. *tako*, *ponovo*)
8	92	quedar de (quedar V)	***quedar V* + *CR(de)*: 34** ostati + od(G)/iz(G)/iza(G), preostati + od(G)/iz(G)	***quedar V* + *CI* + *CR(de)*: 5** ostati/preostati + D + od(G)	***quedar I*: 15** skameniti se, stajati, umrijeti, biti, ostati ***quedar II*: 14** biti zastrto + I, postati, ostati + pridjev, stajati + prilog ***quedar VI*: 1** dogovoriti se
9	94	saber de	***saber* + *CR(de)*: 101** znati + o(L)/inf/zav. sur./A/za(A), čuti + o(L)/zav. sur./A/za(A) saznati + da/o(L)/za(A)/zav. sur., razumjeti se + u(A), doznati + zav. sur./za(A), biti upoznat + s(I), poznavati + A, sjetiti se + zav. sur.	***saber* + *CD* + *CR(de)*: 68** znati/čuti/saznati/doznati + A + o(L), znati + zav. sur./za(A), čuti + za(A), upoznati + A	***saber* + *CD*:[314] 8** znati + da/inf. ***saber* + CCM: 12** znati/poznavati + prilog (npr. *napamet*, *sigurno*) ***saber* + *CCL*: 13** znati/čuti + mjesna sur. (odakle, kamo, gdje, otkud)
10	96	servir de (servir II)	***servir II* + *CR(de)*: 31**	***servir II* + *CI* + *CR(de)*: 28**	***servirse III* + *CR(de)*: 3**

[313] Ova kratica stoji za priložni dodatak načina (španj. *complemento circunstancial de modo*).
[314] Riječ je o primjerima u kojima uz glagol *saber* stoji objektna surečenica (u kojoj je glava predikata infinitiv ili glagol u finitnom obliku), a prijedlogom *de* uveden je komplement zavisnoga glagola.

			(po)služiti + D/kao + N, predstavljati + A, pomoći + D/prilog (npr. *nimalo*)	biti + D + od pomoći, pomoći + D + prilog (npr. *nimalo*), (po)služiti + D + D/kao + N	služiti se + I, poslužiti + D ***servir I (+ CI) + PVO(de)*:**[315] **3** (po)služiti + D + kao + N
11	114	tardar en	***tardar + CR(en)*: 83** ne trebati dugo + inf./da, ne libiti se + da, trebati (*neko vrijeme/dugo/dulje*) + da, dugo ne uspjeti + inf., kasniti + s(I)	***tardar + CD + CR(en)*: 10** čekati + najdulje + na(A), trebati/biti potreban + N (npr. *sati*) + da, biti dovoljno brz + da, (ne) trebati + dugo + da, kasniti + toliko + s(I)	
12	117	servir para (servir II)	***servir II + CR(para)*: 51** služiti + D/zav. sur./da/za(A), poslužiti + D/da/kao + N/za(A), biti + za(A), biti stvoren + da, pomoći + A/D	***servir II + CI + CR(para)*: 17** služiti + D + da/D, poslužiti + D + da/u(L), pomoći + D + da, dostajati + da	***servirse III + CR(de) + CR(para)*: 2** poslužiti se + I + za(A)/u(A)

Osim navedenih konstrukcija, u manjem je broju slučajeva prijedlog uvodio komplemente koji nisu glagolski, nego imenski, priloški ili pridjevski i to za konstrukcije: *condenar + a* i *ayudar + a* po jedan primjer, *saber + de* tri primjera, *servir + de* šest primjera, *quedar + de* sedam primjera te *hablar + de* deset primjera. Preostali primjeri u korpusu za konstrukciju *dedicar + a*, njih ukupno 73, primjeri su povratne konstrukcije *dedicarse III + a*, koja će se obraditi u 8.2.4.

Kako se može vidjeti u tablici 12., kod četiriju konstrukcija zabilježeni su primjeri drugih značenja od istraživanoga: *dedicar + a, quedar + de, serivr + de* i *servir + para*. Glagol *dedicar* prema bazi *ADESSE* može imati tri značenja: *dedicar I*,[316] *dedicar II*[317] i *dedicar III*,[318] od kojih uz *dedicar I* može stajati prijedložna dopuna u nepovratnoj dvoaktantskoj i troaktantskoj konstrukciji, a uz *dedicar III* u povratnoj dvoaktantskoj. Osim toga, pronađeni su i primjeri glagola *dedicar II* u troaktantskoj konstrukciji s izravnim i neizravnim objektom (tzv. dvoprijelazna konstrukcija), koji će se obraditi ovdje, s obzirom na to da je također riječ o

[315] Oznaka *PVO* je kratica za španj. *predicativo*, predikatni proširak, u ovom slučaju uveden prijedlogom *de*.
[316] 'Destinar [algo] a una actividad o uso determinado' – 'Posvetiti [nešto] određenoj aktivnosti ili primjeni'. Vlastiti prijevod.
[317] 'Ofrecer o destinar algo a una persona' – 'Ponuditi ili posvetiti nešto nekoj osobi'. Vlastiti prijevod.
[318] 'Realizar [una actividad profesional o de otro tipo] ' – 'Izvršiti, ostvariti [aktivnost, profesionalnu ili neku drugu]'. Vlastiti prijevod.

nepovratnoj konstrukciji. Uspoređujući značenje glagola *dedicar I* i *dedicar II*, može se primijetiti kako je osnovna razlika u tome posvećuje li se netko ili nešto određenoj aktivnosti ili određenoj osobi pa se razlike u prijevodu na hrvatski donekle mogu objasniti vrstom referenta dopuna (npr. *sastojati se u nečemu*, ali *obratiti se nekomu*). Pritom se *primatelj* (REC) analizira kao prijedložna dopuna uz *dedicar I*, a kao neizravni objekt uz *dedicar II*, dok se *trpitelj radnje*, izražen kao izravni objekt, može i ne mora ostvariti. Osim prijevoda različitim glagolima, u prijevodu na hrvatski vidljive su i sličnosti, primjerice dvoaktantska *dedicar I + CR(a)* (99) i troaktantska konstrukcija *dedicar I + CD + CR(a)* (100), kao i *dedicar II + CD + CI* (101), mogu se prevesti glagolom *posvetiti*, koji otvara mjesto izravnom objektu u akuzativu te neizravnom u dativu, pri čemu je neizravni objekt ekvivalent prijedložne dopune uz *dedicar I*, a neizravnoga objekta uz *dedicar II*.

(99) *Había una página dedicada a los famosos paseos dominicales de la calle Jardines… – Jednu stranicu posvetili su čuvenim nedjeljnim šetnjama Ulicom Jardines…*

(100) *El día anterior lo había dedicado a preparar una suerte de indumentaria de mendigo... – Prethodne dane bijaše posvetio pripremi neke vrste prosjačkog ruha…*

(101) *Lo desenvolví y encontré el ejemplar de Los Pasos del Cielo que le había dedicado al señor Sempere. – Odmotao sam to i našao primjerak Koraka s neba koji sam posvetio gospodinu Sempereu.*

Glagol *quedar* prema bazi *ADESSE* opisuje se u ukupno šest značenja, od kojih uz *quedar V*[319] može stajati prijedložna dopuna, ali se osim njega u korpusu pojavljuju i primjeri *quedar I*,[320] *quedar II*[321] i *quedar VI*.[322] Najveći je broj primjera istraživanoga značenja *quedar V*, prilično ujednačena prijevoda (*ostati, preostati*), a ostala se značenja prevode različitim glagolima ili je oblik dopune drukčiji (npr. *ostati* s prijedložnim genitivom za *quedar V*, a s pridjevom za *quedar II*). U korpusu je pronađen samo jedan primjer značenja *quedar VI*, tako da se ne može zaključiti o njegovu prevođenju općenito.

[319] 'Haber o tener respecto a un todo o colectivo. Permanecer' – ' Imati/posjedovati u odnosu na neku cjelinu ili skupinu. Ostati, preostati'. Vlastiti prijevod.
[320] 'Permanecer en un lugar o estado, estar situado' – 'Ostati na nekom mjestu ili u nekom stanju, biti smješten'. Vlastiti prijevod.
[321] 'Resultar en cierta situación o estado por efecto de algún suceso / Sentar bien o mal' – 'Naći se u nekoj situaciji ili stanju kao posljedica nekog događaja / Sjesti dobro ili loše'. Vlastiti prijevod.
[322] 'Acordar [lo que se expresa]' – 'Dogovoriti [ono što se izražava]'. Vlastiti prijevod.

U bazi *ADESSE* glagol *servir* bilježi se s trima značenjima: *servir II*,[323] koje je u ovoj skupini prisutno u konstrukciji s prijedložnom dopunom uvedenom dvama prijedlozima (*de* i *para*), *servir III*,[324] koje može regirati prijedložne dopune istih oblika te *servir I*.[325] S obzirom na to da su sva tri značenja prilično slična te je među njima teško razlikovati i na španjolskome, nije neobično to što se u prijevodu pronalazi isti glagol za sva tri (*služiti* ili *poslužiti*), s time da se u nekim slučajevima mijenja oblik dopune.[326] U primjerima koji slijede prikazuje se ista konstrukcija na hrvatskom kojom se prevode različite španjolske konstrukcije, pri čemu je ostvareno značenje glagola *servir* prema bazi *ADESSE* u jednom paru isto, a u jednom različito. Primjeri (102) i (103) prikazuju konstrukciju *služiti + D + D* kao prijevod konstrukcije u istom značenju (*servir II*), ali s prijedložnom dopunom uvedenom različitim prijedlozima (*de* i *para*). U primjerima (104) i (105) konstrukcijom *poslužiti + D + kao + N* prevodi se konstrukcija *servir II + CI + CR(de)* u prvom, a *servir I + PVO(de)* u drugom slučaju.

(102) *Se trataba de una cuestión en la que nunca había llegado a pensar detenidamente, pues la respuesta <u>no iba a servirle de nada</u>… – Tim se pitanjem nikad nije uspio temeljito pozabaviti, jer odgovor <u>mu ničem ne bi služio</u>…*

(103) *…y así verse libre de la carga de aquel crío con salud de papel que <u>no le servía para nada</u>. – …i tako se osloboditi tereta toga djeteta papirnata zdravlja koje <u>mu nije ničemu služilo</u>.*

(104) *Si <u>le sirve de consuelo</u>, le diré que también usted me parece un italiano perfumado. – Ako <u>vam može poslužiti kao utjeha</u>, reći ću vam da mi se i vi činite kao naparfimirani Talijan.*

(105) *Otras veces echaba mano de gente conocida para que <u>sirvieran de modelo</u>. – Drugi bi pak put molio znance da <u>mu posluže kao model</u>.*

Iako se semantička uloga sredstva, izražena u španjolskome prijedložnom dopunom s *de* i svrhe, izražene prijedložnom dopunom s *para* uz *servir II* ponekad preklapaju pa u hrvatskome nema

[323] 'Ser útil, valer [para un determinado fin]' – 'Biti korisno, vrijediti [za određeni cilj, svrhu]'. Vlastiti prijevod.
[324] 'Utilizar, aprovechar [un objeto o situación] con un fin propio' – 'Rabiti, upotrijebiti [predmet ili situaciju] za vlastitu svrhu'. Vlastiti prijevod.
[325] 'Actuar en servicio de otros' – 'Djelovati u službi drugih'. Vlastiti prijevod.
[326] U radovima Mikelenić (2018) i Mikelenić i Oliver (u tisku) obradili smo ovaj glagol na manjem broju primjera, posebno se fokusirajući na odnos prijedložne dopune (uz *servirse III + CR(de)*, za kojega je pronađen prijevod *poslužiti + D* te *servir II* uz *CR(de)* i *CR(para)*) i izravnoga objekta, koji može stajati uz *servir I* i prevodi se na hrvatski konstrukcijom *polužiti + A*. Zaključeno je kako se različite dopune u španjolskome uz ovaj glagol mogu prevoditi na hrvatski dopunama različitih oblika uz isti glagol, što upućuje i na značenjske sličnosti triju značenja *servir* u bazi *ADESSE*.

razlike u njihovu prijevodu (v. (102) i (103)), u drugim je slučajevima ta razlika ipak vidljiva u sintaktičkoj strukturi (npr. komplement u prijedložnom akuzativu s prijedlogom *za* zabilježen je jedino kao ekvivalent prijedložne dopune s *para*). Uz povratni glagol *servir III*, gdje se *CR(de)*, osim u jednom slučaju, prevodi instrumentalom, ona se čini jasnije naglašena, međutim, zbog malog broja primjera, može se govoriti jedino o tendenciji.

Drugo je razlikovanje ono između prijedložne dopune uz *servir II* (104) i predikatnoga proširka (predikatne dopune) uz *servir I* (105) u španjolskome, koji se oba na hrvatski mogu prevesti predikatnim proširkom (*kao* + *N*) te se zapravo sva tri u korpusu pronađena primjera konstrukcije *servir I* + *PVO(de)* tako prevode. Naime, u bazi *ADESSE* se kao podznačenje *servir I* bilježi primjer *servir de niñera* (*služiti kao dadilja*), gdje je predikatni proširak *uloga* (španj. *rol*), a istoga je oblika kao prijedložna dopuna uz *servir II* i *III*. Način razlikovanja među dvama komplementima mogao bi biti postavljanje pitanja *koju ulogu ima?* (*¿qué rol tiene?*) i ako je odgovor smislen, zaključilo bi se da je riječ o predikatnom proširku: *ima ulogu dadilje* (*tiene el rol de niñera*), *ima ulogu modela* (*tiene el rol de modelo*), naspram: *ima ulogu utjehe* (*tiene el rol de consuelo*), no to bi se trebalo ispitati na većem broju primjera.

U ovoj su skupini prijevodi konstrukcija na hrvatski prilično ujednačeni, a kod svih je konstrukcija zabilježen mali broj neizravnih prijevoda (manje od pet), osim u slučaju konstrukcije *tardar* + *en*. Kao što se može vidjeti u tablici 12., kod prijevoda obiju konstrukcija uz glagol *tardar* često je dodavanje priloga u dvoaktantskoj konstrukciji i prevođenje izravnoga objekta prilogom u troaktantskoj. Prijedložna dopuna uz ovaj glagol često je u obliku infinitiva pa su među neizravnim prijevodima najbrojniji oni u kojima se glagol *tardar* izostavlja, a njegovo se značenje prenosi prilogom ili priložnim izrazom (npr. *vrlo brzo, ubrzo, prije ili poslije, brže-bolje*) te dopuna ostaje u infinitivu (npr. *Aunque no tardaremos en descubrirlo. – Ali to ćemo ionako vrlo brzo saznati.*) ili se prevodi finitnim oblikom glagola (npr. *No tardaron mucho en llegar. – Ubrzo su stigli.*).

Uz glagole u ovoj skupini prijedložna se dopuna osim u nepovratnoj dvoaktantskoj pojavljuje i u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji, s time da je treći argument izravni objekt (uz glagole *condenar, dedicar I, saber, tardar, ayudar, invitar* i *acusar*), neizravni objekt (uz *bastar, hablar, quedar* i *servir* u dvjema konstrukcijama) te prijedložna dopuna uvedena drugim prijedlogom (uz *hablar*). Treba napomenuti kako su primjeri *leísma*, dakle oni u kojima se

objekt ostvaruje i nenaglašenim osobnim zamjenicama u dativu *le, les*, zapaženi kod glagola *ayudar, invitar* i *acusar*.

Osim tih dviju, prisutne su i druge konstrukcije, primjerice treći argument iz troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom, ali u dvoaktantskoj konstrukciji (npr. glagol samo s izravnim ili neizravnim objektom). Međutim, važno je podsjetiti se kako u španjolskome izravni i neizravni objekt mogu biti uvedeni jedino prijedlogom *a*, zbog čega je razumljivo da se konstrukcija s jednim od objekata bilježi samo uz prva četiri glagola, uz iznimku *saber + de*. Naime, uz taj glagol zabilježeni su primjeri u kojima je prijedlog nekoliko mjesta iza glagola pa zapravo uvodi komplement predikata objektne rečenice. Ta je konstrukcija ovdje uključena u analizu zbog toga što je u pretrazi korpusa pronađena pa ju treba uzeti u obzir kod budućih pretraga te zbog toga što je jednak prijevod (*znati + da/inf.*) primijećen i kod konstrukcija s prijedložnom dopunom. Osim toga, zabilježene su i neke konstrukcije u kojima istraživani prijedlog uvodi priložnu oznaku, gdje se u većini slučajeva ne radi o dopunama nego o dodatcima te primjeri drukčijega značenja glagola, o kojima je već bilo riječi.

S obzirom na to da se dvoaktantska i troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom ostvaruju uz glagole u istome značenju, u prijevodu su zapaženi isti glagoli s argumentom manje ili više. Primjerice, uz glagol *ayudar* pronađene su tri konstrukcije: dvoaktantska s *CR(a)* (106), troaktantska s *CD* i *CR(a)* (107) i dvoaktantska s *CD* (108), a za sve je tri moguć prijevod glagolom *pomoći* gdje je prijedložna dopuna prevedena lokativom s prijedlogom *u*, a objekt dativom. Premda je razlika među dopunama većinom vidljiva u prijevodu, pronađen je jedan primjer u kojem je konstrukcija s prijedložnom dopunom prevedena jednako kao i ona s objektom: *pridonijeti + D*. U primjeru (109) prikazuje se prijevod konstrukcije *ayudar + CR(a)*, a u (110) konstrukcije *ayudar + CD*. Riječ je o jedinom takvom primjeru prijevoda i za konstrukciju s objektom, vjerojatno zbog toga što u ostalim primjerima objekt označava živo (osobu), a dativ uz glagol *pridonijeti* se odnosi na neživo, često na neko djelovanje. Također, uz ovaj se glagol objekt često ostvaruje dativnim oblicima osobne zamjenice, primjerice u (107) i (108) pa se može postaviti pitanje je li riječ o izravnom ili o neizravnom objektu.

(106) *Esos hombres que están cruzando habrán venido para <u>ayudar al traslado</u>. – Ti ljudi koji prelaze valjda su došli <u>pomoći u selidbi</u>.*

(107) *Mi madre <u>le ayudó a hacerlo</u>. – Moja <u>mu je</u> majka <u>pomogla u tome</u>.*

(108) *¿Quiere ayudar a Sempere o desplumarle? – Želite pomoći Sempereu ili ga opelješiti?*

(109) *...las risas de los dos criados no ayudaban a esclarecer el malentendido. – ...smijeh dvojice slugu nije pridonio razrješenju nesporazuma.*

(110) *Mi tembleque de manos, quizá, no ayudaba a mi representación. – Možda moje uzdrhtale ruke nisu pridonosile uvjerljivosti moje glume.*

Nekoliko je isključivo pasivnih dvoaktantskih konstrukcija (npr. *condenar, dedicar I*), koje se i na hrvatski prevode perifrastičnim pasivom, ali je moguća i preoblika stanja, koja ne utječe na oblik dopune u hrvatskom (npr. pasivna *dedicar I + CR(a)*: *biti posvećen + D*, ali i *posvetiti + A + D*, gdje je ekvivalent prijedložne dopune neizravni objekt u dativu). Konstrukcije u kojima prijedlog uvodi priložnu oznaku koja je dodatak, a ne dopuna, prevode se istim glagolima koji su primijećeni u prijevodu ostalih konstrukcija, a priložna oznaka prevodi se prilogom (ili priložnim izrazom)[327] ili odgovarajućom zavisnom surečenicom (npr. mjesnom surečenicom u prijevodu glagola *saber* s priložnom oznakom mjesta) pa ju je u hrvatskome lako identificirati.

U troaktantskim konstrukcijama izravni će se objekt najčešće prevesti besprijedložnim akuzativom te imati semantičku ulogu *trpitelja radnje*, a neizravni besprijedložnim dativom u ulozi *primatelja* (REC) pa će sukladno tome prijedložna dopuna češće biti drukčijega oblika, a isto će se preslikati na njezin prijevod u dvoaktantskoj konstrukciji. Zbog toga će uz ovu skupinu glagola prijedložna dopuna imati raznolikije semantičke uloge u usporedbi s glagolima u prethodnoj skupini. Izravni objekt u ulozi *trpitelja radnje* i dalje je ekvivalent prijedložnoj dopuni, ali u manje primjera i uz manji broj glagola (*invitar, hablar, saber, servir*). U prijevodu troaktantske konstrukcije s glagolom *hablar*, u kojoj uz prijedložnu dopunu stoji neizravni objekt, moguć je isti prijevod (npr. *reći + D + A*, gdje je objekt u dativu ekvivalent španjolskog neizravnog objekta, a objekt u akuzativu prijedložne dopune).

Ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskom i u ovoj su skupini brojni neizravni objekti i to u besprijedložnom dativu, gdje osim *trpitelja radnje* (npr. *pridonijeti + D*), imaju semantičku ulogu *primatelja* (REC) (npr. *pomoći + D*) i *benefaktora* (BEN) (npr. *poslužiti + D*), besprijedložnom instrumentalu u dvjema konstrukcijama (*baviti se + I* i *zadovoljiti se + I*), prijedložnom akuzativu s prijedlozima *na, u* i *za* (npr. *misliti + na(A), razumjeti se + u(A), znati*

[327] U radu Mikelenić (2017, str. 43) na mnogom manjem korpusu primijetili smo jednaku razliku u prevođenju prijedložne dopune i priložne oznake mjesta u konstrukciji *hablar + de*, koja se potvrdila i ovdje.

+ *za(A)*), lokativu s prijedlozima *o* i *u* (npr. *pisati* + *o(L)*, *sastojati se* + *u(L)*), instrumentalu s prijedlogom *s(a)* (npr. *biti upoznat* + *s(I)*). Objekt u besprijedložnom genitivu se ne ostvaruje, a konstrukcija s prijedložnim genitivom je svega nekoliko i to isključivo u prijevodu konstrukcije *quedar* + *a* s dvama glagolima: *ostati* i *preostati*. Od ostvarenih komplemenata u prijedložnom genitivu, u leksikonu *CROVALLEX* opisuje se samo *od(G)* uz glagol *preostati* u ulozi *podrijetlo* (ORIG) (111). Uz isti se glagol može nalaziti i komplement u genitivu s prijedlogom *iz* (112), dok je uz glagol *ostati* zabilježen i primjer genitiva s prijedlogom *iza* (113). Smatramo kako je u svim trima slučajevima riječ o dopunama (neizravnim objektima), koje bi se u (112) i (113) eventualno mogle protumačiti adverbijalno (usp. *odakle?*, *gdje?* naspram *iz čega?*, *iza koga?*).[328]

(111) *...Claret había sido incapaz de disparar sobre Mijail Kolvenik, o lo que quedaba de él. – ...Claret nije više bio u stanju pucati u Mijaila Kolvenika, ili u ono što je preostalo od njega.*

(112) *Estábamos nosotros, los que quedábamos del batallón... – Bili smo mi koji smo preostali iz bataljuna...*

(113) *Cuanto queda de nosotros son nuestras acciones, el bien o el mal que hacemos a nuestros semejantes. – Ono što ostaje iza nas naša su djela, dobro ili zlo koje činimo svojima bližnjima.*

Semantičke uloge ostalih spomenutih neizravnih objekata, osim *trpitelja radnje* mogu biti: *rezultat* (RESL) (npr. *osuditi* + *na(A)*), *uzrok* (CAUS) (npr. *biti optužen/optužiti* + *za(A)*) i *cilj* (AIM) (npr. *poslužiti* + *za(A)*). Dopuna u instrumentalu uz glagol *zadovoljiti se*, u leksikonu *CROVALLEX* se bilježi kao *trpitelj radnje* i dio imenskoga predikata, dok ju Brač (2017, str. 352) tumači kao dopunu s ulogom uzročnika, s čime se slažemo.

Priložna oznaka (dodatak) kao ekvivalent prijedložne dopune u ovoj se skupini pojavljuje u prijevodu *servir II (+CI)* + *CR(de)* (114) te *invitar (+ CD)* + *CR(a)*, gdje oblik komplementa može biti *na(A)* (115) ili prilog (116). Komplementi u prijedložnom akuzativu uz ova dva glagola (*izvesti*[329] i *pozvati*) u leksikonu *CROVALLEX* bilježe se kao *smjer-prema* (DIR3).

[328] Usp. Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 221–3).
[329] U leksikonu *CROVALLEX* nije opisan navedeni okvir za glagol *izvesti*, no jest za *odvesti*.

(114) *Intentó explicárselo, pero no sirvió de nada. – Nastojao joj je to objasniti, ali nije nimalo pomoglo.*

(115) *Había pensado en invitarle a comer. – Razmišljao sam da vas izvedem na ručak.*

(116) *No reparé en su indumentaria hasta que el empleado abrió la portezuela y los invitó a pasar. – Nisam obraćao pozornost na njihovu odjeću sve dok službenik nije otvorio vrata i pozvao ih unutra.*

I u ovoj skupini glagola ekvivalent prijedložne dopune u hrvatskome može biti objektna rečenica u ulozi *trpitelja radnje* (npr. uz glagole *predložiti, čuti, znati, spomenuti*) (117). Zavisna surečenica uz neke glagole može imati ulogu *cilja* (AIM) (npr. uz *pomoći, pozvati, poslužiti*) (118), a zabilježen je i slučaj *uzroka* (CAUS) (119).

(117) *...Patrick nunca le había hablado de que quisiera montar un negocio o casarse con alguna mujer. – ...Patrick mu nikad nije ni spomenuo da namjerava pokrenuti kakav posao ili se oženiti.*

(118) *Tal vez tu presencia ayude a encontrarlo. – Možda tvoja nazočnost pomogne da ga se nađe.*

(119) *Lleno de rabia, me insultó y me acusó de no haberle querido nunca, de ser una furcia cualquiera. – Obuzet srdžbom, uvrijedio me i optužio da ga nikad nisam voljela, da sam obična drolja.*

Infinitivi kao ekvivalenti prijedložnoj dopuni u ovoj su skupini glagola prisutni u nekoliko aktivnih i pasivnih konstrukcija s malim brojem primjera te je prema našem sudu u većini riječ o neizravnim objektima (120)–(122). Također, prijedložna se dopuna na hrvatski može prevoditi i dopunom u službi subjekta, koja se realizira kao dopuna u nominativu, u infinitivu ili zavisna surečenica, i to u manjem broju primjera u slučaju konstrukcije *bastar (+ CI) + CR(con)* (123) te u jednom primjeru konstrukcije *hablar + CR(de)* (124).

(120) *Ellas siempre habían ayudado a traer nuevas vidas al mundo. – Uvijek su pomagale donositi nove živote na svijet.*

(121) *Era un escritor condenado a vivir como alguien que carecía del don de la escritura… – Bio sam pisac osuđen živjeti poput nekoga sasvim lišena dara za pisanje…*

(122) *...dijo el portero en aquel tono aplastado y dócil de la gente condenada a servir a fuerza de palos. – ...rekao je vratar rezigniranim, krotkim tonom ljudi prisiljenih služiti.*

(123) *Me basta con su palabra. – Dovoljna mi je vaša riječ.*

(124) *Recordó entonces que aquélla no era la primera vez que oía hablar de la Taberna del Gato. – Uto se sjeti da ovo nije prvi put da je čuo kako se spominje Krčma kod mačka.*

Već je naveden primjer u kojem se prijedložna dopuna na hrvatski prevodi predikatnim proširkom (104), s time da treba napomenuti kako je dopuni oblika *kao + N* uz glagol *poslužiti* u leksikonu *CROVALLEX* pridan dubinski padež *način* (MANN). Također je prisutan primjer prijevoda troaktantske konstrukcije *acusar I + CD + CR(de)* konstrukcijom *nazivati + A + I* (125), gdje je je prijedložna dopuna prevedena dopunom u instrumentalu u službi predikatne dopune (usp. Brač, 2017, str. 304). Slično tome, zabilježeno je nekoliko primjera prijevoda konstrukcije *servir II + CI + CR(de)* glagolskom perifrazom u hrvatskome *biti od pomoći + D*, gdje je dopuna u dativu ekvivalent neizravnoga objekta u španjolskome (126).

(125) *Unos y otros lo acusaban de espía, de esbirro, de héroe, de asesino, de conspirador, de intrigante, de salvador o de demiurgo. – Nazivali su ga uhodom, žbirom, junakom, ubojicom, urotnikom, spletkarom, spasiteljem ili vragom.*

(126) *Con todo, sus consejos nos sirvieron de gran ayuda. – Uza sve to njegovi su nam savjeti bili od velike pomoći.*

U ovom su se potpoglavlju analizirali glagoli uz koje se prijedložna dopuna osim u nepovratnoj dvoaktantskoj pojavljuje i u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji. Napravljena je usporedba prijevoda prijedložne dopune u tim dvjema konstrukcijama te je zaključeno kako razlike nema, što je bilo i za očekivati s obzirom na to da je riječ o istom značenju glagola. S druge strane, zabilježeni su i primjeri drugih značenja glagola prema bazi *ADESSE*, gdje je u nekim slučajevima pronađen isti prijevod za različita značenja (npr. *dedicar*), a u nekima se razlika u značenju na španjolskome vidjela i u prijevodu na hrvatski uporabom drukčijih glagola (npr. *quedar*) ili uporabom istih glagola s dopunom u drukčijem obliku (npr. *servir*). Jasno, treba imati na umu da se kod pridruživanja različitih značenja glagolima u bazi *ADESSE* u prvome redu vodilo razlikama u argumentnoj strukturi na španjolskome (v. 7.4.1.), što se može, ali i ne mora preslikati na hrvatski prijevod.

Također, zabilježeni su primjeri u kojima je traženi prijedlog uvodio priložne oznake, u kojima se razlika od prijevoda konstrukcija s prijedložnom dopunom vidjela u uporabi priloga ili priložnih surečenica u hrvatskome, što čini vrijednu informaciju za mogućnost razlikovanja i automatske detekcije ovih komplemenata. U usporedbi s prošlom skupinom, ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskom također su većinom dopune (neizravni objekt, izravni objekt, objektna rečenica, predikatna dopuna), premda je zabilježen i manji broj dodataka (adverbijala), no moguće semantičke uloge nešto su brojnije pa je uz *trpitelja radnje* prisutan i *primatelj, benefaktor, cilj* itd. Smatramo da je razlog tomu to što su svi ovi glagoli trovalentni pa će kod nekih *trpitelj radnje* u obama jezicima biti izražen argumentom koji nije prijedložna dopuna, posebice izravnim objektom.

8.2.3. *Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije*

U ovoj se skupini analiziraju glagoli uz koje se prijedložna dopuna ostvaruje u nepovratnoj dvoaktantskoj konstrukciji, ali su uz to u korpusu pronađeni i primjeri drugih konstrukcija (različito značenje glagola, priložna oznaka, izravni ili neizravni objekt, dopuna vršitelja radnje), kao što se može vidjeti u tablici 13. Fokus ovog potpoglavlja bit će na usporedbu njihovih prijevoda na hrvatski, kako bi ih se moglo jednostavnije identificirati, a uz to će se obraditi ekvivalenti prijedložne dopune, kao i dosad.

Tablica 13. Glagoli uz koje se ostvaruju nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski[330]

R.br.	Br.	Konstr.	Prijevodi prijedložne dopune	Prijevodi drugih konstr.
1	1	acceder a (acceder II)	***acceder II + CR(a)*: 23** pristati + na(A)/inf./da	***acceder I + CR(a)*: 4** (pri)stupiti + na(A), doći/dospjeti + do(G) ***acceder I + LOC(a)*:[331] 21** stići + do(G), doći + do(G)/u(A), pristupiti/prići + D, ući/dospjeti/zaći + u(A), pristići + prilog (npr. *onamo*)

[330] U ovu bi se skupinu mogla svrstati i konstrukcija *hacer + de (hacer I)*, no odlučeno je kako će se potpunija analiza moći napraviti u potpoglavlju 8.2.7., s obzirom na to da glagol *hacer* u još dvama značenjima regira prijedlog *de* i to u različitim konstrukcijama.
[331] Oznaka u bazi *ADESSE* za adverbijalnu dopunu mjesta, u ovom slučaju uvedenu prijedlogom *a*.

2	7	asistir a (asistir I)	***asistir I + CR(a)*: 41** slušati/promatrati + A/kako, doći/sudjelovati + na(A), prisustvovati/svjedočiti/biti nazočan/nazočiti/pribivati + D, biti + na(L), gledati + A/u(A)/kako, pohađati + A	***asistir II + CD*: 8** pomoći/služiti + D, asistirati + na(L)
3	8	atender a (atender I)	***atender I + CR(a)*: 18** slušati/pričekati/pratiti/uslišiti/obavljati + A, (pri)paziti + na(A), odazvati se/javiti se + na(A), voditi računa + o(L), mariti + za(A), udovoljavati + D	***atender II + CD*: 36** razgovarati + s(I), dočekati/poslužiti/uslužiti/pregledati/primiti/liječiti/njegovati + A, pobrinuti se + za(A), skrbiti/brinuti se + o(L), pomoći/odgovarati + D
4	12	contestar a	***contestar + CR(a)*: 15** odgovoriti/javiti se + na(A)	***contestar + CI(a)*: 2** odgovoriti/odvratiti + D
5	14	correspondER a (correspondER I)	***corresponder I + CR(a)*: 30** uzvratiti + A/D/za(A)/na(A), odgovarati + D/na(A), odnositi se/odgovoriti + na(A)	***corresponder I + CI*: 14** pripadati/odgovarati/dolikovati/priličiti/preostajati + D, krasiti + A
6	17	destinar a	***destinar + CR(a)*: 37** ići + u(A), biti namijenjen + D/za(A), moći/trebati/imati/biti suđeno/biti svrha + inf., biti izabran/biti određen + da, biti predodređen + da/za(A), biti osuđen + da/na(A), biti usmjeren + na(A), biti osmišljen + kako, služiti + D	***destinar + CI*: 8** biti namijenjen + D, biti na ime + G ***destinar + LOC(a)*: 3** slati/biti upućen/biti poslan + u(A)
7	22	esperar a (esperar I)	***esperar I + CR(a)*: 104** pričekati + da/A, čekati + da/A/do(G)	***esperar I + CD*: 29** pričekati + A, čekati + A/na(A) ***esperar I + CCL*: 17** čekati + pred(I)/na(L)/s(G)/podno(G)/za(I)/u(L)/kraj(G) ***esperar II*: 13** očekivati + A/da, nadati se + da, biti u iščekivanju + G, živjeti u nadi + da
8	24	jugar a (jugar I)	***jugar I + CR(a)*: 25** igrati + A, igrati se + G/I/da	***jugar I + CCL*: 2** igrati se + uz(A)/pod(I) ***jugarse II + CD + CR(a)*: 2** staviti + A + na(A)
9	28	obedecer a (obedecer II)	***obedecer II + CR(a)*: 25** povoditi se + za(I), proizlaziti + iz(G), biti posljedica/biti zasluga + G, potjecati/poteći + od(G), izazvati/biti uzrok/biti razlog + N, biti uzrokovan + I, slijediti + A, biti zaslužan + za(A), pripisati/biti povod + D	***obedecer I + CD*: 6** poslušati + A
10	32	pertenecer a	***pertenecer + CR(a)*: 60** pripadati + D/prilog (npr. *onamo*), nalikovati + na(A),	***pertenecer + CI*: 4** pripadati + D

			spadati + u(A), biti + iz(G) ***pertenecer + CR(a)/CI*: 43** pripadati + D, biti + pridjev (npr. *njihov*)	
11	38	responder a (responder I)	***responder I + CR(a)*: 36** odgovoriti/odgovarati/ponuditi odgovor + na(A)	***responder I + CI*: 8** odgovoriti + D ***responder II + CR(a)*: 12** odgovarati + D/na(A), biti dio + G, uzvratiti + na(A)
12	42	acabar con	***acabar + CR(con)*: 72** dokrajčiti/okončati/uništiti/ubiti/s rediti/ukloniti/ugasiti/iskušavati/s lomiti/isprazniti/dotući/prekinuti/ pokvariti/srušiti/oduzeti/odnijeti + A, skončati + A/s(I), obračunati se + s(I), završiti + s(I)/N, riješiti se/stajati + G	***acabar + CCM*: 7** završiti + I
13	130	contar con (contar III)	***contar III + CR(con)*: 43 (+5 *contar III* ili *IV*)** imati/steći/nemati/posjedovati/br ojati + A, računati + na(A)/s(I), osloniti se + na(A), uživati + u(L), boraviti + u(L), nalaziti se + N, raspolagati + s(I)/I	***contar I*: 5** pisati, pričati, ispričati, potvrditi, ispripovijedati ***contar II*: 1** izbrojiti
14	131	contar con (contar IV)	***contar IV + CR(con)*: 14 (+5 *contar III* ili *IV*)** računati + na(A)/da, imati + A	
15	48	dar con (dar V)	***dar V + CR(con)*: 59** doći + na(A)/do(G), nabasati/naići/naletjeti + na(A), (pro)naći/pogoditi/sresti/ugledati/ otkriti + A	***dar(se) III + CR(con)*: 12** lupati/razbiti/lupiti/udariti/pokaza ti/udariti se + I, naletjeti + na(A)
16	50	golpear con	***golpear + CR(con)*: 16** pokucati/udarati/umlatiti/kuckati + I, udariti + I/u(A)	***golpear + CCM*: 17** lupati/udariti/(po)kucati/tresnuti/z alupiti + prilog
17	56	vivir con (vivir I)	***vivir I + CR(con)*: 29** živjeti + s(I)/G(kod), proživjeti + s(I)	***vivir I + CCM*: 7** živjeti + u(L)/s(I)
18	69	cuidar de (cuidar I)	***cuidar I + CR(de)*: 19** brinuti se + za(A), brinuti/skrbiti + o(L), čuvati/njegovati + A, paziti + na(A)	***cuidar(se) II + CR(de)*: 8** nastojati + inf., paziti/pobrinuti se + da
19	79	entender de	***entender + CR(de)*: 15** razumjeti + A, razumjeti se + u(A), znati + o(L)	***entender + CCM*: 4** razumjeti/shvatiti + prilog (npr. *dobro*), pojmiti + I
20	98	vivir de (vivir I)	***vivir I + CR(de)*: 20** živjeti + od(G)/u(L)/s(I)	***vivir I + CCT*:**[332] **3** živjeti + prilog (npr. *noću*) ***vivir I + CCM*: 5** živjeti + prilog (npr. *drugačije*)

[332] Ova kratica stoji za priložni dodatak vremena (španj. *complemento circunstancial de tiempo*).

21	135	tratar de (tratar II)[333]	***tratar II + CR(de)*: 255** pokušati/pokušavati/željeti/htjeti/ nastojati/trebati + inf., smišljati + kako, truditi se + da/inf., paziti/trsiti se + da	***tratar VI + PVO(de)*: 13** praviti budalu + od(G), govoriti/reći + (D) + A, obraćati se + s(I), zvati + (A) + N, odnositi se + prema(D), ponašati se + kao da, vikati + da, nazvati + I
22	103	creer en	***creer + CR(en)*: 86** (po)vjerovati + u(A)/D	***creer + CD*:[334] 25** (po)misliti/vjerovati/uvjeravati se/smatrati + da, (u)činiti se + da/kako
23	106	entrar en	***entrar + CR(en)*: 44** urazumiti + A, doći + D, upuštati se/ulaziti/ući/uletjeti/stupiti/unesti se/zadubiti se/zapasti/biti/pasti + u(A), baciti se + na(A)/u(A), biti zahvaćen + I, stupiti + na(A)	***entrar + LOC(en)*: 229** ući + u(A)/na(A)/A, otići/ulaziti/upasti/stupiti nogom/sići/ušetati/poći + u(A), ulaziti + prilog, doći + u(A)/D, uspinjati se + na(A), pristupiti + D, ispuniti + A ***entrar + CCT*: 2** ući + u(L)/prilog (npr. *upravo*)
24	112	pensar en	***pensar + CR(en)*: 290** (po)misliti + na(A)/inf./da/A/zav. sur./o(L), razmišljati/razmisliti + o(L)/da/zav. sur., pomišljati + na(A)/da/zav. sur./inf., kaniti/namjeravati/naumiti/htjeti/ namisliti + inf., sjetiti se + G, podsjećati/podsjetiti/biti usredotočen + na(A), smisliti/prizivati u misao/zamišljati/promišljati + A, smišljati + kako, nagnati na pomisao + što, promisliti + o(L)	***pensar + CD*:[335] 11** pomisliti + da/kako, steći dojam/zamišljati + da, misliti + da/na(A), vjerovati + A, činiti se + D + da ***pensar + CCM*: 4** (po)misliti/razmišljati + prilog (npr. *naglas*) ***pensar + CCT*: 2** misliti + u(L)
25	115	trabajar en	***trabajar + CR(en)*: 34** raditi + na(L)/A	***trabajar + CCL*: 53** raditi + u(L)/kod(G)/za(A)/prilog (npr. *ondje*)/na(L) ***trabajar + CCM*: 5** odlaziti na posao + I, raditi + prilog (npr. *zajedno*)
26	123	velar por (velar I)	***velar I + CR(por)*: 15** brinuti se + o(L)/za(A), nadzirati/budno paziti/čuvati + A, bdjeti + nad(I), starati se/pobrinuti se + za(A), voditi brigu + o(L), paziti + da	***velar II + AGT(por)*:[336] 8** biti prekriven/biti zastrt/biti opaljen/biti osvijetljen/biti zaštićen + I

[333] Usp. s analizom *tartarse + de (tratar IV)*, potpoglavlje 8.2.4.

[334] Riječ je o primjerima u kojima uz glagol *creer* stoji objektna surečenica (u kojoj je glava predikata infinitiv ili glagol u finitnom obliku), a prijedlogom *en* uveden je komplement zavisnoga glagola.

[335] Jednako kao i kod prethodnoga, riječ je o primjerima u kojima uz glagol *pensar* stoji objektna surečenica (u kojoj je glava predikata infinitiv ili glagol u finitnom obliku), a prijedlogom *en* uveden je komplement zavisnoga glagola.

[336] Kratica *AGT* u bazi *ADESSE* stoji za dopunu vršitelja radnje (španj. *complemento agente*), u ovom slučaju uvedenu prijedlogom *por*.

27	124	escribir sobre	***escribir + CR(sobre)*: 24** pisati + o(L)	***escribir + CCL*: 3** pisati + po(L)/na(L)

Osim navedenih konstrukcija, kao i kod prethodnih dviju skupina, pronađeni su primjeri gdje prijedlog nije uvodio glagolski komplement i to: deset takvih primjera za konstrukciju *vivir I + de*, šest za *escribir + sobre*, četiri za *trabajar + en*, po tri za *acabar + con, entender + de* i *tratar II + de*, po dva za *dar V + con* i *pensar + en* te po jedan za *destinar + a, jugar I + a, responder I + a, cuidar I + de* i *creer en*. Uz to, kod nekih je konstrukcija prijedlog uvodio priložnu oznaku, ali se radilo o jednom primjeru: *esperar I + a, responder I + a, creer + en, trabajar + en*, s time da je za prvu pronađen samo jedan takav primjer, a za preostale po dva, no radilo se o priložnim oznakama drukčijega tipa (npr. vremena i načina za *responder I + a*). Zabilježen je jedan primjer povratne konstrukcije s prijedložnom dopunom: *cuidarse + CR(de)* te pet primjera glagolske lokucije *responder al nombre* (*odazivati se na ime*). Također, treba napomenuti kako je za konstrukciju *tratar + de* pronađeno još 348 primjera, koji će se obraditi u sljedećem potpoglavlju, jer je riječ o primjerima povratne dvoaktantske konstrukcije *tratarse + de* (*tratar IV*) te još jedan primjer značenja *tratar III*.

Uz sljedeće glagole, osim nepovratne dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom, prisutne su i konstrukcije u drugom značenju ili značenjima: *asistir, atender, obedecer, contar* (dvije konstrukcije), *dar, tratar, velar, acceder, cuidar, esperar, jugar* i *responder*. Kod većine je razlika u značenjima bila jasno vidljiva i u prijevodu (uz pojedine malobrojne iznimke koje se navode niže u tekstu), jedino se u slučaju dvaju istraživanih značenja glagola *contar* naišlo na poteškoće pri međusobnom razlikovanju, s time da pri njihovu razlikovanju s ostala dva u korpusu potvrđena značenja nije bilo problema.

Istraživano značenje konstrukcije *asistir + a* je *asistir I*,[337] a uz to su pronađeni primjeri značenja *asistir II*[338] s izravnim objektom prema bazi *ADESSE*, s time da je zabilježen i primjer *leísma*. Navedena razlika među značenjima vidljiva je i u hrvatskom prijevodu, gdje su upotrijebljeni drukčiji glagoli nego kod prijevoda konstrukcije *asistir I + CR(a)*. Isto se može primijetiti i za konstrukciju *obedecer + a*, gdje prijedložna dopuna stoji uz *obedecer II*,[339] dok

[337] 'Acudir [a un lugar o estar presente en él en un acontecimiento señalado]' – 'Doći [na neko mjesto ili na njemu prisustvovati određenom događaju]'. Vlastiti prijevod.
[338] 'Prestar ayuda y cuidados' – 'Pružiti pomoć i skrb'. Vlastiti prijevod.
[339] 'Tener como motivo, derivarse' – 'Biti razlog, proizlaziti'. Vlastiti prijevod.

je uz *obedecer I*[340] zabilježen izravni objekt te za *jugar + a*, gdje se u značenju *jugar I*[341] javlja prijedložna dopuna, dok je povratna konstrukcija s *jugar II*[342] troaktantska (*CD + CR(a)*). Osim istraživanoga značenja *esperar I,*[343] u primjerima konstrukcije *esperar + a* pronađeno je i značenje *esperar II,*[344] međutim razlika je među njima i u hrvatskom prijevodu bila jasna te su se, kao i kod prethodnih, rabili različiti glagoli.

U slučaju konstrukcije *atender + a*, istraživano značenje s prijedložnom dopunom je *atender I,*[345] dok je uz *atender II*[346] prisutan izravni objekt. U prijevodu dviju konstrukcija prisutni su različiti, ali značenjski bliski glagoli, a razlika među njima u španjolskome leži u referentu dopune, gdje se izravni objekt odnosi na živo, a prijedložna dopuna na neživo, kao što se može vidjeti u (127)–(130). Primjeri (127) i (129) prikazuju prijevod konstrukcije s prijedložnom dopunom (*atender I + CR(a)*), a (128) i (130) konstrukcije s izravnim objektom u drugom značenju (*atender II + CD*).

(127) *María colgó <u>sin atender a su respuesta</u>. – María je prekinula i <u>ne pričekavši njegov odgovor</u>.*

(128) *Cuando por fin se detuvo, <u>atendió a Alcuino</u> con agrado. – Kad se napokon zaustavio, <u>dočeka Alkuina</u> sa zadovoljstvom.*

(129) *Pero <u>atendamos a la disposición</u> de las marcas. – Ali <u>pripazimo na raspored</u> biljega.*

(130) *...porque en aquel momento lo único que le importaba era que <u>atendiesen a su padre</u> lo antes posible. – ...jer joj je u tom trenutku jedino bilo važno da <u>se pobrinu za njezina oca</u> što je prije moguće.*

Kako je već navedeno, u ovom se potpoglavlju obrađuje konstrukcija *tratar + de* i to s prijedložnom dopunom uz *tratar II*[347] i s predikatnim proširkom (*PVO*) uz *tratar VI*.[348] Kao i u

[340] 'Realizar lo que se ordena' – 'Izvršiti naredbu'. Vlastiti prijevod.
[341] 'Realizar una actividad lúdica' – 'Provesti ludičku aktivnost'. Vlastiti prijevod.
[342] 'Arriesgar, apostar, poner en juego' – 'Riskirati, kladiti se, staviti na kocku'. Vlastiti prijevod.
[343] 'Permanecer en sitio adonde se cree que ha de ir [alguien] o en donde se presupone que sucederá [algo]' – 'Ostati na mjestu na koje se vjeruje da će doći [netko] ili na kojem se pretpostavlja da će se dogoditi [nešto]'. Vlastiti prijevod.
[344] 'Creer posible y desear que suceda [algo]' – 'Vjerovati mogućim i željeti da se dogodi [nešto]'. Vlastiti prijevod.
[345] 'Aplicar voluntariamente el entendimiento o prestar atención' – 'Mariti, voditi računa (dosl. dobrovoljno primijeniti razumijevanje) ili obratiti pažnju'. Vlastiti prijevod.
[346] 'Prestar servicios de atención. Ocuparse del cuidado de alguien (por ext., de una empresa, proyecto...)' – 'Pružati usluge njege. Brinuti za nekoga (isto tako, za neki pothvat, projekt…)'. Vlastiti prijevod.
[347] 'Intentar hacer o conseguir [algo]' – 'Pokušati učiniti ili postići [nešto]'. Vlastiti prijevod.
[348] 'Aplicarle [a alguien] una forma de tratamiento o un calificativo' – 'Primijeniti [na nekoga] određeno postupanje ili određenje (naziv)'. Vlastiti prijevod.

slučaju prethodnih konstrukcija, u prijevodu na hrvatski vidi se jasna razlika u značenju između ovih dvaju glagola, a jedan od ekvivalenata predikatnog proširka na hrvatskom također je predikatni proširak (npr. *tratar de tonta – nazvati glupačom*). Jasna razlika među značenjima vidljiva je i kod konstrukcije *velar + por*, gdje uz *velar I*[349] stoji prijedložna dopuna, a uz *velar II*[350] dopuna vršitelja radnje (*AGT*). Na hrvatskom se značenje sredstva izraženo ovom dopunom izražava neizravnim objektom u instrumentalu, kako se može vidjeti u primjeru (131).

(131) *La cubierta había quedado velada por las llamas y el reborde de las páginas ennegrecido, pero por lo demás el libro estaba intacto. – Korice su bile opaljene plamenom, a rubovi stranica pocrnjeli, ali sve drugo na knjizi bilo je netaknuto.*

U bazi *ADESSE*, prijedložna dopuna uvedena prijedlogom *a* može stajati uz dva značenja glagola *acceder*, s time da je u ovom radu jedino za *acceder II*[351] pronađen dovoljan broj primjera, dok je kod *acceder I*,[352] uz četiri primjera s prijedložnom dopunom, zabilježen veći broj primjera s adverbijalnom dopunom mjesta (*LOC*). Između dvaju značenja vidljiva je jasna razlika u prijevodu, dok je kod prijevoda dviju dopuna u drugom značenju glagola ponekad potrebno pogledati pojedine primjere kako bi ih se razlikovalo. Primjerice, obje se konstrukcije mogu na hrvatski prevesti glagolom *doći* s objektom u genitivu s prijedlogom *do*, kao što se može vidjeti u (132) za konstrukciju *acceder I + CR(a)* i (133) za *acceder I + LOC(a)*. Naime, riječ je o dvama već spomenutim značenjima glagola *doći* pa je dopuna u genitivu u (132) neizravni objekt, a u (133) neobvezna adverbijalna dopuna.

(132) *Mediante sobornos, el sicario accedió al documento… – Plaćeni je ubojica podmićivanjem došao do dokumenta…*

(133) *Esperaría a que el sol se ocultase y accedería a Würzburg por el reguero de los desagües... – Pričekat će da zađe Sunce i doći do Würzburga kroz kanal otpadnih voda…*

[349] 'Estar despierto vigilando y cuidando, típicamente con esmero y normalmente durante la noche' – 'Bdjeti nadzirući i čuvajući, obično brižljivo i noću'. Vlastiti prijevod.
[350] 'Cubrir, ocultar a medias, atenuar o disimular [algo]' – 'Prekriti, napola sakriti, ublažiti ili prikriti [nešto]'. Vlastiti prijevod.
[351] 'Mostrarse conforme en hacer o que se haga [algo]' – 'Pristati učiniti ili da se učini [nešto]'. Vlastiti prijevod.
[352] 'Tener acceso a un lugar (por extensión, a una situación o condición superiores)' – 'Imati pristup nekom mjestu (isto tako, boljoj situaciji ili položaju)'. Vlastiti prijevod.

Uz glagol *dar* pronađeni su primjeri prijedložne dopune s *con* u dvama značenjima: *dar V*[353] i *dar III*,[354] s time da je potonje svrstano u *druge konstrukcije* zbog toga što za njega nije ostvaren dovoljan broj primjera. Kao i kod prethodne konstrukcije, u prijevodu na hrvatski mogu se zapaziti neke sličnosti u odabiru glagola (npr. prijevod *naletjeti + na(A)*), međutim zabilježene su većinom razlike, kao što se može vidjeti na primjeru (134), gdje su obje konstrukcije prisutne u istoj rečenici: *darse III + CR(con) – udariti se + I* te *dar V + CR(con) – doći + do(G)*.

(134) *Grandes se dio con la palma de la mano en la frente, como si acabase de dar con el quid de la cuestión. – Grandes se udario dlanom po čelu, kao da je upravo došao do srži problema.*

Kao i u slučaju glagola *dar*, uz glagol *responder* prijedložna dopuna s prijedlogom *a* može stajati uz *responder I*[355] i uz *responder II*,[356] s time da je samo za prvo značenje pronađen dovoljan broj primjera u korpusu. U prijevodu dvaju značenja prisutan je glagol *odgovarati*, s time da je dopuna uz *responder I* prevedena prijedložnim akuzativom (*na(A)*), a dopuna uz *responder II* dativom, osim jednog slučaja (135). U leksikonu *CROVALLEX* dopuna u prijedložnom akuzativu uz glagol *odgovarati* može imati ulogu *rezultata* (RESL) ili *trpitelja radnje* (PAT), ovisno o tome uz koje značenje toga glagola stoji: 'odgovarati (odgovárati) ≈ uzvraćati' ili 'govoriti ono što se traži pitanjem, davati odgovore', što odgovara španjolskim glagolima *responder II* i *responder I*. U (135) značenje glagola *odgovarati* je 'uzvraćati', a dopuna (neizravni objekt) izražava *rezultat*. Slično je primijećeno i za glagol *cuidar*, koji i u istraživanome značenju *cuidar I*[357] i u značenju *cuidar II*[358] može regirati prijedložnu dopunu, no za *cuidar II* nije bilo dovoljno primjera. U prijevodu je vidljiva razlika u značenju ekvivalentna onoj u španjolskome (*cuidar I* – 'brinuti, skrbiti' prema *cuidar II* – 'nastojati, pobrinuti se'), koja se prikazuje u primjerima (136): *cuidar I + CR(de)* i (137): *cuidar II + CR(de)*.

---

[353] 'Descubrir [a una persona, objeto o situación] [de manera intencionada o no]. Encontrar, hallar' – 'Otkriti [neku osobu, stvar ili situaciju] [namjerno ili nenamjerno]. Naći, pronaći'. Vlastiti prijevod.
[354] 'Golpear, pegar, chocar' – 'Udariti, lupiti, tući, sudariti'. Vlastiti prijevod.
[355] 'Decir o hacer como reacción a un hecho anterior' – 'Reći ili učiniti (što) kao reakciju na prethodni događaj'. Vlastiti prijevod.
[356] 'Corresponder. Estar [una cosa] en relación con [otra]' – 'Odgovarati. Biti [nešto] u odnosu s [drugim]'. Vlastiti prijevod.
[357] 'Tratar con cuidado, dedicar atención e interés y vigilar para que algo o alguien permanezca en buenas condiciones o no se deteriore.' – 'Pažljivo rukovati, posvetiti pozornost i zanimanje i paziti da nešto ili netko ostane u dobrom stanju ili se ne pokvari'. Vlastiti prijevod.
[358] 'Hacer [alguien] todo lo posible por [realizar o evitar una acción]. Procurar' – 'Učiniti [netko] sve u svojoj moći da [izvrši ili izbjegne neku radnju]. Nastojati'. Vlastiti prijevod.

(135) *Sin importarle hacia dónde, como si correr no respondiera a la amenaza precisa que acababa de oír… – Ne mareći kamo, kao da trčanje ne odgovara baš na tu prijetnju što ju je upravo čula…*

(136) *—Prométeme que cuidarás bien de ella, Teddie —le dijo. – "Obećaj mi da ćeš dobro paziti na nju, Teddie", reče mu.*

(137) *—Apartó a un lado la Biblia, cuidando de cerrar las tapas. – Odmaknu Bibliju ustranu, pazeći da zatvori korice.*

Kako je već spomenuto, u ovoj su skupini s dovoljnim brojem primjera prisutne dvije konstrukcije s glagolom *contar* u kojima prijedlog *con* uvodi prijedložnu dopunu i to uz značenja *contar III*[359] i *contar IV*[360] prema bazi *ADESSE*. Pronađeno je i šest primjera drugih dvaju značenja ovoga glagola, međutim kako su ona prilično različita od istraživanih te se mogu jasno od njih razlikovati (*contar I* – 'pripovijedati, pričati' i *contar II* – 'brojiti'), posvetit ćemo se dvama spomenutim značenjima. Od ukupnoga broja primjera konstrukcije *contar + con*, u njih 43 ostvarena je konstrukcija *contar III + CR(con)*, u 14 *contar IV + CR(con)*, a za pet je primjera zaključeno kako je također riječ o prijedložnoj dopuni, no čak niti nakon konzultacija s izvornim govornikom nije bilo jasno o kojem se od dvaju značenja radi.[361]

Pogledom na prijevode ovih dviju konstrukcija, vidljivo je kako ni hrvatski nije od pomoći kod njihova razlikovanja, premda se može govoriti o tendencijama koje su primijećene. Primjerice prijevod konstrukcijom *imati + A* zabilježen je samo u jednom primjeru *contar IV + CR(con)* (138), dok se konstrukcija s izravnim objektom u akuzativu pokazala karakterističnom za prijevod *contar III + CR(con)* (139), premda su zabilježeni i drukčiji primjeri. S druge strane, prijevod konstrukcijom *računati + na(A)* češći je za *contar IV* (140), međutim zabilježen je i za *contar III* (141) te za četiri od pet primjera u kojima se nije moglo procijeniti o kojem je od dvaju značenja riječ (142).[362]

---

[359] 'Tener, disponer de algo (o creer que se tiene)' – 'Imati, raspolagati nečime (ili vjerovati da se ima)'. Vlastiti prijevod.

[360] 'Considerar, tener en cuenta [algo o a alguien]' – 'Razmotriti/uzeti u obzir, imati na umu [nešto ili nekoga]'. Vlastiti prijevod.

[361] Napominjemo kako se ova dva značenja uvelike preklapaju, tako da smatramo da bi se za njihovo jasnije razlučivanje svakako trebalo provesti dodatno istraživanje na većem broju ispitanika.

[362] U jednom se primjeru bilježi *popričati + s(I)*, gdje smatramo kako je riječ o pogrešci prevoditelja, proizašloj iz pogrešne interpretacije toga koje se značenja glagola *contar* ostvaruje. Primjer je sljedeći: *Podéis dar gracias de contar con ese muchacho.* – prevedeno: *Možete li biti ljubazni pa popričati s tim momkom.* Smatramo da treba prevesti: *Možete biti zahvalni što možete računati na tog momka.* Provjereno je te se ne radi o pogrešci u sravnjivanju, nego u prijevodu.

(138) *...se escondía el interés de Junio por seguir contando con Montse como interlocutora… – ...skrivalo se Junijevo zanimanje da nastavi pričati imajući Montse za sugovornicu…*

(139) *Los que tenían suerte contaban con alguien fuera… – Oni sretniji imali su nekoga vani…*

(140) *Cuente con tres asientos en la próxima expedición. – Možete računati na tri mjesta na sljedećoj ekspediciji.*

(141) *El general, además, contaba con el apoyo incondicional del general Sanjurjo… – General je usto računao na bezuvjetnu podršku generala Sanjurja…*

(142) *Pero al menos contaban con el factor sorpresa… – Barem su mogli računati na faktor iznenađenja…*

Za veći je broj glagola u ovoj skupini zabilježen drugi komplement ili više njih uz glagol u istraživanom značenju. U slučaju *contestar, corresponder, pertenecer, responder* i *destinar* radilo se o konstrukciji s neizravnim objektom, s time da je za potonji glagol zabilježena i konstrukcija s adverbijalnom dopunom mjesta, jednako kao i za *entrar*. Osim toga, uz *entrar* se ostvaruje i priložni dodatak vremena, a uz *escribir, jugar, esperar* i *trabajar* priložni dodatak mjesta. Za *trabajar* je zabilježen i priložni dodatak načina, kao i za *acabar, golpear, entender, vivir + con, vivir + de* i *pensar*, a za potonja dva je također primijećen i priložni dodatak vremena. Naposljetku, uz *esperar* može stajati i izravni objekt, a uz *pensar* i *creer* također, odnosno, kao i u primjeru konstrukcije *saber + de*, riječ je o objektnoj surečenici, a prijedlog *en* uvodi komplement zavisnoga glagola.

Na primjerima struktura *corresponder I + a* i *pertenecer + a* dobro se vidi problematika razlikovanja prijedložne dopune i neizravnoga objekta.[363] Kako je već bilo riječi (v. 6.3.), Martínez García (1986, str. 87–8) za oba ova glagola smatra kako bi se dopuna uvedena prijedlogom *a* trebala interpretirati kao neizravni objekt kada se odnosi na živo (posebice na osobu), a kao prijedložna dopuna kada se odnosi na neživo. Takvo je razlikovanje kritizirano, jer ostavlja mjesta subjektivnoj procjeni (npr. gleda li se na specifičnu skupinu ljudi kao na živo ili na neživo), ovisi o kontekstu bez kojega nekada nije moguće napraviti takvu razliku (npr. u

[363] Kratko smo se dotaknuli ove teme, upravo na primjeru glagola *pertenecer*, u radu Mikelenić (2017).

slučajevima personifikacije), a može se pitati i o opravdanosti takva kriterija za razlikovanje sintaktičkih funkcija (npr. je li riječ i o sintaktičkoj ili samo o leksičkoj razlici).

Ako se razlikovanje među dvjema dopunama temelji na semantičkoj razlici, što smatramo opravdanim, mišljenja smo kako bi se ono trebalo provesti dosljedno i precizno. Primjerice, u (143) i (144) prikazuje se prijevod na hrvatski konstrukcijom *odgovarati + D*, u (143) za *corresponder I + CR(a)*, a u (144) za *corresponder I + CI*, gdje se u (144) izražava značenje *pripadanja*, što u (143) nije slučaj (usp. *el nombre pertenece a un personaje histórico – ime pripada jednoj povijesnoj ličnosti* prema *los acertijos pertenecen a las estrellas – zagonetke pripadaju zvijezdama*). U (145), gdje se dopuna u španjolskome tumači kao neizravni objekt, vidljiv je i prijevod glagolom *pripadati* u hrvatskom, dok se (146), koji je primjer konstrukcije s prijedložnom dopunom, još više nego (143) odmiče od toga značenja.

(143) *Estoy segura, los siete acertijos corresponden a las siete estrellas… ¿Pero? – Sigurna sam, sedam zagonetki odgovara zvijezdama… Ali?*

(144) *El nombre de Teo Balas corresponde a un personaje histórico, pero no a un bandido. – Ime Tea Balasa odgovara jednoj povijesnoj ličnosti, koja međutim nije bila razbojnik.*

(145) *En el obispado, tal menester le corresponde al subdiácono. – U biskupatu takav položaj pripada podđakonu.*

(146) *Asentí intentando corresponder a su sonrisa. – Kimnuo sam pokušavajući uzvratiti osmijeh.*

U slučaju konstrukcije *pertenecer + a*, u kojoj sam glagol u prvome redu znači ‘pripadanje’ te se na hrvatski i prevodi najčešće glagolom *pripadati* bez obzira na dopunu, još je veći problem razlikovati među dvjema dopunama. To je vidljivo i ako se pogleda analiza primjera u bazi *ADESSE*, gdje se navedeno razlikovanje provodi prema našem sudu nedosljedno, s obzirom na to da se kao neizravni objekt tumače isključivo primjeri u kojima je on izrečen nenaglašenom osobnom zamjenicom u dativu (147), dok se svi ostali primjeri smatraju prijedložnom dopunom. To je posebice problematično u slučajevima poput (148), gdje bi se komplement *a fray Alcuino* trebao analizirati kao prijedložna dopuna, iako se zamjenom s *le* ili dodavanjem te zamjenice ništa ne mijenja: *le pertenece (a fray Alcuino)*. Zbog toga smo u ovome radu primjere poput (148) označili kao dvojbene (njih ukupno 43), jer smatramo kako bi se dopuna uvedena prijedlogom *a* u njima trebala tumačiti kao neizravni objekt, iako se u bazi *ADESSE* navodi

drukčije. S druge strane, u (149) i (150), također je moguća zamjena ili dodavanje dativnoga oblika zamjenice, no time se naglašava značenje 'posjedovanja', za razliku od značenja 'bivanja dijelom' koje konstrukcija ima bez takve zamjenice te se zbog toga u tim dvama primjerima dopuna interpretira kao prijedložna dopuna. Na hrvatskom razlike nema, uz glagol *pripadati* u svim primjerim stoji dopuna u dativu – neizravni objekt.

(147) *Ahora le pertenece a usted. – Sada pripada vama.*

(148) *Repasé varias veces el políptico, pero el mérito pertenece a fray Alcuino. – Prešla sam nekoliko puta kroz poliptih, ali zasluga pripada fra Alkuinu.*

(149) *¿Que tú, abuelo, perteneces a una secta secreta? – Da i ti, djede, pripadaš nekoj tajnoj sekti?*

(150) *...aquella mujer no pertenecía a su mundo, y eso significaba que jamás podría conocerla. – ...ova žena nije pripadala njegovu svijetu, a to je značilo da je nikad neće moći upoznati.*

Uz glagole *contestar*, *responder* i *destinar*, također je osim prijedložne dopune ostvaren i neizravni objekt uveden prijedlogom *a*, s time da isti prijedlog u slučaju potonjega glagola može uvoditi i adverbijalnu dopunu mjesta. Kod sinonimnih konstrukcija *contestar + a* i *responder + a*, razlikovanju dviju dopuna u španjolskome pridonosi razlika u prijevodu na hrvatski, gdje se uz isti glagol *odgovoriti*, prijedložna dopuna prevodi prijedložnim akuzativom (151), a neizravni objekt dativom (152). S druge strane, obje se konstrukcije s glagolom *destinar* mogu prevesti konstrukcijom *biti namijenjen + D*: (153) *destinar + CR(a)*, (154) *destinar + CI*, gdje bi identifikacija vrste dopune u španjolskome ponovo ovisila o tipu referenta (aktivnost naprama osoba), ali i o obliku dopune (infinitiv naprama imenica/zamjenica). U usporedbi prijedložne dopune i adverbijalne dopune mjesta, razlika je jasnija te se svrha/namjena koja se izražava prijedložnom dopunom (155) suprotstavlja mjestu koje se izražava advebijalom (156).

(151) *El enmascarado no contestó a su pregunta. – Maskirani nije odgovorio na pitanje.*

(152) *...y hasta tu mujer se alegrará por el cambio —contestó Rothaart a su amigo—. – ...pa će se čak i tvoja žena razveseliti zbog promjene", odgovori Rothaart svom prijatelju.*

(153) *La mayor parte de la taquilla se destinaba a sostener los hospitales de sangre. – Veći dio prihoda biljeternice bio je namijenjen opskrbljivanju bolnice krvlju.*

(154) *Sólo entonces comprendí que el mensaje de Nuria Monfort no iba destinado a mí. – Tek tada shvatih da poruka Nurije Monfort nije bila namijenjena meni.*

(155) *El dinero que gastaba sin tasa iba destinado a otros fines. – Novac koji je neumjereno trošio išao je u druge svrhe.*

(156) *Por esta causa, así como por su elevada estatura, ha sido designado portaestandarte y destinado a Judea, donde este cargo reviste una importancia capital. – Zbog toga je, kao i zbog visokog stasa, imenovan za stjegonošu i poslan u Judeju, gdje je ta dužnost od kapitalne važnosti.*

Uz glagol *entrar* prijedlog *en* osim prijedložne dopune također uvodi adverbijalnu dopunu mjesta, s time da je potonjih primjera u korpusu preko pet puta više. Razlika među dvjema dopunama također je značenjska te ovisi o tome izražava li se konstrukcijom doslovno značenje mjesta/smjera, u kojem je slučaju riječ o adverbijalu (157) ili preneseno, gdje se onda dopuna interpretira kao prijedložna dopuna (158).[364] U prijevodu konstrukcije s prijedložnom dopunom također je zabilježeno mnogo različitih opcija, među kojima je više glagolskih perifraza u hrvatskome (npr. *entrar en razón – doći pameti, entrar en harina – baciti se na posao, entrar en vigor – stupiti na snagu, entrar en éxtasis – pasti u trans*), a može se postaviti i pitanje o tome je li i na španjolskome moguća takva analiza. Prijevod na hrvatski može biti koristan kod razlikovanja dviju dopuna u španjolskome u slučajevima kada bez širega konteksta nije jasno o kojoj je riječ, kao primjerice u (159), gdje se pri pogledu na prijevod mjesnim prilogom zaključuje da se radi o adverbijalu. S druge strane, na hrvatskome će se, bez obzira na referenta komplementa, ekvivalenti prijedložne dopune većinom interpretirati kao neobvezne adverbijalne dopune ili dodatci.

(157) *Me ignoró y entró en la habitación. – Ignorirala me i ušla u sobu.*

(158) *La fe no entra en mi metodología. – Vjera ne ulazi u moju metodologiju.*

(159) *Hacía tiempo que no entraba en ella. – Već dugo nije ulazio onamo.*

Veoma zanimljivu razliku između prijedložne dopune i adverbijalnog dodatka mjesta može se primijetiti uz glagol *escribir*, kod kojega oba komplementa uvodi prijedlog *sobre*. Jednako kao i u primjeru (159), u primjeru (160) bez pogleda na širi kontekst komplement *sobre él* može se

[364] O ovim smo dvama komplementima uz ovaj glagol govorili i u radu Mikelenić (2017, str. 45–6), gdje smo zaključili kako se predloženi kriteriji razlikovanja, poput supstitucije i (ne)mogućnosti koordinacije ne mogu primijeniti na sve primjere te kako bi odnos ovih dvaju komplemenata trebalo dodatno istražiti.

protumačiti i kao prijedložna dopuna (u tom slučaju prijevod bi bio: *pisati o njemu*) i kao adverbijal mjesta, a da je riječ o potonjem vidljivo je iz hrvatskoga prijevoda. U primjeru (161) komplement je također oblika zamjenice, no s obzirom na to da je jasno da je riječ o osobi, očekuje se da će se raditi o prijedložnoj dopuni, premda se to sa sigurnošću može zaključiti tek iz pogleda na širi kontekst (koji nije dostupan) ili na hrvatski prijevod.[365]

(160) *Luego comenzó a escribir sobre él sin cuidado, como si se lo hubieran regalado. – Onda poče pisati po njemu nepažljivo, kao da mu ga bijahu poklonili.*

(161) *Voy a escribir sobre usted. – Pisat ću o vama.*

Uz glagol *trabajar* pronađen je veći broj primjera u kojima je prijedlog *en* uvodio adverbijalni dodatak mjesta, a u pet se primjera radilo o adverbijalnom dodatku načina. Primijećeno je kako je u velikoj većini slučajeva u hrvatskom prijevodu upotrijebljen glagol *raditi* s različitim oblicima komplemenata, npr. *na(L)* za prijedložnu dopunu (162), *u(L)* za dodatak mjesta (163), *na(L)* za dodatak mjesta (164), s time da je u (162) i (164) na hrvatskome riječ o različitim funkcijama i semantičkim ulogama: *trpitelj radnje* (162) prema *mjesto* (164) . Međutim kao i u prethodnom primjeru, nekada je tek uvid u hrvatski prijevod razlučio dvojbu pa je tako u (165) riječ o prijedložnoj dopuni, ne okolnosti radnje izražene dodatkom mjesta, a na španjolskome se bez konteksta to ne može znati.[366] Kod preostalih dvaju glagola za koje je uz prijedložnu dopunu ostvaren i adverbijalni dodatak mjesta: *esperar* i *jugar*, zabilježeni su prijevodi istim glagolima (*čekati*, *igrati se*) s komplementom različita oblika.

(162) *Durante la jornada, ambos trabajaríamos en nuestros respectivos manuscritos. – Tijekom dana oboje ćemo raditi svaki na svojem rukopisu.*

(163) *Eran padre e hijo y trabajaban en el aserradero. – Bili su to otac i sin koji su radili u pilani.*

(164) *...para que su hija, exquisitamente educada, no se viese obligada a trabajar en el campo. – ...da se njihova kći, izvrsno izobražena, nije našla primoranom raditi na polju.*

[365] *Voy a escribir sobre usted* može se prevesti i kao: *Pisat ću po vama*, u smislu pisanja po nečijem tijelu, u kojem bi se slučaju radilo o adverbijalu mjesta.

[366] […] *empecé a trabajar en la catedral* može se prevesti i kao: *...počeo (sam) raditi u katedrali*, u smislu mjesta na koje sam išao raditi (npr. *svećenik radi u katedrali*). Naravno, i hrvatski *raditi na katedrali* se može razumjeti isključivo kao mjesto rada (usp. *uzeo je računalo i sjeo na krov katedrale: radi na katedrali*), ali je ipak vjerojatnije da je *katedrala* ovdje predmet radnje, koji osoba gradi ili popravlja.

(165) *Fue por entonces cuando recordé la promesa que le había hecho a Marina en una ocasión, en el funicular de Vallvidrera, y empecé a trabajar en la catedral. – Tad sam se sjetio obećanja koje sam dao Marini jednom prilikom, u uspinjači u Vallvidreri, i počeo raditi na katedrali.*

Priložni dodatak načina ostvaren je uz sedam glagola, s time da je kod najvećeg broja u usporedbi s konstrukcijom s prijedložnom dopunom zabilježen prijevod istim glagolom ili glagolima, ali drukčijim oblikom dopune i to: načinskim prilogom (*trabajar, golpear, entender, vivir + de, pensar*) ili komplementom u različitom prijedložnom ili besprijedložnom padežu (*acabar, entender, vivir + con*). Primjerice, uz glagol *golpear* prijedlog *con* u (166) uvodi prijedložnu dopunu, a u (167) priložni dodatak načina te se može vidjeti razlika u prijevodu (*šakom* naprama *snažno*). Uz glagol *acabar*, isti prijedlog uvodi prijedložnu dopunu u (168), a priložni dodatak načina u (169) te je u prijevodu vidljiva razlika u obliku komplementa uz glagol *završiti* (prijedložni naprama besprijedložni instrumental).

(166) *Golpeé con el puño varias veces sin obtener respuesta. – Udario sam šakom nekoliko puta, bez odgovora.*

(167) *Golpeó con fuerza la cuña y la rueda saltó de su eje. – Udari snažno klin i kotač iskoči iz svoje osi.*

(168) *Acabemos con esto y vayámonos a dormir. – Završimo s tim i pođimo na spavanje.*

(169) *La muerte del Basileus deparó una interminable sucesión de rencillas y venganzas que acabaron con la detención y ajusticiamiento de cuantos osaron oponerse a la nueva Basilissa. – Bazilejeva je smrt donijela beskonačan niz sukoba i osveta koje su završile zatvaranjem i pogubljenjem onih koji se usudiše usprotiviti novoj bazilisi.*

Prijedložna dopuna i priložni dodatak načina uvedeni prijedlogom *con* uz glagol *vivir* u jednom su primjeru prevedeni jednakom konstrukcijom na hrvatski: *živjeti + s(I)*, s time da se razlika među njima može uočiti pogledom na značenje, odnosno na semantičku ulogu komplementa u prijedložnom instrumentalu: *društvo* (170) prema *način* (171).

(170) *Vivió con el maestro casi un año. – Živio je s učiteljem gotovo godinu dana.*

(171) *Ésa era la única forma de vivir con cierta dignidad en los tiempos que corrían. – To je bio jedini način da se u ovim vremenima živi s određenim dostojanstvom.*

Priložni dodatak vremena zabilježen je uz *entrar, vivir + de* i *pensar,* a razlika u prijevodu bila je ista kao i u slučaju dodatka načina: isti glagol s dopunom različita oblika. Primjerice, u (172) prijedlog *de* uz glagol *vivir* uvodi prijedložnu dopunu, a u (173) priložni dodatak vremena. Kako se može primijetiti, u ovoj je skupini glagol *vivir* prisutan s dvjema konstrukcijama, odnosno, uz njega prijedložnu dopunu može uvoditi prijedlog *de,* gdje dopuna ima ulogu *sustento* (*ono od čega se živi,* dosl. *hranjivost*) i *con,* gdje je dopuna *compañía* (*društvo*). Prijevod obiju konstrukcija se vrši gotovo isključivo glagolom *živjeti* (i prefigiranim glagolom *proživjeti*), međutim oblici dopune su različiti, s iznimkom jednog primjera (174), gdje je konstrukcija *CR(de)* prevedena prijedložnim instrumentalom, inače tipičnim za prijevod *CR(con).*

(172) *...vivía apenas de recuerdos y remordimientos. – ...živio je samo od uspomena i kajanja.*

(173) *Vivía de noche, escribiendo desde el atardecer hasta el amanecer y durmiendo durante el día. – Živio sam noću, pišući od sumraka do svitanja i spavajući danju.*

(174) *Prefiero vivir de tu recuerdo... – Draže mi je živjeti sa sjećanjima na tebe...*

Druga se konstrukcija uz isto glagolsko značenje pojavljuje i s glagolima *pensar* i *creer,* s time da prijedlog *en* uvodi komplement zavisnoga glagola u objektnoj surečenici pa je stoga konstrukcija označena kao *pensar + CD,* odnosno *creer + CD.* Ova dva glagola mogu ujedno i biti sinonimi pa se u i prijevodu pronalaze neki isti glagoli i konstrukcije (npr. *vjerovati, misliti*). Kod prijevoda dviju konstrukcija, one s prijedložnom dopunom i one s objektnom surečenicom, zamjećuje se razlika u obliku dopune i na hrvatskom, gdje se konstrukcije s izravnim objektima također većinom prevode objektnim surečenicama. Primjerice, u (175) prijedložna dopuna prevodi se neizravnim objektom, a objektna surečenica u (176) objektnom surečenicom s veznikom *da.*

(175) *No creo en esas cosas. – Ne vjerujem u te stvari.*

(176) *Creo que en un par de semanas podría lograrlo. – Vjerujem da bi mi to moglo uspjeti za nekoliko tjedana.*

Međutim, konstrukcija *pensar + CR(en)* osim dopunom u prijedložnom ili besprijedložnom padežu može se prevoditi i zavisnom surečenicom ili infinitivom, posebice kada je prijedložna

dopuna u španjolskome oblika infinitiva (177). S obzirom na to da je u svim primjerima konstrukcija s objektnom surečenicom uvedena veznikom *que* nakon glagola (v. (178) i (176)), smatramo kako se pri razlikovanju ovih dopuna u španjolskome prije svega treba ograničiti pretraga te u ovakvim primjerima automatski isključiti mogućnost prijedložne dopune.

(177) *Pensó en esconderse, pero no encontró dónde. – Pomislila je da se skrije, ali nije znala kamo.*

(178) *Pensó que en cualquier momento resbalaría. – Pomisli da bi se u svakom trenutku mogla okliznuti.*

Dopuna uz glagol *esperar* još je jedan primjer u kojem bi se između prijedložne dopune i objekta trebalo razlikovati na temelju referenta dopune: *živo* (objekt) naprama *neživo* (prijedložna dopuna). Preciznije, prijedložna će dopuna u najvećem broju primjera označavati aktivnosti, dok će se objekt ponajprije odnositi na osobu. U hrvatskome prijevodu se uvijek rabe dva glagola: *čekati* i *pričekati*, a i *CR(a)* (179) i *CD* (180) se mogu prevesti izravnim objektom u besprijedložnom akuzativu, dok se ostali prijevodi razlikuju pa u tome smislu prijevod može donekle biti od pomoći. U bazi *ADESSE* objekt je uz ovaj glagol označen kao izravni, no pronađeno je i nekoliko primjera *leísma* (181).

(179) *Hóos estaría en el interior del almacén, y la única forma de acceder pasaba por esperar a que se abriera la puerta. – Hóos će biti u spremištu i jedini način da onamo priđe jest da pričeka otvaranje vrata.*

(180) *Esperaría a Florián junto a la tienda de máscaras. – Pričekat ću Floriána kraj dućana s maskama.*

(181) *Sus compañeros le esperaban plantados a la entrada del callejón. – Njegovi su ga prijani čekali stojeći na ulazu u ulicu.*

Prijedložna je dopuna prevedena neizravno u pet ili manje primjera za većinu konstrukcija, a između pet i deset takvih prijevoda zabilježeno je za: *entrar + CR(en), obedecer II + CR(a), destinar + CR(a), contar III + CR(con)* i *dar V + CR(con)*. Više od deset neizravnih prijevoda, ukupno 12, pronađeno je za konstrukciju *tratar II + CR(de)*, gdje se većinom radilo o izostavljanju prijevoda glagola *tratar* uz prijedložnu dopunu u infinitivu (npr. *había tratado de sostener el invento – pričvrstio je svoj izum*, umjesto: *pokušao je pričvrstiti svoj izum*) ili

preoblici glagola u imenicu (npr. *Si soy detenido tratando de huir – Ako budem uhićen pri pokušaju bijega*, umjesto: *Ako budem uhićen pokušavajući pobjeći*).

U ovom potpoglavlju naglasak je stavljen na usporedbu konstrukcije s prijedložnom dopunom i drugih konstrukcija uz iste glagole, no usporedno su se komentirale i sintaktičke i semantičke funkcije. Ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome, kao i u prethodnim skupinama, mogu biti: izravni objekt, neizravni objekt u različitim prijedložnim i besprijedložnim padežima, objektna surečenica te u manjem broju primjera priložne oznake, subjekt i predikatna dopuna, uključujući imenski dio predikata. Tim se komplementima u hrvatskom većinom izražavao *trpitelj radnje* (PAT), a osim toga pronađeni su i primjeri sljedećih semantičkih uloga: *rezultat* (RESL) (npr. *uzvratiti/odgovarati + na(A), biti osuđen/biti usmjeren + na(A)*), *primatelj* (REC) (npr. *uzvratiti + D, pripisati + D*), *benefaktor* (BEN) (npr. *biti namijenjen + D/za(A)*), *smjer-prema* (DIR3) (npr. *ući + u(A), doći + na(A)*), *podrijetlo* (ORIG) (npr. *proizlaziti + iz(G)*), *sredstvo* (INST) (npr. *udariti + I*), *društvo* (ACMP) (npr. *proživjeti + s(I)*), *mjesto* (LOC) (npr. *živjeti + u(L)*) i *vršitelj radnje* (AGT) (npr. *izazvati + N*).

Kod većine glagola za koje su uz istraživano značenje s prijedložnom dopunom zabilježene konstrukcije s drugim značenjem ili značenjima, razlika je među njima i u prijevodu na hrvatski bila jasno vidljiva, s obzirom na to da su upotrijebljeni drukčiji glagoli (npr. *asistir, obedecer, tratar, velar* itd.). U tome smislu, uporaba hrvatskoga prijevoda može pridonijeti razlikovanju među konstrukcijama jednaka oblika u španjolskome. Iznimka su dva značenja glagola *contar* uz koja može stajati prijedložna dopuna, koja se i na španjolskome preklapaju te su teško razlučiva, a hrvatski prijevod može biti od pomoći samo do određene mjere (npr. prijedložna dopuna uz *contar III* češće se prevodi izravnim objektom u akuzativu uz razne glagole, a uz *contar IV* akuzativom s prijedlogom *na* uz glagol *računati*).

Za veći je broj glagola u ovoj skupini zabilježen drugi komplement ili više njih uz glagol u istraživanom značenju. Prikazana je problematika razlikovanja prijedložne dopune i neizravnoga objekta u španjolskome, gdje je jedini kriterij razlikovanja vrsta referenta dopune (na primjeru *corresponder I + a* i *pertenecer + a*) te je istaknuto kako bi razliku *živo* (neizravni objekt) naprama *neživo* (prijedložna dopuna) trebalo precizirati. Predloženo je sljedeće: *corresponder I + CI* izražava značenje pripadanja, *corresponder I + CR(a)* izražava ostala značenja; *pertenecer + CI* izražava značenje posjedovanja, a *pertenecer + CR(a)* značenje 'bivanja dijelom'. Kod većine glagola uz koje se osim prijedložne dopune ostvaruje i neki drugi

komplement, u prijevodu na hrvatski rabe se isti glagoli s komplementom drukčijega oblika, što kod automatskog označavanja i detekcije može biti iznimno korisno. Ovo je prikazano posebice na primjerima konstrukcija *escribir + sobre* i *trabajar + en*, ali i *entrar + en*, gdje se u nekim primjerima bez pristupa kontekstu, jedino uvidom u hrvatski prijevod može razlikovati između prijedložne dopune i adverbijala mjesta. Također, pri automatskom razlikovanju među komplementima na španjolskome uz neke glagole, moglo bi biti korisno proučiti oblik objekta prijedloga (npr. *destinar + a*: ako prijedlog uvodi infinitiv riječ je o prijedložnoj dopuni).

8.2.4. *Glagoli uz koje se ostvaruje povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom*

Nakon obrade triju skupina u kojima se uz glagol ostvaruje nepovratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom, u sljedećim će se trima potpoglavljima baviti povratnom dvoaktantskom kontrakcijom. U ovome potpoglavlju, kao i u 8.2.1., fokus je samo na ekvivalente prijedložne dopune u hrvatskom, u sljedećem će se osim toga usporediti povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom uz isti glagol, a u trećem će biti riječi o povratnoj dvoaktantskoj i drugim konstrukcijama. U tablici 14. mogu se vidjeti istraživane konstrukcije i njihovi prijevodi.

Tablica 14. Glagoli uz koje se ostvaruje povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	**Br.**	**Konstrukcija**	**Zabilježeni prijevodi prijedložne dopune**
1	6	apresurarse a	požuriti se/pohitati/pohrliti + inf./da/kako
2	9	atreverse a	usuditi se/drznuti se + inf., odvažiti se + inf./na(A)
3	127	dedicarse a (dedicar III)[367]	baviti se + I, usredotočiti se + na(A), posvetiti se/odati se/prepustiti se + D, odlučiti/stati/truditi se/nakaniti + inf., predavati + A
4	19	disponerse a (disponer IV)[368]	spremati se/spremiti se + inf./da/na(A)/u(A) odlučiti/naumiti/htjeti/krenuti/kaniti/početi/stati/moći/pripremiti se/željeti/htjeti/namjeravati/moći/biti nakan + inf. krenuti + da/u(A), namjestiti se + da, prepustiti se + D, biti spreman + na(A)/inf./da/za(A), biti voljan/biti pripravan + inf./da, biti odlučan + da/inf./u(L)
5	20	enfrentarse a	suočiti se/biti suočen/natjecati se/susresti se/boriti se/biti sučeljen/sukobiti se/suočavati se + s(I), nalaziti se + pred(I), suprotstaviti se + D, stati/doći + pred(A), izazivati + A, stati + ispred(G)

[367] Usp. s analizom *dedicar a (dedicar I)*, potpoglavlje 8.2.2.
[368] Usp. s analizom *disponer de (disponer II)*, potpoglavlje 8.2.1 .

6	128	reducirse a (reducir I)[369]	svesti se/biti sveden/svoditi se + na(A), pretvoriti se/biti smrvljen/smrviti se + u(A)
7	35	referirse a (referir II)	misliti + na(A)/zav. sur./da, govoriti/progovoriti + o(L), odnositi se/ciljati/aludirati/osvrnuti se + na(A), htjeti reći + da, oslovljavati/spominjati/opisivati + A
8	37	resistirse a	odolijevati/opirati se/odoljeti/oduprijeti se/odupirati se + D, odoljeti iskušenju/opirati se + da, odbijati + inf., (ne) ispuniti + A
9	46	conformarse con (conformar II)	prikloniti se + D, zadovoljiti se/zadovoljavati se + I, pomiriti se + s(I), biti dovoljno + inf., pouzdati se + u(A)
10	53	reunirse con	sastati se/naći se/susresti se/nalaziti se/susretati se/sastajati se + s(I), pridružiti se/priključiti se/prići + D
11	57	acordarse de (acordar II)	(pri)sjetiti/sjećati se + G, zapamtiti + A, misliti + na(A)
12	59	alegrarse de	(raz)veseliti + A + što, biti drago + D + što/da, (raz)veseliti se/(ob)radovati se/likovati + što, razveseliti + N + A
13	60	alimentarse de	(na)hraniti se/nasititi se + I
14	61	apoderarse de (apoderar I)	prigrabiti/uzeti/dograbiti/dobiti/zaposjesti/obuzeti/savladati/prekriti /preplaviti/prožeti + A, ovladati/zavladati/širiti se + I, domoći se/dokopati se/dočepati se + G, posegnuti + za(I), ocrtavati se + na(L), nadviti se + nad(A)
15	62	arrepentirse de	(po)kajati se + što/zbog(G)
16	63	asegurarse de (asegurar III)	provjeriti + A/da, uvjeriti se/biti siguran + kako/da/u(A), (po)brinuti se/osigurati se/paziti + da
17	65	cansarse de	biti umoran/umoriti se/zamoriti se + od(G), biti dosta (+D) + G, umarati (+A) + N, biti preumoran + da, dojaditi/dozlogrditi (+D) + da/N, zasititi se + G, umoriti se + gl. prilog
18	67	cerciorarse de	osvjedočiti se/biti siguran/biti uvjeren + da, uvjeriti se + da/u(A)/kako
19	71	deshacerse de (deshacer II)	olakšati + za(A), riješiti se/otarasiti se/odreći se + G, izvući se + iz(G), skinuti/strgnuti + A
20	72	despedirse de (despedir I)	oprostiti se/rastati se + od(G)/s(I), pozdraviti se + s(I), pozdraviti + A
21	77	enamorarse de	zaljubiti se/biti zaljubljen + u(A)
22	78	encargarse de (encargar II)	pobrinuti se/biti zadužen + za(A)/da, brinuti se + za(A)/o(L), potruditi se/biti dužnost + inf., voditi + A, biti povjereno + N, biti određen + da
23	80	enterarse de	saznati/doznati/znati/čuti/shvaćati/dočuti/primijetiti + da, imati pojma + što, doznati/saznati/čuti + A/za(A), biti upućen + u(A), biti obaviješten + o(L)
24	81	fiarse de (fiar II)	vjerovati + D/u(A), uzdati se/imati vjeru/imati povjerenje + u(A)
25	90	percatarse de	zamijetiti/zapaziti/primijetiti/uočiti/spaziti/shvatiti/opaziti + A, uočiti/shvatiti/primijetiti/uvidjeti/zapaziti + da, shvatiti + što
26	93	reírse de	rugati se/nasmijati se/smijati se/smiješiti se/podsmjehivati se + D
27	136	tratarse de (tratar IV)[370]	biti (to) + N, biti riječ/raditi se/govoriti + o(L), biti posrijedi/biti važno/biti u pitanju + N, biti pitanje + G/N, izgledati + poput(G)
28	99	basarse en	počivati/biti zasnovano/biti utemeljeno/oslanjati se/zasnivati se/temeljiti se + na(L)

[369] Usp. s analizom *reducir(se) a (reducir II)*, potpoglavlje 8.2.5.
[370] Usp. s analizom *tratar de (tratar II)*, potpoglavlje 8.2.3.

29	105	empeñarse en (empeñar I)	truditi se/odlučiti/željeti/navaliti/htjeti/upinjati se + inf., zapeti + da/za(A), tražiti + A, uprti (se)/navaliti/inzistirati/potruditi se/zainatiti se/zalagati se/ustrajati u namjeri + da
30	107	esforzarse en	(po)truditi se + inf./da, trsiti se/pokušavati/prisiliti se/nastojati + inf.
31	110	molestarse en (molestar II)	truditi se/potruditi se/udostojati se/pokušavati + inf., pomučiti se + oko(G), mariti/gnjaviti se/potruditi se + da
32	118	interesarse por (interesar I)	zainteresirati se/raspitati se/iskazati zanimanje/pokazati zanimanje/biti zainteresiran/pitati + za(A), zanimati se + za(A)/zav. sur., raspitivati se + kako, zanimati/zainteresirati + (A) + N, biti zainteresiran + I
33	122	preocuparse por	brinuti + zbog(G)/za(A)/o(L)/zav. sur., baviti se/biti zaokupljen + I, brinuti se + zbog(G)/za(A)/o(L)/oko(G)/da, biti zabrinut + zbog(G)/za(A)

Osim prijedložne dopune, uz neke su glagole zabilježeni i malobrojni primjeri drugih konstrukcija: po jedan primjer glagola u drugom značenju od istraživanoga (*deshacer*, *despedir*, *encargar*, *molestar* i *referir*), po jedan primjer konstrukcije s priložnom oznakom (*cansar*, *despedir*, *preocupar*, *reducir* i *reunir*), po jedan primjer u kojem prijedlog nije uvodio glagolski komplement (*interesar* i *reír*), jedan primjer konstrukcije s izravnim objektom (*reducir*), po dva primjera konstrukcije s različitom vrstom priložne oznake (*disponer* i *reír*) te po dva primjera konstrukcije s izravnim ili neizravnim objektom prevedenih neizravno (*disponer* i *enfrentar*).

Kad je riječ o neizravnim prijevodima, kao i kod analize prethodnih skupina, kod većine konstrukcija njihov je broj bio pet ili manje. Između šest i deset neizravnih prijevoda zabilježeno je za: *reducirse I + CR(a)* i *reunirse + CR(con)* (šest primjera), *atreverse + CR(a)*, *dedicarse III + CR(a)* i *empeñarse I + CR(en)* (osam primjera), *molestarse + CR(en)* i *referirse II + CR(a)* (devet primjera). Više od deset takvih prijevoda prisutno je kod *encargarse II + CR(de)* (13 primjera), *disponerse IV + CR(a)* (27 primjera) i *tratarse IV + CR(de)* (30 primjera). U slučaju konstrukcija *encargarse II + CR(de)* i *disponerse IV + CR(a)*, gdje je objekt prijedloga često infinitiv, većinom se radilo o izostavljanju glagola i prijevodu infinitiva finitnim oblikom (npr. *Luis se encargó de vender mis joyas – Luis je prodavao moj nakit*, umjesto: *Luis se pobrinuo da proda moj nakit/za prodaju mojega nakita*; *Miguel se dispuso a marcharse – Miguel je krenuo*, umjesto: *Miguel se spremao krenuti*). U primjerima konstrukcije *tratarse IV + CR(de)*, glagol se često izostavlja (npr. *...como si se tratara de un sarcófago – ...poput sarkofaga*, umjesto: *...kao da se radi o sarkofagu*).

Na španjolskome su svi glagoli u ovoj skupini povratni, a u prijevodu na hrvatski također su česti takvi glagoli. Osim povratne konstrukcije, česte su i one s perifrastičnim pasivom koje,

kao ni kod dosad obrađenih skupina, nisu odvajane od ostalih zbog toga što ta razlika ne utječe na oblik prijedložne dopune. Ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome i u ovoj skupini mogu biti objekti i to: izravni objekt (182), neizravni objekt u dativu (183), u genitivu (184), u prijedložnom akuzativu s *na* (185), u prijedložnom akuzativu s *u* (186), u prijedložnom akuzativu sa *za* (187), u lokativu s *o* (188), u lokativu s *na* (189), u instrumentalu (190), u prijedložnom instrumentalu sa *s(a)* (191), u prijedložnom instrumentalu sa *za* (192), u prijedložnom genitivu s *od* (193) i u prijedložnom genitivu s *oko* (194).

(182) *Sólo quiero asegurarme de una cosa. – Samo želim nešto provjeriti.*

(183) *...Sydney se dispuso a disfrutar de lo que tenía… – ...Sydney se prepustio uživanju u onome što je imao…*

(184) *Hasta que se aplaquen los ánimos y nadie se acuerde del incendio. – Dok se ne stišaju duhovi i nitko se ne bude sjećao požara.*

(185) *...sabiendo que nunca podrá regresar al cuerpo que la contuvo, puesto que éste se ha reducido a polvo? – ...znajući da se nikad neće moći vratiti u tijelo u kojemu je bila, jer se ono svelo na prah i pepeo?*

(186) *Según nos dijo, la había adquirido personalmente a un coleccionista venido de París y se había asegurado de la autenticidad de la pieza. – Prema njegovim riječima, osobno ga je otkupio od nekog kolekcionara iz Pariza i uvjerio se u autentičnost primjerka.*

(187) *El librero se interesó por María. – Knjižar se zainteresirao za Maríju.*

(188) *Supongo que te refieres a Marie Kelly. – Pretpostavljam da govoriš o Marie Kelly.*

(189) *Daniel, la relación paterno-filial está basada en miles de pequeñas mentiras bondadosas. – Daniele, odnos oca i sina počiva na tisuću takvih nevinih laži.*

(190) *Me conformaré con el recuerdo de un instante fugaz. – Zadovoljit ću se uspomenom na jedan prolazan trenutak.*

(191) *Montse arrancó a andar sin saber que iba a reunirse con su destino. – Montse je hodala ne znajući da će se susresti sa svojom sudbinom.*

(192) *Lo primero que hizo fue apoderarse de la pistola que descansaba sobre la cama. – Odmah je posegnuo za pištoljem koji je ležao na krevetu.*

(193) *He venido a despedirme de usted. – Došao sam se oprostiti od vas.*

(194) *Decía que estaba escribiendo, que había recibido un encargo muy importante de un editor de París, que no tenía por qué preocuparme por el dinero. – Govorio je da*

piše, da je dobio važnu narudžbu od izdavača iz Pariza, da se ne moram brinuti oko novca.

Uz glagol *brinuti* (te *brinuti se* i *biti zabrinut*), osim neizravnoga objekta *oko(G)*, zabilježeni su i neizravni objekti *za(A)* i *o(L)* te adverbijalni dodatak uzroka u genitivu s prijedlogom *zbog* (195). Smatramo da je tome tako zbog toga što prijedlog *por* u španjolskome ima značenje uzročnosti pa se u prijedložnoj dopuni uz *preocuparse* isprepliću uloga trpitelja radnje i uzroka, a ovisno o pojedinom primjeru u hrvatskom se prijevodu stavlja naglasak na jedno ili na drugo. Adverbijalni dodatak uzroka izražen izrazom *zbog(G)* primijećen je i kod prijevoda konstrukcije *arrepentirse + CR(de)* (196), a isti dodatak izražen s *od(G)* kod prijevoda *cansarse + CR(de)* (197).

(195) *Quería comentarle que no se preocupe por mi habitación. – Htio sam vam reći da se ne brinete zbog moje sobe.*

(196) *Y al instante se arrepintió de su respuesta. – I u trenu se pokaja zbog svog odgovora.*

(197) *Ya estoy cansado de tu compañía y de tus preguntas. – Umoran sam već od tvoga društva i od tvojih pitanja.*

U prijevodu konstrukcije *tratarse IV + CR(de)* zabilježen je zanimljiv primjer u kojem se adverbijalni dodatak načina izražen s *poput(G)* nalazi uz glagol *izgledati* (198). Ovaj se primjer mogao prevesti i u korpusu često ostvarenom konstrukcijom *raditi se + o(L)*: *radilo se o paučini/vrsti paučine*. Slično je primijećeno i u dvama primjerima prijevoda konstrukcije *apoderarse I + CR(de)*, gdje se prijedložna dopuna prevodi na hrvatski adverbijalnim dodatcima mjesta izraženima instrumentalom uz glagol *širiti se* (199) i prijedložno-padežnim izrazom *na(L)* uz glagol *ocrtavati se* (200), umjesto npr. *zavladati + I*, gdje bi dopuna u instrumentalu bila neizravni objekt.

(198) *Se trataba de una especie de tela de araña fabricada con cuerdas de varios colores, de las cuales colgaban recortes de periódicos. – Izgledalo je poput paučine ispletene od raznobojnih traka na kojima su visjeli novinski izresci.*

(199) *Carlomagno concedió con un gesto mientras el silencio se apoderaba de la iglesia. – Karlo Veliki prihvati to pokretom ruke dok se tišina širila crkvom.*

(200) *La expresión conmovida que se había apoderado del rostro de Jane le confirmó que su mujer también había sentido algo similar. – Ganuće koje se ocrtavalo na Janeinu licu potvrdi mu da je i njegova supruga osjetila nešto slično.*

Kod konstrukcije *enfrentarse + CR(a)*, u nekoliko je primjera zabilježen prijevod glagolom uz koji stoji adverbijalna dopuna mjesta: *nalaziti se + pred(I)*, *stati/doći + pred(A)* te *stati + ispred(G)*, u smislu suočavanja, najčešće s drugom osobom (201) ili s određenom situacijom (202). Adverbijalne dopune mjesta prisutne su i u po jednom primjeru *apoderarse I + CR(de)* (203) te *deshacerse II + CR(de)* (204).

(201) *Fumero sabía también que Julián nunca aceptaría enfrentarse a su antiguo compañero, moribundo y reducido a un lamento. – Fumero je znao i da Julián nikada neće stati pred nekadašnjeg prijatelja, umirućeg čovjeka svedenog na žalopojku.*

(202) *De ser ciertas las estimaciones de Wilfred, se enfrentaban a un problema. – Ako su točne Wilfredove tvrdnje nalaze se pred problemom.*

(203) *Luego brotaron pequeños hilos de humo que se fueron densificando, hasta que por fin una vibrante llama se apoderó del cedazo. – Onda niknuše sitne niti dima, zgusnuše se i napokon se treperav dim nadvije nad treščice.*

(204) *Wells se deshizo suavemente del abrazo de Jane y contempló a Charles con visible antipatía. – Wells se nježno izvukao iz Janeina zagrljaja i s očiglednom odbojnošću pogledao Charlesa.*

I u ovoj je skupini većina zavisnih surečenica koje su ekvivalenti prijedložne dopune objektna (205)–(207), međutim ima i nekoliko subjektnih rečenica, primjerice (208). Isto se može reći i za infinitiv, s time da su kod prijevoda konstrukcija *disponerse IV + CR(a)* i *empeñarse I + CR(en)* prisutni modalni glagoli pa je infinitiv predikatna dopuna (209).

(205) *Me refiero a que son las personas como usted las que convierten en héroes a cobardes como yo. – Mislim da osobe kao vi pretvaraju u junake kukavice poput mene.*

(206) *...pues había historias peligrosas, historias que se resistían a ser habitadas e historias que te devastaban las entrañas mientras las escribías... – ...jer ima*

opasnih priča, priča koje se opiru da budu ispričane, priča koje te razdiru dok ih pišeš…

(207) *No me enteré de nada de lo que pasó en la pantalla durante las cuatro horas. – Nisam imao pojma što se ta četiri sata zbivalo na platnu.*

(208) *Pero muy pronto, en cuanto se disipe el efecto de la novedad técnica, la gente se cansará de contemplar en la pantalla partidas de naipes… – Ali vrlo brzo, čim se proširi spoznaja o novoj tehnici, ljudima će dojaditi da na platnu gledaju partije karata…*

(209) *…llegar a Oneira a tiempo para la cena que el tío Eloy se empeñaría en pagar en el restaurante que esa temporada gozara de su aprobación. – …stići u Oneiru na vrijeme za večeru kojom će me ujak Eloy silom htjeti počastiti u restoranu koji ovih mjeseci uživa njegovu naklonost.*

Osim subjektne rečenice, funkciju subjekta može imati i dopuna u nominativu, a u primjeru (210) to vidimo na dvjema istraživanim konstrukcijama: *tratarse IV + CR(de)* i *encargarse II + CR(de)*. Također, pronađen je i jedan primjer predikatnoga proširka, kod prijevoda konstrukcije *cansarse + CR(de)* (211).

(210) *Se trataba de Bram Stoker, el irlandés que se encargaba de dirigir la administración del teatro Lyceum... – Bio je to Bram Stoker, Irac kojem je povjereno upravljanje kazalištem Lyceum…*

(211) *…como un profesor de universidad cansado de repetir una y otra vez el mismo parlamento. – …poput sveučilišnog profesora koji se umorio neprestano ponavljajući jedno te isto.*

Sukladno rečenome, semantička uloga koju ovi komplementi imaju u hrvatskome ponovo je većinom *trpitelj radnje* (PAT), međutim zabilježeni su i: *primatelj* (REC) (183), *rezultat* (RESL) (185), *uzrok* (CAUS) (190), *sredstvo* (INST) (npr. *biti zaokupljen + I*), *smjer-kojim putem* (DIR2) (199), *način* (MANN) (198), *mjesto* (LOC) (200), *smjer-odakle* (DIR 1) (203) i *vršitelj radnje* (AGT) (208).

Usprkos tomu što je uz glagole u ovoj skupini ostvarena povratna konstrukcija s prijedložnom dopunom, nisu zamijećena odstupanja od dosadašnjih rezultata, što je u skladu s mišljenjem da je odnos prijedložne dopune s glagolom jednak bez obzira na to je li riječ o povratnoj ili o

nepovratnoj konstrukciji (v. Cano Aguilar, 1987 i 1999). Zabilježeni ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome tako su pretežno izravni i neizravni objekti, a tek ponegdje adverbijalne dopune i dodatci, subjekti i predikatne dopune. Također, njihova je najčešća semantička uloga ona *trpitelja radnje* (PAT), no, kao i kod prethodnih skupina, pronađene su i druge uloge.

8.2.5. *Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom*

Uz glagole u ovoj skupini, jednako kao i u 8.2.2., prijedložna dopuna stoji u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji, ali se osim toga ostvaruje i u povratnoj dvoaktantskoj. Također, moguće je da istraživani prijedlog uz pojedini glagol uvodi i neki drugi element pa je zabilježen i prijevod tih drugih konstrukcija, kako bi ih se sve moglo usporediti. U tablici 15. prikazuju se sve analizirane konstrukcije te je uz svaku naveden broj ostvarenih primjera u korpusu, a s obzirom na to da je jedna konstrukcija povratna, a druga nije, povratna zamjenica *se* navodi se u zagradi.

Tablica 15. Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska i nepovratna troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	**Br.**	**Konstr.**	**Prijevodi pr. dop. u dvoaktantskoj konstr.**	**Prijevodi pr. dop. u troaktantskoj konstr.**	**Prijevodi drugih konstr.**
1	3	acostumbrar(se) a	***acostumbrarse* + *CR(a)*: 59** biti naviknut + inf./da/na(A), naviknuti se/priviknuti se + na(A)/inf., steći naviku + inf.	***acostumbrar* + *CD* + *CR(a)*: 2** naviknuti + A + na(A)	***acostumbrar* + *a* + *inf.*: 14** običavati/znati/voljeti + inf., nekoć/obično + gl. glagol
2	29	obligar(se) a	***obligarse* + *CR(a)*: 64** prisiliti se + inf./da/na(A), uspjeti/truditi se + inf., obvezati se/natjerati se + da, biti dužan/biti prisiljen/biti primoran/biti obvezan/imati/biti prinuđen + inf.	***obligar* + *CD* + *CR(a)*: 112** obvezati/primorati/primoravati/potjerati/siliti/tjerati/prisiljavati/nagovoriti + A + da, prisiliti/natjerati + A + da/na(A), biti prisiljen/biti primoran + inf., primorati se + na(A)	

3	129	reducir(se) a (reducir II)[371]	***reducirse II + CR(a)*: 15** biti sveden/svoditi se/smanjiti se/svesti se/biti ograničen + na(A), imati + A	***reducir II + CD + CR(a)*: 10** razbiti/svesti + A + na(A), pretvoriti/pretvarati + A + u(A), dovesti + A + do(G)	
4	40	someter(se) a	***someterse + CR(a)*: 14** prepustiti se/podvrgnuti se/biti podvrgnut + D, biti stavljen + na(A)	***someter + CD + CR(a)*: 13** podvrgnuti/podvrgavati/podvrći/izvrgnuti/izložiti + A + D	***someter + CD*: 2** pokoriti + A
5	41	unir(se) a	***unirse + CR(a)*: 65** biti spojen + za(A)/I/s(I), pristupiti/pridružiti se/pridruživati se/priključiti se/prići + D, otići + do(G), stopiti se/biti srastao/udružiti se/spojiti se/biti u spoju/ujediniti se/sjediniti se/biti zajedno + s(I), biti povezan + s(I)/za(A)	***unir + CD + CR(a)*: 4** vezivati + A + za(A), pripojiti + A + D, pridružiti se + D + N, vezati + A + uz(A)	***unir + CD + CR(con)*: 4** povezivati/povezati + A + (i) A, biti povezan + N + s(I), vezati + A + s(I) ***unir + CD*: 5** ujediniti/povezivati/vezati + A
6	44	casar(se) con (casar II)	***casarse II + CR(con)*: 45** udati se + za(A), oženiti + A/I, biti u braku/vjenčati se + s(I)	***casar II + CD + CR(con)*: 2** udati + A + za(A)	***casar I + CR(con)*: 4** ne slagati se + s(I), odudarati + od(G), ne uklapati se + u(A), ne odgovarati + D
7	51	mezclar(se) con	***mezclarse + CR(con)*: 19** pomiješati se/povezati se/miješati se/biti pomiješan + s(I)	***mezclar + CD + CR(con)*: 6** miješati/pomiješati + A + s(I)	
8	52	relacionar(se) con	***relacionarse + CR(con)*: 49** biti u vezi/povezati se/uspostaviti kontakt/povezivati se/biti povezan/imati veze + s(I), biti (po)vezan + uz(A), ticati se + G, odnositi se + na(A)	***relacionar + CD + CR(con)*: 5** povezati + A + s(I), biti povezan + s(I)	
9	68	convencer(se) de (convencer I)	***convencerse I + CR(de)*: 104** biti uvjeren/uvjeriti se + u(A)/da/kako,	***convencer I + CD + CR(de)*: 31** uvjeriti/uvjeravati + A + u(A)/kako/da,	

[371] Usp. s analizom *reducirse a (reducir I)*, potpoglavlje 8.2.4.

			ustvrditi/spoznati/smatrati/iskazati uvjerenost/biti siguran/gajiti uvjerenje + da	razuvjeriti/nagovoriti + A + da, potvrditi + D + da	
10	85	liberar(se) de	***liberarse + CR(de)*: 9** osloboditi se + G, biti oslobođen + iz(G)/G	***liberar + CD + CR(de)*: 7** oslobađati + A + G, osloboditi + A + G/s(G)/iz(G)	
11	86	librar(se) de (librar I)	***librarse I + CR(de)*: 30** osloboditi se/biti oslobođen/biti pošteđen/biti bez/riješiti se/rješavati se + G, boriti se + protiv(G), izbjeći + A/da, pobjeći/spasiti se + od(G), izbaviti se + od(G)/iz(G), izmaknuti + D	***librar I + CD + CR(de)*: 7** osloboditi + A + od(G)/G, poštedjeti + A + G, izbaviti + A + od(G)	
12	91	proveer(se) de	***proveerse + CR(de)*: 31** nabaviti/skupljati/pribaviti/nositi/imati + A, opskrbiti se/biti opremljen/biti opskrbljen/biti oboružan/biti obdaren + I, stajati/krasiti + N, ne nedostajati + G	***proveer + CD + CR(de)*: 2** opskrbiti/opskrbljivati + A + I	
13	95	separar(se) de	***separarse + CR(de)*: 24** odvajati se/odmaknuti se/odvojiti se/rastati se/biti razdvojen/biti odmaknut/biti odvojen + od(G), izdvojiti se + iz(G), držati se + G, napustiti + A	***separar + CD + CR(de)*: 19** dijeliti/odvajati/razdvajati + A + od(G), razdvojiti + od(G) + A	
14	102	convertir(se) en	***convertirse + CR(en)*: 257** pretvoriti se/biti pretvoren/prerasti/prijeći + u(A), postati + N/I, pretvoriti + A + u(A)	***convertir + CD + CR(en):* 68** pretvoriti + A + u(A), postati + N, (u)činiti + A + I, pretvoriti se + u(A), napraviti + od(G) + A	
15	116	transformar(se) en	***transformarse + CR(en)*: 62** pretvoriti	***transformar + CD + CR(en)*: 17** pretvoriti/preobraziti/	

			se/preobraziti se/preobražavati se/prometnuti se/prelaziti/biti preobražen/biti pretvoren + u(A), postajati + N	preobličiti + A + u(A)	

Osim navedenih primjera, kod konstrukcija *obligar(se) + a* i *casar(se) II + con* zabilježen je po jedan primjer u kojem prijedlog nije uvodio glagolski komplement, a kod konstrukcije *liberar(se) + de* jedan primjer priložne oznake načina. Kao što se može vidjeti u tablici 15., u ovoj su skupini, uz dvije konstrukcije s prijedložnom dopunom, prisutne malobrojne druge konstrukcije i to za: *acostumbrar(se) + a* glagolska perifraza *acostumbrar + a + inf.*,[372] *someter(se) + a* konstrukcija s izravnim objektom, *unir(se) + a* konstrukcija s izravnim objektom i s izravnim objektom i prijedložnom dopunom uvedenom prijedlogom *con* te *casar(se) + con* primjeri glagola *casar* u drugom značenju, a s prijedložnom dopunom istoga oblika: *CR(con)*. U troaktantskoj je konstrukciji uz prijedložnu dopunu prisutan izravni objekt, a uz glagole *someter, convencer, convertir, unir, liberar, librar* i *obligar*, pronađeni su primjeri *leísma*.[373] U ovoj je skupini također zabilježen mali broj neizravnih prijevoda, za većinu konstrukcija u manje od pet primjera, s time da ih je više zabilježeno za *convencer(se) I + de* (osam primjera), *obligar(se) + a* (12 primjera) i *convertir(se) + en* (13 primjera).

Kada se usporedi prijevod dvoaktantske i troaktantske konstrukcije uz pojedini glagol, može se primijetiti, jednako kao i u 8.2.2., da se najčešće rabe isti glagoli s argumentom više u troaktantskoj konstrukciji, s time da su ovdje u dvoaktantskoj češći povratni glagoli te pasivne konstrukcije. Primjerice, mogući prijevod za konstrukciju *obligarse + CR(a)* je *obvezati se + da* i *biti obvezan + inf.*, a za konstrukciju *obligar + CD + CR(a), obvezati + A + da*. Kod glagola *obligar, relacionar* i *convertir* primjećuju se malobrojni primjeri u kojima se troaktantska konstrukcija prevodi dvoaktantskom (povratnom ili perifrastičnim pasivom) te obratno. Primjerice, u (212) troaktanstka se konstrukcija *convertir + CD + CR(en)* prevodi povratnom dvoaktantskom *pretvoriti se + u(A)*, a u (213) se dvoaktantska konstrukcija *convertirse + CR(en)* prevodi troaktantskom *pretvoriti + A + u(A)*.

[372] García Fernández (2006, str. 78–82) bilježi samo glagolsku perifrazu *acostumbrar + inf.*, tako da bi trebalo dodatno istražiti kakav je odnos među tim dvjema konstrukcijama.
[373] Na ovaj smo problem već ukazali u Mikelenić (2018) i Mikelenić i Oliver (u tisku).

(212) *Fantasioso, imaginativo, capaz de creerse sus propias mentiras hasta el punto de llegar a convertirlas en verdades. – Domišljat, maštovit, kadar povjerovati u vlastite laži do točke na kojoj se one pretvaraju u istine.*

(213) *...que podía hacer que cualquiera se convirtiera en asesino por un puñado de billetes. – ...koji je za šaku novca bilo koga mogao pretvoriti u ubojicu.*

Kako je navedeno, uz glagole *someter(se)* i *unir(se)*, ostvarena je i dvoaktantska konstrukcija s izravnim objektom, u kojoj je objekt preveden dopunom u akuzativu, s time da se u slučaju *unir(se)* bilježe isti glagoli kojima se prevode troaktantska ili dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom, npr. *unir + CD + CR(a)*: *vezati + A + uz(A)* (214), *unir + CD*: *vezati + A* (215).

(214) *...en la que Sánchez Mazas había dejado constancia de la deuda de gratitud que le unía a sus hijos. – ...među kojima je Sánchez Mazas ostavio pisanu potvrdu o zahvalnosti koja ga je vezala uz njegove sinove.*

(215) *...en honor a la larga y profunda amistad que nos une como a hermanos, dejémoslo en cuarenta duros y no se hable más. – ...u čast dugom i dubokom prijateljstvu koje nas veže kao da smo braća, nudim vam četrdeset dura, i kraj priče.*

Glagol *unir* također može regirati prijedložnu dopunu s prijedlogom *con*, a u korpusu je potvrđeno nekoliko primjera troaktantske konstrukcije s takvom dopunom i izravnim objektom. Dvije si prijedložne dopune značenjem nalikuju, što se i u hrvatskome vidi tendencijom njihova prevođenja prijedložnim instrumentalom, primjerice u pasivnoj konstrukciji uz *povezati*: *unirse + CR(a)* (216), *unir + CD + CR(con)* (217), s time da se u (217) može primijetiti pasivizacija te time i prijevod izravnoga objekta dopunom u nominativu (usp. *...koje su povezivale njezinu obitelj s poslovnim svijetom*).

(216) *El suiseki es la piedra que tiene vida por la corriente de agua; está unido a una idea muy nuestra: armonizar el universo, wabsabi. – Suiseki je kamen koji sadržava život zbog tijeka vode. Povezan je s tipično našom idejom, harmoniziranjem svemira, wasabijem.*

(217) *Me sorprendió el aplomo de su discurso, segura como estaba de los estrechos vínculos que unían a su familia con el mundo de la empresa. – Iznenadilo me s*

koliko je samosvijesti govorila, jer je toliko bila sigurna u tijesne spone kojima je njezina obitelj bila povezana s poslovnim svijetom.

S druge strane, prijevod dvoaktantske konstrukcije s izravnim objektom uz glagol *someter(se)* razlikuje se od prijevoda ostalih dviju konstrukcija jer je upotrijebljen dvovalentni glagol *pokoriti* (218), umjesto trovalentnih kojima se prevodi troaktantska konstrukcija (219), što ima smisla s obzirom na to da ti glagoli zahtijevaju obvezne dopune. Prijevod povratnim glagolom *pokoriti se* nije zabilježen za konstrukciju s prijedložnom dopunom, no može se pretpostaviti te bi u tome slučaju, kao i kod ostvarenih *prepustiti se* i *podvrgnuti se* (220), dopuna bila u dativu: *pokoriti se + D*. Kod trovalentnih glagola uz koje je prijedložna dopuna uvedena prijedlogom *a* treba pripaziti prilikom automatskog označavanja i pretrage, s obzirom na to da taj prijedlog može uvoditi i objekt, kao što se može vidjeti u (219), gdje je *a Germán* izravni objekt, a *a un tratamiento* prijedložna dopuna. S obzirom na to da su ove dvije dopune u hrvatskom drukčije kodirane (akuzativ naprama dativ), smatramo kako bi provjera s hrvatskim mogla biti od pomoći.

(218) *Carlomagno guiará a Occidente por la senda de Nuestro Señor, impulsará la cultura, batallará contra la herejía, aplastará al pagano y al infiel, propagara la Verdad, unificará a los creyentes y someterá a los blasfemos. – Karlo Veliki vodit će Zapad stazom našega Gospodina, poticati kulturu, bojevati protiv hereze, zgaziti pogana i nevjernika, promicati Istinu, ujediniti vjernike i pokoriti bogohulnike*.

(219) *Un médico de La Paz, toda una eminencia, había aceptado someter a Germán a un tratamiento que todavía estaba en fase experimental... – Liječnik iz La Paza, pravi stručnjak, pristao je podvrći Germána liječenju koje je još bilo u eksperimentalnoj fazi...*

(220) *A pesar de lo cual tuvo que someterse a una cuarentena (así lo llamó) de dos semanas, tiempo en el que su vida fue meticulosamente revisada. – Unatoč tomu morao se podvrgnuti dvotjednoj karanteni (tako su to nazvali), a u međuvremenu je njegov život bio potanko provjeravan*.

Primjeri u kojima je ostvareno drugo značenje glagola u ovoj su skupini prisutni kod konstrukcije *casar(se) + con*, gdje je osim istraživanoga značenja *casar II*, zabilježeno i *casar*

I[374] i to također s prijedložnom dopunom *CR(con)*. Razlika u značenjima je jasna u obama jezicima te se *casar II* prevodi glagolima vezanima za sklapanje braka (*udati (se), oženiti, vjenčati se, biti u braku*), a *casar I* glagolima koji izražavaju (ne)slaganje, primjerice (221).

(221) *Sobre todo porque aquello no casaba con el reglamento. – Pogotovo stoga što se nije slagalo s pravilnikom.*

Drugo je značenje glagola zabilježeno i za konstrukciju *reducir(se) + a*, s time da je riječ o povratnoj konstrukciji *reducirse I*[375] *+ CR(a)*, koja je obrađena u prethodnom potpoglavlju. Ovdje je se ponovo dotičemo zbog toga što je među dvama značenjima u španjolskome teško razlikovati, a ona se i na hrvatski prevode jednako, tako da prijevod ne može pomoći. U primjeru (185) može se vidjeti prijevod konstrukcije *reducirse I + CR(a)* (*éste se ha reducido a polvo – se ono svelo na prah i pepeo*), u (222) *reducirse II*[376] *+ CR(a)*, a u (223) *reducir II + CD + CR(a)*. Prilikom označavanja primjera jednoga i drugoga značenja vodilo se ponajprije za primjerima iz baze *ADESSE*, a konzultiran je i izvorni govornik, no smatramo kako bi se trebale dodatno ispitati njihove sličnosti i razlike te razmotriti treba li ih uopće odvajati.

(222) *Toda la conversación se redujo al sonido de los cubiertos arañando los platos y el chisporroteo de las velas. – Čitav se razgovor sveo na zvuk pribora kako struže po tanjurima i na pucketanje svijeća.*

(223) *Pero yo sabía que aprehender a Montse, reducirla a una mera pertenencia, aunque sólo fuera en los sueños etílicos de dos borrachos... – Ali ja sam znao da je uhvatiti Montse, svesti je na puko vlasništvo, makar samo u etilnim snovima dvaju pijanaca…*

Osim dvoaktantske i troaktantske konstrukcije u kojima prijedlog *a* uvodi prijedložnu dopunu, uz glagol *acostumbrar(se)* bilježi se i glagolska perifraza *acostumbrar + a + infinitiv*. Prijedložna dopuna stoji u povratnoj konstrukciji, tako da se razlika u obliku može primijetiti u španjolskome, premda ona također može biti izražena infinitivom. Osim toga, razlika je vidljiva

[374] 'Disponer(se) dos elementos de manera que tengan correspondencia entre sí' – 'Rasporediti (se) dva elementa tako da se međusobno slažu'. Vlastiti prijevod.
[375] 'Hacer más pequeño en tamaño, cantidad o intensidad' – 'Učiniti manjim veličinom, količinom ili intenzitetom'. Vlastiti prijevod.
[376] '(Hacer) Ser o equivaler una entidad a otra más concreta. Resumir(se), limitar(se) o ajustar(se) a una cualidad, condición o ámbito.' – 'Učiniti da je/biti ili izjednačiti neki entitet s drugim konkretnijim. Svesti (se), ograničiti (se) ili prilagoditi (se) nekoj vrijednosti, stanju ili području'. Vlastiti prijevod.

i u prijevodu: glagol *naviknuti* i sl. za prijedložnu dopunu (224), a modalni glagol s infinitivom (225) ili *prilog + finitni glagol* (226) za glagolsku perifrazu.

(224) *Me acostumbré a esperar el anochecer en el caserón vacío, al calor de su compañía invisible. – Navikao sam se čekati sumrak u toj praznoj kućerini, u toplini njihove nevidljive nazočnosti.*

(225) *Acostumbraba a preguntar a la gente qué había soñado, para proceder luego a un diagnóstico del paciente. – Znao je ispitivati ljude što su sanjali, kako bi potom pacijentu postavio dijagnozu.*

(226) *Al acercarme comprobé que se trataba de una fotografía, una vieja estampa de estudio de las que acostumbraban a imprimirse en una lámina de cartón grueso. – Prišavši, uvjerih se da je riječ o fotografiji, nekoj staroj slici iz studija kakve su se nekoć otiskivale na debeli karton.*

U prijevodu troaktantske konstrukcije *separar + CD + CR(de)*, izravni je objekt odgovarao izravnome objektu u akuzativu, a prijedložna dopuna prijedložnom genitivu s *od* (227), no u jednom je primjeru primijećena zamjena (228). To nije neobično, s obzirom na to da ponekad nije bitno izraziti točno odvaja li se A od B ili B od A, međutim važno je takve primjere pribilježiti, kako bi se ekvivalenti dopuna mogli točno odrediti.

(227) *Cuanto más enamorada estaba, más aumentaba el trecho que lo separaba de él. – Što je zaljubljenija bila, više se povećavao razmak koji ju je odvajao od njega.*

(228) *Encomendó a Theresa que separara de la piel los restos de grasa, la despiojara bien y la lavara con jabón. – Zadužio je Theresu da razdvoji kožu od ostatka mesa, dobro je rasuši i opere sapunom.*

Ekvivalenti prijedložne dopune uz glagole u ovoj skupini također su najčešće različiti objekti, no s obzirom na to da uz sve glagole može stajati izravni objekt koji najčešće ima semantičku ulogu *trpitelja radnje* (PAT), uloge ekvivalenata prijedložne dopune su raznolike. Osim *trpitelja radnje*, npr. (216), čest je bio *rezultat* (RESL), kodiran prijedložnim akuzativom s *u* (212) i (213), prijedložnim akuzativom s *na* (222) i (223), besprijedložnim genitivom (229) te prijedložnim genitivom s *do* (230). Također, ostvareni su i *primatelj* (REC), npr. (219) i (220), *podrijetlo* (ORIG), npr. (228), *vršitelj radnje* (AGT) (231), a primijećen je i *smjer-prema* (DIR3) (232). Naposljetku, primijećena je i predikatna dopuna (predikatni proširak) u

instrumentalu (233), kojoj se ne pridaje semantička uloga, s obzirom na to da čini dio složenoga predikata.

(229) *Henley aceptaría publicarlo, naturalmente, pero nada iba a librarle de uno de aquellos sermones suyos… – Henley će, dakako, pristati da ga objavi, ali sigurno ga neće poštedjeti jedne od onih prodika…*

(230) *…haciendo mella incluso en la salud de su hija, que el incesante temporal de reprimendas había reducido a poco más que un guiñapo pálido y desecado. – …narušila zdravlje čak i vlastitoj kćeri, koju je neprestano prigovaranje dovelo do krajnje iznurenosti.*

(231) *Un clérigo rechoncho de andares dificultosos se acercó al altar provisto de un salterio. – Nabiti klerik teška hoda približio se oltaru na kojemu je stajao psaltir.*

(232) *Me uní a ella y contemplé la visión. – Otišao sam do nje i promatrao prizor.*

(233) *…tu amor incondicional me ha convertido en el ser más dichoso de la tierra. – …tvoja me bezuvjetna ljubav učinila najsretnijim čovjekom na svijetu.*

Nakon usporedbe prijevoda povratne dvoaktantske i nepovratne troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom, može se zaključiti da su, jednako kao i u 8.2.2., najčešće prisutni isti glagoli, uz koje je izražen argument više ili manje, s time da je glagol u dvoaktantskoj konstrukciji i na hrvatskom češće povratan ili u pasivu. Također, u ovoj su skupini pronađeni brojni primjeri *leísma*, što treba uzeti u obzir kod razlikovanja izravnoga i neizravnoga objekta u španjolskome, kako u teoriji, tako i u praksi. Sintaktičke funkcije u hrvatskom su, kao i dosad, u najvećem broju primjera bile one dopuna: objekt, subjekt, predikatna dopuna.

8.2.6. *Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije*

Kao i u potpoglavlju 8.2.3., ovdje će biti riječi o dvoaktantskoj konstrukciji s prijedložnom dopunom i njezinoj usporedbi s ostalim komplementima koje je u primjerima iz korpusa uvodio istraživani prijedlog uz pojedini glagol. Konstrukcije s prijedložnom dopunom u ovoj su skupini povratne, a od drugih konstrukcija neke su također povratne, dok su neke nepovratne. Sve istraživane konstrukcije i njihovi zabilježeni prijevodi mogu se vidjeti u tablici 16.

Tablica 16. Glagoli uz koje se ostvaruju povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom i druge konstrukcije i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	Br.	Konstr.	Prijevodi prijedložne dopune	Prijevodi drugih konstr.
1	4	aferrarse a	***aferrarse + CR(a)*: 32** uhvatiti se/držati se/primiti se + za(A), zgrabiti/ščepati + A, zgrabiti + A + za(A), držati se + G, upirati se + o(A)	***aferrar + CD (+ CI)*: 9** zgrabiti/ščepati/držati + A, zakvačiti se + za(A)
2	15	deberse a (deber II)	***deberse II + CR(a)*: 19** biti posrijedi + N, izbiti/odigrati se/biti + zbog(G), (imati) zahvaliti/dugovati + D, značiti + da, dolaziti + od(G), ležati + u(L), biti potaknuto/biti izazvano + I, proizlaziti + iz(G)	***deber I + CD (+ CI)*: 14** biti dužan/zahvaliti + D, dugovati/zahvaliti + A + D, ***deber + inf.*:**[377] **61** smjeti/trebati/morati/valjati + inf.
3	16	decidirse a (decidir II)	***decidirse II + CR(a)*: 36** odlučiti + inf./da, odlučiti se + na(A)/da, biti odlučan + da/u(L)/inf., odvažiti se/htjeti/kaniti + inf.	***decidir I + CD*:**[378] **47** odlučiti + inf./da/A, dogovoriti se + da, odlučiti se + A/inf.
4	18	dirigirse a	***dirigirse + CR(a)* (dirección): 48** obratiti se/okretati se/okrenuti se/zaputiti se + D, zaputiti se + do(G) ***dirigirse + CR(a)* (finalidad):**[379] **3** odlaziti + na(A), krenuti + u(A), uputiti se + inf.	***dirigirse + LOC(a)*: 111** zaputiti se + do(G)/u(A)/prema(L)/na(A)/I, krenuti/kretati + u(A)/prema(L), uputiti se + u(A)/prema(L)/k(L), krenuti put + G, ići/hodati + prema(L), voziti se/koračati/stići + u(A), otići + do(G), kretati se + na(A)/prema(L), primicati se + D ***dirigir + CD*: 2** predvoditi +A, upravljati + I **pasivna *dirigir + CI*: 21** biti upućen/biti namijenjen + D, biti naslovljen/pristići + na(A), biti upućen + u(A)
5	21	entregarse a	***entregarse + CR(a)*: 33** prepustiti se/predati se/posvetiti se/predavati se/biti posvećen/biti predan/biti utonuo/biti odan + D, baviti se + I, dati se/baciti se + na(A), prepustiti + A + D, biti uživljen/biti zadubljen + u(A)	***entregar + CD + CI*: 56** (pre)dati/pružiti + A + D, predati + A + na(A) ***entregarse + CI*: 11** podati se/predati se/predavati se/biti predan + D
6	25	limitarse a (limitar II)	***limitarse II + CR(a)*: 154** ograničiti se + na(A)/da, zadovoljiti se + I, sastojati se + od(G), svesti se/ograničavati se + na(A)	***limitarse I + CR(a)*: 7** biti ograničen/ograničiti se/ograničavati se + na(A)

[377] Prijedlog *a* uvodi komplement glavnog glagola, onoga u infinitivu.
[378] Prijedlog *a* uvodi komplement zavisnoga glagola, glave objektne surečenice.
[379] Uz ovaj se glagol u bazi *ADESSE* navodi kako prijedložna dopuna može imati semantičku ulogu *dirección* (*smjer*) ili *finalidad* (*svrha/namjera*).

7	27	negarse a (negar II)	***negarse II + CR(a)*: 64** ne željeti/odbijati + inf./da, ne htjeti/ne pristati + inf., odbiti + A/da/inf., protiviti se + D	***negar III + CD + CI*: 4**: ne željeti poslati/uskratiti + A + D
8	30	ofrecerse a (ofrecer II)	***ofrecerse II + CR(a)*: 16** ponuditi + A/da (+D), ponuditi se + da/inf.	***ofrecer I*: 34** (po)nuditi + D, trebati + A, nuditi se, (po)nuditi + A/da + D, prinositi/pružiti/dati/uputiti/iznositi/omogućiti + A + D, ponuditi + A + na(A)
9	49	encontrarse con (encontrar I)	***encontrarse I + CR(con)*: 101** susresti/sresti/naći/zateći/ugledati /pogledati/upoznati + A, naići//naletjeti + na(A), naći se/nalaziti se + s(I)/pred(I), susresti se/suočiti se/sastati se + s(I)	***encontrar(se) I + CCM*: 5** naći (se) + G, biti raspoložen + za(A), pronaći + pridjev
10	73	desprenderse de (desprender I)	***desprenderse I + CR(de)*: 31** otresti se/riješiti se/otarasiti se/lišiti se/osloboditi se/rješavati se/odreći se + G, rastati se/odvojiti se/odvajati se/razdvojiti se + od(G), skinuti/svući/ostaviti/odbaciti + A	***desprenderse I + LOC(de)*: 14** pasti/skočiti/padati/nestati/skotrljati se + s(G), odvojiti se/odvajati se + od(G), osloboditi se/proizaći + iz(G), ne držati + za(A)
11	88	ocuparse de (ocupar II)	***ocuparse II + CR(de)*: 69** pobrinuti se + da/za(A)/oko(G), brinuti se + o(L)/za(A)/da, zabaviti se/baviti se/pozabaviti se/biti zaokupljen/biti zauzet + I, truditi se/potruditi se + inf.	***ocupar I*: 7** zauzimati/prekrivati/oduzeti + A, sjesti + na(A), sjediti + za(I), nalaziti se + u(L)
12	89	olvidarse de	***olvidarse + CR(de)*: 62** zaboraviti + A/na(A)/inf./da, ostaviti se + G, odustati + od(G)	***olvidar + CD*:**[380] **4** zaboraviti + A/inf.
13	108	fijarse en (fijar II)	***fijarse II + CR(en)*: 55** obratiti pozornost/paziti/obazirati se/usredotočiti se + na(A), zapaziti/uočiti/pogledati/opaziti/gledati/primijetiti + A, zagledati se/uperiti pogled/zapiljiti se + u(A), zamijetiti + da/A, prikovati pogled + za(A)	***fijar I*: 3** pričvrstiti + A + na(A), fiksirati + A + u(L)

Malobrojni ostali primjeri bili su sljedeći: po jedan primjer priložne oznake (*dirigir*, *encontrar*, *fijar*), po jedan primjer troaktantske konstrukcije (*dirigir*, *fijar*), jedan primjer drugog značenja glagola (*desprender*), dva primjera dvaju drugih značenja glagola (*negar*) te primjeri u kojima prijedlog nije uvodio glagolski komplement: *olvidar* (devet primjera), *encontrar* (pet primjera) te *dirigir* i *ocupar* (po jedan primjer). Kao što se može vidjeti u tablici 16., za sedam su glagola

[380] Riječ je o primjerima u kojima uz glagol *olvidar* stoji objektna surečenica (u kojoj je glava predikata infinitiv ili glagol u finitnom obliku), a prijedlogom *de* uveden je komplement zavisnoga glagola.

pronađeni primjeri drugog značenja (*deber, decidir, limitar, ofrecer, negar, ocupar* i *fijar*), a za šest primjeri drugih konstrukcija u istraživanome značenju (*aferrar, entregar, olvidar, dirigir, encontrar* i *desprender*). Također, uz glagol *deber* zabilježeni su primjeri glagolske perifraze *deber + infinitiv*. Neizravnih je prijevoda, kao i u ostalim skupinama većinom bilo pet ili manje po konstrukciji, a više ih se bilježi za: *aferrarse + CR(a)* (šest primjera), *encontrarse I + CR(con)* (12 primjera) te *limitarse II + CR(a)* (36 primjera). U slučaju potonje konstrukcije najčešći su takvi primjeri bili oni u kojima se glagol *limitar* izostavlja (npr. *Me limité a ofrecer una sonrisa vacía – Uzvratih neodređenim osmijehom*) ili zamjenjuje česticom ili prilogom, primjerice *samo* (npr. *se limitó a observarme – samo me gledao*).

U slučaju konstrukcija kod kojih su pronađeni primjeri drugoga značenja glagola, za njih četiri prijevod na hrvatski nije pomogao pri razlikovanju među značenjima, odnosno, zabilježeni su prijevodi jednakim konstrukcijama. Povratna konstrukcija s prijedložnom dopunom stoji uz *deber II*,[381] a uz *deber I*[382] su pronađene nepovratne prijelazna i dvoprijelazna konstrukcija. Iako su u prijevodu zabilježeni isti glagoli, npr. *dugovati*: *deberse II + CR(a)* (234), *deber I + CD + CI* (235), može se provjeriti o kojem je od dvaju značenja riječ zamjenom *deber II* sa *ser consecuencia* (*biti posljedica*), što nije moguće za *deber I* (npr. *mi rechazo frontal se debía a mi espíritu individualista – moje otvoreno odbacivanje je posljedica individualističkog duha*). Kod najvećeg se broja pronađenih primjera za konstrukciju *deber + a* zapravo radilo o glagolskoj perifrazi *deber + infinitiv*, gdje se prijedlog *a* nije nalazio na prvom mjestu iza glagola *deber*, nego je uvodio komplemente glavnoga glagola u infinitivu.[383] Takve je primjere i u hrvatskome prijevodu lako razlučiti od ostalih jer se prevode modalnim glagolom s infinitivom (236).

(234) *...mi rechazo frontal se debía a mi espíritu individualista, a mi negativa a formar parte de un rebaño, pues siempre había padecido intolerancia por las masas. ...svoje otvoreno odbacivanje dugujem individualističkom duhu, odbijanju da budem dio stada, jer sam uvijek osjećao nesnošljivost prema masama.*

(235) *Al menos no le debo dinero a nadie. – Barem nikomu ne dugujem novac.*

(236) *Luego debo volver a mi época. – Potom se moram vratiti u svoje vrijeme.*

[381] 'Ser consecuencia, obedecer' – 'Biti posljedica, (po)slušati'. Vlastiti prijevod.
[382] 'Tener una deuda, material o moral, con alguien' – 'Dugovati nešto nekomu, materijalno ili moralno'. Vlastiti prijevod.
[383] Ovo je posljedica pretrage u korpusu koja je dopuštala da se između glagola i prijedloga nalazi do pet drugih elemenata.

Uz *decidir II*[384] pronađena je povratna dvoktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom, dok je uz *decidir I*[385] stajao izravni objekt, odnosno, radilo se o objektnim surečenicama, u kojima je prijedlog *a* uvodio komplement zavisnoga glagola (u infinitivu ili finitnom obliku). Na španjolskome se konstrukcije međusobno razlikuju oblikom: prva je povratna, a druga nepovratna te je u drugoj objekt besprijedložan, no u hrvatskom prijevodu razlike među njima nema. Primjerice, konstrukcijom *odlučiti + infinitiv* se u (237) prevodi *decidirse II + CR(a)*, a u (238) *decidir I + CD*, dok se konstrukcijom *odlučiti + da* u (239) prevodi *decidirse II + CR(a)*, a u (240) *decidir I + CD*. Mišljenja smo da je i razlikovanje među dvama značenjima koja se navode u bazi *ADESSE* više u funkciji sintaktičke nego semantičke razlike.

(237) *Me decidí a entrar y solicité un ejemplar. – Odlučio sam ući i zatražio primjerak.*

(238) *Y él decidió ir a la Biblioteca de Cataluña. – Odlučio je otići u Knjižnicu Katalonije.*

(239) *Jeff le dedicó una mirada inquisitiva: estaba decidido a que continuara hablando para que se olvidara de lo que le preocupaba, fuese lo que fuese. – Jeff ga upitno pogleda; odluči da će nastaviti sa zapitkivanjem, kud puklo, da puklo, sve dok ovaj ne zaboravi na ono što ga muči.*

(240) *Decidió arrancar a Julián de aquel mundo irrespirable de mediocridad y pobreza para abrirle las puertas de su paraíso financiero. – Odlučio je da će Juliána istrgnuti iz tog zagušljivog svijeta osrednjosti i siromaštva i otvoriti mu vrata svoga financijskog raja.*

Primjera istraživanoga značenja *ofrecer II*,[386] uz koje se nalazi prijedložna dopuna, u korpusu je dvostruko manje od različitih konstrukcija (najčešće dvoprijelazne) s *ofrecer I*,[387] a u prijevodu se razlika među njima često ne vidi, osim što je u slučaju konstrukcije s prijedložnom dopunom češći prijevod povratnim glagolom. Primjerice, u (241) se vidi prijevod konstrukcije *ofrecerse II + CR(a)* povratnom konstrukcijom *ponuditi se + da*, u (242) *ofrecer I + CD + CI* nepovratnom troaktantskom (dvoprijelaznom) konstrukcijom *ponuditi + A + D*, no u (243) se

[384] '(Hacer) Tomar una determinación a alguien tras cierta duda o vacilación' – 'Učiniti da netko donese ili donijeti odluku nakon određene sumnje ili oklijevanja'. Vlastiti prijevod.
[385] 'Elegir, seleccionar, decantarse por una opción frente a otras' – 'Odabrati, odlučiti se za jednu opciju naspram ostalih'. Vlastiti prijevod.
[386] 'Mostrar disposición a hacer algo de manera voluntaria' – 'Pokazati spremnost učiniti nešto dobrovoljno'. Vlastiti prijevod.
[387] 'Presentar o dar algo que se puede tomar, percibir o usar' – 'Darovati ili dati nešto što se može uzeti, opaziti ili upotrijebiti'. Vlastiti prijevod.

konstrukcija *ofrecerse II + CR(a)* također prevodi nepovratnom konstrukcijom *ponuditi + A*. Razlika među dvama značenjima na španjolskome bi se eventualno mogla provjeriti zamjenom *ofrecer I* glagolom *dati* (*dar*), no i ovdje nam se čini kako je prije svega riječ o sintaktičkoj razlici.

(241) *Por fortuna, sus hermanas se ofrecieron a cuidarla mientras yo la esperaba en las montañas. – Nasreću, njezine se sestre ponudiše da će skrbiti o njoj dok je ja budem čekao u planinama.*

(242) *¿Y qué otra cosa podíamos hacer mi padre y yo al conocer la existencia de aquel agujero mágico salvo robarlo y traerlo a Londres para ofrecerlo a los ciudadanos del Imperio? – Što smo drugo moj otac i ja mogli učiniti pošto smo saznali za postojanje tog čarobnog otvora nego ukrasti ga i dopremiti u London kako bismo ga ponudili žiteljima Carstva?*

(243) *Quería adquirir todo el stock de novelas de Julián Carax que todavía quedasen en existencias, y se ofrecía a pagarlas tres veces su precio de mercado. – Želio je otkupiti cjelokupnu preostalu nakladu romana Juliána Caraxa, i ponudio trostruko veću cijenu od tržišne.*

Primjera značenja *limitar I*[388] u korpusu je bilo svega sedam, no zanimljivi su jer je komplement, kao i uz istraživano značenje *limitar II*,[389] prijedložna dopuna s *a* i to također u povratnoj konstrukciji. U prijevodu obaju značenja na hrvatski također su zabilježene većinom povratne konstrukcije te nekoliko primjera pasiva kod *limitar I*. Razlika među značenjima u španjolskome se svodi na postavljanje fizičkih (*limitar I*) ili mentalnih granica (*limitar II*), a prijevod je često glagolom *ograničiti se*, primjerice u (244) *limitarse II + CR(a)*, a u (245) *limitarse I + CR(a)*.

(244) *Se limitaban a tolerarlos, simplemente. – Ograničili su se na to da ih jednostavno podnose.*

(245) *Por fortuna, los establos no albergaban animales, y hasta donde él sabía, los almacenes se encontraban vacíos de grano, de modo que las pérdidas se limitarían*

[388] 'Poner los límites a algo determinando su extensión espacial o temporal' – 'Postaviti granice nečemu određujući koliko se proteže u prostoru ili vremenu'. Vlastiti prijevod.
[389] 'Enfocar o dedicar la atención o los esfuerzos a una finalidad o meta concreta' – 'Usredotočiti se ili posvetiti pozornost ili napore određenoj svrsi ili cilju'. Vlastiti prijevod.

al valor de los edificios. – Nasreću, u stajama nije bilo životinja i, koliko je on znao, skladišta žita bijahu prazna, pa će gubici biti ograničeni na vrijednost zgrada.

S druge strane, razlika među značenjima vidljiva je i u hrvatskim prijevodima kod preostalih triju glagola. U (246) se prikazuje prijevod konstrukcije *negarse II*[390] + *CR(a)* u istraživanome značenju, a u (247) konstrukcije *negar III*[391] + *CD* + *CI* u drugome značenju, pri čemu se razlika među njima ponajprije svodi na to što je ono što se negira ili odbija, kako smo već primijetili u Mikelenić (2018) i Mikelenić i Oliver (u tisku). Značenje *ocupar I*[392] odnosi se na zauzimanje prostora, što je vidljivo i u hrvatskim prijevodima, npr. (248) pa ga je stoga i lako razlikovati od istraživanoga značenja *ocupar II*[393] u obama jezicima. Primjerice, u (249) se može vidjeti prijevod konstrukcije s prijedložnom dopunom *ocuparse II* + *CR(de)*. Istovrsna razlika u značenju može se zapaziti između *fijar I*[394] i istraživanoga značenja *fijar II*,[395] kao što se vidi u (250) i (251), gdje je prvi primjer prijevoda konstrukcije *fijar I* + *CD* + *LOC(en)*, a drugi konstrukcije *fijarse II* + *CR(en)*.

(246) *Desde el inicio, el arquitecto se negó a allanar la montaña, respetó el entorno natural, se adaptó a él. – Od samoga početka arhitekt se protivio ravnanju brijega, poštovao je prirodni okoliš, prilagodio mu se.*

(247) *—¿Y va a negar a un hijo la única posibilidad de recuperar la memoria de su padre? —preguntó Fermín. – "Zar ćete sinu uskratiti jedinu mogućnost da istraži prošlost svoga oca?" upita Fermín.*

(248) *Desde hacía muchos años, Angelats regentaba en el centro de Banyoles una fonda que ocupaba parte de una decrépita y hermosa casa de campo... – Angelats je već godinama u središtu Banyolesa upravljao krčmom koja se nalazila u dijelu oronule i lijepe seoske kuće…*[396]

(249) *¿Quién se ocuparía de confeccionarlo? – Pa tko bi se pobrinuo da je sastavi?*

---

[390] 'Rechazar o no querer realizar una acción' – 'Odbiti ili ne htjeti izvršiti određenu radnju'. Vlastiti prijevod.
[391] 'No conceder [algo] que se pretede o se pide. Denegar' – 'Ne pristati (na nešto) što se traži ili moli. Odbiti'. Vlastiti prijevod.
[392] 'Llenar un espacio' – 'Popuniti prostor'. Vlastiti prijevod.
[393] 'Dedicar atención y trabajo a una persona, una empresa, proyecto…' – 'Posvetiti pozornost i napor nekoj osobi, pothvatu, projektu…'. Vlastiti prijevod.
[394] 'Determinar, poner (literalmente, poner fijo un objeto en un sitio, asegurar)' – 'Odrediti, staviti (doslovno, učvrstiti neki predmet na nekome mjestu, osigurati)'. Vlastiti prijevod.
[395] 'Dirigir o centrar la atención o la mirada sobre algo' – 'Uputiti ili usredotočiti pozornost ili pogled na nešto'. Vlastiti prijevod.
[396] U svim primjerima značenja *ocupar I* prijedlog *de* uvodi komplement koji nije glagolski, u ovome primjeru riječ je o komplementu imenici *parte*.

(250) *Empecé a prenderlos uno por uno, fijándolos en platos, vasos y copas. – Počeo sam ih paliti jednu po jednu, pričvršćujući ih na tanjure, vaze i čaše.*

(251) *Entonces se fijó en sus dientes, que aunque grandes y torcidos, advirtió sin huecos y extraordinariamente blancos. – Onda se usredotoči na njegove zube koji su, zamijetila je, iako veliki i iskrivljeni bili bez rupa i izvanredno bijeli.*

Uz glagol *aferrar*, osim prijedložne dopune u povratnoj dvoktantskoj konstrukciji može stajati i izravni objekt ili izravni i neizravni objekt zajedno. U prijevodu su primijećeni isti glagoli, što je očekivano, s obzirom na to da je riječ o istom glagolskom značenju, no zabilježene su i jednake konstrukcije, npr. *zgrabiti + A*, kao prijevod *aferrarse + CR(a)* (252) i *aferrar + CD* (253). Isto se može reći i za *olvidarse + CR(de)* (254) i *olvidar + CD* (255), gdje je prijevod jednak, primjerice konstrukcijom *zaboraviti + inf.*

(252) *Los otros supervivientes se desprendieron de sus arcos y se aferraron a la borda. – Drugi preživjeli riješiše se svojih lukova i zgrabiše rub broda.*

(253) *A una voz del conde, los guardias aferraron a Theresa, quien parecía adormilada. – Na jedan grofov mig čuvari zgrabiše Theresu, koja kao da je bila u polusnu.*

(254) *—No te olvides de calentar la leche porque... – "Nemoj zaboraviti podgrijati mlijeko jer."*

(255) *No olvides dar de comer a Kafka. – Ne zaboravi nahraniti Kafku.*

U slučaju glagola *entregar*, zabilježene su i nepovratna troaktantska konstrukcija s izravnim i neizravnim objektom (dvoprijelazna konstrukcija) i povratna dvoaktantska konstrukcija s neizravnim objektom te je primijećeno kako se prijedložna dopuna i neizravni objekt jednako prevode pa bi ih se trebalo razlikovati prema referentu dopune (*živo* – neizravni objekt naprama *neživo* – prijedložna dopuna), kao što je već bio slučaj s nekim konstrukcijama u potpoglavlju 8.2.3. U primjerima koji slijede mogu se vidjeti prijevodi konstrukcijom *predati se + D* za *entregarse + CR(a)* (256) i *entregarse + CI* (257) te konstrukcijom *predati + A + D* za dvoprijelaznu *entregar + CD + CI* (258).

(256) *En apenas un par de días me entregué a la paz y serenidad del vasallo. – U svega nekoliko dana predao sam se miru i opuštenosti podanika.*

(257) *Se juraba entonces que aquello no volvería a suceder jamás, que si era necesario se entregaría a las autoridades para que lo confinasen a un penal. – Tada bi se*

zakleo da se to nikad neće ponoviti, da <u>će se</u> radije <u>predati policiji</u> pa neka ga zatvore iza rešetaka.

(258) *A modo de saludo <u>le entregué a Miralles el tabaco</u>. – U znak pozdrava <u>predao sam Mirallesu cigarete</u>.*

Uz *dirigir* se, pak, konstrukcijom s prijedložnom dopunom izražava drukčiji sadržaj od onoga koji uz taj glagol izražavaju objekti, a to je vidljivo i u njihovu različitom prijevodu. Međutim, uz taj se glagol adverbijalnom dopunom mjesta, jednako kao i prijedložnom dopunom izražava *smjer* (*dirección*), što se i u prijevodu vidi, kad se primjerice konstrukcijom *zaputiti se + do(G)* prevode obje: *dirigirse + CR(a) (dirección)* (259) i *dirigirse + LOC(a)* (260). Razlikuju se na španjolskome ponovo prema referentu dopune: *osoba* (prijedložna dopuna) naprama *mjesto* (adverbijalna dopuna). U bazi *ADESSE* bilježi se kako uz ovaj glagol prijedložna dopuna može imati semantičku ulogu *smjera* (*dirección*) i *svrhe/namjere* (*finalidad*) pa su one i u ovome radu označene odvojeno, premda je za potonju potvrđeno svega nekoliko primjera. U (261) se može vidjeti prijevod konstrukcije *dirigirse + CR(a) (finalidad)*, a u (262) *dirigirse + LOC(a)* istom konstrukcijom: *krenuti + u(A)*.

(259) *Cuando el acólito salió, Alcuino cerró la puerta y <u>se dirigió a Theresa</u>. – Kad je akolit izišao, Alkuin zatvori vrata i <u>zaputi se do Therese</u>.*

(260) *<u>Me dirigí</u> directamente <u>al pretil</u>. – <u>Zaputio sam se</u> ravno <u>do kamene ograde</u>.*

(261) *Una vez en el futuro, nos separaremos del resto de los pasajeros y <u>nos dirigiremos a espiar</u> el regreso de los pasajeros de la segunda expedición… – Kad se nađemo u budućnosti, odvojit ćemo se od ostalih putnika i <u>krenuti u nadzor</u> povratka putnika druge ekspedicije…*

(262) *Al entrar en el piso <u>me dirigí</u> directamente <u>al estudio</u>. – Kad sam ušao u stan, <u>krenuo sam</u> odmah <u>u radnu sobu</u>.*

U navedenim konstrukcijama različitim se dopunama izražava isto ili blisko značenje, što je vidljivo u tome da one imaju iste semantičke uloge pa je i prijevod na hrvatski često jednak. Primjerice, prijedložna dopuna i izravni objekt uz *olvidar* su oboje *contenido* (*sadržaj*), kao i prijedložna dopuna i neizravni objekt uz glagol *entregar*, koji su oboje *poseedor-final* (*posljednji posjednik*) te prijedložna dopuna i adverbijalna dopuna mjesta uz *dirigir*: *dirección* (*smjer*). Razlika među njima nekad je vidljiva površinski (npr. povratna i nepovratna

konstrukcija uz *olvidar*), a nekada je potreban uvid u značenje pojedinih primjera kao bi ih se razlikovalo (npr. uz glagol *dirigir*).

Uz glagol *desprender*, također može stajati adverbijalna dopuna u povratnoj konstrukciji, a razlika među dvjema dopunama je u tome što se njima izražava. U prijevodu se one donekle razlikuju, no primjerice konstrukcija *odvojiti se + od(G)* pronađena je i kao prijevod konstrukcije *desprenderse I + CR(de)* (263) i *desprenderse I + LOC(de)* (264).

(263) *El lado izquierdo de la cabeza me palpitaba, como si los huesos quisieran desprenderse de la carne. – Lijeva strana glave bubnjala mi je kao da se kosti pokušavaju odvojiti od mesa.*

(264) *Tuve la certeza de que estaba muerto antes de que se desprendiese de la pared y cayese al suelo, inerte. – Bio sam siguran da je bio mrtav prije nego što se odvojio od zida i pao nepomično na tlo.*

Naposljetku, uz *encontrar* su pronađeni primjeri različitih konstrukcija u kojima je prijedlog *con* uvodio adverbijalni dodatak načina, koji su se, kao i u takvim slučajevima u 8.2.3., prevodili istim ili sličnim glagolima s komplementom u različitom obliku od onih koji su zapaženi kod prijevoda konstrukcije s prijedložnom dopunom. Primjerice, u (265) *encontrarse I + CR(con)* se prevodi konstrukcijom *naći + A*, a u (266) *encontrar I + CI + CCM*, konstrukcijom *naći + A + G*.

(265) *Albergaba la esperanza de no encontrarse con nadie, pero al acercarse a la casa advirtió que la puerta estaba entreabierta. – Gajila je nadu da neće nikoga naći, ali kad se približila kuci zapazi da su vrata odškrinuta.*

(266) *Descendí unos peldaños más y le encontré con la frente apoyada contra la puerta. – Sišao sam još nekoliko stuba i našao ga čela naslonjena na vrata.*

I u ovoj su skupini ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome pretežno objekti, semantičkih uloga *trpitelja radnje* (PAT), npr. (239) i (252), zatim *primatelja* (REC), npr. (256), *podrijetla* (ORIG), npr. (267) i *rezultata* (RESL), npr. (268). Također, zabilježeno je nekoliko adverbijalnih dodataka uzroka, semantičke uloge *uzrok* (CAUS), u prijedložnom genitivu sa *zbog* (269) te mjesta. Nekoliko je adverbijalnih dopuna mjesta semantičke uloge *smjer-prema*

(DIR3), primjerice (270) i *mjesto* (LOC), npr. (271). Zabilježena je i predikatna dopuna uz modalne glagole, npr. (272) te jedan subjekt (273).

(267) *...y sabía que esa preocupación no se debía tanto a que la humanidad saliera derrotada de aquel duelo como al destino final del propio capitán. – ...a znala je da ta bojazan ne proizlazi toliko iz neizvjesnosti hoće li čovječanstvo izgubiti ovaj dvoboj koliko zbog brige oko sudbine samoga kapetana.*

(268) *Muchos de esos inventos se limitan a facilitar nuestra vida, como la calculadora mecánica, la máquina de escribir o el ascensor eléctrico… – Mnoga od tih otkrića svode se na olakšavanje našeg života, poput mehaničkog računala, pisaćeg stroja ili električnog dizala…*

(269) *—Pero ¿cuántas veces habré de repetir que el incendio se debió a un accidente? — repuso Gorgias irritado—. – "Ali koliko vam puta moram ponoviti da je požar izbio zbog nezgode?" odvrati razdraženi Gorgias.*

(270) *...de modo que me dirigí al herrero que, según me confesó, se los había incorporado. –...tako da sam se zaputio kovaču koji ga je, kako mi je priznao, bio ugradio.*

(271) *Cuando finalizó la guerra, los aliados se encontraron con dos problemas acuciantes. – Kad je rat bio gotov, saveznici su se našli pred dva goruća problema.*

(272) *La pobre ya había salido de cuentas y el chaval no se decidía a venir al mundo… – Sirota je već prenijela, a momčić nije htio doći na svijet…*

(273) *Me pregunto si no se deberá a la envidia. – Pitam se nije li posrijedi zavist.*

U ovoj su skupini glagola, jednako kao i u skupini u 8.2.3., osim dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom, pronađene konstrukcije s drugim komplementima, bilo uz isto ili različito značenje glagola od istraživanoga. Razlika je što su sve konstrukcije s prijedložnom dopunom ovdje povratne. U slučaju triju konstrukcija, uz glagole *deber*, *decidir* i *ofrecer*, zaključeno je kako se različitim konstrukcijama (npr. povratnom naprama nepovratnom) izražavaju ista ili bliska značenja, što je vidljivo i njihovim jednakim prijevodima na hrvatski te je upitno treba li uopće govoriti o različitim značenjima glagola ili je riječ prije svega o sintaktičkoj razlici. Kod *limitar*, *negar*, *ocupar* i *fijar*, razlike među dvama značenjima su u španjolskome jasnije, što se u hrvatskom prijevodu vidi uporabom različitih glagola, kod sviju osim *limitar*, gdje se upotrebljavaju jednake konstrukcije. Kod ostalih su glagola zabilježeni drugi komplementi u istome značenju, s time da su kod nekih primijećeni jednaki prijevodi

različitih konstrukcija, u prvome redu u primjerima gdje prijedložna dopuna i drugi komplement imaju iste semantičke uloge (npr. uz *olvidar* i *dirigir*). Najčešća sintaktička funkcija koju vrše ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome je, kao i dosad neizravni objekt, a semantička uloga *trpitelj radnje* (PAT).

8.2.7. *Glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom*

U ovoj se posljednjoj skupini glagola analiziraju oni uz koje se prijedložna dopuna ostvaruje u različitim konstrukcijama i/ili se one nisu mogle svrstati u dosad obrađene skupine (npr. *llevar I + a* i *hacer IV + de*, gdje se prijedložna dopuna ostvaruje isključivo u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji s izravnim objektom). Osim toga, uz neke su glagole pronađeni primjeri drugih konstrukcija pa se i oni ovdje navode, kao što se može vidjeti u tablici 17.

Tablica 17. Glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom i prijevodi tih konstrukcija na hrvatski

R.br.	**Br.**	**Konstr.**	**Prijevodi konstr. s prijedložnom dopunom**	**Prijevodi drugih konstr.**
1	26	llevar a (llevar I)	***llevar I + CD + CR(a)*: 68** nagnati/navoditi/navesti + A + na(A)/da, natjerati/usmjeriti/tjerati/potaknuti/nagoniti + A + da, dovesti/odnijeti + A + do(G), odvesti + A + D/da/na(A)/u(A), voditi/povesti + A + u(A)/na(A)/da	***llevar I + CD (+CI)*: 37** voditi/povesti/(od)nositi/uvesti/dovesti/smjestiti/izvesti/odnijeti/odvesti/oduzeti/odvoditi + A, donositi/odnijeti + A + D ***llevar I + LOC(a)*: 147** voditi + D/na(A)/u(A)/do(G), odvesti + u(A)/na(A)/do(G)/D/pred(A), dovesti + D(k)/do(G)/u(A)/D/na(A), odnositi/ponijeti/voziti/staviti/biti odnesen/biti odveden + u(A), odnijeti + do(G)/D/u(A)/na(A), prevesti + do(G), nositi/prinositi/prinijeti + D, prenijeti + na(A), povesti/odvoditi + u(A)/na(A) ***llevar I + CCL*: 5** nositi + na(L)/oko(G), otići + do(G)
2	55	tropezar(se) con	***tropezar + CR(con)*: 34** naletjeti/namjeriti se/nabasati/naići + na(A), sudarati se/suočiti se/sudariti se/susresti se/mimoići se + s(I), spotaknuti se + o(A)/na(A), ugledati/upoznati + A, zapeti +	

			za(A) ***tropezarse + CR(con)*: 19** nabasati/naletjeti + na(A), sudariti se/susresti se/sresti se/biti suočen + s(I), sresti + A	
3	64	cambiar(se) de (cambiar I)	***cambiar I + CR(de)*: 62** mijenjati/promijeniti/zamijeniti + A, predomisliti se ***cambiarse I + CR(de)*: 6** presvući se, promijeniti + A	
4	132	hacer(se) de (verbo de apoyo)	***hacer v. de apoyo + CD + CR(de)*: 9** osvrnuti se/obratiti pozornost + na(A), poslužiti se/razmetati se + I, pokazati + A ***hacerse v. de apoyo + CR(de)*: 10** dogoditi se/biti + s(I), postati + od(G) ***hacerse v. de apoyo + CD + CR(de)*: 7** zabilježiti/objaviti + A, biti odjeka/izvijestiti + o(L)	***hacer + PVO(de)*: 16** biti + N/poput(G), glumiti/tvoriti/utjeloviti + A, igrati se + G, raditi + A/kao + N ***hacer v. de apoyo + CCM (+CD)*: 5** napraviti + prilog (npr. *jasno, ponovo*), ponoviti ***hacer I + CCM*: 6** biti napravljen + prilog (npr. *jednako*)
5	133	hacer de (hacer I)	**pasivna *hacer I + CR(de)*: 27** biti + poput(G)/G/N, činiti + N biti satkan/biti napravljen/biti načinjen/biti sastavljen/biti sazdan/biti/sastojati se/biti izrađen/biti izgrađen + od(G) biti oblikovan + iz(G)	
6	134	hacer de (hacer IV)	***hacer IV + CD + CR(de)*: 27** pretvoriti/pretvarati + u(A) + A, napraviti/učiniti/stvoriti/načiniti + A + od(G), stvarati + A + iz(G), učiniti/činiti + I + A	
7	84	informar(se) de	***informar + CR(de)* (asunto): 10** obavještavati/obavijestiti/izvještavati (+A) + o(L)/A, dojaviti + D + za(A)/o(L) ***informarse + CR(de)* (asunto): 2** informirati se + o(L) ***informar + CD + CR(de)* (asunto): 25** ispričati/iznijeti/reći/priopćiti + D + A, obavijestiti/obavještavati/izvijesti ti + A + o(L)/da, javljati/govoriti + D + o(L) ***informar + CR(de)* (mensaje):**[397] **2** izvještavati + kako, iznositi podatak + da ***informar + CD + CR(de)* (mensaje): 21**	

[397] Uz ovaj se glagol u bazi *ADESSE* navodi kako prijedložna dopuna može imati semantičku ulogu *asunto* (*predmet, tema*) i *mensaje* (*poruka*).

			obavijestiti + A + da/kako/o(L), reći + D + da/kako, objašnjavati + (D) + da, dati do znanja/kazati + D + A, ispripovijedati + D + kako, izvijestiti + A + da	
8	87	llenar(se) de	***llenar + CD + CR(de)*: 15** ispuniti/puniti/napuniti + A + I ***llenarse + CR(de)*: 14** biti pun + G, napuniti se/ispuniti se/puniti se + I (+D) ***llenarse + CI + CR(de)*: 3** napuniti se/puniti se + D + I	
9	121	preguntar(se) por	***preguntar + CR(por)*: 31** pitati/zapitati/upitati + za(A), raspitati se/raspitivati se + za(A)/o(L), potražiti + A ***preguntar + CI + CR(por)*: 30** pitati (+ A) + za(A)/zav. sur., ispitivati + A + o(L), zapitati + A + za(A)/zašto/zav. sur., raspitivati se + o(L)/tko/za(A) ***preguntarse + CR(por)*: 3** pitati se + zav. sur./za(A)	***preguntar(se) + CD*: 41** pitati/upitati + zašto, zapitati/pitati se + zašto/kako ***preguntar(se) + CC cantidad*:**[398] **3** pitati (se)/upitati + priložni izraz (npr. *prvi put*)

Konstrukcije s prijedložnom dopunom prisutne uz ove glagole su sljedeće: nepovratna dvoaktantska (*tropezar*, *cambiar*, *hacer I + de*, *informar (asunto)*, *informar (mensaje)* i *preguntar*), povratna dvoaktantska (*tropezar*, *cambiar*, *hacer (v. de apoyo)*, *informar (asunto)*, *llenar* i *preguntar*), nepovratna troaktantska s izravnim objektom (*llevar*, *hacer (v. de apoyo)*, *hacer IV*, *informar (asunto)*, *informar (mensaje)* i *llenar*), povratna troaktantska s izravnim objektom (*hacer (v. de apoyo)*), povratna troaktantska s neizravnim objektom (*llenar*) i nepovratna troaktantska s neizravnim objektom (*preguntar*). Od ostalih su konstrukcija ostvarene: konstrukcija s izravnim objektom (*llevar* i *preguntar*), konstrukcija s izravnim i neizravnim objektom (*llevar*), konstrukcija s adverbijalnom dopunom mjesta (*llevar*), konstrukcija s adverbijalnim dodatkom mjesta (*llevar*), načina (*hacer (v. de apoyo)* i *hacer I*) i količine (*preguntar*) te s predikatnim proširkom (*hacer*).

Preostali primjeri koji nisu uvršteni u analizu su: po jedan primjer priložne oznake (*llevar* i *llenar*), po dva primjera različite priložne oznake (*cambiar* i *preguntar*), tri primjera priložne oznake načina prevedena neizravno (*llevar*), jedan primjer konstrukcije s izravnim objektom (*hacer (v. de apoyo)*), jedan primjer nepovratne troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom i izravnim objektom (*cambiar*), primjeri u kojima prijedlog nije uvodio glagolski

[398] Oznaka za priložnu oznaku količine (španj. *complemento circunstancial de cantidad*).

komplement (*cambiar* – jedan primjer, *llevar* – sedam primjera, *hacer* – 135 primjera) te primjeri glagolskih lokucija (*llevar*: *llevar a término* – tri primjera, *llevar a la práctica* – tri primjera; *hacer*: *hacer de menos* – jedan primjer, *hacerse de noche* – tri primjera). Neizravnih je prijevoda u ovoj skupini bilo prilično malo: pet ili manje za sve konstrukcije osim *cambiar I + CR(de)* i *hacer IV + CD + CR(de)*, za koje je zabilježeno osam, odnosno devet takvih primjera. Kod konstrukcija s izravnim objektom uz *llevar* i *informar* primijećeni su primjeri *leísma*, a kod troaktantske konstrukcije s neizravnim objektom uz *preguntar* primjeri *loísma*.

Uz glagole *tropezar(se)* i *cambiar(se) I* ostvarene su isključivo dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom, s time da one mogu biti povratne i nepovratne. U slučaju glagola *tropezar(se)* zabilježeni su prijevodi istim konstrukcijama u hrvatskom, neovisno o tome je li konstrukcija u španjolskome povratna ili nepovratna. Primjerice, konstrukcijom *naletjeti + na(A)* se u (274) prevodi *tropezar + CR(con)*, a u (275) *tropezarse + CR(con)* te se konstrukcijom *susresti se + s(I)* u (276) prevodi *tropezar + CR(con)*, a u (277) *tropezarse + CR(con)*.

(274) *De repente tropezó con algo. – Odjednom naletje na nešto.*

(275) *No podía arriesgarme a volver a casa y tropezarme con Grandes y compañía. – Nisam smio riskirati povratak kući i naletjeti na Grandesa i društvo.*

(276) *Había tropezado con Merrick cuatro años antes, justo cuando lo nombraron cirujano jefe del hospital. – S Merrickom se susreo prije četiri godine, upravo kad su ga imenovali bolničkim šefom kirurgije.*

(277) *Andrew balbuceó un «lo siento», sobrecogido tanto por la minuciosidad del asesino como por haberse tropezado con él momentos antes del crimen. – Andrew je jedva procijedio "Žao mi je", potresen ubojičinim postupcima i činjenicom da su se s njim susreli neposredno prije zločina.*[399]

Dva se različita tipa dvoaktantskih konstrukcija s prijedložnom dopunom uz *cambiar(se) I* prevode nekim jednakim konstrukcijama, npr. s *promijeniti + A* u (278) se prevodi *cambiar I + CR(de)*, a u (279) *cambiarse I + CR(de)*. Međutim prijedložna dopuna u povratnoj konstrukciji označava isključivo odjevne predmete, što je vidljivo čak i u slučaju prijevoda

[399] U ovome se primjeru vidi kako se kod složenoga infinitiva povratnih glagola povratna zamjenica u pismu spaja s infinitivom pomoćnoga glagola *haber*, što je važno imati na umu kod pretrage povratnih glagola te razlikovanja povratne i nepovratne uporabe pojedinih glagola.

glagolom *promijeniti*. Bliska povezanost glagola i prijedložne dopune u toj konstrukciji ocrtava se u hrvatskom prijevodu glagolom *presvući se* (280), no to se može reći i za neke primjere nepovratne konstrukcije, npr. (281), gdje su glagol i prijedložna dopuna također prevedeni samo prefigiranim glagolom: *predomisliti se*.

(278) *María se dio cuenta de que él no quería hablar de dicho asunto y cambiaron de tema. – María je shvatila da on ne želi razgovarati o tome i promijenili su temu.*

(279) *Y cámbiate de ropa, o morirás antes de indicarme el lugar exacto. – I promijeni odjeću ili ćeš umrijeti prije no što mi pokažeš točno mjesto.*

(280) *Bajé al piso y me cambié de ropa. – Sišao sam i presvukao se.*

(281) *—Si has cambiado de idea y prefieres que busquemos un hotel... – "Ako si se predomislila i radije bi da potražimo hotel…"*

Prijedložna dopuna uz glagol *informar(se)*, jednako kao i uz *insistir*, prema bazi *ADESSE* može imati dvije semantičke uloge: *asunto* (*predmet, tema*) i *mensaje* (*poruka*). Razlika među njima u španjolskome je često vidljiva i na sintaktičkoj razni, na način da će *poruka* češće imati oblik zavisne surečenice, dok će *predmet* biti imenica ili imenska sintagma. U hrvatskome se prijevodu to također može primijetiti, a glagoli koji se upotrebljavaju za prijevod svih konstrukcija s prijedložnom dopunom uz ovaj glagol su jednaki ili značenjski veoma bliski. Prijedložna dopuna u ulozi predmeta ostvaruje se u nepovratnoj dvoaktantskoj (282), povratnoj dvoaktantskoj (283) i nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji s izravnim objektom (284), a prijedložna dopuna u ulozi poruke u nepovratnoj dvoaktantskoj (285) i nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji s izravnim objektom (286). Usporedbom prijevoda dvoaktantskih i troaktantskih konstrukcija može se primijetiti, jednako kao i u dosad obrađenim primjerima, kako se upotrebljavaju trovalentni glagoli (npr. *obavijestiti*), s time da se treći argument (ovdje izravni objekt) izražava ili ne izražava, dok oblik ekvivalenta prijedložne dopune ostaje isti. Isto bi se moglo očekivati kod prijevoda dvoaktantske konstrukcije s izravnim objektom, gdje bi se u prijevodu izostavljao argument koji je ekvivalent prijedložne dopune. Takva se konstrukcija ovdje ne pojavljuje zbog toga što se tražio glagol s prijedlogom *de*, koji ne može uvoditi izravni objekt.

(282) *Todos los días las autoridades informaban de nuevos avances. – Svakoga dana vlasti su obavještavale o novim napredovanjima.*

(283) *Una vez acepté eso, resolví que lo primero que debía hacer era informarme de lo que había pasado con el mundo, pero sobre todo con Jane y todos los que conocía. – Kad sam se konačno s tim pomirio, zaključio sam da bih se prvo trebao informirati o događajima u svijetu, a ponajprije saznati što je s Jane i sa svima koje sam poznavao.*

(284) *Me informará de sus progresos y me mostrará el trabajo realizado. – Obavještavat ćete me o napretku i pokazivati što se napravili.*

(285) *Bajo el sensasionalista titular «Una viajera del tiempo», la noticia informaba de que la mañana del 12 de abril de 1984, al abrir los Almacenes Olsen los empleados habían encontrado a una mujer en su interior. – Pod senzacionalističkim naslovom "Vremenska putnica" članak je izvještavao kako su ujutro 12. travnja 1984., otvorivši prostorije trgovine Olsen, zaposlenici unutra pronašli neku ženu.*

(286) *Damas y caballeros, me complace informarles de que hemos puesto rumbo al futuro. – Dame i gospodo, s veseljem vas obavještavam da smo krenuli u budućnost.*

Takav ujednačen prijevod može se primijetiti kod triju konstrukcija s prijedložnom dopunom uz *llenar(se)*. Primjerice, povratna dvoaktantska konstrukcija prevodi se istom takvom konstrukcijom na hrvatski (*napuniti se + I*) (287), jednako kao i nepovratna troaktantska konstrukcija s izravnim objektom (*napuniti + A + I*) (288). Kod posljednje konstrukcije, povratne troaktantske s neizravnim objektom, može se primijetiti isto preslikavanje (*napuniti se + D + I*), međutim treba napomenuti da se u svim trima primjerima iz korpusa radilo o točno određenom izrazu: *napuniti se nekomu oči suzama* (*llenarse a alguien los ojos de lágrimas*) (289).

(287) *El clima es suave, y en verano las playas se llenan de gaviotas. – Klima je blaga i ljeti se žalovi napune galebovima.*

(288) *Reparó en que Jane lo había llenado de verduras, y eso, más que irritarlo, le divirtió… – Uočio je da ju je Jane napunila povrćem i to ga nije nimalo razljutilo, naprotiv, razveselilo ga je…*

(289) *Los ojos se le llenaron de lágrimas y el pincel se le cayó de las manos. – Oči su mu se napunile suzama i kist mu je ispao iz ruku.*

Glagol *preguntar(se)* također je vrlo ujednačeno preveden, gotovo isključivo glagolom *pitati* i od njega izvedenima (npr. *raspitati, upitati*). Kod prijevoda triju konstrukcija s prijedložnom

dopunom mogu se primijetiti konstrukcije iste vrste kao i kod prethodnoga glagola. Primjerice, nepovratna dvoaktantska konstrukcija prevodi se istom takvom: *pitati + za(A)* (290), kao i povratna dvoaktantska: *pitati se + za(A)* (291) te nepovratna troaktantska s neizravnim objektom: *pitati + A + za(A)* (292), iako se objekt u akuzativu može i izostaviti, npr. (293).

(290) *Llamó a la comisaría y preguntó por mí. – Nazvao je komesarijat i pitao za mene.*

(291) *Lo suyo no era preguntarse por la raíz intelectual de los conceptos, pero era un jugador increíblemente intuitivo. – Njegovo je bilo ne pitati se za intelektualni korijen predodžbe, ali je bio nevjerojatno intuitivan igrač.*

(292) *Me ha preguntado por ti. – Pitao me za tebe.*

(293) *Me pregunta mucho por ti. – Stalno pita za tebe.*

Za najveći je broj primjera konstrukcije *preguntar(se) + por* ustanovljeno kako se nije radilo o prijedlogu nego o priložnom izrazu *por qué*, koji je uvodio izravni objekt u obliku zavisne surečenice (294) i to u povratnoj ili nepovratnoj konstrukciji. Kod automatske pretrage ovakvi bi se primjeri trebali moći lako izostaviti iz prikaza rezultata, s obzirom na to da su elementi priložnoga izraza neodvojivi. Pronađena su i tri primjera u kojima je prijedlog *por* uvodio priložni dodatak količine, koji bi se mogao interpretirati i vremenski (295).

(294) *Se estará preguntando por qué lo hice. – Sigurno se pitate zašto sam to učinio.*

(295) *Al cumplir siete años le preguntó por primera vez qué había ocurrido. – Kad je navršila sedam godina, prvi ga je put pitala što se dogodilo.*

Glagol *llevar* u bazi *ADESSE* ima ukupno devet značenja. Značenje uz koje se ostvaruje prijedložna dopuna *CR(a)* je *llevar I*: *Hacer llegar a algún lugar (por ext., inducir a algo) – Učiniti da stigne na neko mjesto, donijeti (a onda i nagnati/navesti na nešto)*. Zbog toga su, očekivano, najčešće konstrukcije u kojima prijedlog *a* uvodi adverbijalnu dopunu mjesta, semantičke uloge *dirección* (*smjer*). Prijedložna dopuna uz ovaj glagol ima ulogu *finalidad* (*svrha, namjera*), dakle razlika među dvjema dopunama je i ona vidljiva u definiciji *llevar I*: *fizičko mjesto* prema *namjera*. Kod usporedbe prijevoda ovih dviju konstrukcija, neki su glagoli jednaki (npr. *povesti*, *odvesti*), a uz njih i dopune mogu biti prevedene jednako, npr. prijedložnim akuzativom s *na* uz glagol *povesti*: *llevar I + CD + CR(a)* (296) i *llevar I + CD + LOC(a)* (297). Točnije, konstrukcija pod (296) ima i adverbijalnu dopunu mjesta uvedenu prijedlogom *a* (*a algunos de los salones*), gdje se jasno vidi gore navedena razlika među dvjema

dopunama. U konstrukciji s adverbijalnom dopunom mjesta također često stoji i izravni objekt, kako je slučaj i u (297), no to za ovaj rad nije bitno pa nije niti navedeno u tablici 17.

(296) *...competían por invitarla a una copa, por ofrecerle una primicia, por hacerla reír o llevarla a bailar a algunos de los salones de la calle Trinquete de Caballeros. – ...natjecali se da je pozovu na čašicu, ponude prve vijesti, nasmiju je ili povedu na ples u neki od salona u Ulici Trinquete de Caballeros.*

(297) *Me llevarás a ese lugar ahora, y si se te ocurre rozarme, juro por Dios que haré que ardas en la hoguera. – Povest ćeš me sad na to mjesto i ako ti padne na pamet da me samo okrzneš, kunem se Bogom da ću se pobrinuti da goriš na lomači.*

Uz ovaj su glagol ostvarene i prijelazna i dvoprijelazna konstrukcija, s time da se izravni objekt prevodi jednako kao i u troaktantskoj konstrukciji s prijedložnom dopunom (besprijedložnim akuzativom), a neizravni dativom, što je i jedan od ostvarenim prijevoda prijedložne dopune. U (298) se prikazuje prijevod konstrukcije *llevar I + CD + CR(a)* s *odvesti + A + D*, a u (299) konstrukcije *llevar I + CD + CI* s *donositi + A + D*. Može se primijetiti kako je u (298) zapravo riječ o izostavljanju glagola *ver* (*vidjeti*), koji je u španjolskome prijedložna dopuna, a njegov izravni objekt *a una mujer* (*ženu*) u prijevodu preoblikom postaje neizravni pa *llevar a ver a una mujer* umjesto *odvesti vidjeti/da vidi ženu*, postaje *odvesti ženi*. Ovakvih je primjera prijevoda konstrukcije s prijedložnom dopunom svega nekoliko i u svima je prisutan isti postupak kao i u (298).

(298) *Me contó que había llevado a Marlasca a ver a una mujer a la que llaman la Bruja del Somorrostro para pedirle protección de esa persona con la que Marlasca estaba en deuda. – Rekla mi je da je odvela Marlascu ženi koju su zvali Vještica iz Somorrostra kako bi je zamolio za zaštitu od te osobe kojoj je Marlasca bio dužan.*

(299) *Tal vez sea una señal de Nuestro Señor, que en su infinita sabiduría le quiere mostrar a usted el camino de regreso al trabajo que tanta felicidad ha llevado a sus lectores de La Ciudad de los Malditos. – Možda je to znak Našega Gospodina, koji vam u svojoj beskrajnoj mudrosti želi pokazati put povratka prema radu koji je toliko radosti donosio čitateljima Grada prokletih.*

Uz ovaj je glagol pronađeno i nekoliko primjera u kojima je prijedlog uvodio priložni dodatak mjesta, npr. (300). Na prvi pogled može djelovati neobično da se uz ovaj glagol može ostvariti

i adverbijalna dopuna i dodatak mjesta, no njihove se semantičke uloge razlikuju te dok dopuna izražava smjer, dodatak izražava mjesto, koje se u nekim primjerima, kao u (300), može interpretirati i načinski (usp. *gdje je nosio torbu?* prema *kako je nosio torbu?*).

(300) *Lo cogí y lo introduje en la bolsa que llevaba a la espalda. – Uzeo sam ga i stavio u torbu koju sam nosio na leđima.*

Glagol *hacer* u španjolskome je iznimno poliseman, a i često sudjeluje u tvorbi različitih glagolskih lokucija. U bazi *ADESSE* bilježi se sedam značenja ovoga glagola, s time da je ono s najvećim brojem primjera upravo *verbo de apoyo* (perifrazni ili lagani glagol). Prijedložna dopuna može stajati uz tri značenja: *hacer (verbo de apoyo)*,[400] *hacer I*[401] i *hacer IV*,[402] a uz sve je ona ostvarena u korpusu u dovoljnom broju primjera. Kako je već navedeno, *hacer I* se mogao obraditi u potpoglavlju 8.2.3., jer se uz njega prijedložna dopuna ostvaruje u nepovratnoj dvoaktantskoj konstrukciji, no zaključilo se kako je bolje usporediti sve tri konstrukcije zajedno. Najveći je broj primjera u pretrazi *hacer* + *de* bio krivi, odnosno, u njima prijedlog *de* većinom nije uvodio glagolski komplement, zbog čega je i postotak primjera s prijedložnom dopunom jedan od najnižih pa smatramo kako bi se ovakav način pretrage za ovaj i slične glagole trebao dodatno ograničiti, kako bi se smanjila količina ručnog pregleda.

Nadalje, u primjerima *hacer(se) (v. de apoyo)* + *de*, kod dviju konstrukcija, nepovratne i povratne troaktantske s izravnim objektom, ostvareni su jedino primjeri izraza: *hacer caso de* (301), *hacer gala de* (302), *hacerse cuenta de* (303) i *hacerse eco de* (304), koji su u rječniku *DLE* (2014) svi redom označeni kao glagolske lokucije (španj. *locuciones verbales*). Ovdje su one uvrštene u analizu kao troaktantske kontrukcije, kako se to čini i u bazi *ADESSE*, međutim, čini nam se da je spoj glagola i imenica u ovim izrazima leksikaliziran te smo skloniji reći da je riječ o dvoaktantskim konstrukcijama s prijedložnom dopunom. Ako se pogledaju i njihovi prijevodi na hrvatski, čvršći odnos među dvama elementima je vidljiv u sintetičkom prijevodu: *hacer caso – osvrnuti se, hacer gala – razmetati se, hacerse eco – objaviti*. U (303) se izraz *darse cuenta de* izostavlja, odnosno, donekle je sadržan u zaključnom vezniku *dakle*, a mogao bi se prevesti sa *shvaćam, razumijem, zaključujem,* npr. *Dakle,*

[400] 'Ejecutar, llevar a cabo una actividad' – 'Izvršiti, provesti, dovršiti neku aktivnost'. Vlastiti prijevod.
[401] 'Producir, crear' – 'Proizvesti, stvoriti'. Vlastiti prijevod.
[402] 'Volver/se, transformar/se. Atribuir o adquirir [una cualidad o estado]' – 'Postati, promijeniti (se), preoblikovati (se). Pridati ili steći [neku odliku ili stanje]'. Vlastiti prijevod.

shvaćam/razumijem/zaključujem da se natpis… Ovom zaključku doprinosi i činjenica da se povratna dvoaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom prevodi potpuno drukčije od dviju spomenutih, npr. (305).

(301) *No hizo caso del chiste*. – *Nije se osvrnuo na šalu*.

(302) *Atardecía cuando llegué al hotel España y solicité hablar con el gerente haciendo gala de mi condición de amigo del señor Vidal. – Mračilo se kad sam došao u hotel España i zatražio da razgovaram s direktorom razmećući se svojim statusom prijatelja gospodina Vidala.*

(303) *—Me haré cuenta de que el cartel de Sempere e hijos va por ambos, entonces. – "Dakle, natpis 'Sempere i sin' odnosi se na obojicu."* (neizravni prijevod)

(304) *Eso ocurrió el 2 de mayo y, sin embargo, ningún medio de comunicación se hizo eco de la noticia al día siguiente. – To se dogodilo 2. svibnja, no nijedno sredstvo priopćavanja nije sutradan objavilo vijest.*

(305) *Nadie sabe qué se hizo de Penélope. – Nitko ne zna što se dogodilo s Penélope.*

Uz *hacer* u ovom značenju prisutan je i priložni dodatak načina (306), koji se, kao i isti dodatak uz *hacer I* često prevodi glagolom *napraviti* s prilogom ili priložnim izrazom (307). Konstrukcija s prijedložnom dopunom uz *hacer I* je nepovratna dvoaktantska, s time da je u svim primjerima ostvarena isključivo u pasivu. Prijedložnom se dopunom u ovoj konstrukciji izražava *sredstvo, medij* (*medio*), a njezini su hrvatski ekvivalenti najčešće u besprijedložnom i prijedložnom genitivu, npr. (308) i (309).

(306) *O al menos no lo hizo de un modo claro. – Ili barem to nije napravila jasno.*

(307) *—Las heridas de cuchillo son como los hijos: todos se hacen de la misma forma, pero nunca salen dos iguales —rió—. – "Rane od noža su kao djeca: sve su napravljene na isti način, ali nikad ne ispadnu dvije jednake", nasmijao se.*

(308) *Estaba hecha de madera de cedro de color claro. – Bila je napravljena od svijetle cedrovine.*

(309) *El hijo estaba hecho de otra pasta. – Sin je bio druge sorte.*

Uz treće značenje, *hacer IV*, prijedložna dopuna ostvaruje se isključivo u nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji s izravnim objektom, što ima smisla s obzirom na to da je glagol *hacer* ovdje sinonim trovalentnim glagolima poput *transformar*. Izravni se objekt najčešće

prevodi besprijedložnim akuzativom, a prijedložna dopuna drugim, često prijedložnim padežem (310), s time da im se mogu i zamijeniti mjesta, npr. (311) i (312).

(310) *Sin reparar en un porqué, hice de aquella amistad un secreto. – Ne razmišljajući zašto, napravio sam od toga prijateljstva tajnu.*

(311) *...esperando el momento oportuno para emerger y hacer de algún afortunado el hombre más feliz del mundo. – ...čeka pogodan trenutak da izađe na vidjelo i učini nekog sretnika najblaženijim čovjekom na svijetu.*

(312) *¿El que hace de la falsedad su modo de vida? – On koji je laži pretvorio u način življenja?*

Prijedlog *de* uz glagol *hacer* u još je jednoj konstrukciji uvodio dopunu koju smo interpretirali kao predikatni proširak, po uzoru na ekvivalentnu dopunu uz *servir I* i *tratar VI*, a s obzirom na to da se ta konstrukcija ne bilježi u bazi *ADESSE*, glagol je naveden bez oznake značenja. Značenje glagola u ovoj konstrukciji je 'imati funkciju, glumiti, raditi', a predikatni proširak izražava tu funkciju ili ulogu, kao što se može vidjeti u (313) i (314).

(313) *...hizo de basurero, de vigilante nocturno, de todo. – ...radio je kao smetlar, noćni čuvar, svašta.*

(314) *—¿Va a hacer de detective otra vez? —preguntó. – "Opet idete glumiti detektiva?" upitala je.*

Ekvivalenti prijedložne dopune i u ovoj su skupini raznovrsni neizravni objekti, npr. (274), (282), (290), (302), zatim izravni objekti, npr. (278), (285), (304). Nekoliko je i neobveznih adverbijalnih dopuna, ponajprije kod prijevoda primjera glagola *llevar I*, npr. (296), a zabilježene su i predikatna dopuna kao dio imenskog predikata, npr. (309) te jedan subjekt (315), oboje kod prijevoda primjera glagola *hacer I*. Također, kod prijevoda konstrukcija *cambiar I + CR(de)* i *cambiarse I + CR(de)*, glagol i prijedložna dopuna mogli su biti prevedeni zajedno, prefigiranim glagolima, npr. (280) i (281). Najčešća semantička uloga tih elemenata je *trpitelj radnje*, a ostvareni su i primjeri *podrijetla* (ORIG), npr. (308), *sredstva* (INST), npr. (287) te *smjera-prema* (DIR3), npr. (296).

(315) *...hasta donde lo había conducido un mapa que no estaba hecho de ríos y valles, sino de besos y caricias. – ...na mjestu do kojega ga je dovela karta koju nisu činile rijeke i doline, već poljupci i dodiri.*

Uz glagole u ovoj skupini prijedložna je dopuna ostvarena u različitim dvoaktantskim i troaktantskim konstrukcijama. Kod usporedbe prijevoda povratne i nepovratne konstrukcije s prijedložnom dopunom, uz neke glagole razlike nije bilo (npr. *tropezar(se)*), dok je uz druge ona bila vidljiva (npr. *cambiar(se) I*), dakle, treba promotriti pojedini glagol u španjolskome. Kod prijevoda dvoaktantskih i troaktantskih konstrukcija s prijedložnom dopunom uz isti glagol, zamijećeni su isti glagoli s izraženim ili neizraženim trećim argumentom, najčešće izravnim objektom (npr. *informar(se)*, *llenar(se)*). Veoma polisemni glagoli, poput *llevar* i, posebice, *hacer*, koji su u korpusu prisutni u velikom broju konstrukcija i primjera te kojima se često tvore glagolske lokucije (*hacer* i *llevar*) i perfiraze u španjolskome (*llevar*), zahtijevaju dodatna ograničenja kod automatske pretrage, kako bi se olakšala identifikacija i razlikovanje pojedinih konstrukcija.

8.2.8. *Prikaz analize rezultata*

U ovom će se potpoglavlju sažeto prikazati analiza rezultata iz potpoglavlja 8.2.1.–8.2.7.[403] U tablici 18. daju se prijevodi konstrukcija s prijedložnom dopunom, pri čemu se navode sintaktičke funkcije koje su u građi potvrđene kao njezini ekvivalenti u hrvatskome te po jedan ili više primjera za svaku. Bitno je napomenuti kako se pojedine funkcije ostvaruju i drugim oblicima, primjerice, za formalno najraznovrsniji neizravni objekt dana su po četiri primjera u svakoj skupini, što ne znači da ostvaraji drugim padežima ili prijedložno-padežnim izrazima nisu potvrđeni.[404]

[403] U građi su potvrđeni i drukčiji prijevodi gotovo svake od konstrukcija koje su ovdje dane za primjer (v. 8.2.1.–8.2.7.), no oni se mogu svrstati u navedene skupine.

[404] Kod prikaza prijevoda nepovratne dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom dani su primjeri glagola iz potpoglavlja 8.2.1. i 8.2.3., kod prikaza prijevoda nepovratne troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom navode se glagoli iz potpoglavlja 8.2.2. i 8.2.5., dok su primjeri prijevoda povratne dvoaktantske konstrukcije preuzeti iz potpoglavlja 8.2.4. i 8.2.6. Povratne troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom potvrđene su samo s dvama glagolima *hacer (v. de apoyo)* i *llenar* s ukupno svega deset potvrda u korpusu pa stoga nisu uključene u ovaj pregled.

Tablica 18. Primjeri prijevoda nepovratne dvoaktantske, nepovratne troaktantske i povratne dvoaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom

Vrsta konstr. s prijedložnom dopunom	**Ekvivalent prijedložne dopune**	**Primjer**	
nepovratna dvoaktantska	izravni objekt	*asistir + CR(a)*	promatrati + A
		disponer + CR(de)	imati + G
	neizravni objekt	*recurrir + CR(a)*	dotaknuti se + G
		corresponder + CR(a)	uzvratiti + D
		dudar + CR(de)	dvojiti + u(A)
		coincidir + CR(con)	poklapati se + s(I)
	objektna surečenica	*soñar + CR(con)*	sanjati + da
	adverbijalna dopuna	*apestar + CR(a)*	smrdjeti + po(L)
	adverbijalni dodatak	*luchar + CR(por)*	boriti se + protiv(G)
		disfrutar + CR(de)	uživati + na(L)
	predikatna dopuna (infinitiv)	*acertar + CR(a)*	uspjeti + inf.
	predikatna dopuna (imenski dio predikata)	*consistir + CR(en)*	biti + N
	subjekt	*obedecer + CR(a)*	izazvati + N
nepovratna troaktantska	izravni objekt	*hablar + CI + CR(de)*	reći + D + A
	neizravni objekt	*bastar + CI + CR(con)*	zadovoljiti se + I
		quedar + CI + CR(de)	ostati + D + od(G)
		ayudar + CD + CR(a)	pomoći + D + inf.
		acostumbrar + CD + CR(a)	naviknuti + A + na(A)
	objektna surečenica	*hablar + CI + CR(de)*	spomenuti + D + da
	adverbijalni dodatak	*servir + CI + CR(de)*	pomoći + D + prilog
		invitar + CD + CR(a)	izvesti + A + na(A)
	predikatna dopuna (predikatni proširak)	*servir + CI + CR(de)*	poslužiti + D + kao + N
	subjekt	*bastar + CI + CR(con)*	biti dovoljno + D + N
		convertir + CD + CR(en)	postati + N
povratna dvoaktantska	izravni objekt	*olvidarse + CR(de)*	zaboraviti + A
	neizravni objekt	*disponerse + CR(a)*	prepustiti se + D
		desprenderse + CR(de)	odreći se + G
		basarse + CR(en)	počivati + na(L)
		preocuparse + CR(por)	brinuti se + oko(G)
	objektna surečenica	*referirse + CR(a)*	misliti + da
	adverbijalna dopuna	*deshacerse + CR(de)*	izvući se + iz(G)
	adverbijalni dodatak	*deberse + CR(de)*	izbiti + zbog(G)
		apoderarse + CR(de)	širiti se + I
	predikatna dopuna (infinitiv)	*decidirse + CR(a)*	htjeti + inf.
	predikatna dopuna (predikatni proširak)	*cansarse + CR(de)*	umoriti se + gl. prilog
	subjekt	*tratarse + CR(de)*	biti + N

Kao što je vidljivo u tablici 18., ekvivalenti prijedložne dopune u svim trima konstrukcijama mogu biti izravni objekt, različiti neizravni objekti, objektna surečenica, subjekt i adverbijalni dodatci te adverbijalne dopune, koje nisu potvrđene jedino za nepovratnu troaktantsku konstrukciju. Predikatne dopune mogu biti infinitivne kod obiju dvoaktantskih konstrukcija, predikatni proširak potvrđen je u prijevodu povratne dvoaktantske i nepovratne troaktantske konstrukcije, a imenski dio predikata u slučaju nepovratne dvoaktantske konstrukcije. Kad je riječ o čestoti, najbrojniji ekvivalenti prijedložne dopune u hrvatskome su objekti (izravni i neizravni), koji se izražavaju kosim padežima, prijedložno-padežnim izrazima, objektnim surečenicama i infinitivom. Adverbijalne i predikatne dopune slabije su zastupljene, kao i adverbijalni dodatci te subjekt. Prema tome, ekvivalenti španjolske prijedložne dopune u hrvatskom u najvećem su broju slučaja dopune, kao što je u početku i pretpostavljeno.

U potpoglavljima 8.2.2. i 8.2.5. uspoređene su dvoaktantska i troaktantska konstrukcija s prijedložnom dopunom uz isti glagol, s time da se u 8.2.2. radilo o nepovratnoj, a u 8.2.5. o povratnoj konstrukciji. U tablici 19. prikazuju se primjeri različitih ostvarenih prijevoda.

Tablica 19. Usporedba prijevoda dvoaktantske i troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom uz isti glagol

Prijevod	**Primjer**	**Dvoaktantska konstr. (2A)**	**Troaktantska konstr. (3A)**
isti glagol s argumentom više ili manje	*ayudar + CR(a)* *ayudar + CD + CR(a)*	pomoći + u(L)/da/inf.	pomoći + D + u(L)/da/inf.
povratni glagol u 2A, nepovratni u 3A	*obligarse + CR(a)* *obligar + CD + CR(a)*	prisiliti se + da	prisiliti + A + da
pasiv u 2A, aktiv u 3A	*condenar + CR(a)* *condenar + CD + CR(a)*	biti osuđen + na(A)	osuditi + A + na(A)
	mezclarse + CR(con) *mezclar + CD + CR(con)*	biti pomiješan + s(I)	pomiješati + A + s(I)
jednak prijevod (izostavljanje trećeg aktanta u 3A)	*saber + CR(de)* *saber + CD + CR(de)*	znati + za(A)	
	convertirse + CR(en) *convertir + CD + CR(en)*	postati + N	
različiti glagoli	*convencerse + CR(de)* *convencer + CD + CR(de)*	spoznati + da	nagovoriti + A + da

Kod usporedbe nepovratne dvoaktantske i troaktantske konstrukcije s prijedložnom dopunom uz isti glagol najčešći je bio prijevod istim glagolom, uz koji se ovisno o konstrukciji u izvorniku izražavaju dva ili tri argumenta. Povratna se dvoaktantska konstrukcija češće prevodi povratnim glagolom, dok se ekvivalentna nepovratna troaktantska prevodi odgovarajućim nepovratnim glagolom, uz izražavanje trećeg argumenta. Kod obiju vrsta dvoaktantskih konstrukcija moguć je prijevod pasivom, a troaktantska se konstrukcija s istim glagolom u tom slučaju prevodi aktivnom troaktantskom konstrukcijom. Također, u usporedbi obiju dvoaktantskih s troaktantskom konstrukcijom potvrđen je gubitak trećeg argumenta u prijevodu potonje, što za posljedicu ima to da se prijevodi dvoaktantske i troaktantske konstrukcije ne razlikuju. Osim toga, konstrukcije su se mogle prevesti na hrvatski različitim glagolima, često različite valentnosti. U tablici 19. dan je primjer dvovalentnog glagola *spoznati* i trovalentnog *nagovoriti*, koji su zbog svoje različite prirode zabilježeni samo u prijevodu jedne od konstrukcija.

U svim su se skupinama za analizu uspoređivale konstrukcije s prijedložnom dopunom i one s drugim komplementima uz isti glagol. U tablici 20. prikazuju se dvije najčešće vrste prijevoda za konstrukcije s prijedložnom dopunom (CR) te one s izravnim objektom (CD), neizravnim objektom (CI) ili priložnom oznakom (ovdje: LOC, CCM, CCL).

Tablica 20. Usporedba prijevoda konstrukcije s prijedložnom dopunom i konstrukcije s drugim komplementom uz isti glagol

Prijevod	**Primjer**	**Konstr. s prijedložnom dopunom**	**Konstr. s drugim komplementom**
jednak prijevod	*pertenecer + CR(a)* *pertenecer + CI*	pripadati + D	
	entregarse + CR(a) *entregarse + CI*	predati se + D	
	dirigirse + CR(a) *dirigirse + LOC(a)*	zaputiti se + do(G)	
	esperar + CR(a) *esperar + CD*	pričekati + A	
	aferrarse + CR(a) *aferrar + CD*	zgrabiti + A	
isti glagol s komplementom različita oblika	*responder + CR(a)* *responder + CI*	odgovoriti + na(A)	odgovoriti + D
	pensar + CR(en) *pensar + CCM*	razmišljati + o(L)	razmišljati + prilog

	escribir + CR(sobre) *escribir + CCL*	pisati + o(L)	pisati + po(L)/na(L)
	invitar + CR(a) *invitar + CD*	pozvati + na(A)	pozvati + A

Kao što je vidljivo iz tablice 20., prijedložna dopuna može se prevoditi jednako kao i sva tri navedena komplementa uz isti glagol. U takvim je slučajevima za njihovo razlikovanje u španjolskome nužan uvid u kontekst, u vrstu referenta (npr. živo/neživo) i/ili oblik komplementa (npr. infinitiv/imenica ili imenska sintagma). Drugim riječima, s obzirom na to da se komplementi prevode na hrvatski jednako, uvid u hrvatski prijevod nije od pomoći. Međutim, brojniji su bili primjeri druge vrste prijevoda, kada se u hrvatskome rabio isti glagol uz koji je stajao komplement različita oblika. Ovo je posebno primijećeno kod usporedbe prijevoda dviju dopuna uz trovalentni glagol u dvjema dvoaktantskim konstrukcijama, ali i kod usporedbe prijevoda konstrukcija s prijedložnom dopunom i onih s priložnom oznakom. U tim slučajevima uvid u hrvatski prijevod može poslužiti kao kriterij razlikovanja dvaju komplemenata u španjolskome, što je pogotovo korisno kod automatskog označavanja tekstova. Sukladno tomu, potvrđena je i druga hipoteza rada, kako uporaba hrvatskoga kao metajezika pridonosi razlikovanju dvaju glagolskih komplemenata istoga oblika u španjolskome.

9. ZAKLJUČAK

Tema ovoga rada je prijedložna dopuna u španjolskome (španj. *complemento de régimen preposicional*), funkcionalno i značenjski heterogen sintaktički element, čija se obilježja i odnose s drugim glagolskim komplementima proučava u kontrastivnoj analizi s hrvatskim i uporabom usporednoga španjolsko-hrvatskoga korpusa. No, prije nego što se prijeđe na zaključke istraživanja, potrebno je osvrnuti se na teorijski i metodološki prostor u koji se ono smješta te izdvojiti istaknuta problematična pitanja te doprinose.

Valja istaknuti uvodno poglavlje 2 posvećeno između ostaloga pregledu terminologije vezane uz predikat i glagolske komplemente, što smatramo vrijednim za obradu ovih tema u hrvatskom jezikoslovlju. Slijedi pregledno poglavlje 3 o prijelaznosti, rekciji i valentnosti, temama koje su usko vezane uz razumijevanje odnosa predikata i njegovih komplemenata. Ključna su teorijska poglavlja 4 i 5, koja se bave glagolskim komplementima u španjolskome, odnosno u hrvatskome te poglavlje 6 posvećeno prijedložnoj dopuni.

Ovakav pregled glagolskih komplemenata u španjolskome ne postoji u literaturi na hrvatskom jeziku, što ga čini važnim za hrvatsku hispanistiku, kako za buduće radove o ovim temama, tako i za nastavu španjolskoga jezika. Zasebna su potpoglavlja posvećena izravnome objektu, neizravnome objektu i priložnoj oznaci, pri čemu su istaknuta mjesta oko kojih se jezikoslovci ne slažu, kao i neka otvorena pitanja.

U slučaju izravnoga objekta bilo je riječi o temi različitoga označavanja izravnoga objekta (ili ličnog akuzativa – Vinja, 1998, str. 369–70), koja nadilazi ustaljenu opreku živo/neživo. Kod neizravnoga objekta ističe se dvojba oko toga može li neizravni objekt biti samo argument ili neke od njih treba odrediti kao adjunkte, a to je povezano i s njegovim problematičnim odnosom s dativom. Neki autori (Hernanz i Brucart, 1987; Porto Dapena, 1997) smatraju kako je neizravni objekt uvijek argument te dative, koji su uvijek adjunkti, odvajaju kao zasebnu funkciju; drugi (Alarcos, 1994/1998; Gutiérrez Ordóñez, 1999) se slažu s time da su dativi funkcija različita od neizravnoga objekta te da su uvijek adjunkti, međutim smatraju i kako neizravni objekti mogu biti argumenti ili adjunkti; dok treći (*NGLE*, 2009) sve dative svrstavaju u skupinu neizravnih objekata, koji mogu biti i argumenti i adjunkti. Kod priložne oznake postavlja se pitanje, jednako kao i u hrvatskome, o vrstama okolnosti koje se mogu njome

izražavati te o tome koliki je broj različitih priložnih oznaka potrebno razlikovati, odnosno, koliko detaljno treba opisati semantički odnos tih elemenata s predikatom.

Razlikovanje među glagolskim komplementima tema je u radu prisutna na više mjesta, počevši od opreke dopuna naprama dodatak u teoriji valentnosti, preko obrade te teme u gramatičkim priručnicima španjolskoga i hrvatskoga jezika, do odnosa prijedložne dopune s ostalim komplementima. Za španjolski se jezik spominju, primjerice, primjenjivost supstitucije (kod razlikovanja između izravnoga i neizravnoga objekta – fenomeni *leísmo, loísmo, laísmo*; kod razlikovanja između priložne oznake i prijedložne dopune – vrste priložnih oznaka koje se ne mogu zamijeniti prilogom) i primjenjivost pasivizacije (npr. izravni objekt uz glagole stanja).

Za hrvatski se jezik toj temi pristupilo počevši s podjelom na objekte i priložne oznake, koja je prisutna u većini gramatičkih priručnika, za koju se vidjelo kako ne odgovara podjeli dopune naprama dodatci (v. potpoglavlje 5.3.). Razlike između objekta i priložne oznake u hrvatskim se gramatikama svode na 1) način uvrštavanja u rečenicu (po leksičko-gramatičkim svojstvima glagola naprama po predikatu), s time povezanu 2) prisutnost ili odsutnost glagolske rekcije (oblik mu je određen naprama oblik joj nije određen) iz čega slijedi i 3) (ne)mogućnost parafraze (ne može se prepričati naprama može se prepričati). Tomu bi se mogao dodati i kriterij obveznosti (objekt je načelno obvezan, a priložna oznaka nije), koji je posebno problematičan, s obzirom na to da postoje neobvezni objekti i obvezne priložne oznake. Dapače, kako upozoravaju Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 268–9), objekt i obvezna priložna oznaka (adverbijal) dijele sva navedena obilježja, a razlikuju se jedino u tome što je objekt predmet radnje, a adverbijal okolnost.

U ovome radu smo zbog toga odlučili primijeniti preciznije razlikovanje unutar kategorije priložnih oznaka, gdje ih se dijeli u tri skupine: obvezne dopune, neobvezne dopune i dodatci (usp. Belaj i Tanacković Faletar, 2017). Objekti su uvijek dopune, a premda ih se isto može podijeliti na obvezne i neobvezne, odlučili smo zadržati uvriježeno razlikovanje izravnoga i neizravnoga objekta, zato što nam razlikovanje obvezno/neobvezno nije bilo toliko bitno kao razlikovanje dopuna/dodatak te zato što u hrvatskome, osim u maloj skupini glagola koji regiraju dva objekta u akuzativu, nema dvojbe oko toga koji se elementi smatraju izravnim, a koji neizravnim objektom.

Potom se prešlo na obradu prijedložne dopune u španjolskome, počevši s detaljnim pregledom rada u kojem ju se prvi put definira: Alarcos Llorach, 1966, pri čemu se ističu sporna mjesta o kojima se kasnije raspravlja: prijedložna dopuna i izravni objekt ne mogu stajati zajedno uz isti predikat, izjednačavanje opreke nemarginalno naprama marginalno (dopuna naprama dodatak) s oprekom obvezno naprama neobvezno te mogućnost zamjene svih priložnih oznaka prilogom. Ovim i drugim temama bavi se kroz obradu kriterija za identifikaciju prijedložne dopune, a posebnu se pozornost posvećuje: kompatibilnosti izravnoga objekta i prijedložne dopune, (ne)margimalnosti prema predikatu u odnosu s (ne)mogućnošću izostavljanja, tipovima supstitucije te prijedložnoj rekciji i značenju prijedloga, uz što je vezana i prijedložna prijelaznost. Zatim se osvrće na najvažnije studije o prijedložnoj dopuni, kojima se koristilo i kod odabira struktura za analizu te kod same analize, posebice prilikom utvrđivanja pojedinih skupina. Ova tema u hrvatskoj hispanistici dosad uopće nije obrađena, zbog čega je bilo važno posvetiti joj ovdje dovoljno prostora.

Kad je riječ o metodologiji, ona je dvojaka: korpusna i kontrastivna, pri čemu se slijedi pristup primjenjivan na kontrastivnim projektima Rudolfa Filipovića koji su na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu započeli krajem šezdesetih godina 20. stoljeća. Jednako kao i na tim projektima, kod kontrastiranja dvaju sustava (ovdje dijelova sustava koji se odnose na glagolske komplemente), rabila se prijevodna metoda i to kako je opisano u Ivir (1970, str.19): prijevodni se ekvivalenti rabe za identifikaciju elemenata koji prenose isto značenje, a potom se ispituju sintaktička i semantička obilježja tih elemenata.

U vezi s izborom podataka za analizu kao i kod spomenutih projekata odlučilo se za korpus, a s obzirom na to da odgovarajući korpus za ovakvo istraživanje ovih dvaju jezika nije postojao, on je izrađen. Dakle, sastavljen je usporedan, dvojezičan i jednosmjeran (smjer španjolski-hrvatski) korpus s ukupno 2 milijuna pojavnica, koji se sastoji od pisanih tekstova (11 španjolskih romana prevedenih na hrvatski). Zbog nedovoljnoga broja dostupnih tekstova, odustalo se od izrade dvosmjernoga usporednog korpusa, međutim kako istraživanje obuhvaća sintaktičke konstrukcije koje su u jeziku relativno stabilne, smatra se kako su njegovi zaključci mjerodavni. Kako bi se ublažio utjecaj specifičnih jezičnih izbora prevoditelja na rezultate istraživanja te zbog veće vjerojatnosti dobroga prijevoda (usp. Lawson, 2001, str. 294) odabrani su tekstovi prevedeni od strane šest različitih profesionalnih prevoditelja. Korpus je slobodno dostupan te se na njemu mogu provoditi i druga istraživanja.

Istraživanje se vodi pristupom temeljenim na korpusu (engl. *corpus-based approach*), koji na korpus gleda u prvome redu kao na metodu te se odlikuje uporabom uravnoteženih i barem donekle označenih korpusa koji se mogu rabiti u različitim vrstama lingvističkih istraživanja. Španjolsko-hrvatski korpus je lematiziran i morfosintaktički označen, no s obzirom na to da izrada uravnoteženoga korpusa podrazumijeva i dostupnost većeg broja različitih tekstova, mogao bi se prema tom kriteriju svrstati u tzv. „oportunističke“ korpuse (usp. McEnery i Hardie, 2012, str. 11). Istraživanje se vodilo principom uključivanja svih podataka u analizu (engl. *principle of total accountability*), zbog toga što su obrađeni svi u korpusu ostvareni primjeri za odabrane konstrukcije.

Odabir je izvršen na temelju dosadašnjih istraživanja (Martínez García, 1986; Cano Aguilar, 1987 i 1999; García-Miguel, 1995b; Candalija Reina, 2008) i baze valentnosti *ADESSE* (García-Miguel, González Domínguez i Vaamonde, 2010), gdje su izdvojeni svi zabilježeni glagoli uz koje može stajati prijedložna dopuna. Ukupno 560 glagola koji mogu regirati od jednog do pet prijedloga su pretraženi u korpusu te se osiguralo da prijedlog može stajati maksimalno šest mjesta ispred ili iza glagola. Potom su ručno pregledani svi primjeri te su za analizu zadržani oni u kojima je prijedlog uz isti glagol uvodio prijedložnu dopunu u najmanje 15 primjera. U analizu je uključeno 136 konstrukcija u ukupno 10.030 primjera, s time da je prijedložna dopuna ostvarena u njih 82% (8.206). U preostalim je primjerima ostvaren neki od drugih elemenata (npr. glagolski komplement uz glagol u istom značenju, glagolski komplement uz glagol u drugom značenju, dopuna imenici, itd.), što je sve u radu jasno navedeno te uzeto u obzir kod određivanja skupina za analizu.

Nakon pregleda rezultata, oni su podijeljeni u sedam skupina za analizu uzimajući u obzir: značenje glagola prema bazi *ADESSE*, (ne)povratnost konstrukcije s prijedložnom dopunom, ostvaruje li se prijedložna dopuna samo u dvoaktantskoj (od aktanata, uz predikat stoje subjekt i prijedložna dopuna) ili i u troaktantskoj konstrukciji (osim subjekta i prijedložne dopune, uz predikat stoji još jedan aktant: izravni objekt, neizravni objekt ili druga prijedložna dopuna) te ostvaruje li se u primjerima iz korpusa i koja druga konstrukcija (važno zbog usporedbe prijevoda i buduće automatske detekcije elemenata).

Uspoređujući samo obilježja pojedinoga glagolskog komplementa u španjolskome i hrvatskome, španjolska bi prijedložna dopuna trebala odgovarati hrvatskom (prijedložnom) neizravnom objektu: riječ je o argumentu koji uvodi određeni prijedlog, a taj je prijedlog uz

glagol vezan rekcijom. Međutim, ovaj je rad pokazao kako prijedložna dopuna u španjolskome ne odgovara samo jednoj sintaktičkoj funkciji u hrvatskome te je vidljiva njezina funkcionalna i značenjska raznolikost.

Kao što je više puta istaknuto u ovome radu, prijedložna dopuna u španjolskome zaista dijeli neka obilježja s izravnim i neizravnim objektom te s priložnom oznakom, a opet se od svih triju razlikuje pa je stoga i opravdano njezino uvođenje. Usporedba s hrvatskim također je to pokazala, s obzirom na to da se ona na hrvatski prevodi izravnim objektom u akuzativu, genitivu, infinitivu, neizravnim objektom u svim prijedložnim i besprijedložnim kosim padežima te u infinitivu, zavisnom objektnom surečenicom, adverbijalnom dopunom, te u manjoj mjeri dijelom složenoga glagolskog ili imenskog predikata (predikatnom dopunom), subjektom i adverbijalnim dodatkom. Budući da su ekvivalenti prijedložne dopune u velikoj većini slučajeva dopune, odnosno argumenti, smatramo kako je početna pretpostavka potvrđena.

Kad se usporedi prijevod prijedložne dopune u povratnoj i u nepovratnoj dvoaktantskoj konstrukciji, nisu primijećene razlike, što potvrđuje mišljenje da je odnos prijedložne dopune s glagolom jednak u objema konstrukcijama (usp. Cano Aguilar, 1987 i 1999). U vezi s prijevodom prijedložne dopune uz isti glagol u nepovratnoj dvoaktantskoj i nepovratnoj troaktantskoj konstrukciji, može se primijetiti kako se često ova strukturalna razlika zadržava i u hrvatskome, odnosno, zabilježeni su prijevodi istim trovalentnim glagolima, kod kojih se izražava ili ne izražava treći argument, a u prijevodu prijedložne dopune razlike nema. Isto se može primijetiti i kod usporedbe povratne dvoaktantske i nepovratne troaktantske konstrukcije, s time da je glagol u dvoaktantskoj konstrukciji i na hrvatskom češće povratan ili u pasivu.

Kod usporedbe prijedložne dopune i drugih komplemenata uz isti glagol, prijevodi su se većinom razlikovali, međutim bilo je iznimaka, primjerice u konstrukcijama u kojima prijedložna dopuna i drugi komplement imaju iste semantičke uloge (npr. uz *olvidar* i *dirigir*), kao i kod usporedbe neizravnoga objekta i prijedložne dopune, na primjerima konstrukcija *corresponder I + a* i *pertenecer + a*. Dvije bi se dopune uz ove glagole trebale razlikovati prema tome je li njihov referent živo, u kojem bi se slučaju radilo o neizravnom objektu, ili neživo, što bi značilo da je riječ o prijedložnoj dopuni (usp. Martínez García, 1986, str. 87–8). Na temelju dostupnih primjera predlaže se preciziranje kriterija na način da bi konstrukcija *corresponder I + CI* izražavala značenje pripadanja, a *corresponder I + CR(a)* ostala značenja,

dok bi konstrukcija *pertenecer + CI* izražavala značenje posjedovanja, a *pertenecer + CR(a)* značenje 'bivanja dijelom'. Međutim, ovaj bi se prijedlog trebao dodatno ispitati na većem broju primjera.

Uz glagole kod kojih je osim prijedložne dopune traženi prijedlog mogao uvoditi priložnu oznaku, potvrđeni su različiti prijevodi dvaju komplemenata: španjolska priložna oznaka prevodi se hrvatskom priložnom oznakom, koja može biti u formi priloga, prijedložnoga izraza ili odgovarajuće zavisne surečenice. Ova je informacija iznimno korisna za točno automatsko označavanje i detekciju komplemenata u španjolskome. Štoviše, pokazano je kako se kod nekih konstrukcija (npr. *escribir + sobre, trabajar + en, entrar + en*) jedino uvidom u hrvatski prijevod moglo razlučiti je li riječ o prijedložnoj dopuni ili priložnoj oznaci.

Osim primjera u istraživanome značenju glagola, pronađeni su i primjeri u kojima se ostvaruje jedno ili više drugih značenja prema bazi *ADESSE*. U nekim je slučajevima u hrvatskome zabilježena razlika u prijevodu (npr. *velar I* i *velar II*), što također može biti korisno kod automatske obrade teksta, ali nekad nije (npr. *contar III* i *contar IV*), tako da je potrebno proučiti pojedine glagole. To će ovisiti i o tome koliko su značenja bliska, a zaključeno je i kako je kod nekih upitno treba li uopće govoriti o različitim značenjima glagola u španjolskome ili je riječ prije svega o razlici u argumentnoj strukturi, koja je i bila jedan od najvažnijih kriterija analize prilikom izrade baze *ADESSE*.

U posljednjoj su skupini, u koju su svrstani glagoli uz koje se ostvaruju različite konstrukcije s prijedložnom dopunom, zabilježeni i veoma polisemni glagoli *llevar* i *hacer*, za koje je zaključeno kako zahtijevaju dodatna ograničenja kod automatske pretrage, s obzirom na to da su pronađeni u velikom broju različitih konstrukcija, a tvore i brojne glagolske lokucije.

Kad je riječ o analizi komplemenata u hrvatskome, nekada za interpretaciju nije bilo dovoljno pogledati samo konstrukciju, nego je trebalo proučiti pojedine primjere (npr. *baciti se + na(A)*, gdje prijedložni akuzativ može biti adverbijal mjesta: *baciti se na travu* ili neizravni objekt: *baciti se na raspitivanje*). Nadalje, dubinski padež sredstva smo, po uzoru na Belaj i Tanacković Faletar (2017, str. 210–1) interpretirali kao neizravni objekt kada odgovara na pitanje *čime?* (npr. *poslužiti se + I*). Također, u nekoliko je primjera (npr. *smrdjeti/mirisati/vonjati + na(A)/po(L), doći + do(G)*) istaknuta problematika razlikovanja između neobvezne

adverbijalne dopune i adverbijalnog dodatka, koji se razlikuju u tome što se dopuna mora pretpostaviti kontekstom, međutim granica među njima je vrlo nejasna.

Značenjska se raznolikost ekvivalenata prijedložne dopune u hrvatskom vidi u semantičkim ulogama koje su u obrađenim primjerima ostvarene. Hrvatske se glagole pretražilo u leksikonu *CROVALLEX* te je kod većine traženi element bio *trpitelj radnje* (PAT). Međutim, ostvareni su i sljedeći dubinski padeži: *primatelj* (REC), *benefaktor* (BEN), *rezultat* (RESL), *podrijetlo* (ORIG), *uzrok* (CAUS), *nasljeđe* (HER), *sredstvo* (INST), *vršitelj radnje* (AGT), *cilj* (AIM), *mjesto* (LOC), *društvo* (ACMP), *smjer-prema* (DIR3), *smjer-kojim putem* (DIR2), *smjer-odakle* (DIR1), *način* (MANN). Poseban su slučaj troaktantske konstrukcije, u kojima prijedložna dopuna češće ima različite semantičke uloge, s obzirom na to da se ona najčešća, *trpitelj radnje*, većinom izražava izravnim objektom, koji je u najvećem broju ovih konstrukcija treći argument.

Zaključno, ovo je istraživanje potvrdilo kako uporaba flektivno bogatog hrvatskog može pridonijeti razlikovanju glagolskih komplemenata u španjolskome te se nadamo primijeniti te zaključke u sintaktičkom označavanju korpusa, najprije ručnom, a potom i automatskom te na taj način ovaj novi jezični resurs učiniti još korisnijim. U budućim istraživanjima trebalo bi dodatno ispitati odnose prijedložne dopune s drugim glagolskim komplementima, kako na primjerima iz korpusa, tako i s izvornim govornicima. Osim toga, već su istaknute različite teme kojih se u ovome radu dotaknulo, a koje bi se na ovaj ili drukčiji način mogle obraditi u budućim istraživanjima (npr. prijedložni izravni objekt te odnos neizravnoga objekta i dativa u španjolskome, kategorija priložnih oznaka u hrvatskome i sl.).

Popis literature

Aijmer, K., Altenberg, B. i Johansson, M. (Ur.). (1996). *Languages in contrast: Papers from a symposium on text-based cross-linguistic studies, Lund 4–5 March 1994.* Lund: Lund studies in English.

Alarcos Llorach, E. (1966). Verbo transitivo, verbo intransitivo y estructura del predicado. *Archivum* (XVI), 5–17.

Alarcos Llorach, E. (1973/1999). *Estudios de gramática funcional del español.* Madrid: Gredos.

Alarcos Llorach, E. (1986). Prólogo. U H. Martínez García, *El suplemento en español* (str. 3–5). Madrid: Gredos.

Alarcos Llorach, E. (1990). La noción de suplemento. U *Jornadas de Filología. Homenaje al profesor Francisco Marsá* (str. 209–21). Barcelona: Universitat de Barcelona.

Alarcos Llorach, E. (1994/1998). *Gramática de la lengua española.* Madrid: Espasa Calpe.

Albertuz Carneiro, F. (2007). Sintaxis, semántica y clases de verbos: Clasificación verbal en el proyecto ADESSE. U P. Cano López (Ur.), *Actas del VI Congreso de Lingüística General, 2, Las lenguas y su estructura (IIb)*, str. 2015–30. Santiago de Compostela.

Alcina Franch, J. i Blecua, J. M. (1975/1983). *Gramática española.* Barcelona: Ariel.

Anić, V. (1996). *Rječnik hrvatskoga jezika.* Zagreb: Novi Liber.

Babić, S. (1984). O sročnosti općenito. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* (1), 1–5.

Bahdanau, D., Cho, K. i Bengio, Y. (2015). Neural machine translation by jointly learning to align and translate. *Proceedings of 3rd International Conference on Learning Representations, {ICLR}.* San Diego: Conference Track Proceedings arXiv:1409.0473.

Baker, M. (1993). Corpus Linguistic and Translation Studies: Implications and Applications. U M. Baker, G. Francis i E. Tognini-Bonelli (Ur.), *Text and Technology: In Honour of John Sinclair* (str. 233–50). Philadelphia / Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Baker, P., Hardie, A. i McEnery, T. (2006). *A Glossary of Corpus Linguistics.* Edinburgh: Edinburgh University Press.

Baker, P., Hardie, A., McEnery, T., Xiao, R., Bontcheva, K., Cunningham, H., . . . Leisher, M. (2004). Corpus Linguistics and South Asian Languages: Corpus Creation and Tool Development. *Literary and Linguistic Computing, 19* (4), 509–524.

Bally, C. (1932/1950). *Linguistique générale et linguistique française.* Berne: Francke Verlag.

Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M. (2005). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.

Belaj, B. (2001). Prototipno-kontekstualna analiza povratnih glagola u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika, 51–52* (1–2), 1–11.

Belaj, B. i Tanacković Faletar, G. (2014). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža.* Zagreb: Disput.

Belaj, B. i Tanacković Faletar, G. (2017). *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga druga: Sintaksa jednostavne rečenice.* Zagreb: Disput.

Belaj, B. i Tanacković Faletar, G. (2020). Hrvatske nefinitne infinitivne klauze. U I. Palić (Ur.), *Sarajevski filološki susreti 5: Zbornik radova. 1*, str. 91–115. Sarajevo: Bosansko filološko društvo.

Bello, A. (1847/1988). *Gramática de la lengua castellana destinada al uso de los americanos.* Madrid: Arco/Libros.

Biber, D. (1993). Representativeness in corpus design. *Literary and Linguistic Computing, 8* (4), 243–57.

Birtić, M. i Matas Ivanković, I. (2009). Akuzativne dopune uz neprijelazne glagole: što su unutrašnji objekti. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (35), 1–19.

Birtić, M., Bošnjak Botica, T., Brač, I., Matas Ivanković, I., Oraić Rabušić, I. i Runjaić, S. (2018). *Valencijski rječnik psiholoških glagola u hrvatskome jeziku.* Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Blinkenberg, A. (1960). *Le problème de la transitivité en français moderne. Essai syntacto-sémantique*. København: Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Bosque, I. (1983). Dos notas sobre el concepto de ‘suplemento’ en la gramática funcional. *Dicenda* (2), 147–56.

Brač, I. (2017). *Sintaktička i semantička analiza besprijedložnoga instrumentala u hrvatskom jeziku / doktorska disertacija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Brač, I. (2018). Prijedložna skupina s + instrumental u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika, 85*, 1–22.

Brito, R., Almeida, J. J. i Simões, A. (2014). Processing Annotated TMX Parallel Corpora. *IberSpeech 2014, VIII Jornadas en Tecnologías del Habla and IV Iberian SLTech Workshop*, (str. 188–97). Las Palmas.

Campos, H. (1999). Transitividad e intransitividad. U V. Demonte i I. Bosque (Ur.), *Gramática descriptiva de la lengua española* (Svez. 2, str. 1519–74). Madrid: Espasa Calpe.

Candalija Reina, J. A. (2008). *Preposiciones vacías del español: complemento de régimen preposicional.* Universidad de Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes.

Cano Aguilar, R. (1987). *Estructuras sintácticas transitivas en el español actual.* Madrid: Gredos.

Cano Aguilar, R. (1999). Los complementos de régimen verbal. U I. Bosque i V. Demonte, *Gramática descriptiva de la lengua española* (Svez. 2, str. 1807–54). Madrid: Colección Nebrija y Bello, Espasa.

Cebović, I. i Tadić, M. (2016). Building the Macedonian-Croatian Parallel Corpus. *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2016)* (str. 4241–4). Portorož-Pariz: European Language Resources Association (ELRA).

Chomsky, N. (1957/2002). *Syntactic Structures.* Berlin: Mouton de Gruyter.

Chomsky, N. (1962). Paper given at the University of Texas 1958. *3rd Texas Conference on Problems of Linguistic Analysis in English.* Austin: University of Texas.

Chomsky, N. (1984). *Modular Approaches to the Study of the Mind.* San Diego: San Diego University Press.

Correas, G. (1954). *Arte de la lengua española castellana.* (E. Alarcos García, Ur.) Madrid: CSIC, Instituto "Miguel de Cervantes".

Cuadros Muñoz, R. (2004). *Las funciones oracionales en español. Las construcciones preposicionales.* Granada: Granada Lingvistica.

Čermák, F. i Rosen, A. (2012). The case of InterCorp, a multilingual parallel corpus. *International Journal of Corpus Linguistics, 13* (3), 411–427.

Ćavar, D. i Brozović Rončević, D. (2012). Riznica: The Croatian Language Corpus. *Prace filologiczne, 63,* 51–65.

Davies, M. (2009). The 385+ million word Corpus of Contemporary American English (1990–2008+): Design, architecture, and linguistic insights. *International Journal of Corpus Linguistics, 14* (2), 159–90.

Delbecque, N. (2000). La tranistividad en español: ¿dos construcciones en vez de una? *Actas del XIII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas, 3,* str. 473–82. Madrid.

Demonte, V. (1990). Transitividad, intransitividad y papeles temáticos. U V. Demonte i B. Garza Cuarón (Ur.), *Estudios de lingüística de España y México* (str. 115–50). México: El Colegio de México-UNAM.

Dik, S. C. (1997). *The Theory of Functional Grammar, Part 1: The Structure of the Clause.* Berlin: Mouton de Gruyter.

Dras, M., Chiang, D. i Schuler, W. (2004). On Relations of Constituency and Dependency Grammars. *Research on Language and Computation, 2* (2), 281–305.

Ebeling, J. (1998). Contrastive Linguistics, Translation and Parallel Corpora. *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translator's Journal, 43*(4), 602–15.

Engel, U. (1980). Sposobnost vezivanja jezičkih elemenata i poređenje jezika. Semantički proširen pojam valentnosti i njegova primenjivost u kontrastivnoj lingvistici. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti, 2*, 35–63.

Espejo Cruz, E. (2012). *El Diccionario de Cuervo.* Preuzeto 14. ožujka 2019. s: Portal de lenguas de Colombia: diversidad y contacto: https://lenguasdecolombia.caroycuervo.gov.co/

Fernández, A., Vázquez, G. i Castellón, I. (2006). SenSem: a Databank for Spanish Verbs. *Proceedings of the X Ibero-American workshop on arti!cial intelligence, IBERAMIA.* Ribeirão Preto.

Filipović, R. (1969). The Choice of the Corpus for the Contrastive Analysis of Serbo-Croatian and English. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 1, str. 37–46). Zagreb: Institute of Linguistics.

Filipović, R. (1971a). *Kontakti jezika u teoriji i praksi.* Zagreb: Školska knjiga.

Filipović, R. (1971b). The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project So Far. U R. Filipović (Ur.), *Zagreb Conference on English Contrastive Projects: Papers and Discussions, 7–9 December 1970.* (str. 31–79). Zagreb: Institute of Linguistics.

Filipović, R. (1972). The Use of a Corpus in Contrastive Studies. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 33–34–35–36,* 489–500.

Filipović, R. (1985). The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project: Theoretical and Methodological Considerations. U R. Filipović (Ur.), *Chapters in Serbo-Croatian English Contrastive Grammar* (str. 9–36). Zagreb: Zagreb University Press – Liber.

Filipović, R. (Ur.). (1993). *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV: Teorija valentnosti i Rječnik valentnosti hrvatskih glagola.* Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Filipović, R. i Moguš, M. (1990). Trideset godina rada Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U M. Moguš (Ur.), *Bilten Zavoda za lingvistiku* (Svez. 5, str. 7–36). Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Fillmore, C. J. (1968). The case for case. U E. Bach i R. T. Harms (Ur.), *Universals in Linguistic Theory* (str. 1–88). New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Fillmore, C. J. (1977). Scenes-and-frames semantics. U A. Zampolli (Ur.), *Linguistic Structures Processing* (str. 55–81). Amsterdam / New York / Oxford: North-Holland Publishing Company.

Fillmore, C. J. (1992). "Corpus linguistics" or "Computer-aided armchair linguistics". U J. Svartvik (Ur.), *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82 Stockholm, 4–8 August 1991* (str. 35–60). Mouton de Gruyter.

Francis, W. N. i Kučera, H. (1964/1979). *Manual of Information to accompany 'A Standard Corpus of Present-Day Edited American English, for use with Digital Computers'.* Providence: Brown University.

Franić, I. (2006). Jezikoslovno nazivlje u Tesnièrovim Éléments de sintaxe structurale. *Filologija, 46–7*, 77–99.

García Fernández, L. (Ur.). (2006). *Diccionario de perífrasis verbales.* Madrid: Gredos.

García-Miguel, J. M. (1995a). *Las relaciones gramaticales entre predicado y participantes.* Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

García-Miguel, J. M. (1995b). *Transitividad y complementación preposicional en español.* Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

García-Miguel, J. M., González Domínguez, F. i Vaamonde, G. (2010). ADESSE. A Database with Syntactic and Semantic Annotation of a Corpus of Spanish. *Proceedings of the Seventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC)*, (str. 1903–10). Valletta, Malta.

Garside, R., Leech, G. i McEnery, T. (Ur.). (2013). *Corpus Annotation: Linguistic Information from Computer Text Corpora.* London / New York: Routledge.

Gili Gaya, S. (1994). *Curso superior de sintaxis española.* Barcelona: VOX.

Gómez Castejón, M. Á. (2012). Contrastive analysis and translation study from a corpus linguistics perspective. *International Journal of English Studies, 12* (2), 111–32.

Gómez Torrego, L. (1991). Reflexiones sobre el "dequeísmo y el queísmo" en el español de España. *Español actual: Revista de español vivo, 55*, 23–44.

Gómez Torrego, L. (1997). Dos tendencias gramaticales en el español actual: "dequeísmo" y cambios de régimen verbal. U M. Iglesias Bango (Ur.), *Gramma-temas 2* (str. 45–76). Universidad de León, Servicio de Publicaciones.

Gómez Torrego, L. (2004). *Análisis sintáctico. Teoría y práctica.* Madrid: SM.

González García, L. i Veleiro, A. (1991). Construcciones pronominales y suplemento (A propósito de las "construcciones reversibles"). *Verba, 18*, 411–29.

Granger, S. (2010). Comparable and translation corpora in cross-linguistic research. Design, analysis and applications. *Journal of Shanghai Jiaotong University, 2*, 14–21.

Gutiérrez Araus, M. L. (1978). *Estructuras sintácticas del español actual.* Madrid: S. G. E. L.

Gutiérrez Araus, M. L. (1987). Sobre la transitividad preposicional en español. *Verba* (XIV), 367–81.

Gutiérrez Ordóñez, S. (1996). ¿Hablamos del suplemento? U *Scripta philologica in memoriam Manuel Taboada Cid* (Svez. 1, str. 433–52). Universidade da Coruña, Servizo de Publicacións.

Gutiérrez Ordóñez, S. (1999). Los dativos. U V. Demonte i I. Bosque (Ur.), *Gramática descriptiva de la lengua española* (str. 1855–1929). Madrid: Espasa Calpe.

Halliday, M. (1985/1999). *An introduction to functional grammar.* London: Arnold.

Hammer, J. H. i Rice, F. A. (1965). *A Bibliography of Contrastive Linguistics.* Washington: Center for Applied Linguistics.

Hardie, A. i McEnery, T. (2010). On two traditions in corpus linguistics, and what they have in common. *International Journal of Corpus Linguistics, 15*(3), 384–94.

Hays, D. G. (1964). Dependency Theory: A Formalism and Some Observations. *Language, 40* (4), 511–25.

Helbig, G. (1979). Tendencije razvoja suvremene teorije valentnosti. *Strani jezici, 1–2*, 3–23.

Hernández Alonso, C. (1990). En torno al suplemento. *Anuario de Letras: Lingüística y filología, 28*, 5–25.

Hernanz, M. L. i Brucart, J. M. (1987). *La sintaxis: 1. Principios teóricos. La oración simple.* Barcelona: Editorial Crítica.

Hjelmslev, L. (1976). *Principios de gramática general.* Madrid: Gredos.

Hjelmslev, L. (1980). *Prolongomena teoriji jezika.* Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

Hoey, M. i Houghton, D. (2001). Contrastive Analysis and Translation. U M. Baker (Ur.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (str. 45–9). London / New York: Routledge.

Hopper, P. J. i Thompson, S. A. (1980). Transitivity in Grammar and Discourse. *Language, 56* (2), 251–99.

Hunston, S. (2002). *Corpora in Applied Linguistics.* Cambridge: Cambridge University Press.

Ivir, V. (1969). Contrasting via Translation: Formal Correspondence vs. Translation Equivalence. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 1, str. 13–25). Zagreb: Institute of Linguistics.

Ivir, V. (1970). Remarks on Contrastive Analysis and Translation. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 2, str. 14–26). Zagreb: Institute of Linguistics.

Izquierdo Fernández, M. (2007). Corpus-based cross-linguistic research: directions and applications [James' Interlingual Linguistics revised]. *Interlingüística, 17*, 520–7.

James, C. (1972). Some Crucial Problems in the Theory of Contrastive Linguistics. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 5, str. 46–56). Zagreb: Institute of Linguistics.

James, C. (1980/1983). *Contrastive Analysis.* Longman.

Johansson, S. (1998). On the role of corpora in cross-linguistic research. U S. Johansson i S. Oksefjell (Ur.), *Corpora and Cross-linguistic research: Theory, Method, and Case Stuidies* (str. 3–24). Amsterdam / Atlanta: Rodopi.

Johansson, S. (2007). *Seeing through Multilingual Corpora: On the use of corpora in contrastive studies.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Johansson, S. i Oksefjell, S. (Ur.). (1998). *Corpora and Cross-linguistic research: Theory, Method, and Case Stuidies.* Amsterdam / Atlanta: Rodopi.

Johansson, S., Leech, G. i Goodluck, H. (1978). *Manual of Information to Accompany the Lancaster-Oslo/Bergen Corpus of British English, for Use with Digital Computers.* Oslo: Department of English, University of Oslo.

Katičić, R. (2002). *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika.* Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus.

Katunar, D. (2015). *Ustroj leksikona u konstrukcijskoj gramatici – primjer prijedloga u hrvatskom jeziku / doktorska disertacija.* Zagreb: Filozofski fakultet.

Kennedy, G. (1998). *An introduction to corpus linguistics.* London / New York: Longman.

Kilgarriff, A. i Grefenstette, G. (2003). Introduction to the Special Issue on the Web as Corpus. *Computational Linguistics, 29* (3), 333–47.

Kipper-Schuler, K. (2005). *VerbNet: A Broad-Coverage, Comprehensive Verb Lexicon.* University of Pennsylvania dissertation.

Knoll, A. (2018). *Španjolski prijedlozi a, de, en, por, para i njihovi ekvivalenti u hrvatskom jeziku / doktorska disertacija.* Zagreb: Filozofski fakultet.

Koehn, P., Hoang, H., Birch, A., Callison-Burch, C., Federico, M., Bertoldi, N., . . . Herbst, E. (2007). Moses: Open Source Toolkit for Statistical Machine Translation. *Proceedings of the 45th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics Companion. Proceedings of the Demo and Poster Sessions*, str. 177–180. Prague: Association for Computational Linguistics.

Koeva, S., Stoyanova, I., Dekova, R., Rizov, B. i Genov, A. (2012). Bulgarian X-language Parallel Corpus. U N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, M. Uğur Doğan, B. Maegaard, J. Mariani, . . . S. Piperidis (Ur.), *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12)* (str. 2480–2486). Istanbul: European Language Resource Association (ELRA).

Lado, R. (1957). *Linguistics Across Cultures.* Ann Arbor: Michigan Unversity Press.

Lalli Paćelat, I. (2013). *Analiza zakonodavnopravnoga stila hrvatskoga i talijanskoga jezika: unutarjezična, međujezična i prijevodna perspektiva / doktorska disertacija.* Zagreb: Filozofski fakultet.

Lavid, J., Arús, J. i Moratón, L. (2009). Comparison and Translation: Towards a Combined Methodology for Contrastive Corpus Studies. *International Journal of English Studies, Special Issue*, 159–73.

Laviosa, S. (1998). The Corpus-based Approach: A New Paradigm in Translation Studies. *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translator's Journal*, *43* (4), 474–9.

Laviosa, S. (2013). Corpus linguistics in translation studies. U C. Millán i F. Bartrina (Ur.), *The Rotledge Handbook of Translation Studies* (str. 228–40). London / New York: Routledge.

Lawson, A. (2001). Collecting, aligning and analysing parallel corpora. U M. Ghadessy, A. Henry i R. L. Roseberry (Ur.), *Small Corpus Studies and ELT: theory and practice* (str. 279–309). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Leech, G. (1991/2013). The state of the art in corpus linguistics. U K. Aijmer i B. Altenberg (Ur.), *English Corpus Linguistics* (str. 8–29). New York / London: Routledge.

Leech, G. (1992). Corpora and theories of linguistic performance. U J. Svartvik (Ur.), *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82 Stockholm, 4–8 August 1991* (str. 105–22). Mouton de Gruyter.

Lefever, E., Macken, L. i Hoste, V. (2009). Language-independent bilingual terminology extraction from a multilingual parallel corpus. *Proceedings of the 12th Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics* (str. 496–504). Association for Computational Linguistics.

Levin, B. (1993). *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation.* Chicago and London: The University of Chicago Press.

Lison, P. i Tiedemann, J. (2016). OpenSubtitles2016: Extracting Large Parallel Corpora from Movie and TV Subtitles. U N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, S. Goggi, M. Grobelnik, B. Maegaard, . . . S. Piperidis (Ur.), *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16)* (str. 923–929). Portorož: European Language Resource Association (ELRA).

Liston, J. L. (1970). Formal and Semantic Considerations in Contrastive Analysis. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 2, str. 27–49). Zagreb: Institute of Linguistics.

López, M. L. (1970). *Problemas y métodos en el análisis de las preposiciones.* Madrid: Gredos.

Ljubešić, N. i Erjavec, T. (2011). hrWaC and slWac: Compiling Web Corpora for Croatian and Slovene. U I. Habernal i V. Matousek (Ur.), *Text, Speech and Dialogue, Lecture Notes in Computer Science* (str. 395–402). Berlin / Heidelberg: Springer.

Ljubešić, N. i Klubička, F. (2014). {bs, hr, sr}WaC - Web Corpora of Bosnian, Croatian and Serbian. U F. Bildhauer i R. Schäfer (Ur.), *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9) @ EACL 2014* (str. 29–35). Gothenburg: Association for Computational Linguistics.

Malmkjær, K. (1998). Love thy Neighbour: Will Parallel Corpora Endear Linguists to Translators? *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translator's Journal, 43* (4), 534–41.

Markič, J. (1999). Diccionario de construcción y regimen de la lengua Castellana por Rufino José Cuervo, continuado y editado por el Instituto Caro y Cuervo, Santafé de Bogotá, ICC, 1994. *Verba Hispanica, 8* (1), 167–8.

Markič, J. i Pihler Ciglič, B. (2017). *Aspectos teóricos y prácticos del análisis sintáctico del español.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Marković, I. (2010). *Uvod u pridjev.* Zagreb: Disput.

Marković, I. (2012). *Uvod u jezičnu morfologiju.* Zagreb: Disput.

Martí Sánchez, M. (1992). Consideraciones sobre el suplemento desde la historia de la gramática. *Contextos, 10* (19–20), 149–65.

Martínez García, H. (1986). *El suplemento en español.* Madrid: Gredos.

Martínez García, H. (1987–8). Sobre la rección y el régimen preposicional. *Archivum: Revista de la Facultad de Filología, 37–38*, 75–87.

McCarthy, M. i O'Keeffe, A. (2010). Historical perspective: what are corpora and how have they evolved? U A. O'Keeffe i M. McCarthy (Ur.), *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics* (str. 3–13). London / New York: Routledge.

McEnery, T. i Hardie, A. (2012). *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice.* Cambridge University Press.

McEnery, T. i Wilson, A. (1996). *Corpus Linguistics. An Introduction.* Edinburgh: Edinburgh University Press.

McEnery, T. i Xiao, R. (2010). *Corpus-Based Contrastive Studies of English and Chinese.* London / New York: Routledge.

McEnery, T., Xiao, R. i Tono, Y. (2006). *Corpus-based language studies: An advanced resource book.* London/New York: Routledge.

Mel'čuk, I. A. (1988). *Dependency syntax: theory and practice.* Albany: State University of New York Press.

Mihaljević, M. (1998). *Terminološki priručnik.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Mikelenić, B. (2017). El complemento de régimen preposicional en español y sus traducciones al croata: observaciones preliminares. *Verba Hispanica, 1* (25), 37–53.

Mikelenić, B. (2018). La alternancia entre los complementos verbales (CD y CR) en español y la traducción al croata. U M. Díaz Ferro, G. Vaamonde, A. Varela Suárez, C. Cabeza, J. M. García-Miguel i F. Ramallo (Ur.), *Actas do XIII Congreso Internacional de Lingüística Xeral* (str. 621–8). Vigo: Universidade de Vigo.

Mikelenić, B. i Tadić, M. (2020). Building the Spanish-Croatian Parallel Corpus. U N. Calzolari i dr. (Ur.), *Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference – LREC 2020* (str. 3932–6). Marseille: European Language Resources Association – ELRA.

Mikelenić, B. i Oliver, A. (u tisku). El complemento directo y de régimen en español y sus equivalencias en croata – un estudio basado en corpus. *Revista Española de Lingüística Aplicada/Spanish Journal of Applied Linguistics (RESLA/SJAL)*.

Mikelić Preradović, N. (2014). *CROVALLEX Valencijski leksikon glagola hrvatskoga jezika.* Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Moguš, M. (Ur.). (1990). *Bilten Zavoda za lingvistiku* (Svez. 5). Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Moguš, M., Bratanić, M. i Tadić, M. (1999). *Hrvatski čestotni rječnik.* Zagreb: Školska knjiga.

Moliner, M. (2013). *Uso de las preposiciones.* Madrid: Gredos.

Mrazović, P. i Vukadinović, Z. (1990). *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance.* Sremski Karlovci/Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Dobra vest.

Musulin, M. (2014). *Poredbeni opisi glasovnih sustava standardnih inačica španjolskoga jezika / doktorska disertacija.* Zagreb: Filozofski fakultet.

Nazalević Čučević, I. i Belaj, B. (2018). Sintaktičko-semantički status egzistencijalnih glagola biti, imati i trebati. *Croatica, XLII* (62), 179–205.

Nivre, J., de Marneffe, M.-C., Ginter, F., Goldberg, Y., Hajič, J., Manning, C. D., . . . Zeman, D. (2016). Universal Dependencies v1: A Multilingual Treebank Collection. *Proceedings of LREC,* (str. 1659–66). Portorož, Slovenia.

O'Keeffe, A. i McCarthy, M. (Ur.). (2010). *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics.* Routledge.

Oliver, A. i Mikelenić, B. (2020). ReSiPC: a Tool for Complex Searches in Parallel Corpora. U N. Calzolari i dr. (Ur.), *Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference – LREC 2020* (str. 7033–7). Marseille: European Language Resources Association – ELRA.

Oraić Rabušić, I. (2018). *Struktura povratnih glagola i konstrukcije sa se u hrvatskome jeziku.* Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Padró, L. (2011). Analizadores Multilingües en FreeLing. *Linguamatica, 3* (2), 13–20.

Palić, I. (2011). O glagolima koji vežu obvezatne adverbijalne dopune u bosanskome jeziku. *Suvremena lingvistika, 37* (72), 201–17.

Palmer, M., Gildea, D. i Kingsbury, P. (2005). The Proposition Bank: A Corpus Annotated with Semantic Roles. *Computational Linguistics Journal, 31* (1), 71–106.

Pavón Lucero, M. V. (1999). Clases de partículas: preposición, conjunción y adverbio. U V. Demonte i I. Bosque (Ur.), *Gramática descriptiva de la lengua española* (str. 565–656). Madrid: Espasa Calpe.

Pazienza, M. T., Pennacchiotti, M. i Zanzotto, F. M. (2005). Terminology Extraction: An Analysis of Linguistic and Statistical Approaches. U S. Sirmakessis (Ur.), *Knowledge Mining. Studies in Fuzziness and Soft Computing* (Svez. 185, str. 255–79). Berlin / Heidelberg: Springer.

Polić Bobić, M. (2007). *Rađanje hispanskoameričkog svijeta.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Poljak, A., Hržica, G. i Arapović, D. (2015). Morfološko označavanje živosti: različito označavanje objekta u usvajanju hrvatskoga jezika. *Suvremena lingvistika, 41* (79), 21–39.

Porto Dapena, J.-Á. (1987). Sobre el suplemento. Notas al hilo de una publicación reciente. *Thesaurus, 42* (1), 122–36.

Porto Dapena, J.-Á. (1995). *El complemento circunstancial.* Madrid: Arco Libros.

Porto Dapena, J.-Á. (1997). *Complementos argumentales del verbo: directo, indirecto, suplemento y agente.* Madrid: Arco Libros.

Quirk, R. (1960). Towards a description of English usage. *Transactions of the Philological Society*, 40–61.

Real Academia Española. (1931). *Gramática de la lengua española (GLE).* Madrid: Espasa-Calpe.

Real Academia Española. (1973/1998). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española.* Madrid: Espasa Calpe.

Real Academia Española. (2014). *Versión electrónica de la 23.a edición del "Diccionario de la lengua española" (DLE 23.2: actualización, diciembre 2018).* Dostupno na: https://dle.rae.es/?w=diccionario

Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española. (2005). *Diccionario panhispánico de dudas (DPD).* Dostupno na: https://www.rae.es/dpd/

Real Academia Española y Asociación de Academias de la Lengua Española. (2009). *Nueva gramática de la lengua española (NGLE).* Madrid: Espasa Calpe.

Roca Pons, J. (1960/1985). *Introducción a la gramática.* Barcelona: Teide.

Rodríguez Ramalle, T. M. (2005). *Manual de Sintaxis del Español.* Madrid: Castalia.

Rojo, G. (1979). La función sintáctica como forma del significante. *Verba, 6*, 107–51.

Rojo, G. (1983). *Aspectos básicos de sintaxis funcional.* Málaga: Ágora.

Rojo, G. (1990). Sobre los complementos adverbiales. U *Jornadas de Filología. Homenaje al profesor Francisco Marsá* (str. 153–71). Barcelona: Universidad.

Rojo, G. (1995). La base de datos sintácticos del español actual. *Español actual*(59), 15–20.

Rozis, R. i Skadiņš, R. (2017). Tilde MODEL - Multilingual Open Data for EU Languages. *Proceedings of the 21th Nordic Conference of Computational Linguistics NODALIDA 2017.* Gothenburg.

Ruppenhofer, J., Ellsworth, M., Petruck, M. R., Johnson, C. R. i Scheffczyk, J. (2010). *FrameNet II: Extended Theory and Practice.* Preuzeto 3. siječnja 2020. s: https://framenet2.icsi.berkeley.edu/docs/r1.5/book.pdf

Samardžija, M. (1986). Dopune u suvremenom hrvatskom književnom jeziku. *Radovi zavoda za slavensku filologiju*, 1–32.

Samardžija, M. (1987). Četiri pitanja o biti valentnosti. *Radovi zavoda za slavensku filologiju, 22*, 85–106.

Samardžija, M. (1993). Gramatika zavisnosti i teorija valentnosti. U R. Filipović (Ur.), *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV: Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola* (str. 1–14). Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Samardžija, M. (1994). Valentnost i semantičke mijene hrvatskih glagola. *Fluminensia, 6* (1–2), 49–53.

Sampson, G. i McCarthy, D. (Ur.). (2004). *Corpus Linguistics: Readings in a Widening Discipline.* London / New York: Continuum.

Santiago Guervós, J. d. (2007). *El complemento (de régimen) preposicional.* Madrid: Arco Libros.

Santos, D. (1995). On the use of parallel texts in comparison of languages. *Actas do XI. Encontro Nacional da Associação Portuguesa de Linguística* (str. 217–39). Lisboa: APL/Colibri.

Santos Gargallo, I. (2009). *Análisis contrastivo, análisis de errores e interlengua en el marco de la lingüística contrastiva.* Madrid: Síntesis.

Seco, R. (1953/1971). *Manual de gramática española.* Madrid: Aguilar.

Serradilla Castaño, A. M. (1997–98). El complemento de régimen preposicional. *Cauce* (20–1), 1017–51.

Serrano-Dolader, D. (2002–04). Algunos problemas en torno a los tipos y subtipos de suplemento. *Archivo de filología aragonesa, 59–60*(1), 875–98.

Sgall, P. (1967). *Generativní popis jazyka a česká deklinace.* Praha: Československa akademie ved.

Shen, G.-r. (2010). Corpus-based Approaches to Translation Studies. *Cross-cultural Communication, 6* (4), 181–7.

Silić, J. i Pranjković, I. (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta.* Zagreb: Školska knjiga.

Sinclair, J. (Ur.). (1987). *Looking Up: An Account of the COBUILD Project in Lexical Computing.* London: Harper Collins.

Sinclair, J. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation.* Oxford University Press.

Somers, H. L. (1984). On the validity of the complement-adjunct distinction in valency grammar. *Linguistics, 22*, 507–30.

Spalatin, L. (1969). Approach to Contrastive Analysis. U R. Filipović (Ur.), *The Yugoslav Serbo-Croatian – English Contrastive Project. B. Studies* (Svez. 1, str. 26–36). Zagreb: Institute of Linguistics.

Spitzová, E. (1974). El régimen y los complementos de verbo. *Etudes Romanes de Brno* (VII), 45–57.

Steinberger, R., Ebrahim, M., Poulis, A., Carrasco-Benitez, M., Schlüter, P., Przybyszewski, M. i Gilbro, S. (2014). An overview of the European Union's highly multilingual parallel corpora. *Language Resources and Evaluation, 48* (4), 679–707.

Steinberger, R., Pouliquen, B., Widiger, A., Ignat, C., Erjavec, T., Tufiş, D. i Varga, D. (2006). The JRC-Acquis: A multilingual aligned parallel corpus with 20+ languages. *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'06)* (str. 2142–2147). Genova: European Language Resource Association (ELRA).

Stubbs, M. (1993). British Traditions in Text Analysis: From Firth to Sinclair. U M. Baker, G. Francis i E. Tognini-Bonelli (Ur.), *Text and Technology: In Honour of John Sinclair*. Philadelphia / Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Subirats, C. i Sato, H. (2004). Spanish FrameNet and FrameSQL. *4th International Conference on Language Resources and Evaluation. Workshop on Building Lexical Resources from Semantically Annotated Corpora.* Lisbon: ELRA - European Language Resources Association.

Svartvik, J. (Ur.). (1992). *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82 Stockholm, 4–8 August 1991.* Mouton de Gruyter.

Svartvik, J. i Quirk, R. (Ur.). (1980). A Corpus of English Conversation. *Lund Studies in English, 56.*

Šojat, K. (2008). *Sintaktički i semantički opis valentnosti hrvatskih glagola / doktorska disertacija.* Zagreb: Filozofski fakultet.

Šojat, K. (2009). Morfosintaktički razredi dopuna u Hrvatskom WordNetu. *Suvremena lingvistika, 35* (68), 305–39.

Štrkalj Despot, K. i Möhrs, C. (2015). Pogled u e-leksikografiju. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 41* (2), 329–53.

Tadić, M. (1996). Računalna obradba hrvatskoga i nacionalni korpus. *Suvremena lingvistika, 22* (41–42), 603–12.

Tadić, M. (1997). Računalna obradba hrvatskih korpusa: povijest, stanje i perspektive. *Suvremena lingvistika, 23* (43–44), 387–94.

Tadić, M. (1998). Raspon, opseg i sastav korpusa hrvatskoga suvremenog jezika. *Filologija : časopis Razreda za filološke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 30–31,* 337–47.

Tadić, M. (2002). Building the Croatian National Corpus. *Proceedings from the Third International Conference on Language Resources and Evaluation, LREC 2002. 2,* str. 441–6. Las Palmas: European Language Resources Association – ELRA.

Tadić, M. (2003). *Jezične tehnologije i hrvatski jezik.* Zagreb: Ex libris.

Tadić, M. (2007). Building the Croatian Dependency Treebank: the initial stages. *Suvremena lingvistika, 63* (1), 85–92.

Tadić, M. (2009). New version of the Croatian National Corpus. U D. Hlaváčková, A. Horák, K. Osolsobě i P. Rychlý (Ur.), *After Half a Century of Slavonic Natural Language Processing* (str. 199–205). Brno: Masaryk University.

Taulé, M., Martí, M. A. i Borrega, O. (2010). AnCora-Net: Mapping the Spanish Ancora-Verb lexicon to VerbNet. *Proceedings of Interdisciplinary Workshop on Verbs. The Identification and Representation of Verb Features.* Pisa.

Taulé, M., Martí, M. A. i Recasens, M. (2008). AnCora: Multilevel Annotated Corpora for Catalan and Spanish. *Proceedings of 6th International Conference on Language Resources and Evaluation* (str. 96–101). Marrakesh: ELRA – European Language Resources Association.

Tesnière, L. (1959). *Éléments de syntaxe structurale.* Pariz: C. Klincksieck.

Teubert, W. (2005). My version of corpus linguistics. *International Journal of Corpus Linguistics, 10* (1), 1–13.

Težak, S. i Babić, S. (2007). Morfologija: Oblici riječi u hrvatskome književnome jeziku. U S. Babić, D. Brozović, I. Škarić i S. Težak, *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (str. 277–581). Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Tiedemann, J. (2012). Parallel Data, Tools and Interfaces in OPUS. U N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, M. Uğur Doğan, B. Maegaard, J. Mariani, . . . S. Piperidis (Ur.), *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'12)* (str. 2214–2218). Istanbul: European Language Resource Association (ELRA).

Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus Linguistics at Work.* Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Tornel Sala, J. L. (2006). La obligatoriedad del suplemento. *Analecta Malacitana (AnMal) Electrónica, 20,* 1–24.

Torrego Salcedo, E. (1999). El complemento directo preposicional. U V. Demonte i I. Bosque (Ur.), *Gramática descriptiva de la lengua española* (Svez. 2, str. 1779–805). Madrid: Espasa Calpe.

Van Valin Jr., R. D. (1993). A Synopsis of Role and Reference Grammar. U R. D. Van Valin Jr. (Ur.), *Advances in Role and Reference Grammar* (str. 1–164). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Varga, D. (1994). Strukturalna sintaksa Luciena Tesnièrea. *Suvremena lingvistika, 38*, 59–79.

Varga, D., Halácsy, P., Kornai, A., Nagy, V., Németh, L. i Trón, V. (2005). Parallel corpora for medium density languages. U N. Nicolov, K. Bontcheva, G. Angelova i R. Mitkov (Ur.), *Proceedings of the RANLP 2005 (Recent Advances in Natural Language Processing)* (str. 590–596). Borovets: John Benjamins Publishing Company.

Vater, H. (1975). Toward a generative dependency grammar. *Lingua, 36* (2–3), 121–45.

Vater, H. (1978). On the possibility of distinguishing between complements and adjuncts. U W. Abraham (Ur.), *Valence, Semantic Case and Grammatical Relations* (str. 21–45). Amsterdam: John Benjamins.

Vinay, J.-P. i Darbelnet, J. (1958). *Stylistique comparée du français et de l'anglais : méthode de traduction.* Pariz: Didier.

Vinja, V. (1998). *Gramatika španjolskog jezika.* Zagreb: Školska knjiga.

Vinja, V. (2000). *Španjolsko-hrvatski rječnik: s osnovama španjolske gramatike i španjolskoga trgovačkog dopisivanja.* Zagreb: Školska knjiga.

Xiao, R. (Ur.). (2010). *Using Corpora in Contrastive and Translation Studies.* Cambridge Scholars Publishing.

Xiao, R. i Wei, N. (2014). Translation and contrastive linguistic studies at the interface of English and Chinese: significance and implications. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory, 10* (1), 1–10.

Zovko Dinković, I. (2010). Određivanje izravnih objekata u hrvatskome: dva objekta u akuzativu. U M. Birtić i D. Brozović Rončević (Ur.), *Sintaksa padeža: Zbornik radova znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem "Drugi hrvatski sintaktički dani"* (str. 267–76). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Filozofski fakultet, Osijek.

Žic Fuchs, M. (1993). Case Grammar and Valence Theory: some theoretical consderations. U R. Filipović (Ur.), *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV: Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola* (str. 41–59). Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Životopis autorice s popisom objavljenih djela

Bojana Mikelenić rođena je u Rijeci 1987. godine, gdje je i maturirala na Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji 2005. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završila je preddiplomski studij španjolskog jezika i književnosti (2008.) i filozofije (2009.) te diplomski studij španjolskog jezika i književnosti (znanstveni smjer, književnost) i filozofije (nastavnički smjer), 2012. godine. Na istome je fakultetu 2014. upisala poslijediplomski doktorski studij lingvistike.

Zaposlena je na Katedri za španjolski jezik Odsjeka za romanistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2014. godine kao asistent te drži nastavu iz morfologije i sintakse španjolskoga jezika te metodologije znanstvenog rada. Bavi se sintaksom španjolskoga jezika, kontrastivnom analizom španjolskog i hrvatskog te korpusnom lingvistikom.

Pohađala je ljetnu školu korpusne lingvistike *UCREL Summer School in Corpus Linguistics* 2015. na Sveučilištu u Lancasteru, stručno usavršavanje za profesore španjolskoga jezika *Curso de Formación para Profesores en ELE* u Salamanci (2015.) te dva seminara u sklopu projekta *ReLDI – Regional Linguistic Data Initiative* u Zagrebu (2016. i 2017.). U listopadu 2016. bila je na istraživačkoj stipendiji mreže FISH CEEPUS na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani.

Sudjelovala je na više međunarodnih znanstvenih skupova te je bila članica organizacijskog odbora za skup kojim je obilježena stogodišnjica studija romanskih jezika na Sveučilištu u Zagrebu: *100 godina zagrebačke romanistike: tradicija, kontakti, perspective* (2019.). Suradnica je na projektu Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: *Računalni usporedni korpus tekstova na romanskim jezicima i hrvatskom jeziku* (voditeljica doc. dr. Gorana Bikić Carić). Članica je *Hrvatskog filološkog društva (HFD)* te je za akademsku godinu 2016/17. bila voditeljicom Zagrebačkoga lingvističkog kruga.

Popis znanstvenih radova

Mikelenić, B. (2013). Introducción a la noción de lo infinito en la prosa borgiana. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 58,* 153–67.

Mikelenić, B. (2015). La paradoja en Borges. U M. Polić Bobić, G. Matić i A. Huertas Morales (Ur.), *La literatura argentina del siglo XX: un recuento* (str. 27–35). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Mikelenić, B. (2017). El complemento de régimen preposicional en español y sus traducciones al croata: observaciones preliminares. *Verba Hispanica, 1*(25), 37–53.

Mikelenić, B. (2018). La alternancia entre los complementos verbales (CD y CR) en español y la traducción al croata. U M. Díaz Ferro, G. Vaamonde, A. Varela Suárez, C. Cabeza, J. M. García-Miguel i F. Ramallo (Ur.), *Actas do XIII Congreso Internacional de Lingüística Xeral* (str. 621–8). Vigo: Universidade de Vigo.

Mikelenić, B. i Petrak, M. (2016). Težnja za feminizacijom naziva nositelja javnih funkcija u suvremenom španjolskom i francuskom jeziku. U S. L. Udier i K. Cergol Kovačević (Ur.), *Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja, Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku (HDPL) održanoga od 24. do 26. travnja 2015. godine u Zadru* (str. 77–92). Zagreb: Srednja Europa.

Mikelenić, B. i Tadić, M. (2020). Building the Spanish-Croatian Parallel Corpus. U N. (. Calzolari (Ur.), *Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference – LREC 2020* (str. 3932–6). Marseille: European Language Resources Association – ELRA.

Oliver, A. i Mikelenić, B. (2020). ReSiPC: a Tool for Complex Searches in Parallel Corpora. U N. Calzolari (Ur.), *Proceedings of the 12th Language Resources and Evaluation Conference – LREC 2020* (str. 7033–7). Marseille: European Language Resources Association – ELRA.

Mikelenić, B. i Oliver, A. (u tisku). El complemento directo y de régimen en español y sus equivalencias en croata – un estudio basado en corpus. *Revista Española de Lingüística Aplicada/Spanish Journal of Applied Linguistics (RESLA/SJAL)*.